

SADRŽAJ

Riječ autora: Kako vam ovo tumačenje može pomoći?.....	i
Vodič dobrog biblijskog čitanja: Osobno traganje za dokazljivom istinom.....	iii

Komentari:

Uvod u Ivana.....	1
Ivan 1	8
Ivan 2	37
Ivan 3	49
Ivan 4	68
Ivan 5	85
Ivan 6	98
Ivan 7	122
Ivan 8	134
Ivan 9	148
Ivan 10	156
Ivan 11	165
Ivan 12	178
Ivan 13	192
Ivan 14	202
Ivan 15	219
Ivan 16	228
Ivan 17	238
Ivan 18	249
Ivan 19	263
Ivan 20	275
Ivan 21	285
Uvod u I. Ivanovu	292
I. Ivanova 1	297
I. Ivanova 2	307
I. Ivanova 3	322
I. Ivanova 4	340
I. Ivanova 5	349
II. Ivanova.....	363
III. Ivanova.....	371
Dodatak jedan: Kratke odredbe grčkih gramatičkih pojmova	379
Dodatak dva: Tekstualna kritika	388
Dodatak tri: Kazalo	391
Dodatak četiri: Doktrinarna izjava.....	399

IVANOVI RUKOPISI

POPIS SADRŽAJA POSEBNIH TEMA

Početak (<i>Archē</i>), Ivan 1:1	11
Anđeo Gospodnji, Ivan 1:5	13
Vjera, povjerovati, ili pouzdanje, Ivan 1:7	14
Isusovi svjedoci, Ivan 1:8	15
Spoznati, Ivan 1:10	16
Tijelo (<i>sarx</i>), Ivan 1:14	18
Slava (<i>doxa</i>), Ivan 1:14	18
Blagost, dobrota (<i>hesed</i>), Ivan 1:14	19
Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u Starome Zavjetu, Ivan 1:14	20
Pavlova gledišta Mojsijevog zakona, Ivan 1:17	23
Farizeji, Ivan 1:24	27
Tablica apostolskih imena, Ivan 1:45	32
Isus Nazarećanin, Ivan 1:45	32
Amen, Ivan 1:51	34
Nebesa, Ivan 1:51	35
Biblijski stav prema alkoholu i alkoholizmu, Ivan 2:3	39
Stare blisko istočne težine i zapremnine (metrologija)	41
Pasha, Ivan 2:13	44
Ivanova uporaba glagola “vjerovati”, Ivan 2:23, 8:24, 11:27	47
Sanhedrin, Ivan 3:1	50
Kraljevstvo Božje, Ivan 3:3	53
Dah, Vjetar, Duh, Ivan 3:8	55
Bog opisan kao čovjek (jezik antropomorfizama), Ivan 3:16	57
Predestinacija (kalvinizam) nasuprot ljudske slobodne volje (arminijanizam), Ivan 3:16	58
Pečat, Ivan 3:33	65
Rasizam, Ivan 4:4	70
SZ-no proročanstvo, Ivan 4:19	74
NZ-no proročanstvo, Ivan 4:19	77
Otac, Ivan 4:23	80
Mesija, Ivan 4:25	80
Volja Božja, Ivan 4:34	82
Je li ozdravljenje Božji naum za svako doba?, Ivan 5:14	88
Egzegetski postupci za tumačenje “neoprostiv grijeh”, Ivan 5:21	91
Slati (<i>Apostellō</i>), Ivan 5:24	92
Čas, Ivan 5:25	92
<i>Kerygma</i> rane, Ivan 5:39	95
Kovani novci u uporabi u Palestini u Isusovim danima, Ivan 6:7	101
Broj dvanaest, Ivan 6:13	102
Imena za božanstvo, Ivan 6:20	104
Kršćaninovo jamstvo, Ivan 6:37	109
“Istina” (zamisao) u Ivanovim spisima, Ivan 6:55	113
Zauvijek (‘ <i>olam</i> ’), Ivan 6:58	114
Uznesenje, Ivan 6:63	116
Duh (<i>Pneuma</i>) u NZ-u, Ivan 6:63	117

Apostazija (<i>aphistēmi</i>), Ivan 6:64	118
Odvažnost (<i>Parrēsia</i>), Ivan 7:4	124
Demon (nečisti duh), Ivan 7:20	127
Potreba ustrajnosti, Ivan 8:31	141
Gnosticizam, Ivan 8:40	143
Grčka glagolska vremena upotrijebljena za spasenje, Ivan 9:7	151
Vjeroispovijed, Ivan 9:22-23	152
Uništenje (<i>Apollumi</i>), Ivan 10:10	158
Pomazanje u Bibliji, Ivan 11:2	167
Običaji žalovanja, Ivan 11:20	169
Žene u bibliji, Ivan 11:28	171
Običaji pokopa, Ivan 11:44	174
Osobno zlo, Ivan 12:31	186
Rat u Nebu, Ivan 12:31	187
Srce, Ivan 12:40	189
Uporaba pojma “zapovijed” u Ivanovim spisima, Ivan 12:50	191
Redosljed pashalne službe u prvome stoljeću judaizma, Ivan 13:2	195
Iskariotski, Ivan 13:26	199
Gdje su mrtvi?, Ivan 14:3	205
Učinkovita molitva, Ivan 14:13-14	209
Ime Gospodinovo, Ivan 14:14	210
Isus i Duh, Ivan 14:14	211
Pavlova uporaba <i>kosmos</i> (svijet), Ivan 14:17	212
Taj dan, Ivan 14:20	213
Trojstvo, Ivan 14:26	215
Osobna oznaka Duha, Ivan 14:26	216
Kršćanin i mir, Ivan 14:27	216
Vatra, Ivan 15:6	222
Prosvjetljenje, Ivan 16:13	232
Izbor, Ivan 17:2	240
“Istiniti” (pojam) u Ivanovim pisanjima, Ivan 17:3	241
Sveti, Ivan 17:11	243
Izbor/predestinacija i potreba za teološkom ravnotežom, Ivan 18:2	252
Isus Nazarećanin, Ivan 18:5	253
Pretorijska straža, Ivan 18:28	258
Poncije Pilat, Ivan 18:29	259
Žene koje su slijedile Isusa, Ivan 19:25	270
Pogrebni začini, Ivan 19:39	273
Isusova poslije - uskrsna pojavljivanja, Ivan 20:16	279
Oblik/vrsta (<i>Tupos</i>), Ivan 20:25	281
Ivan 1 uspoređen s I. Ivanovom 1, I. Ivanova 1:1	300
<i>Koinōnia</i> , I. Ivanova 1:3	301
Kršćanstvo je utjelovljeno, I. Ivanova 1:3	301
“Prebivanje” u Ivanovim pisanjima, I. Ivanova 2:10	312
Znati/poznati, I. Ivanova 2:13	314
Ljudska vlada, I. Ivanova 2:15	315
Ovo doba i dolazeće doba, I. Ivanova 2:17	317
Sveti, I. Ivanova 2:20	319
NZ-ni pojmovi za Kristov povratak, I. Ivanova 2:28	324
Pravednost, I. Ivanova 2:29	325
Novozavjetni dokaz za nečije spasenje, I. Ivanova 3:1	328

Posvećenje, I. Ivanova 3:5	331
Sin Božji, I. Ivanova 3:8	332
Molitva, neograničeno još ograničeno, I. Ivanova 3:22	337
Smiju li kršćani suditi jedan drugoga? , I. Ivanova 4:1	341
Grčki pojmovi za ispitivanje i njihova značenja, I. Ivanova 4:1	342
Bobove evanđeoske predrasude, I. Ivanova 4:15	346
Sigurnost, I. Ivanova 5:13	354
Zastupnička molitva, I. Ivanova 5:14	355
Što je smrtonosan grijeh? , I. Ivanova 5:16	358
Starješina, II. Ivanova stihovi 1-5	365
Crkva (<i>Ekklesia</i>), II. Ivanova stih 6	375

Riječ Autora

Kako Vam Ovo Tumačenje Može Pomoći?

Biblijsko tumačenje jeste razumski (umni) i duhovni postupak koji nastoji shvatiti drevnoga nadahnutog pisca na takav način da Božja poruka može biti razumljiva i primjenjiva u našoj današnjici.

Duhovni postupak od presudne je važnosti ali teško ga je odrediti. On obuhvaća našu podatljivost i otvorenost prema Bogu. Mora postojati glad (1) za Njim, (2) za spoznajom Njega, i (3) za služenje Njemu. Takav postupak uključuje molitvu, ispovijed i voljnost za promjenom načina života. U postupku tumačenja od presudne je važnosti Duh, ali tajna je zašto iskreni i bogobojazni kršćani različito shvaćaju Bibliju.

Razumski postupak lakše je opisati. Moramo biti dosljedni i nepristrani prema tekstu i ne biti pod utjecajem osobnih ili denominacijskih predrasuda. Svi smo mi povijesno uvjetovani. Nitko od nas nije objektivan, neutralan tumač. Ovo tumačenje nudi pomni razumski postupak obuhvaćajući tri načela tumačenja ustrojena tako da nam pomognu nadvladati naše predrasude.

Prvo načelo

Prvo pravilo jeste ustanoviti povijesnu pozadinu u kojoj je biblijska Knjiga napisana i posebno povijesne prilike za njeno pisanje. Izvorni je pisac imao svrhu, navijestiti poruku. Tekst ne može značiti nešto nama što nije nikad značio izvornome, drevnome, nadahnutome piscu. Njegova nakana – ne naša povijesna, emocionalna, kulturološka, osobna ili denominacijska potreba – jeste ključ. Primjena je sastavni sudionik tumačenja, ali primjeni uvijek mora prethoditi ispravno tumačenje. Nprestano mora biti ponavljano da svaki biblijski tekst ima jedno i samo jedno značenje. To značenje je ono što je izvorni biblijski pisac namjeravao kroz vodstvo Duha navijestiti svome vremenu. To jedno značenje može imati više mogućih primjena na različite kulture i okolnosti. Sve te primjene moraju biti povezane sa središnjom istinom izvornoga pisca. Zbog toga razloga, ovaj vodič za tumačenje osmišljen je tako da omoguću uvođenje u svaku Knjigu Biblije.

Drugo načelo

Drugo načelo je odrediti književne jedinice. Svaka biblijska Knjiga je jedinstveni spis. Tumači nemaju pravo izdvojiti jedan vid istine isključujući druge. Stoga, prije negoli tumačimo pojedinačne književne jedinice moramo težiti razumijeti svrhu čitave biblijske Knjige. Pojedinačni dijelovi – poglavlja, odlomci, ili stihovi – ne mogu značiti ono što čitava jedinica ne znači. Tumačenje se mora pomaknuti s deduktivnoga pristupa cjelini na induktivni pristup pojedinim dijelovima. Stoga, ovaj vodič za tumačenje napravljen je da pomogne svakome učeniku raščlaniti građu svake književne jedinice podjelom na odlomke. Odlomak, kao i poglavlje, to jest podjele nisu nadahnute, ali one nam pomažu u prepoznavanju kroz jedinice.

Tumačenje na razini poglavlja – ne na razini rečenice, članova, izričaja ili riječi – jeste ključ za slijeđenje nakane biblijskoga pisca. Odlomci su temeljeni na jedinstvenome predmetu, često nazvanome tema ili tematska rečenica. Svaka riječ, izričaj, član i rečenica u odlomku povezani su nekako s tom jedinstvenom temom. Oni ju ograničavaju, proširuju je, objašnjavaju, i/ili preispituju. Stvarni ključ za pravilno tumačenje je slijeđenje izvorne piščeve misli od-odlomka-do-odlomka temeljeno na pojedinačnim književnim jedinicama koje čine biblijsku Knjigu. Ovaj vodič za tumačenje osmišljen je da pomogne učeniku to napraviti usporedbom suvremenih engleskih prijevoda. Ovi su prijevodi izabrani jer koriste različite teorije prevođenja:

1. *The United Bible Society's Greek text* revidirano četvrto izdanje (UBS⁴). Tekst su u odlomke podijelili suvremeni poznavatelji biblijskoga teksta.

2. *The New King James Version* (NKJV) je riječ-po-riječ književno prevođenje temeljeno na tradicionalnome grčkome rukopisu (manuskriptu) poznatome kao Textus Receptus. Njihove podjele na odlomke su dulje nego kod drugih prijevoda. Takve dulje jedinice pomažu učenicima uočiti jedinstvenost glavnih tema.

3. *The New Revised Standard Version* (NRSV) izmijenjeni je prijevod riječ-za-riječ. On oblikuje središnju misao između sljedećih dviju suvremenih verzija. Njegove podjele na odlomke od velike su pomoći u utvrđivanju subjekata.

4. *The Today's English Version* (TEV) dinamički je ekvivalent United Bible Society prijevodu. On nastoji prevesti Bibliju tako da suvremeni engleski čitatelj ili govornik može razumjeti značenje grčkoga teksta. Često, poglavito u Evandeljima, on čini podjelu na odlomke podređenu govorniku radije nego subjektu, na isti način kao NISTIH Za svrhe

tumača, to nije od pomoći. Zanimljivo je primijetiti da su oba prijevoda i UBS⁴ i TEV izdana od iste jezgre, no ipak se njihova podjela na odlomke razlikuje.

5. *The New Jerusalem Bible* (NJB) dinamički je ekvivalent prijevoda temeljenog na Francuskom katoličkom prijevodu. S europskoga gledišta on je velika pomoć kod usporedbe podjele na odlomke.

6. Tiskani tekst ažuriran 1995. je *New American Standard Bible* (NASB), koji je prijevod riječ-za-riječ. Ta podjela na odlomke slijedi stih po stih.

Treće načelo

Treće načelo je čitanje Biblije u različitim prijevodima kako bi se shvatio najširi mogući smisao (semantičko polje) kojeg mogu imati biblijske riječi ili izričaji. Često se grčki izričaj ili riječ može shvatiti na nekoliko načina. Takvi različiti prijevodi donose na vidjelo takve mogućnosti te pomažu ustanoviti i objasniti grčke rukopisne razlike. Oni ne utječu na doktrinu, ali pomažu nam da se pokušamo vratiti na izvorni tekst nadahnutoga drevnog pisca.

Ovaj komentar nudi učenicima brz način provjere njihovih tumačenja. On nije osmišljen kao konačan, nego prije kao obavijestan i onaj koji navodi na razmišljanje. Često, druga moguća tumačenja pomažu nam da ne budemo tako ograničeni, dogmatički, i denominacijski nastrojeni. Tumači trebaju imati širi raspon mogućnosti tumačenja da prepoznaju kako drevni tekst može biti dvoznačan. Zapanjujuće je kako ima malo suglasja među kršćanima koji Bibliju proglašavaju svojim izvorom istine.

Ova načela pomogla su mi nadvladati mnoge moje povijesne uvjetovanosti tjerajući me boriti se s drevnim tekstom. Nadam se da će i vama to biti blagoslovljenih

Bob Utley
East Texas Baptist University
27. lipanj 1996. god.

Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja

Osobno Traganje Za Dokazljivom Istinom

Možemo li znati istinu? Gdje je pronaći? Možemo li je logički dokazati? Postoji li konačan autoritet? Postoje li apsoluti (bezučjetnosti) koje mogu voditi naše živote, naš svijet? Je li tamo smisao života? Zašto smo ovdje? Kuda idemo? Ta pitanja – pitanja o kojima svi razumni ljudi promišljaju – pojavila su se u ljudskome umu od početka vremena (Prop 1:13-18; 3:9-11). Mogu se sjetiti vlastite potrage za središnjom poveznicom moga života. Vjernikom u Krista postao sam u mladoj dobi, prvenstveno temeljem svjedoka istaknutih članova obitelji. Kako što sam rastao do zrele dobi, tako su rasla i pitanja o meni samome i mome svijetu. Jednostavni kulturološki i religijski obrasci nisu me doveli do iskustava o kojima sam čitao ili bio suočen. Bilo je to vrijeme zbnunjenosti, traganja, čežnje, i često osjećaja beznada u dodiru s bezosjećajnošću, tvrdim svijetom u kojem sam živio.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na takva konačna pitanja, ali nakon proučavanja i razmatranja otkrio sam da su njihovi odgovori temeljeni na (1) osobnim filozofijama, (2) drevnim mitovima, (3) osobnim iskustvima ili (4) psihološkim projekcijama. Trebao sam neki stupanj potvrde, neki dokaz, neku razumnost na kojoj ću temeljiti svoj pogled na svijet, svoju središnju poveznicu, svoj razlog za život.

To sam pronašao u mome proučavanju Biblije. Počeo sam tražiti dokaz za njihovu pouzdanost, što sam pronašao u (1) arheološkoj potvrdi povijesne pouzdanosti Biblije, (2) točnosti proročanstava Staroga zavjeta, (3) jedinstvenosti biblijske poruke pisane više od tisuću šesto godina, i (4) osobnim svjedočanstima ljudi čiji su životi bili trajno promijenjeni kroz dodir s Biblijom. Kršćanstvo, kao jedinstven sustav vjere i vjerovanja, ima sposobnost suočiti se sa složenim pitanjima ljudskoga života. Ne samo da mi je ono dalo razumsku okosnicu, nego me iskustveni vid biblijske vjere doveo do emocionalne radosti i stabilnosti.

Mislio sam da sam našao središnju poveznicu za svoj život – Krista, kao što sam razumio kroz Pismo. To je bilo opojno iskustvo, jedno emocionalno opuštanje. Doduše, još se uvijek mogu prisjetiti zapanjenosti i bola kad mi je počelo svitati kako je zagovarano mnogo različitih tumačenja te Knjige, ponekad čak i unutar istih crkava i škola za proučavanje. Utvrđivanje nadahnutosti i pouzdanosti Biblije nije bio kraj, već samo početak. Kako da dokažem ili osporim raznovrsna i sukobljavajuća tumačenja mnogih teških odlomaka u Pismu onih koji su svojatali njegov autoritet i pouzdanost?

Taj je zadatak postao moj životni cilj i put kroz život vjere. Znao sam da je moja vjera u Krista (1) meni donijela velik mir i radost. Moj je um čežnuo za nekim apsolutima (bezučjetnostima) u okružju relativnosti moje kulture (postmodernizma); (2) dogmatizmu sukobljavajućih religijskih sustava (religije svijeta); i (3) denominacijske oholosti. U mome traganju za ispravnim pristupima tumačenja drevnih tekstova, bio sam iznenađen otkrićem vlastitih povijesnih, kulturalnih, denominacijskih i iskustvenih predrasuda. Često sam čitao Bibliju jednostavno zato da učvrstim vlastita gledišta. U vrijeme potvrđivanja svoje vlastite nesigurnosti i nedoraslosti koristio sam je kao izvor vjerskog načela (dogme) da napadnem druge. O kako je bolno za mene bilo ostvarivanje toga!

Iako ne mogu nikada biti potpuno nepristran, mogu postati boljim čitateljem Biblije. Svoje predrasude mogu ograničiti prepoznajući ih i potvrđujući njihovu prisutnost. Još nisam slobodan od njih, ali sukobio sam se s vlastitim slabostima. Tumač je često najgori neprijatelj dobroga čitanja Biblije!

Dozvolite mi dati vam popis pretpostavki koje sam unio u moje proučavanje Biblije kako biste ih vi, čitatelji, mogli preispitati zajedno sa mnom:

I. Pretpostavke

- A. Vjerujem da je Biblija nadahnutu isključivo samo-otkrivenjem jednoga istinskog Boga. Prema tome, ona mora biti tumačena u svjetlu nakane izvornoga Božanskog autora (Duha) posredstvom ljudskoga pisca u osobitoj povijesnoj pozadini.
- B. Vjerujem da je Biblija pisana za običnu osobu – za sve ljude! Bog je prilagodio Sâm Sebe kako bi nama jasno govorio unutar povijesnoga i kulturološkog okvira. Bog nije sakrio istinu – On želi da je mi razumijemo! Stoga, ona mora biti tumačena u svjetlu toga vremena, a ne našega. Biblija nam ne bi smjela značiti ono što nikad nije značila onima koji su je prvi čitali ili čuli. Ona je razumljiva prosječnome ljudskom umu i koristi se uobičajenim govornim i tehničkim oblicima.
- C. Vjerujem da Biblija ima jedinstvenu poruku i svrhu. Ne proturječi sama sebi, iako sadržava teške i paradoksalne odlomke. Tako, najbolji tumač Biblije je Biblija sama sebi.

- D. Vjerujem da svako poglavlje (uključujući proročanstva) ima jedno i samo jedno značenje, temeljeno na nakani izvornoga, nadahnutog pisca. Premda ne možemo nikad biti potpuno sigurni mi znamo izvornu piščevu nakanu, mnogi pokazatelji ukazuju u njenom smjeru:
1. žanr (književna vrsta) odabrana kako bi istaknula poruku
  2. povijesna pozadina i/ili određena okolnost objelodanjena spisom
  3. književni okvir čitave Knjige kao i svaka književna jedinica
  4. odnos osmišljenog teksta (u osnovnim crtama) književne jedinice prema čitavoj poruci
  5. posebne gramatičke značajke uporabljene za naviještanje poruke
  6. odabir riječi za predstavljanje poruke
  7. usporedna poglavlja.

Proučavanje svakoga tog područja postaje predmetom našeg proučavanja poglavlja. Prije negoli objasnim svoju metodologiju dobrog čitanja Biblije, dopustite mi u glavnim crtama opisati neke od neprimjerenih metoda korištenih danas koje uzrokuju tako mnogo različitosti u tumačenju, i čijih se posljedica valja kloniti:

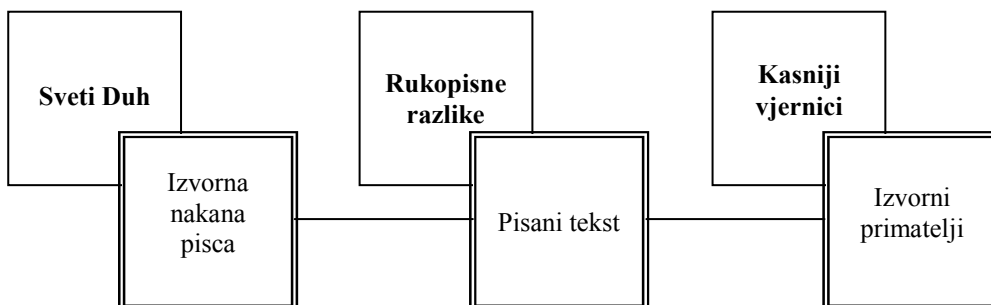
II. Neprimjerene metode

- A. Zanimarivanje književnoga okvira biblijske Knjige i uporaba svake rečenice, rečeničnoga dijela, ili čak pojedinačne riječi kao izjave istine koje se ne odnose na piščevu nakanu ili širi okvir. To se često naziva “proof-texting”.
- B. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige zamjenjivanjem pretpostavljene povijesne pozadine koja ima malo ili nema potporu od samoga teksta.
- C. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige i njeno čitanje kao jutarnjih gradskih novina pisane prvenstveno za suvremenoga pojedinačnog kršćanina.
- D. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige alegoriziranjem teksta pretvarajući ga u filozofijsko/teološku poruku koja uopće nema veze s prvim slušateljima i s izvornom piščevom nakanom.
- E. Zanimarivanje izvorne poruke zamjenjivanjem jednim vlastitim teološkim sustavom, omiljenom doktrinom, ili suvremenim rješenjem koje nema veze s izvornom piščevom nakanom i iznesenom porukom. Ova pojava često prati početno čitanje Biblije kao sredstvo uspostavljanja autoriteta govornika. To je često određeno kao “odaziv čitatelja” (“što-tekst-znači-meni” tumačenje).

U svim pisanim naviještanjima što je pisao čovjek mogu biti nađene najmanje tri pripadajuće komponente:

U prošlosti, različite tehnike čitanja usredotočavale su se na jednu od tri komponente. Ali za istinsku potvrdu jedinstvene nadahnutosti Biblije, prikladniji je promijenjeni dijagram:

U postupak tumačenja zapravo moraju biti uključene sve tri komponente. U svrhu potvrde, moje se tumačenje usredotočuje na prve dvije komponente: izvorni pisac i tekst. Ja vjerojatno reagiram na zlorabe koje sam opazio: (1) alegoriziranje ili produhovljavanje teksta i (2) “odaziv čitatelja” tumačenja (što-to-znači-meni). Zloraba se može dogoditi na svakoj razini. Uvijek moramo provjeriti naše pobude, predrasude, tehnike, i primjene. Ali kako ih provjeriti kad ne postoje granice tumačenja, nema ograničenja, nema mjerila? Tu mi autorova nakana i tekstualna građa osigurava neko mjerilo za ograničavanje dosega mogućih valjanih tumačenja.

U svjetlu tih neprimjerenih tehnika čitanja, koji su neki mogući pristupi dobroga čitanja i tumačenja Biblije što nude stupanj potvrde i dosljednosti?

III. Mogući pristupi dobrome čitanju Biblije

U ovoj točki ne raspravljam o jedinstvenim tehnikama tumačenja književne vrste nego o općim načelima hermeneutike koji vrijede za sve vrste biblijskih tekstova. Dobra knjiga za posebne pristupe književnoj vrsti je *How to read The Bible For All Its Worth*, autora Gordona Freeja i Douglasa Stuarta, izdavač Zondervan.

Moja metodologija usredotočuje se prvenstveno na čitatelja dopuštajući Svetome Duhu osvijetliti Bibliju kroz četiri kruga osobnoga čitanja. To čini Duh, tekst i čitatelj su prvi, ne drugi. Ovo također štiti čitatelja da bude neopravdano pod utjecajem tumača. Čuo sam da je rečeno: “Biblija baca mnogo svjetla na komentare.” To ne znači prijezirno davati opaske o pomoćnim sredstvima za proučavanje, nego radije isprika za primjereno vrijeme njihove uporabe.

Moramo biti sposobni podržati naša tumačenja samim tekstom. Najmanje ograničenu provjeru osigurava pet područja:

1. izvorni pisac
  - a) povijesna pozadina
  - b) književni okvir
2. izvorni piščev izbor
  - a) gramatičke građe – sintakse
  - b) suvremeni postupak rada
  - c) književna vrsta
3. naše razumijevanje primjerenih
  - a) bitnih usporednih poglavlja.

Iznad naših tumačenja moramo biti sposobni osigurati razloge i logiku. Biblija je naš jedini izvor vjere i primjene. Nažalost, kršćani se često ne slažu s onim što ona uči ili tvrdi. Samo-porazno je tražiti nadahnutost za Bibliju i tada za vjernike ne biti sposoban složiti se s onim što ona uči i zahtijeva!

Četiri kruga čitanja osmišljena su kako bi osigurali sljedeće uvide u tumačenje:

- A. Prvi krug čitanja
  1. Čitajte Knjigu jednostavno odjednom. Pročitajte je ponovno u drukčijem prijevodu, po mogućnosti rađenom prema drukčijoj teoriji prevođenja:
    - a. riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
    - b. dinački ekvivalent (TEB, JB)
    - c. parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija).
  2. Tražite središnju svrhu pisanja cjeline. Odredite njenu temu.
  3. Izdvojite (ako je moguće) književnu jedinicu, poglavlje, odlomak rečenice koji jasno izriče središnju svrhu teme.
  4. Odredite prevladavajuću književnu vrstu:
    - a. Starog zavjeta
      - (1) hebrejski način pripovijedanja
      - (2) hebrejska poezija (mudrosna literatura, psalmi)
      - (3) hebrejsko proročanstvo (proza, poezija)
      - (4) kodeks Zakona
    - b. Novoga zavjeta
      - (1) pripovijesti (Evangelja, Djela apostolska)
      - (2) parabole (Evangelja)

- (3) pisma/poslanice
  - (4) apokaliptička literatura.
- B. Drugi krug čitanja
1. Čitajte ponovno čitavu Knjigu, tražeći odredbu glavnih tema ili subjekata.
  2. Skicirajte glavne teme i u jednostavnom obrazloženju kratko objasnite njihove sadržaje.
  3. Provjerite vaše obrazloženje i proširite skicu s pomagalima za proučavanje.
- C. Treći krug čitanja
1. Čitajte ponovnu čitavu Knjigu, iz same biblijske Knjige tražite odredbu povijesne pozadine i posebne okolnosti za pisanje.
  2. Popišite povijesne pojedinosti spomenute u biblijskoj Knjizi:
    - a. autora
    - b. nadnevak (vrijeme pisanja)
    - c. primatelje
    - d. posebne razloge za pisanje
    - e. temelj kulturološke pozadine povezane sa svrhom pisanja
    - f. pozivanje povijesnih ljudi i događaja.
  3. Proširite vašu skicu na razinu odlomka za onaj dio biblijske Knjige kojeg tumačite. Uvijek odredite i skicirajte književnu jedinicu. To može biti nekoliko poglavlja ili odlomaka. Ovo vam omogućava slijeđenje izvorne piščeve logike i tekstualne osmišljenosti.
  4. Provjerite vašu povijesnu pozadinu uporabom pomagala za proučavanje.
- D. Četvrti krug čitanja
1. Čitajte ponovo određenu književnu jedinicu u nekoliko prijevoda:
    - a. riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
    - b. dinamički ekvivalent (TEB, JB)
    - c. parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija).
  2. Tražite književnu ili gramatičku građu:
    - a. ponovljeni izričaji (Ef 1:6.12.13)
    - b. ponovljena gramatička građa (Rim 8:31)
    - c. oprečni okviri.
  3. Popišite sljedeće pojedinosti:
    - a. značajni pojmovi
    - b. neuobičajeni pojmovi
    - c. važne gramatičke građe
    - d. posebno teške riječi, rečenični dijelovi, i rečenice.
  4. Tražite odgovarajuća usporedna poglavlja:
    - a. za jasnije proučavanje poglavlja uporabom vašega subjekta pogledajte:
      - (1) knjige “sustavne teologije”
      - (2) biblijske reference
      - (3) konkordance
    - b. tražite mogući paradoksalni par između vaših subjekata. Mnoge biblijske istine opisane su u dijalektičkim parovima; mnogi denominacijski sukobi u biblijskoj nategnutosti dolaze zbog polovičnoga dokazivanja “proof-textinga”. Sve je u Bibliji nadahnuto, i mi moramo potražiti njenu potpunu poruku radi osiguravanja svetopisamske ravnoteže za naše tumačenje.
    - c. tražite usporednice unutar iste Knjige, istoga pisca, ili iste književne vrste; Biblija je svoj najbolji tumač zato jer ima jednoga Autora, Duha.
  5. Koristite pomagala za proučavanje kako biste provjerili vaša zapažanja o povijesnoj pozadini ili okolnosti:
    - a. izdanja o proučavanju Biblije
    - b. enciklopedije Biblije, priručnike i rječnike
    - c. uvode u Bibliju
    - d. komentare Biblije (na ovoj točki vašega proučavanja, dopustite zajednici vjernika, prošloj i sadašnjoj, pomoći i ispraviti vaše osobno proučavanje).

IV. Primjena tumačenja Biblije

Na toj se točki okrećemo primjeni. Morate uzeti vremena kako biste razumijeli tekst u njegovoj izvornoj pozadini; sad ga morate primijeniti na vaš život, vašu kulturu. Ja biblijski autoritet određujem kao “razumijevanje što je izvorni biblijski pisac rekao u svoje vrijeme i primjenjivanje te istine na naše vrijeme.”

Primjena mora slijediti tumačenje izvorne piščeve nakane i u vremenu i u logici. Ne možemo primijeniti poglavlje Biblije na naše vrijeme dok ne znamo što je bilo rečeno za ondašnje vrijeme! Biblijsko poglavlje ne bi smjelo značiti ono što nikad nije značilo!

Vaša podrobna skica, na razini odlomka (treći krug čitanja #3), bit će vaš vodič. Primjena bi morala biti napravljena na razini odlomka, ne na razini riječi. Riječi imaju značenje samo u okviru teksta; rečenični dio ima značenje samo u okviru teksta; rečenice imaju značenje samo u okviru teksta. Jedina nadahnuti osoba uključena u postupak tumačenja jeste izvorni pisac. Mi samo slijedimo njegovo vodstvo prosvjetljenjem Svetoga Duha. Ali prosvjetljenje nije nadahnuće. Za reći “tako je rekao Gospodin”, moramo ostati u izvornoj piščevoj nakani. Primjena se mora odnositi posebno na opću nakanu čitavoga pisanja, na posebnu književnu jedinicu i razinu odlomka putem istraživanja i razvoja.

Nemojte dozvoliti da današnje prilike tumače Bibliju; dozvolite Bibliji neka govori! To od nas može zahtijevati izvlačenje načela iz teksta. Ovo je valjano ako tekst dopupire načelo. Nažalost, često su naša načela samo to, “naša” načela – ne načela teksta.

U primjenjivanju Biblije, važno je podsjetiti se da je (osim u proročanstvu) valjano jedno i samo jedno značenje za određeni biblijski tekst. To je značenje vezano na nakanu izvornoga pisca kako je on naslovio krizu ili potrebu njegovog vremena. Iz toga jednog značenja mogu biti izvedene moguće primjene. Primjena će biti temeljena na potrebama primatelja ali ona mora biti povezana sa značenjem teksta izvornoga pisca.

V. Duhovni vid tumačenja

Dosad sam razmatrao logički i tekstualni postupak uključen u tumačenje i primjenu. Sad mi dozvolite kratko razmotriti duhovni vid tumačenja. Od pomoći bio mi je sljedeći popis provjere:

- A. molitva za pomoć Duha (I. Kor 1:26-2:16).
- B. molitva za osobno oprostjenje i očištenje od znanoga grijeha (I. Iv 1:9).
- C. molitva za većom čežnjom za spoznajom Boga (Ps 19:7-14; 42:1 nadalje; 119:1 nadalje).
- D. trenutačna primjena na vaš vlastiti život svake nove spoznaje.
- E. ostati ponizan i poučljiv.

Tako je teško održati ravnotežu između logičkoga postupka i duhovnog vodstva Svetoga Duha. Uravnotežiti to dvoje pomogli su mi sljedeći navodi:

- A. od Jamesa W. Sireja, *Scripture Twisting*, str. 17-18:
“Prosvjetljenje dolazi do umova ljudi Božjih – ne samo do duhovne elite. U biblijskome kršćanstvu ne postoji razred gurua, niti prosvjetljeni, ni ljudi preko kojih mora doći svo mjerodavno tumačenje. I tako, dok Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i sposobnosti duhovnoga razumijevanja, On neće dati tim darovitim kršćanima da budu jedini autoritativni tumači Njegove Riječi. Do svakoga je pojedinoga Njegovog čovjeka da uči, sudi i raspoznaje pozivajući se na Bibliju koja stoji kao autoritet čak i onima kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Sažeto, drskost što činim kroz cijelu Knjigu je ta da je Biblija Božje istinsko otkrivenje čitavome čovječanstvu, da je ona naš konačan autoritet o svemu o čemu govori, i nije potpuna tajna nego može biti dovoljno razumljiva običnim ljudima u svakoj kulturi.”
- B. od Kierkegaarda, nađeno u *Protestant Biblical Interpretation*, str. 75, od Bernarda Ramma:
Prema Kierkegaardovom gramatičkome, leksičkome, povijesnome proučavanju Biblije bilo je neophodno i početno istinsko čitanje Biblije. “Onaj tko čita Bibliju kao Božju riječ mora ju čitati sa srcem u svojim ustima, od korice do korice, s gorljivim očekivanjem, u razgovoru s Bogom. Čitanje Biblije bezbrižno ili nemarno ili akademski ili profesionalno nije čitanje Biblije kao Riječi Božje. Kad ju netko čita kao što se čita ljubavno pismo, onda ju taj čita kao Riječ Božju.”
- C. H.H. Rowley u *The Relevance of the Bible*, str. 19:
“Ne tek umno razumijevanje Biblije, koliko god ono bilo potpuno, može posjedovati sva njena bogatstva. Ne prezire se takvo razumijevanje, jer je ono bitno za potpuno razumijevanje. Ali ono mora biti vođeno duhovnim razumijevanjem duhovnih bogatstava ove Knjige ako želi biti potpuno. A za takvo duhovno razumijevanje potrebno je nešto više od umnoga opreza. Duhovne stvari duhovno su raspoznatljive, i učenici Biblije trebaju stav duhovnoga shvaćanja, gorljivost za pronalaženje Boga koju će

potpuno pokoriti Njemu, ako je prešao iznad svoje znanstvene studije prema bogatijoj baštini ove najveće od svih Knjiga.”

VI. Metoda ovog komentara

Vodič *Study Guide Commentary* osmišljen je kao pomoć vašem načinu tumačenja na sljedeće načine:

- A. Uvodni kratki povijesni nacrt svake Knjige. Nakon što ste proveli “treći krug čitanja #3” provjerite tu zabilješku.
- B. Na početku svakoga poglavlja napravljeni su uvidi u tekst. Oni vam pomažu vidjeti postavljenu građu književne jedinice.
- C. Na početku svakoga poglavlja ili glavne književne jedinice podijeljenoga odlomka i njihovih opisnih naslova dato je nekoliko suvremenih prijevoda:
  1. *The United Bible Society's Greek text*, revidirano četvrto izdanje (UBS⁴)
  2. *The New American Standard Bible*, ažurirano 1995. (NASB)
  3. *The New King James Version* (NKJV)
  4. *The New Revised Standard Version* (NRSV)
  5. *Today's English Version* (TEV)
  6. *The Jerusalem Bible* (JB).

Podjele na odlomke nisu nadahnute. One moraju biti utvrđene iz okvira teksta. Usporedbom nekoliko suvremenih prijevoda iz različitih teorija prevođenja i teološkoga stajališta, sposobni smo raščlaniti pretpostavljenu građu izvorne piščeve misli. Svaki odlomak ima jednu glavnu istinu. To je nazvano “glavna rečenica” ili “središnja zamisao teksta”. Ta jedinstvena misao je ključ valjanoga povijesnog, gramatičkog tumačenja. Nitko ne bi smio nikad tumačiti, propovijedati ili učiti na najmanje jednome odlomku! Također nemojte zaboraviti da je svaki odlomak vezan na odlomke prije ili poslije njega. Zbog toga je nacrt čitave Knjige na razini odlomka tako važan. Moramo biti sposobni slijediti logički tijek subjekta kojeg je odredio izvorni nadahnuti pisac.

- D. Bobove zabilješke slijede stih-po-stih pristup tumačenja. To nas prisiljava slijediti izvornu piščevu misao. Zabilješke osiguravaju izvješća iz nekoliko područja:
  1. književnog okvira
  2. povijesnih, kulturalnih uvida
  3. gramatičke obavijesti
  4. proučavanja riječi
  5. odgovarajućih usporednih poglavlja.
- E. U određenim točkama komentara, tiskani tekst *New American Standard Version* (ažuriran 1995.) bit će dopunjen prijevodima nekoliko drugih suvremenih verzija:
  1. *The New King James Version* (NKJV), koja slijedi rukopise “Textus Receptus” teksta
  2. *The New Revised Standard Version* (NRSV), što je riječ-za-riječ revizija koju je napravio *National Council of Churches of the Revised Standard Version*
  3. *The Today's English Version* (TEV), što je dinamički ekvivalent prijevoda Biblije od *American Bible Society*
  4. *The Jerusalem Bible* (JB), koja je engleski prijevod temeljen na Francuskome katoličkome dinamičkom ekvivalentnome prijevodu.
- F. Za one koji ne čitaju grčki, može pomoći uspoređivanje engleskih prijevoda kako bi se utvrdile poteškoće u tekstu:
  1. rukopisne razlike
  2. moguća značenja riječi
  3. gramatički teški tekstovi i građa
  4. dvosmisleni tekstovi.Iako engleski prijevodi ne mogu riješiti ove poteškoće, oni ciljaju na njih kao na mjesta za dublje i temeljitije proučavanje.
- G. Na završetku svakoga poglavlja postavljena su odgovarajuća pitanja za raspravu koja nastoje ciljati na glavnu problematiku tumačenja toga poglavlja.

UVOD U IVANA

OTVARANJE NAVODA

- A. Matej i Luka započinju Isusovim rođenjem, Marko započinje Njegovim krštenjem, a Ivan započinje prije stvaranja svijeta.
- B. Od prvoga stiha prvoga poglavlja Ivan predstavlja puno Božanstvo Isusa iz Nazareta i ponavlja taj naglasak kroz Evanđelje. Sinoptička Evanđelja prekrita su velom za tu istinu sve do njihovih kasnijih predstavljanja (mesijanska tajna).
- C. Ivan vidljivo razvija svoje Evanđelje u svjetlu osnovnih tvrdnji sinoptičkih Evanđelja. On namjerava dopuniti i tumačiti Isusov život i učenja u svjetlu potreba rane Crkve (kasno prvo stoljeće). On je bio zadnji apostol svjedok.
- D. Izgleda da Ivan svoje predstavljanje Isusa Mesije gradi oko:
1. sedam čuda/znakova i njihova tumačenja
  2. dvadeset i sedam razgovora i/ili dijaloga s pojedincima
  3. određenog bogoštovlja i blagdana:
    - a. Sabata [subote – op.prev.]
    - b. Pashe (poglavlja 5-6)
    - c. Blagdana sjenica (poglavlja 7 – 10)
    - d. Hanuke [posvećenje Hrama – op.prev.] (10:22-39).
  4. “Ja Jesam” izjava:
    - a. vezanih na Božansko Ime (YHWH)
      - 1) Ja sam On (4:26; 8:24.28; 13:19; 18:5-6)
      - 2) prije nego je Abraham bio Ja Jesam (8:54-59)
    - b. predikatnih nominativa
      - 1) Ja sam kruh života (6:35.41.48.51)
      - 2) Ja sam svjetlo svijeta (8:12)
      - 3) Ja sam vrata ovčinjaka (10:11.14)
      - 4) Ja sam Dobar pastir (10:11.14)
      - 5) Ja sam uskrsnuće i život (11:25)
      - 6) Ja sam put, istina i život (14:6)
      - 7) Ja sam pravi trs (15:1.5).
- E. Razlike između Ivanova i drugih Evanđelja:
1. Iako je istina da je prvotna svrha Ivana teološka, njegova uporaba povijesti i zemljopisa krajnje je precizna i detaljna. Pravi razlog protuslovlja između sinoptika i Ivana je nesiguran:
    - a. rana služba Judejaca (rano čišćenje Hrama)
    - b. kronologija i nadnevak zadnjega tjedna Isusova života.
  2. Od pomoći bilo bi uzeti si vremena za raspru o očividnoj razlici između Ivana i sinoptika. Dopustite mi o razlikama navesti Geoga Eldona Ladda iz *A Theology of the New Testament*:
    - a. “Četvrto Evanđelje toliko se razlikuje od sinoptika da pitanje mora biti pošteno suočeno bilo da ono pomno izvješćuje o Isusovim učenjima ili bilo da je kršćanska vjera toliko promijenila predaju da se povijest izgubila u teološkom tumačenju.” (str. 215)
    - b. “Najbliže rješenje pri ruci je to da su Isusova učenja izražena u Ivanovskom idiomu. Ako je to rješenje točno, i ako moramo zaključiti da četvrto Evanđelje počiva na Ivanovskom idiomu, slijedi ovo važno pitanje: Do koje širine ide teologija četvrtoga Evanđelja koja je od Ivana više negoli ona od Isusa? Do koje je mjere Isusovo učenje bilo tako upijeno u

- Ivanov um da je ono što imamo Ivanovsko tumačenje prije negoli pomno predstavljanje Isusova osobnog učenja?” (str. 215)
- c. Ladd također navodi W.F. Albrighta iz “Recent Discoveries in Palestine and the Gospel of John” (“Nedavna otkrića u Palestini i Evanđelja po Ivanu”) u knjizi *The Background of the New Testament and Its Eschatology* izdanu od W. D. Daviesa i D. Daubeja:
- “Nema temeljne razlike u učenju između Ivana i sinoptika; suprotnost između njih leži u zbijenosti predaje uz bok određenih temelja Kristovih učenja, posebice onih koji su se izgleda činili najsličnijima učenju esena.
- Tamo ne postoji apsolutno ništa što pokazuje da su ikoja Isusova učenja bila iskrivljena ili krivotvorena, ili to da je njima pridodan neki novi dio od životne važnosti. Možemo radije prihvatiti da su potrebe rane Crkve utjecale na odabir pojedinih dijelova koji će biti uključeni u Evanđelje, ali nema razloga pretpostaviti da su potrebe te Crkve bile odgovorne za bilo koje izume ili novine s teološkim značenjem.
- Jedna od najneobičnijih pretpostavki kritičkih učenika Novoga zavjeta i teologa je ta da je Isusov um bio toliko ograničen da svaka vidljiva suprotnost između Ivana i sinoptika mora biti usmjerena na razlike između teologa rane Crkve. Svaki veliki mislilac i osoba bit će tumačen različito od različitih prijatelja i slušatelja, koji će odabrati ono što izgleda nablize ili najkorisnije bez da su to vidjeli i čuli.” (str. 170-171)
- d. I ponovo od Georga E. Ladda:
- “Razlika između njih nije to što je Ivan teološki a drugi nisu nego to što su svi teološki na različite načine. Tumačena povijest može predočiti više istinitih činjenica o stanju negoli puka kronika događaja. Ako je Ivan teološko tumačenje, to je tumačenje o događajima kojima je Ivan svjedočio da su se dogodila u povijesti. Očito je da namjera sinoptičkih Evanđelja nije bila davanje izvješća kao *ipsissima verba of* (točne riječi – od riječi do riječi) Isusa niti životopis događaja Njegova života. Oni su opisali Isusa i dali sažetak Njegova učenja. Matej i Luka smatrali su se slobodnima preurediti građu od Marka i s promišljenom slobodom dati izvješće o Isusovom učenju. Ako je Ivan upotrijebio više slobode od Mateja i Luke, to je zato što je želio dati temeljitiji i stvarniji opis Isusa.” (str. 221-222).

AUTOR

- A. Evanđelje je bezimeno ali daje naslutiti Ivanovo autorstvo:
1. autor očevidac (19:35)
  2. izričaj “ljubljeni učenik” (i Polikrat i Irenej poistovjetili su ga kao apostola Ivana)
  3. Ivan, sin Zebedejev, nikad spomenut po imenu.
- B. Iz samoga Evanđelja vidljiva je povijesna pozadina, stoga, pitanje autorstva u tumačenju nije od najbitnije važnosti. Najvažnija je potvrda autorove nadahnutosti! Autorstvo i nadnevak Ivana ne utječe na nadahnutost, nego na tumačenje. Komentatori traže povijesnu pozadinu, okolnost koja je izazvala pisanje Knjige. Može li netko usporediti Ivanov dualizam s:
1. dva židovska doba
  2. učiteljem pravednosti iz Kumrana
  3. religijom Zaratustre [grčko ime Zoroaster – op.prev.]
  4. gnostičkom mišlju
  5. jedinstvenošću Isusova gledišta?
- C. Prema predaji rano gledište bilo je da je apostol Ivan, sin Zebedejev, čovjek, izvorni očevidac. U stvaranju Evanđelja moralo je biti i drugih:
1. vjernici suradnici i efeške starješine koje su ohrabrile ostarjelog apostola na pisanje (Euzebijev navodi Klementa Aleksandrijskog)
  2. suradnici apostoli, Andrija (Muratorijev izvadak, godina 180.-200., iz Rima).

- D. Neki suvremeni učenici pretpostavili su drugoga autora temeljem nekoliko pretpostavki što se tiču stila i subjekta Evanđelja. Mnogi su pretpostavili vrijeme pisanja rano drugo stoljeće (prije godine 115.):
1. pisano od Ivanovih učenika (Ivanovski krug utjecaja) koji su se sjećali njegovog učenja (J. Weiss, B. Lightfoot, C.H. Dodd, O. Cullmann, R.A. Culpepper, C.K. Barrett)
  2. pisano od “starješine Ivana” (jednim iz niza ranih starješina iz Azije koji su bili pod utjecajem Ivanove apostolske teologije i terminologije) koja je potjecala iz mračnih prolaza Papeja (godina 70.-146.) što je naveo Euzebijije (godina 280.-339.).
- E. Dokaz za samoga Ivana kao prvenstvenog izvora za građu Evanđelja
1. unutarnji dokaz
    - a. autor je poznavao židovska učenja i obrede te dijelio njihov SZ-ni pogled na svijet
    - b. autor je poznavao Palestinu i Jeruzalem u uvjetima prije 70.-e godine
    - c. autor tvrdi da je očevidac:
      - 1) 1:14
      - 2) 19:35
      - 3) 21:24
    - d. autor je bio član skupine apostola, budući da je bio upoznat s:
      - 1) pojedinostima o mjestu i vremenu (noćna ispitivanja)
      - 2) brojčanim pojedinostima (posuda za vodu u 2:6 i riba u 21:11)
      - 3) pojedinostima o osobama
      - 4) autor je znao pojedinosti o događajima i odazivima na njih
      - 5) izgleda da je autor bio označen kao “ljubljeni učenik”:
        - a) 13:23.25
        - b) 19:26-27.34-35
        - c) 20:2-5.8
        - d) 21:7.20-24
      - 6) izgleda da je autor pripadao unutarnjem krugu zajedno s Petrom:
        - a) 13:24
        - b) 20:2
        - c) 21:7
      - 7) ime Ivan, sin Zebedejev, nikad se ne pojavljuje u ovom Evanđelju, što izgleda veoma neobično jer je on bio član unutarnjega kruga apostola
    2. vanjski dokaz
      - a. Evanđelje poznato:
        - 1) Ireneju (godina 120.-202.) povezanome s Polikarpom, koji je poznavao apostola Ivana (Euzebijeva *Historical Eccleasticus* 5:20:6-7) – “Ivan učenik Gospodinov koji je bio naslonjen na Njegove grudi i osobno donio Evanđelje Efežanima u Aziji” (*Hear*, 3:1:1, navod iz Euzebijeve *Historical Eccleasticus* 5:8:4).
        - 2) Klement Aleksandrijski (godina 153.-217.) - “Ivan koji je bio istaknut od svojih prijatelja i nadnaravno pokrenut Duhom, sastavio je duhovno Evanđelje” (Euzebijeva *Historical Eccleasticus* 6:14:7)
        - 3) Justin Mučenik (godina 110.-165.) u njegovu *Dialogue with Trypho* 81:4
        - 4) Tertulijan (godina 145.-220.)
      - b. Ivanovo autorstvo potvrđuju vrlo rani svjedoci:
        - 1) Polikarp (godina 70.-156., zabilježio Irenej), biskup u Smirni (godine 155.)
        - 2) Papija (godina 70.-146., zabilježen u Prologu Anti-Marciona iz Rima te Euzebijija), koji je bio biskup Hijerapolisa u Frigiji i koji je izvijestio da je učenik apostola Ivana

- F. Razlozi korišteni za sumnju u autorstvo prema predaji:
1. veza Evanđelja s gnostičkim temama
  2. očiti dodatak poglavlja 21
  3. kronološka neslaganja sa sinopticima
  4. Ivan se na sebe nije pozivao kao na "ljubljenog učenika"
  5. Isus u Ivanu koristi različit rječnik i književnu vrstu od sinoptika.
- G. Pretpostavimo li da je Ivan bio apostol što onda možemo pretpostaviti o njemu kao o čovjeku?
1. On je pisao iz Efeza (Irenej kaže "donio je Evanđelje iz Efeza")
  2. On je pisao kad je bio stariji čovjek (Irenej kaže da je živio pod vladavinom Trajana, godine 98.-117.).

NADNEVAK

- A. Pretpostavimo li da je Ivan apostol:
1. prije 70.-e godine, kad je Jeruzalem uništio rimski vojskovođa (poslije car), Tit:
    - a. u Ivanu 5:2 navedeno je: "U Jeruzalemu, kod Ovcjih vrata, nalazi se ribnjak koji se hebrejski zove Bethesda. Ima pet trijemova."
    - b. ponavljana uporaba ranoga naziva "učenici" kako bi se naznačila skupina apostola
    - c. navodni kasniji gnostički dijelovi sad su otkriveni u svicima s Mrtvoga mora, koji pokazuju da su bili dio teološkoga izričaja prvoga stoljeća
    - d. ne spominjanje uništenja Hrama i grada Jeruzalema 70.-e godine
    - e. izvanredan američki arheolog W.F. Allbright potvrđuje nadnevak Evanđelja kao kasne 70.-e ili rane 80.-e godine.
  2. poslije u prvome stoljeću:
    - a. razvoj Ivanove teologije
    - b. ne spominjanje pada Jeruzalema zato jer se dogodio nekih dvadeset godina ranije
    - c. Ivanova uporaba osebujnih gnostičkih izričaja i naglasaka
    - d. rane predaje Crkve:
      - 1) Irenej
      - 2) Euzebije.
- B. Pretpostavimo li naziv "Ivan starješina" onda bi nadnevak mogao biti ranije od sredine drugoga stoljeća. Ta teorija započinje s Dionizijevim odbacivanjem autorstva apostola Ivana (iz književnih razloga). Euzebije, koji autorstvo apostola Ivana odbacuje zbog teoloških razloga, smatra da je našao drugoga "Ivana" u pravo vrijeme i na pravome mjestu u Papejinim navodima (*Historical eccleasticus* 3:39:5,6), koji popisuje dva "Ivana" (1) apostola i (2) starješinu (prezbitera).

PRIMATELJI

- A. Izvorno je pisano crkvama rimske provincije Mala Azija, poglavito Efezu.
- B. Obzirom na dalekovidnu jednostavnost i dubinu tih izvješća o životu i Osobi Isusa iz Nazareta ono postaje omiljeno Evanđelje i za helenističke ne-Židove i gnostičke skupine.

SVRHE

- A. Evanđelje samo po sebi dokazuje svoju evanđeosku svrhu, 20:30-31:
1. za židovske čitatelje
  2. za nežidovske čitatelje
  3. za gnostičke čitatelje početnike.
- B. Izgleda da ima apologetsko uvjerenje:
1. protiv fanatičnih sljedbenika Ivana Krstitelja
  2. protiv početnih lažnih gnostičkih učenja (posebice u Prologu); ta lažna gnostička učenja oblikovala su i pozadinu ostalih Knjiga NZ-a:
    - a. Efežanima
    - b. Kološanima
    - c. pastoralnih poslanica (I. Timoteju, Titu, II. Timoteju)
    - d. I. Ivanova (I. Ivanova može djelovati kao posebni omot za Evanđelje).
- C. Postoji mogućnost da svrha izjave u 20:31 može biti razumjeta kao ohrabrenje za doktrinu postojanosti kao i evangelizacije zbog dosljedne uporabe SADAŠNJEGA GLAGOLSKOG VREMENA (PRESENTA) kako bi se opisalo spasenje. U tome smislu Ivan, kao i Jakov, uravnotežuju prenatraglašenu Pavlovu teologiju kod nekih skupina u Maloj Aziji (II. Petrova 3:15-16). Iznenadujuće je da predaja rane Crkve poistovjećuje Ivana s Efežanima, a ne s Pavlom (F.F. Bruce: *Peter, Stephen, James and John: Studies in Non-Pauline Christianity*, str. 120-121).
- D. Izgleda da epilog (poglavlje 21) odgovara na osobita pitanja rane Crkve
1. Ivan dopunjuje Knjige sinoptičkih Evanđelja. Doduše, on se usredotočuje na službu u Judeji, posebice Jeruzalemu.
  2. Dodatak, poglavlje 21, pokriva tri pitanja:
    - a. Petrovu obnovu
    - b. Ivanovu dugovječnost
    - c. Isusov kasniji povratak.
- E. Neki vide Ivana kao onoga koji poništava sakramente svrhovitim zanemarivanjem i ne pisanjem ili raspravljanjem o samim propisima usprkos savršenim kontekstualnim prilikama u poglavlju 3 (za krštenje) i u poglavlju 6 (za euharistiju ili Večeru Gospodnju).

ZNAČAJKE IVANOVOG PRIKAZA

- A. Filozofijsko/teološki uvod (1:1-18) i primjenjiv epilog (poglavlje 21)
- B. Sedam čudesnih znakova tijekom Isusove javne službe (poglavlja 2 – 12) i njihovo tumačenje:
1. promjena vode u vino na vjenčanju u Kani (2:1-11)
  2. ozdravljenje sina kraljevskog činovnika u Kafarnaumu (4:46-54)
  3. ozdravljenje hromoga čovjeka na ribnjaku Bethesda u Jeruzalemu (5:1-18)
  4. hranjenje oko 5.000 u Galileji (6:1-15)
  5. hodanje po Galilejskome moru (6:16-21)
  6. ozdravljenje u Jeruzalemu čovjeka rođena slijepog (9:1-41)
  7. uskrsavanje Lazara u Betaniji (11:1-57).
- C. Razgovori i raspre s pojedincima:
1. Ivanom Krstiteljem (1:19-34; 3:22-36)
  2. učenicima:
    - a. Andrijom i Petrom (1:35-42)

- b. Filipom i Natanaelom (1:43-51)
  - 3. Nikodemom (3:1-21)
  - 4. ženom iz Samarije (4:1-45)
  - 5. Židovima u Jeruzalemu (5:10-47)
  - 6. mnoštvom u Galileji (6:22-66)
  - 7. Petrom i učenicima (6:67-71)
  - 8. Isusovom braćom (7:1-13)
  - 9. Židovima u Jeruzalemu (7:14-8:59; 10:1-42)
  - 10. učenicima u gornjoj sobi (13:1-17:26)
  - 11. židovsko uhićenje i ispitivanje (18:1-27)
  - 12. rimsko ispitivanje (18:28-19:16)
  - 13. razgovori nakon uskrsnuća (20:11-29):
    - a. s Marijom
    - b. s desetoricom apostola
    - c. s Tomom
  - 14. razgovor s Petrom u epilogu (21:1-25)
  - 15. (7:53-8:11, priča s preljubicom, nije bila izvorni dio Ivanova Evanđelja!)
- D. Određeno štovanje/dani blagdana:
- 1. Sabat [subota – op.prev.] (5:9; 7:22; 9:14; 19:31)
  - 2. Pasha (2:13; 6:4; 11:55; 18:28)
  - 3. Blagdan sjenica (poglavlje 8 – 9)
  - 4. Hanukka (proslava svjetla [Posvećenje Hrama – op.prev.], 10:22)
- E. Uporaba “Ja Jesam” izjava:
- 1. “Ja sam On” (4:26; 6:20; 8:24.28.54-59; 13:19; 18:5-6.8)
  - 2. “Ja sam kruh života” (6:35.41.48.51)
  - 3. “Ja sam svjetlo svijeta” (8:12; 9:5)
  - 4. “Ja sam vrata ovčinjaka” (10:7.9)
  - 5. “Ja sam Dobri pastir” (10:11.14)
  - 6. “Ja sam uskrsnuće i život” (11:25)
  - 7. “Ja sam put, istina i život” (14:6)
  - 8. “Ja sam pravi trs” (15:1.5).

ČITANJE KRUG JEDAN (vidi gore)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Vlastitim riječima utvrdite središnju temu čitave Knjige:

- 1. temu čitave Knjige
- 2. književnu vrstu (žanr).

ČITANJE KRUG DVA (vidi gore)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte drugi put čitavu Knjigu odjednom. Napravite nacrt glavnih subjekata i opišite izričit subjekt u kratkoj rečenici:

1. subjekt prve književne jedinice
2. subjekt druge književne jedinice
3. subjekt treće književne jedinice
4. subjekt četvrte književne jedinice
5. i tako dalje.

IVAN 1

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Riječ tijelom postala	vječna Riječ	predgovor	Riječ života	predgovor
1:1-5	1:1-5	1:1-5	1:1-5	1:1-18
	Ivanovo svjedočanstvo: Svjetlo istinito			
1:6-13	1:6-13	1:6-9 1:10-13	1:6-9 1:10-13	
	Riječ tijelom postala			
1:14-18	1:14-18	1:14-18	1:14 1:15 1:16-18	
svjedočanstvo Ivana Krstitelja	glas u pustinji	Ivanovo svjedočanstvo	poruka Ivana Krstitelja	Ivanovo svjedočanstvo
1:19-28	1:19-28	1:19-23 1:24-28	1:19 1:20 1:21a 1:21b 1:21c 1:22a 1:22b 1:23 1:24-25 1:26-27 1:28	1:19-28
Janje Božje	Janje Božje		Janje Božje	
1:29-34	1:29-34	1:29-34	1:29-31 1:32-34	1:29-34
prvi učenici	prvi učenici	svjedočanstvo Isusovih prvih učenika	prvi Isusovi učenici	prvi učenici
1:35-42	1:35-42	1:35-42	1:35-36 1:37-38a	1:35-39

			1:38b	
			1:39	
			1:40-42a	1:40-42
			1:42b	
pozivanje Filipa i Natanaela	Filip i Natanael		Isus poziva Filipa i Natanaela	
1:43-51	1:43-51	1:43-51	1:43-45	1:43-51
			1:46a	
			1:46b	
			1:47	
			1:48a	
			1:48b	
			1:49	
			1:50-51	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje..

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-18

- A. Teološki pregled pjesme/himne/vjeronanja:
  1. vječni, Božanski, Stvoritelj, Otkupitelj Krist, stihovi 1-5 (Isus kao Riječ)
  2. proročko svjedočenje o Kristu, stihovi 6-9.15 (Isus kao Svjetlo)
  3. utjelovljeni Krist otkriva Boga, stihovi 10-18 (Isus kao Sin).
- B. Teološka građa stihova 1-18 i opetovane teme:
  1. Isus je pred-postojao s Bogom Ocem (1a)
  2. Isus je bio u prisnom zajedništvu s Bogom Ocem (1b. 2. 18c)

3. Isus s Bogom Ocem dijeli istu bît (1c. 18b)

*Premda nije nadahnuta, podjela odlomaka ključna je za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sazeo odlomke. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj upečatljiv način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegovu temu (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu slijedeći njegovu logiku i predstavljanje uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zapazite da su svi tehnički izrazi i kratice u potpunosti objašnjeni u dodacima jedan, dva i tri.

4. značenje otkupljenja i posinjenja (od strane) Boga Oca (12-13)
  5. utjelovljenje, Božanstvo postaje čovjekom (9.14)
  6. otkrivenje, Božanstvo potpuno otkriveno i shvaćeno (18d).
- C. Hebrejska i grčka pozadina riječi *logos* (u grčkom jeziku *logos* [ó logos = riječ] je IMENICA MUŠKOG roda-op.prev)
1. Hebrejska pozadina:
    - a. snaga izgovorene riječi (Iz 55:11; Ps 33:6; 107:20; 147:15.18), kao kod Stvaranja (Post 1:3.6.9.11.14.20.24.26.29) i u blagoslovu patrijarha (Post 27:1 i dalje; 49:1)
    - b. Izreke 8:12-23 poosobljuju “Mudrost” kao Božje prvo djelo i izvršiteljicu [graditeljicu-op.prev.] svega stvorenog (usp. Ps 33:6 i nekanonsku [deuterokanonsku - op.prev.] *Knjigu Mudrosti*, 9:9)
    - c. Targum (aramijski prijevodi i komentari) je riječ *logos* nadomjestio izrazom “Riječ Božja” zbog njihove nelagode s antropomorfizmima
  2. Grčka pozadina:
    - a. Heraklit – svijet je bio u kretanju [strujanju]; bezlično božanstvo i nepromjenjiv *logos* držali su se zajedno i vodili postupak mijenjanja
    - b. Plato – bezlično božanstvo i nepromjenjiv *logos* držali su planete na putanji i određivali godišnja doba
    - c. stoici – *logos* je bio “razum svijeta” ili upravitelj, ali bio je poluosoban
    - d. Filon – on je poosobio zamisao *logosa* kao “Velikog svećenika koji je položio čovječju dušu pred Boga”, ili “most između čovjeka i Boga”, ili “rudo kormila kojim Kormilar svemira svime upravlja” (*kosmocrater*).
- D. Dijelovi razvijenih gnostičkih teološko filozofijskih sustava drugog stoljeća poslije Krista
1. Ontološko (vječan) protivan dualizam između Duha i materije
  2. Materija je zla i svojehlava; Duh je dobar
  3. Gnostički sustav postavlja nizove anđeoskih razina (*aeona*) između visokog, dobrog boga i nižeg boga koji je bio sposoban oblikovati materiju. Neki čak tvrde da je ovaj niži bog bio YHWH SZ-a (kao Marcion).
  4. Spasenje dolazi:
    - a. tajnim spoznajama ili lozinkama koje dozvoljavaju osobi prijeći kroz ove anđeoske razine na svome putu ujedinjenja s Bogom
    - b. po božanskoj iskri u svim ljudima, koje nisu svjesni sve dok ne prime tajnu spoznaju
    - c. po posebnom posredniku otkrivenja koji daje tajnu spoznaju čovječanstvu (Kristov Duh)
  5. Ovo mišljenje brani Isusovo Božanstvo, ali niječe Njegovo stvarno i trajno utjelovljenje te središte otkupljenja [koje je Krist-op.prev.]!

E. Povijesna okolnost

1. Stihovi 1-18 pokušaj su povezivanja hebrejskih i grčkih mišljenja korištenjem izraza *logos*.
2. Gnostičko krivovjerje je filozofijska pozadina ovoj izvanrednoj građi predgovora Evanđelja po Ivanu. Prva Ivanova poslanica mogla je poslužiti kao omot Evanđelju. Teološko mišljenje zvano "gnosticizam" nepoznato je u zapisima sve do drugog stoljeća, ali početne gnostičke teme pronađene su u svicima s Mrtvog mora i kod Filona Aleksirijskog.
3. Sinoptička Evanđelja (posebice Marko) prikrivaju Isusovo Božanstvo (mesijanska tajna) sve do poslije Kalvarije, ali Ivan, pišući mnogo kasnije, razvija presudne teme o Isusu kao potpunome Bogu i potpunome čovjeku (Sin Čovječji, usp. Ez 2:1 i Dn 7:13) u prvom poglavlju.

F. Vidi Posebnu temu: Ivan 1 uspoređen s I. Ivanovom 1 u I. Ivanovoj 1:1.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:1-5

¹U početku bijaše Riječ, i Riječ bijaše s Bogom, i Riječ bijaše Bog. ²Ona u početku bijaše s Bogom. ³Sve je po Njoj nastalo, i ništa što je nastalo nije bez Nje nastalo. ⁴U Njoj bijaše život, a život bijaše Svjetlo ljudima. ⁵Svjetlo svijetli u tami, i tama ga nije mogla obuzeti.

1:1 "U početku" Ovo odražava Postanak 1:1 te je također korišteno u I. Ivanovoj 1:1 kao upućivanje na utjelovljenje. Moguće da je I. Ivanova bila omot Evanđelju. Oba se [*pisma* - op.prev.] bave gnosticizmom. Stihovi 1-5 su potvrda Božanske pred-egzistencije Isusa Krista prije stvaranja (usp. 1:15; 8:56-59; 16:28; 17:5; II. Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Heb 1:3; 10:5-8).

NZ je opisan kao:

1. novo djelo, neugroženo Padom (nepokvareno) (tj. Post 3:15 ispunjenje za čovječanstvo)
2. nova pobjeda (Obećana zemlja)
3. novi izlazak (ispunjeno proročanstvo)
4. novi Mojsije (davatelj Zakona)
5. novi Jošua (usp. Heb 4:8)
6. nova čuda s vodom (usp. Heb 3-4)
7. nova mana (usp. Iv 6)

i još mnogo više, posebice u Poslanici Hebrejima.

POSEBNA TEMA: *ARCHĒ*

Pojam "oblast" dolazi od grčkog izraza *archē*, što znači "početak" ili "podrijetlo" nečega:

1. početak stvorenog redosljedja (usp. Iv 1:1; I. Iv 1:1; Heb 1:10)
2. početak Evanđelja (usp. Mk 1:1; Fil 4:15; II. Sol 2:13; Heb 2:3)
3. prvi očevici (usp. Lk 1:2)
4. početni znaci (čuda, usp. Iv 2:11)
5. početna načela (usp. Heb 5:12)
6. početna sigurnost temeljena na istinama Evanđelja (usp. Heb 3:14)
7. početak, Kološanima 1:18; Otkrivenje 3:14.

Koristi se kao "pravilo" ili "ovlast" kod:

1. ljudskih upravnih dužnosnika
  - a. Luka 12:11
  - b. Luka 20:20
  - c. Rimljanima 13:3; Titu 3:1.
2. anđeoskih ovlasti
  - a. Rimljanima 8:38
  - b. I. Korinćanima 15:24

- c. Efežanima 1:21; 3:10; 6:12
- d. Kološanima 1:16; 2:10,15
- e. Juda stih 6.

Ovi lažni učitelji preziru svaki autoritet, zemaljski i nebeski. Oni su proturječni razuzdanici. Oni stavljaju sebe i svoje želje ispred Boga, anđela, građanskih vlasti i crkvenih vođa.

▣ **“bijaše”** (tri puta) Ovo je IMPERFEKT (usp. stihove 1.2.4.10) koji se usredotočuje na neprestano postojanje u prošlom vremenu. Ovo GLAGOLSKO VRIJEME korišteno je kako bi pokazalo na pred-postojanje Logosa (usp. 8:57-58; 17:5.24; II. Kor 8:9; Kol 1:17; Heb 10:5-7). Ono stoji u oprečju s AORISTOM u stihovima 3. 6. i 14.

▣ **“Riječ”** Grčki izraz *logos* upućuje na poruku, ne samo na jednu riječ. U ovome okviru ono je naslov kojeg su Grci koristili kako bi opisali “svjetovno poimanje” a Hebreji slično tome “Mudrost”. Ivan je izabrao ovaj pojam kako bi potvrdio da je Riječ Božja oboje, Osoba i poruka. Vidi Uvidi u tekst, C.

▣ **“s Bogom”** “Sa/s” moglo bi se drukčije reći “licem u lice”. Ono prikazuje prisno zajedništvo. Također ukazuje na pojam jedne Božanske biti i tri vječne osobne objave (vidi Posebnu temu: Trojstvo u 14:26). NZ potvrđuje paradoks da je Isus odvojen od Oca, ali i da je On jedno s Ocem.

▣ **“Riječ bijaše Bog”** Ovaj GLAGOL je IMPERFEKT kao i u stihu 1a. Nema ČLANA (koji određuje SUBJEKT, vidi F. F. Bruce, *Answers to the Questions*, str. 66) uz *Theos*, ali *Theos* je postavljen kao prva riječ u grčkom naglašavanju. Ovaj stih te stih 18 snažne su izjave potpunoga Božanstva pred-postojećeg Logosa (usp. 5:18; 8:58; 10:30; 14:9; 17:11; 20:28; Rim 9:5; Heb 1:8; II. Pt 1:1). Isus je potpuno Božanstvo kao i potpun čovjek (usp. I. Iv 4:1-3). On nije isti kao Bog Otac, ali je iste Božanske biti kao Otac.

NZ dokazuje potpuno Božanstvo Isusa iz Nazareta, ali i štiti različitost Očeve osobnosti. Ista Božanska bit naglašena je u Ivanu 1:1; 5:18; 10:30.34-38; 14:9-10; i 20:28, dok su njene različitosti naglašene u Ivanu 1:2.14.18; 5:19-23; 8:28; 10:25.29; 14:11.12.13.16.

1:2 Ovo je usporedno stihu 1 i ponovo naglašava potresnu istinu u svjetlu monoteizma da je Isus, koji je bio rođen 6.-5 g.pr.Kr., uvijek bio s Ocem te je, prema tome, Božanstvo.

1:3 “Sve je po Njoj nastalo” Logos je bio Očev Posrednik u stvaranju vidljivog i nevidljivog (usp. stih 10; I. Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 1:2). Ovo je slično ulozi koju mudrosti igra u Psalmu 33:6 i Izrekama 8:12-23 (u hebrejskom jeziku “mudrost” je IMENICA ŽENSKOG roda).

▣ **“ništa bez Nje nije nastalo”** Ovo je pobijanje lažnoga gnostičkog učenja o andeoskim aeonima između visokoga, dobrog boga i nižega duhovnog bića koji su oblikovali pred-postojeću materiju (vidi Uvidi u tekst, D).

1:4 “u Njoj bijaše život” Ovaj izričaj naglašava da “život” dolazi iz Sina, Riječi. Ivan koristi pojam, *zoē*, kako bi uputio na uskrslu život, vječni život, Božji život (usp. 1:4; 3:15.36; 4:14.36; 5:24.26.29.39.40; 6:27.33.35.40.47.48.51.53.54.63.65, itd). Drugi grčki pojam za “život”, *bios*, koristio se za zemaljski, biološki život (usp. I. Iv 2:16).

▣ **“život bijaše Svjetlo ljudima”** Svjetlo je uobičajena metafora koju Ivan koristi za istinu i poznavanje Boga (usp. Iv 3:19; 8:12; 9:5; 12:46). Primjetite kako je život bio za sve ljude (moguće smjeranje na Ps 36:5-9)! Svjetlo i tama bile su uobičajene teme i u svicima s Mrtvoga mora. Ivan se često izražava u dualističkim (oprečnim) pojmovima i skupinama.

1:5 “Svjetlo svijetli” Ovo je SADAŠNJE VRIJEME, što znači neprekinuto djelovanje. Isus je uvijek postojao, ali sada se jasno očitovao svijetu (usp. 8:12; 9:5; 12:46). U SZ-u fizičko ili ljudsko očitovanje Boga često je bilo poistovječeno s anđelom Gospodnjim (usp. Post 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izl 3:2.4; 13:21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Zah 3:1-2). Neki tvrde kako je ovo bila pred-utjelovljena Riječ.

POSEBNA TEMA: ANĐEO GOSPODNJI

Očito je Božanstvo u SZ-u objavljuje Sâmo Sebe fizički u ljudskom obliku. Pitanje do kojeg trinitarijanci dolaze jeste koja Osoba Trojstva ispunjava ovu ulogu. Budući da su Bog Otac (YHWH) i Njegov Duh dosljedno netjelesni, čini se mogućim predložiti kako su ova ljudska očitovanja zapravo pred-utjelovljeni Mesija.

Kako bi prikazali poteškoće na koje pojedinac nailazi u pokušaju poistovjećivanja teofanije s anđelima sastavljena je sljedeća lista objašnjenja:

1. Anđeo Gospodnji kao anđeo
  - a. Postanak 24:7-40
  - b. Izlazak 23:20-23; 32:34
  - c. Brojevi 22:22
  - d. Suci 5:23
  - e. II. Samuelova 24:16
  - f. I. Ljetopisa 21:15-30
  - g. Zaharija 1:12-13
2. Anđeo Gospodnji kao teofanija
  - a. Postanak 16:7-13; 18:1-19:1; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16
  - b. Izlazak 3:2.4; 14:19 (13:21)
  - c. Suci 2:15; 6:22-24; 13:3-23
  - d. Hošea 12:3-4
  - e. Zaharija 3:1-5

NASB, NKJV

“tama ga nije obuzela”

NRSV

“tama ga nije nadjačala”

TEV

“tama ga nije istisnula”

NJB

“i tama ga nije nadjačala”

Izvorno značenje ovog izraza (*katalambanō*) je “zgrabiti”. Prema tome, to može značiti (1) zgrabiti kao nadjačati (usp. Mt 16:18) ili (2) zgrabiti kao obuhvatiti ili shvatiti. Moguće da je Ivan koristio ovu dvosmislenost kako bi predložio oba značenja. Evanđelje po Ivanu ima osobinu uporabe dvostrukih ulaza (tj. “ponovno rođenje” i/ili “nanovo rođenje odozgor”, 3:3 i “vjetar” i/ili “duh”, 3:8).

GLAGOL (*katalambanō*) javlja se samo dva puta u Ivanovim pisanjima (pojavak u 8:3.4 izvorno). U 1:5 tama ne može razumjeti/nadjačati, a 12:35 tama koja odbacuje svjetlo (Isusa/Evanđelje) bit će nadvladana. Odbacivanje ishodi u zbrci; prihvatanje ishodi u štovanju!

Manfred T. Brauch, *Abusing Scripture*, str. 35, označava ljudsko stanje:

1. izgubljenost, Luka 15
2. tama, Ivan 1:5
3. neprijateljstvo, Rimljanima 5:10
4. odvojenje, Efežanima 2:15-17
5. bezbožnost, Rimljanima 1:18
6. otuđenje od Božjeg života, Efežanima 4:17-18
7. najbolji sažetak ljudskog grijeha nalazi se u Rimljanima 1:18-3:23.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:6-8

⁶Tamo dode čovjek poslan od Boga čije ime bijaše Ivan. ⁷On je došao kao svjedok, kako bi svjedočio o Svjetlu, da bi svi mogli povjerovati po njemu. ⁸On ne bijaše Svjetlo, ali je došao kako bi svjedočio o Svjetlu.

1:6-8 Ovi stihovi te stih 15 (uklopljena pozadinska priča) bilježe svjedočenje Ivana Krstitelja o Isusu. On je bio posljednji SZ-ni prorok. Teško je staviti ove stihove u pjesnički oblik. Postoje mnoga prepiranja među znanstvenicima o tome je li prolog poezija ili proza.

Ivan Krstitelj bio je posljednji SZ-ni prorok (u smislu njegove poruke i gledišta). On je bio preteča predkazana u Malahiji 3:1 i 4:5 (usp. Iv 1:20-25). Moguće je apostol Ivan umetnuo stihove 6-8 zbog ranih nesporazuma koji su se razvili

oko Ivana Krstitelja (usp. Lk 3:15; Djela 18:25; 19:3). Ivan je, pišući kasnije od drugih pisaca Evanđelja, vidio razvitak ove poteškoće.

Zanimljivo je zabilježiti da je Krist opisan IMPERFEKTNIM (pred-postojanje) GLAGOLOM, dok je Ivan opisan AORISTOM (pojavio se u vremenu) i PERFEKTOM (povijesni događaj s trajnom posljedicom) (usp. stih 6). Isus je uvijek postojao.

1:7 “da bi svi mogli povjerovati po njemu” Ovo je svrha kratke rečenice. Evanđelje po Ivanu, kao i ostala Evanđelja (jedinствена kršćanska književna vrsta), evangelistička je rasprava. To je predivna ponuda spasenja svima koji vježbaju svoju vjeru u Krista, koji je svjetlo svijeta (usp. stih 12; Iv 3:16; 4:42; 20:31; I. Tim 2:4; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:1; 4:14).

1:7.12 “vjerovati” Ovaj GLAGOL korišten je 78 puta u Evanđelju po Ivanu, 24 puta u Ivanovim pismima. Zanimljivo je da Evanđelju po Ivanu nikad ne koristi oblik IMENICE, već GLAGOL. Vjerovanje nije prvenstveno razumski ili osjećajni odaziv, već u osnovi voljan odgovor. Ovaj grčki pojam preveden je trima engleskim pojmovima: povjerovati, pouzdanje, vjera. Tome je usporedno “dočekati Ga dobrodošlicom” (usp. stih 11), i “prihvatiti Ga” (usp. stih 12). Spasenje je slobodno u milosti Božjoj i dovršenom Kristovom djelu, ali mora biti prihvaćeno. Spasenje je zavjetni odnos s povlasticama i odgovornostima.

POSEBNA TEMA: VJERA, POVJEROVATI, ILI POUZDANJE (*Pistis* [IMENICA], *Pisteuō*, [GLAGOL], *Pistos* [PRIDJEV])

- A. Ovo je tako važan pojam u Bibliji (usp. Heb 11:1.6). On je predmet Isusova ranog poučavanja (usp. Mk 1:15). Postoje najmanje dva zavjetna zahtjeva: pokajanje i vjera (usp. 1:15; Djela 3:16.19; 20:21).
- B. Njegova etimologija
1. Pojam “vjera” u SZ-u znači odanost, čestitost, ili pouzdanost i bio je opis Božje naravi, ne naše.
  2. Dolazi od hebrejskoga pojma (*emun, emunah*), što znači “biti siguran ili stalan”. Spašavajuća vjera je umno prihvaćanje (skup istina), moralan život (način života), i prvenstveno odnosna (dobrodošlica osobe) te voljna obveza (odluka) toj osobi.
- C. Njegova SZ-na uporaba
Trebalo naglasiti da Abrahamova vjera nije bila u budućeg Mesiju, već u Božja obećanja da će imati dijete i potomstvo (usp. Post 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Abraham je odgovorio na ovo obećanje pouzdanjem u Boga. Još je uvijek imao sumnje i poteškoće zbog ovog obećanja kome je trebalo trinaest godina kako bi se ispunilo. Njegova je nesavršena vjera, doduše, bila prihvaćena od Boga. Bog je voljan raditi s pokvarenim ljudskim bićima koji se odazivaju Njemu i Njegovim obećanjima u vjeri, čak kad je ona veličine gorušičina zrna (usp. Mt 17:20).
- D. Njegova NZ-na uporaba
Pojam “povjerovao” dolazi od grčkoga pojma (*pisteuō*) koji se može prevesti “povjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali je česta uporaba GLAGOLA. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o autentičnosti privrženosti svjetine Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri ovoga plitkog – površnog korištenja pojma “vjerovati” nalaze se u Ivanu 8:31-59 i Djelima 8:13.18-24. Istinska biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Mora biti popraćena postupkom učenja (usp. Mt 13:20-22.31-32).
- E. Njegova uporaba s PRIJEDLOZIMA
1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikovo stavljanje pouzdanja/vjere u Isusa:
    - a. u Njegovo ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; I. Iv 5:13)
    - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 17:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; I. Pt 1:8)
    - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
    - d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; I. Iv 5:10)
    - e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
    - f. u Svjetlo (Iv 12:36)
    - g. u Boga (Iv 14:1)
  2. *en* znači “u” kao u Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima 5:14

3. *epi* znači “u” ili na temelju čega [upon], kao u Mateju 27:42; Djelima 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; I. Timoteju 1:16; I. Petrovoj 2:6
4. DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Galaćanima 3:6; Djelima 18:8; 27:25; I. Ivanovoj 3:23; 5:10
5. *hoti*, što znači “povjerovati da”, daje sadržaj kako što vjerovati:
  - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
  - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
  - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
  - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
  - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
  - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
  - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
  - h. Isus je došao od Oca (Iv 16:27.30)
  - i. Isus poistovjećuje Sebe u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
  - j. Mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
  - k. Isus je umro i ponovo uskrsnuo (I. Sol 4:14).

1:8 Moguće je apostol Ivan, pišući mnogo kasnije od ostalih pisaca Evanđelja, shvatio poteškoću koja se razvila među sljedbenicima Ivana Krstitelja koji nisu čuli ili prihvatili Isusa (usp. Djela 18:25-19:7).

POSEBNA TEMA: ISUSOVI SVJEDOCI

IMENICA (*marturia*) i njen GLAGOL (*martureō*) “svjedočiti” ključni su pojmovi u Ivanu. Mnogo je Isusovih svjedoka:

1. Ivan Krstitelj (usp. Iv 1:7.8.15; 3:26.28; 5:33)
2. Sâm Isus (usp. Iv 3:11; 5:31; 8:13-14)
3. Samarijanka (usp. Iv 4:39)
4. Bog Otac (usp. Iv 5:32.34.37; 8:18; I. Iv 5:9)
5. Pismo (usp. Iv 5:39)
6. mnoštvo pri Lazarovom uskrsnuću (usp. Iv 12:17)
7. Duh (usp. Iv 15:26-27; I. Iv 5:10.11)
8. učenici (usp. Iv 15:27; 19:35; I. Iv 1:2; 4:14)
9. sâm autor (usp. Iv 21:24).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:9-13

⁹Tamo je bilo Svjetlo istinito koje došavši na svijet rasvjetljuje svakog čovjeka. ¹⁰On bijaše u svijetu i svijet postade po Njemu, ali Ga svijet ne upozna. ¹¹Svojima dođe, ali oni koji su bili Njegovi ne primiše Ga. ¹²Ali svima koji Ga primiše, njima dade pravo da postanu djeca Božja, *dapače* onima koji vjeruju u Njegovo ime, ¹³koji su bili rođeni, ne od krvi, ne od volje tijela niti volje čovječje, nego od Boga.

1:9 “Svjetlo istinito” Ovo je “istina” u smislu autentičnog ili stvarnog, ne samo kao oprečje neistinitom. Ovo se može odnositi na sve lažne kristologije prvog stoljeća. To je učestali PRIDJEV u Ivanovim pisanjima (usp. 3:35; 4:23.37; 6:32; 7:28; 15:1; 17:3; 19:35 i I. Iv 2:8; 5:20 i deset puta u Otk). Vidi Posebne teme: Istina u 6:55 i Svijet u 14:17. Isus je Svjetlo svijeta (usp. 3:19; 8:12; 9:5; 12:46; I. Iv 1:5.7; 2:8.9.10). Vjernici trebaju odražavati Njegovo svjetlo (usp. Fil 2:15). Ovo stoji u oštroj suprotnosti sa stvarnom tamom koja je stvorena zbog pobune:

1. ljudi
2. anđela.

▣ **“došavši na svijet”** Ivan često koristi ovaj pojam kako bi ukazao da je Isus napustio Nebo, duhovnu kraljevinu, i ušao u fizičku kraljevinu vremena i prostora (usp. 6:14; 9:39; 11:27; 12:46; 16:28). U ovom stihu čini se da ovo upućuje na Isusovo utjelovljenje. Ovo je jedan od uobičajenih dualizama Ivanovske književnosti (tj. gore nasuprot dolje).

▣

NASB	“rasvjetljuje svakog čovjeka”
NKJV	“daje svjetlo svakom čovjeku”
NRSV	“rasvjetljuje svakoga”
TEV	“sja na sve ljude”
NJB	“koje daje svjetlo svima”

Ovaj se izričaj može razumjeti na dva načina. Prvo, uzevši u obzir grčku kulturološku pozadinu, ono upućuje na unutarnje svjetlo otkrivenja u svakom čovjeku, božansku iskrinu. Na ovaj su način kvekeri tumačili ovaj stih Doduše, takva se zamisao nikad ne pojavljuje u Ivanu. Za Ivana, “svjetlo” otkriva zlo ljudskog roda (usp. 3:19-21).

Drugo, ono može upućivati ne na prirodno otkrivenje (poznati Boga kroz prirodu [usp. Ps 19:1-5; Rim 1:19-20] ili unutarnje moralno čulo [usp. Rim 2:14-15]), već prije kao na Božju ponudu prosvjećenja i spasenja kroz Isusa, jedinoga istinskog Svjetla.

1:10 “svijet” Ivan upotrebljava izraz *kosmos* na tri različita načina:

1. fizički svemir (1:10.11; 11:9; 16:21; 17:5.24; 21:25)
2. čovječanstvo (1:10.29; 3:16.17; 4:42; 6:33; 12:19.42; 18:29)
3. palo ljudsko društvo uređeno i djelatno odvojeno od Boga (7:7; 15:18-19; I. Iv 2:15; 3:1.13).

U ovome okviru #2 je primjenjiv. Vidi Posebnu temu u 14:17.

▣ **“svijet Ga ne upozna”** Ni posrnuli poganski narodi niti izabrani Židovi nisu prepoznali Isusa kao obećanog Mesiju. Pojam “poznati” odražava hebrejski idiom prisnoga zajedništva koji je više od razumskog prihvatanja činjenica (usp. Post 4:1; Jer 1:5).

POSEBNA TEMA: SPOZNATI (najčešće koristi PONOVLJENI ZAKON kao obrazac)

Hebrejska riječ “spoznati” (BDB 393) ima nekoliko značenja (semantičko polje) u *Qal*:

1. razumjeti dobro i zlo – Postanak 3:22; Ponovljeni zakon 1:39; Izaija 7:14-15; Jona 4:11
2. spoznati razumijevanjem – Ponovljeni zakon 9:2.3.6; 18:21
3. spoznati iskustvom – Ponovljeni zakon 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Jošua 23:14
4. uzeti u obzir – Ponovljeni zakon 4:39; 11:2; 29:16
5. spoznati osobno:
  - a. osobu – Postanak 29:5; Izlazak 1:8; Ponovljeni zakon 22:2; 33:9
  - b. boga – Ponovljeni zakon 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
  - c. YHWH – Ponovljeni zakon 4:35.39; 7:9; 29:6; Izaija 1:3; 56:10-11
  - d. spolno – Postanak 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. naučene vještine ili znanje – Izaija 29:11.12; Amos 5:16
7. biti mudar – Ponovljeni zakon 29:4; Izreke. 1:2; 4:1; Izaija 29:24
8. Božje znanje:
  - a. Mojsija – Ponovljeni zakon 34:10
  - b. Izraela – Ponovljeni zakon 31:21.27.29.

1:11 “Svojima dođe, ali oni koji su bili Njegovi ne primiše Ga” “Njegovi” je upotrijebljeno dva puta u stihu 11. Prvi gramatički oblik je MNOŽINA SREDNJEGA RODA i upućuje na (1) svo Stvorenje ili (2) zemljopisno na Judeju ili Jeruzalem. Drugi je MNOŽINA MUŠKOGA RODA i upućuje na Židove.

1:12 “ali svima koji Ga primiše” Ovo je pokazatelj čovjekova dijela u spasenju (usp. stih 16). Ljudi moraju odgovoriti na Božju ponudu milosti u Kristu (usp. 3:16; Rim 3:24; 4:4-5; 6:23; 10:9-13; Ef 2:8-9). Bog je izvjesno suveren, ipak u Njegovoj suverenosti On je pokrenuo uvjetni zavjetni međuodnos s palim čovječanstvom. Palo čovječanstvo mora se pokajati, povjerovati, poslušati, i ustrajati u vjeri.

Ova zamisao “primanja” teološki je usporedna “priznanju”, što znači javno priznavanje vjere u Isusa kao Krista (usp. Mt 10:32; Lk 12:8; Iv 9:22; 12:42; I. Tim 6:12; I. Iv 2:23; 4:15). Spasenje je dar koji mora biti primljen i priznat.

Oni koji “prime” Isusa (1:12) primaju Oca koji Ga je poslao (usp. 5:43; 13:20). Spasenje je osobni odnos s Trojedinim Bogom!

▣ **“dade pravo”** Ovaj grčki pojam (tj. *exousia*) može značiti (1) zakonski autoritet ili (2) pravo povlastice (usp. 5:27; 17:2; 19:10.11). Kroz Isusovo sinovstvo i Božansko poslanje, palo čovječanstvo sad može spoznati Boga i priznati Ga kao Boga i Oca.

▣ **“da postanu djeca Božja”** NZ-ni pisci učestalo upotrebljavaju obiteljske metafore za opis kršćanstva: (1) Otac; (2) Sin; (3) djeca; (4) ponovo roditi; i (5) posvojenje. Kršćanstvo je slično obitelji, to nije proizvod (karta za nebo, osiguranje protiv požara). Kristovi vjernici postali su novi eshatološki “Božji ljudi”. Kao djeca trebali bi odražavati Očevu narav, kao što je činio “jedinstveni” (usp. stih 14; 3:16) Sin (usp. Ef 5:1; I. Iv 2:29; 3:3). Kakav potresan naziv za grješnike (usp. 11:52; Rim 8:14.16.21; 9:8; Fil 2:15; I. Iv 3:1.2.10; 5:2; Hoš 1:10 naveden u Rim 9:26; i II. Kor 6:18).

Također je zanimljivo da od dva grčka pojma za djecu, jedan je uvijek koristio Isus (*huios*), dok se drugi (*teknon*, *tekna*) koristio za vjernike. Kršćani su djeca Božja, ali nisu u istoj skupini kao Sin Božji, Isus. Njegov odnos je jedinstven, ali sličan.

Riječ “crkva” (*ekklēsia*) ne pojavljuje se u Marku, Luki, ili Ivanu. Oni se služe obiteljskim metaforama za novo dinamičko osobno i skupno zajedništvo Duha.

▣ **“onima koji vjeruju”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA što znači “oni koji nastave vjerovati”. Etimološka pozadina ovog pojma pomaže utvrditi suvremeno značenje. U hebrejskom ono izvorno upućuje na osobu čvrstoga stava. U prenesenom značenju počela se koristiti za nekoga koji je pouzdan, privržen ili dostojan povjerenja. Grčki ekvivalent preveden je u engleski jezik pojmovima (“vjera”, “povjerovati”, i “pouzdanje”). Biblijska vjera ili pouzdanje nije prvenstveno nešto što činimo, već netko u koga stavljamo naše pouzdanje. To je Božja pouzdanost, ne naša, koja je žarište. Palo čovječanstvo pouzdaje se u Božju pouzdanost, vjeruje Njegovoj vjernosti, vjeruje u Njegovog Ljubljenog. Žarište nije na obilju ili jačini ljudske vjere, već na predmetu te vjere. Vidi Posebne teme u 1:7 i 2:23.

▣ **“u Njegovo ime”** U SZ-u ime neke osobe bilo je vrlo važno. Ono je bilo puno nade/moguće proročanstvo o njihovoj naravi ili opis njihove naravi. Vjerovati u ime značilo je vjerovati i prihvatiti osobu (usp. 2:23; 3:18; 20:31; I. Iv 5:13). Vidi Posebnu temu: Ime Gospodinovo u 15:16.

1:13

NASB, NKJV, NRSV

“ koji su rođeni, ne od krvi, ne od volje tijela niti volje čovječje”

TEV

“oni nisu postali Božja djeca prirodnim rođenjem, što je, biti rođen i biti dijete ljudskog oca”

NJB

“koji se rodi ne od ljudskog roda ili poriva tijela ili volje čovječje”

Neki rani crkveni oci (tj. Irenej, Origen, Tertulijan, Ambrozije, Jeronim, Augustin) vidjeli su ovaj izričaj kao upućivanje na Isusa (tj. JEDNINA), ali prevladavajući grčki pisani dokazi imaju MNOŽINU (MNOŽINA ove riječi pronađena je samo ovdje u NZ-u; UBS⁴ ocjenjuje ju kao “A”), što znači da ovaj stih upućuje na vjernike u Isusa (usp. 3:5; I. Pt 1:3.23), stoga, ona ne upućuje na rasnu povlasticu niti na ljudsko spolno podrijetlo (dosl. “krvno”), već na Božji izbor i odabiranje onih koji vjeruju u Njegova Sina (usp. 6:44.65). Stihovi 12 i 13 izlažu zavjetnu ravnotežu između Božje suverenosti i potrebu za ljudskim odazivom.

Grčki GLAGOL (AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA) smješten je kao posljednji u grčku rečenicu zbog naglašavanja. Ovo je naglašavanje početne i suvremene Božje uloge u drugom rođenju (tj. “već od Boga”, koja je dio konačnog izričaja, usp. 6:44.65).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:14-18

¹⁴I Riječ tijelom postade, i nastani se među nama, i mi smo gledali Njegovu slavu, slavu Jedinorodenog od Oca, punog milosti i istine. ¹⁵Ivan je svjedočio za Njega i vikao, govoreći: “Ovo je Onaj za koga rekoh: ‘Onaj koji dolazi nakon mene veći je od mene jer On postojao prije mene.’” ¹⁶Jer iz Njegove punine sve smo primili, milost na milost. ¹⁷Jer Zakon je bio dan po Mojsiju; milost i istina ostvariše se kroz Isusa Krista. ¹⁸Nitko nikad nije vidio Boga; Jedinorođeni Bog koji je u krilu Očevu, On Ga je objasnio.

1:14 **“Riječ tijelom postade”** Ivan napada lažnu doktrinu gnostika, koji su pokušavali spojiti kršćanstvo s grčkim neznabožačkim mišljenjem. Isus je bio istinski čovjek i istinski Bog (usp. I. Iv 4:1-3) u ispunjenju obećanja Emanuela (usp.

Iz 7:14). Bog je uzeo prebivalište kao čovjek usred paloga čovječanstva (doslovno, “postavio je svoj šator”). Pojam “tijelo” u Ivanu nikad ne upućuje na grješnu narav kao u Pavlovim pisanjima.

POSEBNA TEMA: TIJELO (*sarx*)

Ovo upućuje na ljudsku mudrost ili svjetovna mjerila (usp. I. Kor 1:20; 2:6.8; 3:18). Pavao koristi pojam “tijelo” (*sarx*) u svojim pisanjima na nekoliko načina:

1. ljudsko tijelo (usp. Rim 2:28; I. Kor 5:5; 7:28)
2. ljudski rod (otac-sin, usp. Rim 1:3; 4:1; I. Kor 10:18)
3. čovječanstvo kao cjelinu (usp. I. Kor 1:26.29)
4. ljudska slabost zbog pada čovječanstva u Postanku 3 (usp. Rim 6:19; 7:18).

▣ **“nastani se među nama”** Doslovno, ovo znači “zauzeti prebivalište”. Ono ima židovsku pozadinu iz vremena lutanja pustinjom i Šatora sastanka (usp. Otk 7:15; 21:3). Kasnije su Židovi nazivali ovo pustinjaško iskustvo “razdoblje medenog mjeseca” između YHWH i Izraela. Bog nikad nije bio bliže Izraelu negoli tijekom toga razdoblja. Židovski pojam za poseban Božanski oblak koji je vodio Izrael tijekom toga razdoblja je “*Shekinah*”, hebrejski pojam za “prebivati s(a)”.

▣ **“mi smo gledali Njegovu slavu”** SZ-na riječ *kabod* (slava) sada je bila poosobljena, utjelovljena. Ovo upućuje na (1) nešto u Isusovom životu kao preobraženje ili uzašašće (apostolsko svjedočanstvo, usp. II. Pt 1:16-17) ili (2) shvaćanje da je nevidljivi YHWH sada vidljiv i potpuno poznat. Ovo je isto naglašavanje kao I. Ivanova 1:1-4, gdje se također naglašava Isusova ljudskost u oprečju s krivim gnostičkim naglascima neprijateljskog odnosa između duha i materije.

U SZ-tu najučestalija hebrejska riječ za “slavu” (*kabod*, BDB 458) bila je izvorni trgovački pojam (upućivao je na par vaga), doslovno, “biti težak”. Ono što je bilo teško bilo je vrijedno ili imalo istinsku vrijednost. Često se pojam sjajnosti nadodavao kako bi izrazio Božje veličanstvo (prvo na brdu Sinaj, oblak slave *Shekinah*, eshatološko svjetlo, usp. Izl 13:21-22; 24:17; Iz 4:5; 60:1-2). On sâm dostojan je i častan. On je presjajan da bi Ga palo čovječanstvo moglo gledati (usp. Izl 33:17-23; Iz 6:5). Bog može biti istinski spoznat kroz Krista (usp. Jer 1:14; Mt 17:2; Heb 1:3; Jak 2:1).

Pojam “slava” nekako je dvoznačan:

1. može biti usporednica s “Božjom pravednošću”
2. može upućivati na “svetost” ili “savršenstvo” Božje
3. može upućivati na sliku Božju po kojoj je čovječanstvo bilo stvoreno (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), ali je kasnije ta slika pokvarena kroz pobunu (usp. Post 3:1-22).

To je prva uporaba prisutnosti YHWH (oblak) s Njegovim ljudima (usp. Izl 16:7,10; Lev 9:23; Br 14:10).

POSEBNA TEMA: SLAVA (*DOXA*)

Teško je odrediti biblijsku zamisao “slave”. Slava vjernika je to da oni razumiju Evanđelje i slavu u Bogu, ne u njima samima (usp. 1:29-31; Jer 9:23-24).

U SZ-u najučestalija hebejska riječ za “slavu” (*kbd*, BDB 217) bila je izvorni trgovački pojam koji se odnosio na par vaga (“biti težak”). Ono što je bilo teško bilo je vrijedno ili imalo istinsku vrijednost. Često se pojam sjajnosti dodao riječi kako bi izrazio Božje veličanstvo (usp. Izl 13:21-22; 24:17; Iz 4:5; 60:1-2). On Sâm dostojan je i častan. On je presjajan da bi Ga palo čovječanstvo moglo gledati (usp. Izl 33:17-23; Iz 6:5). Bog može biti istinski spoznat kroz Krista (usp. Jer 1:14; Mt 17:2; Heb 1:3; Jak 2:1).

Izraz “slava” je nešto dvoznačno:

1. može biti usporednica s “Božjom pravednošću”
2. može se odnositi na “svetost” ili “savršenstvo” Božje
3. može upućivati na sliku Božju po kojoj je čovječanstvo bilo stvoreno (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), ali je kasnije ta slika pokvarena kroz pobunu (usp. Post 3:1-22). To je bila prva uporaba prisutnosti YHWH s Njegovim ljudima tijekom razdoblja lutanja pustinjom u Izlasku 16:7.10; Levitskom zakoniku 9:23; i Brojevima. 14:10.

NASB, NKJV

“slavu Jedinorođenog od Oca”

NRSV

“slavu od Očevog jedinog Sina”

TEV

“slavu koju je On primio kao Očev jedini Sin”

NJB

“slavu koja je Njegova kao jedinoga Očevog Sina”

Ovaj pojam “jedini” (*monogenēs*) znači “jedinствен”, “jedan od vrste” (usp. 3:16,18; I. Iv 4:9, vidi F. F. Bruce, *Answers to Questions*, str. 24-25). Vulgata ovo prevodi “Jedinorođeni” i, slijede je, nažalost, stariji engleski prijevodi (usp. Lk 7:12; 8:42; 9:38; Heb 11:17). Žarište je na osebnosti i jedinstvenosti, ne na spolnom stvaranju.

▣ “Oca” SZ uvodi prisnu obiteljsku usporedbu Boga kao Oca:

1. izraelski narod često je opisan kao YHWH-in “sin” (usp. Hoš 11:1; Mal. 3:17)
2. čak ranije u Ponovljenom zakonu korištena je usporedba Boga kao Oca (1:31)
3. u Ponovljenom zakonu 32 Izrael je nazvan “njegovom djecom” a Bog “tvojim Ocem”
4. ova usporedba nalazi se i u Psalmu 103:13 i razvijena je u Psalmu 68:6 (otac siročadi) često su je koristili proroci (usp. Iz 1:2; 63:8; Izrael kao sin, Bog kao Otac, 63:16; 64:8; Jer 3:4.19; 31:9).

Isus koristi ovu sličnost i produbljuje je na potpuno obiteljsko zajedništvo, posebno u Ivanu 1:14.18; 2:16; 3:35; 4:21.23; 5:17.18.19.20.21.22.23.26.36.37.43.45; 6:27.32.37.44.45.46.57; 8:16.19.27.28.38.42.49.54; 10:15.17.18.25.29.30.32.36.37.38; 11:41; 12:26.27.28.49.50;13:1;4:2.6.7.8.9.10.11.12.13.16.20.21.23.24.26.28.31; 15:1.8.9.10.15.16.23.24.26; 16:3.10.15.17.23.25.26.27.28.32; 17:1.5.11.21.24.25; 18:11; 20:17.21!

▣ “punog milosti i istine” Ovo spajanje slijedi SZ-ne pojmove *hesed* (savez ljubavi i privrženosti) i *emeth* (pouzdanje) koji su korišteni i proširen u Izlasku 34:6; Nehemiji 9:17; Psalmu 103:8, obje riječi pojavljuju se zajedno u Izrekama 16:6. Ovo opisuje Isusovu narav (usp. stih 17) u SZ-nim zavjetnim pojmovima. Vidi Posebnu temu: Istina u 6:55 i 17:3.

POSEBNA TEMA: BLAGOST/ DOBROTA (*HESED*)

Ovaj pojam ima široko semantičko polje. BDB ga opisuje na ovaj način (338-339):

- A. korišteno u vezi ljudskih bića:
  1. dobrota prema prijateljima (npr. I. Sam 20:14; II. Ljet 24:22)
  2. dobrota prema siromašnima i potrebitima (npr. Mih 6:8)
  3. naklonost (usp. Jer 2:2; Hoš 6:4)
  4. vanjština (usp. Iz 40:6)
- B. korišteno u povezanosti s Bogom:
  1. zavjetna odanost i ljubav:
    - a. “u otkupljenju od neprijatelja i nevolja” (npr. Jer 31:3; Ezr 27:28; 9:9)
    - b. “u očuvanju života od smrti” (npr. Job 10:12; Ps 86:13)
    - c. “u oživljavanju duhovnog života” (npr. Ps 119:41.76.88.124.149.150)
    - d. “u otkupljenju od grijeha” (usp. Ps 25:7; 51:3)
    - e. “u držanju Saveza” (npr. II. Ljet 6:14; Neh 1:5; 9:32)
  2. opisuje Božanske osobine (npr. Izl 34:6; Mih 7:20)
  3. Božja dobrota:
    - a. “bogat” (npr. Neh 9:17; Ps 103:8)
    - b. “velik u dohvat” (npr. Izl 20:6; Pnz 5:10; 7:9)
    - c. “vječan” (npr. I. Ljet 16:34.41; II. Ljet 5:13; 7:3.6; 20:21; Ezr 3:11)
  4. djela ljubavi (npr. II. Ljet 6:42; Ps 89:2; Iz 55:3; 63:7; Tuž 3:22).

POSEBNA TEMA: POVJERENJE, POUZDANJE, VJERA, I VJERNOST U STAROME ZAVJETU (אמן)

I. Otvaranje izjave

Treba biti izjavljeno da uporaba ove teološke zamisli, tako ključne za NZ, nije jasno određena u SZ-u. Ona je zasigurno tamo, ali prikazana u ključu izabranih odlomaka i osoba.

SZ spaja:

1. pojedinca i zajednicu
2. osobni susret i zavjetnu poslušnost.

Vjera je oboje i osobni susret i svakodnevni način života! Lakše ju je opisati u osobi nego u leksičkom obliku (tj. proučavanje riječi). Ovaj osobni vid najbolje je slikovito opisan u:

1. Abrahamu i njegovu potomstvu
2. Davidu i Izraelu.

Ovi ljudi susreli su Boga i njihovi životi bili su trajno promijenjeni (ne savršeni životi, već neprekidna vjera). Kušnja je otkrila slabost i snagu njihove vjere u susretu s Bogom, ali prislan, odnos pouzdanja nastavio se kroz vrijeme! Bila je iskušana i pročišćena, ali je nastavljena kao svjedočenje njihove pobožnosti i načina života.

II. Uporaba glavnog korijena

A. אמן (BDB 52)

1. GLAGOL

- a. *Qal* osnova – poduprijeti, ojačati (II. Kr 10:1.5; Est 2:7, ne teološka uporaba)
- b. *Niphal* osnova – učiniti sigurnim ili čvrstim, ustanoviti, potvrditi, biti vjeran ili pouzdan:
  - (1) čovjekovo, Izaija 8:2; 53:1; Jeremija 40:14
  - (2) od stvari, Izaija 22:23
  - (3) Božje, Ponovljeni zakon 7:9.12; Izaija 49:7; Jeremija 42:5
- c. *Hiphil* osnova – stajati čvrsto, vjerovati, pouzdati se:
  - (1) vjerova Abraham Bogu, Postanak 15:6
  - (2) Izraelci u Egiptu su vjerovali, Izlazak 4:31; 14:31 (nijekano u Pnz 1:32)
  - (3) Izraelci su vjerovali YHWH-i koji je govorio kroz Mojsija, Izlazak 19:9; Psalam 106:12.24
  - (4) Ahaz nije vjerovao u Boga, Izaija 7:9
  - (5) tkogod vjeruje u to/njega, Izaija 28:16
  - (6) vjerovati istine o Bogu, Izaija 43:10-12.

2. IMENICA (MUŠKI ROD) – vjernost (tj. Pnz 32:20; Iz 25:1; 26:2).

3. PRIDJEV – zaista, uistinu, slažem se, moglo bi biti (usp. Pnz 27:15-26; I. Kr 1:36; I. Ljet 16:36; Iz 65:16; Jer 11:5; 28:6). Ovo je obredno korištenje “amen” u SZ-u i NZ-u.

B. אמת (BDB 54) IMENICA ŽENSKOG RODA, nepokolebljivost, odanost, istina:

1. ljudska, Izaija 10:20; 42:3; 48:1
2. Božja, Izlazak 34:6; Psalam 117:2; Izaija 38:18.19; 61:8
3. od istine, Ponovljeni zakon 32:4; I. Kraljevima 22:16; Psalam 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Jeremija 9:4; Zaharija 8:16.

C. אמוּב (BDB 53), nepokolebljivost, postojanost, čestitost:

1. ruku, Izlazak 17:12
2. vremena, Izaija 33:6
3. ljudi, Jeremija 5:3; 7:28; 9:2
4. Božja, Psalam 40:11; 88:12; 89:2.3.6.9; 119:138.

III. Pavlova uporaba ove SZ-ne zamisli

A. Pavao temelji SZ-no razumijevanje YHWH i svoje novo razumijevanje na svome osobnom susretu s Isusom na putu za Damask (usp. Djela 9; 22; 26).

B. Pronašao je i SZ-nu potporu za svoje novo razumijevanje u dva ključna SZ-na odlomka koji koriste korijen אמן:

1. Postanak 15:6 – ishod Abramova osobnog susreta potaknutog od Boga (Post 12) bio je život vjere u poslušnosti (Post 12-22). Pavao na ovo cilja u Rimljanima 4 i Galaćanima 3.
2. Izaija 28:16 – onima koji vjeruju u to (tj. Božji prokušani i čvrsto postavljeni ugaoni kamen) nikad neće biti:

- a. Rimljanima 9:33, “posramljeni” ili “razočarani”
- b. Rimljanima 10:11, isto kao gore.
3. Habakuk 2:4 – oni koji poznaju vjernog Boga trebali bi živjeti vjerne živote (usp. Jer 7:28). Pavao je koristio ovaj tekst u Rimljanima 1:17 i Galaćanima 3:11 (također zabilježite Heb 10:38).

IV. Petrova uporaba SZ-ne zamisli

A. Petar usklađuje:

1. Izaija 8:14 – I. Petrova 2:8 (kamen spoticanja)
2. Izaija 28:16 – I. Petrova 2:6 (ugaoni kamen)
3. Psalam 111:22 – I. Petrova 2:7 (odbačeni kamen).

B. On uključuje jedinstven jezik koji opisuje Izrael, “izabrani rod, kraljevstvo svećenstvo, sveti narod Božja svojina” iz:

1. Ponovljenog zakona 10:15; Izaije 43:21
  2. Izaije 61:6; 66:21
  3. Izlaska 19:6; Ponovljenog zakona 7:6
- i sada to upotrebljava za vjeru Crkve u Krista.

V. Ivanova uporaba zamisli

A. Njegovo korištenje u NZ-u

Pojam “vjerovao” dolazi od grčkog pojma (*pisteuō*) koji se može prevesti i “povjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali je česta uporaba GLAGOLA. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenoj predanosti mnoštva Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri površne uporabe ovog pojma “povjerovati” nalaze se u Ivanu 8:31-59 i Djelima 8:13.18-24. Prava biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena postupkom učenitva (usp. Mt 13:20-22.31-32).

B. Njena uporaba s PRIJEDLOZIMA

1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikovo stavljanje njihova pouzdanja/vjere u Isusa:
  - a. u Njegovo ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; I. Iv 5:13)
  - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 17:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; I. Pt 1:8)
  - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
  - d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; I. Iv 5:10)
  - e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
  - f. Svjetlo (Iv 12:36)
  - g. u Boga (Iv 14:1).
2. *en* znači “u” kao u Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima 5:14
3. *epi* znači “u” ili “na temelju čega” [iznad, nad], kao u Mateju 27:42; Djelima 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; I. Timoteju 1:16; I. Petrovoj 2:6.
4. DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Galaćanima 3:6; Djelima 18:8; 27:25; I. Ivanovoj 3:23; 5:10
5. *hoti*, što znači “vjerovati da”, daje sadržaj kako što vjerovati:
  - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
  - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
  - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
  - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
  - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
  - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
  - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
  - h. Isus dolazi od Oca (Iv 16:27.30)
  - i. Isus poistovjeđuje Sebe u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
  - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
  - k. Isus je umro i ponovo ustao (I. Sol 4:14).

VI. Zaključak

Biblijska vjera je čovjekov odaziv na Božansku riječ/obećanje. Bog uvijek započinje (tj. Iv 6:44.65), ali dio ovoga Božanskog navještanja je potreba čovjekova odaziva:

A. pouzdanje

B. zavjetna poslušnost

Biblijska vjera je:

1. osobni odnos (početna vjera)
2. potvrda biblijske istine (vjera u Božje otkrivenje)
3. prikladan odgovor u poslušnosti (svakodnevna vjera).

Biblijska vjera nije karta za Nebo ili polica osiguranja. To je osobni odnos. To je svrha stvaranja i ljudi stvorenih na sliku i sličnost Boga (usp. Post 1:26-27). Ishod je “prisnost”. Bog zahtijeva zajedništvo, a ne određeno teološko stajalište! Ali zajedništvo sa svetim Bogom zahtijeva da djeca pokazuju “obiteljske” osobine (tj. svetost, usp. Lev 19:2; Mt 5:48; I. Pt 1:15-16). Pad (usp. Post 3) je povrijedio našu sposobnost ispravnoga odaziva. Stoga, Bog je djelovao za naše dobro (usp. Ez 36:27-38), dajući nam “novo srce” i “novog duha”, koji nam kroz vjeru i pokajanje omogućava zajedništvo s Njim i poslušnost Njemu!

Svo troje je ključno. Svo troje se mora držati. Cilj je upoznati Boga (hebrejski i grčki smisao) i odražavati Njegovu narav u našim životima. Cilj vjere nije Nebo jednoga dana, nego Kristo-sličnost svakoga dana!

Čovjekova vjernost je ishod (NZ), ne temelj (SZ) odnosa s Bogom: čovjekova vjera u Njegovu vjernost; čovjekovo pouzdanje u Njegovu pouzdanost. Srce NZ-nog gledišta na spasenje je da se ljudi moraju početno i neprekidno odazivati na početnu Božju milost i milosrđe pokazanu u Kristu. On je ljubio, On je poslao, On je providio; mi moramo odgovoriti u vjeri i vjernosti (usp. Ef 2:8-9 i 10)!

Vjeran Bog želi vjerne ljude da otkrije Sâm Sebe nevjernom svijetu i dovede ga u osobnu vjeru u Njega.

1:15 “jer On postojao prije mene” Ovo je doktrina Ivana Krstitelja o snažnoj potvrdi Isusove pred-egzistencije (usp. 1:1; 8:56-59; 16:28; 17:5; II. Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Heb 1:3; 10:5-8). Doktrina o pred-egzistenciji i pretkazanom proročanstvu potvrđuje da je Bog iznad i iza povijesti, ipak, On djeluje unutar povijesti. To je sastavni dio kršćanskoga/biblijskog pogleda na svijet.

▣ Ovaj stih je nespretno i učinjene su mnoge pisarske promjene u pokušaju pojednostavljenja i pojašnjenja teksta. Vidi Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, str. 197-198.

On je ujedno i dobar primjer kako grčko glagolsko vrijeme ne može biti postavljeno mjerilo. Ovo je djelo u prošlosti zapisano u PREZENTU. Vidi Dodatak jedan.

1:16-18 Jedno od osobitosti Evandjelja po Ivanu je kako autor zadire u povijesne događaje, razgovore ili poučavanja svojim komentarima. Često je nemoguće razlikovati Isusove riječi, govor nekoga drugog ili Ivanove riječi. Mnogi znanstvenici branili su mišljenje kako su stihovi 16-19 Ivanovi komentari (usp. 3:14-21).

1:16 “punine” Ovo je grčki pojam *pleroma*. Gnostičko krivo učenje koristilo ju je za opis anđeoskih aeona između visokog boga i nižih duhovnih bića. Isus je jedini Posrednik (tj. istinit i u potpunosti) između Boga i čovjeka (usp. Kol 1:19; 2:9; Ef 1:23; 4:13). Ovdje se ponovo čini da apostol Ivan napada rano gnostički pogled stvarnosti.

▣

NASB, NRSV

“i milost na milost”

NKJV

“i milost za milost”

TEV

“dajući nam jedan blagoslov nakon drugog”

NJB

“jedan dar zamjenjuje drugim”

Pitanje za tumačenje je kako razumjeti “milost”. Je li ona:

1. Božje milosrđe u Kristu za spasenje
2. Božje milosrđe za kršćanski život
3. Božje milosrđe u Novom savezu kroz Krista?

Ključna misao je “milost”; Božja milost čudnovato je dana u Isusovom utjelovljenju. Isus je Božji “da” palom čovječanstvu (usp. II. Kor 1:20).

1:17 “Zakon” Mojsijev Zakon nije bio loš, ali bio je spremni i nepotpun u priskrbljivanju potpunog spasenja (usp. 5:39-47; Gal 3:23-29; Rim 4). Hebreji također suprotstavljaju i uspoređuju djelo/otkrivenje/Saveze Mojsija i Isusa.

POSEBNA TEMA: PAVLOVA GLEDIŠTA MOJSIJEVOG ZAKONA

Dobar je i od Boga je (usp. Rim 7:12.16):

- A. to nije put pravednosti i prihvaćanja od strane Boga (čak može biti i prokletstvo, usp. Gal 3)
- B. još uvijek je Božja volja za vjernike zato što je to Božja samo-objava (Pavao često navodi SZ kako bi presvjedočio i/ili ohrabrio vjernike)
- C. vjernici su upoznati kroz SZ (usp. Rim 4:23-24; 15:4; I. Kor 10:6.11), ali nisu spašeni kroz SZ (usp. Djela 15; Rim 4; Gal 3; Heb)
- D. on djeluje u Novom savezu kako bi:
  - 1. pokazao grješnost (usp. Gal 3:15-29)
  - 2. vodio otkupljeno čovječanstvo u društvu
  - 3. obavijestio kršćane o etičkim odlukama.

Teološki spektar od prokletstva i smrti do blagoslova i sigurnosti je uzrokovanje poteškoće u pokušaju razumijevanja Pavlovog gledišta Mojsijevog Zakona. U *A Man in Christ*, James Stewart pokazuje Pavlovo paradoksalno razmišljanje i pisanje:

“Očekivali biste čovjeka koji se postavlja da izgradi sustav ramišljanja i doktrine kako bi što je moguće točnije odredio značenje pojmova koje je upotrijebio. Očekivali biste da on smjera na točnost u frazeologiji njegovih vodećih zamisli. Mogli biste zahtijevati da bi riječ, koju je pisac jednom upotrijebio na određen način, trebala nositi taj smisao diljem čitavog teksta. Ali očekivati to od Pavla znači biti razočaran. Većina frazeologije je tečna, ne stroga... ‘Zakon je svet’ on piše: ‘Uživam u Božjem zakonu u unutarnjem čovjeku’ (usp. Rim 7:12.22) ali jasan je i drugi pogled na *nomos* zbog čega na drugom mjestu kaže: ‘Krist nas je otkupio od prokletstva zakona (usp. Gal 3:13)’” (str. 26).

▣ **“milost”** Ovo upućuje na Božju nevinu, nezasluženu ljubav za palo čovječanstvo (usp. Ef 2:8). Ovaj pojam milost (*charis*), toliko važan u Pavlovim pisanjima, upotrijebljen je samo u tome odlomku u Evanđelju po Ivanu (usp. 1:14.16.17). Novozavjetni pisci, pod nadahnućem, bili su slobodni upotrebljavati svoj rječnik, sličnosti i usporedbe.

Isus je donio u stvarnost “Novi savez” iz Jeremije 31:31-34; Ezekiel 36:22-38.

▣ **“istina”** Ona je upotrijebljena u smislu (1) vjernosti ili (2) istine nasuprot neistinosti (usp. 1:14; 8:32; 14:6). Primijetite kako i milost i istina dolaze kroz Isusa (usp. stih 14). Vidi Posebnu temu u 17:3.

▣ **“Isusa”** Ovo je prva uporaba ljudskog imena Marijinog sina u prologu. Pred-postojeći Sin sad postaje utjelovljeni Sin!

1:18 “Nitko nikad nije vidio Boga” Neki kažu da ovo proturječi Izlasku 33:20-23. Doduše, hebrejski pojam u odlomku iz Izlaska upućuje na “naknadni odsjaj” a ne na fizičko viđenje samog Boga. Istina ovoga odlomka jeste da jedino Isus potpuno otkriva Boga (usp. 14:8 i dalje). Nijedan grješni čovjek nije vidio Boga (usp. 6:46; I. Tim 6:16; I. Iv 4:12.20).

Ovaj stih naglašava jedinstveno otkrivenje Boga u Isusu iz Nazareta. On je potpuno i jedino Božansko samo-otkrivenje. Poznati Isusa je poznati Boga. Isus je Očevo konačno otkrivenje Njega Sâmog. Nema jasnog razumijevanja Božanstva odijeljeno od Njega (usp. Kol 1:15-19; Heb 1:2-3). Isus “vidi” Oca a vjernici kroz Njega “vide” Oca (Njegov život, riječi i djela). On je potpuno i dovršeno otkrivenje nevidljivog Boga (usp. Kol 1:15; Heb 1:3).

▣

NASB	“Jedinorođeni Bog”
NKJV	“Jedinorođeni Sin”
NRSV	“To je Božji jedini Sin”
TEV	“Jedini Sin”
NJB	“To je Jedini Sin”

Zabilježite *monogenēs* u 1:14. Isus je potpun Bog i čovjek. Vidi pune bilješke u 1:1.

Ovdje postoji različnost u grčkom rukopisu. *Theos*/Bog je u ranim grčkim rukopisima P⁶⁶, P⁷⁵, B, i C, dok je “Sin” zamjena za “Bog” jedino u MSS A i C³. UBS⁴ daje pojmu “Bog” ocjenu “B” (gotovo izvjesno). Moguće da pojam “Sin” dolazi iz sjećanja prepisivača na “Jedinorođeni Sin” u Ivanu 3:16.18 i u I. Ivanovoj 4:9 (usp. *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, od Bruca M. Metzgera, str. 198). Ovo je čvrsta potvrda punog i potpunog Isusova Božanstva! Moguće da ovaj stih ima tri naziva za Isusa: (1) Jedinorođenac, (2) Bog, i (3) Onaj koji je u krilu Očevu.

Zanimljiva rasprava o mogućnosti namjerne promjene ovog teksta od strane ortodoksnih prepisivača nalazi se u *The Orthodox Corruption of Scripture* od Barta D. Ehrmansa, str. 78-82.

▣ **“koji je u krilu Očevu”** Ovo je vrlo slično u značenju izričaja “s Bogom” u stihovima 1 i 2. Govori o prisnom zajedništvu. Može upućivati na (1) Njegovo pred-postojeće zajedništvo ili (2) Njegovo obnovljeno zajedništvo (tj. Uzašašće).

NASB	“On Ga je objasnio”
NKJV	“On Ga je objavio”
NRSV, NJB	“koji ga je učinio poznatim”
TEV	“on ga je učinio poznatim ”

Od ove grčke riječi dobivamo engleski pojam “egzegeza” [tumačenje Biblije – op.prev.] (dosl. “izvesti”, AORIST SREDNJEGA [deponent - koji ima pasivni oblik s aktivnim značenjem] INDIKATIVA) korišten u 1:18 koji podrazumijeva potpunu i dovršenu objavu. Jedan od Isusovih glavnih zadataka bio je otkriti Oca (usp. Iv 14:7-10; Heb 1:2-3). Vidjeti i spoznati Isusa znači vidjeti i spoznati Oca (ljubiti grješnike, pomoći slabima, prihvatiti izopćene, primiti djecu i žene)!

Pojam u grčkom koristili su oni koji su objašnjavali ili tumačili poruku, san ili spis. Ivan ovdje opet upotrebljava riječ koja bi mogla imati posebno značenje i za Židove i ne-Židove (kao *Logos* u stihu 1). Ivan svojim prologom pokušava uspostaviti odnos i sa Židovima i s Grcima. Riječ bi mogla značiti:

1. za Židove onaj koji objašnjava ili tumači Zakon
2. za Grke onaj koji objašnjava ili tumači bogove.

U Isusu, i jedino u Isusu, ljudi u potpunosti vide i razumiju Oca!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Odredi *logos* i njegovu drevnu religijsku, svjetovnu i biblijsku uporabu.
2. Zašto je doktrina o Isusovoj pred-egzistenciji [pred-postojanju] toliko značajna?
3. Što je dio od čovječanstva u spasenju? Kako netko prima Isusa?
4. Zašto je za Riječ bilo neophodno postati tijelom?
5. Zašto je toliko teško napraviti nacrt ovoga odlomka?
6. Nabroji različite teološke istine korištene za opis Isusa (najmanje 8).
7. Zašto je stih 18 toliko važan stih?

UVIDI U TEKST STIHOVA 19-51

- A. Ovaj odlomak tiče se bavljenjem Ivana Krstitelja s dva rano-crkvena nesporazuma:
1. oni koji su se razvili oko osobe Ivana Krstitelja i koji su osporeni u stihovima 6-9. 20.21.25; i 3:22-36;
  2. oni koji su uključivali Osobu Krista i time se bave u stihovima 32-34. Ta ista hereza gnosticizma slično je napadnuta u I. Ivanovoj 1. I. Ivanova mogla bi biti omotom Evanđelja po Ivanu.
- B. Evanđelje po Ivanu tiho je o Isusovom krštenju od Ivana Krstitelja. Vjerski obredi crkve, krštenje i euharistija [pričest – op.prev], primjetno su izostavljeni u Ivanovom izvješću o Kristovu životu. Postoji najmanje dva moguća razloga za ovo izostavljanje:
1. nastajanje sakramentalizma u ranoj Crkvi bilo je uzrokom Ivanovog smanjivanja naglaska toga vida kršćanstva. Njegovo se Evanđelje usredotočuje na odnos, ne obred. On uopće ne raspravlja niti bilježi dva sakramenta krštenje i Večeru Gospodnju. Odsutnost nečeg toliko očekivanog moglo bi privući pozornost na to.
  2. Ivan, pišući kasnije od ostalih pisaca Evanđelja, upotrebljava svoj prikaz Isusovog života kako bi druge nadopunio. Budući svi sinoptici obuhvaćaju ove vjerske obrede, Ivan samo nadodaje naknadne obavijesti o okolnim događajima. Jedan takav primjer mogao bi biti razgovor i događaji koji se zbivaju u gornjoj sobi (poglavljja 13-17) ali ne Večera sama po sebi.
- C. Naglasak ovog izvješća je na svjedočanstvu Ivana Krstitelja glede Isusove Osobe. Ivan izvodi sljedeće kristološke izjave:
1. Isus je Janje Božje (stih 29) naziv za Isusa upotrijebljen samo na ovom mjestu i u Otkrivenju
  2. Isus je pred-postojeći (stih 30)
  3. Isus je primatelj i davatelj Svetog Duha (stih 33)
  4. Isus je Sin Božji (stih 34).
- D. Istine o Isusovoj Osobi i djelu razvijene su osobnim svjedočanstvom:
1. Ivana Krstitelja
  2. Andrije i Šimuna
  3. Filipa i Natanaela.
- Ovo je postala opća, javna, zajednička, svagdanja književna tehnika kroz cijelo Evanđelje. Ona sadrži dvadeset i sedam ovakvih razgovora ili svjedočanstava o Isusu ili s Isusom.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:19-23

¹⁹Ovo je Ivanovo svjedočanstvo, kad mu Židovi poslaše svećenike i levite iz Jeruzalema da ga upitaju: “Tko si ti?” ²⁰I on priznade, ne zanijeka, nego priznade: “Ja nisam Krist.” ²¹Oni ga upitaše: “Što onda? Jesi li Ilija?” I on reče: “Nisam.” “Jesi li prorok?” I on odgovori: “Ne.” ²²Tada mu oni rekoše: “Tko si, da možemo odgovoriti onima koji nas poslaše? Što ti kažeš o sebi?” ²³On reče: “Ja sam GLAS JEDNOGA KOJI VIČE U PUSTINJI: ‘Učinite PORAVNAJTE PUT GOSPODNJI’, kao što reče prorok Izaija.”

1:19 “Židovi” U Ivanu ovo upućuje na (1) ljude iz Judeje koji su bili Isusovi neprijatelji ili (2) na same židovske religijske vođe (usp. 2:18; 5:10; 7:13; 9:22; 12:42; 18:12; 19:38; 20:19). Neki znanstvenici potvrdili su da Židov ne bi upućivao na druge Židove na ovaj prijeziran način. Doduše, židovsko protivljenje kršćanstvu pojačalo se nakon koncila u Jamniji godine 90.

Riječ “Židov” u osnovi dolazi od nekoga iz Judinog plemena. Nakon podjele dvanaest plemena 922. g.pr.Kr., Juda je postalo ime za tri južna plemena. Oba židovska kraljevstva, Izrael i Juda, odvedena su u progonstvo, ali samo ih se nekoliko, većinom iz Jude, vratilo pod Kirovim proglasom 538. g.pr.Kr. Pojam je tada postao naziv za Jakovljeve potomke koji su živjeli u Palestini i bili rasijani po Sredozemlju.

U Ivanu pojam je najčešće negativan, ali njegova opća uporaba može biti videna u 2:6 i 4:22.

▣ **“svećenike i levite”** Očito je Ivan Krstitelj također bio iz svećeničkog roda (usp. Lk 1:5 i dalje). Ovo je jedini pojavak pojma “leviti” u Evanđelju po Ivanu. Moguće su oni bili hramsko redarstvo. To je bila službena skupina “pronalazitelji činjenica” poslani od religijskih vlasti iz Jeruzalema (usp. stih 24). Svećenici i leviti uobičajeno su bili saduceji, dok su pisari [književnici] uobičajeno bili farizeji (usp. stih 24). Obje ove skupine bile su uključene u ispitivanje Ivana Krstitelja. Politički i religijski suparnici udružili su snage kako bi se usprotivili Isusu i Njegovim sljedbenicima.

▣ **“Tko si ti”** Isto ovo pitanje bilo je postavljeno Isusu u 8:25. Ivan i Isus razmišljali su i djelovali na načine koji su službene vođe činili uznemirenima, jer su u obojici prepoznali određene SZ-ne eshatološke teme i pojmove. Ovo se pitanje, dakle, odnosi na židovsko očekivanje kraja vremena, i pojavak Novoga doba.

1:20 “On priznade, ne zaniijeka, nego priznade” Ova izjava je snažno, trostruko nijekanje da je on očekivani, obećani Mesija (Krist). Za “vjeroispovijed” vidi Posebnu temu u 9:22.

▣ **“Krist”** “Krist” je grčki prijevod hebrejske riječi “*māšîah*”, što znači “onaj koji je pomazan”. U SZ-u zamisao pomazanja bio je način naglašavanja Božjega posebnog pozivanja i opremanja za osobite zadatke. Kraljevi, svećenici i proroci bili su pomazani. Ono se dovodilo u vezu s Onim koji je morao ostvariti novo doba pravednosti. Mnogi su mislili da je Ivan Krstitelj obećani Mesija (usp. Lk 3:15) jer je on nakon SZ-nih pisaca, nakon otprilike četiri stotine godina, bio prvi nadahnuti govornik od YHWH.

Ovdje bih volio uključiti moje komentare iz Daniela 9:26 o “Mesiji”:

Daniel 9:26

NASB	“Mesija”
NKJV	“Mesija”
NRSV	“pomazanik”
TEV	“Božji izabrani vođa”
NJB	“Pomazanik”

Teškoća u tumačenju ovog stiha je u mogućem značenju povezanom s pojmom Mesija ili pomazanik (BDB 603):

1. upotrijebljen za židovske kraljeve (npr. I. Sam 2:10; 12:3)
2. upotrijebljen za židovske svećenike (npr. Lev 4:3.5)
3. upotrijebljen za Kira (usp. Iz 45:1)
4. #1 i #2 spojeni su u Psalmu 110 i Zahariji 4
5. upotrijebljen za Božjega posebnoga dolazećeg davidovskog Kralja koji uvodi novo doba pravednosti:
  - a. Judin rod (usp. Post 49:10)
  - b. dom Jišajev (usp. II. Sam 7)
  - c. sveopća vlast (usp. Ps 2; Iz 9:6; 11:1-5; Mih 5:1-4 i dalje).

Osobno sam sklon poistovjećivanju “pomazanika” s Isusom iz Nazareta zbog:

1. uvođenja vječnog Kraljevstva u poglavlju 2 tijekom četvrte vladavine
2. uvođenja “Sina Čovječjeg” u 7:13 kojim je dano vječno Kraljevstvo
3. kratkih rečenica o iskupljenju u 9:24 koje pokazuju prema vrhuncu povijesti paloga svijeta
4. Isusove uporabe Knjige Daniela u NZ-u (usp. Mt 24:15; Mk 13:14).

1:21 “Što onda? Jesi li Ilija” Budući da Ilija nije umro već je bio uznesen u vihoru u nebo (usp. II. Kr 2:1), očekivao se njegov dolazak prije Mesije (usp. Mal 3:1; 4:5). Ivan Krstitelj izgledao je i djelovao kao Ilija (usp. Zah 13:4).

▣ **“Nisam”** Ivan Krstitelj nije vidio sebe u eshatološkoj ulozi Ilije, ali Isus ga je vidio kako djeluje kao ispunjenje Malahijinog proročanstva (usp. Mt 11:14; 17:12).

■ **“Jesi li Prorok”** Mojsije je predkazao da će jedan sličan njemu (koga je on nazvao “Prorok”) doći nakon njega (usp. Pnz 18:15,18; Iv 1:25; 6:14; 7:40; Djela 3:22-23; 7:37). Postoje dva različita načina na koji se ovaj pojam koristio u SZ-u: (1) kao eshatološka slika različita od Mesije (usp. 7:40-41) ili (2) kao slika koja je bila poistovječena s Mesijom (usp. Djela 3:22).

1:23 “Ja sam GLAS JEDNOGA KOJI VIČE U PUSTINJI” Ovo je navod iz Septuagintinog prijevoda Izaije 40:3 što je smjeranje na usporednicu u Malahiji 3:1.

■ **“PORAVNAJTE PUT GOSPODNI”** Ovo je navod iz (Iz 40:3) Izajijine književne jedinice (poglavlja 40-54) gdje se pojavljuje Pjesma o Sluzi (usp. 42:1-9; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12). One se prvotno odnose na Izrael, ali u 52:13-53:12, izričaj je poosobljen. Zamisao o poravnavanju puta bila je korištena za pripremanje kraljevske posjete. Pojam “poravnajte” povezan je s etimologijom pojma “pravednost”. Vidi Posebnu temu u I Ivanovoj 2:29.

Cijeli ovaj odlomak mogao je poslužiti teološkoj svrsi apostola Ivana o omalovažavanju Ivana Krstitelja zbog razvitka nekoliko heretičkih skupina u prvom stoljeću koji su Ivana Krstitelja uzele kao svoga duhovnog vođu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:24-28

²⁴Sad njih poslaše farizeji. ²⁵Oni ga upitaše, i rekoše mu: “Zašto onda krstiš, ako nisi Krist, niti Ilija, ni Prorok?” ²⁶Ivan im odgovori govoreći: “Ja krstim vodom, *ali* među vama stoji Jedan koga ne poznate. ²⁷To je Onaj koji dolazi poslije mene, čije remenje sa sandala ja nisam dostojan odvezati.” ²⁸Ovi događaji dogodili su se u Betaniji s one strane Jordana, gdje je Ivan krštavao.

1:24 “njih poslaše farizeji” Ovaj tekst je dvosmislen. Može značiti (1) farizeji su poslali Ivanove ispitivače (usp. stih 19) ili (2) ispitivači su bili farizeji, što je neobično u svjetlu činjenice da su većina svećenika bili saduceji (usp. stih 9). Čini se da to upućuje na drugu skupinu nego u stihu 19.

POSEBNA TEMA: FARIZEJI

- I. Pojam ima jedno od sljedećih mogućih podrijetla:
  - A. “biti odvojen”. Ova skupina razvila se tijekom makabejskog razdoblja. (Ovo je najšire prihvaćeno gledište).
  - B. “dijeliti”. Ovo je drugo značenje istoga hebrejskog korijena. Neki kažu da znači tumač (usp. II. Tim 2:15).
  - C. “perzijski”. Ovo je još jedno značenje istoga aramejskog korijena. Neke od farizejskih doktrina imaju mnogo zajedničkoga s perzijskim zoroastričkim dualizmom.
- II. Razvili su se tijekom makabejskog razdoblja od *Hasidim* (pobožnih). Nekoliko različitih skupina kao eseni proizašli su iz protuhelenističkog otpora protiv Antioha IV. Epifana. Farizeji su prvi put spomenuti u Josipovim *Antiquities of the Jews* 8.5.1-3.
- III. Njihove glavne doktrine
  - A. Vjerovanje u dolazećeg Mesiju, na koje je utjecala međubiblijska židovska apokaliptička književnost kao što je I. Henokova.
  - B. Bog djelatan u dnevnom životu. Ovo je bilo izravno oprečje od saduceja. Mnoge farizejske doktrine teološki su bile oprečnosti doktrinama saduceja.
  - C. Fizički usmjeren zagrobni život temeljen na zemaljskom životu, koji je uključivao nagrade i kazne (usp. Dn 12:2).
  - D. Autoritet SZ-a i usmene predaje (Talmud). Oni su bili svjesni poslušnosti SZ-nim Božjim zapovjedima dok su ih tumačili i primjenjivali u školama rabinskih znanstvenika (Shammai, konzervativni i Hillel, liberalni). Rabinsko tumačenje temeljilo se na razgovoru između rabina dvije različite filozofije, konzervativne i liberalne. Ova usmena rasprava o značenju Pisma konačno je i zapisana u dva oblika: babilonski Talmud i nepotpuni palestinski Talmud. Oni su vjerovali da je Mojsije primio ova usmena tumačenja na brdu Sinaj. Povijesni početak ovih rasprava počeo je s Ezrom i muškarcima iz “Velike sinagoge” (kasnije nazvane Sanhedrin).

E. Vrlo razvijena angelologija. Ovo uključuje i dobra i loša duhovna bića. To se razvilo iz perzijskog dualizma međubiblijske židovske književnosti.

1:25 “Zašto onda krstiš” Nagovoreno krštavanje bilo je mjerilo u drevnom judaizmu za one neznabošce koji su se htjeli obratiti, ali je bilo vrlo neobično za same Židove da budu kršteni (sektaški Židovi iz Kumrana primjenjivali su samokrštenje a slavljenička skupina u Hramu kupala se prije ulaska). Ovaj tekst može uključiti mesijanska značenja iz Izaije 52:15; Ezekielu 36:25; Zaharije 13:1.

▣ **“ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu.

▣ **“nisi Krist, niti Ilija, ni Prorok”** U svjetlu svitaka s Mrtvoga mora zanimljivo je da ove tri osobe predstavljaju gledište esena da će postojati tri različita mesijanska lika. Također je zanimljivo da su neki vođe rane Crkve vjerovali da će Ilija fizički doći prije Drugoga Kristova dolaska (usp. Krisostom, Jeronim, Grgur i Augustin).

1:26 “Ja krstim vodom” [dosl.: u vodi – op.prev.] PRIJEDLOG “u” može također značiti “s”. Bilo koja mogućnost odabrana mora odgovarati usporednici stiha 33 što se tiče “Duha”.

▣ **“ali među vama stoji Jedan”** Postoji nekoliko tekstualnih inačica povezanih s GLAGOLSKIM VREMENOM GLAGOLA “stajati”. UBS⁴ ocjenjuje PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME ocjenom “B” (gotovo izvjesno).

Bruce M. Metzger tvrdi da je PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME Ivanovo obilježje i podrazumijeva hebrejski idiom “tamo je Jedan koji je zauzeo svoje mjesto među vama” (str. 199).

1:27 “čije remenje sa sandala ja nisam dostojan odvezati” Ovo upućuje na zadatak koji su imali robovi, odvezati sandale svoga gospodara kad bi ušao u kuću (podrazumijeva najniži, najponizniji zadatak koji jedan rob može obavljati). Rabinski judaizam tvrdi da bi rabinski učenik trebao biti voljan učiniti sve što je rob bio voljan osim odvezati njegove sandale. Postoji i neizjavljeno značenje o izujanju cipela i njihovome odnošenju na određeno spremište. Ovo je bila metafora krajnje poniznosti.

1:28 “Betaniji” The King James Version ima ime “Bethabara” (MSS α^2 , C²). To je zbog oslanjanja KJV prevoditelja na Origenovo nerazumijevanje (i alegoriziranja imena mjesta) položaja mjesta. Ispravno čitanje je Betanija (Bodmen Papyrus, P⁶⁶)—ne ona jugoistočno od Jeruzalema (usp. 11:18), nego grad preko puta Jerihona, preko puta rijeke Jordan (istočna strana).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:29-34

²⁹Sljedeći dan on ugleda Isusa kako ide k njemu i reče: “Evo, Janje Božje koje uzima grijeh svijeta! ³⁰Ovo je Onaj za koga rekoh: ‘Nakon mene dolazi Čovjek koji je veći od mene, jer On postojашe prije mene.’ ³¹Ja Ga nisam prepoznao, ali da bi On mogao biti očitovan Izraelu, ja sam došao krstiti vodom.” ³²Ivan je svjedočio govoreći: “Vidjeh Duha kako se spušta kao golubica s neba, i On ostaje na Njemu. ³³Ja Ga ne prepoznah, ali Onaj koji me posla krstiti vodom reče mi: ‘Onaj na koga vidiš da se spušta Duh Sveti i ostaje na Njemu, toje Onaj koji krsti Duhom Svetim.’ ³⁴Ja sam osobno vidio i svjedočio da je ovo Sin Božji.”

1:29 “Evo, Janje Božje” Blagdan Pashe nije bio daleko (usp. 2:13). Prema tome, ovo vjerojatno upućuje na pashalno janje koje simbolizira izbavljenje (tj.spasenje) iz Egipta (usp. Izl 12). Ivan također smješta Isusovu smrt na isti dan na koji je Pashalno janje bilo zaklano (tj. “Dan priprave”). Doduše, postojala su i druga tumačenja:

1. može upućivati na Slugu Patnika iz Izaije 53:7
2. može upućivati na životinju uhvaćenu u grmlju iz Postanka 22:8
3. može upućivati na svakidašnji prinos u Hramu nazvan “neprekidna” [”svakodnevna žrtva paljenica” – op.prev., KS, Zagreb, 1994.] (usp. Izl 29:38-46).

Štogaod ispravna povezanost jeste, bilo je za žrtvenu svrhu za koju je janje bilo poslano (usp. Mk 10:45).

Ova snažna metafora s Isusovom žrtvenom smrću Pavao nikad nije koristio nego Ivan i to rijetko (usp. 1:29.36; također zabilježi Djela 8:32 i I. Pt 1:19). Grčki pojam za “malo janje” (malo jer je bilo staro tek godinu dana, uobičajena starost za žrtvene prinose). Druga riječ korištena je u Ivanu 21:15 i dvadeset osam puta u Otkrivenju.

Postoji još jedna mogućnost slikovitog prikaza Ivana Krstitelja: međuzavjetna, apokaliptička književnost gdje je “janje” pobjedonosni ratnik. Vid žrtvovanja i dalje je prisutan, ali janje je kao eshatološki sudac nadmoćno (usp. Otk 5:5-6.12-13).

▣ **“koje uzima grijeh svijeta!”** Izričaj “uzima” znači “uzeti i odnijeti”. Ovaj je GLAGOL vrlo sličan zamisli “žrtvenog jarca” u Levitskom zakoniku 16. Jasna činjenica da je spomenut grijeh svijeta smjera na sveopću narav janjetovog zadatka (usp. stih 9; 3:16; 4:42; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:1; 4:14). Zabilježite da je grijeh JEDNINA, ne MNOŽINA. Isus se bavio s poteškoćom “grijeha” svijeta.

1:30 “jer je postojao prije mene” Ovo je ponavljanje stiha 15 zbog naglašavanja. To je još jedno naglašavanje predpostojanja i Božanstva Mesije (usp. Iv 1:1, 15; 8:58; 16:28; 17:5,24; II. Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Heb 1:3).

1:31 “da bi On mogao biti očitovan Izraelu” Ovo je uobičajen Ivanovski izričaj (usp. 2:11; 3:21; 7:4; 9:3; 17:6; 21:14; I. Iv 1:2; 2:19.28; 3:2.5.8; 4:9), ali rijedak u sinoptičkim Evanđeljima, pojavljuje se samo u Marku 4:22. To je igra hebrejskoga pojma “znati (spoznati)”, koja više govori o osobnom zajedništvu s nekim nego o činjenici o nekome. Ivanovo krštenje imalo je dvostruku svrhu: (1) pripremiti ljude i (2) otkriti Mesiju.

Ovaj GLAGOL “očitovan” (*phaneroō*) izgleda da nadomještuje “otkriven” (*apokaluptō*) u Ivanovim pisanjima. Isus jasno donosi na svjetlo/vidjelo poruku i Osobu Božju!

1:32-33 Ovo je trostruko naglašavanje činjenice da je Ivan vidio Duha kako silazi i ostaje na Isusu.

1:32 “Duha kako se spušta kao golubica s neba” Ovo je bio Izaijin (poglavlja 40-66) način prepoznavanja Mesije (usp. Iz 42:1; 59:21; 61:1). To ne znači podrazumijevanje da Isus nije imao Duha prije ovoga vremena. To je bio simbol Božjega posebnog odabira i opremanja. Ovo prvenstveno nije bilo za Isusa, nego za Ivana Krstitelja!

Židovi su imali pogled na svijet kao na dva vremenska doba (vidi Posebnu temu u I. Iv 2:17), sadašnje doba zla i dolazeće doba pravednosti. Novo doba bilo je nazvano dobom Duha. Ovo viđenje moralo je reći Ivanu Krstitelju (1) ovaj je Mesija i (2) novo je doba osvanulo.

▣ **“golubica”** Ovo se koristilo:

1. kao rabinski simbol za Izrael (tj. Hoš 7:1)
2. kao smjernje na Duha kao ženke ptice “koja sjedi na jajima, čuva ih” u stvaranju u Postanku 1:2 u Targumu
3. kod Fila simbol mudrosti
4. kao metafora za način na koji silazi Duh Sveti (Duh nije ptica).

▣ **“ostaje”** Vidi Posebnu temu: “Prebivanje” u Ivanovim pisanjima u I. Ivanovoj 2:10.

1:33 “Ja Ga nisam prepoznao” Ovo podrazumijeva da Ivan Krstitelj nije poznao Isusa kao Mesiju, ne da Ga uopće nije poznao. Kao rođaci, sigurno su se sretali kroz godine na obiteljskim ili religijskim okupljanjima.

▣ **“Onaj koji me posla krstiti vodom reče mi”** Bog je govorio Ivanu kao što je činio ostalim SZ-nim prorocima. Ivan je morao prepoznati Mesiju preko ovih osobitih djelovanja koje će se dogoditi prilikom Njegova krštenja.

Ivanovo krštenje ukazuje na religijski autoritet. Službeno izaslanstvo iz Jeruzalema (usp. stihove 19-28) željelo je znati izvor toga autoriteta. Ivan Krstitelj taj autoritet pripisuje Isusu. Isusovo krštenje Duhom nadmoćnije je od Ivanova krštenja vodom. Isusovo krštenje u vodi postat će znakom krštenja Duhom, utjelovljenje u novo doba!

▣ **“to je Onaj koji krsti Duhom Svetim”** Iz I. Korinćanima 12:13 čini se da se ova zamisao odnosi na početno uključivanje osobe u Božju obitelj. Duh uvjerava o grijehu, vabi Kristu, krsti u Krista, i oblikuje Krista u novom vjerniku (usp. Iv 16:8-13). Vidi Posebnu temu: Sveti u I. Ivanovoj 2:20.

1:34 “Ja sam osobno vidio i svjedočio” Ovo su oba PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA što podrazumijeva prošlo djelovanje dovedeno do završetka i onda nastavljano. Ovo je vrlo slično I. Ivanovoj 1:1-4.

▣ **“da je ovo Sin Božji”** Začuđuje ako bi grčka riječ *paῖs*, uobičajeno prevedena kao “sluga”, odražavala hebrejsku (‘*ebed*, BDB 712) u LXX, mogla biti pozadina riječi “Sin”. Ako je tako, onda je Izaija 53 (kao što je “janje” Božje u 1:29) SZ-ni nagovještaj umjesto Daniela 7:13. Isus je oboje i Sin i Sluga! On će preobraziti vjernika u “dijete”, ne u “slugu”!

Ovaj isti naziv upotrijebljen je za Natanaela u Ivanu 1:49. Koristio ga je i Sotona u Mateju 4:3. Postoji zanimljiva različnost grčkoga rukopisa pronađena u MSS P⁵ i κ^{*} koja ima “Izabranik Božji” umjesto “Sin Božji” (UBS⁴ daje izričaju “Sin Božji” ocjenu “B”). Izričaj “Sin Božji” uobičajen je u Ivanu. Ali, ako netko slijedi razumska načela tekstualne kritike, onda je većina nezgrapnih i neuobičajenih izražavanja vjerojatno izvorna, jer postoji barem mogućnost zamjenskog prijevoda čak iako je svjedočanstvo rukopisa ograničeno. Gordon Fee raspravlja o ovim tekstualnim inačicama u svome članku “The Textual Criticism of the New Testament” str. 419-433, u uvodnoj knjizi *The Expositor’s Bible Commentary*:

“U Ivanu 1:34, kaže li Ivan Krstitelj: ‘Ovo je Sin Božji’ (KJV, RSV) ili ‘Ovo je Božji Izabranik’ (NEB, JB)? MS dokaz je podijeljen, čak i među ranim vrstama teksta. ‘Sin’ je pronađen kod ključnih aleksandrijskih svjedoka (P⁶⁶, P⁷⁵, B, C, L cop^{bo}) kao i u nekoliko OL (aur, c, flg) i kasnije sirijskih svjedoka, dok je ‘Izabranika’ podržavao aleksandrijski P⁵, κ, cop^{sa} kao i OL MSS a,b,e,ff², i starosirijski.

“Pitanje se u konačnici mora riješiti na domaćem terenu. Kao prepisivačka vjerojatnost, jedno je jasno: inačice su namjerne, ne slučajne (usp. od Barta D. Ehrmana *The Orthodox Corruption of Scripture*, str. 69-70). Ali jesu li prepisivači drugoga stoljeća promijenili tekst kako bi poduprli vrstu preuzete Kristologije [da je Isus u trenutku krštenja postao Sin Božji - op.prev.], ili je neki ortodokсни prepisivač osjetio mogućnost da se oznaka ‘Izabranik’ mogla upotrijebiti da podupre adopcijanizam, i tako ga promijeni zbog ortodoksnih razloga? U pojmovima vjerojatnosti, posljednji se čini daleko vjerojatnijim, posebice jer ‘Sin’ nije nigdje zamijenjen u Evanđelju kako bi odgovarao adopcionističkim gledištima.

“Ali konačna odluka mora uključiti egzegezu. Budući je ono što je Ivan Krstitelj rekao bilo gotovo sigurno namjeravano da bude mesijansko a ne izjava kršćanske teologije, pitanje je odražava li to mesijanstvo u takvom odlomku kao što je Psalam 2:7 ili onaj u Izaiji 42:1. U svjetlu patnje, ili Uskrsa, janje kao glavna tema u Ivanu 1:29, zasigurno je podložno raspru odgovara li ‘Izabranik’ okviru Evanđelja” (str. 431-432).

NASB (AŽURIRAN) TEKST: 1:35-42

³⁵Sljedećeg dana Ivan ponovo stajao sa svoja dva učenika, ³⁶i gledao Isusa dok je prolazio, te reče: “Evo, Janje Božje!” ³⁷Dvojica učenika čuše ga govoriti, i krenuše za Isusom. ³⁸A Isus se okrene i vidje ih kako Ga slijede, i reče im: “Što tražite?” Oni Mu rekoše: “Rabi (što prevedeno znači Učitelj), gdje Ti boraviš?” ³⁹On im reče: “Dodite, i vidjet ćete.” Tako oni dođoše i vidješe gdje On boravi; i ostaše s Njim taj dan, jer bijaše oko desetog sata. ⁴⁰Jedan od dvojice koji ču Ivana govoriti i slijediti Ga, bješe Andrija, brat Šimuna Petra. ⁴¹On prvo nađe svoga vlastitog brata Šimuna te mu reče: “Našli smo Mesiju” (što prevedeno znači Krista). ⁴²Dovede ga k Isusu. Isus ga pogleda i reče: “Ti si Šimun sin Ivanov; zvat ćeš se Kefa” (što je prevedeno Petar).

1:35 “svoja dva učenika” Čini se da je Marko 1:16-20 drukčije izvješće o pozivu ove dvojice učenika. Nije izvjesno koliko se prethodno dogodilo doticaja između Isusa i Njegovih galilejskih učenika. U Isusovim danima postojali su određeni stupnjevi stege uključeni u postupak postajanja punovremenog sljedbenika rabina. Taj je postupak sročćen u rabinskim izvorima, ali nije točno slijeđen u izvješćima Evanđelja. Dva spomenuta učenika su Andrija (usp. stih 40), i apostol Ivan (koji u Evanđelju nikad ne upućuje na sebe po imenu).

Pojam sljedbenik može značiti (1) učenik i/ili (2) sljedbenik. Ovo je bio rani naziv za vjernike u Isusa Krista kao obećanoga židovskog Mesiju. Važno je zabilježiti da NZ poziva sljedbenike, ne pravi odluke (usp. Mt 13; 28:18-20). Kršćanstvo je početna odluka (pokajanje i vjera) slijedena neprekidnom odlukom poslušnosti i ustrajnosti. Kršćanstvo nije policia osiguranja od požara ili karta za Nebo, već dnevni odnos sluga/prijatelj s Isusom.

1:37 “Dvojica učenika čuše ga govoriti” Ivan Krstitelj je preko sebe upućivao na Isusa (usp. 3:30).

1:38 “Rabi (što prevedeno znači Učitelj)” Ovo je u prvom stoljeću judaizma bio uobičajen naziv za poistovjećivanje onih koji bi mogli objasniti značenja i primjene Mojsijeva Zakona te usmenu predaju (Talmud). To je doslovno “moj gospodar”.

Od apostola Ivana korišten je kao ekvivalent za “učitelja” (usp. 11:8.28; 13:13-14; 20:10). Činjenica da Ivan objašnjava svoje pojmove (usp. stihove 38.41.42) pokazuje da je on pisao ne-Židovima.

▣ **“gdje Ti boraviš”** Čini se da ovo slijedi tradicionalni postupak učvršćivanja jedinstvene veze između učitelja i učenika. Njihovo pitanje podrazumijeva da su ova dvojica željela provesti više vremena s Isusom nego samo biti u mogućnosti postaviti nekoliko pitanja na cesti (usp. stih 39).

Riječ *menō* (boraviš) pojavljuje se tri puta u stihovima 38.39. Može upućivati na fizičko mjesto ili duhovno mjesto. Izgleda da tri uporabe podrazumijevaju još jednu igru riječi, dovodeći oba značenja zajedno, što je tako uobičajeno u Ivanu (tj. 1:1.5; 3:3; 4:10-11; 12:32). Ova svrhovita dvosmislenost osobina je Ivanovih pisanja!

1:39 “bijaše oko desetog sata” Nije izvjesno koristi li Ivan rimsko vrijeme, počevši od (1) podneva 12 sati ili (2) svitanje, ili židovsko vrijeme, počevši od 18 sati (sumrak). Kad netko uspoređi Ivan 19:14 s Markom 15:25 čini se da podrazumijeva rimsko vrijeme. Doduše, kad netko pogleda 11:9 čini se da podrazumijeva židovsko vrijeme. Ivan moguće koristi oba. Čini se da je ovdje rimsko vrijeme, #2, ili oko 16 sati.

1:40 “Jedan od dvojice koji ču Ivana” Pisac (apostol Ivan) nikad ne imenuje samog sebe u Evanđelju (tj. 21:2). Zasigurno je moguće da je jedan od dvojice učenika koji su čuli Ivana Krstitelja da ovo izjavljuje bio Ivan, sin Zebedejev (tj. Mt 4:21; Mk 1:19).

1:41

NASB

“On prvo nade svoga vlastitog brata”

NKJV, NRSV

“ On prvo nade svoga vlastitog brata ”

TEV

“odmah on nade”

NJB

“prvo što Andrija učini”

Postoji rukopisna različenost koja utječe na prijevode. Mogućnosti su:

1. što je Andrija učinio
2. prva osoba koju je pronašao
3. Andrija je bio prvi koji je otišao i rekao

▣ **“Mesiju (što prevedeno znači Krist)”** Vidi bilješku u 1:20.

▣ **“Šimun sin Ivanov”** Postoji neka zbrka u NZ-u glede imena Petrova oca. U Mateju 16:17 Petar je nazvan “sin Jonin” (*Iōnas*), ali ovdje je nazvan “sin Ivanov” (*Iōannēs*). Ime Ivan pronađeno je u MSS P⁶⁶, P⁷⁵, κ i L. MS B ima isto ime ali samo s jednim “n” (*Iōanēs*). Ime Jona pojavljuje se u MSS A, B³, K i većini kasnijih grčkih rukopisa. Čini se da ne postoji jasan odgovor na ovo pitanje. Različitosti u slovanju su uobičajene s prepisivanjem imena iz aramejskog jezika.

Michael Magill, *The New Testament TransLine*, str. 303, kaže: “‘Jona’ i ‘Ivan’ mogu biti zamjenska grčka slovanja istoga hebrejskog imena, kao ‘Simon’ i ‘Simeon’”.

▣ **“zvati će se Kefa’ (što je prevedeno Petar)”** Pojam Kefa je aramejski pojam za stijenu (*kepa*), koji u grčki dolazi kao *kephas*. Ime bi podsjećalo na nečiju stabilnost, snagu, i izdržljivost.

Ovo je jedan od mnogih osvrtu autora Evanđelja kako bi poganskim čitateljima pomogao objasniti Isusov život i učenja.

Zanimljivo je da se u ovom poglavlju pojavljuju dva kasnija tehnička pojma (GLAGOLA) za tumačenje Biblije:

1. egzegeza, izvući van, korištena u 1:18
2. hermeneutika, objasniti, tumačiti, prevesti, korištena u 1:42

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:43-51

⁴³Slijedećeg dana On je namjerio ići u Galileju, i On nade Filipa. I Isus mu reče: “Slijedi Me.” ⁴⁴Sad Filip bijaše iz Betsaide, Andrijinog i Petrovog grada. ⁴⁵Filip nade Natanaela i reče mu: “Našli smo Onog o kome Mojsije u Zakonu i isto Proroci pisahu Isusa iz Nazareta, sina Josipova.” ⁴⁶Natanael mu reče: “Može li išta dobra izaći iz Nazareta?” Filip mu reče: “Dođi i vidi.” ⁴⁷Isus vidje Natanaela kako dolazi k Njemu, i reče mu: “Evo, jedan Izraelac zaista, u kome nema lukavstva!” ⁴⁸Natanael Mu reče: “Kako me Ti poznaš?” Isus mu odgovori i reče: “Prije nego te

Filip dozva, dok si bio ispod smokve, Ja te vidjeh.”⁴⁹Natanael Mu odgovori: “Rabbi, Ti si Božji Sin; Ti si Kralj Izraelov.”⁵⁰Isus mu odgovori i reče: “Jer ti rekoh da te vidjeh ispod smokvina drveta, ti vjeruješ? Vidjet ćeš uzvišenije stvari od ove.”⁵¹I On mu reče: “Zaista, zaista, Ja ti kažem, vidjet ćeš otvorena nebesa i anđele Božje kako uzlaze i silaze Sinu Čovječjem.”

1:43 “Sljedećeg dana” Ivan uključuje kronološke oznake kroz Evanđelje (usp. 1:29.35.43; 2:1; itd). Opći okvir (1) počinje u stihu 19, što bi moglo biti prvi dan; (2) stihovi 29.35.43 imaju “sljedeći dan”; i (3) 2:1 ima “na treći dan”.

▣ **“On je namjerio ići”** Ivan bilježi rano razdoblje Isusove službe u Judeji koje nije zabilježeno u sinoptičkim Evanđeljima. Evanđelje po Ivanu usredotočuje se na Isusovu službu u Judeji i posebice u Jeruzalemu. Ovdje doduše On želi otići u Galileju moguće zbog vjenčanja u Kani (Iv 2).

▣ **“Slijedi Me”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je bio rabinski poziv na trajno učenje. Židovi su odredili smjernice koje određuju takav odnos.

1:44 “Filip bijaše iz Betsaide” Ime ovoga grada znači “kuća ribarenja”. To je bio dom i Andriji i Petru.

1:45 “Natanael(a)” Ovo je hebrejsko ime koje znači “Bog je dao”. On nije spomenut u sinoptičkim Evanđeljima pod tim imenom. Suvremeni znanstvenici pretpostavljaju da je on onaj kojeg su zvali “Bartolomej”, ali to ostaje samo pretpostavka.

POSEBNA TEMA: TABLICA APOSTOLSKIH IMENA

	Matej 10:2-4	Marko 3:16-19	Luka 6:14-16	Djela 1:12-18
Prva skupina	Šimun (Petar) Andrija (Petrov brat) Jakov (sin Zebedejev) Ivan (Jakovljevi brat)	Šimun (Petar) Jakov (sin Zebedejev) Ivan (Jakovljevi brat) Andrija	Šimun (Petar) Andrija (Petrov brat) Jakov Ivan	Petar Ivan Jakov Andrija
Druga skupina	Filip Bartolomej Toma Matej (carinik)	Filip Bartolomej Matej Toma	Filip Bartolomej Matej Toma	Filip Toma Bartolomej Matej
Treća skupina	Jakov (sin Alfejev) Tadej Šimun (Kananac) Juda (Iskariot)	Jakov (sin Alfejev) Tadej Šimun (Kananac) Juda (Iskariot)	Jakov (sin Alfejev) Šimun (zelot) Juda (Jakovljevi sin) Juda (Iskariot)	Jakov (sin Alfejev) Simon (zelot) Juda (Jakovljevi sin)

▣ **“Zakonu i isto Proroci”** Ovo upućuje na dva od tri dijela hebrejskog kanona : Zakon, Proroci, i Spisi (o čemu se još raspravljalo u Jamnji 90.-e godine). To je bio idiom za upućivanje na čitavi Stari zavjet.

▣ **“Isusa iz Nazareta, sina Josipova”** Ovo mora biti razumjeto u svjetlu židovske uporabe. Tada je Isus živio u Nazaretu i otac doma bio je zvan Josip. Ovo ne poriče Isusovo rođenje u Betlehemu (usp. Mih 5:2), niti Njegovo djevičansko rođenje (usp. Iz 7:14). Vidi narednu Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: ISUS NAZAREĆANIN

Postoji nekoliko različitih pojmova u NZ-tu korištenih za govorenje o Isusu.

A. NZ-ni pojmovi

1. Nazaret – grad u Galileji (usp. Lk 1:26; 2:4.39.51; 4:16; Djela 10:38). Ovaj grad nije spomenut u suvremenim izvorima ali je pronađen u kasnijim zapisima.
Biti iz Nazareta za Isusa nije bio izraz poštovanja (usp. Iv 1:46). Natpis na Isusovom križu koji je uključivao ime ovoga mjesta bio je znak židovskog prijezira.
  2. *Nazarēnos* – čini se da i ovo upućuje na zemljopisni položaj (usp. Lk 4:34; 24:19).
  3. *Nazōraios* – može upućivati na grad, ali može biti i igra s hebrejsko mesijanskim pojmom “grana” (*netzer*, usp. Iz 4:2; 11:1; 53:2; Jer 23:5; 33:15; Zah 3:8; 6:12; u NZ-u, Otk 22:16). Luka upotrebljava ovo za Isusa u 18:37 i Djelima 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
  4. Odnosi se na #3 *nāzir*, što znači “posvećen netko s obećanjem”.
- B. Povijesna uporaba izvan NZ-a
1. Označuje židovsku (pred-kršćansku) skupinu heretika (aramejski *nāsōrayyā*).
  2. Korištena je u židovskim krugovima za opis vjernika u Kristu (usp. Djela 24:5.14; 28:22, *nosri*).
  3. Postala je uobičajen pojam za obilježavanje vjernika u sirijskim (aramejskim) crkvama. “Kršćanin” se koristio u grčkim crkvama za obilježavanje vjernika.
  4. Neko vrijeme nakon pada Jeruzalema, farizeji su se ponovo organizirali u Jamniji i poticali službeno odvojenje između sinagoge i crkve. Primjer vrste obrasca s prokletstva protiv kršćana pronađen je u “Osamnaest blagoslova” od *Berakotha* 28b-29a, koji je vjernike zvao “Nazarećanima”.
“Nazarećani i heretici mogu nestati u trenu; oni moraju biti izbrisani iz knjige života i ne biti zapisani s vjernima.”
  5. Koristio ju je Justin Martyr, *Dial.* 126:1, koji je za Isusa upotrijebio Izaijin *netzer*.
- C. Autorovo mišljenje
- Iznenaden sam s toliko mnogo različitih sricanja pojma, iako znam da to nije nepoznato u SZ-u kao što i “Jošua” ima nekoliko različitih sricanja u hebrejskome. Sljedeće stavke uzrok su da ostanem nesiguran o njegovu točnom značenju:
1. uska povezanost s mesijanskim pojmom “grana” (*netzer*) ili sličnim izrazom *nāzir* (posvećen netko s obećanjem)
  2. negativni prizvuk Galileje
  3. mala ili nikakva suvremena ovjera o gradu Nazaretu u Galileji
  4. u eshatološkom smislu dolazi iz demonskih usta (tj. “Jesi li došao uništiti nas?”).
- Za potpunu bibliografiju proučavanja ove skupine riječi, vidi Colin Brown (izdano), *New International Dictionary of New Testament Theology*, vol. 2, str. 346 ili Raymond E. Brown, *Birth*, str. 209-213, 223-225.

1:46 “Natanael mu reče: ‘Može li išta dobra izaći iz Nazareta’” Očito su Filip i Natanael poznavali SZ-na proročanstva; Mesija će doći iz Betlehema (usp. Mih 5:2) blizu Jeruzalema, a ne iz Nazareta u nežidovskoj Galileji, ali Izaija 9:1-7 ovo podrazumijeva!

1:47

NASB, NKJV, NRSV “u kome nema lukavstva”
TEV “nema ništa lažno u njemu”
NJB “u kome nema lukavstva”

Ovo znači iskrenog čovjeka bez skrivenih pobuda (usp. Ps 32:2), pravog predstavnika izabranog naroda, Izraela.

1:48 “Isus mu odgovori i reče mu: ‘Prije nego te Filip dozva, dok si bio ispod smokve, Ja te vidjeh’” Očito da je Isus koristio Svoje nadnaravno znanje (tj. 2:24-25; 4:17-19.29; 6:61.64.71; 13:1.11.27.28; 16:19.30; 18:4) kako bi dao znak Natanaelu da je On bio Mesija.

Teško je razumjeti kako je Isusovo Božanstvo i ljudskost djelovalo. U nekim je tekstovima neizvjesno je li Isus koristio “nadnaravne” moći ili ljudske sposobnosti. Ovdje je zaključak da je to bila “nadnaravna” sposobnost.

1:49 “Natanael Mu odgovori: ‘Rabbi, Ti si Sin Božji. . Kralj Izraelov’” Zabilježite dva naziva! Oba imaju nacionalističke mesijanske domašaje (tj. Ps 2). Ovi rani učenici razumjeli su Isusa u židovskim skupinama prvog stoljeća. Oni nisu u potpunosti razumjeli Njegovu Osobu i djelo kao Patećeg Sluge (usp. Iz 53) sve do poslije uskrsnuća.

1:51

NASB “Zaista, zaista, Ja ti kažem,”
NKJV “Najsigurnije, kažem ti,”
NRSV “Doista istinito, govorim ti,”
TEV “Govorim ti istinu”
NJB “U svoj istini”

Doslovno to je “Amen! Amen!” Isusovo udvostručavanje ovog pojma pronađeno je jedino u Evanđelju po Ivanu, gdje se pojavljuje dvadeset i pet puta. “Amen” je oblik hebrejske riječi za vjeru (*emeth*) što je značilo “biti potvrđen” (vidi Posebnu temu u 1:14). U SZ-u bio je korišten kao metafora za stabilnost i pouzdanost. Došlo je do toga da se prevodi kao “vjera” ili “vjernost”. Doduše, s vremenom je došlo do uporabe za potvrđivanje. Na ovome početnom mjestu u rečenici, to je bio jedinstven način privlačenja pozornosti na Isusove značajne, vjerodostojne izjave ili otkrivenje od YHWH (usp. 1:51; 2:3.5.11; 5:19.24.25; 6:26.32.47.53; 8:34.51.58; 10:1.7; 12:24; 13:16.20.21.38; 14:12; 16:20.23; 21:18).

Zabilježite promjenu u MNOŽINU (ZAMJENICA i GLAGOL). Ovo se moralo odnositi na sve koji su tamo stajali.

POSEBNA TEMA: AMEN

I. STARI ZAVJET

- A. Poman “Amen” dolazi iz hebrejske riječi za:
1. “istinu” (*emeth*, BDB 49)
  2. “istinitost” (*emun, emunah*, BDB 53)
  3. “vjeru” ili “vjernost”
  4. “pouzdanje” (*dmn*, BDB 52)
- B. Njegova etimologija dolazi iz čvrstoga fizičkog stava neke osobe. Oprečno tome bio bi netko tko je labav, klizav (usp. Pnz 28:64-67; 38:16; Ps 40:2; 73:18; Jer 23:12) ili tetura (usp. Ps 73:2). Iz ove doslovne uporabe razvilo se metaforičko proširenje vjernosti, dostojnosti povjerenja, odanosti i pouzdanosti (usp. Post 15:16; Hab 2:4).
- C. Posebne uporabe:
1. stup, II. Kraljevima 18:16 (I. Tim 3:15)
  2. sigurnost, Izlazak 17:12
  3. stalnost, Izlazak 17:12
  4. stabilnost, Izaija 33:6; 34:5-7
  5. istina, I. Kraljevima 10:6; 17:24; 22:16; Izreke 12:22
  6. čvrsto, II. Ljetopisa 20:20; Izaija 7:9
  7. vjerodostojno (Tora), Psalam 119:43.142.151.168
- D. U SZ-u upotrebljena su dva druga hebrejska pojma za djelatnu vjeru:
1. *bathach* (BDB 105), pouzdanje
  2. *yra* (BDB 431), strah, poštovanje, štovanje (usp. Post 22:12)
- E. Od značenja povjerenja ili pouzdanja razvila se liturgijska uporaba koja se koristila za potvrdu istinite ili pouzdane izjave drugog (usp. Pnz 27:15-26; Neh 8:6; Ps 41:13; 70:19; 89:52; 106:48).
- F. Teološki ključ za ovaj pojam nije vjernost čovječanstva, već YHWH (usp. Izl 34:6; Pnz 32:4; Ps 108.4; 115:1; 117:2; 138:2). Jedina nada palog čovječanstva jest milosrdna vjerna zavjetna odanost YHWH i Njegovih obećanja. Oni koji poznaju YHWH-u moraju biti kao On (usp. Hab 2:4). Biblija je povijest i zapis o Božjoj obnovi Njegove slike (usp. Post 1:26-27) u čovječanstvu. Spasenje obnavlja sposobnost čovječanstva da ima prisno zajedništvo s Bogom. Ovo je zašto smo bili stvoreni.

II. NOVI ZAVJET

- A. Uporaba pojma “amen” kao završne liturgijske potvrde izjavljene pouzdanosti uobičajena je izjava u NZ-u (usp. I. Kor 14:16; II. Kor 1:20; Otk 1:7; 5:14; 7:12).
- B. Uporaba pojma kao završetak molitve uobičajena je u NZ-u (usp. Rim 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5;

- 6:18; Ef 3:21; Fil 4:20; II. Sol 3:18; I. Tim 1:17; 6:16; II. Tim 4:18).
- C. Isus je jedini koji je upotrebljavao ovaj pojam (u Ivanu često udvostručeno) kao uvod u važne izjave (usp. Lk 4:24; 12:37; 18:17,29; 21:32; 23:43)
  - D. Korištena je kao naziv za Isusa u Otkrivenju 3:14 (moguće naziv za YHWH-u iz Iz 65:16).
  - E. Zamisao vjernosti ili vjere, pouzdanja, ili pouzdanosti izražena je u grčkom pojmu *pistos* ili *pistis*, što je u engleskome prevedeno kao “pouzdanje”, “vjera”, “vjerovati”.

▣ **“ti, ti”** Ove su obje MNOŽINA. Isus se obraća svima koji su stajali tamo, i u stanovitome smislu, svom čovječanstvu!

▣ **“otvorena nebesa”** Ovaj izričaj ima u sebi SZ-ni odjek teofanije:

1. Ezekiel, Ezekiel 1:1
2. Isus, Matej 3:16; Marko 1:10; Luka 3:21
3. Stjepan, Djela apostolska 7:56
4. Kornelije, Djela apostolska 10:11
5. Drugi dolazak, Otkrivenje 19:11

Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA što podrazumijeva da su [nebesa - op.prev.] ostala otvorena. Pojam “nebesa” je MNOŽINA zato jer je u hebrejskom MNOŽINA. Ovo može upućivati na (1) atmosferu iznad Zemlje kao u Postanku 1 ili (2) čistu prisutnost Božju.

POSEBNA TEMA: NEBESA

U SZ-u izričaj “nebesa” uobičajeno je MNOŽINA (tj. *shamayim*, BDB 1029). Hebrejski pojam znači “visina”. Bog prebiva u visini. Ovo shvaćanje odražava svetost i transcendentnost Božju.

U Postanku 1:1 na MNOŽINU “nebesa i zemlja” gledalo se kao na Božje stvaranje (1) atmosfere iznad ove planete ili (2) način upućivanja na svu stvarnost (tj. duhovnu i fizičku). Iz toga temeljnog razumijevanja navođeni su drugi tekstovi kao upućivanje na stupnjeve Neba: “nebesa nad nebesima” (usp. Ps 68:33) ili “nebo i nebesa nad nebesima” (usp. Pnz 10:14; I Kr 8:27; Neh 9:6; Ps 148:4). Rabini su nagađali da bi to moglo biti:

1. dva neba (tj. R. Judah, Hagigah 12b)
2. tri neba (svjedočanstva u Lev 2-3; uzdizanje u Iz 6-7; Midrash Tehillim u Ps. 114:1)
3. pet neba (III Baruh)
4. sedam neba (R. Simonb. Lakish; II. Henokova 8; uzdizanje iz Iz 9:7)
5. deset neba (II. Henokova 20:3b; 22:1)

Sve ovo trebalo je prikazati Božje odvojenje od fizičkog stvorenja i/ili Njegovu transcendentnost. Najčešći broj nebesa u rabinskom judaizmu bio je sedam. A. Cohen, u *Everyman's Talmud* (str. 30), kaže da je ovo bilo povezano s astronomskim sferama, ali ja mislim da to upućuje na sedam kao broj savršenstva (tj. dani stvaranja u Post 1, sedmi dan predstavlja odmor).

Pavao, u II. Korinćanima 12:2, spominje “treće” nebo (grčki *ouranos*) kao način poistovjećivanja Božje osobne, veličanstvene prisutnosti. Pavao je doživio poseban susret s Bogom!

▣ **“anđele Božje kako uzlaze i silaze”** Ovo je smjerenje na Jakovljevo iskustvo u Betelu (usp. Post 28:10 i dalje). Isus potvrđuje da kao što je Bog obećao providjeti za sve Jakovljeve potrebe, Bog je providao i za sve Njegove potrebe [Kristove - op.prev.].!

▣ **“Sinu Čovječjem”** Ovo je Isusova samoodabrana oznaka. To je bio hebrejski izričaj upućivanja na ljudsko biće (usp. Ps 8:4; Ez 2:1). Ali zbog njegove uporabe u Danielu 7:13, taj je izraz preuzeo Božanska obilježja. Ovaj pojam nije imao nacionalistički ili militaristički prizvuk jer ga rabini nisu koristili. Isus ga je izabrao jer su u njemu spojena dva vida Njegove naravi (ljudska i Božanska, usp. I. Iv 4:1-3). Ivan spominje Isusovu uporabu toga trinaest puta za Sâmoga Sebe.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je odbor iz Jeruzalema upitao Ivana Krstitelja je li on jedan od tri starozavjetne osobe?
2. Odredi kristološku izjavu koju je dao Ivan Krstitelj o Isusu u stihovima 19-30.
3. Zašto se sinoptici i Ivan toliko mnogo razlikuju o pozivu učenika?
4. Što su ovi ljudi shvatili o Isusu? Zabilježi naziv kako su Ga zvali (stih 38).
5. Kako je Isus nazivao Sâm Sebe? Zašto?

IVAN 2

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
vjenčanje u Kani 2:1-11	voda okrenuta u vino 2:1-12	vjenčanje u Kani 2:1-11	vjenčanje u Kani 2:1-3 2:4 2:5 2:6-10 2:11	vjenčanje u Kani 2:1-10 2:11-12
2:12		2:12	2:12	
čišćenje Hrama 2:13-22	Isus čisti Hram 2:13-22	čišćenje Hrama 2:13-22	2:13-17 2:18 2:19 2:20 2:21-22	čišćenje Hrama 2:13-22
Isus poznaje sve ljude 2:23-25	poznavatelj srca 2:23-25	2:23-25	Isusovo znanje o ljudskoj prirodi 2:23-25	Isus u Jeruzalemu 2:23-25

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST 2:1-11

- A. Isus je bio tako različit od drugih religijskih vođa Njegovih dana. On je jeo i pio s običnim ljudima. Dok je Ivan Krstitelj bio skrovita osoba iz pustinje, Isus je bio javna osoba s običnim ljudima.
- B. Njegov prvi znak bio je tako domaći, tako obiteljski! Isusa karakterizira skrb i briga za običnu osobu kao što Njegov gnjev prema religijskoj samopravednosti odražava drugu stranu Njegove naravi. Davanje prvenstva ljudima, ne predajama ili obveznim obredima, otkriva Isusovu slobodu, čak i poštovanje kulturoloških očekivanja.
- C. Ovo su prvi od sedam znakova koje Ivan koristi kako bi otkrio Isusovu narav i snagu (poglavlja 2-11).
  - 1. voda u vino (2:1-11)
  - 2. ozdravljenje dječaka (4:46-54)
  - 3. ozdravljenje hromoga čovjeka (5:1-18)
  - 4. hranjenje mnoštva (6:1-15)
  - 5. hodanje po vodi (6:16-21)
  - 6. ozdravljenje slijepoga čovjeka (9:1-41)
  - 7. uskrsenje Lazara (11:1-57)

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:1-11

¹Trećeg dana bijaše svadba u Kani Galilejskoj, i tamo bijaše Isusova majka; ²na svadbu su bili pozvani i Isus i Njegovi učenicima. ³Kad ponestade vina, Isusova majka Mu reče: "Nemaju vina." ⁴A Isus joj reče: "Ženo, što to ima s nama? Još nije došao Moj čas!" ⁵Njegova majka reče poslužiteljima: "Što god vam On kaže, učinite to!" ⁶Sad ondje bijaše šest kamenih posuda za vodu postavljenih tamo za židovski običaj očišćenja, od kojih je svaki sadržavao dvadeset ili trideset galona. ⁷Isus im reče: "Napunite posude vodom!" Tako ih oni napuniše do vrha. ⁸Tada im reče: "Sada izvadite nešto i odnesite to ravnatelju stola." Tako su oni to odnijeli njemu. ⁹Kad ravnatelj stola probaše vodu što je postala vinom, a nije znao odakle dolazi (ali znale su slave koji zagrabiše vodu), ravnatelj stola pozva mladoženju ¹⁰i reče mu: "Svaki čovjek poslužuje prvo dobro vino, a kad se ljudi ponapiju, tada poslužuje lošije vino; ali ti si čuvao dobro vino dosad." ¹¹Taj početak Njegovih znakova Isus napravi u Kani Galilejskoj, i očitova Svoju slavu, i Njegovi učenici povjеровahu u Njega.

2:1: "bijaše svadba" Seoska vjenčanja bila su glavna društvena zbivanja. Često su uključivali čitavu zajednicu i mogla su trajati nekoliko dana.

▣ **"(u) Kani"** Ovaj je pojam [Kana – op.prev.] naveden jedino u Evandjelju po Ivanu (2:1.11; 4:46; 21:2). Nešto znamo o njemu:

- 1. Natanaelov rodni grad
- 2. mjesto Isusova prvoga čuda
- 3. blizu Kafarnauma

Postoje četiri pretpostavljena mjesta (AB, tom 1, str. 827)

- 1. Ain Qana, samo nekoliko milja sjeverno od Nazareta
- 2. Kafr Kanna, oko tri milje sjeveroistočno od Nazareta
- 3. Khirbet Qana, humak oko osam i pol milja sjeverno od Nazareta, na uzvisini
- 4. Kana na zaravni Asochis, navedena kod Josipa [Flavija – op.prev.] (*Life*, 86, 206)

Mjesto na zaravni izgleda da odgovara imenu Kana, što u hebrejskome znači "trstika, šaš" (tj. kana)

▣ **"tamo bijaše Isusova majka"** Naoko izgleda da je Marija pomagala u dogovorima za svadbu. Ovo može biti vidljivo u (1) njenome redovitom posluživanju (usp. stih 5) i (2) njenoj brizi o osvježanju (usp. stih 3). To su vjerojatno bili rođaci ili obiteljski prijatelji.

2:3: “Nemaju vina” Postoji obvezan hebrejski običaj osiguravanja vina za goste. To je vino očito fermentirano, kao što se vidi u (1) komentaru vođe obreda, stihovi 9-10; (2) judejski običaji u Isusovo vrijeme; ili (3) manjak higijenskoga postupka ili kemijskih dodataka.

POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAV PREMA ALKOHOLU I ALKOHOLIZMU

- I. Biblijski pojmovi
- A. Stari zavjet
1. *Yayin* – To je općeniti pojam za vino (BDB 406), upotrijebljen 141 puta. Etimologija je nesigurna zato što ne potječe iz hebrejskoga korijena. Uvijek znači fermentirani voćni sok, obično grožđe. Neki posebni odlomci su Postanak 9:21; Izlazak 29:40; Brojevi 15:5.10
  2. *Tirosh* – To je “novo vino” (BDB 440). Zbog klimatskih uvjeta na Bliskome Istoku, fermentacija započinje najmanje šest sati nakon izlučivanja soka. Taj pojam upućuje na vino u tijeku fermentacije. Vidi neke posebne odlomke u Ponovljenome zakonu 12:17; 18:4; Izlasku 62:8-9; Hošei 4:11.
  3. *Asis* – To je očito alkoholno piće (“slatko vino”, BDB 779, tj. Joel 1:5; Iz 49:26).
  4. *Sekar* – To je pojam za “jako piće” (BDB 1016). Hebrejski korijen korišten je u pojmu “pijan” ili “pijanica”. Ima nekakve dodatke da bude više opojno. Usporedno je s *yayin* (usp. Izr 20:1; 31:6; Iz 28:7)
- B. Novi zavjet
1. *Oinos* – grčki ekvivalent pojmu *yayin*
  2. *Neos oinos* (novo vino) – grčki ekvivalent pojmu *tirosh* (usp. Mk 2:22).
  3. *Gleuchos vinos* (slatko vino, *asis*) – vino u ranome stupnju fermentacije (usp. Djela 2:13)
- II. Biblijska uporaba
- A. Stari zavjet
1. Vino je dar od Boga (Post 27:28; Ps. 104:14-15; Prop 9:7; Hoš. 2:8-9; Joel 2:19,24; Am 9:13; Zah 10:7).
  2. Vino je dio žrtvenoga prinosa (Izl 29:40; Lev 23:13; Br 15:7,10; 28:14; Pnz 14:26; Suci 9:13).
  3. Vino je upotrebljavano kao lijek (II. Sam 16:2; Izr 31:6-7).
  4. Vino može biti stvarna poteškoća (Noa – Post 9:21; Lot – Post 19:33.35; Samson – Suci 16:19; Nabal – I. Sam 25:36; Urija – II. Sam 11:13; Amnon – II. Sam 13:28; Eli – I. Kr 16:9; Ben Hadad – I. Kr 20:12; vladara – Am 6:6; i žena – Am 4).
  5. Vino može biti zlorabljeno (Izr 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Iz 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Hoš 4:11).
  6. Vino je bilo zabranjeno određenim skupinama (svećenicima na dužnosti, Lev 10:9; Ez 44:21; nazarenima, Br 6; i vladarima, Izr 31:4-5; Iz 56:11-12; Hoš 7:5).
  7. Vino je korišteno u eshatološkoj okolnosti (Am 9:13; Joel 3:18; Zah 9:17).
- B. Međubiblijski
1. Umjerenost u vinu od velike je pomoći (Prop 31:27-30).
  2. Rabini kažu: “Vino je najveće od svih medicina, a tamo gdje vino nije dovoljno, potrebni su lijekovi.” (BB 58b).
- C. Novi zavjet
1. Isus je promijenio veliku količinu vode u vino (Iv 2:1-11).
  2. Isus je pio vino (Mt 11:18-19; Lk 7:33-34; 22:1 i dalje).
  3. Na dan Pedesetnice Petar je bio okrivljen za pijanstvo zbog “novoga vina” (Djela 2:13).
  4. Vino može biti korišteno kao medicina (Mk 15:23; Lk 10:34; I. Tim 5:23).
  5. Vođe ga ne smiju zlorabiti. To ne znači potpuna apstinencija (I. Tim 3:3.8; Tit 1:7; 2:3; I. Pt 4:3).
  6. Vino je korišteno u eshatološkim okolnostima (Mt 22:1 i dalje; Otk 19:9).

7. Pijanstvo je za žaliti (Mt 24:49; Lk 12:45; 21:34; I. Kor 5:11-13; 6:10; Gal 5:21; I. Pt 4:3; Rim 13:13-14).
- III. Teološki uvid
- A. Napetosti zbog pronalaženja istine otkrivanjem proturječja
1. Vino je dar od Boga.
  2. Pijanstvo je najveća poteškoća.
  3. Vjernici u nekim kulturama moraju ograničiti svoje slobode radi Evanđelja (Mt 15:1-10; Mk 7:1-23; I. Kor 8 – 10; Rim 14).
- B. Stremljenje da se ide preko datih granica
1. Bog je izvor svih dobrih stvari.
  2. Palo čovječanstvo zlorabilo je sve Božje darove uzimajući ih preko Bogom-danih granica.
- C. Zloporaba je u nama, ne u stvarima. Nema ničega zloga u fizičkome stvorenju (usp. Mk 7:18-23; Rim 14:14,20; I. Kor 10:25-26; I. Tim 4:4; Tit 1:15).
- IV. Prvo stoljeće židovske kulture i fermentacija
- A. Fermentacija započinje vrlo rano, otprilike 6 sati nakon tiskanja grožđa.
- B. Židovska predaja kaže da kad se pojavi neznatna pjena na površini (znak fermentacije), tada se obvezno mora izdvojiti desetina vina (*Maaseroth* 1:7). To se naziva “mlado vino” ili “slatko vino”.
- C. Prvotna burna fermentacija bila je dovršena nakon tjedan dana.
- D. Druga fermentacija traje otprilike 40 dana. Na tome stupnju ono se smatra “zrelim vinom” i moglo bi biti ponuđeno na žrtvenik (*Edhuyyoth* 6:1).
- E. Vino što je odležalo na svome talogu (staro vino) smatralo se dobrim, ali moralo je biti dobro procijeđeno prije uporabe.
- F. Vino se smatralo primjerene starosti obično nakon jedne godine fermentacije. Najdulje vremensko razdoblje nakon kojeg bi se vino moglo sigurno uskladištiti bilo je tri godine. Ono se nazivalo “staro vino” i moralo se razrijediti vodom.
- G. Fermentacija se odgađa samo u zadnjih 100 godina i to sa sterilnom sredinom i kemijskim dodacima. Stari svijet nije mogao zaustaviti tijek fermentacije.
- V. Završne izjave
- A. Budite sigurni da vaše iskustvo, teologija, i biblijsko tumačenje ne podcjenjuju Isusa i prvo stoljeće židovsko/kršćanske kulture! Oni očigledno nisu bili potpuni apstinenti.
- B. Ja ne zagovaram društvenu uporabu alkohola. Štoviše, mnogi su pretjerali biblijski stav o tome predmetu i sad zahtijevaju vrhunsku pravednost temeljenu na kulturološko/denominacijskoj neravnoteži.
- C. Za mene, poslanice Rimljanima 14 i I. Korinćanima 8 – 10 osigurale su uvid i nit vodilju temeljeno na ljubavi i poštovanju braće vjernika te objavu Evanđelja u našoj kulturi, a ne na osobnoj slobodi ili osuđujućem kriticismu. Ako je Biblija jedini izvor vjere i primjene, onda možda svi moramo ponovno razmisliti o toj odluci.
- D. Ako proguramo potpunu apstinenciju kao Božju volju, kako ćemo razumjeti ono što se odnosi na Isusa, kao i sve suvremene kulture koje redovito koriste vino (npr. Europa, Izrael, Argentina)?

2:4 “**Ženo**” U engleskome ovo zvuči grubo, ali to je bio hebrejski idiom, naslov poštovanja (4:21; 8:10; 19:26; 20:15).

NASB	“Što to ima s nama?”
NKJV	“Što se tebe tiče što to ima sa Mnom?”
NRSV	“Što se to tiče tebe i mene?”
TEV	“Ne moraš mi reći što moram učiniti”
NJB	“Što ti želiš od mene?”

Ovo je hebrejski idiom, doslovno “što za mene i za tebe” (usp. Suci 11:12; II. Sam 16:10; 19:23; I. Kr 17:18; II. Kr 3:13; II. Ljet 35:21; Mt 8:29; Mk 1:24; 5:7; Lk 4:34; 8:28; Iv 2:4). To je vjerojatno bio početak Isusova novog odnosa s Njegovom obitelji (usp. Mt 12:46 i dalje; Lk 11:27-28).

▣ **“Još nije došao Moj čas”** Ovo pokazuje Isusovo samo-razumijevanje o Njegovoj imenovanoj svrsi (Mk 10:45). Ivan koristi pojam “čas” na nekoliko načina:

1. za vrijeme (usp. 1:39; 4:6.52.53; 11:9; 16:21; 19:14; 19:27)
2. za kraj vremena (usp. 4:21.23; 5:25.28)
3. za Njegove zadnje dane (uhićenje, ispitivanje, smrt, usp. 2:4; 7:30; 8:20; 12:23.27; 13:1; 16:32; 17:1)

2:5 “Što god vam On kaže, učinite to!” Marija u toj prilici Isusove komentare nije razumjela kao potpuno onemogućavanje Njegova djelovanja u njenu korist.

2:6

NASB

“za židovski običaj očišćenja”

NKJV

“prema običaju očišćenja”

NRSV

“za židovski obred čišćenja”

TEV

“Židovi su imali pravila o obrednome pranju”

NJB

“za pranja koja su običajna među Židovima”

Takvi spremnici za vodu bili su korišteni za obredna pranja nogu, ruku, pribora, itd. Ivan je naveo taj osvrt kako bi pomogao ne-Židovima razumjeti okolnost.

2:6-7 “šest kamenih posuda za vodu” Kao što je to često u Ivanu, ovo izgleda kao znak s dvojakom svrhom:

1. pomoć paru koji se vjenča
2. to je bio krajnje pokazajući znak prema Isusu kao ispunjavanje judaizma. Razlozi za ovu zadnju izjavu mogu biti:
  - a. broj “6” je simbol ljudskoga truda
  - b. to što Isus zahtijeva neka ih potpuno natoče izgleda ima simboličko značenje, a ne samo ovo osiguravanje više vina
  - c. golema količina vina, koja je bila daleko veća od količine potrebne za mjesno vjenčanje
  - d. vino je bilo simbol obilja novoga doba (usp. Jer 31:12; Hoš 2:22; 14:7; Joel 3:18; Am 9:12-14).

▣ **“od kojih je svaki sadržavao dvadeset ili trideset galona”** Za hebrejsko mjerenje koristio se pojam *bath*. Postojale su tri različite veličine *batha* korištene u Isusovo vrijeme tako da je količinski iznos neizvjestan, ali to čudo obuhvaća ogromnu količinu vina!

POSEBNA TEMA: STARE BLISKO ISTOČNE TEŽINE I ZAPREMNINE (METROLOGIJA)

Težine i mjerenja korištena u trgovačke svrhe bila su najvažnija u starome poljodjelskom gospodarstvu. Biblija poziva Židove da budu poštenu u njihovoj međusobnoj razmjeni (Lev 19:35-36; Pnz 25:13-16; Izr 11:1; 16:11; 20:10). Stvarna poteškoća nije bila samo poštenje, nego i nestandardizirani pojmovi i sustavi korišteni u Palestini. Izgleda da su postojale dvije skupine težina; “laka” i “teška” za svaki iznos (vidi *The Interpreter’s Dictionary of the Bible*, tom 4, str. 831). Isto tako je i egipatski decimalni sustav (osnova 10) bio usklađen s mezopotamskim šezdesetnim sustavom (osnova 6).

Mnoge od tih korištenih “veličina” i “iznosa” temeljile su se na dijelovima ljudskoga tijela, životinjskim teretima, i ratarskim spremištima, ali ni jedan od njih nije bio standardiziran. Stoga, tablice su jedine procjene stanja i provizorne su. Najlakši način za predočavanje težina i mjera je tablica o omjerima.

I. Najčešće korišteni pojmovi za zapremninu

A. Suhe mjere

1. Homer (BDB 330, moguće “magareći – teret”, BDB 331), npr. Levitski zakonik 27:16; Hošea 3:2
2. Letek (ili leteh, BDB 547, moguće se smjera na Hoš 3:2)
3. Efa (BDB 684), npr. Postanak 18:6; I. Samuelova 25:18; I. Kraljevima 18:32; II. Kraljevima 7:1.16.18
4. Šekel – Se`ah (BDB 684), npr. Postanak 18:6; I. Samuelova 25:18; I. Kraljevima 18:32; II. Kraljevima 7:1.16.18

5. Gomer (BDB 771 II., moguće “svežanj, snop” (vrsta otpalog zrnja [ili žita – op.prev.], BDB 771 I.), npr. Izlazak 16:16.22.36; Levitski zakonik 23:10-15
6. Hina - `Issaron (BDB 798, “deseti dio” efe), npr. Izlazak 29:40; Levitski zakonik 14:21; Brojevi 15:4; 28:5.13
7. Qav (ili Kab, BDB 866), usp. II. Kraljevima 6:25

B. Tekuće mjere

1. Kor (BDB 499), npr. Ezekiel 45:14 (može biti suha mjera, II. Ljet 2:10; 27:5)
2. Bat (BDB 144 II.), npr. I. Kraljevima 7:26.38; II. Ljetopisa 2:10; 3:5; Izaija 5:10; Ezekiel 45:10-11.14
3. Hin (BDB 228), npr. Izlazak 29:40; Levitski zakonik 19:36; Ezekiel 45:24
4. Log (BDB 528), Levitski zakonik 14:10.12.15.21.24

C. Tablica (uzeta iz Roland de Vaux, *Ancient Israel*, tom 1, str. 201 i *Encyclopedia Judaica*, tom 16, str. 379)

homer (suhi)	= kor (tekući ili suhi)	1						
efa (suha)	= bat (tekući)	10	1					
šekel (suhi)		30	3	1				
hin (tekući)		60	6	2	1			
omer/`issaron (suhi)		100	10	-	-	1		
kab (suhi)		180	18	6	3	-	1	
log (tekući)		720	72	24	12	-	4	1

II. Najviše korišteni pojmovi za težinu

A. Tri najuobičajenije težine su talent, šekel, i ger.

1. Najveća težina u SZ-u je talent. Iz Izlaska 38:25-26 učimo da jedan talent odgovara 3.000 šekela (tj. “okrugla težina”, BDB 503).
2. Pojam šekel (BDB 1053, “težina”) tako je često korišten da je pretpostavljen, ali to tekst ne izjavljuje. Postoji nekoliko vrijednosti šekela spomenutih u SZ-u:
  - a. “trgovačko standardni” (NASB u Post 23:16)
  - b. “hramski šekel” (NASB u Izl 30:13)
  - c. “po kraljevskoj težini/mjeri” (NASB u II. Sam 14:26), nazvan također “kraljevska težina” u papirusima s Elefantine.
3. Ger (BDB 176 II.) procijenjena vrijednost je 20 po šekelu (usp. Izl 30:13; Lev 27:25; Br 3:47; 18:16; Ez 45:12). Taj se omjer mijenja od Mezopotamije do Egipta. Izrael je najuobičajenije slijedio vrednovanje iz Kanaana (Ugarit).
4. Mina (BDB 584) procijenjena vrijednost je na 50 ili 60 šekela. Taj je pojam pronađen uglavnom u starijim Knjigama SZ-a (tj. Ez 45:12; Ezr 2:69; Neh 7:70-71). Ezekiel je koristio 60 na 1 omjer, dok je Kanaan koristio 50 na 1 omjer.
5. Bek (BDB 132, “pola šekela”, usp. Post 24:22) u SZ-u korišten je samo dva puta (usp. Post 24:22; Izl 38:26) i procijenjena vrijednost je jedna-polovica šekela. Njegovo ime znači “dijeliti”.

B. Tablica

1. Temeljena na Petoknjižju

talent	1				
mina	60	1			
šekel	3.000	50	1		
bek	6.000	100	2	1	
ger	60.000	1.000	20	10	

2.	Temeljeno na Ezekielu					
talent	1					
mina	60	1				
šekel	3.600	60	1			
bek	7.200	120	2	1		
ger	72.000	1.200	20	10	1	

2:8

NASB

“ravnatelju stolu”

NKJV

“ravnatelju gozbe”

NRSV

“zapovjedniku poslužitelja”

TEV

“čovjeku zaduženome za gozbu”

NJB

“upravitelju gozbe”

Ta osoba mogla bi biti ili (1) počasni gost zadužen za svečanost ili (2) rob zadužen za posluživanje gostiju.

2:10 Naglasak je taj da se uobičajeno najbolje vino posluživalo prvo. Nakon što su gosti bili pod utjecajem toga vina, posluživalo se vino lošije kakvoće. Ali ovdje je najbolje bilo zadnje! To izgleda da je suprotnost između staroga sporazuma (staro vino) u judaizmu i novoga sporazuma (novo vino) u Isusu (Knjiga Hebrejima). Isusovo čišćenje Hrama (usp. 2:13-25, u Ivanu naoko smješteno van kronološkoga reda zbog teoloških svrha) može simbolizirati tu istinu.

2:11 “Taj početak Njegovih znakova” Evanđelje po Ivanu gradi se oko sedam znakova i njihovog tumačenja. Ovaj je prvi. Vidi Posebnu temu: *Archē* 1:1.

▣ “i očitova Svoju slavu, i Njegovi učenici povjеровahu u Njega” Svrha toga očitovanja (vidi zabilješku o GLAGOLU u 1:31) Isusove slave (vidi zabilješku u 1:14) bila je čudo(a). Ovo čudo, kao i mnoga druga, izgleda da su bila usmjerena prvenstveno na Njegove učenike! To ne upućuje na djelovanje njihove početne vjere, nego na njihovo početno razumijevanje Njegove Osobe i djela. Znakovi otkrivaju istinsku Osobu i djelo Mesije. Neizvjesno je jesu li gosti uopće znali što se dogodilo.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:12

¹²Nakon toga On se spusti u Kafarnaum, On i Njegova majka i Njegova braća i Njegovi učenici; i oni otaše tamo nekoliko dana.

2:12 “Kafarnaum” Nakon nevjere u Nazaretu (usp. Lk 4:16-30) ovo postaje Isusovo sjedište u Galileji (usp. Mt 4:13; Mk 1:21; 2:1; Lk 4:23.31; Iv 2:12; 4:46-47).

▣ Ovo je jedinstveni uvid u Isusovu službu prema Njegovoj obitelji, u svjetlu toga čuda u Kani.

UVIDI U TEKST 2:13-25

A. Među učenicima NZ-a mnogo se raspravljalo o tome koliko puta je Isus čistio Hram. Ivan navodi čišćenje vrlo rano u Isusovoj službi, dok sinoptička Evanđelja (Mt 21:12; Mk 11:15 i Lk 19:45) opisuju čišćenje tijekom zadnjega tjedna Isusova života. Temeljem različitosti dvaju izvješća, možda su bila dva čišćenja Hrama, a ne jedno.

Doduše, vrlo je moguće da Ivan gradi Isusova djelovanja zbog teoloških svrha (tj. Ivan od poglavlja 1 dokazuje Isusovo puno Božanstvo). Svaki pisac Evanđelja imao je slobodu pod nadahnućem odabrati, prilagoditi, poredati, i sažeti Isusova djelovanja i učenja. Ne vjerujem da su imali slobodu staviti riječi u Isusova usta ili dotjerati događaje. Mora biti zapamćeno da Evanđelja nisu suvremeni životopisi, nego evangelističke rasprave ciljane na odabrane čitatelje. Evanđelja nisu kronološka, niti objavljuju svaku Isusovu riječ (radije sažetke). To ne govori da su ona netočna. Istočna književnost bila je više temeljena na

različitim kulturalnim očekivanjima nego zapadna književnost. Vidi Gordon Fee i Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*, str. 127-148.

- B. Čišćenje Hrama uklapa se u Ivanovu cjelokupnu teološku svrhu Isusova bavljenja prvo sa židovskim narodom. To se može vidjeti u Njegovoj raspravi s Nikodemom u poglavlju 3 (ortodoksni judaizam). Doduše, u poglavlju 4 Isus se počinje baviti širom skupinom (čak i s heretičkom skupinom sektaškoga judaizma), počevši sa ženom iz Samarije.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:13-22

¹³Bijaše blizu židovska Pasha, i Isus uzađe u Jeruzalem. ¹⁴I On nađe u hramu one koji prodavahu volove i ovce i golubove, te mjenjače novca koji su sjedili za svojim stolovima. ¹⁵I On napravi bič od užeta, te ih istjera iz hrama, s ovcama i volovima; i On prosu novac mjenjačima te isprevrta njihove stolove; ¹⁶a onima koji prodavahu golubove On reče: “Odstranite ove stvari; prestanite od kuće Moga Oca praviti poslovno mjesto.” ¹⁷Njegovi se učenici sjetiše da je bilo pisano: “Revnost ZA VAŠU KUĆU ĆE ME IZJESTI.” ¹⁸Tada Mu Židovi rekoše: “Koji nam znak Ti pokazuješ kao svoju vlast za činjenje ovoga?” ¹⁹Isus im odgovori: “Uništite ovaj hram i u tri dana Ja ću ga podignuti.” ²⁰Tada Židovi rekoše: “Gradnja ovoga hrama trajala je četrdeset i šest godina, a Ti ćeš ga podignuti u tri dana?” ²¹Ali On je govorio o hramu Svoga tijela. ²²Tako kad je On uskrsnuo od mrtvih, Njegovi se učenici sjetiše da On to reče; i oni povjerovahu Pismu i riječima koje je Isus govorio.

2:13 “Pasha” Ova godišnja proslava opisana je u Izlasku 12 i Ponovljenome zakonu 16:1-6. Ta proslava jedino je objašnjenje koje imamo za odredbu vremena Isusove službe. Sinoptička Evanđelja daju naslutiti da je Isus vršio službu samo jednu godinu (tj. spomenuta je jedna Pasha). Ali Ivan spominje tri Pashe: (1) 2:13.23; (2) 6:4 i (3) 11:55; 12:1; 13:1; 18:28.39; 19:14. Postoji mogućnost i za četvrtu u 5:1. Mi ne znamo kako je dugo trajala Isusova djelatna javna služba, ali Evanđelje po Ivanu upućuje da je trajala najmanje tri godine a moguće i četiri ili čak pet.

Ivan je izgradio svoje Evanđelje oko židovskih proslava (Pashe, Blagdana sjenica, i Hanuke [Posvećenje Hrama – op.prev.], vidi Richard Longenecker, *Biblical Exegesis in the Apostolic Period*, drugo izdanje, str. 135-139).

POSEBNA TEMA: PASHA

- I. Otvaranje izjava
- A. Ovo božansko djelo osude Egipćana i oslobađanje za Izraela temeljna je kušnja za ljubav YHWH i ustanovljenje Izraela kao naroda (tj. osobito za proroke).
  - B. Izlazak je posebno ispunjenje obećanja YHWH Abrahamu u Postanku 15:12-21. Pasha slavi spomen na izlazak.
  - C. Ovo je zadnje i najšire (zemljopisno, tj. Egipat i Gošen) i razarajuće (ubijeni su bili prvorođenci od ljudi i stoke) od deset pošasti koje je YHWH poslao na Egipat preko Mojsija.
- II. Pojam sâm po sebi (BDB 820, KB 947)
- A. Značenje IMENICE je neizvjesno
    1. povezana je s “pošast”, otuda “udariti nedaćom” (tj. u Izl 11:1); YHWH-in anđeo udario je prvorođence od ljudi i stoke.
  - B. Značenje GLAGOLA
    1. “hramati” ili “šepati” (usp. II. Sam 4:4) korišten je u smislu “skočiti preko označenih kuća” (tj. Izl 12:13.23.27, BDB 619, popularna etimologija)
    2. “plesati” (usp. I. Kr 18:21)
    3. akadski – “smiriti”
    4. egipatski – “udariti” (vidi A. 1.)
    5. usporedni GLAGOLI u Izaiji 31:5, “čuvati stražu” (usp. REB u Izl 12:13)

6. rani kršćanin s tradicijskim prizvukom igra se između hebrejskoga *pasah* do grčkoga *paschō*, "patiti".
- C. Mogući povijesni presedani
  1. pastir žrtvuje za novu godinu
  2. beduin žrtvuje i zajedno blaguju u vrijeme premještanja šatora na proljetnu ispašu kako bi se obranilo od đavla
  3. žrtvovanje kako bi se nomadi obranili od đavla.
- D. Razlozi zašto je tako teško ne samo biti siguran u značenje riječi same po sebi, nego i njena podrijetla su ti što je i u drugim drevnim obredima nađeno tako mnogo raznovrsnih značajki Pashe:
  1. proljetni nadnevak
  2. nesigurna etimologija IMENICE
  3. povezano s noćnim promatranjima
  4. uporaba krvi
  5. živo prikazivanje anđela/demona
  6. posebno jelo
  7. poljodjelski dijelovi (beskvasni kruh)
  8. nema svećenika, nema žrtvenika, usredotočenost na mjesto.

III. Događaj

- A. Sâm događaj zabilježen je u Izlasku 11 – 12.
- B. Godišnja svetkovina opisana je u Izlasku 12 i uklopljena u osmodnevnu proslavu Dana beskvasnoga kruha:
  1. prvotno je to bio mjesni događaj, usp. Izlazak 12:21-23; Ponovljeni zakon 16:5 (usp. Br 9)
    - a. nema svećenika
    - b. nema posebnoga žrtvenika
    - c. posebna uporaba krvi
  2. događaj je postao središnje hodočašće
  3. ova usklađenost s mjesnim žrtvovanjem (tj. krv janjeta kao podsjećanje na anđela smrti koji je prošao) i svetkovina žetve u središnjem svetištu bilo je ostvareno najbliže otprilike nadnevku 14. i 15.-21. mjeseca *Abiba* ili *Nisana*
- C. Simbolički udio svih prvorođenaca od ljudi i stoke i njihovo iskupljenje opisano je u Izlasku 13 .

IV. Povijesna izvješća o njenom održavanju

- A. Prva Pasha slavila se u Egiptu, Izlazak 12.
- B. Na planini Horeb/Sinaj, Brojevi 9.
- C. Prva Pasha slavila se u Kanaanu (Gilgal), Jošua 5:10-12.
- D. U vrijeme Salomonove posvete Hrama, I. Kraljevima 9:25 i I. Ljet 8:12 (vjerojatno, ali nije točno navedeno).
- E. Jednom za vrijeme vladavine Ezekije, II. Ljet 30.
- F. Jednom za vrijeme Jošijine obnove, II. Kraljevima 23:21-23; II. Ljetopisa 35:1-8.
- G. Zapis u II. Kraljevima 23:22 i II. Ljetopisa 35:18 spominje Izraelovu nebrigu u održavanju te godišnje svetkovine.

V. Značenje

- A. Ovo je jedna od tri zahtijevane godišnje svečanosti (usp. Izl 23:14-17; 34:22-24; Pnz 16:16):
  1. Pasha/Beskvasni kruh
  2. Blagdan tjedana
  3. Blagdan sjenica .
- B. Mojsije je u Ponovljenome zakonu navijestio da će taj dan biti promatran iz središnjega svetišta (kao što je bilo i s druga dva blagdana).
- C. Isus je koristio događaj godišnjega blagovanja Pashe (ili dan prije) za otkrivenje Novoga saveza u

simbolu kruha i vina, ali nije koristio janje:

1. zajedničko jelo
2. iskupiteljsko žrtvovanje
3. neprekidna važnost za kasnije naraštaje.

▣ **“i Isus uzade u Jeruzalem”** Židovi su uvijek o Jeruzalemu više govorili u tome teološkom smislu negoli u zemljopisnom ili topografskom.

2:14 “u hramu” Hram Heroda Velikoga (Idumejac koji je vladao Palestinom od 37.-4. g.pr.Kr.) bio je podijeljen na sedam različitih dvorišta. Vanjsko dvorište bilo je Dvorište za ne-Židove, gdje su trgovci postavili svoje trgovine kako bi se prilagodili onima koji su htjeli dati žrtve i prinijeti posebne darove.

▣ **“volove i ovce i golubove”** Ljudi koji su doputovali izdaleka trebali su kupiti prihvatljive žrtvene životinje. Doduše, obitelj velikoga svećenika nadzirala je te trgovine i nabijala zelenaške cijene za životinje. Također znamo da ako su ljudi donijeli svoje životinje svećenik bi mogao reći da su odbačene zbog neke fizičke mane. Stoga, oni su morali kupiti te životinje od ovih prodavača.

▣ **“mjenjače novca”** Postoje dva objašnjenja za potrebe tih osoba: (1) jedini kovani novac kojeg je hram mogao prihvatiti bio je šekel. Budući da se židovski šekel dugo nije kovao, u Isusovo vrijeme hram je prihvaćao samo šekel iz Tira ili (2) nije dozvoljavao kovani novac sa slikom rimskoga cara. Za to je, naravno, postojala naknada!

2:15 “On napravi bič od užeta, te ih istjera iz hrama” U ovome izvješću jasno je vidljiva Isusova ljutnja. Mjesto koje je moglo biti poznato kao mjesto YHWH nije više bilo mjesto štovanja i otkrivenja! Ljutnja sama po sebi nije grijeh! Pavlova izjava u Efežanima 4:26 možda se odnosi na to djelovanje. Postoje neke stvari koje bi nas morale ljutiti.

2:16 “Odstranite ove stvari” Ovo je izraziti AORIST AKTIVNOG IMPERATIVA, “izvucite ove stvari odavde!”.

▣ **“prestanite od kuće Moga Oca praviti poslovno mjesto”** Ovo je PREZENT IMPERATIV s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji obično znači zaustaviti neko djelo koje je već u tijeku. Druga Evanđelja (tj. Mt 21:13; Mk 11:17; Lk 19:46) navode Izaiju 56:7 i Jeremiju 7:11, no kako bilo, u Ivanu ova proročanstva iz SZ-a nisu bila spomenuta. Ovo može biti ciljanje na mesijansko proročanstvo u Zahariji 14:21 i dalje.

2:17 “Njegovi se učenici sjetiše” Ova izjava uključuje da čak i u svjetlu Isusove službe i pomoći Duha, ovi su ljudi tek kasnije vidjeli duhovnu istinu Isusova djelovanja (usp. stih 22; 12:16; 14:26).

▣ **“da je to bilo pisano”** Ovo je PERIFRASTIČKI PERFEKT PASIV koji doslovno glasi “stoji pisano”. To je bio osebujan način potvrde nadahnutosti SZ-a (6:31,45; 10:34; 12:14; 20:30). Ovo je navod iz Psalma 69:9 u LXX [Septuaginta – op.prev.]. Taj Psalm, kao i Psalm 22, odgovara Kristovom razapeću. Isusova gorljivost za Boga i Njegovo istinito štovanje vodit će do Njegove smrti, što je bila volja Božja (usp. Iz 53:4,10; Lk 22:22; Djela 2:23; 3:18; 4:28).

2:18

NASB

“Koji nam znak Ti pokazuješ kao svoju vlast za činjenje ovoga?”

NKJV

“Koji nam znak Ti pokazuješ, budući da Ti činiš ovo”

NRSV

“Koji nam znak možeš pokazati za činjenje toga”

TEV

“Koje nam čudo možeš dati kako bi nam pokazao da imaš pravo to činiti”

NJB

“Koji nam znak možeš pokazati da bi mogao činiti djelo kao ovo”

To je bilo središnje pitanje koje su Židovi imali glede Isusa. Farizeji su tvrdili da Njegova moć dolazi od đavla (usp. 8:48-49.52; 10:20). Očekivali su da će Mesija učiniti određene stvari na određene načine. Kad On nije izvršio ta posebna djela, počeli su se pitati o Njemu (usp. Mk 11:28; Lk 20:2), kao što je to učinio čak i Ivan Krstitelj.

2:19 “Uništite ovaj hram i u tri dana Ja ću ga podignuti” Grčka riječ za Hram (*hieron*) u stihovima 14 i 15 odnosi se na područje Hrama, dok se pojam (*naos*) u stihovima 19-20, i 21 odnosi na samo unutrašnje svetište. O toj je izjavi bilo mnogo

rasprava. Očito u Mateju 26:60 i dalje; Marku 14:57-59; Djelima 6:14 ovo se odnosi na Isusovo raspeće i uskrsnuće. Doduše, u ovome okviru, ovo se također nekako odnosi na sâm hram kojeg je Tit uništio 70.-e godine (usp. Mt 24:1-2). Te dvije izjave u vezi su s istinom da je Isus uspostavio novo duhovno štovanje usredotočeno na Njega samoga a ne na stari judaizam (usp. 4:21-24). Opetovano, Ivan koristi riječ u dva značenja!

2:20 “Gradnja ovoga hrama trajala je četrdeset i šest godina” Herod Veliki proširio je i preuredio drugi hram (iz Zerubabelovih dana, vidi Hagaj) pokušavajući smiriti Židove za svoje postajanje Idumejcem. Josip [Flavije – op.prev.] nam kaže da je to počelo 20. ili 19. g.pr.Kr. Ako je to točno, to znači da se taj određeni nemili događaj zbio 27.-28.-e godine. Znamo također da se rad na hramu nastavio do 64.-e godine. Taj je hram postao velika židovska nada (Jer 7). Zamijenit će ga Isus samim Sobom, novim Hramom. U 1:14, On je opisan kao šator a sad kao hram! Koje potresne metafore za tesara iz Nazareta! Bog i čovječanstvo sad se sastaju i udružuju u Isusu!

2:21 “Ali On je govorio o hramu Svoga tijela” Vremenom Isus je govorio te riječi učenicima koji ih nisu shvatili (usp. stih 17). Sjetite se da je Ivan pisao deset godina kasnije.

Isus je znao zašto je došao. Izgleda da postoje najmanje tri svrhe:

1. objava Boga
2. oblikovanje istinske čovječnosti
3. davanje Njegova života za iskupljenje mnogih.

Ovi stihovi upućuju na tu zadnju svrhu (usp. Mk 10:45; Iv 12:23.27; 13:1-3; 17:1).

2:22 “Njegovi se učenici sjetiše da On to reče” Često su Isusove riječi i djela bili za dobrobit učenika više negoli za one kojima su bile upućene. Oni nisu uvijek sve razumjeli u tome trenutku.

☐ **“povjerovahu Pismu”** Iako tekst sam po sebi ne izjavljuje koje Pismo, moguće je tekst Psalma 16:10 o uskrsnuću taj na kojeg se Isus poziva (usp. Djela 2:25-32; 13:33-35). U Ivanu 20:9 naveden je taj isti tekst (ili teološki okvir – uskrsnuće)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:23-25

²³Sad kad On bijaše u Jeruzalemu na Pashu, tijekom svetkovine, mnogi uzvjerovahu u Njegovo ime, promatrajući Njegove znakove što je On činio. ²⁴Ali Isus im se sa Svoje strane, nije povjeravao, jer je znao sve ljude, ²⁵i zato što On nije imao potrebu za ičije svjedočanstvo o čovjeku, jer je On Sâm znao što je u čovjeku.

2:23 “mnogi uzvjerovahu u Njegovo ime” Pojam “uzvjerovali” je iz grčkoga pojma (*pisteō*) što se može prevesti i kao “povjerenje”, “vjera”, ili “pouzdanje”. IMENICA se ne nalazi u Evanđelju po Ivanu, ali GLAGOL je često korišten. U ovome okviru neizvjesno je kao i istinita odanost Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Drugi primjeri te površne uporabe pojma “vjerovati” su u Ivanu 8:31-59 i Djelima 8:13.18-24. Istinska biblijska vjera je više od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena kroz postupak učeništva (usp. Mt 13:20-22.31-32).

Izgleda da su ti površni vjernici bili privučeni Isusu zbog Njegovih čuda (usp. 2:11; 7:31). Njihova svrha bila je potvrditi Isusovu Osobu i djelo. Doduše, mora se uzeti u obzir da vjera u silna Isusova djela nije nikad dovoljno, ustrajno povjerenje (usp. 4:38; 20:29). Predmet vjere mora biti Isus (usp. 20:30-31). Čuda nisu sama po sebi znak od Boga (usp. Mt 24:24; Otk 13:13; 16:14; 19:20). Značenje Isusovih djela bilo je vođenje ljudi k vjeri u Njega (usp. 2:23; 6:14; 7:31; 10:42); često ljudi vide znak ali odbijaju vjerovati (usp. 6:27; 11:47; 12:37).

POSEBNA TEMA: IVANOVA UPORABA GLAGOLA “VJEROVATI” (IMENICA je rijetka)

Ivan prvenstveno spaja “vjerovati” s PRIJEDLOGOM

1. *eis* znači “u”. Ta jedinstvena građa naglašava da vjernici stavljaju svoje povjerenje/vjeru u Isusa:
  - a. u Njegovo ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; I. Iv 5:13)
  - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 12:37.42)
  - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
  - d. u Onoga koga je On poslao (Iv 6:28-29)
  - e. u Sina (Iv 3:36; 9:35; I. Iv 5:10)
  - f. u Isusa (Iv 12:11)

- g. u Svjetlo (Iv 12:36)
  - h. u Boga (Iv 12:44; 14:1)
  - 2. *ev* znači “u” kao u Ivanu 3:15 (Mk 1:15)
  - 3. DATIV s PRIJEDLOGOM (Iv 4:50; I. Iv 3:23; 5:10)
  - 4. *hoti*, što znači “vjerovati da”, daje sadržaj kao u što vjerovati. Neki primjeri su:
    - a. Isus je Svetac Božji (6:69)
    - b. Isus je Ja Jesam (8:24)
    - c. Isus u Ocu i Otac u Njemu (10:38)
    - d. Isus je Krist (11:27; 20:31)
    - e. Isus je Sin Božji (11:27; 20:31)
    - f. Isus je bio poslan od Oca (11:42; 17:8.21)
    - g. Isus je jedno s Ocem (14:10-11)
    - h. Isus je došao od Oca (16:27.30)
    - i. Isus je Sâm Sebe poistovjetio u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (8:24; 13:19).
- Biblijska vjera je u oboje i u osobi i u poruci! To je posvjedočeno poslušnošću, ljubavlju, i postojanošću.

2:24-25 To je u grčkome jedna rečenica. Znakoviti pojam “povjeriti” (dosl. IMPERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA od “vjerovati” niječni) korišten je u ovome okviru za opis Isusovih djelovanja i stavova. On znači mnogo više nego početno odobravanje ili emocionalni odaziv. Rečenica brani i Isusovo znanje o nestalnosti i zlu ljudskoga srca (odražava Božje znanje, usp. Post 6:11-12.13; Ps 14:1-3). Odlomak je slikovito opisan Nikodemom u poglavlju 3. Čak i “Gospodin religiozni” nije mogao biti prihvaćen od Boga svojim naporom, znanjem, položajem, ili podrijetlom. Pravednost dolazi jedino kroz vjerovanje/vjeru/pouzdanje u Isusa (usp. Rim 1:16-17; 4).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste vi odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstveni u tumačenju ste vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Isus okrenuo vodu u vino? Što to simbolizira?
2. Opišite običaje za vjenčanje u Isusovo vrijeme.
3. Možete li nacrtati tlocrt Herodova hrama? Možete li pokazati mjesto gdje su vjerojatno bili kupci i prodavači?
4. Zašto sinoptici nisu objavili prvotno čišćenje hrama?
5. Je li Isus navijestio uništenje Herodova hrama?
6. Odredite i objasnite grčku riječ prevedenu kao “pouzdanje”, “povjerenje” i “vjera”.

IVAN 3

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isus i Nikodem 3:1-15	novo rođenje 3:1-21	Isus i službeni Judaizam 3:1-10	Isus i Nikodem 3:1-2 3:3 3:4 3:5-8 3:9 3:10-13	razgovor s Nikodemom 3:1-8
3:16-21		3:11-15 3:16 3:17-21	3:14-17 3:18-21	
Isus i Ivan Krstitelj 3:22-30	Ivan Krstitelj uzvisuje Krista 3:22-36	daljnje Ivanovo svjedočenje 3:22-24 3:25-30	Isus i Ivan 3:22-24 3:25-26 3:27-30	Ivan skuplja svjedoke prvi puta 3:22-24 3:25-36
Onaj koji je došao s Neba 3:31-36		3:31-36	Onaj koji je došao s Neba 3:31-36	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak

3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:1-3

¹Tamo sada bijaše čovjek od farizeja, imenom Nikodem, vladar Židova; ²taj čovjek dođe noću k Isusu i reče Mu: “Rabbi, znamo da si došao od Boga kao učitelj; jer nitko ne može raditi takve znakove što Ti činiš osim ako Bog nije s njim.” ³Isus mu odgovori i reče: “Zaista, zaista, Ja ti kažem, osim ako netko nije ponovo rođen ne može vidjeti Kraljevstvo Božje.”

3:1 “farizeja” Korijeni ove političko/religijske stranke vremenski se vraćaju u razdoblje Makabejaca. Njihovo ime moguće znači “izdvojeni”. Oni su bili istinski i predani održavatelji Božjega zakona određenoga i objašnjenoga usmenom predajom (Talmud). Kao i danas neki od njih bili su istinski predani (Nikodem, Josip iz Arimateje), neki pak samo-pravedni, legalistički, osudbeni, “vidljivo” odani ljudi (usp. Iz 6:9-10; 29:13). Ključ je srce! “Novi savez” (Jer 31:31-34) usredotočuje se na unutrašnju pobudu (tj. novo srce, novi um, zakon pisan na srcu). Ljudska provedba pokazala se neprimjerenom, kao što je uvijek i bila. Obrezanje srca u Pnz 10:16; 30:6 jeste metafora za osobno pouzdanje/vjeru proizašlo iz poslušnosti i zahvalnosti!

Religijski konzervatizam i/ili liberalizam mogu biti ružni. Teologija mora proizaći od ljubavi i vjere. Vidi Posebnu temu: Farizeji u 1:24.

▣ **“Nikodem”** Za Židova iz Palestine iznenađujuće je imati samo grčko ime (kao Filip i Andrija, usp. 1:40.43), koje znači “osvajatelj ljudi” (usp. 7:50; 19:39).

NASB, NKJV	“vladar Židova”
NRSV, NJB	“voda Židova”
TEV	“židovski vođa”

U tome okviru, ovo je tehnički izričaj za članove Sanhedrina (u drugim okvirima može značiti vođa mjesne sinagoge), visokoga suda Židova u Jeruzalemu sastavljenog od sedamdeset članova. Njihove su ovlasti bile potihog ograničene od Rimljana, ali ipak je imao veliko simboličko značenje za Židove. Vidi dolje Posebnu temu.

Čini se vjerojatnim da je Ivan upotrijebio Nikodema kao predstavnika ortodoksnoga judaizma prvoga stoljeća. Rečeno je da oni koji su mislili kako su postigli duhovnost moraju početi iznova. Građane Kraljevstva određuje vjera u Isusa, ne odanost pravilima (čak ni dobrim pravilima, usp. Kol 2:16-23), niti rasna pozadina (usp. 8:31-59). Božji dar u Kristu, ne odana, nasilna ljudska religioznost, vrata su božanskome prihvaćanju. Nikodemova potvrda Isusa kao učitelja od Boga, iako istinita, nije bila dovoljna. Jedina nada palome čovječanstvu je osobno pouzdanje, isključivo pouzdanje, konačno pouzdanje u Isusa kao Mesiju (usp. 1:12)!

POSEBNA TEMA: SANHEDRIN

- I. Izvor obavijesti
  - A. Sâm Novi zavjet
  - B. Josip Flavije u *Antiquities of the Jews*
  - C. Dio Talmuda Mišna (tj. traktat “Sanhedrin”)

Nažalost NZ i Josip ne slažu se s rabinskim spisima, koji izgleda potvrđuju dva Sanhedrina u Jeruzalemu, jedan svećenički (tj. saducejski), nadziran od strane velikoga svećenika i koji se bavio građanskim i kriminalnim pravom te drugi nadziran od farizeja i književnika, nadležan za religijska i tradicionalna pitanja. Doduše, rabinski spisi datiraju iz 200.-e godine i prikazuju kulturološko stanje nakon pada Jeruzalema pod rimskog vojskovođu, Tita, 70.-e godine. Židovi su ponovo uspostavili svoj religijski život u gradu nazvanome Jamnija i poslije se (tj. godine 118.) premjestili

u Galileju.

II. Stručni izrazi

Poteškoću poistovjećivanja toga sudskog tijela obuhvaća različitost nazivlja pod kojim je poznat. Za opis sudskih tijela unutar židovske zajednice u Jeruzalemu uporabljeno je nekoliko riječi:

- A. *Gerousia* – “senat” ili “sabor”. To je najstariji pojam korišten do kraja razdoblja Perzije (usp. Josipov *Antiquities* 12.3.3. te *II. Makabejcima* 11:27). Koristi ga Luka u Djelima 5:21 zajedno s pojmom “Sanhedrin”. To može biti način objašnjenja pojma čitateljima grčkoga govornoga područja (usp. *I. Makab* 12:35).
- B. *Synedrion* – “Sanhedrin”. To je složenica od *syn* (zajedno s) i *hedra* (sjedište). Iznenadujuće je to što je taj pojam korišten u aramejskome, ali on utječe na grčku riječ. Krajem razdoblja Makabejaca pojam je bio prihvaćen za određeni vrhovni židovski sud u Jeruzalemu (Mt 26:59; Mk 15:1; Lk 22:66; Iv 11:47; Djela 5:27). Poteškoća je nastala kad je isti stručni pojam bio korišten na mjesnim sudskim saborima izvan Jeruzalema (usp. Mt 5:22; 10:17).
- C. *Presbyterion* – “sabor starješina” (usp. Lk 22:66). To je oznaka u SZ-u za plemenske vođe. Doduše, on usmjerava na najviši sud u Jeruzalemu (usp. Dj 22:5).
- D. *Boulē* – Ovaj pojam “sabor” koristio je Josip (tj. U *Wars* 2.16.1; 5.4.2, ali ne NZ) za opis nekoliko sudskih tijela: (1) Senat u Rimu; (2) mjesni rimski sud; (3) židovski najviši sud u Jeruzalemu; i (4) mjesni židovski sud. Josip iz Arimateje opisan je kao član Sanhedrina tim oblikom pojma (tj. *bouleutēs*, u značenju “vijećnik”, usp. Mk 15:43; Lk 23:50).

III. Povijesni razvoj

Izvornik Ezre kaže da je u razdoblju nakon izlaska morao osnovati Veliku sinagogu (usp. Targum u Pjesmi nad pjesmama 6:1), koja je izgleda postala Sanhedrin u Isusovo vrijeme.

- A. Mišna (tj. Talmud) bilježi da su bila dva glavna suda u Jeruzalemu (usp. Sanh. 7:1):
  1. jedan je bio sastavljen od 70 (ili 71) članova (*Sand.* 1:6 čak izjavljuje da je Mojsije osnovao prvi Sanhedrin u Br 11, usp. Br 11:16-25).
  2. jedan je bio sastavljen od 23 člana (ali to može upućivati na mjesne sinagoške sudove).
  3. neki židovski znanstvenici vjeruju da je u Jeruzalemu bilo tri Sanhedrina s po 23 člana. Kad su se udružila tri, zajedno s dvojicom vođa, osnovao se “Veliki Sanhedrin” od 71 člana (tj. *Nasi* i *Av Bet Din*):
    - a. jedan svećenički (tj. saduceji)
    - b. jedan zakonski (tj. farizeji)
    - c. jedan aristokratski (tj. starješine)
- B. U razdoblju nakon izlaska, povratničko davidovsko sjeme bio je Zerubabel a povratničko aronovsko sjeme bio je Jošua. Nakon Zerubabelove smrti, davidovsko sjeme nije bilo nastavljeno, tako da je sudačka odora pripala isključivo svećenicima (usp. *I. Makab* 12:6) i mjesnim starješinama (usp. Neh 2:16; 5:7).
- C. O toj svećeničkoj ulozi u sudskim odlukama tijekom helenističkoga razdoblja pisao je Diodor 40:3:4-5.
- D. Ta svećenička uloga u vladi nastavila se tijekom razdoblja Seleukovića. Josip u *Antiquities* 12.138-142 navodi Antioha “Velikog” III. (223.-187. g. pr. Kr.).
- E. Prema Josipu u *Antiquities* 13.10.5-6; 13.15.5 ta je svećenička moć nastavljena tijekom razdoblja Makabejaca.
- F. Tijekom rimskog razdoblja namjesnik Sirije (tj. Gabin od 57.-55. g.pr.Kr.) ustanovio je pet područnih “Sanhedrina” (usp. Josip u *Antiquities* 14.5.4; usp. *Wars* 1.8.5), ali oni su poslije bili ukinuti od strane Rima (tj. 47. g.pr.Kr.).
- G. Sanhedrin je imao političke sukobe s Herodom (tj. u *Antiquities* 14.9.3-5) koji se, 37. g.pr.Kr., osvetio i pobio većinu visokoga suda (usp. Josip u *Antiquities* 14.9.4; 15.1.2).
- H. Pod rimskim prokuratorom (tj. 6. -66.-e godine) Josip nam govori (u *Antiquities* 20.200,251) da je Sanhedrin opet stekao znatnu moć i utjecaj (usp. Mk 14:55). U NZ-u objavljena su tri ispitivanja na kojima je Sanhedrin, pod vodstvom obitelji velikoga svećenika, provodio pravo:

1. ispitivanje Isusa (usp. Mk 14:53 – 15:1; Iv 18:12-23.28-32)
  2. Petra i Ivana (usp. Djela 4:3-6)
  3. Pavla (usp. Djela 22:25-30)
- I. Kad su se Židovi 66.-e godine pobunili, Rimljani su nakon toga godine 70. uništili židovsko društvo i Jeruzalem. Sanhedrin je bio trajno raspušten, iako su farizeji iz Jamnije pokušali povratiti vrhovni pravni sud (tj. *Beth Din*) u židovski religijski (ali ne građanski ili politički) život.
- IV. Članstvo
- A. Prvo biblijsko spominjanje visokog suda nalazi se u II. Ljetopisima 19:8-11. Bio je sastavljen od (1) levita; (2) svećenika; i (3) obiteljskih poglavara (tj. starješina, i I. Mak 14:20; II. Mak 4:44).
  - B. Tijekom razdoblja Makabejaca prevladavali su (1) saducejske svećeničke obitelji i (2) mjesna aristokracija (usp. I. Mak 7:33; 11:23; 14:28). Kasnije su u tome razdoblju bili dodani “zapisi” (Mojsijevi odvjetnici, obično farizeji), očevidno od žene Aleksandra Jannesa Salome (76.-67. g.pr.Kr.). Ona je čak rekla da je farizeje učinila nadmoćnom skupinom (usp. Josip u *Wars of the Jews* 1.5.2).
  - C. U Isusovo vrijeme sud se sastojao od:
    1. obitelji velikoga svećenika
    2. mjesnih ljudi iz bogatih obitelji
    3. književnika (usp. 11:27; Lk 19:47)
- V. Savjetovani izvori:
- A. *Dictionary of Jesus and the Gospels*, IVP, str. 728-732
  - B. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, tom 5, str. 268-273
  - C. *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*, tom 10, str. 203-204
  - D. *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, tom 4, str. 214-218
  - E. *Encyclopedia Judaica*, tom 14, str. 836-839

3:2 “noću” Rabini su rekli da je noć najbolje vrijeme za proučavanje zakona jer nije bilo prekidanja. Moguće Nikodem nije želio biti viđen s Isusom tako da je on (a moguće i drugi s njim) došao k Njemu noću.

Neki se uvijek čude kako bi često u Ivanovim spisima tumač mogao pretpostaviti dvojako značenje. Osobina Ivana je opetovana oprečnost između svjetla i tame (vidi NET Bibliju, str. 1898, #7).

▣ **“Rabbi”** U Ivanu to znači “učitelj” (usp. 1:38; 4:31; Mk 9:5; 11:21). Jedna od stvari koja je smetala židovske vođe bila je ta što Isus nije nikad pohađao ni jednu rabinsku teološku školu. On nije imao školu Talmuda nakon mjesne sinagoške škole u Nazaretu.

▣ **“Ti si došao od Boga”** Ovaj je dodatak prvo stavljen u rečenicu s posebnim naglaskom. To možda smjera na proročanstvo u Ponovljenome zakonu 18:15.18. Nikodem je prepoznao snagu Isusovih djela i riječi, ali to ne znači da je bio u pravilnome duhovnom odnosu s Bogom.

▣ **“osim ako Bog nije s njim”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguća stvarnost.

3:3.5.11 “zaista, zaista” Doslovno je to “amen, amen”. Ono dolazi od riječi iz SZ-a za “vjeru”. Potječe od korijena “biti pouzdan” ili “biti siguran”. Isus to koristi kao uvod u važne izjave. Poslije je to također bilo korišteno kao način potvrde istinitih izjava. Početno udvostručenje jedinstveno je u Evanđelju po Ivanu. Ovo opetovano udvostručenje pojma “amen” pokazuje stupanj razgovora između Isusa i Nikodema. Vidi Posebnu temu: Amen u 1:51.

3:3 “ako nije” To je također TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, kao i Nikodemova izjava u 3:2.

▣
 NASB, NKJV, TEV   **“ponovo rođen”**
 NRSV, NJB   **“rođen odozgo”**

Ovo je AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA. Riječ (*anōthen*) može značiti:

1. “fizički rođen drugi puta”
2. “rođen od početka” (usp. Djela 26:4)
3. “rođen odozgo”, što odgovara ovome okviru (usp. 3:7; 19:11)

To je vjerojatno drugi primjer Ivanove uporabe pojmova koji imaju dvojako značenje (udvostručeni unos), oba istinita (usp. Bauerov, Arndtov, Gengrichov i Dankerov *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, str. 77). Kao što je očito iz stiha 4, Nikodem je to razumio kao mogućnost #1. Ivan i Petar (usp. I. Pt 1:23) koriste tu obiteljsku metaforu za spasenje kao što Pavao koristi pojam posinjenje. Pozornost je na Očevom djelovanju u začecu (usp. 1:13). Spasenje je dar i djelo od Boga (usp. 1:12-13; Rim 3:21-24; 6:23; Ef 2:8-9).

▣ **“ne može vidjeti”** Ovaj idiomski izričaj usporedan je u stihu 5 s “ne može ući”.

▣ **“Kraljevstvo Božje”** Ovaj izričaj upotrijebljen je samo dva puta u Ivanu (usp. stih 5). On je kao ključni izričaj sinoptičkih Evanđelja. Prva i zadnja Isusova propovijed, a najviše Njegove parabole, bave se ovom temom. Izričaj se odnosi na vladavinu Božju u ljudskim srcima sada! Začuđujuće je da Ivan taj izričaj koristi samo dva puta (i nikad u Isusovim parabolama). Vidi Posebnu temu dolje. Ivanov ključni pojam i metafora je “vječni život”.

Izričaj se odnosi na eshatološko povjerenje (kraj-vremena) u Isusova učenja. Ovaj teološki paradoks “već, ali ne još” odnosi se na židovski okvir od dva doba, sadašnje doba zla i dolazeće doba pravednosti koje će biti započeto Mesijom. Židovi su očekivali samo jedan dolazak Duhom ovlaštenoga vojnog vođu (kao suci u SZ-u). Dva Isusova dolaska uzrokovali su preklapanje dvaju doba. Kraljevstvo Božje bilo je slomljeno u ljudskoj povijesti utjelovljenjem Betlehema. Doduše, Isus nije došao kao vojni osvajač iz Otkrivenja 19, nego kao Pateći Sluga (usp. Iz 53) i ponizan vođa (usp. Zah 9:9). Kraljevstvo je, stoga, ustoličeno (usp. Mt 3:2; 4:17; 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 9:9,11; 11:20; 21:31-32) ali ne i dovršeno (usp. Mt 6:10; 16:28; 26:64).

Vjernici žive u napetosti tih dvaju doba. Oni imaju uskrsli život, ali još uvijek umiru fizički. Oslobođeni su moći grijeha, ali još uvijek griješe. Oni žive u eshatološkoj napetosti već ali ne još!

U *New Testament Theology* od Franka Stagga pronađen je izričaj koji pomaže u napetosti već-ali-ne-još u Ivanu:

“Evanđelje po Ivanu vrlo je snažno glede dolazeće budućnosti (14:3,18.dalje,28; 16:16,22) i ono jasno govori o uskrsnuću te konačnome Sudu `u zadnjim danima` (5:28 dalje; 6:39 dalje,44,54; 11:24; 12:48); ipak ovo četvrto Evanđelje od početka do kraja, predstavlja stvarnosti vječnoga života, Suda, te uskrsnuća (3:18 dalje; 4:23; 5:25; 6:54; 11:23 i dalje; 12:28,31; 13:31 dalje; 14:17; 17:26)” (str. 311).

POSEBNA TEMA: KRALJEVSTVO BOŽJE

U SZ-u mislilo se o YHWH-i kao o Kralju Izraela (usp. I. Sam 8:7; Ps 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Iz 43:15; 44:4,6) i o Mesiji kao o savršenom kralju (usp. Ps 2:6; Iz 9:6-7; 11:1-5). Rođenjem Isusa u Betlehemu (6.-4. g.pr.Kr.) Kraljevstvo je Božje prodrijelo u ljudsku povijest s novom snagom i otkupljenjem (Novi savez, usp. Jer 31:31-34; Ez 36:27-36). Ivan Krstitelj naviještao je blizinu Kraljevstva (usp. Mt 3:2; Mk 1:15). Isus je jasno učio da je Kraljevstvo bilo pokazano u Njemu samome i Njegovim učenjima (usp. Mt 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Mk 12:34; Lk 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Ipak Kraljevstvo je također budućnost (usp. Mt 16:28; 24:14; 26:29; Mk 9:1; Lk 21:31; 22:16,18).

U sinoptičima Marku i Luki nalazimo usporedni izričaj, “Kraljevstvo Božje”. Ta uobičajena tema Isusovih učenja uključuje prisutnost Božje vladavine u ljudskim srcima, koja će jednoga dana biti potpuna nad čitavom Zemljom. To je vezano na Isusovu molitvu u Mateju 6:10. Matej, pišući Židovima, prvenstveno se izražavao izričajem ne koristeći ime Božje (Kraljevstvo nebesko), dok su Marko i Luka, pišući ne-Židovima, upotrebljavali uobičajenu oznaku, koristeći Božansko ime.

To je kao ključni izričaj sinoptičkih Evanđelja. Prva i zadnja Isusova propovijed, a najviše Njegove parabole, bave se ovom temom. Izričaj se odnosi na vladavinu Božju u ljudskim srcima sada! Začuđujuće je da Ivan taj izričaj koristi samo dva puta (i nikad u Isusovim parabolama). U Evanđelju po Ivanu ključna metafora je “vječni život”.

Napetosti s ovim izričajem bile su uzrokovane s dva Kristova dolaska. SZ usredotočen je na jedan dolazak Božjega Mesije –vojni, pravosudni, veličanstveni dolazak – ali NZ pokazuje da je On prvi puta došao kao Pateći Sluga iz Izaije 53 i kao ponizan kralj iz Zaharije 9:9. Dva se židovska doba, doba slabosti i novo doba pravednosti, preklapaju. Isus trenutačno vlada u srcima vjernika, ali jednoga će dana vladati nad čitavim Stvorenjem. On će doći kao što je predvidio SZ! Vjernici žive u “već” nasuprot “ali ne još” Kraljevstvu Božjem (usp. Gordon D. Fee i Douglas Stuart u *How to Read The Bible For All Its Worth*, str. 131-134).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:4-8

⁴Nikodem Mu reče: “Kako čovjek može biti rođen kad je star? On ne može drugi puta ući u majčinu maternicu i biti rođen, može li?” ⁵Isus odgovori: “Zaista, zaista, Ja ti kažem, osim ako netko nije rođen od vode i Duha on ne može ući u Kraljevstvo Božje. ⁶To što je rođeno od tijela tijelo je, a ono što je rođeno od Duha duh je. ⁷Nemoj biti začuđen što ti rekoh: ‘Moraš biti ponovno rođen. ⁸Vjetar puše gdje želi i ti čuješ njegov glas, ali ne znaš odakle dolazi i kamo ide; tako je svatko tko je rođen od Duha.”

3:5 “osim ako netko nije rođen od vode i Duha” To je još jedan TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Može postojati suprotnost (tako osobita za Ivanove spise) između:

1. fizičkoga nasuprot duhovnoga (bez GRAMATIČKOGA ČLANA s “duhovno”)
2. zemaljsko nasuprot nebeskome.

Ta je suprotnost izravno izrečena u stihu 6.

Teorije o značenju “vode” su:

1. rabini su je koristili za muško sjeme
2. plodna voda
3. Ivanovo krštenje simbolizira pokajanje (usp. 1:26; 3:23)
4. u pozadini SZ-a znači obredno škropljenje Duhom (usp. Ez 36:25-27)
5. kršćansko krštenje (iako Nikodem ne bi mogao razumjeti na taj način, prvo su ga spomenuli Justin i Irenej).

Značenja u okviru teorije #3 – Ivanovo krštenje vodom i Ivanova izjava o Mesijinom krštenju Svetim Duhom –moraju imati najjasnija značenja. Rođenje je, u ovome okviru, metaforičko i ne smijemo dozvoliti da Nikodemovo nerazumijevanje pojmova prevladava tumačenjem. Stoga, teorija #1 nije primjerena. Iako Nikodem nije mogao razumjeti da se Isusove riječi odnose na kasnije kršćansko krštenje, apostol Ivan često umeće svoju teologiju u povijesne riječi što je rekao Isus (usp. stihove 14-21). Teorija #2 mogla bi odgovarati Ivanovom dualizmu o gore i dolje, o Božjoj kraljevini i zemaljskoj kraljevini. U odredbi ovih pojmova mora se utvrditi jesu li oni oprečni (#1 ili #2) ili upotpunjujući (#4).

D.A. Carson, *Exegetical Fallacies*, spominje drugu mogućnost: jedna i druga riječ odnose se na jedno rođenje, eshatološko rođenje slijedom Ezekiel 36:25-27, koji opisuje “Novi savez” naveden i u Jeremiji 31:31-34 (str. 42).

F.F. Bruce, *Answers to Questions*, u pozadini Isusovih riječi također vidi Ezekiel 36:25-27, koji opisuje “Novi savez” naveden i u Jeremiji 31:31-34 (str. 42). To bi se čak moglo odnositi i na prozelitsko krštenje, koje je Nikodem, poznati rabinski učitelj, također morao učiniti! (str. 67)

▣ **“Kraljevstvo Božje”** Jedan drevni grčki rukopis (tj. MS $\aleph$) i mnogi crkveni oci, imaju izričaj “Kraljevstvo nebesko”, koje je uobičajeno u Evanđelju po Mateju. Doduše, izričaj “Kraljevstvo Božje” spomenut je u stihu 3 (stihovi 3 i 5 jedina su mjesta gdje se pojavljuje u Ivanu). Ivan, pišući ne-Židovima (kao i Marko i Luka), ne koristi židovsku rječitost [zamjenska Božja imena – op.prev.] za Božje ime.

3:6 Ovo je opet vertikalni dualizam (gore nasuprot dolje) tako uobičajen u Ivanu (usp. stih 11).

3:7 “ti ... Ti” Prvi je JEDNINA, odnosi se na Nikodema, ali drugi je MNOŽINA, odnosi se općenito na načelo primjenjivo na svo ljudsko postojanje (ista igra JEDNINE i MNOŽINE u stihu 11).

Pojedini dovode u iskušenje da se ovo tumači u svjetlu židovskog stremljenja ka vjerovanju u njihovo rasno podrijetlo (usp. 4:12; 8:53). Ivan, pisac krajem prvoga stoljeća, očito se suprotstavlja gnosticizmu, ali i židovskoj rasnoj oholosti.

▣ **“moraš”** Grčki GLAGOL *dei* (doslovno “neophodno je”, [BAGD 172], PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA), korišten je tri puta u poglavlju 3 (stihovi 7.14.30). On označava stvari koje se moraju dogoditi za Božji naum kako bi on napredovao (usp. 4:24; 9:4; 10:16; 12:34; 20:9).

3:8 Ovdje se radi o igri hebrejske (i aramejske) riječi (*ruach*) te grčke riječi (*pneuma*) koje oboje znače “vjetar”, “dah”, i “duh”. Naglasak je na tome da vjetar ima slobodu, kao što ima i Duh. Nitko ne može vidjeti vjetar, nego radije njegove učinke; tako, isto se odnosi i na Duha. Spasenje čovječanstva nije pod njegovim nadzorom, nego pod nadzorom Duha (usp. Ez 37). Moguće je da stihovi 5-7 iznose istu istinu. Spasenje je spajanje osvjedočenja Duha (usp. 6:44.65) i odaziv pojedinca u vjeri/pokajanju (usp. 1:12; 3:16.18).

Evangelje po Ivanu jedinstveno se usredotočuje na Osobu i djelovanje Duha (stihovi 14:17.25-26; 16:7-15). On novo doba pravednosti vidi kao doba Božjega Duha.

Stih 8 naglašava zagonetku kao zašto neki ljudi vjeruju kad čuju/vide Evangelje a drugi ne. Ivan tvrdi da nitko ne može vjerovati ako nije dotaknut Duhom (usp. 1:13; 6:44.65). Ovaj stih pojačava tu teologiju. Doduše, pitanje odaziva na zavjet (tj. ljudsko prihvaćanje Božanske ponude) ipak pretpostavlja da će Duh dotaknuti svakoga. Zašto neki odbijaju vjerovati velika je tajnovitost nepravde (tj. samo-središte palih). Što sam stariji, što više proučavam Bibliju, to sve više služim Božjim ljudima, to sve više kroz život pišem "tajnovitost". Mi svi živimo u tamnoj magli (tj. I. Kor 13:12) ljudske pobune! Biti sposobnim to objasniti ili izraziti na drukčiji način, razvijanje sustavne teologije, nije toliko važno kao Bogu dostojno povjerenje u Kristu. Job nikad nije rekao "zašto"!

POSEBNA TEMA: DAH, VJETAR, DUH

Hebrejski pojam *ruah* (BDB 924) i grčki pojam *pneuma* (usp. Iv 3:5.8) mogu značiti "duh", "dah" ili "vjetar" (usp. Iv 3:5.8). Duh je često povezan sa stvaranjem (usp. Post 1:2; Job 26:13; Ps 104:29-30; 147:14-18). SZ ne određuje jasno međusobni odnos između Boga i Duha. U Jobu 28:26-28; Psalmu 104:24 i Izrekama 3:19; 8:22-23 Bog je uporabio mudrost (IMENICA ŽENSKOGA RODA) za stvaranje svega. U NZ-u Isus je rekao da je On Božji izvršitelj u stvaranju (usp. Iv 1:1-3; I. Kor 8:6; Kol 1:15-17; Heb 1:2-3). Kao što su u otkupljenje, tako su također, i u stvaranje, uključene sve tri Osobe Boga. Postanak 1 sam po sebi ne ističe ni jedan podređeni uzročnik.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:9-15

⁹Nikodem Mu reče: "Kako mogu biti ove stvari?" ¹⁰Isus mu odgovori i reče mu: "Ti si učitelj Izraela i ne razumiješ ove stvari? ¹¹Zaista, zaista, Ja ti kažem, mi govorimo o onome što znamo i svjedočimo o onome što smo vidjeli, i vi ne prihvaćate našega svjedočanstva. ¹²Ako bih vam rekao zemaljske stvari i vi ne biste povjerovali, kako ćete povjerovati ako vam kažem nebeske stvari? ¹³Nitko nije uzašao na nebo, nego On tko je sišao s neba: Sin Čovječji. ¹⁴Kao što Mojsije podiže zmiju u pustinji, isto tako mora biti podignut Sin Čovječji; ¹⁵tako tko god povjeruje imat će u Njemu vječni život.

3:9-10 Nikodem bi trebao razumjeti Isusovu simboličku terminologiju u svjetlu (1) judaističkoga prozelitskog krštenja i (2) propovijedi Ivana Krstitelja.

Ovo bi moglo biti namjerno omalovažavanje ljudskoga znanja; čak iako netko kao Nikodem, vladar Židova, nije potpuno razumio duhovne stvari. Evangelje po Ivanu bilo je pisano zbog sprječavanja početka gnosticizma, hereze koja je isticala ljudsko znanje kao način spasenja. Samo je Isus istinsko svjetlo (usp. stih 9) za sve, ne samo za elitnu skupinu.

3:11 "mi govorimo o onome što znamo" Ove ZAMJENICE U MNOŽINI upućuju na Isusa i apostola Ivana (usp. stih 11) ili Isusa i Oca, što bolje potkrepljuje okvir (stih 12). Evangelje nije nagađanje, nego Božansko otkrivenje!

▣ **"vi ne prihvaćate našega svjedočanstva"** Ivan često koristi pojmove prihvatiti/primiti (*lambanō*) i njihove PRIJEDLOŽNE složenice u teološkome smislu:

1. za primanje Isusa
  - a. negativno (1:11; 3:32; 5:47)
  - b. pozitivno (1:12; 3:11.33; 5:43; 13:20)
2. za primanje Duha
  - a. negativno (14:17)
  - b. pozitivno (7:39)
3. za primanje Isusovih riječi
  - a. negativno (12:48)
  - b. pozitivno (17:8)

Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8.

3:12 “ako ... ako” Prvi je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, zamišljen da bude istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu. Drugi je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje.

▣ **“vi”** PRIJEDLOG i GLAGOLI su MNOŽINA. Možda je Nikodem kad je došao k Isusu imao sobom učenike ili druge farizeje, ili bi ovo mogla biti općenita izjava (tj. Nikodem kao predstavnik skupine) svim nevjernim Židovima kao stihovi 7 i 11.

3:13 Namjera ovoga stiha je potvrditi Isusovo otkrivenje Oca kao istinitoga, potpunoga, prvenca, i jedinstvenoga (usp. 1:1-14). To je drugi primjer vertikalnoga dualizma u Ivanu: Nebo nasuprot Zemlji, fizičko nasuprot duhovnome, Nikodemovo podrijetlo nasuprot Isusovome podrijetlu (usp. 1:51; 6:33.38.41.50.51.58.62). Ovaj stih potvrđuje (1) Božanstvo; (2) predestinaciju; i (3) utjelovljenje vječne Druge Osobe Trojstva (za Trojstvo vidi Posebnu temu u 14:26).

▣ **“Sin Čovječji”** Ovo je Isusova samo-oznaka; ona nema nacionalističke, vojne, mesijanske pretpostavke u prvome stoljeću judaizma. Pojam dolazi iz Ezekielia 2:1 i Psalma 8:4, gdje znači “biti čovjekom” i iz Daniela 7:13 gdje podrazumijeva Božansko. Pojam objedinjuje paradoks Isusove Osobe, potpuni Bog i potpuni čovjek (usp. I. Iv 4:1-3).

3:14-21 Teško je sa sigurnošću znati gdje prestaje Isusov razgovor s Nikodemom a gdje poslije počinju Isusovi ili osvrta apostola Ivana. Moguće da sinoptička Evanđelja bilježe Isusovu javnu službu učenja, dok Ivan navodi Njegove privatne sastanke s Njegovim učenicima. Stihovi 14-21 mogu biti opisani kako slijedi:

1. stihovi 14-15 odnose se na Isusa
2. stihovi 16-17 odnose se na Oca
3. stihovi 18-21 odnose se na čovječanstvo

Upamtite da na istinitost izjava ne utječe je li to učinio Isus ili Ivan!

3:14 “Kao što Mojsije podiže zmiju” Ovo se poziva na Brojeve 21:4-9 koji govore o iskustvu osude za vrijeme razdoblja lutanja pustinjom. Središnja istina jeste da se ljudi moraju pouzdati i biti poslušni Božjoj riječi, čak iako je ne razumiju u potpunosti. Bog je za Izraela providio način spasenja od zmijskih ugriza budu li samo vjerovali. To je povjerenje bilo dokazano njihovom poslušnošću Njegovoj riječi/obećanju (usp. Br 21:8).

▣ **“podignut”** Grčka riječ (usp. 8:28; 12:32.34) često je prevedena kao “visoko uzvišen” (usp. Djela 2:33; 5:31; Fil 2:9) i to je još jedan pojam što Ivan koristi u dva smisla (dvostruki unos, usp. 1:5; 3:3.8). Kao što je Bog obećao oslobođenje od smrti zbog ugriza zmije onima koji su povjerovali Božjoj riječi i gledali u mjedenu zmiju, tako, i oni koji povjeruju Božjoj riječi (Evanđelju o Kristu, Onome koji je bio podignut na križ) i pouzdaju se u Isusa bit će iskupljeni (spašeni) od uboda zmije zla (Sotone, grijeha) (usp. 12:31-32).

3:15-18 “tko god” (stih 15) “tko god” (stih 16) “Onaj tko” (stih 18) Božja ljubav je poziv svom čovječanstvu (usp. Iz 55:1-3; Ez 18:23.32; Iv 1:29; 3:16; 6:33.51; II. Kor 5:19; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:2; 4:14). Ponuda spasenja je sveopća, ali njeno prihvaćanje nije!

3:15 “povjeruje” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Vjerovanje je neprekidno pouzdanje. Vidi zabilješku u 1:12 i Posebnu temu u 1:7 i 2:23.

▣ **“u Njemu”** Ovo ukazuje ne samo na činjenice (teološke istine) o Isusu, nego na osobni odnos s Njim. Spasenje je (1) poruka da se bude vjerujućim; (2) osoba koja će biti primljena i poslušna; i (3) život kojeg će ta osoba živjeti!

Ovdje je neuobičajen gramatički oblik. To je ZAMJENICA s PRIJEDLOGOM *en* nađenim samo ovdje u Ivanu; uobičajeni PRIJEDLOG je *eis*. Posve je moguće da bi to moglo biti vezano na “može imati vječni život” (usp. *The New Testament in Basic English* od Harolda Greenleeja).

3:15-16 “vječni život” Ovaj grčki pojam (*zoē*) upućuje na kakvoću i količinu (usp. 5:24). U Mateju 25:46 ista je riječ korištena za vječnu odvojenost. U Ivanu *zoē* (upotrijebljen 33 puta, uglavno u poglavljima 5 i 6) uobičajeno (GLAGOL korišten za fizički život, tj. 4:50.51.53) upućuje na uskrsnuće, eshatološki život, ili život u Novome dobu, život Boga Sâmoga.

Ivan je jedinstven među Evanđeljima svojim naglaskom na “vječni život”. To je glavna tema i cilj njegova Evanđelja (usp. 3:15;4:36; 5:39; 6:54.68; 10:28; 12:25; 17:2.3).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:16-21

¹⁶Jer Bog tako ljubljaše svijet, da On dade Svoga jedinorođenog Sina, da tko god povjeruje u Njega neće poginuti, nego imati vječni život. ¹⁷Jer Bog nije poslao Sina u svijet da sudi svijetu, nego da svijet može biti spašen kroz Njega. ¹⁸Onaj tko povjeruje u Njega nije osuđen; onaj tko ne povjeruje već je osuđen, zato jer nije povjerovao u ime jedinorođenoga Sina Božjega. ¹⁹Ovo je sud, da je Svjetlo došlo u svijet, a ljudi ljubljahu tamu više nego Svjetlo, jer njihova djela bijahu zla. ²⁰Jer svatko tko čini zlo mrzi Svjetlo, i ne dolazi k Svjetlu od straha da će njegova djela biti razotkrivena. ²¹Ali onaj tko živi istinu dolazi k Svjetlu, tako da njegova djela mogu biti očitovana jer su bila učinjena u Bogu.

3:16 “Bog tako ljubljaše” To je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA (kao GLAGOL “dao”), koji ovdje govori o završenome djelu u prošlosti (Bog je poslao Isusa). Stihovi 16-17 bave se prvenstveno Očevom ljubavlju (usp. I. Iv 4:7-21; posebice stihovi 9-10). “Ljubljaše” je pojam *agapaō*. On nije često korišten u klasičnome grčkom. Rana ga je Crkva preuzela i dala mu posebno značenje. U određenome okviru odnosi se na Očevu ili Sinovljevu ljubav, doduše, korišten je niječno ljudskoj ljubavi (usp. 3:19; 12:43; I. Iv 2:15). To je teološka istoznačnica s *hesed* u SZ-u, koja znači Božji Savez odanosti i ljubavi. U koine grčkom Ivanovih dana, pojam *agapaō* i *phileō* načelno su istoznačnice (usporedi 3:35 i 5:20).

Tumači moraju imati na umu da sve riječi upotrijebljene za opis Boga sadržavaju ljudsku (antropomorfnu) prtljagu. U nakani da opišemo vječno, sveto, jedinstveno, duhovno Biće (Boga) moramo rabiti riječi koje opisuju naš svijet, naše osjećaje, naša povijesna gledišta. Sav ljudski rječnik u određenoj je mjeri analogan ili metaforički. Ono što je otkriveno zasigurno je istina, ali ne konačna. Palo, zemaljsko, ograničeno čovječanstvo ne može doseći konačnu stvarnost.

POSEBNA TEMA: BOG OPISAN KAO ČOVJEK (JEZIK ANTROPOMORFIZAMA)

- I. Ova vrsta jezika vrlo je uobičajen u SZ-u (neki primjeri)
  - A. Dijelovi fizičkoga tijela
    1. oči - Postanak 1:4.31; 6:8; Izlazak 33:17; Brojevi 14:14; Ponovljeni zakon 11:12; Zaharija 4:10
    2. ruke - Izlazak 15:17; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 2:15
    3. ruka - Izlazak 6:6; 15:16; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 4:34; 5:15
    4. uši - Brojevi 11:18; I. Samuelova 8:21; II. Kraljevima 19:16; Psalam 5:1; 10:17; 18:6
    5. lice - Izlazak 32:30; 33:11; Brojevi 6:25; Ponovljeni zakon 34:10; Psalam 114:7
    6. prst - Izlazak 8:19; 31:18; Ponovljeni zakon 9:10; Psalam 8:3
    7. glas - Postanak 3:8,10; Izlazak 15:26; 19:19; Ponovljeni zakon 26:17; 27:10
    8. noge - Izlazak 24:10; Ezekiel 43:7
    9. ljudsko obličje - Izlazak 24:9-11; Psalam 47; Izaija 6:1; Ezekiel 1:26
    10. anđeo Gospodnji - Postanak 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izlazak 3:4.13-21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22
  - B. Fizičko djelovanje
    1. govorenje kao mehanizam stvaranja - Postanak 1:3.6.9.11.14.20.24.26
    2. šetanje (tj. glas) u Edenu - Postanak 3:8; 18:33; Habakuk 3:15
    3. zatvaranje vrata Noeve arke - Postanak 7:16
    4. mirisanje žrtava - Postanak 8:21; Levitski zakonik 26:31; Amos 5:21
    5. silaženje - Postanak 11:5; 18:21; Izlazak 3:8; 19:11.18.20
    6. ukapanje Mojsija - Ponovljeni zakon 34:6
  - C. Ljudski osjećaji (neki primjeri)
    1. kajanje/žaljenje - Postanak 6:6.7; Izlazak 32:14; Suci 2:18; I. Samuelova 15:29.35; Amos 7:3.6
    2. gnjev - Izlazak 4:14; 15:7; Brojevi 11:10; 12:9; 22:22; 25:3.4; 32:10.13.14; Ponovljeni zakon 6:5; 7:4; 29:20
    3. ljubomora - Izlazak 20:5; 34:14; Ponovljeni zakon 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Jošua 24:19
    4. gađenje/zgražanje - Levitski zakonik 20:23; 26:30; Ponovljeni zakon 32:19
  - D. Obiteljski pojmovi (neki primjeri)

1. Otac:
  - a. Izraela – Izlazak 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; 39:5
  - b. kraljeva – II. Samuelova 7:11-16; Psalam 2:7
  - c. metafore očevog djelovanja – Ponovljeni zakon 1:31; 8:5; 32:1; Psalam 27:10; Izreke 3:12; Jeremija 3:4.22; 31:20; Hošea 11:1-4; Malahija 3:17
2. Roditelj – Hošea 11:1-4
3. Majka – Psalam 27:10 (analogija majke koja doji); Izaija 49:15; 66:9-13
4. Mladi odan ljubavnik – Hošea 1-3

II. Razlozi uporabe ove vrste jezika

- A. Za Boga je bilo nužno otkriti Sâmoga Sebe ljudskom stvorenju. Vrlo prošireni okvir Boga kao muške osobe je antropomorfizam jer je Bog duh!
- B. Bog uzima najznačajnije vidove ljudskoga života i koristi ih kako bi otkrio Sâm Sebe palome čovječanstvu (otac, majka, roditelj, ljubavnik)
- C. Iako neophodno, Bog ne želi biti ograničen ikakvim fizičkim obličjem (usp. Izl 20; Pnz 5)
- D. Konačni antropomorfizam je utjelovljenje Isusa! Bog je postao fizički, opipljiv (usp. I. Iv 1:1-3). Božja poruka postala je Riječ Božja (usp. Iv 1:1-18).

▣ **“tako”** Doslovno “na taj način” (tj. 7:46; 11:48; 18:22). Izražava postupak, ne osjećaj! Bog je pokazao Svoju ljubav (usp. Rim 5:8) davanjem (stih 16) i slanjem (stih 17, oboje su AORIST AKTIVNIH INDIKATIVA) Svoga Sina da umre za korist čovječanstva (usp. Iz 53; Rim 3:25; II. Kor 5:21; I. Iv 2:2).

▣ **“svijet”** Ivan u nekoliko značenja koristi grčki pojam *kosmos* (vidi bilješku u 1:10 i Posebnu temu u 13:1).

Ovaj stih i pobija gnostički dualizam između duha (Bog) i materije. Grčki jezik stremi pripisati zlo materiji. Za njih je materija (tj. ljudsko tijelo) bila zatvor za božansku iskr u svim ljudima. Ivan ne prihvaća zlo materije ili tijela. Bog ljubi svijet (planet, usp. Rim 8:18-22) i ljudsko postojanje (tijelo, usp. Rim 8:23). Možda postoji druga namjerna dvzonočnost (dvostruki unos) tako uobičajena u Ivanu (usp. 1:5; 3:3.8).

▣ **“jedinorođenog Sina”** Ovo znači “jedinствен, jedan od vrste”. To se ne bi smjelo razumijeti kao “jedino rođen” u (1) seksualnom smislu ili (2) smislu ne postojanja druge djece. Jednostavno nema druge djece kao Isus. Vidi upotpunjenu bilješku u 1:14.

▣ **“tko god povjeruje u Njega”** To je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA, koji naglašava početno i neprekidno povjerenje. Vidi Posebnu temu u 1:14 i 2:23. Ova potvrda je opetovani oblik od stih 15 zbog naglašavanja. Hvala Bogu za “tko god bio”! Ovo mora uravnotežiti svako prenaplašavanje posebne skupine (rasne, intelektualne, ili teološke). To ne znači da su “Božja suverenost” i “ljudska slobodna volja” međusobno isključive; one su oboje istine! Bog uvijek daje početni podstrek za odaziv i određuje raspored (usp. 6:44.65), ali On je ustrojio Svoj odnos s ljudima posredstvom Saveza. Oni se moraju odazvati i nastaviti se odazivati na Njegovu ponudu i uvjete! *phileō*

POSEBNA TEMA: PREDESTINACIJA (KALVINIZAM) NASUPROT LJUDSKE SLOBODNE VOLJE (ARMINIJANIZAM)

Tit 2:11 je ravnoteža drugih NZ-nih poglavlja što se odnose na izbor. Mislio sam da bi od teološki pomoći bilo navesti bilješke za Rimljane 8:29 i 9, kao i Efežanima 1.

- I. Rimljanima 8:29 – Pavao koristi “predvidio” (*proginōskō*, “znati prije”) dva puta, ovdje i u 11:2. U 11:2 poziva se na Božju zavjetnu ljubav za Izraela prije početka vremena. Upamtite da se pojam “(po)znati” u hebrejskome odnosi na prislan, osobni međusobni odnos, ne na činjenice o nekome (usp. Post 4:1; Jer 1:5). Ovdje je bio obuhvaćen niz vječnih zbivanja (usp. Rim 8:29-30). Ovaj pojam bio je povezan s predestinacijom. Doduše, mora biti rečeno da Božje predznjanje nije temelj izbora jer kad bi to bilo tako, tada bi izbor mogao biti temeljen na budućem odazivu paloga čovječanstva, što bi mogla biti ljudska izvedba. Taj je pojam također nađen u Djelima apostolskim 26:5; I. Petrovoj 1:2.20 i II. Petrovoj 3:17.
  - A. “predvidio” (*proginōskō*, “znati prije”)

Oba pojma i “predvidjeti” i “predestinacija” složenice su s PRIJEDLOGOM “prije” i stoga, morali bi biti prevedeni “znati prije”, “postaviti granice prije”, ili “označiti prije”. Odlučujući odlomak o predestinaciji u NZ-u je u Rimljanima 8:28-30; Efežanima 1:13-14; i Rimljanima 9. Ovi tekstovi očito naglašavaju da je Bog suveren. On je u potpunome nadzoru svega. Postoji prisutnost Božanskoga nauma izrađenog prije vremena. Doduše, taj naum nije samovoljan ili selektivan. Temeljen je, ne samo na Božjoj suverenosti i predznanju, nego i na Njegovoj nepromjenjivoj naravi ljubavi, milosrđu, i nezasluzenoj milosti.

Moramo biti pozorni zbog našega zapadnjačkoga (američkoga) individualizma ili evangelističkoga žara koji će obojati ovu predivnu istinu. Isto se tako moramo braniti protiv toga da budemo na strani povijesnih, teoloških sukoba između Augustina protiv Pelegija ili kalvinizma protiv arminijanizma.

B. “predodređen” (*proorizō*, “postaviti granice prije”)

Predestinacija nije doktrina što znači ograničiti Božju ljubav, milost, i milosrđe niti izuzeti neke iz Evanđelja. To znači ojačati vjernike oblikovanjem njihova pogleda na svijet. Bog je za svu čovječanstvo (usp. I. Tim 2:4; II. Pt 3:9). Bog je u nadzoru svega. Tko ili što nas može odvojiti od Njega (usp. Rim 8:31-39)? Bog vidi čitavu prošlost kao sadašnjost; ljudi su vremenski ograničeni. Ograničeno je naše gledište i mentalne sposobnosti. Nema proturječja između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva. To je ustroj temeljen na Savezu. To je drugi primjer istine date u dijalektičkoj napetosti. Biblijske doktrine predstavljene su iz različitih gledišta. One često izgledaju paradoksalno. Istina je ravnoteža između naizgled oprečnih parova. Ne smijemo premjestiti napetost odabirom jedne od istina. Ne smijemo izdvojiti ni jednu biblijsku istinu u zasebni dio.

Također je važno dodati da cilj izbora nije jedino Nebo onda kad umremo, nego Kristo-sličnost sada (usp. Rim 8:29; Ef 1:4; 2:10). Izabrani smo da budemo “sveti i besprijekorni”. Bog je izabrao promijeniti nas tako da drugi mogu vidjeti promjenu i odazvati se vjerom Bogu u Kristu. Predestinacija nije osobna povlastica, nego zavjetna odgovornost. To je glavna istina odlomka. To je cilj kršćanstva. Svetost je Božja volja za svakoga vjernika. Božji izbor je Kristo-sličnost (usp. Ef 1:4), ne poseban stav. Slika Boga,

koja je bila dana čovjeku u stvaranju (usp. Post 1:26; 5:1.3; 9:6), mora biti obnovljena.

C. “odgovarajući slici Njegova Sina” – Božji krajnji cilj je obnoviti sliku izgublenu u Palima. Vjernici su predodređeni biti Kristo-sličnima (usp. Ef 1:4).

II. Rimljanima 9

A. Rimljanima 9 jedan je od najjačih odlomaka NZ-a o Božjoj suverenosti (ostali su Ef 1:3-14), dok poglavlje 10 jasno i opetovano govori o ljudskoj slobodnoj volji (usp. “svatko” stih 4; “tko god” stihovi 11.13; “svi” stih 12 [dva puta]). Pavao nikad ne nastoji pomiriti ovu teološku napetost. Oboje je istina! Većina biblijskih doktrina predstavljeno je u paradoksalnim ili dijalektičkim parovima. Većina sustavnih teologija su logičke polu-istine. Augustinijanizam i kalvinizam nasuprot polu-pelegijanizmu i arminijanizmu imaju dijelove istine i zablude. Biblijska napetost između doktrina bolja je za dokazivanje – napisanoga, dogmatskoga, razumskoga, teološkoga sustava koji pritišće Bibliju uz unaprijed zamišljenu mrežu tumačenja.

B. Ova ista istina (nađena u Rim 9:23) izjavljena je u Rimljanima 8:29-30 i Efežanima 1:4.11. To poglavlje najjači je izričaj o Božjoj suverenosti u NZ-u. Ne može se osporavati da Bog u potpunosti upravlja Stvorenjem i otkupljenjem. Ova velika istina nikad ne bi smjela biti smekšana ili smanjena. Doduše, mora biti ravnoteža s Božjim izborom Saveza kao sredstvu odnosa prema ljudskom stvorenju, stvorenome na Njegovu sliku. Zasigurno je istina da su neki Savezi u SZ-u, kao Postanak 15, bezuvjetni i uopće se ne vežu na ljudski odaziv, ali ostali su Savezi uvjetovani ljudskim odazivom (tj. Eden, Noa, Mojsije, David). Bog ima naum otkupljenja za Svoje Stvorenje, ni jedan čovjek ne može utjecati na taj naum. Bog je izabrao omogućiti pojedincima sudjelovati u Njegovim naumima. Ta mogućnost sudjelovanja jeste teološka napetost između suverenosti (Rim 9) i ljudske slobodne volje (Rim 10).

Nije primjereno izabrati jedno biblijsko značenje a drugo zanemariti. Napetosti između doktrina postoje zato što istočnjaci istinu prikazuju u dijalektu ili u napeto-predstavljenim parovima. Doktrine moraju biti zadržane u međusobnom odnosu s drugim doktrinama. Istina je mozaik sastavljen od istina.

III. Efežanima 1

- A. Izbor je prekrasna doktrina. Doduše, to nije poziv na favoriziranje, nego poziv da se bude kanalom, oruđem, ili sredstvom iskupljenja drugih! U SZ-u pojam je bio korišten prvenstveno za služenje; u NZ-u korišten je prvenstveno za spasenje iz čega proizlazi služenje. Biblija nikad ne pomiruje prividno proturječne između Božje suverenosti i ljudske slobodne volje, ali ih oboje potvrđuje! Dobar primjer biblijske napetosti mogla bi biti Rimljanima 9 koja govori o Božjemu suverenome izboru i Rimljanima 10 koja govori o neophodnome ljudskom odazivu (usp. 10:11.13).

Ključ ove teološke napetosti može biti nađen u 1:4. Isus je Božji izabrani čovjek i svi su moguće izabrani u Njemu (Karl Barth). Isus je Božji “da” potrebi paloga čovječanstva (Karl Barth). Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti objavu objavom da cilj predestinacije nije samo Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Često smo privučeni dobrobitima Evanđelja i zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) je za ovo vrijeme kao i za vječnost!

Doktrine dolaze u vezu s drugim istinama, ne kao izdvojene, nepovezane istine. Dobra analogija može biti zvijezde nasuprot izdvojenoj zvijezdi. Bog predstavlja istinu u istočnjačkoj, ne zapadnjačkoj, književnoj vrsti. Ne smijemo dijalektičkim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina ukloniti uzročne napetosti (Bog kao transcendentan nasuprot Bogu kao imanentnome, sigurnost nasuprot ustrajnosti; Isus kao jednakovrijedan s Ocem nasuprot Isusu kao podložniku Ocu; kršćaninova sloboda nasuprot kršćaninove odgovornosti sudioničkom Savezu, itd.).

Teološki okvir “Saveza” ujedinjuje suverenost Boga (koji uvijek daje početni podstrek i određuje raspored) s čovjekovim obvezujućim prvotnim i neprekinutim pokajničkim odazivom vjere. Budite pozorni što se tiče proof-texting [vidi: Kazalo – op. prev.] paradoksa s jedne strane i podcjenjivanja drugoga! Budite pozorni u obrani samo vaše omiljene doktrine ili sustavne teologije.

- B. “On izabra nas” u Efežanima 1:4 je AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA koji naglašava SUBJEKT. Ovo usredotočuje na Očev izbor prije vremena. Božji izbor ne smije biti razumjet u islamističkome smislu determinizma, niti u ultra-kalvinističkome smislu kao nešto nasuprot drugih, nego u smislu Saveza. Bog je obećao iskupiti palo čovječanstvo (usp. Post 3:15). Bog je pozvao i odabrao Abrahama izabравši sve ljude (usp. Post 12:3; Izl 19:5-6). Sâm Bog je izabrao sve osobe koje bi željele primijeniti vjeru u Krista. Bog u spasenju uvijek poduzima početni korak (usp. Iv 6:44.65). Ovaj tekst i Rimljanima 9 biblijski su temelji za doktrinu o predestinaciji koju su naglašavali Augustin i Calvin.

Bog izabire vjernike ne samo za spasenje (opravdanje), nego i za posvećenje (usp. Kol 1:12). To bi moglo imati veze s (1) našim položajem u Kristu (usp. II. Kor 5:21) ili (2) Božjom čežnjom za umnožavanje Njegove naravi u Njegovoj djeci (usp. 2:10; Rim 8:28-29; Gal 4:19). Božja volja za Njegovu djecu je i Nebo jednoga dana i Kristo-sličnost sada!

“U Njemu” je ključni okvir Efežanima 1:4. Očevi blagoslovi, milost, i spasenje teku kroz Krista (usp. Iv 14:6). Bilješka ovoga opetovanoga gramatičkog oblika (LOKATIV SFERE) u stihu 3, “u Kristu”; stih 4 “u Njemu”; stih 7 “u Njemu”; stih 9 “u Njemu”; stih 10 “u Kristu”, “u Njemu”; stih 12 “u Kristu” i stih 13 “u Njemu” (dva puta). Isus je Božji “da” palome čovječanstvu (Karl Barth). Isus je izabrani čovjek i svi imaju moguću izbor u Njemu. Svi blagoslovi od Boga Oca teku kroz Krista.

Izričaj “prije postanka svijeta” korišten je i u Mateju 25:34; Ivanu 17:24; I. Petrovoj 1:19-20 i Otkrivenju 13:8. Pokazuje iskupiteljsku djelatnost Trojedinoga Boga čak prije u Postanku 1:1. Ljudi su ograničeni svojim osjećajem vremena; sve je za nas prošlost, sadašnjost, i budućnost, ali ne i za Boga.

Cilj predestinacije je svetost, ne povlastica. Božji poziv nije za izdvojenu nekolicinu Adamove djece, nego za sve! To je poziv da čovječanstvo bude takvo kakvo je Bog nakanio da bude, kao On Sâm (usp. I. Sol 5:23; II. Sol 2:13); prema Njegovoj slici (usp. Post 1:26-27). Tragedija je staviti predestinaciju u teološko načelo umjesto svetoga života. Često naši teolozi govore glasnije od biblijskoga teksta.

Pojam “besprijekorni” (*amōmos*) ili “slobodan od poroka” korišten je za (1) Isusa (usp. Heb 9:14; I. Pt 1:19); (2) Zahariju i Elizabetu (usp. Lk 1:6); (3) Pavla (usp. Fil 3:6); i (4) sve istinske kršćane (usp. Fil 2:15; I. Sol 3:13; 5:23). Božja nepromjenjiva volja za svakoga kršćanina nije jedino Nebo poslije, nego Kristo-sličnost sada (usp. Rim 8:29-30; Gal 4:19; I. Pt 1:2). U svrhu evangelizacije vjernici moraju odražavati Božje osobine izgubljenome svijetu.

Gramatički izričaj “u ljubavi” u ovome stihu mogao bi ići s drugim stihom 4 ili 5. Doduše, kad se taj izričaj koristi na drugim mjestima u Efežanima on uvijek upućuje na ljudsku ljubav za Boga (usp. 3:17; 4:2.15.16).

C. U Efežanima 1:5 izričaj “On nas predodredi” je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA. Grčki pojam je složenica od “prije” i “odrediti”. To upućuje na unaprijed određeni naum iskupljenja (usp. Lk 22:22; Djela 2:23; 4:28; 17:31; Rim 8:29-30). Predestinacija je jedna od nekoliko istina srodnih spasenju čovječanstva. Ona je dio teološkog uzorka ili nizova povezanih istina. Namjena nikad nije bila da ona bude istaknuta izdvojeno. Biblijska istina bila je dana u nizovima punih napetosti, paradoksalnim parovima. Denominacionalizam je težio premještanju biblijske napetosti naglašavanjem samo jedne od dijalektičkih istina (predestinacija nasuprot ljudskoj slobodnoj volji, sigurnost vjernika nasuprot svetih; izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu; bezgrješnost nasuprot manjem grijeshenju; trenutačno objavljeno posvećenje nasuprot napredujućem posvećenju; vjera nasuprot djelima; kršćanska sloboda nasuprot kršćanske odgovornosti; transcendentnost nasuprot imanentnosti).

Božji izbor nije temeljen na predznanju ljudske izvedbe, nego na Njegovoj milosnoj naravi (usp. stihove 9 i 11). On je želio reći svima (ne samo nekima posebnima kao što su gnosticima ili suvremeni ultra-kalvinisti) da bi mogli biti spašeni (usp. Ez 18:21-23.32; Iv 3:16-17; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9).

Božja milost (Božja narav) teološki je ključ toga odlomka (usp. stihove 6a. 7c. 9b), kao što je Božje milosrđe ključ drugih odlomaka o predestinaciji, Rimljanima 9 – 11.

Jedina nada paloga čovječanstva je Božje milosrđe i milost (usp. Iz 53:6 i nekoliko drugih tekstova SZ-a navedenih u Rim 3:9-18). U tumačenju ovih prvih teoloških poglavlja presudno je shvatiti da je Pavao naglašavao ono što uopće nije vezano na ljudsku izvedbu: predestinacija (pogl. 1), milost (pogl. 2) i Božji vječni naum iskupljenja (tajnovitost, 2:11 – 3:13). To je bilo zato da se *uravnoteže naglašavanja krivih učenja o ljudskoj vrijednosti i ponosu.*

▣ **“neće poginuti”** Dublji smisao je taj da će neki poginuti (AORIST SREDNJEGA KONJUKTIVA). Njihovo pogibanje (*amollumi*, AORIST SREDNJEGA KONJUKTIVA) izravno se odnosi na njihov izostanak odaziva Isusu u vjeri (usp. 11:25). Bog ne prouzrokuje, izravno, niti želi njihovu nevjeru (usp. Ez 18:23.32; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9).

Mnogi su pokušavali uzeti taj pojam književno i na taj način navodili na anihilaciju [uništenje, poništenje, istrebljenje – op.prev.] slabih. To bi moglo biti proturječno Danielu 12:2 i Mateju 25:46. Ovo je dobar primjer istinskih vjernika koji prisiljavaju istočnjačku iznimno slikovitu književnost u zapadnjački tumačiteljski oblik (književni i logički). Za dobru raspru o ovome pojmu vidi Robert B. Girdlestone *Synonyms of the Old Testament*, str. 275-277. Vidi Posebnu temu: Uništenje (*apolummi*) u 10:10.

Ponovo, primijetite kako Ivan misli i piše u dualističkim skupinama (tj. poginuti nasuprot vječnome životu). Rječnik i teološko građenje Isusovih učenja vrlo se razlikuju između sinoptičkih Evanđelja i Ivana. Neki se čude kako su mnogo slobode (pod božanskim vodstvom, tj. nadahnućem) imali pisci Evanđelja u pripremi njihova evangelističkog predstavljanja Isusa njihovu odabranome slušateljstvu. Vidi Gordon Fee i Douglas Stuart, *How To Read The Bible For All Its Worth*, str. 127-148.

3:17 “da sudi svijetu” U Ivanu postoji nekoliko odlomaka koji tvrde da je Isus došao kao Spasitelj, ne kao Sudac (usp. 3:17-21; 8:15; 12:47). Doduše, u Ivanu ima i drugih odlomaka koji tvrde da je Isus došao suditi, suditi će (usp. 5:22-23.27; 9:39; kao i drugi dijelovi NZ-a, Djela 10:42; 17:31; II. Tim 4:1; I. Pt 4:5).

Nekoliko teoloških primjedaba su kako slijedi:

1. Bog je predao Sud Isusu kad je napravio Stvorenje i iskupljenje kao znak časti (usp. 5:23)
2. Isus nije prvotno došao da bi sudio, nego spasio (usp. 3:17), ali činjenicom da su Ga ljudi odbacili, oni sude sami sebe
3. Isus će se vratiti kao Kralj kraljeva i Sudac (usp. 9:39)

3:18 Ovaj stih ponavlja temu slobodnoga spasenja kroz Isusa nasuprot samonametnutome sudu. Bog ne šalje ljude u pakao. Oni šalju sami sebe. Vjerovanje ima neprekinuti ishod (“vjerujući”, PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA) kao i nevjerovanje (“bit će suđeni”, PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA i “nisu povjerovali”, PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA). Vidi Posebne teme u 2:23 i 9:7.

3:19-21 “ljudi ljubljahu tamu više nego Svjetlo” Mnogi ljudi koji su čuli Evanđelje odbacuju ga, ne iz intelektualnih ili kulturoloških razloga, nego prvenstveno zbog nekadašnje ćudorednosti (usp. Job 24:13). Svjetlo upućuje na Krista (usp. 1:9; 8:12; 9:5; 12:46) i Njegovu poruku Božje ljubavi, potrebi čovječanstva, Kristovog davanja, i zahtijevanog odaziva. To je opetovana pobuda iz 1:1-18.

3:19 “Ovo je sud” Oboje, Sud, kao i spasenje, jeste sadašnja stvarnost (usp. 3:19; 9:39) i buduće dovršenje (usp. 5:27-29; 12:31.48). Život vjernika u spremnosti (ostvarena eshatologija) i u ne-još (buduća eshatologija). Kršćaninov život je radost i strašna bitka; to je pobjeda nakon niza poraza; jamstvo bez obzira na nizove upozorenja o ustrajnosti!

3:21 “Živi istinu” Budući da je “Svjetlo” (usp. stihove 19.20 [dva puta] 21) očito smjerenje na Isusa, moguće da “istina” također može biti pisana velikim slovom. Robert Hanna u *A Grammatical Aid to the Greek New Testament* navodi N. Turnera iz njegove *Grammatical Insights into the New Testament*, koji to prevodi kao “čovjek koji je učenik Istine” (str. 144).

Teološki taj stih izriče istu istinu kao Matej 7. Vječni život ima vidljive osobine. Osoba ne može istinski susresti Boga u Kristu, biti ispunjena Svetim Duhom, i ostati ista. Parabola o vrstama tla usredotočuje se na rađanje ploda, ne na klijanje (usp. Mt 13; Mk 4; Lk 8. Također napomena u Iv 15:1-11). Djela neće zaraditi spasenje, ali ona su dokaz toga (usp. Ef 2:8-9.10).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što je značenje izričaja “ponovo rođen”?
2. Što mislite na što u stihu 5 upućuje “voda” i zašto?
3. Što uključuje “vjerovanje” (spasavajuća vjera)?
4. Je li Ivan 3:16 odlomak o Isusovoj ljubavi za čovječanstvo ili Očevoj?
5. Kako se kalvinizam odnosi prema Ivanu 3:16?
6. Znači li “poginuti” anihilaciju (poništenje)?
7. Odredite “svjetlo”.

UVIDI U TEKST STIHOVA 22 – 36

- A. Ivanov naglasak na punome Božanstvu Isusa Krista naviješten je od samih početaka Evanđelja kroz razgovore i osobne susrete. Ovo poglavlje slijedi taj oblik.
- B. Ivan, pišući svoje Evanđelje krajem prvoga stoljeća, bavio se nekim pitanjima koja su razvila budući da su bila napisana sinoptička Evanđelja. Jedno od njih bavilo se raširenom sljedbom i očitim ranim herezama povezanim s Ivanom Krstiteljem (usp. Dj 18:24 – 19:7). Znakovito je da u 1:6-8.19-36 i 3:22-36 Ivan Krstitelj potvrđuje svoj podređeni odnos prema Isusu iz Nazareta i brani Isusovu ulogu Mesije.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:22-24

²²Nakon toga Isus i Njegovi učenici dodoše u zemlju Judeju, i tamo je On provodio vrijeme s njima i krštavao. ²³Ivan je također krštavao u Enonu blizu Salima, zato što tamo bijaše više vode; i ljudi su dolazili i bijahu kršteni – ²⁴jer Ivan još nije bio bačen u zatvor.

3:22 “dodoše u zemlju Judeju” Ova rana služba i u Judeji i u Galileji nije raspravljena u sinoptičkim Evanđeljima. Evanđelja nisu Kristovi kronološki životopisi. Vidi Gordon Fee i Douglas Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 127-148.

▣ **“je On provodio vrijeme s njima”** Isus je propovijedao mnoštvu ali opširno je razgovarao sa Svojim učenicima. On je izljevao Sâm Sebe u njih. Ova metodologija je žarište dvije prekrasne knjige Roberta E. Colemana, *The Master Plan of Evangelism* and *The Master Plan of Discipleship*, koje obje naglašavaju Isusovo osobno sudjelovanje s malom skupinom!

▣ **“i krštavao”** Iz 4:2 učimo da sâm Isus nije krstio, ali Njegovi učenici jesu. Isusova poruka bila je u početku vrlo slična poruci Ivana Krstitelja. To je bila SZ-na poruka o pokajanju i spremnosti. Ovdje spomenuto krštenje nije kršćansko krštenje nego krštenje koje simbolizira pokajanje i duhovnu sposobnost primanja.

3:23 “Ivan je također krštavao u Enonu blizu Salima” Odredište ovoga mjesta je neizvjesno:

1. neki vjeruju da je ono bila Petra u području Transjordanije
2. neki vjeruju da je ono bilo sjevero istočna Samarija
3. neki vjeruju da je bila udaljena tri milje istočno od mjesta Salima

Budući da “*aenon*” vjerojatno znači “bujica (potok)”, najtočnije se čini #3. Koje god točno odredište bilo, Isus je službovao u Judeji a Ivan je bio nedaleko od Njega negdje prema sjeveru.

3:24 “jer Ivan još nije bio bačen u zatvor” Ovo je neizvjesno jer je taj kronološki podatak dodan na tome mjestu. Neki kažu da je to napravljeno s nakanom vremenskoga usklađivanja Ivanove kronologije s onom od sinoptika (usp. Mt 14:1-12; Mk 6:14-29). Ovo djeluje kao sredstvo datiranja toga slučajnoga susreta u Kristovom životu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:25-30

²⁵Stoga nastade rasprava nekih Ivanovih učenika sa Židovima o očišćenju. ²⁶I oni dodoše k Ivanu i rekoše mu: “Rabbi, Onaj koji je s tobom bio s druge strane Jordana, za koga si svjedočio, gle, On krsti i svi dolaze k Njemu.” ²⁷Ivan odgovori i reče: “Čovjek ne može primiti ništa osim ako mu to nije dato s neba. ²⁸Vi ste mi sami svjedoci da rekoh: ‘Ja nisam Krist’, ali, ‘Ja sam poslan pred Njim.’ ²⁹Onaj tko ima mladenku je mladoženja; ali prijatelj mladoženje, koji stoji i sluša ga, veoma je radostan zbog glasa mladoženje. Tako je moja radost učinjena potpunom. ³⁰On se mora uvećavati, a ja se moram umanjivati.”

3:25 “Stoga nastade rasprava nekih Ivanovih učenika sa Židovima” “Rasprava” (NASB, NRSV, NJB) je jak pojam za “sporenje” ili “sukobljavanje”. Neki grčki rukopisi imaju MNOŽINU “Židovi”. Jednako su tako podijeljeni i stari grčki rukopisi. Zato što je JEDNINA uobičajenija (tj. MSS P²⁵, Ɑ, A, B, L, W), tako je vjerojatno izvorno. UBS⁴ daje mu ocjenu “B” (gotovo izvjesno). Stremljenje starih pisanja bilo je uskladiti i uglatiti tekst. Također je zanimljivo zabilježiti da su Ivanovi učenici vjerojatno navodili tu činjenicu.

▣

NASB, NKJV, NRSV, NJB “o očišćenju”
TEV “pitanju obrednoga pranja”

Postoji nekoliko teorija o žarištu ovoga spora (NKJV):

1. moguće da su Ivanovi sljedbenici raspravljali o odnosu između krštenja Ivana i Isusa budući su povezali židovsku predaju o pranju; isti pojam korišten je u 2:6.
2. neki vjeruju da se to odnosi na izravan okvir gdje je Isus učio da su Njegov život i služba u potpunosti ispunili judaizam:
  - a. 2:1-12, svadbena svečanost u Kani
  - b. 2:13-22, čišćenje hrama
  - c. 3:1-21, rasprava s Nikodemom, vladarom Židova
  - d. 3:22-36, pranja Židova te krštenje Ivana Krstitelja i Isusa.

Činjenica da se okvir ne razvija posebice na toj određenoj raspravi vrlo ističe činjenicu da je Ivanu Krstitelju data druga mogućnost biti svjedokom vrhovništva Isusa iz Nazareta.

3:26 “za koga si svjedočio, gle, On krsti i svi dolaze k Njemu” Učenici su se sjetili ranijega Ivanovog svjedočanstva o Jaganjcu Božjem (usp. 1:19-36), i oni su očevidno zavidni zbog uspješnosti (hiperbola) Isusa. Isus je također bio osjetljiv na svaki duh natjecanja (usp. 4:1).

3:27 “Čovjek ne može primiti ništa osim ako mu to nije dato s neba” To je vrlo jasna potvrda da nema natjecanja u duhovnim stvarima. Sve što vjernici imaju dano im je milošću Božjom. Doduše, bilo je mnogo rasprava o značenju “to” i “njemu (mu) ”:

1. neki kažu da “njemu (mu) ” upućujući na vjernika a “to” upućuje na nekoga tko dolazi Kristu za spasenje (Božji prvotni podstrek, ljudi se mogu jedino odazvati, usp. Iv 6:44.65)
2. drugi vjeruju da “njemu (mu) ” upućuje na Isusa a “to” upućuje na vjernike (usp. Iv 6:39; 10:29; 17:2.9.11.24)

Razlika između ta dva gledišta može biti ta da pojam “dano” upućuje ili na spasenje pojedinoga vjernika ili da su vjernici sami po sebi dar od Boga Isusu (usp. 17:2).

3:28 “Ja nisam Krist” Ivan Krstitelj posebno potvrđuje, kao što je učinio i u 1:20, da on nije Mesija, nego prethodnik (glasnik). Ovo je očito ciljanje na proročki odlomak Malahije 3:1; 4:5-6, usklađen s Izaijom 40 (usp. Iv 1:23). Vidi bilješku “Mesija” u 1:41.

3:29 “Onaj tko ima mladenku je mladoženja” To je neuobičajeno jer postoji toliko mnogo SZ-nih smjerenja na tu ženidbenu metaforu koja opisuje odnos između Boga i Izraela (usp. Iz 54:5; 62:4.5; Jer 2:2; 3:20; Ez 16:8; 23:4; Hoš 2:21). Pavao je također koristi u Efežanima 5:22 i dalje. Kršćansko vjenčanje može biti najbolji suvremeni primjer zavjetnoga odnosa.

▣ **“Tako je moja radost učinjena potpunom”** IMENICA “radost” i GLAGOL “radovati se” u ovome su stihu korišteni tri puta. Umjesto imanja natjecateljskoga duha, Ivan Krstitelj očito prepoznaje svoje mjesto i raduje se u Isusu.

3:30 “On se mora uvećavati, a ja se moram umanjivati” Pojam “moram” (*dei*) ovdje je vrlo znakovit. Već je korišten u 3:14 i 4:4. To je jaka potvrda Ivanova razumijevanja njega samoga kao običnoga prethodnika (glasnika) velike i mnogo značajnije Isusove službe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:31-36

³¹“On tko dolazi odozgo je iznad svih, on tko je od zemlje on je od zemlje i govori od zemlje. On tko dolazi s neba je iznad svih. ³²“Ono što je vidio i čuo, o tome On svjedoči; i nitko ne prima Njegova svjedočanstva. ³³On tko je primio Njegovo svjedočanstvo stavio je svoj pečat na ovo, da je Bog istinit. ³⁴“Za Onoga koga je Bog poslao govore riječi Božje; jer Njemu daje Duha bez mjere. ³⁵“Otac ljubi Sina i sve je predao u Njegove ruke. ³⁶On tko povjeruje u Sina ima vječni život; ali on tko neće slušati Sina neće vidjeti života, već gnjev Božji ostaje na njemu.”

3:31-36 Među komentatorima bilo je mnogo rasprava o tome jesu li ti stihovi:

1. nastavljajući potvrdni govor Ivana Krstitelja
2. Isusove riječi (usp. 3:11-12)
3. od apostola Ivana

Ovi se stihovi vraćaju na teme iz stihova 16-21.

3:31: “On tko dolazi odozgo” Znakovito je da su korištena dva naslova za Mesiju koji naglašavaju Njegovu pred-egzistenciju i puno Božanstvo (posebice izraženo i u stihu 31), te Njegovo utjelovljenje i od Boga dano poslanje (izraženo i u stihu 34). Pojam “odozgo” isti je pojam korišten u izričaju “ponovo rođen” ili “rođen odozgo” u stihu 3.

Taj dualizam odozgo i odozdo, za Božju kraljevinu i zemaljsku kraljevinu čovječanstva, osobit je u Ivanu. Različit je od eshatološkoga dualizma svitaka s Mrtvog mora. Različit je i od gnostičkoga dualizma duha i materije. Stvaranje i ljudsko tijelo u Ivanu nemaju ga sami u sebi niti je od njih samih zlo ili grješnost.

▣ **“iznad svih ... iznad svih”** Prvi dio ovoga stiha smjera na Isusovo Božanstvo i pred-egzistenciju; dolazak s Neba (usp. 1:1-18; 3:11-12). Drugi dio toga stiha potvrđuje da je On iznad Božjega Stvorenja. Iz grčkoga teksta je neizvjesno je li “svih” MUŠKI ili SREDNJI, upućuje li na svo čovječanstvo ili na sve stvari. U nekim grčkim tekstovima nedostaje drugi “iznad svih”. UBS⁴ ne može se odlučiti o njegovu uklapanju, ali tekstualna kritika pretpostavlja (vidi Dodatak dva) njegovo moguće uklapanje.

NASB

“on tko je od zemlje je od zemlje i govori od zemlje”

NKJV

“on tko je od zemlje je zemaljski i govori od zemlje”

NRSV

“Onaj tko je iz zemlje pripada zemlji i govori o zemaljskim stvarima”

TEV

“on tko je iz zemlje pripada zemlji i govori o zemaljskim stvarima”

NJB

“on tko je iz zemlje je zemaljski sâm po sebi i govori na zemaljski način”

Ovo nije negativna izjava o Ivanu. Pojam ovdje za zemlju (*gē*, 12:32; 17:4; I. Iv 5:8, ali 76 puta u Otkrivenju) nije isto kao pojam “svijet” (*kosmos*), koji je Ivan često koristio negativno. Ovo je jednostavno potvrda da Isus jasno govori o onome što zna, o Nebu, dok svo ljudsko stvorenje govori o onome što oni znaju, o Zemlji. Stoga, Isusovo svjedočenje je daleko veće od ikoga zemaljskoga proroka ili propovjednika (usp. Heb 1:1-4).

3:32 “Ono što je vidio i čuo, o tome On svjedoči” U ovome stihu je igra GLAGOLSKOG VREMENA: (1) “vidio je” jeste PERFEKT; (2) “čuo” je AORIST; i (3) “svjedoči” je PREZENT. Isus je konačno Božje otkrivenje (usp. I. Kor 8:6; Kol 1:13-20; Heb 1:2-3). On jasno govori o (1) Svome vlastitome iskustvu s Bogom Ocem i (2) Svome vlastitome Božanstvu.

▣ **“i nitko ne prima Njegova svjedočanstva”** Ovo je istočnjačko pretjerivanje zato jer stihovi 23-26 navode da su mnogi došli k Njemu. Taj izričaj upućuje na judaizam u cijelosti (usp. 3:11), ne samo u trenutačnome okviru.

3:33 “On tko” Ovo pokazuje Božju sveopću, neograničenu ljubav za ljudsko postojanje. Nema prepreka vezanih na Božje Evanđelje; čovjek se mora pokajati i vjerovati (usp. Mk 1:15; Djela 20:21), ali ponuda nije otvorena za sve (usp. 1:12; 3:16-18; Ez 18:23.32; Iv 3:16; 4:42; I. Tim 2:4; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:1; 4:14).

▣ **“primio (je) Njegovo svjedočanstvo”** Stih 3:3 je PARTICIP AORISTA, dok je stih 36 PARTICIP PREZENTA. To pokazuje da pouzdanje u Boga za spasenje nije samo početna odluka, nego i život učenitstva. Ista potvrda potrebe prihvaćanja prethodno je bila izjavljena i u 1:12 i 3:16-18. Zabilježite dihotomiju [račvanje; rašljanje – op.prev.] između prihvaćanja svjedočanstva (stih 33) i neprekidno nastavljanje hodanja u njemu (stih 36). Pojam “prihvaćanje”, kao i pojam “vjera”, u NZ-u imaju dva suznačenja:

1. osobno primanje Krista i hodanje u Njemu
2. prihvaćanje istina i doktrina uključenih u Evanđelje (usp. Juda 3.20)

NASB

“stavio je svoj pečat na ovo, da je Bog istinit”

NKJV, NRSV

“ovjeren je da je Bog istina”

TEV

“potvrđuje time da je Bog istinit”

NJB

“ovjerava da je Bog istina”

Kad vjernici stave svoje osobno pouzdanje u Krista, potvrđuju da je Božja poruka o Njemu samome, svijetu, čovječanstvu, i Njegovu Sinu, istina (usp. Rim 3:4). To je opetovana tema u Ivanu (usp. 3:33; 7:28; 8:26; 17:3; I. Iv 5:20). Isus je istina jer je On konačno otkrio jedinoga istinitog Boga (usp. 3:7.14; 19:11).

Za GLAGOL “zapečatiti” (AORIST AKTIVNOG INDIKATIVA) vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: PEČAT

Pečat je moguće bio drevni način pokazivanja:

1. istine (usp. Iv 3:33)
2. vlasništva (usp. Iv 6:27; II. Tim 2:19; Otk 7:2-3)
3. sigurnosti ili zaštite (usp. Post 4:15; Mt 27:66; Rim 15:28; II. Kor 1:22; Ef 1:13; 4:30)
4. može biti i znak stvarnosti Božjega obećanog dara (usp. Rim 4:11 i I. Kor 9:2)

Svrha toga pečata bila je prepoznavanje Božjih ljudi tako da ih Božji gnjev ne bi povrijedio. Sotonov pečat označuje njegove ljude, koji su predmet Božjega gnjeva. U Otkrivenju je “nevolja” (tj. *thlipsis*) uvijek proganjanje vjernika od strane nevjernika, dok je gnjev/srdžba (tj. *orgē* ili *thumos*) uvijek Božji Sud nad nevjernicima tako da bi se oni mogli pokajati i okrenuti vjeri u Krista. Ta pozitivna svrha Suda može biti videna u Savezu prokletstva/blagoslova u Pnovljenome zakonu 27 – 28.

Izričaj “živi Bog” je igra riječi za naslov YHWH (usp. Izl 3:14; Ps 42:2; 84:2; Mt 16:16). Ista igra riječi često se našla u biblijskim zakletvama, “tako mi živoga Boga”.

3:34 “Za Onoga koga je Bog poslao govore riječi Božje” Postoje dvije usporedne izjave u stihu 34 koje pokazuju da Isusov autoritet dolazi od Boga:

1. Bog Ga je poslao
2. On ima puninu Duha

▣ **“jer Njemu daje Duha bez mjere”** Ova je izjava u književnosti u niječnome obliku, ali za engleske čitatelje ona ima pozitivno značenje. Postoje dva različita načina za razumijevanje ove punine Duha: neki vjeruju da :

1. Isus daje puninu Duha vjernicima (usp. 4:10-14; 7:37-39)
2. punina Duha upućuje na Božji dar Mesiji (usp. stih 35)

Rabini su koristili pojam “mjera” kako bi opisali Božju nadahnutost proroka. Rabini su također dodali da nijedan prorok nije imao punu mjeru Duha. Stoga, Isus je viši od proroka (usp. Heb 1:1-2) i, otuda, puno Božje otkrivenje.

3:35 “Otac ljubi Sina” Ova je potvrda ponovljena u 5:20 i 17:23-26. Odnos vjernika s Bogom nađen je u Njegovoj ljubavi za Mesiju (jedinstveni Sin, usp. Heb 1:2; 3:5-6; 5:8; 7:28). Zabilježite brojne razloge izjavljene u ovome okviru zašto bi ljudi morali vjerovati Isusu kao Mesiji.

1. zato jer je On iznad i nadasve iznad svih drugih (stih 31)
2. zato jer je On bio poslan od Boga s poslanjem iskupljenja (stih 34)
3. zato jer Mu Bog neprekidno daje puninu Duha (stih 34)
4. zato jer Ga Bog ljubi (stih 35)
5. zato jer je Bog sve stavio u Njegove ruke (stih 35)

Za “ljubav” postoji nekoliko grčkih riječi koje naznačavaju razliku ljudskih međusobnih odnosa: *agapaō* i *phileō* semantički se preklapaju. Oboje su bile korištene za opis Očeve ljubavi za Sina:

1. 3:35; 17:23.24.26 – *agapaō*
2. 5:20 - *phileō*

Čini se da postoji okvirna razlika u Isusovom razgovoru s Petrom u 21:15-17. Upamtite, “okvir, okvir, okvir”, ne leksikoni/rječnici, ograničena značenja riječi!

▣ **“sve je predao u Njegove ruke”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. To je hebrejski idiom za moć i autoritet nad drugima (tj. 10:28; 13:3; Djela 4:28; 13:11). Ovo je krajnje zanimljiv izričaj i ima mnogobrojne usporednice (usp. Iv 13:3; 17:2; Mt 11:27; 28:18; Ef 1:20-22; Kol 2:10; I. Pt 3:22).

3:36

NASB	“Onaj tko povjeruje u Sina ima vječni život; ali on tko neće slušati Sina neće vidjeti života”
NKJV	“Onaj tko povjeruje u Sina ima trajan život; ali onaj tko ne povjeruje Sinu neće vidjeti život”
NRSV	“Tko god povjeruje u Sina ima vječni život; tko je god neposlušan Sinu neće vidjeti život”
TEV	“Tko god povjeruje u Sina ima vječni život; tko je god neposlušan Sinu neće imati život”
NJB	“Svatko tko povjeruje u Sina ima vječni život; ali svatko tko odbije povjerovati u Sina nikad neće vidjeti život”

Ovi GLAGOLI su svi PREZENT AKTIV koji govori o neprekinutome djelovanju. Povjerenje je više nego jednokratna odluka bez obzira kako bi mogla biti iskrena ili osjećajna (usp. Mt 13:20). To potvrđuje da bez poznavanja Isusa, nitko ne može znati Oca (usp. Iv 12:44-50 i I. Iv 5:10). Spasenje jedino dolazi kroz neprekidni odnos s Isusom, Sinom (usp. 10:1-18; 14:6).

PREZENT ne govori samo o neprekinutome djelovanju, nego o sadašnjoj stvarnosti spasenja. To je ono što neki vjernici imaju sada, ali to još nije potpuno okončano. To je dualizam između “već” nasuprot “ne još” dva doba (vidi Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba u I. Iv 2:17). Vidi Posebnu temu: Glagolsko vrijeme riječi korišteno za spasenje u 9:7.

Također je zanimljivo u tome stihu zabilježiti oprečnost između “povjerovati” i “slušati”. Evandjelje nije samo Osoba koju smo primili i istina što smo prihvatili, nego je ono i život kojeg živimo (usp. Lk 6:46; Ef 2:8-10).

▣ **“već gnjev Božji ostaje na njemu”** Ovo je jedino mjesto u Ivanovim spisima (osim 5 puta u Otkrivenju) gdje se pojavljuje pojam “gnjev” (*orgē*). Okvir je jednostavan i uobičajeno se odnosi na pojam “sud”. To je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. “Povjerenje”, “poslušnost”, i “gnjev” stalno predstavljaju stvarnosti koje će se okončati u budućnosti. To je ista napetost koja postoji između “već” i “ne još” Kraljevstva Božjeg. Za punu biblijsku raspravu o Božjem gnjevu pročitajte Rimljanima 1:18 – 3:20.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste vi odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstveni u tumačenju ste vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne smijete prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je rana Isusova poruka slična onoj Ivana Krstitelja?
2. Je li krštenje isto kao kršćansko krštenje?
3. Zašto su riječi Ivana Krstitelja toliko naglašene u otvaranju Ivanovih poglavlja?
4. Opišite broj i vrstu oprečnosti koje autor Ivan koristi za opis odnosa između Ivana Krstitelja i Isusa?
5. Kako se pojam “prihvatiti” u stihu 33 odnosi prema pojmu “povjerovati” u stihu 36? Kako se pojam “neposlušnost” u stihu 36 odnosi na ovu raspravu?
6. Popišite brojne razloge koji spominju zašto bi ljudi morali vjerovati Isusu iz Nazareta kao njihovoj jedinoj nadi spasenja? (stihovi 31-36)
7. Objasnite zašto je pojam “gnjev” u stihu 36 u PREZENTU.

IVAN 4

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isus i žena iz Samarije	Samarijanka sreće svoga Mesiju	Isus i Samarijanci	Isus i Samarijanci	Isus među Samarijancima
4:1-6	4:1-26	4:1-6	4:1-4 4:5-6	4:1-10
4:7-15		4:7-15	4:7-8 4:9 4:10	
			4:11-12 4:13-14	4:11-14
			4:15	4:15-24
4:16-26		4:16-26	4:16 4:17a 4:17b-18 4:19-20 4:21-24	
			4:25 4:26	4:25-26
	bijela žetva		4:27	
4:27-30	4:27-38	4:27-30	4:28-30	4:27-30
4:31-38		4:31-38	4:31 4:32 4:33	4:31-38
	Spasitelj svijeta		4:34-38	
4:39-42	4:39-42	4:39-42	4:39-40 4:41-42	4:39-42
ozdravljenje satnikovog sina	dobrodošlica Galilejaca	Isus i nežidovi	Isus ozdravljuje sina činovnika	Isus u Galileji
4:43-45	4:43-45	4:43-45	4:43-45	4:43-45
	sin plemića ozdravljen			izliječenje sina kraljevskog činovnika

4:46-54	4:46-54	4:46-54	4:46-48	4:46-53
			4:49	
			4:50-51	
			4:52-53	
			4:54	4:54

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-54

- A. U poglavljima 3 i 4 postoji svrhovita građa
  1. Gospodin Religiozni (Nikodem) nasuprot Gospođe Izopčenicice (žena na izvoru)
  2. jeruzalemsko-temeljeni judaizam (ortodokсни) nasuprot samarijanskome judaizmu (heretički)
- B. Istine o Osobi i djelima Isusa daljnje su razvijani:
  1. razgovorom sa ženom na izvoru (stihovi 1-26)
  2. razgovorom s Njegovim učenicima (stihovi 27-38)
  3. svjedočanstvom mještana (stihovi 39-42)
  4. dočekom Galilejaca (stihovi 43-45)
  5. znakom/čudom Isusove moći nad bolešću (stihovi 46-54).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:1-6

¹Stoga kad je Gospodin doznao da su farizeji čuli kako Isus ima više i krsti više učenika nego Ivan ²(iako sâm Isus nije krstio, ali Njegovi učenici jesu), ³On ostavi Judeju i ponovo ode u Galileju. ⁴A On je imao proći kroz Samariju. ⁵Tako dođe u grad Samarije nazvan Sihar, blizu zemljišta kojeg Jakov dade svome sinu Josipu; ⁶a tamo bijaše Jakovljevi izvor. Tako Isus, postajući umoran od Svoga putovanja, sjede dakle kod izvora. Bilo je oko šestoga sata.

4:1 “Gospodin” Ivan, vrativši u sjećanje slučaj (pomoću Duha) godinu dana poslije, u istoj rečenici koristi “Gospodin” i “Isus” kao upućivanje na istu Osobu.

Nekoliko grčkih rukopisa imaju u stihu 1 “Isus” dva puta (tj. $\aleph$, D, NRSV, NJB, REB), ali “Gospodin” je u MSS P^{66,75}, A; B; C; L (NASB, NKJV). Doduše, čak i s daleko boljom rukopisnom ovjerom za “Gospodin” UBS⁴ stavlja u tekst “Isus” i ocjenjuje ga s “C” (teškoće u odlučivanju).

▣ **“farizeji”** Vidi Posebnu temu u 1:24.

▣ **“(su) čuli kako Isus ima više i krsti više učenika nego Ivan”** Isus je ostavio njihovo područje zbog mogućih napetosti između Njegovih sljedbenika i sljedbenika Ivana Krstitelja koje su uskomešali farizeji. Sinoptici kažu da ih je On ostavio jer je Herod Antipa uhitio Ivana Krstitelja (usp. Mt 4:12; Mk 1:14; Lk 3:20).

4:2 “sâm Isus nije krstio” Ovo nije omalovažavajuća opaska o krštenju (usp. Mt 28:19; Djela 2:38; 8:12; 16:33; 22:16), nego prepoznavanje ljudske egocentrične naravi (tj. “Ja sam bio kršten od Isusa”, ili Pavla, i I. Kor 1:17). Izgleda da je Isus krstio na početku Svoje službe (usp. 3:22), ali je poslije prestao. Ivan ispravlja krivu izjavu farizeja.

4:3 “On ostavi Judeju i ponovo ode u Galileju” Ovdje su dva AORISTA AKTIVNOGA PARTICIPA korištena kako bi naglasila Isusova zemljopisna kretanja.

4:4 “On je imao proći kroz Samariju” “Imao” je grčki GLAGOL *dei*, nekoliko puta upotrebljavan u ovome okviru (usp. 3:7.14.30). Uobičajeno je prevedeno “morati” ili “neophodno”. Za Isusa je taj put bio Božanska svrha. To je najkraći put; Josip [Flavije – op.prev.] kaže da su Židovi iz Galileje uobičajeno koristili taj put. Doduše, Židovi iz Judeje mrzili su Samarijance i nisu željeli hodati kroz njihovu zemlju zato jer su ih smatrali religijski polu-rasima.

POSEBNA TEMA: RASIZAM

I. Uvod

- A. Ovo je sveopći izraz paloga čovječanstva unutar njegova društva. To je ego čovječanstva, koje podupire samo sebe iza leđa drugih. Rasizam je, na mnogo načina, suvremena pojava, dok je nacionalizam (ili pripadnost plemenu) više drevni izraz.
- B. Nacionalizam je započeo u Babelu (Post 11) i prvotno se odnosio na tri Noina sina od koji su se razvila takozvana plemena (Post 10). Doduše, iz Pisma je vidljivo da je čovječanstvo iz jednoga ishodišta (usp. Post 1 – 3; Djela 17:24-26).
- C. Rasizam je samo jedna od mnogih predrasuda. Neke druge su (1) obrazovni snobizam; (2) društveno-gospodarska oholost; (3) samo-pravedni religijski legalizam; i (4) dogmatsko političke skupine.

II. Biblijska građa

A. Stari zavjet

1. Postanak 1:27 – Ljudski rod, muško i žensko, bilo je stvoreno na sliku i slično Bogu, koji ih je stvorio jedinstvenima. To također pokazuje njihovu osobnu vrijednost i dostojanstvo (usp. Iv 3:16).
2. Postanak 1:11-25 – Deset je puta zabilježen izričaj: “.. nakon njihove vlastite vrste ...”. To se koristilo kako bi se podržala rasna segregacija. Doduše, očito je ovo izvan okvira zato jer izričaj upućuje na životinje i biljke a ne na ljudstvo.
3. Postanak 9:18-27 – Ovo se koristilo kako bi se poduprla rasna prevlast. Mora biti zapamćeno da Bog nije prokleo Kanaan. Noa, njegov djed, prokleo ga je nakon što se probudio iz pijane omamljenosti. Biblija nikad ne navodi da je Bog potvrdio tu kletvu/prokletstvo. Čak i ako bi On to učinio, to ne utječe na crnu rasu. Kanaan je bio otac onih koji su naseljavali Palestinu i egipatske zidne umjetnine pokazuju da oni nisu bili crni.
4. Jošua 9:23 – Ovo je bilo korišteno kako bi se dokazalo da će jedna rasa služiti drugoj. Doduše, u okviru, Gibeonci su od istoga rasnoga podrijetla kao Židovi.

5. Ezra 9 – 10 i Nehemija 13 – Ovo je često bilo korišteno u rasnome smislu, ali okvir pokazuje da su oženjeni bili osuđeni, ne zbog rase (oni su bili od istoga Noinog sina, Post 10), nego za religijske razloge.
- B. Novi zavjet
1. Evanđelja
    - a. Isus je iskoristio mržnju između Židova i Samarijanaca na nekoliko mjesta, koja pokazuju da je rasna mržnja neprimjerena:
      - (1) parabola o dobrome Samarijancu (Lk 10:25-37)
      - (2) žena na izvoru (Iv 4)
      - (3) zahvalni gubavac (Lk 17:7-19)
    - b. Evanđelje je za svo čovječanstvo:
      - (1) Ivan 3:16
      - (2) Luka 24:46-47
      - (3) Hebrejima 2:9
      - (4) Otkrivenje 14:6
    - c. Kraljevstvo će uključiti svo čovječanstvo:
      - (1) Luka 13:29
      - (2) Otkrivenje 5
  2. Djela apostolska
    - a. Djela apostolska 10 je odlučujuće poglavlje o Božjoj sveopćoj ljubavi i sveopćoj poruci Evanđelja.
    - b. Petar je bio napadnut zbog njegovih činidaba u Djelima apostolskim 11 i njegova poteškoća nije bila riješena do sabora u Jeruzalemu kad su se u Djelima apostolskim 15 sreli i došli do rješenja. Ova napetost između Židova i ne-Židova u prvome stoljeću bila je vrlo žestoka.
  3. Pavao
    - a. nema prepreka u Kristu:
      - (1) Galaćanima 3:26-28
      - (2) Efežanima 2:11-22
      - (3) Kološanima 3:11
    - b. Bog ne pravi razliku među osobama:
      - (1) Rimljanima 2:11
      - (2) Efežanima 6:9
  4. Petar i Jakov
    - a. Bog ne pravi razliku među osobama, I. Petrova 1:17
    - b. budući da Bog ne pokazuje pristranost, ne smiju ga pokazivati ni Njegovi ljudi, Jakov 2:1
  5. Ivan
    - a. jedna od najjačih izjava o odgovornosti vjernika nađena je u I. Ivanovoj 4:20.

III. Zaključak

- A. Rasizam, ili biti za njega, štetan na svaki način, potpuno je neprimjeren Božjoj djeci. Evo navoda Henleea Barnettea, koji je 1964. godine na skupu u Gloriet, New Mexico, govorio za Komisiju za kršćanski život:

“Rasizam je heretički zato jer je nebiblijski i nekršćanski, da ne kažem neznanstveni.”
- B. Ova poteškoća daje kršćanima priliku pokazati njihov kršćanski život, praštanje i razumijevanje prema izgubljenome svijetu. Kršćaninovo odbijanje u tome području pokazuje nezrelost a to je mogućnost Zlome da uspori vjernikovu vjeru, sigurnost, i rast. To će također djelovati kao prepreka dolaženju izgubljenih ljudi Kristu.
- C. Što mogu ja učiniti? (Ovaj dio uzet je iz proglasa Komisije za kršćanski život naslovljenog “Rasni odnosi”) “NA OSOBNOME STUPNJU”

- ★ Prihvati vlastitu odgovornost u rješavanju poteškoća vezanih s rasom.
  - ★ Molitvom, proučavanjem Biblije, i druženjima s onima druge rase, nastoj osloboditi svoj život od rasnih predrasuda.
  - ★ Izrazi svoja uvjerenja o rasi, posebice tamo gdje su neosporeni oni koji potiču rasnu mržnju.
- “U OBITELJSKOME ŽIVOTU”
- ★ Prepoznaj važnost obiteljskoga utjecaja na razvitak stavova prema drugim rasama.
  - ★ Nastoj razviti kršćanske stavove raspravljajući o tome što djeca i roditelji izvan doma čuju o rasnim pitanjima.
  - ★ Roditelji bi morali biti pozorni u davanju kršćanskog primjera vezanog na ljude drugih rasa.
  - ★ Nastoj omogućiti stvaranje obiteljskih prijateljstava preko rasnih pravaca.
- “U VAŠOJ CRKVI”
- ★ Propovijedanjem i učenjem biblijske istine vezane na rasu, kongregacija može biti pobuđena davanjem primjera za čitavu zajednicu.
  - ★ Budite sigurni da je slavljenje, druženje, i služenje preko crkve otvoreno svima, jednako kao što NZ-ne crkve nisu vidjele rasne prepreke (Ef 2:11-22; Gal 3:26-29).
- “U SVAKODNEVNOME ŽIVOTU”
- ★ Pomozite nadvladati sve rasne diskriminacije u poslovnome svijetu.
  - ★ Radite preko svih vrsta društvenih organizacija da osiguraju ista prava i mogućnosti, znajući da je rasni problem onaj koji bi morao biti napadnut, a ne ljudi. Cilj je promicanje razumijevanja, a ne stvaranje ogorčenja.
  - ★ Ako se čini mudrim, organizirajte poseban odbor zabrinutih građana u svrhu otvaranja načina za razgovor u zajednici za poduku opće javnosti i za poboljšanje međurasnih odnosa.
  - ★ Poduprite donošenje zakona i zakonodavce u pronalasku promidžbe zakona o rasnoj pravednosti i suprotstavite se onima koji iskorištavaju pristranost za političku korist.
  - ★ Preporučite službenu provedbu zakona za provođenje zakona bez diskriminacije.
  - ★ Izbjegavajte nasilje, i promičite poštovanje zakona, radeći kao kršćanski građanin sve moguće za osiguranje da zakonski sadržaji ne postanu oruđa u rukama onih koji bi željeli promicati diskriminaciju.
  - ★ Primijenite Kristov duh i um u svim ljudskim međuodnosima.

▣ **“kroz Samariju”** Između Samarijanaca i Judejaca postojalo je veliko neprijateljstvo od osmoga stoljeća prije Krista. Godine 722. pr.Kr. deset je sjevernih plemena, sa svojom glavninom u Samariji, bilo zarobljeno od Asirije i prognano u Mediju (usp. II. Kr 17:6). Ostali zarobljenici bili su ponovno naseljeni u sjevernu Palestinu (usp. II. Kr 17:24). Tijekom godina ovi su se pogani međusobno ženili s onima koji su preostali od izraelskoga naroda. Židovi su samarijsku religiju smatrali polu-rasnom i heretičkom (usp. Ezer 4:1-4). Ovo daje okvir stihu 9.

4:5 “grad Samarije nazvan Sihar, blizu zemljišta kojeg Jakov dade svome sinu Josipu” (usp. Post 33:18; 19; Jš 24:32). Mnogi smatraju da je Sihar Šekem, iako to nije navedeno u NZ-u.

4:6 “tamo bijaše Jakovljevi izvor” Ovo je uistinu spremište zemunice duboke oko 100 stopa. To nije bila tekuća voda (izvorna), nego skupljena kišnica. U SZ-u nikad nije značilo ništa osim imena koje usmjerava na područje prema predaji patrijarha.

▣ **“Isus, postajući umoran od Svoga putovanja”** Ovdje jasno vidimo ljudsku Isusovu narav (usp. Lk 2:52), ali On nikad nije bio preumoran ljubiti ljude!

NASB, NKJV, NJB
NRSV, TEV

“Bilo je oko šestoga sata”

“Bilo je oko podneva”

Mnogo se raspravlja o tome koji je način računanja vremena koristio Ivan u Evanđelju. Neki napominju da je to izgleda bilo židovsko vrijeme a neki rimsko vrijeme. Židovi započinju dan u 6 sati prije podne (Rimljani u podne), Isus je došao na izvor u najvrućije vrijeme dana, u podne.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:7-14

⁷Tamo dođe žena iz Samarije zahvatiti vodu. Isus joj reče: “Daj Mi piti.” ⁸Jer su Njegovi učenici otišli u grad kako bi kupili hranu. ⁹Stoga Mu Samarijanka reče: “Kako je to da me Ti, koji si Židov, pitaš za piće iako sam ja žena Samarijanka?” (Jer Židovi nemaju posla sa Samarijancima). ¹⁰Isus odgovori i reče joj: “Ako bi ti znala dar od Boga, i tko je to tko ti kaže: ‘Daj Mi piti’, ti bi Ga pitala, i On bi ti dao žive vode.” ¹¹Ona mu reče: “Gospodine, Ti nemaš ništa za zahvaćanje vode a izvor je dubok; otkuda bi onda Ti dobio živu vodu? ¹²Ti nisi veći od našega oca Jakova, jesi li, koji nam je dao izvor, i sâm pio iz njega kao i njegovi sinovi i njegova stoka?” ¹³Isus odgovori i reče joj: “Svatko tko pije od ove vode ponovno će ožednjeti; ¹⁴ali tko god pije od vode koju ću mu Ja dati nikad neće ožednjeti; ali voda koju ću mu Ja dati postat će u njemu izvor vode što struji u vječni život.”

4:7 “Tamo dođe žena iz Samarije” Zbog svoga društvenog položaja u selu, žena je sama došla do udaljenoga izvora u neuobičajeno vrijeme dana.

4:7 “Daj Mi piti” Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA koji prenosi neku hitnost.

4:8 Ovaj stih postavlja pozornicu za Isusov privatni razgovor s ovom izopćenom ženom heretičke sekte judaizma. To je druga ubačena bilješka od Ivana.

4:9 “Kako je to da me Ti, koji si Židov, pitaš za piće iako sam ja žena Samarijanka” Židovima čak nije bilo dozvoljeno piti iz istoga vedra iz kojeg su pili Samarijanci (usp. Lev 15). Isus je zanemario dvije kulturalne prepreke: (1) razgovarajući sa Samarijankom i (2) razgovarajući sa ženom u javnosti.

4:9 “(Jer Židovi nemaju posla sa Samarijancima)” Umetak u zagradama (NASB, NRSV), koji je još jedan objasnidbeni Ivanov umetak, u MSS $\aleph$ i D nedostaje, ali ima ga u P^{63,66,75,76}, $\aleph^1$, A, B, C, L. UBS⁴ dodjeljuje mu ocjenu “A” (izvjesno).

4:10 “Ako” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvan “oprečan činjenici”. Izjava je napravljena tako da je pogrešna u odnosu na najvažniji zaključak koji je također pogrešan.

Ovo je jedina uporaba riječi “dar” u Evanđelju po Ivanu. Ovdje upućuje na Isusa kao dar od Boga (usp. 3:16) koji daje vječni život. U Ivanu 7:38-39 i Djelima apostolskim ona se koristi za davanje Svetoga Duha (usp. Djela 2:38; 8:20; 10:45; 11:17). Žarište je na nezasluženju, nezavrijeđenju Božjoj milosti otkrivenoj u Kristu i Duhu.

4:10 “žive vode” Ovaj pojam ima u SZ-u metaforičku pozadinu (usp. Ps 36:9; Iz 12:3; 44:3; Jer 2:13; 17:13; Zah 14:8). Isus pojam “živa voda” koristi kao istoznačnicu za “duhovni život”. Doduše, Samarijanka je mislila da On govori o tekućoj vodi, kao opreci kišnice u spremniku. U Evanđelju po Ivanu osobito je to da je Isus (svjetlo svijeta) redovito neshvaćen (tj. Nikodem). Zemaljska, pala kraljevina neće razumjeti nebesku kraljevinu (tj. Isusovu poruku).

4:11 “Gospodine” Ovo je grčki pojam *kurios* u svome VOKATIVNOM obliku *kurie*. Mogao bi biti korišten kao uljudno oslovljavanje (gospodin) ili kao teološka izjava (GOSPODAR) usmjeravajući na Isusa kao puno Božanstvo kao i u stihu 1 te Rimljanima 10:13. Ovdje se radi o uljudnome oslovljavanju.

4:12 “Ti nisi veći od našega oca Jakova, jesi li” Gramatika očekuje “ne” odgovor. Ovo je očito ironička izjava. Samarijanka je zahtijevala dostojanstvo svoga vlastitog podrijetla koje je bilo utvrđeno preko Efrajima i Manašea natrag do Jakova. Zadivljujuće je to da je Isusovo vrhovništvo bilo upravo ono što je On tvrdio!

Ovaj razgovor upućuje na dva teološka pitanja:

1. Božju/Isusovu ljubav za izopćenike (tj. Samarijance, ženu)
2. Isusova nadmoć nad judaizmom i rasnim ponosom

4:13-14 “ali tko god pije od vode koju ću mu Ja dati nikad neće ožednjeti” Ovo vjerojatno ima mesijanski duboki smisao (usp. Iz 12:3; 48:21; 49:10). Ovaj izričaj je jak dvostruko niječan. Radi se o igri GLAGOLSKOGA VREMENA. PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA u stihu 13 podrazumijeva pijenje opet i ponovo, dok AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA u stihu 14 podrazumijeva jednokratno pijenje.

4:14 “izvor vode što struji u vječni život” Ovo je PREZENT PARTICIPA koji znači “trajno živahan” (usp. Iz 58:11 i Ivan 7:38). Za otpale ljude, voda je bila simbol života i božanske opskrbe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:15-26

¹⁵Žena Mu reče: “Gospodine, daj mi tu vodu, tako da više neću biti žedna niti ću prolaziti sav taj put dovde zahvaćati.” ¹⁶On joj reče: “Idi, pozovi svog muža i dođi ovamo.” ¹⁷Žena odgovori i reče: “Ja nemam muža.” ¹⁸Isus joj reče: “Pravo si rekla: ‘Ja nemam muža’; imala si pet muževa, i taj s kojim si sada nije tvoj muž; ovo si istinito rekla.” ¹⁹Žena Mu reče: “Gospodine, vidim da si Ti prorok.” ²⁰Naši očevi štovali su na ovome brdu, a vi ljudi kažete da je Jeruzalem mjesto gdje bi ljudi morali štovati.” ²¹Isus joj reče: “Ženo, vjeruj Mi, dolazi čas kad nitko neće štovati Oca ni na ovome brdu niti u Jeruzalemu.” ²²Vi štujete ono što ne znate; mi štujemo ono što znamo, jer spasenje je od Židova. ²³Ali dolazi čas, i već je tu, kad će istinski štovatelji štovati Oca u duhu i istini; takve ljude traži Otac da budu Njegovi štovatelji. ²⁴Bog je duh, i oni koji Ga štuju moraju Ga štovati u duhu i istini.” ²⁵Žena Mu reče: “Znam da Mesija dolazi (Onaj koji je nazvan Krist); kad On dođe, On će nam sve objasniti.” ²⁶Isus joj reče: “Ja koji govorim s tobom sam On.”

4:15 Žena, kao i Nikodem, još uvijek razumije Isusa na vrlo fizičkome (doslovnome) stupnju. To nije bilo neuobičajeno čak niti za učenike. Oni su često pogrešno tumačili Isusa zbog neshvaćanja Njegova metaforičkog jezika (usp. Ivan 4:31-33; 11:11-13). Oznake streme učiniti tekst jasnijim i lakšim za slijeđenje.

4:16 UBS⁴ čak ni ne spominje mogućnost da je ime Isus bilo dodano (usp. NKJV, NRSV, NJB, REB). NET Biblija daje rukopisni dokaz za svoj zaključak (str. 1903, tj. MSS α^c , A, C², D, L, i W, ali nedostaje u MSS P^{66,75}, B, C).

▣ **“Idi, pozovi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA koji slijedi AORIST AKTIVNOG IMPERATIVA.

4:17 “Ja nemam muža” Grijeh mora biti suočen. Isus ne oprašta ali On niti ne osuđuje.

4:18 “imala si pet muževa” Isus primjenjuje nadnaravno znanje kako bi pomaknuo ženu iz sfere fizičkoga u sferu duhovnoga (usp. 1:48).

4:19 “vidim da si Ti prorok” Žena još nije došla do mesijanskoga razumijevanja. Ona je uporabom pohvale (isto kao i Nikodem u 3:2) pokušala zaobići važno pitanje svoga odnosa s Bogom.

Drugi komentatori to vide kao usmjerenje na Mesiju iz Ponovljenoga zakona 18:15-22.

POSEBNA TEMA: SZ-no PROROČANSTVO

I. UVOD

A. Otvaranje izjava

1. Vjerujuća zajednica ne slaže se s načinom tumačenja proročanstva. Ostale su istine bile kroz stoljeća utvrđene kao ortodoksno gledište, ali ne i ova.
2. Postoji nekoliko dobro određenih stupnjeva SZ-nog proročanstva:
  - a. predmonarhijsko

- (1) pojedinci nazvani prorocima:
  - (a) Abraham – Postanak 20:7
  - (b) Mojsije – Brojevi 12:6-8; Ponovljeni zakon 18:15; 34:10
  - (c) Aron – Izlazak 7:1 (govornik za Mojsija)
  - (d) Mirjam – Izlazak 15:20
  - (e) Medad i Eldad – Brojevi 11:24-30
  - (f) Debora – Suci 4:4
  - (g) neimenovan – Suci 6:7-10
  - (h) Samuel – I. Samuelova 3:20
- (2) usmjerenja na proroke kao skupinu – Ponovljeni zakon 13:1-5; 18:20-22
- (3) proročka skupina ili ceh – I. Samuelova 10:5-13; 19:20; I. Kraljevima 20:35.41; 22:6.10-13; II. Kraljevima 2:3.7; 4:1.38; 5:22; 6:1, itd.
- (4) Mesija nazvan prorok – Ponovljeni zakon 18:15-18
- b. nepisani monarhijski (obraćali su se kralju)
  - (1) Gad – I. Samuelova 22:5; II. Samuelova 24:11; I. Kraljevima 29:29
  - (2) Natan – II. Samuelova 7:2; 12:25; I. Kraljevima 1:22
  - (3) Ahija – I. Kraljevima 11:29
  - (4) Jehu – I. Kraljevima 16:1.7.12
  - (5) neimenovan – I. Kraljevima 18:4.13; 20:13.22
  - (6) Elija – I. Kraljevima 18 – II. Kraljevima 2
  - (7) Mihej – I. Kraljevima 22
  - (8) Eliša – II. Kraljevima 2:8.13
- c. klasično pisanje proroka (oni su se obraćali narodu isto kao i kralju): Izaija – Malahija (osim Daniela)

B. Biblijski pojmovi

1. *Ro'eh* = “vidjelac”, I. Samuelova 9:9. Ova napomena sama po sebi pokazuje prijelaz na pojam *nabi*. *Ro'eh* jeste od općenitoga pojma “vidjeti”. Takva je osoba razumjela Božji način i naume te bila savjetovana za potvrdu Božje volje za određeno pitanje.
2. *Hozeh* = “vidjelac”, II. Samuelova 24:11. Načelno je istoznačnica riječi *Ro'eh*. Ona je od rijedega pojma “vidjeti”. Taj participni oblik najčešće se koristio za upućivanje na proroke (tj. “gle”).
3. *Nabi'* = “prorok”, srodan akademskom GLAGOLU *Nabu* = “pozvati” i arapskome *Naba'a* = “nagovijestiti”. To je najuobičajeni pojam u Starome zavjetu za označavanje proroka. Korišten je više od 300 puta. Točna etimologija je neizvjesna ali “pozvati” u prisutnost čini se najboljim izborom. Moguće najbolje razumijevanje dolazi od YHWH-inog opisa Mojsijevog odnosa s faraonom preko Arona (usp. Izl 4:10-16; 17:1; Pnz 5:5. Prorok je netko tko govori za Boga Njegovim ljudima [Am 3:8; Jer 1:7.17; Ez 3:4]).
4. Sva tri pojma korištena su za proročki položaj u I. Ljetopisima 29:29; Samuel - *Ro'eh*; Natan – *Nabi'* i Gad – *Hozeh*.
5. Izričaj, *'ish ha - 'elohim*, “Čovjek Božji”, također je šira oznaka govornika za Boga. U SZ-u korištena je otprilike 76 puta u smislu “prorok”.
6. Pojam “prorok” je izvorno grčki. Dolazi od: (1) *pro* = “prije” ili “za” i (2) *phemi* = “govoriti”.

II. ODREDBA PROROČANSTVA

- A. Pojam “proročanstvo” ima u hebrejskome šire semantičko polje nego u engleskome. Povijesne knjige o Jošui preko Kraljeva (osim Knjige o Rutu) imenovane su od Židova kao “nekadašnji proroci”. Obojica i Abraham (Post 20:7; Ps 105:5) i Mojsije (Pnz 18:18) označeni su kao proroci (kao i Mirjam, Izl 15:20). Stoga, čuvajte se pretpostavljenih engleskih odredbi!
- B. “Prorokovanje se zakonito može odrediti kao ono koje razumije povijest čije prihvaćanje ima smisla samo u pojmovima Božanske potvrde, Božanske svrhe, Božanskoga sudjelovanja”, *Interpreter's Dictionary of the Bible*, tom 3, str. 896.

- C. "Prorok nije niti filozof ni sustavni teolog, nego zavjetni posrednik koji predaje riječi od Boga Njegovu narodu zato da uobličí njihovu budućnost preoblikovanjem njihove sadašnjosti", "Prophets and Prophecy", *Encyclopedia Judaica* tom 13, str. 1152.

III. SVRHA PROROČANSTVA

- A. Proročanstvo je način za Boga da govori Svojim ljudima, osiguravajući vodstvo u njihovoj trenutačnoj okolnosti i nadi u Njegov nadzor njihovih života te svjetskih zbivanja. Njihova je poruka načelno bila zajednička. Misli se na prijekor, ohrabrenje, produbljenje vjere i pokajanja, te na objavu Božjim ljudima o Njemu samome i Njegovim naumima. Oni su održavali Božje ljude u vjernosti Božjim Savezima. Ovome se mora dodati da se često koristilo za jasnu objavu Božjega izbora govornika (Pnz 13:1-3; 18:20-22). Ono bi, u konačnici, usmjeravalo na Mesiju.
- B. Često, prorok je uzimao povijesne ili teološke krize svojih dana i prenosio ih u eshatološku okolnost. Taj uvid u kraj povijesnoga vremena jedinstven je u Izraelu te njegovo shvaćanje Božanskoga izbora i obećanja temeljem Saveza.
- C. Izgleda da je proročki položaj bio ravnoteža (Jer 18:18) i prisvajanje položaja velikoga svećenika kao načina da se dozna Božja volja. Urim i Tumim zamijenjene su govornom porukom Božjega govornika. Nakon Malahije izgleda da je položaj proroka također prošlost u Izraelu. Nije se poslije ponovo pojavljivao više od 400 godina do Ivana Krstitelja. Nesigurno je kako se dar "proroštva" Novoga zavjeta odnosi na Stari zavjet. Proroci Novoga zavjeta (Djela 11:27-28; 13:1; 14:29.32.37; 15:32; I. Kor 12:10.28-29; Ef 4:11) nisu objavitelji novoga otkrivenja ili Pisma, nego pripovjedači-daljnega i pred-pripovjedači Božje volje u zavjetnim prilikama.
- D. Proročanstvo nije isključivo ili prvenstveno predvidljivo u prirodi. Predvidljivost je jedan način potvrde njegova položaja i njegove poruke, ali mora biti zabilježeno "manje od 2% SZ-noga mesijanskog proročanstva. Manje od 5% posebice opisuje Doba Novoga saveza. Manje od 1% povezuje se s događajima koji će tek doći." (Fee i Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, str 166).
- E. Proroci predstavljaju Boga ljudima, dok svećenici predstavljaju ljude Bogu. To je općenita izjava. Postoje iznimke kao Habakuk, koji usmjerava pitanja Bogu.
- F. Jedan razlog je poteškoća u razumijevanju proroka zato jer ne znamo kako su bile ustrojene njihove Knjige. One nisu kronološke. Izgleda da su tematske ali ne uvijek na način na koji bi se očekivalo. Često nema očite pozadine, vremenske okosnice ili jasne podjele između proricanja. Te su Knjige teške za (1) čitanje odjednom; (2) isticanje teme; i (3) provjeru središnje istine ili autorove nakane u svakome proricanju.

IV. OSOBINE PROROČANSTVA

- A. U Starome zavjetu izgleda postoji razvitak okvira "prorok" i "proročanstvo". U ranome Izraelu razvijalo se udruženje proroka, vođeno jakim karizmatiskim vođom kao Elija ili Eliša. Ponekad je izričaj, "sinovi proroka", bio korišten za označavanje takvih skupina (II. Kr 2). Proroci su bili obilježeni oblicima zanosa (I. Sam 10:10-13; 19:18-24).
- B. Doduše, ovo je razdoblje brzo prešlo u pojedinačne proroke. Bilo je takvih proroka (i istinskih i lažnih) koji su se poistovjetili s kraljem, i živjeli u palači (Gad, Natan). Također, bilo je i onih neovisnih, ponekad posve nepovezanih sa stvarnim stanjem izraelskoga društva (Amos). Bilo ih je i muških i ženskih (II. Kr 22:14).
- C. Prorok je često bio objavitelj budućnosti, uvjetovanoj ljudskim trenutačnim odgovorom. Često je prorokov zadatak bio razotkrivanje Božjega sveopćeg nauma za Njegovo Stvorenje što nije ovisilo o ljudskome odgovoru. Taj sveopći eshatološki naum jedinstven je među drevnim blisko-istočnim prorocima. Dvostruko žarište proročkih poruka je proricanje i Savez vjernosti (usp. Fee i Stuart, str. 150). To ukazuje da su proroci prvenstveno imali zajedničku srž. Uobičajeno, ali ne isključivo, obraćali su se narodu.
- D. Najviše proročke građe bilo je preneseno usmeno. Poslije je bilo usklađeno značenje tema, kronologija ili drugi obrasci blisko istočne književnosti koji su za nas izgubljeni. Zato što je bilo usmeno ono nije građeno kao pisana proza. To čini Knjige teškima za glatko čitanje i teškima za razumijevanje izvan određene . povijesne okolnosti.

- E. Za prenošenje svojih poruka proroci koriste nekoliko obrazaca:
1. sudište – Bog uzima ljude na Sud, često je to slučaj rastave kad YHWH odbija Svoju ženu (Izrael) zbog njene nevjere (Hoš 4; Mih 6).
  2. posmrtna naricaljka – posebna vrsta poruke i osobitoga “jao” izdvojena kao poseban oblik (Iz 5; Hab 2).
  3. službeno izricanje Saveza blagoslova – naglašena uvjetna narav Saveza i posljedice, i pozitivno i negativno, sročene od slova do slova za budućnost (Pnz 27 – 28).

V. KORISNI VODIČI ZA TUMAČENJE PROROČANSTVA

- A. Nađite nakanu izvornoga proroka (uređivača teksta) bilježeći povijesnu okolnost i književni okvir svakoga proroštva. Uobičajeno će ono na neki način uključiti Izraelov raskid s Mojsijevim Savezom.
- B. Čitajte i tumačite čitavo proroštvo, ne samo jedan dio, istaknite njegovu nakanu. Vidite kako se ono odnosi prema okolnim proročanstvima. Pokušajte čitavu Knjigu izložiti u glavnim crtama.
- C. Pretpostavite doslovno tumačenje odlomka sve dok vam se ne istakne nešto u tekstu samo po sebi prikazano slikovito; potom stavite slikoviti jezik u prozu.
- D. Raščlanite simboličko djelovanje u svjetlu povijesne okolnosti i usporednih odlomaka. Budite sigurni da ste zapamtili kako ova drevna književnost Bliskoga Istoka nije zadapnjačka ili suvremena književnost.
- E. Odnosite se prema pretkazivanju pažljivo.
1. Je li ono isključivo za autorovo vrijeme?
  2. Jesu li ona naknadno ispunjena u povijesti Izraela?
  3. Jesu li ona tek budući događaji?
  4. Imaju li ona ispunjenje u današnjici i još u budućnosti?
  5. Dopustite autorima Biblije, ne suvremenim autorima, voditi vaše odgovore.
- F. Posebne značajke
1. Je li pretkazivanje pobliže označeno uvjetovanim odgovorom?
  2. Je li nedvojbeno kome je proročanstvo upućeno (i zašto)?
  3. Postoji li mogućnost višestrukoga i biblijskog i/ili povijesnoga ispunjenja?
  4. NZ-ni su autori pod nadahnućem bili sposobni vidjeti Mesiju na mnogim mjestima u SZ-u što za nas nije vidljivo. Oni su izgleda koristili tipologiju ili igru riječi. Budući da mi nismo nadahnuti bolje je ostaviti njima takav pristup.

VI. KORISNE KNJIGE

- A. *A Guide to Biblical Prophecy* od Carla E. Amendinga i W. Warda Basqueja
- B. *How to Read the Bible for All Its Worth* od Gordona Feeja i Douglasa Stuarta
- C. *My Servants the Prophets* od Edwarda J. Younga
- D. *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic* od D. Brenta Sandyja
- E. *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, tom 4, str. 1067-1078

POSEBNA TEMA: NZ-no PROROČANSTVO

- I. Nije isto kao SZ-no proročanstvo (BDB 611), koje ima rabinsko suoznačje nadahnutoga otkrivenja od YHWH (usp. Djela 3:18.21; Rim 16:26). Samo bi proroci mogli pisati Pismo.
- A. Mojsije je bio nazvan prorokom (usp. Pnz 18:15-21).
- B. Povijesne Knjige (Jošua – Kraljevi [osim Rute]) bile su nazvane “prijašnji proroci” (usp. Djela 3:24).
- C. Proroci zauzimaju mjesto velikoga svećenika kao izvora obavijesti od Boga (usp. Izaija – Malahija).
- D. Drugi podjeljak hebrejskoga kanona je “Proroci” (usp. Mt 5:17; 22:40; Lk 16:16; 24:25.27; Rim 3:21).

- II. U NZ-u okvir je bio korišten na nekoliko različitih načina:
- A. usmjeravanjem na SZ-ne proroke i njihovu nadahnutu poruku (usp. Mt 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; 1:2)
  - B. usmjeravanjem na poruku za nekoga pojedinca prije negoli za udruženu skupinu (tj. SZ-ni proroci govorili su prvenstveno Izraelu)
  - C. usmjeravanjem na obojicu i na Ivana Krstitelja (usp. Mt 11:9; 14:5; 21:26; Lk 1:76) i na Isusa kao navjestitelja Kraljevstva Božjeg (usp. Mt 13:57; 21:11.46; Lk 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Isus je također tvrdio da je veći od proroka (usp. Mt 11:9; 12:41; Lk 7:26).
  - D. ostali proroci u NZ-u
    1. rani Isusov život kao što je zabilježeno u Evanđelju po Luki (tj. Marijina sjećanja):
      - a. Elizabeta (usp. Lk 1:41-42)
      - b. Zaharija (usp. Lk 1:67-79)
      - c. Šimun (usp. Lk 2:25-35)
      - d. Ana (usp. Lk 2:36)
    2. ironička pretkazanja (usp. Kajfa, Ivan 11:51)
  - E. usmjeravanjem na onoga koji navješćuje Evanđelje (popisi naviještenih darova u I. Kor 12:28-29; Ef 4:11)
  - F. usmjeravanjem na neprekidan dar u Crkvi (usp. Mt 23:34; Djela 13:1; 15:32; Rim 12:6; I. Kor 12:10.28-29; 13:2; Ef 4:11). Ovo se ponekad može odnositi na ženu (usp. Lk 2:36; Djela 2:17; 21:9; I. Kor 11:4-5)
  - G. usmjeravanjem na apokaliptičku Knjigu Otkrivenja (usp. Otk 1:3; 22:7.10.18.19).
- III. PROROCI NZ-a
- A. Oni ne daju nadahnuće otkrivenje u istome smislu kao što su to činili SZ-ni proroci (tj. Pisma). Ova je izjava moguća zbog uporabe izričaja “vjera” (tj. u smislu dovršenoga Evanđelja) korištenome u Djelima apostolskim 6:7; 13:8; 14:22; Galaćanima 1:23; 3:23; 6:10; Filipljanima 1:27; Judi 3.20.
Ovaj je okvir jasan iz punoga izričaja korištenoga u Judi 3, “vjera jednom i zauvijek predana svetima”. Vjera “jednom zauvijek” usmjerava na istine, doktrine, okvire, svijet – pregled učenja kršćanstva. Ovaj jednom-predana naglasak biblijska je osnova za teološko ograničeno nadahnuće za NZ-ne spise i ne omogućuje kasnijim ili drugim spisima biti razmatranima kao otkrivajućima. Postoje mnoga nejasna, nesigurna, i siva područja u NZ-u, ali vjernici vjerom potvrđuju da je sve “potrebno” za vjeru i primjenu s dovoljnom jasnoćom obuhvaćeno u NZ-u. Taj je okvir predstavljao ono što je nazvano “objavljujućim trokutom”:
    1. Bog je u povijesti objavio Sâm Sebe u vremenskome-prostoru (OTKRIVENJE)
    2. On je izabrao određene ljudske pisce da dokazima potkrijepe i objasne Njegova djela (NADAHNUĆE)
 On je dao Svoga Duha za otvaranje ljudskih umova i srca kako bi razumjeli ove spise, ne konačne, već odgovarajuće za spasenje i učinkovit kršćanski život (PROSVJETLJENJE). Glavna točka toga jeste ta da je nadahnuće za pisce Pisma bilo ograničeno. Nema daljnjih autoritativnih spisa, viđenja, ili objava. Kanon je zaključen. Ono što moramo jeste primjereno odgovoriti Bogu na svu istinu. Ova istina izgleda bolje u suglasju biblijskih pisaca nasuprot nesuglasju iskrenih, bogobojaznih vjernika. Nijedan suvremeni pisac ili govornik nema stupanj Božanskoga vodstva kao što su imali pisci Pisma.
  - B. Na neki su način proroci NZ-a slični prorocima SZ-a:
    1. pretkazivanje budućih događaja (usp. Pavao, Djela 27:22; Agab, Djela 11:27-28; 21:10-11; ostali neimenovani proroci, Djela 20:23)
    2. navješćivanje Suda (usp. Pavao, Djela 13:11; 28:25-28)
    3. simbolička djela koja živopisno opisuju neki događaj (usp. Agab, Djela 21:11).
  - C. Istine Evanđelja ponekad navješćuju na predvidljiv način (usp. Djela 11:27-28; 20:23; 21:10-11), ali to nije prvenstvena bit. Proricanje u I. Korinćanima u osnovi je navješćivanje Evanđelja (usp. 14:24.39).
  - D. Oni su današnje sredstvo Duha za otkrivanje današnjice i djelatnih primjena Božje istine za svaku novu priliku, kulturu, ili vremensko razdoblje (usp. I. Kor 14:3).

- E. Bili su djelotvorni u ranim Pavlovim crkvama (usp. I. Kor 11:4-5; 12:28.29; 13:29; 14:1.3.4.5.6.22.24.29.31. 32.37.39; Ef 2:20; 3:5; 4:11; I. Sol 5:20) i navedeni su u *Didahama* (spis kasnoga prvog stoljeća ili drugoga stoljeća, nadnevak neizvjestan) te u montanizmu drugoga i trećega stoljeća u sjevernoj Africi.
- IV. Jesu li prestali NZ-ni darovi?
- A. Na ovo je pitanje teško odgovoriti. Odredbom svrhe darova pomaže se objasniti sporno pitanje. Jesu li namijenjeni potvrdi prvotnoga propovijedanja Evandjelja ili su neprekidni načini za Crkvu da služi sama sebi i izgubljenome svijetu?
- B. Je li za odgovor dovoljan jedan pogled na povijest Crkve ili NZ sam po sebi? U NZ-u nema naznaka da su duhovni darovi privremeni. Oni koji pokušavaju I. Korinćanima 13:8-13 koristiti za upućivanje na sporno pitanje zlorabe autorsku nakanu odlomka, koji tvrdi da će sve osim ljubavi proći.
- C. U iskušenju sam reći da otkad je NZ, ne povijest Crkve, autoritet, vjernici moraju potvrditi da se darovi nastavljaju. Doduše, vjerujem da na tumačenje utječe kultura. Neki vrlo jasni tekstovi nisu više prikladni (tj. sveti poljubac, nošenje vela za žene, crkveni sastanak u kući, itd.). Ako kultura utječe na tekst, onda zašto ne bi i povijest Crkve?
- D. To je jednostavno pitanje koje ne može biti konačno odgovoreno. Neki će vjernici zagovarati “prestanak” a drugi “ne-prestanak”. U ovome području, kao i u mnogim pitanjima tumačenja, ključ je srce vjernika. NZ je višeznačan i kulturalan. Poteškoća je biti sposoban odlučiti na koje tekstove utječe kultura/povijest a koji su za sva vremena i za sve kulture (usp. od Feeja i Stuarta *How to Read the Bible for All Its Worth*, str. 14-19 i 69-77). Ovo su rasprave o slobodi i odgovornosti, nađene u Rimljanima 14:1 - 15:13 i I. Korinćanima 8 – 10, presudne. Dva su načina važna kako odgovaramo na pitanje:
1. svaki vjernik mora hodati u vjeri u svjetlu kojeg imaju. Dobri uvidi u naše srce i pobude
  2. svaki vjernik mora dopustiti drugim vjernicima hodati u njihovome razumijevanju vjere. Moraju biti snošljivi u okviru biblijskih granica. Bog želi da mi ljubimo jedan drugoga kao što je On ljubio nas.
- E. I sažetak toga pitanja, kršćanstvo je život vjere i ljubavi, ne savršena teologija. Odnos s Njim što utječe na naše odnose jednog s drugim važniji je od konačne obavijesti ili vjeroispovijednog savršenstva.

4:20 “naši očevi” Ovo upućuje na Abrahama i Jakova (usp. Post 12:7; 33:20). Ona brani svoju spoznaju uklapanja temeljem Saveza (usp. 8:31-59).

▣ **“štovali su na ovome brdu”** Ovo upućuje na teološku činjenicu kao gdje bi Bog (YHWH) mogao biti štovan. Židovi su isticali brdo Morija (strana židovskoga Hrama), dok su Samarijanci isticali brdo Gerizimo (samarijanski hram uništeno je Ivan Hirkan godine 129. pr.Kr.).

Danas bi to mogao biti napad ljudi kojima svjedočimo stavljanjem teološke crvene krpe (haringe) kako bi se udaljili od pitanja njihova odnosa s Kristom. Ljudi uživaju u proučavanju religije i filozofije tako dugo dok to ne utječe na njih osobno (usp. 3:19-21).

4:21 “dolazi čas kad nitko neće štovati Oca ni na ovome brdu niti u Jeruzalemu” Ovo je za nju morala biti potresna izjava a i za Njegove učenike također. Nije pitanje gdje, nego tko!

4:22 “jer spasenje je od Židova” Ovo je potvrda podrijetla Mesije (usp. Post 12:2-3; 49:8-12; Iz 2:3; Rim 9:4-5).

4:23 “Ali dolazi čas, i već je tu” Ovo može biti ciljanje na Malahiju 1:11 o sveopćemu štovanju. Očito je Isus donio dar vječnoga života tijekom Njegova životnoga vijeka kao i nakon Njegove smrti. Ova izjava utječe na nastalu napetost između dva dolaska Mesije. Dva židovska doba (vidi Posebnu temu u I. Iv 2:17) sad su se preklapila. Novo doba Duha je sadašnjost, iako mi još uvijek živimo u starome dobu zla i grijeha.\

Isus zasigurno tvrdi da je novo doba započelo u Njemu. Doba Duha, mesijansko doba, započelo je!

▣ **“u duhu i istini”** Pojam “duh” (vidi Posebnu temu u 3:8) govori o štovanju koje nije utemeljeno mjestom ili fizički. Pojam “istina” koristio se u grčkome svijetu za govorenje o mentalnome okviru, dok je hebrejska pozadina bila ona o vjernosti ili pouzdanosti. Vidi Posebnu temu o Istini u 6:55 i 17:3.

▣ **“Otac”** U NZ-u bilo je neuobičajeno Boga zvati “Otac” bez dodavanja napomene o Isusu kao jedinstvenome Sinu.

POSEBNA TEMA: OTAC

SZ uvodi prisnu obiteljsku metaforu Boga kao Oca:

1. narod Izraela često je opisan kao YHWH-in “sin” (usp. Hoš 11:1; Mal 3:17)
2. čak se i prije u Ponovljenome zakonu koristila analogija Boga kao Oca (1:31)
3. u Ponovljenome zakonu 32 Izrael je nazvan “Njegovo dijete” a Bog je nazvan “vaš Otac”
4. ova analogija izjavljena je u Psalmu 103:13 i razvijena u Psalmu 68:5 (otac siročadi)
5. to je bilo uobičajeno u prorocima (usp. Iz 1:2; 63:8; Izrael, kao sin, Bog kao Otac, 63:16; 64:8; Jer 3:4.19; 31:9).

Isus je govorio aramejski, što znači da mnoga mjesta gdje se pojavljuje “Otac” kao na grčkome *Pater* možda utječu na aramejski *Abba* (usp. 14:36). Taj obiteljski pojam “Tata” ili “Otac” odražava Isusovu prisnost s Ocem; Njegova objava Njegovim sljedbenicima također pridonosi našoj vlastitoj prisnosti s Ocem. Pojam “Otac” koristio se rijetko u SZ-u kao YHWH, ali Isus ga je koristio često i naširoko. To je vjernicima glavno otkrivenje novoga odnosa s Bogom kroz Krista (usp. Mt 6:9).

▣ **“takve ljude traži Otac da budu Njegovi štovatelji”** Bog djelatno traži izgubljeno čovječanstvo (usp. Iz 55; Ez 18:23.32; Lk 19:10; Iv 1:12; 3:16).

4:24 “Bog je duh” U Ivanovim spisima postoji nekoliko kratkih rečenica koje opisuju Božju narav: (1) Bog je ljubav; (2) Bog je svjetlo; (3) Bog je duh. Ovo može značiti (1) ne fizički; (2) ne ograničen jednim mjestom; (3) ne vezan na vremenski slijed ili (4) nebesko nasuprot zemaljskome.

4:25 “Mesija dolazi” Pojam Mesija javlja se samo dva puta u NZ-u, i to u Evandelju po Ivanu (usp. 1:41; 4:25).

POSEBNA TEMA: MESIJA

Ovo je uzeto iz mojih komentara zabilježeno u Danielu 9:6. Poteškoća u tumačenju ovoga stiha je zbog mogućnosti u značenju povezanosti s Mesijom ili nekim drugim (BDB 603):

1. bilo je korišteno za židovske kraljeve (npr. I. Sam 2:10; 12:3)
2. bilo je korišteno za židovske svećenike (npr. Lev 4:3.5)
3. bilo je korišteno za Kira (usp. Iz 45:1)
4. #1 i #2 povezane su u Psalmu 110 i Zahariji 4
5. bilo je korišteno za Božji poseban dolazak, davidovskog Kralja da u novo doba donese pravednost:
  - a. plemenu Jude (usp. Post 49:10)
  - b. kući Jišajevoj (usp. II. Sam 7)
  - c. sveopću kraljevsku vladavinu (usp. Ps 2; Iz 9:6; 11:1-5; Mih 5:1-4 i dalje)

Osobno sam očaran poistovjećivanjem “pomazanika” s Isusom iz Nazareta zbog:

1. uvođenja vječnoga Kraljevstva u poglavlju 2 tijekom četvrtoga kraljevstva
2. uvođenja “Sina Čovječjega” u 7:13 koji je početak vječnoga Kraljevstva
3. kratke rečenice o iskupljenju u 9:24, koja vodi prema vrhunskoj točki povijesti paloga svijeta
4. Isusovog korištenja Knjige Daniela u NZ-u (usp. Mt 24:15; Mk 13:14).

▣ “kad On dođe, On će nam sve objasniti” Ovo pokazuje da su Samarijanci očekivali Mesiju. Pokazuje također da su vidjeli dolazak Mesije kao objavu Boga u punini.

4:26 “Ja koji govorim s tobom sam *On*” Ovo može usmjeravati na Izaiju 52:6. To je naum, otvorena potvrda Njegova Božanstva (tako različito od sinoptičkih Evanđelja!). To je igra od “Ja Jesam”, što odražava ST-no ime u Savezu za Boga, YHWH (usp. Izl 3:12.14). Isus je to SZ-no ime za Boga koristio kao način upućivanja na vidljivu i jasnu samo-objavu JHWH u Isusu (usp. Iv 8:24.28. 58; 13:19; 18:5 usporediti s Iz 41:4; 43:10; 46:4). Ova posebna uporaba “Ja Jesam” mora biti razlučena od dobro znanih izjava “Ja sam” u Ivanu, 6:35, 51; 8:12; 10:7.9.11.14; 11:25; 14:6; 15:1.5, koje su slijedile određene imenice.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:27-30

²⁷U to dođoše Njegovi učenici, i bili su začuđeni što je On razgovarao sa ženom, ali nitko ne reče: “Što Ti tražiš?” ili, “Zašto Ti govoriš s njom?” ²⁸Tako žena ostavi svoj krčag, i ode u grad te reče ljudima: ²⁹“Dodite, vidite čovjeka koji mi reče sve što *sam* učinila; to nije Krist, je li?” ³⁰Oni odoše iz grada, i dođoše k Njemu.

4:27 “bili su začuđeni što je On razgovarao sa ženom” Kulturološki to naprosto nije bilo činjeno kod ortodoksnih Židova.

▣ “ali nitko ne reče: ‘Što Ti tražiš?’ ili, ‘Zašto Ti govoriš s njom?’” Ovo je osvrt očevica Ivana. On je dobro morao zapamtiti taj potresni događaj!

4:28 “žena ostavi svoj krčag” Ovo je kao prekrasno svjedočanstvo, povijesna zabilješka koja je pokazala uzbuđenost ove žene kad je požurila natrag u selo kako bi posvjedočila (usp. stihove 29-30).

4:29 “to nije Krist, je li?” Gramatički oblik očekuje “ne” odgovor, ali okvir pokazuje da je ona stvarno vjerovala da je On to bio! Okvir je nadmudrio gramatiku!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:31-38

³¹Dotle su Ga učenici nagovarali, govoreći: “Rabbi, jedi.” ³²Ali On im reče: “Ja imam hranu za jesti za koju vi ne znate.” ³³Tako su učenici govorili jedan drugome: “Nitko Mu nije donio *ništa* za jelo, je li?” ³⁴Isus im reče: “Moje jelo je činiti volju Onoga koji Me posla i izvršiti Njegovo djelo. ³⁵Ne kažete li: ‘Ima još četiri mjeseca, i *onda* dolazi žetva?’ Eto, Ja vam kažem, podignite svoje oči i pogledajte polja, koja su bijela za žetvu. ³⁶Onaj tko već žanje prima plaću i skuplja plod za život vječni; tako se onaj koji je sijao i koji žanje mogu zajedno radovati. ³⁷Za ovaj *slučaj* rečeno je istinito: ‘Jedan sije a drugi žanje.’ ³⁸Ja vas poslah da žanjete ono za što se niste trudili; drugi su se trudili a vi ste ušli u njihov trud.”

4:32 Ovo je još jedno ciljanje na dualizam između Neba nasuprot Zemlji, duhovnog nasuprot fizičkome. Isus je bio na evangelističkome, objavljujućem poslanju. Prvenstvo su bili/jesu ljudi!

4:34 “Moje jelo je činiti volju Onoga koji Me posla i izvršiti Njegovo djelo” Ivan 17 jasno je izrazio Isusovo razumijevanje onoga što je Otac želio od Njega da učini (usp. Mk 10:45; Lk 19:10; Iv 6:29).

Oprečnost između Isusa poslanog odozgo, iz čiste prisutnosti Boga, Oca, kao Njegovo poslanje da objavi Oca i izvrši Očevo djelo. To je vertikalni dualizam tako osobit za Ivana (odozgo nasuprot odozdo, duh nasuprot tijelu).

Za to što je Isus bio poslan korištena su dva različita pojma:

1. *pempō* (4:34; 5:23.24.30.37; 6:38.39.40.44; 7:16.18.28.33; 8:16.18.26.29; 9:4; 12:44.45.49; 14:24; 15:21; 16:5)
2. *apostellō* (3:17.24; 5:36.38; 6:29.57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.18.21.23.25; 20:21).

Ovo su istoznačnice kao što pokazuje 20:21. To pokazuje također da su vjernici isto tako poslani u izgubljeni svijet kao predstavnici Oca u svrhu iskupljenja (usp. II. Kor 5:13-21).

POSEBNA TEMA: VOLJA (*thelēma*) BOŽJA

EVANĐELJE PO IVANU

- Isus je došao izvršiti Očevu volju (usp. 4:34; 5:30; 6:38)
- uskrisiti posljednjega dana sve koje je Otac dao Sinu (usp. 6:39)
- kako bi svi vjerovali u Sina (usp. 6:29.40)
- odgovorena molitva vezana na činjenje Božje volje (usp. 9:31 i Iv 5:14)

SINOPTIČKA EVANĐELJA

- vršenje Božje volje je najvažnije (usp. Mt 7:21)
- vršenje Božje volje čini jednoga brata i jednu sestru s Isusom (usp. Mt 12:50; Mk 3:35)
- Božja volja ni za koga nije da propadne (pogine) (usp. Mt 18:14; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9)
- Kalvarija je bila Očeva volja za Isusa (usp. Mt 26:42; Lk 22:42)

PAVLOVA PISMA

- zrelost i služenje svih vjernika (usp. Rim 12:1-2)
- vjernici su izbavljeni od ovoga zlog doba (usp. Gal 1:4)
- Božja volja bila je Njegov iskupiteljski naum (usp. Ef 1:5.9.11)
- vjernici iskusišu i žive Duhom-ispunjeni život (usp. Ef 5:17-18)
- vjernici su ispunjeni spoznajom Boga (usp. Kol 1:9)
- vjernici su učinjeni savršenima i potpunima (usp. Kol 4:12)
- vjernici su posvećeni (usp. I. Sol 4:3)
- vjernici zahvaljuju u svemu (usp. I. Sol 5:18)

PETROVA PISMA

- vjernici rade ispravno (tj. pokoravaju se građanskim vlastima) i pri tom ušutkuju glupave ljude, osiguravajući priliku za evangelizaciju (usp. I. Pt 2:15)
- vjernici trpe (usp. I. Pt 3:17; 4:19)
- vjernici ne žive samo-središnji život (usp. I. Pt 4:2)

IVANOVA PISMA

- vjernici traju zauvijek (usp. I. Iv 2:17)
- ključ vjernicima za odgovorenu molitvu (usp. I. Iv 5:14)

4:35 “**Ima još četiri mjeseca, i onda dolazi žetva**” Ovo je metaforički izričaj koji pokazuje da je prilika za duhovni odgovor bila sada! Ljudi su bili spašeni vjerom u Njega tijekom Isusova života, ne samo nakon uskrsnuća.

4:36-38 “**Jedan sije a drugi žanje**” Ovi stihovi upućuju na službu proroka ili možda Ivana Krstitelja. To je korišteno u I. Korinćanima 3:6-8 za odnos između Pavlove službe i Apolonove službe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:39-42

³⁹Iz toga mjesta mnogi Samarijanci povjeroše u Njega zbog riječi žene koja je posvjedočila: “On mi je rekao sve što *sam* učinila.” ⁴⁰Tako kad Samarijanci dođoše Isusu, molili su Ga neka ostane s njima; i On ostade tamo dva dana. ⁴¹Mnogo ih je više povjerovalo zbog Njegove riječi; ⁴²i oni su rekli ženi: “Mi ne vjerujemo više zbog onoga što si rekla, nego jer smo čuli sami za sebe i znamo da je Ovaj zaista Spasitelj svijeta.”

4:39 “**mnogi Samarijanci povjeroše u Njega**” Ivan upotrebljava GLAGOL “povjerovati” u spoju s nekoliko drugih pojmova: “povjerovati u” (*en*), “povjerovati da” (*hoti*), i, najčešće, “povjerovati u/za” (*eis*) ili staviti pouzdanje u (usp. 2:11.23; 3:16.18.36; 6:29.35.40; 7:5.31.38.48; 8:30; 9:35.36; 10:42; 11:25.26.45.48; 12:11.37.42.44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20). U početku su Samarijanci povjerovali zbog ženinog svjedočanstva (stih 39), ali nakon što su čuli Isusa oni su osobno primili Njegovo svjedočanstvo (stihovi 41-42). Isus je došao izgubljenoj ovcu Izraela, ali Njegovo je Evanđelje bilo za svo čovječanstvo: Samarijance, siro-feničku ženu, i rimske vojnike (usp. Rim 10:12; I. Kor 12:13; Gal 3:28-29; Kol 3:11). Vidi Posebnu temu u 2:23.

▣ “zbog riječi žene koja je posvjedočila” Ako je Bog koristio svjedoka za tu heretičku i nemoralnu ženu, On može koristiti mene i vas! Ovaj stih pokazuje važnost osobnoga svjedočanstva. Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8.

4:40

NASB, NRSV

“molili”

NKJV

“pozvali”

TEV, NJB

“prosili”

Ovo je jak grčki pojam i morao bi biti preveden kao “pozvali” ili “prosili”. Jačina toga pojma može biti viđena u njegovoj uporabi u stihu 47 (usp. Lk 4:38).

4:42 “Spasitelj svijeta” Ovaj isti sveopći naziv u I. Ivanovoj 4:14 također je bio korišten u sveopćem smislu Božje ljubavi za svo čovječanstvo (usp. I. Tim 2:6; Heb 2:9; I. Iv 2:2). Obećanje iz Postanka 3:15 bilo je ispunjeno! U prvome stoljeću taj je izričaj bio često korišten za Cezara. Rimski progonoj pojavili su se zbog toga što su kršćani koristili taj naslov isključivo za Isusa. Ovaj naslov pokazuje također kako su NZ-ni autori pripisivali Sinu naslov od Boga Oca: Poslanica Titu 1:3 — Titu 1:4; Titu 2:10 — Titu 2:13; Titu 3:4 — Titu 3:6.

Židovi su odbacili Isusa (usp. 1:11), ali Samarijanci su Ga primili brzo i lako (usp. 1:12)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:43-45

⁴³Nakon dva dana On ode odande dalje u Galileju. ⁴⁴Sâm je Isus svjedočio da prorok nema časti u svojoj vlastitoj zemlji. ⁴⁵Tako kad On dođe u Galileju, Galilejci Ga primiše, vidjevši sve što je On učinio u Jeruzalemu na blagdan; jer su i oni sami išli na blagdan.

4:43 Ovaj stih pokazuje da se Isus kretao mnogo slobodnije i češće između Judeje i Galileje nego što bi netko mogao pretpostaviti iz sinoptičkih Evanđelja.

4:44 Ovo je vrlo neuobičajen stih jer ne potkrepljuje prethodni tekst. Možda upućuje na službu u Galileji koja je upravo započinjala (usp. 4:3). Ova izreka nađena je i u Mateju 13:57; Marku 6:4; Luki 4:24. U sinopticima usmjerava na Galileju, ali ovdje upućuje na Judeju.

Galilejci su također rekli da “primiše” Isusa, ali mnogi od njih nisu slijedili to prihvaćanje i poslije su Ga napustili. “Povjerovati” i “primiti” uključuje više od početnoga prihvaćanja (usp. parabolu o tlima u Mt 13:18-23; Mk 4:12-20; Lk 8:11-15). Vidi Posebnu temu: Potreba ustrajnosti u 8:31.

4:45 “Galilejci Ga primiše” Oni su već iskusili Isusova učenja i čuda tijekom ranije posjete Jeruzalemu na blagdan Pashe. Ovo daje naslutiti da su oni povjerovali u Isusa kao Božjega Mesiju (usp. 1:12) barem do nekoga stupnja (usp. stih 48).

▣ “jer su i oni sami išli na blagdan” NET Biblija označava to kao drugi ubačeni osvrt autora, kao što rade sve od stiha 44 (usp. NRSV, NIV).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:46-54

⁴⁶Zbog toga On ponovo dođe u Kanu Galilejsku gdje je On pretvorio vodu u vino. A tamo bijaše kraljevski činovnik čiji sin bi bolestan u Kafarnaumu. ⁴⁷Kad ču da je Isus došao iz Judeje u Galileju, ode k Njemu i zaklinjao Ga neka siđe i ozdravi njegovog sina; jer on bijaše na samrti. ⁴⁸Tako mu Isus reče: “Ako vi ljudi ne vidite znakove i čuda, jednostavno nećete vjerovati.” ⁴⁹Kraljevski Mu činovnik reče, “Gospodine, siđi prije negoli moje dijete umre.” ⁵⁰Isus mu reče: “Idi; tvoj sin živi.” Čovjek povjerova riječi koju mu Isus reče i krene. ⁵¹Sad kad je silazio, njegov ga rob sretne, rekavši da je njegov sin živ. ⁵²Tada ga je ispitivao o satu kad je njegov sin počeo bivati bolje. Tada mu rekoše: “Jučer ga je oko sedam sati pustila vrućica.” ⁵³Tako otac znade da to bijaše u satu kad mu Isus reče: “Tvoj sin živi”; i povjeruje on sâm i sav njegov dom. ⁵⁴Ovo je ponovo drugi znak što Isus izvede kad se vratio iz Judeje u Galileju.

4:46

NASB, NRSV, NJB

“kraljevski činovnik”

NKJV
TEV

“izvjestan plemenitaš”
“državni činovnik”

Ovaj je bio državni činovnik u službi Herodove obitelji.

4:48 “Ako vi ljudi ne vidite znakove i čuda, jednostavno nećete vjerovati” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE s jakim DVOSTRUKOM NEGACIJOM. Isus se obraća ovome čovjeku u MNOŽINI. Židovi su tražili znakove (usp. 2:18; 6:2.30; Mt 12:38; 16:1). Ali ovaj Herodov sluga povjerovao je prije negoli je znak bio dat.

4:49 “dijete” U tri stiha Ivan koristi tri različita pojma:

1. stih 49 - *paidion* (NASB, “dijete”)
2. stih 50 - *hyiōs* (NASB, “sin”)
3. stih 51 - *pais* (NASB, “sin”).

Očito su ovi pojmovi korišteni istoznačno.

4:50 Ovaj stih dohvaća bitnost Evanđelja po Ivanu – povjerovati u Isusa, povjerovati Njegovoj riječi, povjerovati Njegovim djelima, povjerovati u Njegovu Osobu! Ta ljudska vjera u Njega potvrđena je povjerenjem bez znaka o Isusovim obećanjima.

4:53 “povjeruje on sâm i sav njegov dom” Ovo je prvo od mnogih izvješća gdje povjerenje jedne osobe utječe na čitavu obitelj:

1. Kornelije (Djela 10:44-48)
2. Lidija (Djela 16:15)
3. tamničar u Filipima (Djela 16:31-34)
4. Krisp (Djela 18:8)
5. Stefan (I. Kor 1:16).

Bilo je mnogo raspre o ovim obraćenjima ukućana, ali mora biti rečeno da su svi članovi morali osobno prihvatiti Isusa svaki sam za sebe. Srednji Istok mnogo je više plemenski i obiteljski usmjeren negoli suvremene kulture. Istina je i to da drugi koji su važni u našim životima utječu na naše izbore.

4:54 Prvi javni znak bio je na svadbenoj proslavi u Kani (usp. 2:1-11).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Isus ostavio područje Judeje?
2. Je li se Ivan koristio rimskim vremenom ili židovskim vremenom?
3. Zašto je Isusov razgovor sa Samarijankom tako važan?
4. Kako stih 20 utječe na odnos između denominacija danas?
5. Objasni iznenadnu izjavu koju je naveo Isus u stihu 26.
6. Jesu li Galilejci primijenili istinsku vjeru?

IVAN 5

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
ozdravljenje na ribnjaku	ozdravljeni čovjek na ribnjaku Bethesda	ozdravljenje hromoga u subotu	ozdravljenje na ribnjaku	izlječenje bolesnoga na ribnjaku Bethesda
5:1-9a	5:1-15	5:1 5:2-9a	5:1-6 5:7 5:8-9a	5:1-9a
5:9b-18		5:9b-18	5:9b-10 5:11 5:12 5:14 5:16 5:15-17	5:9b-18
autoritet Sina	čast Oca i Sina 5:16-23	Isusov odnos s Bogom	5:18 autoritet Sina	
5:19-29	Život i Sud su kroz Sina 5:24-30	5:19-24 5:25-29	5:19-23 5:24-29	5:19-47
5:30		dokaz Isusovog odnosa s Bogom 5:30	svjedoci za Isusa 5:30	
svjedoci za Isusa	četverostruki svjedok			
5:31-40	5:31-47	5:31-38 Isus kori one koji odbijaju Njegovu ponudu 5:39-47	5:31-40	
5:41-47			5:41-47	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PISČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:1-9a

¹Poslije toga bijaše židovski blagdan, te Isus uziđe u Jeruzalem. ²Tamo u Jeruzalemu nalazi se kod Ovčjih vrata ribnjak, koji je na hebrejskome nazvan Bethesda, i ima pet trijemova. ³U njima leže mnogo onih koji su bolesni, slijepi, hromi, i uzeti, ⁴[čekajući pokretanje voda; jer je anđeo Gospodnji silazio u određena doba godine u ribnjak i uzburkao vodu; tko god je potom prvi, nakon uzburkavanja vode, zakoračio bio je ozdravljen od koje god bolesti bolovao.] ⁵Tamo je bio čovjek koji je bolovao trideset i osam godina. ⁶Kad ga Isus vidje kako leži *tamo*, znajući da je već dugo godina bio *u tome stanju*, On mu reče: “Želiš li ozdraviti?” ⁷Bolestan Mu čovjek odgovori: “Gospodine, nemam nikoga da me stavi u ribnjak kad je voda uzburkana, jer dok ja dođem, drugi zakorači prije mene.” ⁸Isus mu reče: “Ustani, uzmi svoj ležaj i hodaj.” ⁹Odmah čovjek ozdravi, te uzme svoj ležaj i poče hodati.

5:1 “blagdan” Neki stari grčki rukopisi, $\aleph$ i C, imaju “taj blagdan”, ali većina rukopisa ima “blagdan” (P⁶⁶, P⁷⁵, A, B, i D). Tada su postojala tri godišnja blagdanska dana obvezna za Židove muškarce koje su svakako morali obdržavati (usp. Lev 23): (1) Pashu; (2) Pedeseticu; i (3) Blagdan sjenica. Ako ovo uspućuje na Pashu, tada je Isus vršio javnu službu četiri godine umjesto tri (usp. 2:13.23; 6:4; 12:1). Prema predaji je prihvaćeno da je Isus nakon Ivanovog krštenja javnu službu obavljao tri godine. To je utvrđeno samo brojem blagdana Pashe spomenutih u Evanđelju po Ivanu.

▣ **“Isus uziđe u Jeruzalem”** Isus je u Ivanu nekoliko puta rekao da mora ići na blagdane u Jeruzalem (usp. 2:13; 5:1; 7:10; 12:12).

Jeruzalem je bio izgrađen na sedam brda i bio je viši od okolne zemlje. Tako bi izričaj “uziđe” mogao biti fizički istinit. Doduše, izgleda da je metafora idiom ili isticanje. Jeruzalem je, zbog Hrama, bio najviše mjesto na Zemlji i središte (pupak) Zemlje.

5:2 “kod Ovčjih vrata” Ova su “vrata stada” bila na sjeveroistočnome dijelu jeruzalemskoga zida. Spomenuta su u Nehemijinoj ponovnoj posveti i obnovi gradskih zidina (usp. Neh 3:1.32; 12:39).

NASB, NKJV

“ribnjak, koji je u hebrejskome nazvan Bethesda”

NRSV

“u hebrejskome nazvan Beth-zatha”

TEV

“u hebrejskome on je nazvan Bethzatha”

NJB

“nazvan Bethesda u hebrejskome”

Postoji nekoliko mogućih slovanja ovoga imena. Josip ga je također nazvao hebrejskim imenom “Bethzatha”, što je bilo ime toga dijela Jeruzalema. U grčkim rukopisima naziva se i “Bethsaida”. Kumranski pobakreni svici nazivaju ga “Bethesda”, što znači “kuća milosrđa” ili “kuća dvojnoga izvora”. Danas je poznat kao ribnjak(ci) sv. Ane.

U Isusovo vrijeme palestinski su Židovi govorili aramejski, ne hebrejski. Kad se u Ivanu kaže “hebrejski” to znači aramejski (usp. 5:2; 19:13.17.20; 20:16; Otk 9:11; 16:16). Sve Isusove izjave kao:

1. *Talitha kum*, Marko 5:41
2. *Ephphatha*, Marko 7:34
3. *Eloi, Eloi, lama sabachthani*, Marko 15:34

su na aramejskome.

5:4 Ovaj stih (3b-4) kasniji je pisarski osvrt koji pokušava objasniti:

1. prisutnost svih bolesnih ljudi na ribnjaku
2. zašto je ovaj čovjek bio tamo tako dugo
3. zašto je on želio da ga netko stavi u vodu, stih 7.

Ovo je očito židovska narodna priča. Ona nije bila dio izvornoga Evanđelja po Ivanovog. Dokaz da taj stih nije bio dio je:

1. nije u rukopisima P⁶⁶, P⁷⁵, א, C*, D
2. bio je označen zvjezdicom u više od 20 kasnijih grčkih izdanja, pokazujući kako se za ovaj tekst mislilo da on nije izvorni
3. u ovome kratkome stihu korišteno je nekoliko ne-Ivanovskih pojmova.

Uključen je u nekoliko ranih grčkih uncijalnih rukopisa, A, C³, K, i L. Bio je također uključen u `Diatessaron` (oko 180.g.), i Tertulijanove spise (200.g.), Ambrozijeve, Krisostomove, i Ćirilove. To pokazuje njegovu starost ali ne i uključenost u izvorno nadahnuto Evanđelje. Bio je uključen u KJV, NASB (ažuriran 1995., sa zagradaama), te u NKJV, ali izostavljen u NASB (1970.), NRSV, NJB, REB, NET Bibliji, i NIV.

Za dobru raspru o rukopisnoj različitosti od evangeličkih kritičara teksta, vidi od Gordona Feeja, *To What End Exegesis?*, str. 17-28.

5:5-6 Zašto je točno Isus izabrao toga određenog čovjeka nama je neznan. Moguće je on tamo bio najdulje. Od ovoga čovjeka bila je zahtijevana mala vjera. Izgleda da je Isus pokušao potaknuti sukob sa židovskim vođama. To Mu je dalo priliku dokazati Njegovu mesijansku tvrdnju. Eshatološki odlomak Izaija 3:5 moguće se odnosi na ovo mesijansko ozdravljenje.

Mnoga od Isusovih čuda bila su prvenstveno učinjena za pojedince, ali i za one koji su promatrali:

1. učenike
2. židovske vlasti
3. svjetinu.

Evanđelja izdvajaju određena čuda kako bi jasno otkrila tko je Isus bio. Ta su zbivanja značajna za Njegova dnevna djelovanja. Izdvojena su kako bi pokazala:

1. Njegovu Osobu
2. Njegovu suosjećajnost
3. Njegovu moć
4. Njegov autoritet
5. Njegovu jasnu objavu Oca
5. Njegovu jasnu objavu mesijanskoga doba.

5:8 “Ustani, uzmi svoj ležaj i hodaj” Ovo je niz zapovijedi:

1. PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA
2. slijeđenog AORISTOM AKTIVNOGA IMPERATIVA
3. onda drugi PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA.

Ležaj je bio jastuk od odjeće što su siromašni koristili za spavanje. Za ove bolesne, hrome, i oduzete ljude služio im je kao jastuk za sjedenje tijekom dana (usp. Mk 2:4.9.11.12; 6:55; Djela 9:33).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5: 9b-18

^{9b}Sad bila je subota toga dana. ¹⁰Tako su Židovi govorili čovjeku koji je bio ozdravljen: “Subota je, i nije ti dopustivo nositi svoj ležaj.” ¹¹Ali on im odgovori: “Onaj koji me ozdravio bio je onaj koji mi reče: ‘Uzmi svoj ležaj i hodaj.’” ¹²Upitaše ga: “Tko je čovjek koji ti reče: ‘Uzmi svoj ležaj i hodaj?’” ¹³Ali čovjek koji je bio ozdravljen nije znao tko je to bio, jer se je Isus izmaknuo budući da je tamo bilo svjetine na *tome* mjestu. ¹⁴Poslije ga Isus nade u hramu i reče mu: “Evo, ozdravio si; ne griješi nikad više, tako da ti se ne dogodi ništa gore.” ¹⁵Čovjek ode, i ispriča Židovima da je to bio Isus koji ga je ozdravio. ¹⁶Zbog toga su Židovi progonili Isusa, jer je On radio ovo u subotu. ¹⁷Ali On im odgovori: “Moj Otac radi sve dosad, i Ja Sâm radim.” ¹⁸Stoga su Židovi sve više tražili da Ga ubiju, jer ne samo zato što je prekršio subotu, nego je i nazivao Boga Svojim vlastitim Ocem, izjednačujući Sebe s Bogom.

5:9b “Sad bila je subota” Židovski vođe nisu se čak ni radovali jer je čovjek bio ozdravljen, nego su bili ljutiti Isusovim kršenjem usmene predaje (poslije uzakonjene u Talmudu) povezane sa subotom (usp. stihovi 16. 18; Mt 7:1-23).

Isusovo ozdravljanje u subotu može biti objašnjeno na dva načina:

1. On je ozdravljivao svaki dan, ali nesuglasje se razvijalo zbog ozdravljanja u subotu
2. On izabire ovu odluku zbog izazivanja rasprave kao prigodu za sudjelovanje u teološkom razgovoru s religijskim vođama.

Isus je često ozdravljivao subotom (usp. Mt 12:9-14; Mk 1:29-31; 3:1-6; Lk 6:6-11; 14:1-6; Iv 5:9-18; 9:14). Isus je istjerivao demone u subotu (usp. Mk 1:21-28; Lk 13:10-17). Isus je branio kad su učenici jeli u subotu (usp. Mt 12:1-8; Mk 2:23-28). Isus je potaknuo sporne teme u sinagogi u subotu (usp. Lk 4:16-30; Iv 7:14-24).

5:13 “Isus (se je) izmaknuo” Doslovno ovo je “nagnuti glavu na jednu stranu”. Isus je u to vrijeme izgledao kao običan Židov. On se samo stopio sa svjetinom.

5:14

NASB, NRSV, NJB “ne griješi nikad više,”
NKJV “Ne griješi više”
TEV “dakle prestani griješiti”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, koji često znači prestati djelo koje je već u tijeku, ali u ovome okviru to izgleda malo vjerojatno (usp. NET Biblija, str. 1907 #8). Židovski teolozi prvoga stoljeća gledali su na bolest kao povezanost s grijehom (usp. Jak 5:14-15). Ovo ne objašnjava sve bolesti, kao što može biti viđeno u Isusovom bavljenju s čovjekom koji je bio rođen slijep (usp. Iv 9) i u Isusovim riječima u Luki 13:1-4.

Isus se ipak bavio duhovnim životom toga čovjeka. Naša djelovanja utječu na naše srce i vjeru. Biblijska vjera je i objektivna i subjektivna, i uvjerenje i djelovanje.

Danas je u crkvama nekakav naglasak na fizičko ozdravljenje. Bog zasigurno još uvijek ozdravljuje. Ali Božansko ozdravljenje moralo bi ishoditi u duhovnoj promjeni načina života i prvenstava. Dobro bi pitanje bilo “zašto želiš biti ozdravljen?”

POSEBNA TEMA: JE LI OZDRAVLJENJE BOŽJI NAUM ZA SVAKO DOBA?

1. Ozdravljenje je bio značajan vid službe Isusa i apostola.
2. Prvenstvena nakana ozdravljenja bila je potvrda njihove temeljito nove poruke o Bogu i Njegovu kraljevstvu.
3. Ono pokazuje Božje srce za ranjene ljude.
4. Bog se nije promijenio (Mal 3:6) i On još uvijek u ljubavi djeluje u ozdravljenju.
5. Postoje primjeri gdje se ozdravljenje nije dogodilo:
  - a. Pavao, II. Korinćanima 12:7-10
  - b. Trofim, II. Timoteju 4:20.
6. Grijeh i bolest bili su povezani kod rabina i Jakova (usp. Iv 9:2; Jak 5:13-18).
7. Ozdravljenje nije jamstvo Novoga saveza. Ono nije dio ispaštanja opisanog u Izajiji 53 i Psalmu 103.
8. Postoji istinska tajnovitost zašto su neki ozdravljeni a neki nisu.
9. Moguće da je unatoč ozdravljenju prisutnome u svakome dobu, bio značajni porast tijekom Isusova životnog vijeka; ovaj porast ponovo će biti vidljiv netom prije Njegova povratka.

5:15 “Čovjek ode, i ispriča Židovima” Nepoznata je točna pobuda koja stoji iza njegova obaviještavanja židovskih vlasti:

1. izgleda da je bilo neobazriv, neprijazan čin koji pokazuje da ozdravljenje nije uvijek započeto s vjerom ili završeno s vjerom.
2. Isus mu je rekao učiniti tako (usp. Mt 8:4; Mk 1:44; Lk 5:14; 17:14).

5:16 “jer je On radio ovo u subotu” GLAGOL je IMPERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji označava neprekinuto djelovanje u prošleme vremenu. To nije bilo Isusovo prvo (ili zadnje) subotnje ozdravljenje!

5:17

NASB

“Ali On im odgovori”

NKJV, REV, NRSV, NIV

“Ali Isus im odgovori”

NJB

“Njegov im je odgovor bio”

Pisari koji su prepisivali rane grčke rukopise stremili su:

1. pojednostavljenju gramatike
2. napraviti posebna usmjerenja zamjenicama
3. prilagodbi izričaja.

Teško je znati koji je oblik stiha 17 bio izvoran:

1. “ali On ...” - P⁷⁵, **ⲁ**, B, W
2. “ali Gospodin...” ili “Gospodin Isus” - sirijski prijevodi.

UBS⁴ daje mogućnost #2 ocjenu “C” (poteškoće u odlučivanju).

▣ **“Moj Otac radi sve dosad, i Ja Sâm radim”** Oboje su PREZENT SREDNJIH (deponent [tj. ima pasivni oblik s aktivnim značenjem – op.prev.]) INDIKATIVA. Isus je izjavio da Otac ne prestaje raditi dobro u subotu kao što ne čini niti Sin (za dobru raspru o tome stihu vidi Manfred Brauch, *Abusing Scripture*, str. 219). Ovo je, u pravome smislu, bila potvrda Isusova razumijevanja Njegova jedinstvenoga odnosa s Ocem (usp. stihove 19-29).

Židovski okvir monoteizma (usp. Pnz 6:4) bio je primjenjivo izražen u “jednom uzroku” objašnjenja događaja u ovome svijetu (usp. Suci 9:23; Job 2:10; Prop 7:14; Iz 45:7; 59:16; Tuž 3:33-38; Am 3:6). Sva djela bila su završeno djelo jednoga pravog Boga. Kad je Isus dokazivao dvojno djelovanje u Božjim djelovanjima u svijetu, On je dokazivao dualizam Božanske uzročnosti. Ovo je teška poteškoća Trojstva. Jedan Bog, ali očitovanja tri Osobe (usp. Mt 3:16-17; 28:19; Iv 14:26; Djela 2:33-34; Rim 8:9-10; I. Kor 12:4-6; II. Kor 1:21-22; 13:14; Gal 4:4; Ef 1:3-14; 2:18; 4:4-6; Tit 3:4-6; I. Pt 1:2). Vidi Posebnu temu: Trojstvo u 14:26.

5:18 “Stoga su Židovi sve više tražili da Ga ubiju” Postoje dva razloga zbog kojih su Židovi htjeli ubiti Isusa:

1. On je javno prekršio (doslovno “odriješi”, IMPERFEKT AKTIVNOG INDIKATIVA, usp. Mt 5:19) usmenu predaju (Talmud) glede subote
2. Njegove su izjave pokazivale kako su oni razumijeli da je On proglašavao jednakost s Bogom (usp. 8:58-59; 10:33; 19:7).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:19-23

¹⁹Stoga Isus odgovori i govorio im: “Zaista, zaista, Ja vam kažem, Sin ne može učiniti ništa Sâm od Sebe, osim ako je to nešto što On vidi da čini Otac; jer što god čini Otac, to jednako čini i Sin. ²⁰Jer Otac ljubi Sina, i pokazuje Mu sve što On Sâm radi; i Otac će Mu pokazati veća djela od ovih, tako da ćete se čuditi. ²¹Jer kao što Otac uskrisuje mrtve i daje im život, tako isto i Sin daje život kome On želi. ²²Jer Otac čak ni ne sudi nikome, već je dao sav sud Sinu, ²³tako da će svi štovati Sina kao što štuju Oca. Onaj tko ne štuje Sina ne štuje Oca koji Ga posla.

5:19.24.25 “Zaista, zaista” Ovo je doslovno “Amen, amen”. Pojam “amen” je transkripcija iz hebrejskoga. Izvorno znači pouzdanost. Došlo je u uporabu za potvrdu istine. Isus je jedini poznat koji je koristio tu riječ na početku izjave. Rabio ju je kao uvod u važne izjave. Ivan je jedini koji bilježi dvostruku uporabu toga početnog pojma. Vidi Posebnu temu: Amen u 1:51.

5:19 “Sin” U nekoliko narednih stihova postoji teološki važno ponavljanje pojma “Sin”. U ovome kratkom okviru upotrijebljeno je osam puta. Ono pokazuje Isusovo jedinstveno razumijevanje Njegova odnosa s Ocem i odražava naslov “Sin Čovječji” i “Sin Božji”.

▣ **“Sin ne može učiniti ništa Sâm od Sebe”** Kao što je često istina, NZ predstavlja Isusa u paradoksalnim izražajima. U nekim tekstovima:

1. On je jedno s Ocem (usp. 1:1; 5:18; 10:30.34-38; 14:9-10; 20:28)
2. On je odvojen od Oca (usp. 1:2.14.18; 5:19-23; 8:28; 10:25.29; 14:10.11.12.13.16; 17:1-2)
3. On je čak podložan Njemu (usp. 5:20.30; 8:28; 12:49; 14:28; 15:10.19-24; 17:8).

Ovo je vjerojatno zbog pokaza Isusova punog Božanstva, ali odijeljenog, posebno osobno i vječno očitovanje Božanstva.

U komentaru izdanome od Johna Raymonda E. Browna, *The Jerome Biblical Commentary*, dobro je naglašeno:

“Dublji smisao podređenosti ovdje ne bi smio biti uklonjen pothvatom upućivanja Isusovih riječi samo na Njegovu ljudsku narav ... To bi također moglo ispustiti divnu točku Ivanovske kristologije. Radije, Isus uporno naglašava potpuni sklad djelovanja između Oca i Sina, što, naravno, prvenstveno zahtijeva potpunu jednakost naravi; isti je postupak dovođenja u međusobni odnos Svetoga Duha i Sina upotrijebljen u 16:12 i dalje. Ali kroz ovo Evanđelje nikad ne nalazimo Trojstvo obrađeno kao postavke zamišljene teologije; uvijek je pristupano iz gledišta njegove važnosti prema soteriologiji.” (str. 434).

▣ **“osim ako je to nešto što On vidi da čini Otac”** Čovječanstvo nikad nije vidjelo Oca (usp. stih 37 te 1:18), ali Sin potvrđuje prisnu, osobnu, sadašnju spoznaju Njega (usp. 1:1-3).

▣ **“jer što god čini Otac, to jednako čini i Sin”** U Isusovim djelovanjima i učenjima ljudi jasno vide nevidljivoga Boga (usp. Kol 1:15; Heb 1:3).

5:20 “Jer Otac ljubi Sina, i pokazuje Mu sve što On Sâm radi” Ovo je i PREZENT AKTIVNIH INDIKATIVA koji govori o neprekinutome djelovanju. To je grčki pojam za ljubav, *phileō*. Netko bi očekivao *agapeō* kao u 3:35. Ove dvije riječi za ljubav šire se semantički preklapaju u grčkome koine (vidi D. A. Carson, *Exegetical Fallacies*, drugo izdanje, str. 32-33 i F. Bruce, *Answers to Questions*, str. 73).

▣ **“veća djela”** U okviru ovo upućuje na uskrsnuće mrtvih (stihovi 21.25-26) i izvršenje Suda (stihovi 22.27).

▣ **“tako da ćete se čuditi”** Ova UZROČNA SVRHA jasno pokazuje da je svrha čuda ta da Židovi (MNOŽINA vi) vjeruju u jedinstvenoga Sina (usp. stih 23; Djela 13:41 [Hab 1:5]).

5:21 “Otac uskrisuje mrtve ... tako isto i Sin” U SZ-u YHWH je jedini koji može dati život (usp. Pnz 32:39). Činjenica da Isus može uskrisiti mrtve istovrijedna je izjavi o jednakosti s YHWH-om (usp. stih 26).

Isus daje vječni život sada (usp. II. Kor 5:17; Kol 1:13) što usmjerava na fizičko očitovanje života u novome dobu u stihu 26 (usp. I. Sol 4:13-18). Izgleda da je prošireni sukob s Isusom u Ivanu na pojedinačnoj osnovi, dok još uvijek preostaje budućnost skupnoga događaja (i Sud i spasenje).

▣ **“tako isto i Sin daje život kome On želi”** Kome je Sin odlučio dati život? Za kalvinizam ovo u okviru nije proof-text, nego tvrdnja da vjerovanje u Isusa donosi život (usp. 1:12; 3:16). Napetost dolazi od 6:44.65. Izabire li Duh “sve” ili “neke”? Mislim da je očito kako palo čovječanstvo neće potaći duhovnu kraljevinu, već sam biblijski odan činjenici da se oni moraju odazvati (i naprekidno se odazivati) Duhu koji poziva na pokajanje, vjeru, poslušnost, i ustrajnost! Stvarna tajnovitost je zašto neki koji su čuli Evanđelje kažu “Ne!” Ja to nazivam “tajna nevjerovanja”. U stvarnosti to je oboje “Neoprostiv grijeh” u Evanđeljima i “Smrtni grijeh” u I. Ivanovoj. Vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 5:16.

POSEBNA TEMA: Egzegetski Postupci Za Tumačenje “Neoprostiv Grijeħ”

- A. Upamtite da Evandelja odražavaju židovsku pozadinu
1. Dvije vrste grijeha (usp. Lev 4:2.22.27; 5:15.17-19; Br 15:27-31; Pnz 1:43; 17:12-13):
    - a. nehotimičan
    - b. hotimičan.
  2. židovsku okolnost prije Pedesetnice (tj. ispunjenja Evandelja i Duh još nije bio očitovan).
- B. Zabilježite književni okvir Marka 3:22-30:
1. nevjerovanje Isusove vlastite obitelji (usp. 3:31-32)
  2. nevjerovanje farizeja (usp. 2:24; 3:1.6.22).
- C. Usporedite usporednice gdje se naslov “Sin Čovječji” mijenja u “sin čovječji”:
1. Matej 12:22-37 (tj. 12:32, “riječ protiv Sina Čovječjega”)
  2. Luka 11:14-26; 12:8-12 (tj. 12:10, “riječ protiv Sina Čovječjega”)
  3. Marko 3:28 (tj. “Svi grijesi bit će oprošteni sinovima čovječjim”).

5:22 Jako DVOSTRUKO NIJEČNI I PERFEKT GLAGOLSKOG VREMENA naglašavaju činjenicu da je Sud izvršio Sin (usp. 5:27; 9:39; Djela 10:42; 17:31; II. Tim 4:1; I. Pt 4:5). Jasan paradoks između ovoga stiha i Ivana 13:17 objašnjen je činjenicom da Isus, tijekom ovih “zadnjih dana”, ne sudi nikoga, nego ljudi sude sami sebe svojim odazivom prema Isusu Kristu. Isusov eshatološki Sud (nevjernika) temeljen je na njihovom primanju ili odbijanju Njega.

Davanje vječnoga života nasuprot Sudu bila je tema u 3:17-21.36. Božja ljubav u Kristu, kad je odbijena, postaje Božji gnjev! Postoje samo dvije mogućnosti! Postoji samo jedan način dobivanja vječnoga života – vjera u Krista (usp. 10:1-18; 14:6; I. Iv 5:9-12)!

5:23 “tako da će svi štovati Sina” Uključen pojam “svi” može upućivati na pozornicu eshatološkoga Suda (usp. Fil 2:9-11).

▣ “Onaj tko ne štuje Sina ne štuje Oca koji Ga posla” Ova je izjava vrlo slična onoj u I. Ivanovoj 5:12. Nitko ne može poznati Oca ako ne poznaje Sina, i obratno, nitko ne može štovati ili slaviti Oca tko ne štuje ili slavi Sina!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:24-29

²⁴“Zaista, zaista, Ja vam kažem, on tko čuje Moju riječ, i vjeruje Onomu koji Me posla, ima vječni život, i ne dolazi na sud, nego je prešao iz smrti u život. ²⁵Zaista, zaista, Ja vam kažem, dolazi čas i već jeste, kad će mrtvi čuti glas Sina Božjega, i oni koji čuju živjet će. ²⁶Jer kao što Otac ima život u Samome Sebi, isto je tako On dao Sinu da ima život u Samome Sebi; ²⁷i On Mu je dao vlast da izvrši Sud, jer je On taj Sin Čovječji. ²⁸Ne čudite se tome; jer dolazi čas, kad će svi koji su u grobovima čuti Njegov glas, ²⁹i izići iz njih; oni koji su činili dobra *djela* na uskrsnuće života, oni koji su vršili zla *djela* na uskrsnuće za sud.

5:24 “Zaista, zaista” Ivanovo jedinstveno udvostručenje (usp. stih 25) Isusovih riječi osobit je uvod u važne izjave. Vidi Posebnu temu u 1:51.

▣ “on tko čuje Moju riječ, i vjeruje Onomu koji Me posla, ima vječni život” Ovo su PREZENT AKTIVNIH GLAGOLA. To je naglasak na vjerovanju (vidi Posebnu temu u 2:23) u Oca koje se provodi vjerovanjem u Sina (usp. I. Iv 5:9-12). U sinopticima, vječni je život često budući događaj u koji se nada u vjeri, ali u Ivanu to je osobita sadašnja stvarnost (tj. 8:51; 11:25). Moguće da pojam “čuje” odražava hebrejski pojam *shema*, što znači “čuti tako kao poslušati” (usp. Pnz 6:4).

▣ “koji Me posla” GLAGOL *apostellō* (AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA) je korijen oblika riječi “apostol” (usp. stihove 36-37). Rabini su ga koristili kao “jedan posla kao službenoga predstavnika na propisano poslanje”. Ovaj je pojam u Ivanu često korišten za Oca koji šalje Sina kao Svoga predstavnika. Vidi bilješku u 4:34.

POSEBNA TEMA: SLATI (*APOSTELLŌ*)

To je jednostavna grčka riječ za "slati" (tj. *apostellō*). Ovaj pojam ima nekoliko teoloških primjena:

1. rabini su ga koristili kao pozvan i poslan kao službeni predstavnik drugoga, nešto kao naš engleski "veleposlanik" (usp. II. Kor 5:20).
2. Evanđelja često koriste ovaj pojam za Isusa koji je bio poslan od Oca. U Ivanu pojam ima mesijanski prizvuk (usp. Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48 i posebice Ivan 4:34; 5:24.30.36.37.38; 6:29.38.39.40.57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.8.18.21.23.25; 20:21). Korišten je za Isusovo slanje vjernika (usp. Iv 17:18; 20:21).
3. NZ koristi ga za učenike:
  - a. prvotnih dvanaest unutar kruga učenika (usp. Lk 6:13; Djela 1:21-22)
  - b. posebna skupina pomagača i suradnika apostola:
    - (1) Barnaba (usp. Djela 14:4.14)
    - (2) Andronik i Junije (KJV, Junija, usp. Rim 16:7)
    - (3) Apolon (usp. I. Kor 4:6-9)
    - (4) Jakov Gospodinov brat (usp. Gal 1:19)
    - (5) Silvan i Timotej (usp. I. Sol 2:6)
    - (6) moguće Tit (usp. II. Kor 8:23)
    - (7) moguće Epafra (usp. Fil 2:25)
  - c. dar u Crkvi koji traje (usp. I. Kor 12:28-29; Ef 4:11).
4. Pavao je taj pojam koristio sâm za sebe u većini svojih pisama kao način obrane njegovog Bogom-danog autoriteta kao Kristovog predstavnika (usp. Rim 1:1; I. Kor 1:1; II. Kor 1:1; Gal 1:1; Ef 1:1; Kol 1:1; I. Tim 1:1; II. Tim 1:1; Tit 1:1).

▣ **"nego je prešao iz smrti u život"** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA; taj koji se dogodio u prošlosti i sad mora postati sadašnje stanje. Kraljevstvo Božje je sadašnjost, još buduća, tako također, vječni život (usp. stihove 25-26; I. Iv 3:14). Stih 25 jaka je izjava prisutnosti Kraljevstva sada!

5:25 "dolazi čas i već jeste" Ovo je vrsta jezika koja obilježava Ivanove spise. Riječi i izričaji često imaju dva značenja. U ovome slučaju, "čas" znači:

1. čas spasenja
2. čas Suda.

Vremenska okosnica je oboje i sadašnjost i budućnost (usp. stih 29; 6:39.44.54). Ono što netko radi s Isusom sada odredit će što se događa s njim/njom u budućnosti. Spasenje i Sud su oboje i sadašnja stvarnost i buduće okončanje (usp. stih 28).

POSEBNA TEMA: ČAS

Pojam "čas" je u Evanđeljima korišten na nekoliko različitih načina, kao:

1. vrijeme nagovještaja (usp. Mt 8:13; Lk 7:21; Iv 11:9)
2. metafora za vrijeme ispitivanja i suđenja (usp. Mt 10:19; Mk 13:11; Lk 12:12)
3. metafora za Isusovo počinjanje Njegove službe (usp. Iv 2:4; 4:23)
4. metafora za dan Suda (tj. Drugi dolazak, usp. Mt 24:36.44; 25:13; Mk 13:32; Iv 5:25.28)
5. metafora za Isusovu žudnju (usp. Mt 26:45; Mk 14:35.41; Iv 7:30; 8:20; 12:23.27; 13:1; 16:32; 17:1).

▣ **"kad će mrtvi čuti glas Sina Božjega"** Stih 25 govori o duhovnoj smrti; stih 29 govori o uskrsnuću svih fizički mrtvih. Biblija govori o tri vrste smrti:

1. duhovna smrt (usp. Post 3)
2. fizička smrt (usp. Post 5)
3. vječna smrt (usp. Ef 2:2; Otk 2:11; 20:6.14) ili goruće jezero, pakao (*Gehenna*).

Ovo je rijetka uporaba izričaja "Sin Božji". Vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 3:8. Jedan od razloga zašto taj izričaj nije korišten češće jeste grčko religiozno stajalište o bogovima (Planina Olimp) koji su uzimali ljudske žene kao supruge ili prilježnice. Isusov položaj kao Božjeg Sina ne prikazuje seksualni naraštaj ili vremenski poredak, nego prisni odnos. To je

židovska obiteljska metafora. Isus je tima židovskim vođama potvrđivao Svoje Božanstvo na vrlo jasan i osobit način uporabom SZ-nih skupina (usp. 5:21.26).

5:26 “Jer kao što Otac ima život u Samome Sebi” Ovo je temeljno značenje pojma YHWH iz Izlaska 3:14. Taj oblik zavjetnoga imena za Boga dolazi od hebrejskoga GLAGOLA “biti”. To znači uvijek živi, jedini živi Bog. Vidi Posebnu temu: Imena Božanstva u 6:20.

U SZ-u jedino YHWH ima “život” (usp. I. Tim 1:17; 6:16) i jedino bi ga On mogao dati drugima (tj. Job 10:12; 33:4; Ps 36:9). Isus tvrdi da YHWH daje tu istu jedinstvenu moć Njemu!

▣ **“isto je tako On dao Sinu da ima život u Samome Sebi”** Ovo je jaka potvrda Isusova Božanstva (usp. 1:4; I. Iv 5:11).

5:27 Razlog zašto je Isus sposoban (*exousia*, ima autoritet, usp. 10:18; 17:2; 19:11) pravedno suditi jeste zato jer je On u potpunosti Bog ali i u potpunosti čovjek. Ovdje nema KONAČNOGA ČLANA s izričajem “Sin Čovječji” (usp. Ez 2:1 i Ps 8:4). On nas poznaje u potpunosti (usp. Heb 4:15); On poznaje Boga u potpunosti (usp. 1:18; 5:30).

Iznenadujuće da je u okviru gdje Isus Sâm Sebe naziva “Sin” (usp. stih 19 [dva pua], 20.21.22.23 [dva puta], 25.26) u stihu 27 korišten naslov “Sin Čovječji” (ali bez uobičajenoga KONAČNOG ČLANA). Doduše, isti prijelaz nalazi se u (1) 3:13.14 nasuprot 3:16.17.18.35.36; (2) 6:27.53 nasuprot 6:40; i (3) 8:28 nasuprot 8:35.36. Isus za Sebe naizmjenično koristi oba naslova.

5:28 “Ne čudite se tome” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači zaustaviti neko djelo koje je bilo već u tijeku. Kao što su Isusove prethodne riječi bile potresne za ove židovske vođe, Njegova bi ih naredna izjava također mogla potpuno potresti.

▣ **“svi koji su u grobovima čut (će) Njegov glas”** Izgleda da ovo odražava usklik Mesije o Drugome dolasku (usp. I. Sol 4:16). Lazar je (usp. 11:43) obrazac toga događaja. Ovo ne niječe istinu u II. Korinćanima 5:6.8. Ovo potvrđuje sveopći Sud i autoritet Sina.

Mnogo od ovoga okvira odnosi se na stvarnost duhovnoga života ovdje i sada (ostvorena eshatologija). Ali ovaj izričaj također potvrđuje događaj budućega eshatološkog kraja-vremena. Ova napetost između već i ne-još Kraljevstva Božjeg osobina je Isusova učenja u sinopticima, ali posebice u Ivanu.

5:29 Biblija govori o uskrснуću i nepravednih i pravednih (usp. Dn 12:2; Mt 25:46; Djela 24:15). Mnogi odlomci naglašavaju uskrснуće samo pravednih (usp. Job 19:23-29; Iz 26:19; Iv 6:39-40.44.54; 11:24-25; I. Kor 15:50-58).

Ovo se ne odnosi na Sud temeljen na djelima, nego prije na Sud temeljen na načinu života vjernika (usp. Mt 25:31-46; Gal 5:16-21). To je općenito načelo Riječi Božje i svijeta, ljudi žanju ono što siju (usp. Izr 11:24-25; Gal 6:6). Ili ako to stavimo u SZ-ni navod, “Bog će nagraditi ljude prema njihovim djelima” (usp. Ps 62:12; 28:4; Job 34:15; Izr 24:12; Mt 16:27; Rim 2:6-8; I. Kor 3:8; II. Kor 5:10; Ef 6:8 i Kol 3:25).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:30

³⁰Ja ne mogu ništa učiniti Sâm od Sebe. Kao što Ja čujem, Ja sudim; i Moj je sud pravedan, jer Ja ne tražim Svoju vlastitu volju, nego volju Onoga koji Me posla.

5:30 Isus, utjelovljeni Logos [Riječ – op.prev.] Božji bio je podložan i pokoran Ocu. Ovaj jak naglasak na pokornosti također je potvrđen u stihu 19 (“Sin ne može učiniti ništa”). Ovo se ne odnosi na podređenost Sina, nego na Trojstvo koje je dalo ovlaštenje za iskupiteljske zadatke između tri različite Osobe, Oca, Sina, i Duha.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:31-47

³¹Ako Ja sâm svjedočim o Sebi, Moje svjedočanstvo nije istinito. ³²Postoji drugi koji svjedoči o Meni, i Ja znam da je svjedočanstvo koje On daje o Meni istinito. ³³Vi poslaste k Ivanu izaslanike, i on posvjedoči za istinu. ³⁴Ali svjedočanstvo koje Ja primam nije od ljudi, ali Ja vam rekoh ove stvari kako biste mogli biti spašeni. ³⁵On je bio svjetiljka koja je gorjela i sjala i vi ste željeli nakratko uživati u njezinom svjetlu. ³⁶Ali svjedočanstvo koje Ja imam

veće je nego *svjedočanstvo od Ivana*; jer djela koja Mi je Otac dao da ih izvršim – upravo ona koja Ja činim – svjedoče za Mene, da Me Otac posla. ³⁷I Otac koji Me posla, On je svjedočio o Meni. Vi niste nikad ni čuli Njegova glasa ili vidjeli Njegova lika. ³⁸Vi nemate Riječ Njegovu prebivajuću u vama, jer ne vjerujete Onomu koga On posla. ³⁹Vi istražujete Pisma jer mislite da u njima imate vječni život; ona su ta koja svjedoče o Meni; ⁴⁰i vi ne želite doći k Meni kako biste mogli imati život. ⁴¹Ja ne primam slave od ljudi; ⁴²ali Ja znam, vi nemate Božju ljubav u sebi. ⁴³Ja sam došao u Ime Svoga Oca, i vi Me ne primate; ako drugi dođe u svoje vlastito ime, vi ćete ga primiti. ⁴⁴Kako možete vjerovati vi, kad primate slavu jedan od drugoga a ne tražite slavu koja je od *jednoga i jedinoga Boga*? ⁴⁵Ne mislite da ću vas Ja optužiti pred Ocem; onaj koji vas osuđuje je Mojsije, u koga ste stavili svoju nadu. ⁴⁶Ako povjеровaste Mojsiju, trebali biste vjerovati u Me, jer je on pisao o Meni. ⁴⁷Ali ako ne vjerujete njegovim pismima, kako ćete vjerovati Mojim riječima?

5:31 U SZ-u bilo je potrebno dva svjedoka za potvrdu (usp. Br 35:30; Pnz 19:15). U ovome okviru Isus daje pet svjedoka za Sebe:

1. Oca (stihovi 32.37)
2. Ivana Krstitelja (stih 33; usp. 1:19-51)
3. Isusova vlastita djela (usp. stih 36)
4. Pismo (usp. stih 39)
5. Mojsija (usp. stih 46) koji upućuje na Ponovljeni zakon 18:15-22.

Vidi Posebnu temu u 1:8.

▣ **“Ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji govori o mogućem djelovanju.

▣ **“Moje svjedočanstvo nije istinito”** Ovo izgleda kao oprečnost 8:14. Okvir pokazuje da su ove izjave nastale u različitim okolnostima. Isus ovdje pokazuje koliko mnogo postoji drugih svjedoka, ali u 8:14 On tvrdi da je potreban samo On!

Za “istinu” vidi Posebnu temu: “Istina” (zamisao) u Ivanovim spisima, Ivan 6:55.

5:32 “Postoji drugi koji svjedoči o Meni” Ovo upućuje na Boga Oca (usp. I. Iv 5:9) zbog uporabe pojma *allos*, što znači “drugi iste vrste” u oprečnosti s *heteros*, što znači “jedan od različite vrste”, iako je ova razlika nestala u grčkome koine. Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8.

5:33 “Vi poslaste k Ivanu izaslanike” Ovo usmjerava na Ivana Krstitelja (usp. 1:19).

5:34 “ali Ja vam rekoh ove stvari kako biste mogli biti spašeni” Ovo je AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA. Ovo PASIVNO STANJE uključuje Božjega poslanika ili Duha (usp. 6:44.65). Upamtite da su Evanđelja evangeličke objave (tj. proglosti), a ne povijesni životopisi. U svemu objavljenome postoji evangelistička svrha (usp. 20:30-31).

5:35 “On je bio svjetiljka” Ovo je drugi naglasak na svjetlo, ovdje Ivanova pripremna poruka (usp. 1:6-8).

5:36 “upravo ona [djela] koja Ja činim – svjedoče za Mene” Isusova djela bila su ispunjenje SZ-nih proročanstava o Mesiji. Židovi Njegovih dana morali bi prepoznati ove čudesne znakove – ozdravljenje slijepoga, hranjenje siromašnih, obnavljanje hromoga čovjeka (usp. Iz 29:18; 32:3-4; 35:5-6; 42:7). Snaga Isusovih učenja, način života pravednika, suosjećanja, i silna čuda (usp. 2:23; 10:25.38; 14:11; 15:24) pokazali su jasno svjedočanstvo tko je On bio, odakle je došao, i Tko Ga je poslao.

5:37 “On je svjedočio o Meni” Ovaj “On” upućuje na Oca. U okviru čini se da ovaj izričaj upućuje na SZ-no Pismo (usp. Heb 1:1-3). Ovo bi moralo uključivati sva mesijanska usmjerenja u SZ-u (usp. stih 39).

▣ **“Vi niste nikad ni čuli Njegova glasa ili vidjeli Njegova lika”** Isus je tvrdio da iako su Židovi morali poznavati Boga preko Pisama i osobnih iskustava u štovanju, oni Ga nisu poznavali uopće (usp. 8:43; Iz 1:1-15; 6:9-10; 29:13; Jer 5:21).

U SZ-u, mislilo se da viđenje Božanstva donosi smrt. Jedina osoba koja je govorila s YHWH-om licem u lice bio je Mojsije i čak je onda taj nenadani susret bio zakriljen velom oblaka. Mnogi su mislili da Izlazak 33:23 osporava Ivana 1:18. Doduše, hebrejski pojam u Izlasku znači “nakon Slave”, a ne fizički oblik.

5:38 “Riječ Njegovu prebivajuću u vama” U Ivanovim spisima postoje dvije jake metafore. Božja riječ (*logos*) mora biti prihvaćena, jednom prihvaćena (usp. 1:27) mora ostati (prebivati, usp. Iv 8:31; 15:4.5.6.7.10; I. Iv 2:6.10.14.17.24.27.28; 3:6.14.15.24). Isus je Božje puno otkrivenje (usp. Iv 1:1-18; Fil 2:6-11; Kol 1:15-17; Heb 1:1-3). Spasenje je potvrđeno stalnim međusobnim odnosom (hebrejsko značenje za “poznavati” usp. Post 4:1; Jer 1:5) i potvrdom istine Evandjelja (grčko značenje za “poznavati” usp. II. Iv 9).

Pojam “prebivajući” korišten je u smislu prisnoga, osobnog odnosa s ustrajnošću. Prebivajući je uvjet istinskoga spasenja (usp. poglavlje 15). U Ivanu je korišten u nekoliko značenja:

1. Sin u Ocu (usp. 10:38; 14:10.11.20.21; 17:21)
2. Otac u Sinu (usp. 10:38; 14:10.11.21; 17:21.23)
3. vjernici u Sinu (usp. 10:56; 14:20.21; 15:5; 17:21)
4. vjernici u Riječi (usp. 5:38; 8:31; 15:7; I. Iv 2:14).

Vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 2:10.

5:39 “Vi istražujete Pisma” Ovo može biti PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA ili PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Budući da je na popisu svjedoka koje su Židovi odbacili vjerojatno je to INDIKATIV.

Ovdje je tragedija židovskih vođa, koji su imali Pisma, čitali ih, proučavali ih, učili ih napamet, i ipak promašili Osobu na koju su ukazivali! Bez Duha, čak su i Pisma neučinkovita! Istinski život dolazi jedino preko osobnoga, poslušnog odnosa u vjeri (tj. Pnz 4:1; 8:13; 30:15-20; 32:46-47).

▣ **“ona su ta koja svjedoče o Meni”** Ovo upućuje na SZ-na Pisma, koja Isus ispunjava (tj. 1:45; 2:22; 5:46; 12:16.41; 19:28; 20:9). Većina Petrovih govora (usp. Djela 3:18; 10:43) i Pavlovih (usp. Djela 13:27; 17:2-3; 26:22-23.27) u Djelima apostolskim koriste ispunjeno proročanstvo kao dokaz Isusova mesijanstva. Svi osim jednoga odlomaka (I. Pt 3:15-16), koji potvrđuje autoritet Pisma nadanog u NZ-u (usp. I. Kor 2:9-13; I. Sol 2:13; II. Tim 3:16; I. Pt 1:23-25; II. Pt 1:20-21), upućuju na SZ. Isus je jasno vidio Sebe kao ispunjenje i cilj (te primjerenoga tumača, usp. Mt 5:17-48) SZ-a.

POSEBNA TEMA: KERYGMA RANE

- A. Božja obećanja data u SZ-u sad su se ispunila s dolaskom Isusa Mesije (Djela 2:30; 3:19.24; 10:43; 26:6-7.22; Rim 1:2-4; I. Tim 3:16; Heb 1:1-2; I. Pt 1:10-12; II. Pt 1:18-19).
- B. Isus je bio pomazan kao Božji Mesija prilikom Njegova krštenja (Djela 10:38).
- C. Isus je počeo Svoju službu u Galileji nakon Svoga krštenja (Djela 10:37).
- D. Njegova služba bila je označena činidbom dobrog i izvršenjem silnih djela pomoću Božje snage (Mk 10:45; Djela 2:22; 10:38).
- E. Mesija je bio razapet na križ sukladno Božjoj vječnoj svrsi (Mk 10:45; Iv 3:16; Djela 2:23; 3:13-15.18; 4:11; 10:39; 26:23; Rim 8:34; I. Kor 1:17-18; 15:3; Gal 1:4; Heb 1:3; I. Pt 1:2.19; 3:18; I. Iv 4:10).
- F. On je uskrsnuo od mrtvih i došao Svojim učenicima (Djela 2:24.31-32; 3:15.26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Rim 8:34; 10:9; I. Kor 15:4-7.12 i dalje; I. Sol 1:10; I. Tim 3:16; I. Pt 1:2; 3:18.21).
- G. Isus je bio uzvišen od Boga i imenovan “Gospodinom” (Djela 2:25-29.33-36; 3:13; 10:36; Rim 8:34; 10:9; I. Tim 3:16; Heb 1:3; I. Pt 3:22).
- H. On je dao Svetoga Duha za oblikovanje nove Božje zajednice (Djela 1:8; 2:14-18.38-39; 10:44-47; I. Pt 1:12).
- I. On će ponovno doći zbog Suda i obnove svega (Djela 3:20-21; 10:42; 17:31; I. Kor 15:20-28; I. Sol 1:10).
- J. Svi koji su čuli poruku morali bi se pokajati i biti kršteni (Djela 2:21.38; 3:19; 10:43.47-48; 17:30; 26:20; Rim 1:17; 10:9; I. Pt 3:21).

Ova shema služi kao bitna objava rane Crkve, iako su autori NZ-a mogli izostaviti dio ili naglasiti druge pojedinosti u svojim propovijedanjima. Čitavo Evandjelje po Marku isključivo slijedi Petrov vid *kerygme*. Prema predaji Marko je viđen kao onaj koji je ugradio Petrove govore, propovijedane u Rimu, u pisano Evandjelje. A Matej i Luka slijede Markov temeljni ustroj.

5:41-44 Izgleda da ovi stihovi odražavaju činjenicu kako su židovski vođe uživali u odobravanju sebi ravnih. Uzdizali su navođenje rabina iz prošlosti, ali zbog duhovne sljepoće propustili su najvećega od svih učitelja, koji je bio u njihovoj sredini.

Ovo je jedna od jakih Isusovih optužbi rabinskoga judaizma prvoga stoljeća (zabilježite i usporedbu u Mt 21:33-46; Mk 12:1-12; Lk 20:9-19).

5:41

NASB, NRSV

“Ja ne primam slave od ljudi”

NKJV

“Ja ne primam časti od ljudi”

TEV

“Ja ne tražim ljudsku hvalu”

NJB

“Ljudska slava Meni ne znači ništa”

Pojam “slava”, *doxa*, teško je dosljedno prevesti (vidi Posebnu temu u 1:14). Odražava hebrejski, “slava”, *kabodh*, korišten kao način izražavanja Božjega sjaja, blistave prisutnosti (usp. Izl 16:10; 24:17; 40:34; Djela 7:2) te hvalu i čast Bogu za Njegovu narav i djela. Dobar stih koji spaja ove prizvuke je II. Petrova 1:17.

Ovaj sjajan vid Božje čiste prisutnosti i naravi odnosi se na:

1. anđele (usp. Lk 2:9; II. Pt 2:10).
2. Isusovo vrhovništvo (usp. Iv 1:14; 8:54; 12:28; 13:31; 17:1-5.22.24; I. Kor 2:8; Fil 3:17).
3. oslobođenje za vjernike (usp. Rim 8:18.21; I. Kor 2:7; 15:43; II. Kor 4:17; Kol 3:4; I. Sol 2:12; II. Sol 2:10; Heb 2:10; I. Pt 5:1.4).

Zanimljivo je također zabilježiti da Ivan upućuje na Isusovo razapinjanje na križ kao na Njegovu proslavljenost (usp. 7:39; 12:16.23; 13:31). Doduše, može se prevesti kao “čast” ili “zahvalnost” (usp. Lk 17:18; Djela 12:23; Rim 4:20; I. Kor 10:31; II. Kor 4:15; Fil 1:11; 2:11; Otk 11:13; 14:7; 16:9; 19:7). To je kako je korišteno u ovome okviru.

5:43 “vi Me ne primate” Kroz Evanđelje po Ivanu, žarište na vjerovanje u Isusa nije propisano teološkom vjeroispoviješću nego osobnim susretom s Njim (tj. stihovi 39-40). Vjerovanje započinje odlukom o pouzdanju u Njega. Tako započinje rast osobnoga odnosa prema učeništvu koji doseže vrhunac u doktrinarnoj zrelosti i Kristo-sličnom življenju.

▣ **“ako drugi dođe u svoje vlastito ime”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE.

▣ **“vi ćete ga primiti”** Ovo je poigravanje na račun rabinskih načina učenja usporedbom učitelja različitih rabinskih škola Talmuda.

Michael Magill, *New Testament TransLine*, ima dobar navod:

“Židovske vođe primit će ljudskoga učitelja ili rabina koji ne tvrdi da je poslan od Boga. S ljudskim učiteljem, oni su u odgovarajućem odnosu sa sebi ravnima, izmjenjujući slavu na istovrijednoj osnovi. S prorokom poslanim od Boga, oni moraju biti u podčinjenome položaju, slušajući i pokoravajući se. To je uvijek bila srž zašto su Božji proroci bili odbačeni.” (str. 318).

5:44 Vidi zabilješku u 17:3.

5:45-47 Isus je tvrdio da svi Mojsijevi spisi objavljuju Njega. Ovo je vjerojatno upućivanje na Ponovljeni zakon 18:15-22. U stihu 45 Pismo je oličeno kao neka optužba. Bilo je mišljeno da bude vodičem (usp. Lk 16:31). Vodič je podbacio, postao je protivnik (usp. Gal 3:8-14.23-29).

5:46.47 “ako ... ako” Stih 46 je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvan “oprečno činjenici”, koji tvrdi da židovski vođe nisu istinski vjerovali čak ni Mojsijevim spisima i da bi Isus (eshatološki Mojsije [tj. Prorok iz Pnz 18:15-19]) mogao biti njihov sudac u posljednji dan. Ovaj “ako” u stihu 47 uvodi PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE za koji je pretpostavljeno da je istina (NIV ima “budući da”).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je stih 4 ispušten u našim suvremenim prijevodima?
2. Zašto je Isus ozdravio toga određenog čovjeka?
3. Je li vjera bila uključena u dio toga čovjeka u njegovu ozdravljenju?
4. Je li njegova bolest bila vezana na njegov osobni grijeh? Jesu li sve bolesti vezane na osobni grijeh?
5. Zašto su Židovi htjeli ubiti Isusa?
6. Popišite Božja djelovanja u SZ-u koja su dodana Isusu.
7. Je li vječni život sadašnja stvarnost ili buduća nada?
8. Je li posljednji Sud temeljen na djelima ili vjeri? Zašto?

IVAN 6

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
hranjenje pet tisuća 6:1-15	hranjenje pet tisuća 6:1-14	hranjenje pet tisuća 6:1-15	Isus hrani pet tisuća 6:1-6 6:7 6:8-9 6:10-13 6:14-15	čudo s kruhovima 6:1-4 6:5-15
hodanje po vodi 6:16-21	Isus hoda po jezeru 6:15-21	Isus hoda po jezeru 6:16-21	Isus hoda po vodi 6:16-21	Isus dolazi do Svojih učenika hodajući po vodi 6:16-21
Isus kruh života 6:22-33	kruh s Neba 6:22-40	Isus, kruh života 6:22-24 6:25-40	ljudi traže Isusa 6:22-24 Isus kruh života 6:25 6:26-27 6:28 6:29 6:30-31 6:32-33 6:34 6:35-40	rasprava u sinagogi u Kafarnaumu 6:22-27 6:28-40
6:34-40	odbačen od Svojih		6:34 6:35-40	
6:41-51	6:41-59	6:41-51	6:41-42 6:43-51	6:41-51
6:52-59		6:52-59	6:52 6:53-58 6:59	6:52-58 6:59-63
riječi vječnoga života 6:60-65	mnogi učenici otišli 6:60-71	6:60-65	riječi vječnoga života 6:60	

		6:61-65	
			6:64-66
			Petrovo priznanje vjere
6:66-71	6:66-71	6:66-67	
			6:67-71
		6:68-69	
		6:70-71	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST IVAN 6:1-71

- A. Evanđelje po Ivanu ne bilježi Gospodnju večeru posebice, iako poglavlja 13 – 17 bilježe razgovor i molitvu u gornjoj sobi. Ovo ispuštanje može biti namjerno. Crkva drugoga stoljeća počela je gledati na propise u smislu sakramenata. Vidjeli su ih kao prolaz milosti. Možda je Ivanov odaziv na sakramentalno gledište bio nebilježenje Isusova krštenja ili Gospodnje večere.
- B. Ivan 6 je u okviru hranjenja pet tisuća. Doduše, mnogi to koriste za učenje sakramentalnoga gledišta euharistije. To je izvor rimokatoličke doktrine o transsubstancijaciji (stihovi 53-56).
Pitanje kako se poglavlje 6 odnosi prema euharistiji pokazuje dvojnu narav Evanđelja. Očigledno, Evanđelja su vezana na Isusove riječi i život, bez obzira što su pisana desetljećima kasnije i izražavaju pojedinačno autorovo zajedništvo u vjeri. Tako postoje tri razine autorove nakane:
  1. Duh
  2. Isus i prvotni slušatelji
  3. pisci Evanđelja i njihovi čitatelji.
 Kako će tko tumačiti? Jedini dokaziv način mora biti onaj koji se razabire iz teksta, gramatički, leksički pristup, upoznat s povijesnom okolnošću a ne obrnuto.
- C. Moramo zapamtiti da je slušateljstvo bilo židovsko a kulturološka pozadina rabinsko iščekivanje Mesije koji će postati nad-Mojsije (usp. stihove 30-31), posebice što se tiče iskustava u Izlasku kao “mana”. Kao

dokazni-tekst rabini bi koristili Psalam 72:16. Isusove neuobičajene izjave (usp. stihove 60-62.66) značile su protivljenje pogrešnim mesijanskim očekivanjima mnoštva (usp. stihove 14-15).

- D. Svi oci rane Crkve ne slažu se da taj odlomak upućuje na Gospodnju večeru. Klement Aleksandrijski, Origen, i Euzebijije nikad u svojim raspravama nisu spomenuli Gospodnju večeru u tome odlomku.
- E. Metafore toga odlomka veoma su slične Isusovim riječima korištenima sa “ženom na izvoru” u Ivanu 4. Zemaljski voda i kruh korišteni su kao metafore vječnoga života i duhovnih stvarnosti.
- F. Umnožavanje kruha jedino je čudo zabilježeno u sva četiri Evanđelja (Mt 14:13-21; Mk 6:32-44; Lk 9:10-17)!
- G. Michael Magill, u *New Testament TransLine* (str. 325) proveo je zanimljivo opažanje vezano na različite skupine u Kafarnaumu i njihov odnos prema Isusovim potresnim riječima:
  - 1. mnoštvo, stih 24
  - 2. Židovi, stihovi 41.52
  - 3. učenici, stihovi 60.66
  - 4. Dvanaestorica, stih 67.Isus je morao učinkovito:
  - 1. zaustaviti mnoštvo od pokušaja proglašenja Njega kraljem zato što ih je nahranio (6:15)
  - 2. izazvati židovske vođe Svojim temeljitim osobnim optužbama
  - 3. prouzročiti mnogima rubnim sljedbenicima neka odu
  - 4. zabraniti izjave o nastavljanju i produbljanju vjeri dijela Dvanaestorice (6:68-69).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:1-14

¹Nakon toga ode Isus na drugu stranu Galilejskog jezera (ili Tiberijadskog). ²Slijedilo Ga je veliko mnoštvo, zato jer vidješe znakove što je On izveo na onima koji su bili bolesni. ³Tada se Isus uspne na brdo, i sjede tamo sa Svojim učenicima. ⁴Budući da je Pasha, blagdan Židova, bila blizu. ⁵Stoga Isus, podigavši Svoje oči i vidjevši da je veliko mnoštvo došlo k Njemu, reče Filipu: “Gdje ćemo kupiti kruh, tako da ovi mnogi mogu jesti?” ⁶Ovo je On rekao kako bi ga isprobao, jer je On Sâm za Sebe znao što je On namjeravao učiniti. ⁷Filip Mu odgovori: “Dvije stotine denara vrijedan kruh nije dovoljno za njih, da svatko dobije malo.” ⁸Jedan od Njegovih učenika, Andrija, brat Šimuna Petra, reče Mu: ⁹“Tamo je dječak koji ima pet ječmenih kruhova i dvije ribe, ali što je to za tako mnogo ljudi?” ¹⁰Isus reče: “Neka ljudi sjednu..” Tamo na tome mjestu bilo je mnogo trave. Tako ljudi posjedaše, njih oko pet tisuća. ¹¹Isus potom uze kruhove, i zahvali, te ih On razdijeli onima što su sjedili; isto tako i ribe koliko su željeli. ¹²Kad se nahraniše, On reče Svojim učenicima: “Skupite preostale dijelove tako da ništa ne bude izgubljeno.” ¹³Tako ih oni skupiše, te napuniše dvanaest košarica s ostacima od pet ječmenih kruhova što su ostali od onih koji su jeli. ¹⁴Zato jer ljudi vidješe znak što je On pokazao, rekoše: “Ovo je zaista Prorok koji je morao doći u svijet.”

6:1 “Galilejskog jezera (ili Tiberijadskog)” Ovo je jezero bilo poznato pod nekoliko drugih imena. U SZ-u nazvano je Kineret, (usp. Br 34:11). Bilo je poznato i kao Genezaretsko jezero u Luki 5:1 te u rimskome nazivlju, Tiberijadsko jezero u Ivanu 21:1. Zgrade su druga urednička opaska autora. Ona pokazuje da je Evanđelje po Ivanu bilo za ljude izvan Palestine (usp. 6:4.6.64.71).

6:2 Zabilježite razlog zašto Ga je mnoštvo slijedilo.

6:3 Za prijenos Svoga glasa Isus je koristio prirodno proširenje vode i stranu brda. Činjenica da On “sjede” pokazuje kako je to bila službena poduka s Njegovim učenicima. Neki se pitaju je li to brdo bilo zato da podsjeti neke na Mojsijevu okolnost kao u Mateju 5 – 7.

U ovim opširnim podukama, Isus je često oslovljavao različite skupine u mnoštvu. Biti oko Njega do Njegovih nogu trebalo je biti za Njegove bliske učenike; iza njih, za znatizeljne, bogate i obične “ljude zemlje” i, u malim skupinama, za religijske vođe (farizeje, književnike, saduceje, moguće čak i esene).

6:4 “Pasha, blagdan Židova” Jedini način određivanja duljine trajanja Isusove javne službe je Pasha spomenuta u Evandelju po Ivanu (prva, 2:13; druga, 6:4; i treća, 11:55 i 13:1). Ako Ivan 5:1 također govori o Pashi tada imamo najmanje tri i polovicu od četvrte godine javne službe. Postoji tako mnogo toga što ne znamo o Isusovom životu (usp. 20:30; 21:25).

6:6 “Ovo je On rekao kako bi ga isprobao” Ovdje grčki pojam za “isprobati” (*peirazō*) uobičajeno donosi zlo značenje (vidi Posebnu temu u I. Iv 4:1; usp. Mt 4:1). Ovo je dobar primjer pokazivanja da suvremeni tumači pokušavaju nasilno uklopiti NZ-ne riječi u jednu odredbu. Koine grčki izgubio je mnogo gramatičkih i jezičkih razlika klasičnoga grčkoga (usp. bilješku u 5:20).

Isus je isprobao Filipa, ali kako?

1. Na njegovoj vjeri u Isusa kao davatelja?
2. Na njegovom poznavanju SZ-a (usp. Br 11:13, o Mojsijevom pitanju Bogu o opskrbi hrane?)
3. Na njegovoj brizi i skrbi za mnoštvo?

6:7

NASB, NKJV, JB
NRSV
TEV

“Dvije stotine denara vrijedan”

“šestomjesečna nadnica”

“dvije stotne srebrnih kovanih novčića”

Denar je bio dnevna nadnica za radnika (usp. Mt 20:2) i za vojnika. Ovo bi moglo biti gotovo dvije trećine godišnje nadnice.

POSEBNA TEMA: KOVANI NOVCI U UPORABI U PALESTINI U ISUSOVIM DANIMA

- I. Bakreni kovani novci
  - A. *cherna* – mala vrijednost (usp. Iv 2:15)
  - B. *chalchos* – mala vrijednost (usp. Mt 10:9; Mk 12:41)
  - C. *assarion* – rimski bakreni novac vrijedan oko 1/16 *dēnarius*a (usp. Mt 10:29)
  - D. *kodrantes* – rimski bakreni novac vrijedan 1/64 *dēnarius*a (usp. Mt 5:26)
  - E. *lepton* (lepta)– židovski bakreni novac vrijedan oko 1/128 *dēnarius*a (usp. Mk 12:42; Lk 21:2)
  - F. *quadrans/farthing* – rimski kovani novac male vrijednosti
- II. Srebrni kovani novac
  - A. *arguros* (“srebrni kovani novac”) – mnogo vrijedniji od bakrenog ili brončanoga kovanog novca (usp. Mt 10:9; 26:15)
  - B. *dēnarius* – rimski srebrni kovani novac vrijedan dnevne nadnice (usp. Mt 18:28; Mk 6:37)
  - C. *drachmē* (drahma)– grčki srebrni kovani novac istovrijedan *dēnarius* u (usp. Lk 15:9)
  - D. *di-drachmon* – dvostruka *drahma* (*drachmas*) istovrijedna kao ½ židovskoga šekela (usp. Mt 17:24)
  - E. *statēr* (stater)– srebrni kovani novac vrijedan oko četiri denara *dēnarii* (usp. Mt 17:27)
- III. Zlatni kovani novac - *chrusos* (“zlatne kovanice”) – najvrijedniji kovani novac (usp. Mt 10:9)
- IV. Općeniti pojmovi za težinu kovina
  - A. *minaa* – latinska *mina*, težina kovine istovrijedna kao 100 denara *dēnarii* (usp. Lk 19:13)
  - B. *talanton* (talent)– grčka jedinica za težina (usp. Mt 18:24; 25:15.16.20.24.25.28)
    1. srebrnjak vrijedan 6.000 denara *dēnarii*
    2. zlatnik vrijedan 180.000 denara *dēnarii*
  - C. *sheqel* (šekel) – židovska SZ-na težina srebrnjaka (usp. Post 23:15; 37:28; Izl 21:32)
    1. *pīm* – ⅔ šekela
    2. *beka* – ½ šekela
    3. *gerah* – 1/20 šekela

Veće jedinice

1. *maneh* – 50 šekela
2. *kikkar* – 3.000 šekela

6:8-9 “Andrija, brat Šimuna Petra” Ovaj okvir je tako prekrasna slika Andrijiine jednostavne vjere i povjerenja u Isusovu sposobnost i Osobu.

6:9 “ječmenih kruhova” Uzevši u obzir okolnosti ovo je bio najjeftiniji i najmanje željeni kruh. To je bila hrana siromaha. Isus nije upotrijebio Svoju moć za opskrbu skupe hrane!

6:10 “Neka ljudi sjednu” Ljudi ove kulture uobičajeno su jeli dok su ili sjedili na podu ili bili naslonjeni na stol oblika slova “U”.

▣ **“Tamo na tome mjestu bilo je mnogo trave”** To je opaska apostola (urednika) očevica.

▣ **“Tako ljudi posjedaše, njih oko pet tisuća”** Stvarno je ovo pogrešno nazvati “hranjenje pet tisuća” jer je toga dana tamo očevidno bilo više ljudi. Pet tisuća je okrugli broj i upućuje na zrele muškarce (tj. 13 i naviše) a ne uključuje žene i djecu (usp. Mt 14:21). Doduše, neizvjesno je koliko je žena i djece trebalo ili moglo biti prisutno (usp. Mt 14:21).

6:11 “i zahvali, te ih On razdijeli” Čudo umnožavanja moralo se dogoditi u Isusovim rukama. U okviru židovske mesijanske nade ovaj bi događaj mogao biti očekivani znak taj što je Isus osigurao hranu kao što je Mojsije osigurao manu.

Grčki pojam za “davanje zahvale” (*eucharisteō*) poslije je postao naziv za Posljednju večeru (usp. I. Kor 11:23-24). Je li ju Ivan uporabio ovdje s ovom budućom, tehničkom odredbom u mislima? Druga Evandjelja koja nemaju smjerenja na euharistiju koriste drukčiji pojam (*eulogeō*, usp. Mt 14:19; Mk 6:41). Oni koriste pojam *eucharisteō* (usp. Mt 15:36; Mk 8:6; Lk 17:16; 18:11) ali ne dosljedno u okolnosti Posljednje večere. Oni isti pojam koriste za opis Isusove zahvalničke molitve u gornjoj sobi (usp. Mt 26:27; Mk 14:23; i Lk 22:17-19). Stoga, budući da smisao uporabe nije jednoobrazan, Ivan bi mogao imati potrebu napraviti svoje smjerenje posebnijim ako bi kasniji čitatelji imali nakanu tumačiti postavku euharistije!

6:12 “preostale” Vidi Posebnu temu: *Apollumi* u 10:10.

6:13 “Tako ih oni skupiše, te napuniše dvanaest košarica” Pojam “košarica” ovdje upućuje na veliku vrstu košarice za jelo. Znakovito je da Isus nije odbacio ništa od umnožene hrane. Niti je On zamijenio prirodni (ili vrstu) kruha.

Ima li pojam “dvanaest” simboličko značenje? Teško je biti siguran. Bilo je tumačeno kao upućivanje na Izraelova plemena (Isus je ispunio SZ) ili na jednu košaricu za svakoga učenika (Isus je ispunio i osigurao za Svoje učenike), ali to bi jednostavno mogla biti samo jedna pojedinost očevica (kao stih 19).

POSEBNA TEMA: BROJ DVANAEST

Dvanaest je uvijek bio simbolički broj ustroja

- A. izvan Biblije
  1. dvanaest znakova Zodiijaka
  2. dvanaest mjeseci u godini
- B. u SZ-u (BDB 1040 i 797)
  1. sinovi Jakova (židovska plemena)
  2. izraženo u
    - a. dvanaest stupova žrtvenika u Izlasku 24:4
    - b. dvanaest dragulja na naprsniku velikoga svećenika (što predstavljaju plemena) u Izlasku 28:21
    - c. dvanaest pogača kruha na posvećenome mjestu u Šatoru sastanka u Levitskome zakoniku. 24:5

- d. dvanaest uhoda poslanih u Kanaan u Brojevima 13 (po jedan od svakoga plemena)
  - e. dvanaest kadionika (plemenska mjerila) za Korahovu pobunu u Brojevima 17:2
  - f. dvanaest Jošuih kamena u Jošui 4:3.9.20
  - g. dvanaest upravnih područja u Salomonovoj upravi u I. Kraljevima 4:7
  - h. dvanaest kamena Elijinog žrtvenika za YHWH-u u I. Kraljevima 18:31
- C. u NZ-u
- 1. dvanaest izabranih apostola
  - 2. dvanaest košarica kruha (po jedna za svakoga apostola) u Mateju 14:20
  - 3. dvanaest prijestolja na kojima sjede NZ-ni učenici (upućuje na 12 Izraelovih plemena) u Mateju 19:28
  - 4. dvanaest legija anđela da spase Isusa u Mateju 26:53
  - 5. simbolizam Otkrivenja:
    - a. 24 Starješine na 24 prijestolja u 4:4
    - b. 144.000 (12 x 12.000) u 7:4; 14:1
    - c. dvanaest zvijezda na ženinoj kruni u 12:1
    - d. dvanaest vrata, dvanaest anđela odražavaju dvanaest plemena u 21:12
    - e. dvanaest temeljnih kamena novoga Jeruzalema i na njima imena dvanaest apostola u 21:14
    - f. dvanaest tisuća stadija u 21:16 (veličina novoga grada, Novi Jeruzalem)
    - g. zid je 144 lakata u 21:7
    - h. dvanaest bisernih vrata u 21:21
    - i. stabla u novome Jeruzalemu s dvanaest vrsta voća (jedno za svaki mjesec) u 22:2

6:14 “Prorok” Ovo je smjerenje na mesijansko upućivanje u Ponovljenome zakonu 18:15-22 (usp. Djela 3:22; 7:37). Mnoštvo je prepoznalo Isusovu silu ali pogrješno su shvatili narav Njegovog poslanja i znakove.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:15

¹⁵Tako Isus, uvidjevši da su oni namjeravali doći i nasilu Ga oteti te Ga učiniti kraljem, ponovo se povuče na goru posve Sâm.

6:15 Mnoštvo je bilo uzbuđeno zbog Isusova mesijanskog čuda opskrbe hranom. Ovaj se stih može odnositi na đavolsku kušnju u Mateju 4:3.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:16-21

¹⁶Kad dođe večer, Njegovi učenici sidoše na more, ¹⁷i nakon što su ušli u ladu, počeli su prelaziti more prema Kafarnaumu. Već je postajalo mračno, a Isus još nije došao k njima. ¹⁸More je počelo biti uzburkano zbog jakoga vjetrova koji je puhao. ¹⁹Tada, kad su odveslali oko tri ili četiri milje, vidješe Isusa kako hoda po moru i približava se ladici; bili su uplašeni. ²⁰Ali On im reče: “To sam Ja; nemojte se bojati.” ²¹Tada Ga htjedoše primiti u ladu, i ladica odmah pristade tamo gdje su išli.

6:17 “Kafarnaum” Ovo je bilo Isusovo glavno sjedište tijekom Njegove službe u Galileji zbog nevjerovanja u Njega u rodnome Nazaretu (usp. Lk 4:28-29).

6:19 “odveslali su oko tri ili četiri milje” Prešli su približno pola puta jezera kad im je došao Isus hodajući po vodi. Matej proširuje ovu pripovijest uključujući Petrovo hodanje po vodi k Njemu.

▣ **“bili su uplašeni”** Ovi su učenici još uvijek procjenjivali Isusa po zemaljskim mjerilima. Strah učenika pokazan je u Marku 6:49. Zajednička težina ovih “znakova” prisiljavala ih je na preispitivanje tko je On bio.

6:20 “To sam Ja” Ovo je doslovno (*egō eīmī*) “Ja Jesam” (usp. 4:26; 8:24.28.54-59; 13:19; 18:5-6) koje odražava zavjetno Ime Božje u SZ-u, YHWH u Izlasku 3:12-15. Isus je vidljiv “Ja Jesam”, puno samo-otkrivenje Boga, utjelovljeni Logos (Riječ) Božji, istinski i jedini Sin. Vidi D u narednoj Posebnoj temi.

POSEBNA TEMA: IMENA ZA BOŽANSTVO

- A. *El* (BDB 42, KB 48)
1. Izvorno značenje općenitoga drevnog pojma za božanstvo je neizvjesno, iako mnoge škole vjeruju da dolazi od akadškoga korijena, “biti jak” ili “biti moćan, silan” (usp. Post 17:1; Br 23:19; Pnz 7:21; Ps 50:1).
  2. U kanaanskome panteonu najviši bog je *El* (tekstovi iz Ras Šamre)
  3. U Bibliji *El* uobičajeno nije složenica s drugim pojmovima. Ove su složenice postale način davanja osobina za Boga:
    - a. *El-Elyon* (“Bog Previšnji”, BDB 42 & 751 II), Postanak 14:18-22; Ponovljeni zakon 32:8; Izaija 14:14
    - b. *El-Roi* (“Bog koji vidi” ili “Bog koji otkriva Sâm Sebe” BDB 42 & 909), Postanak 16:13
    - c. *El-Shaddai* (“Bog Svemogući” ili “Bog svakoga milosrđa” ili “Bog planine”, BDB 42 & 994), Postanak 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Izlazak 6:3
    - d. *El-Olam* (“Vječan Bog”, BDB 42 & 761), Postanak 21:33. Ovaj pojam je teološka poveznica na Božje obećanje Davidu, II. Samuelova 7:13.16
    - e. *El-Berit* (“Bog Saveza”, BDB 42 & 136), Suci 9:46
  4. *El* je istovjetno s:
    - a. YHWH u Psalmu 85:8; Izlasku 42:5
    - b. *Elohim* u Postanku 46:3; Job 5:8, “Ja Jesam *El, Elohim* vašeg Oca”
    - c. *Shaddai* u Postanku 49:25
    - d. “ljubomorani” u Izlasku 34:14; Ponovljenome zakonu 4:24; 5:9; 6:15
    - e. “milosrdan” u Ponovljenome zakonu 4:31; Nehemiji 9:31
    - f. “velik i strašan” u Ponovljenome zakonu 7:21; 10:17; Nehemiji 1:5; 9:32; Danielu 9:4
    - g. “spoznaja, znanje” u I. Samuelovoj 2:3
    - h. “moje jako utočište” u II. Samuelovoj 22:33
    - i. “moj osvetnik” u II. Samuelovoj 22:48
    - j. “sveti” u Izaiji 5:16
    - k. “moćan” u Izaiji 10:21
    - l. “moje spasenje” u Izaiji 12:2
    - m. “velik i silan” u Jeremiji 32:18
    - n. “osvetnik” u Jeremiji 51:56
  5. Složenice svih SZ-nih imena za Boga nađene su u Jošua 22:22 (*El, Elohim, YHWH*, ponavljano)
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
1. Osnovno značenje je “velik”, “uzvišen” ili “uzdignut” (usp. Post 40:17; I. Kr 9:8; II. Kr 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:13).
  2. Korišteno je u usporednom smislu za nekoliko drugih imena/naslava Božjih:
    - a. *Elohim* – Psalm 47:1-2; 73:11; 107:11
    - b. *YHWH* – Postanak 14:22; II. Ljetopisa 22:14
    - c. *El-Shaddai* – Psalm 91:1.9
    - d. *El* – Brojevi 24:16
    - e. *Elah* – korišteno često u Danielu 2-6 i Ezri 4-7, povezano s *illair* (aramejski za “Previšnji Bog”) u Danielu 3:26; 4:2; 5:18.21
  3. Često je korišten od ne-Izraelaca:
    - a. Melkisedek, Postanak 14:18-22
    - b. Balaam, Brojevi 24:16
    - c. Mojsije, govoreći narodima u Ponovljenome zakonu 32:8

- d. Evanđelje po Luki u NZ-u, pisano za ne-Židove, također koristi grčku istoznačnicu *Hupsistos* (usp. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Djela 7:48; 16:17)
- C. *Elohim* (MNOŽINA), *Eloah* (JEDNINA), prvotno korišteno u poeziji (BDB 43, KB 52)
1. Ovaj pojam nije nađen izvan Staroga zavjeta.
  2. Ova riječ može označiti Boga Izraelovog ili bogove naroda (usp. Izl 12:12; 20:3). Abrahamova obitelj bila je mnogobožačka (usp. Jš 24:2).
  3. Može upućivati na izraelske suce (usp. Izl 21:6; Ps 82:6).
  4. Pojam *elohim* korišten je i za druga duhovna bića (anđele, demone) kao u Ponovljenome zakonu 32:8 (LXX); Psalam 8:5; Job 1:6; 38:7.
  5. U Bibliji to je prvi naslov/ime za Božanstvo (usp. Post 1:1). Isključivo je korišten do Postanka 2:4, gdje je vezan s YHWH. U osnovi (teološki) upućuje na Boga kao stvaratelja, hranitelja, i davatelja svega života na ovoj Zemlji (usp. Ps 104). To je istoznačnica s *El* (usp. Pnz 32:15-19). Može se također usporediti YHWH kao što je Psalam 14 (*Elohim*) točno kao Psalam 53 (YHWH), osim za promjene Božanskih imena.
  6. Iako je MNOŽINA i korištena je za druge bogove, ovaj pojam često označava Boga Izraela, ali uobičajeno ima SINGULARNI GLAGOL za označavanje jednobožačke uporabe.
  7. Ova pojam nađen je u mjesecima ne-Izraelaca kao ime za božanstvo:
    - a. Melkisedek, Postanak 14:18-22
    - b. Balaam, Brojevi 24:2
    - c. Mojsije, kad govori o narodima, Ponovljeni zakon 32:8
  8. Čudno da je zajedničko ime za jednobožačkoga Boga Izraela u MNOŽINI! Premda nije sigurno, evo teorija:
    - a. hebrejski ima mnogo MNOŽINA, često korištenih za naglašavanje. Usko vezano na ovo je kasniji hebrejski gramatički član nazvan "množina Veličanstva", gdje je MNOŽINA korištena za uvećavanje poimanja.
    - b. ovo može upućivati na anđeosko vijeće, s kojim se Bog susreće u Nebu i koji vrše Njegove zapovijedi (usp. I. Kr 22:19-23; Job 1:6; Ps 82:1; 89:5.7).
    - c. čak je i moguće da ono odražava NZ-no otkrivenje jednoga Boga u tri Osobe. U Postanku 1:1 Bog stvara; Postanak 1:2 Duh lebdi, a iz NZ-a Isus je posrednik Boga Oca u stvaranju (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; I. Kor 8:6; Kol 1:15; Heb 1:2; 2:10).
- D. YHWH (BDB 217, KB 394)
1. Ovo je ime koje odražava Božanstvo kao Savez učinjen od Boga; Bog kao Spasitelj, Iskupitelj! Ljudi su prekršili Saveze, ali Bog je vjeran Svojoj riječi, obećanju, Savezu (usp. Ps 103). Ovo je ime prvi puta spomenuto u skladu s *Elohim* u Postanku 2:4. U Postanku 1 – 2, ne postoje dva izvješća, nego dva naglaska: (1) Bog kao Stvoritelj svemira (fizički) i (2) Bog kao poseban Stvoritelj čovječanstva. Postanak 2:4 – 3:24 počinje posebnim otkrivenjem o povlaštenome položaju i svrsi čovječanstva, kao i s poteškoćom grijeha te pobunom povezanom s jedinstvenim položajem.
  2. U Postanku 4:26 rečeno je "čovjek je počeo zazivati ime GOSPODNJE" (YHWH). Doduše, Izlazak 6:3 daje naslutiti da su rani zavjetni ljudi (patrijarsi i njihove obitelji) poznali Boga jedino kao *El-Shaddai*. Ime YHWH objašnjeno je samo jednom u Izlasku 3:13-16, posebice u stihu 14. Doduše, Mojsijeva pisanja često tumače riječi narodnom igrom riječi, ne etimološki (usp. Post 17:5; 27:36; 29:13-35). Postoji nekoliko teorija o značenju toga imena (uzeto iz IDB, tom 2, str. 409-11):
    - a. iz arapskog korijena, "pokazati vatrenu ljubav"
    - b. iz arapskog korijena "puhati" (YHWH kao olujni Bog)
    - c. iz ugaritskoga (kanaanskoga) korijena "govoriti"
    - d. slijedeći fenički natpis, UZROČNI PARTICIP znači "Onaj koji održava" ili "Onaj koji utemeljuje"
    - e. iz hebrejskoga *Qal*-oblika "Onaj koji jeste", ili "Onaj koji je prisutan" (u budućem smislu, "Onaj koji će biti")
    - f. iz hebrejskoga *Hiphil*-oblika "Onaj koji uzrokuje biti"

- g. iz hebrejskoga korijena “živjeti” (tj. Post 3:20), što znači “uvijek živi, jedini živi Bog”
- h. iz okvira Izlaska 3:13-16 igra s oblikom IMPERFEKTA korištenim u smislu PERFEKTA, “Ja ću nastaviti biti što Ja moram biti” ili “Ja ću nastaviti biti što sam uvijek bio” (usp. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, str. 67). Puno ime YHWH često je izraženo u kraticama ili moguće u izvornome obliku:
  - (1) *Yah* (tj. Hallelu - yah, BDB 219, i Izl 15:2; 17:16; Ps 89:9; 104:35)
  - (2) *Yahu* (“iah” završetak imena, tj. Isaiah)
  - (3) *Yo* (“Jo” početak imena, tj. Jošua ili Joel)
- 3. U kasnijem je judaizmu zavjetno Ime postalo tako sveto (četveroslovno) da su se Židovi bojali izreći kako ne bi prekršili zapovijed iz Izlaska 20:7; Ponovljenoga zakona 5:11; 6:13. Tako su zamijenili hebrejski oblik za “vlasnik”, “gospodar”, “muž”, “gospodin” – *adon* ili *adonai* (moj gospodin). Kad su u svojim čitanjima SZ-nih tekstova došli na YHWH oni su naglasili “gospodin”. To je zašto se YHWH u engleskim prijevodima piše GOSPODIN.
- 4. Kao s *El*, YHWH je često povezan s drugim pojmovima kako bi se naglasile određene osobine Izraelovog Boga Saveza. Budući da postoji mnogo mogućih vezanih pojmova, evo nekih:
  - a. *YHWH – Yireh* (YHWH će providjeti, BDB 217 & 906), Postanak 22:14
  - b. *YHWH – Rophekha* (YHWH je tvoj iscjelitelj, BDB 217 & 950, *Qal* PARTICIP), Izlazak 15:26
  - c. *YHWH – Nissi* (YHWH je moj stijeg, BDB 217 & 651), Izlazak 17:15
  - d. *YHWH – Meqaddishkem* (YHWH Onaj koji te posvećuje, BDB 217 & 872, *Piel* PARTICIP), Izlazak 31:13
  - e. *YHWH – Shalom* (YHWH je Mir, BDB 217 & 1022), Suci 6:24
  - f. *YHWH – Sabbaoth* (YHWH gostoljubivosti, BDB 217 & 878), I. Samuelova 1:3.11; 4:4; 15:2; često u prorocima
  - g. *YHWH – Ro’I* (YHWH je moj pastir, BDB 217 & 944, *Qal* PARTICIP), Psalam 23:1
  - h. *YHWH – Sidqenu* (YHWH je naša pravednost, BDB 217 & 841), Jeremija 23:6
  - i. *YHWH – Shammah* (YHWH je tamo, BDB 217 & 1027), Ezekiel 48:35.

6:21 “i ladica odmah pristade tamo gdje su išli” Ovo je očito bio drugi čudesni događaj (usp. 22-25) budući da Evandjelje po Marku nagovještava da su oni veslali gotovo do polovice jezera (usp. Mk 6:47). Doduše, ovo nije spomenuto u drugim Evandeljima (tj. Mt 14:32 ili Mk 6:51).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:22-25

²²Sljedećega dana vidje mnoštvo koje stajaše na drugoj strani mora da tamo više nema druge male ladice, osim jedne, te da Isus nije ušao sa Svojim učenicima u ladicu, nego da su Njegovi učenici otišli sami. ²³Tada dođe druga mala ladica iz Tiberijade blizu mjesta gdje su jeli kruh nakon što Gospodin zahvali. ²⁴Tako kad mnoštvo vidje da Isus nije tamo, niti Njegovi učenici, oni sami udoše u malu ladicu, i dodoše u Kafarnaum tražeći Isusa. ²⁵Kad Ga nadoše na drugoj strani mora, rekoše Mu: “Rabbi, kad si tu došao?”

6:23 “Tiberijada” Ovo je mjesto izgradio Herod Antipa godine 22. i ona je postala njegova prijestolnica.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:26-34

²⁶Isus im odgovori i reče: “Zaista, zaista, Ja vam kažem, vi Me tražite, ne zato što vidjeste znakove, nego zato što jedoste kruhove i bijaste siti. ²⁷Nemojte raditi za hranu koja propada, nego za hranu koja je trajna za vječni život, što će vam dati Sin Čovječji, jer na Njega je Otac, *dapače* Bog, stavio Svoj pečat.” ²⁸Stoga Mu rekoše: “Što moramo činiti, kako bismo mogli činiti djela Božja?” ²⁹Isus odgovori i reče im: “Ovo je djelo Božje, da vjerujete u Onoga koga On posla.” ³⁰Oni Mu tada rekoše: “Što dakle Ti činiš kao znak, tako da možemo vidjeti, i vjerovati Ti? Koje djelo Ti činiš?” ³¹Naši oci jedoše manju u pustinji; kao što je pisano: “ON IM DADE KRUH S NEBA DA JEDU.” ³²Isus im tada reče:

“Zaista, zaista, Ja vam kažem, nije Mojsije onaj koji vam daje kruh s neba, nego je Moj Otac Onaj koji vam daje istinski kruh s neba.”³³ Jer kruh Božji je taj što silazi s neba, i daje život svijetu.”³⁴ Tada Mu rekoše: “Gospodine, daj nam uvijek toga kruha.”

6:26.32.53 “Zaista, zaista, Ja vam kažem” “Amen”, “amen”. Ovo je hebrejski izričaj koji ima tri različite uporabe:

1. U SZ-u riječ je bila korištena za “pouzdanje”. Ovo slikovito ima značenje “biti čvrst” i korišteno je za opis jedne vjere u YHWH-u.
2. Isusova uporaba odražava uvod u važne i znakovite izjave. Mi danas ne koristimo “amen” na taj način.
3. U ranoj Crkvi, kao u SZ-u, to je postao pojam potvrde ili slaganja.

Vidi Posebnu temu: Amen u 1:51.

▣ **“nego zato što jedoste kruhove”** Njihove pobude bile su fizičke i trenutačne, a ne duhovne i vječne.

▣ **“i bijaste siti”** Ovaj pojam znači “pohlepno jesti”, često korišten za životinje (posebice za goveda).

6:27 “Nemojte raditi” Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA s NIJEČNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači prestati djelo koje je već u postupku. SZ-na pozadina ovoga odlomka je Izaija 5. Ovaj razgovor ima mnogo sličnosti s onim vođenim sa ženom na izvoru u Ivanu 4.

▣ **“propada”** Vidi Posebnu temu: *Apollumi* u 10:10.

▣ **“stavio Svoj pečat”** Ovo je doslovno “zapečaćen”. To je znak vjerodostojnosti, vlasništva, autoriteta, i sigurnosti (usp. NEB i Mt 28:18; Iv 17:2). TEV i NIV to prevode kao “potvrđivanje” u smislu da je ono korišteno za potvrdu Isusove službe od Boga Oca. Vidi Posebnu temu: Pečat u 3:33, gdje moguće usmjerava na Svetoga Duha.

6:28 “Što moramo činiti, kako bismo mogli činiti djela Božja” Ovo je bilo središnje religijsko pitanje judaizma prvoga stoljeća (usp. Lk 18:18). Religiozni Židov smatrao je da je u ispravnome odnosu s Bogom temeljem (1) njegova podrijetla i (2) njegovog izvršavanja Mojsijevog zakona tumačenog usmenom predajom (Talmud).

6:29 “da vjerujete u Onoga koga On posla” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA slijeđenog AORISTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA. Riječ “vjerovati” je od sržne važnosti u razumijevanju NZ-nog učenja o spasenju. Vidi Posebnu temu u 2:23. Prvotno usmjerenje riječi bilo je voljno vjerovanje. Grčka skupina riječi *pistis* može biti prevedena kao “vjerovanje”, “pouzdanje” ili “vjera”. Žarište ljudskoga vjerovanja mora biti “u Njemu” (usp. 1:12; 3:16), ne u ljudsku iskrenost, privrženost, niti zanos. Izravno usmjerenje toga odlomka je na osobnome odnosu s Isusom Kristom, ne na ortodoksnoj teologiji o Njemu, očekivanim religijskim obredima, niti čak na etičkome življenju. Sve je ovo od pomoći ali ne i prvenstveno. Zabilježite da Isus mijenja MNOŽINU “djela” u njihovom pitanju u JEDNINU “djelo”.

Za “posla” vidi Posebnu temu: Poslati (*Apostellō*) u 5:24.

6:30-33 Mora biti upamćeno da je ova skupina samo sudjelovala u čudesnoj hranidbi pet tisuća. Oni su već imali svoj znak! Rabinski judaizam mislio je da bi Mesija trebao ponoviti neka SZ-na djela, kao što je slanje mane (usp. II. Baruh 29:8). Rabini su koristili Psalam 72:16 kao dokazni tekst za ovo viđenje “nad-Mojsija” tipa Mesije (usp. I. Kor 1:22).

Postoji važna gramatička značajka između “vjerovati u Njega” u stihu 29 i “vjerovati Tebi” u stihu 30. Prvo se usredotočuje na Ivanovu uobičajenu građu vjerovanja u/za Isusa. To je osobna usredotočenost. Drugo se usredotočuje na vjerovanje Isusovim riječima ili tvrdnjama što je sadržaj usredotočenosti. Upamtite, Evanđelje je oboje i osobno i poruka. Vidi Posebnu temu u 2:23.

6:31 “kao što je pisano” Ovo je PERIFRASTIČKI [koji se tvori pomoćnim glagolom ili participom – op.prev.] PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. To je bio standardni gramatički oblik uvođenja navoda Pisma iz SZ-a. Bio je to idiom koji je potvrđivao nadahnutost i autoritet SZ-a. Ovaj navod može upućivati na jedan od nekoliko SZ-nih tekstova ili onih povezanih: Psalam 78:24; 105:40; Izlazak 16:4.15, ili Nehemija 9:15.

6:32 Isus smjera na židovsku tradicionalnu teologiju. Oni su tvrdili da Mesija mora izvesti čudesna djela kao Mojsije zbog Ponovljenoga zakona 18:15.18. Isus je ispravio njihovo nagađanje u nekoliko pitanja:

1. Bog je, ne Mojsije, dao manu
2. mana nije bila izvorno nebeska iako su ljudi mislili da jeste (usp. Ps 78:23-25)
3. istinski kruh s Neba bio je Isus, koji nije bio djelo iz prošlosti, nego sadašnja stvarnost.

6:33 “je taj što silazi s neba” Ovo je opetovana tema u Ivanu (usp. 3:13). To je Ivanov vertikalni dualizam. U ovome okviru Isusov je silazak izjavljen sedam puta (usp. 6:33.38.41.42.50.51.58). Ovo pokazuje Isusovo pred-postojanje, Božansko podrijetlo (usp. stihove 33.38.41.42.50.51.58, i 62). To je također igra “mane” koja je došla s neba kao što je bio Isus istinski Kruh, Kruh života.

Ovo je doslovno “kruh Božji koji je jednom sišao s neba”. Ovdje MUŠKI ROD PREZENTA AKTIVNOGA PARTICIPA upućuje na (1) “kruh” ili (2) čovjeka, Isusa. U Ivanu su ove dvosmislenosti često namjerne (dvostruki unosi).

▣ **“daje život za svijet”** Ovo je svrha zbog koje je Isus došao (usp. 3:16; Mk 10:45; II. Kor 5:21). Cilj je “novi život”, “vječni život”, “život novoga doba”, “Božji način života” za izgubljeni i buntovni svijet, ne samo za neku posebnu skupinu (Židove/pogane, izabrane/neizabrane, konzervativce/liberale), nego za sve!!

6:34

NASB, NKJV, NRSV, TEV “Gospodin [Bog]” ili “Gospodar”
NJB, NET Biblija, NIV, REB “Gospodin”

Ova dva pojma odražavaju različitu semantičku uporabu riječi *kurios*. U ovome okviru boljom izgleda druga mogućnost. Mnoštvo nije razumjelo Isusa ni Njegove riječi. Oni nisu shvatili Njega kao Mesiju (također zabilješka u 4:14; 5:7).

▣ **“daj nam uvijek toga kruh”** Ovo je istovjetno ženinoj izjavi na izvoru u Ivanu 4:14. Ovi Židovi nisu razumjeli niti Isusove duhovne metafore. Ovo je opetovana tema u Ivanu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:35-40

³⁵Isus im reče: “Ja sam kruh života; onaj tko dođe k Meni neće ogladnjati, i onaj tko povjeruje u Me neće nikad ožednjati. ³⁶Ali Ja vam rekoh da ste Me vidjeli, a opet ne vjerujete. ³⁷Sve koje Mi daje Otac doći će k Meni, a onaj tko dođe k Meni Ja ga sigurno neću izbaciti. ³⁸Jer Ja sam sišao s neba, ne da vršim Svoju volju, nego volju Onoga koji Me posla. ³⁹Ovo je volja Onoga koji Me posla, da od svega što Mi je On dao ne izgubim ništa, nego uskrisim u posljednji dan. ⁴⁰Jer to je volja Moga Oca, da će svatko tko vidi Sina i povjeruje u Njega imati vječni život, i Ja ću ga Sâm uskrisiti u posljednji dan.”

6:35 “Ja sam kruh života” Ovo je jedna od “Ja Jesam” izjava koja je tako osobita Ivanu (usp. 6:35.41.48.51; 8:12; 10:7.9.11.14; 11:25; 14:6; 15:1.5). Evanđelje po Ivanu usredotočuje se na Osobu Krista. Ovo se odnosi na židovska mesijanska očekivanja o mani i davatelju novoga Zakona “koji će donijeti novi izlazak (iz grijeha)”. Vidi bilješku u 8:12.

▣ **“onaj tko dođe k Meni neće ogladnjati, i onaj tko povjeruje u Me neće nikad ožednjati”** Ovdje su dvije jake DVOSTRUKE NEGACIJE u grčkome, “neće nikad ne nikad” (usp. stih 37).

Postoji usporedni međusobni odnos između “dođe” i “povjeruje” (usp. 7:37-38, istovjetno s “vidi” i “čuje”). Oboje su PREZENT PARTICIPI. Dolazak vjerujućeg i vjerovanje nisu jednokratne odluke, nego počinjanje životnoga načina druženja, prijateljstva i sljedbeništva.

▣ **“ogladnjati [glad] .... ožednjati [žed]”** Glad i žed često su korišteni za opis duhovne stvarnosti (usp. Ps 42:1; Iz 55:1; Am 8:11-12; Mt 5:6).

6:36 “da ste Me vidjeli” Neki drevni svjedoci (MSS α , A, i mnogi starolatinski, Vulgata, i sirijske verzije) izostavljaju “Me[ne]”, čineći Isusovu izjavu smjerom na Njegov znak (tj. hranjenje mnoštva). ZAMJENICA je sadržana u toliko mnogo grčkih rukopisa i verzija da UBS⁴ ne može odlučiti koja je izvorna.

6:37 “Sve koje Mi daje Otac doći će k Meni” Prvenstveni naglasci u ovome odlomku su na Božjoj suverenosti. Dva konačna odlomka o ovoj teološkoj istini su Rimljanima 9 i Efežanima 1:13-14. Zanimljivo da je u oba okvira zahtijevan odgovor čovječanstva. Rimljanima 10 ima uključeno svih sedam izričaja. Isti je slučaj i s Efežanima 2, gdje je rasprava o Božjoj milosti u stihovima 1-7 okončana u pozivu na vjeru u stihovima 8-9. Predestinacija je doktrina za iskupljene, a ne zapreka za nespasene. Ključ za otvaranje doktrine je Božja ljubav i milost, ne vječne odredbe. Zabilježite da svi koje Bog daje Isusu također “dolaze” k Njemu. Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. stihove 44.65), ali ljudi se moraju odazvati (usp. 1:12; 3:16). Vidi Posebnu temu u 3:16.

▣ **“onaj tko dođe k Meni Ja ga sigurno neću izbaciti”** Ovo je druga jaka DVOSTRUKA NEGACIJA. To naglašava istinu da Bog poziva i da je svatko dobrodošao k Njemu preko Krista (Ez 18:21-23; 30-32; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9). Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. stihove 44.65), ali ljudi se moraju odazvati (usp. Mk 1:15; Djela 20:21). Kakav predivan odlomak o sigurnosti (usp. Rim 8:31-39)!

POSEBNA TEMA: KRŠĆANINOVO JAMSTVO

Jamstvo je (1) biblijska istina, (2) iskustvo vjernikove vjere, i (3) način života.

- A. Biblijski temelj za jamstvo je:
  1. narav Boga Oca
    - a. Postanak 3:15; 12:3
    - b. Psalam 46:10
    - c. Ivan 3:16; 10:28-29
    - d. Rimljanima 8:38-39
    - e. Efežanima 1:3-14; 2:5.8-9
    - f. Filipljanima 1:6
    - g. II. Timoteju 1:12
    - h. I. Petrova 1:3-5
  2. djelo Božjega Sina:
    - a. Njegova svećenička molitva, Ivan 17:9-24, posebice stih 12
    - b. Njegova zamjenska žrtva:
      - 1) Rimljanima 8:31
      - 2) II. Korinćanima 5:21
      - 3) I. Ivanva 4:9-10
    - c. Njegovo neprekidno posredovanje:
      - 1) Rimljanima 8:34
      - 2) Hebrejima 7:25
      - 3) I. Ivanova 2:1
  3. omogućavanje Božjega Duha:
    - a. Njegov poziv, Ivan 6:44,65
    - b. Njegovo pečačenje:
      - 1) II. Korinćanima 1:22; 5:5
      - 2) Efežanima 1:13-14; 4:30
    - c. Njegovo osobno jamstvo:
      - 1) Rimljanima 8:16-17
      - 2) I. Ivanova 5:7-13
- B. Neophodnost vjernikova zavjetnog odgovora je:
  1. početno i stalno pokajanje te vjera:
    - a. Marko 1:15
    - b. Ivan 1:12

- c. Djela apostolska 3:16; 20:21
- d. Rimljanima 10:9-13
- 2. sjećanje da je cilj spasenja Kristo-sličnost:
  - a. Rimljanima 8:28-29
  - b. Efežanima 1:4; 2:10; 4:13
- 3. sjećanje da je jamstvo potvrđeno načinom života:
  - a. Jakov
  - b. I. Ivanova
- 4. sjećanje da je jamstvo potvrđeno djelatnom vjerom i ustrajnošću:
  - a. Marko 13:13
  - b. I. Korinćanima 15:2
  - c. Hebrejima 3:14; 4:14
  - d. II. Petrova 1:10
  - e. Juda stihovi 20-21

6:38 “Ja sam sišao s neba” Ovo je PERFEKT koji upućuje na Utjelovljenje (usp. Iv 1:1 i dalje; Ef 4:8-10), i njegovi ishodi ostaju. To također pokazuje Isusovo nebesko podrijetlo (usp. stihove 41.61).

▣ **“ne da vršim Svoju volju, nego volju Onoga koji Me posla”** NZ dokazuje oboje i jedinstvo Trojstva (vidi Posebnu temu u 14:6), primjerice 14:8-9 i osobnost tri Osobe (usp. 14:8-9). Ovaj je stih dio Ivanova neprekidnog naglaska na Isusovoj pokornosti Ocu. Vidi punu bilješku u 5:19. Vidi Posebnu temu: Poslati (*Apostellō*) u 5:24.

6:39 “da od svega što Mi je On dao ne izgubim ništa” Ovo je očit odnos između JEDNINE SREDNJEGA RODA “svega što” u stihu 37 i JEDNINE SREDNJEGA RODA u stihu 39. Ivan koristi taj neuobičajen oblik nekoliko puta (usp. 17:2.24). To vidljivo naglašava potpuno zajedništvo (usp. stihove 40.45).

Ovo je veliko obećanje Božje moći čuvanja, izvora kršćaninova jamstva (usp. Iv 10:28-29; 17:2.24, vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 5:13). Zabilježite da je GLAGOLSKO VRIJEME u stihu 37 PREZENT, dok je u stihu 39 PERFEKT. Božji dar ostaje! Isto su tako obje potvrde u stihu 39 AKTIVNI AORIST; Isus ne gubi nikoga od onih koje Mu je Otac dao (stihovi 37 i 39) i On uskrisuje u posljednji dan sve one koji su Mu dani (usp. stih 44). To su Božanska obećanja (1) izbora i (2) ustrajnosti!

Ovaj okvir dana dokončanja (obojeg i pozitivnog i negativnog) nazvano je na nekoliko načina:

1. posljednji dani, 6:39.40.44.54; 11:24; 12:48; II. Timoteju 3:1; I. Petrova 1:5; II. Petrova 3:3
2. posljednje vrijeme, I. Ivanova 2:18; Juda stih18
3. taj dan, Matej 7:22; II. Timoteju 1:12.18; 4:8
4. dan, Djela apostolska 17:31
5. veliki dan, Juda stih 6
6. dan, Luka 17:30; I. Korinćanima 3:13; I. Solunjanima 5:4; Hebrejima 10:25
7. Njegov dan, Luka 17:24
8. dan Gospodnji, I. Solunjanima 5:2; II. Solunjanima 2:2
9. Kristov dan, Filipljanima 1:10; 2:16
10. dan Gospodina Isusa Krista, I. Korinćanima 1:8; 5:5
11. dan Gospodina Isusa, II. Korinćanima 1:14
12. dan Krista Isusa, Filipljanima 1:16
13. dan Sina Čovječjega, Luka 17:24 (vidi također #7)
14. dan Suda, Matej 10:15; 11:22.24; 12:36; II. Petrova 2:9; 3:7; I. Ivanova 4:17
15. dan gnjeva, Otkrivenje 6:17
16. Veliki dan Božji, Otkrivenje 16:14

▣ **“nego uskrisim u posljednji dan”** Ovo upućuje na dan uskrsnuća za vjernike ali i dan Suda za nevjernike (usp. stihove 40.44.54; 5:25.28; 11:24 i I. Kor 15). Frank Stagg ima izjavu koja je od pomoći na toj točki u njegovoj knjizi *A New Testament Theology*:

“Evangelje po Ivanu naglašava budući dolazak (14:3.18 i dalje,28; 16:16.22) i ono s jasnoćom govori o uskrснуću i konačnome Sudu `u posljednji dan` (5:28 i dalje, 6:39 i dalje, 44.53; 11:24; 12:48); ipak kroz čitavo ovo četvrto Evangelje, vječni život, Sud, i uskrснуće jesu sadašnje stvarnosti (3:18 i dalje; 4:23; 5:25; 6:54; 11:23 i dalje; 12:28.31; 13:31 i dalje; 14:17; 17:26)” (str. 311).

6:40: “to je volja Moga Oca” Ovo je Isusov odgovor na stih 28, “što ćemo činiti kako bismo mogli vršiti Riječ Božju?” Vidi Posebnu temu: Volja Božja u 4:34.

▣ **“svatko tko vidi Sina”** PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA od “vidjeti” i “vjerovati” su usporednice (kao “dode” i “povjeruje” u stihu 35, kao “vidi” i “čuje”). Ovo su djelovanja koja traju, ne jednokratni događaji. Pojam “vidjeti” znači “zagledati se napeto” kao da se to nešto razumije ili poznaje.

Svakako želim o pojmu “sva(t)ko” (*pas*), navesti bilješku:

1. da će moguće svi vjerovati kroz Njega, 1:7
  2. prosvjetljenje svakoga čovjeka, 1:9
  3. svatko tko povjeruje može u Njemu imati vječni život, 3:15
  4. da svatko tko povjeruje u Njega ne bi poginuo, nego imao vječni život, 3:16
  5. da svi mogu štovati Sina, 5:23
- 6-9. Ivan 6:37.39.40.45
10. svatko tko Me ljubi i vjeruje u Mene neće nikad umrijeti, 11:26
  11. Ja, ako Ja, budem podignut sa Zemlje sve ću ljude privući Sebi, 12:32
  12. svatko tko povjeruje u Mene ne mora ostati u tami, 12:46

Ovo je tajnovitost suverenosti (usp. stihove 38-39; 17:2.24 nasuprot slobodnoj volji). Oboje je nekako istinito. Po meni najbolje ih ujedinjuje teološki okvir “Saveza”!

▣ **“povjeruje u Njega”** Zapamtite da je spasenje prvenstveno osobni odnos, a ne vjeroispovijed, ispravna teologija, ili čudoredan način života (usp. 3:16; 11:25-26). Naglasak je na predmetu jedne vjere, a ne na jačini. Vidi Posebnu temu u 2:23.

Zabilježite ravnotežu naglasaka Božjega suverenog izbora u stihovima 37a.39.44.65 i odgovora čovječanstva u vjeri u stihovima 37b.40. Ova biblijska napetost mora biti naznačena. Božja suverenost i oblik slobodne volje čovječanstva čine dva vida biblijskoga Saveza.

▣ **“mogu imati vječni život”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUKTIVA, odgovor je zahtijevan (usp. I. Iv 5:11). Zabilježite također da je stih 39 skupni, dok je stih 40 pojedinačni. To je paradoks spasenja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:41-51

⁴¹Zato Židovi mrljaše o Njemu, jer On reče: “Ja sam kruh koji je sišao s neba.” ⁴²Govorili su: “Nije li ovaj Isus, sin Josipov, čijeg oca i majku znamo? Kako On sad kaže: ‘Ja sam sišao s neba?’” ⁴³Isus odgovori i reče im: “Ne mrljajte između sebe. ⁴⁴Nitko ne može doći k Meni osim ako ga Otac koji Me posla ne privuče; i Ja ću ga uskrisiti u posljednji dan. ⁴⁵U Prorocima je pisano: ‘I SVI ĆE BITI UČENICI BOŽJI.’ Svatko tko je čuo i učio od Oca, dolazi k Meni. ⁴⁶Ne da je netko vidio Oca, osim Onaj koji je od Boga; On je vidio Oca. ⁴⁷Zaista, zaista, Ja vam kažem, onaj tko vjeruje ima vječni život. ⁴⁸Ja sam kruh života. ⁴⁹Vaši oci jedoše manu u pustinji, i pomriješe. ⁵⁰Ovo je kruh koji je sišao s neba, tako da onaj tko jede od njega ne umre. ⁵¹Ja sam živi kruh koji siđe s neba; ako netko jede od ovoga kruha, živjet će zauvijek; a kruh kojeg ću Ja također dati za život svijeta jeste Moje tijelo.”

6:41 “Zato Židovi mrljaše” Ovo je IMPERFEKT, koji uključuje početak njihova mrljanja ili mrljanje iznova i iznova. Upadljiva je usporednica s razdobljem lutanja pustinjom (usp. Izl i Bri). Izraelci tih dana također su odbacili Mojsija, Božjega predstavnika, koji im je isto tako osigurao hranu.

6:42 Ovo pokazuje da su Židovi razumjeli Isusove riječi o Njemu samome. On je za tvrdnju o pred-egzistenciji i Božanstvu jasno upotrijebio židovski idiom! Isusove riječi došle od galilejskoga tesara ipak su potresne! Isus je dao tako jake izjave o Sebi. On je dakle:

1. utjelovljeni Sin Božji koji donosi vječni život Svojim riječima i djelima
2. umišljeni lažac
3. luđak (uzeto iz Josha McDowella, *Evidence That Demands a Verdict*)

Istinitost Isusovih tvrdnji je predmet kršćanstva.

6:43 “Ne mrmljajte između sebe” Ovo je PREZENT IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači zaustaviti djelovanje koje već napreduje.

6:44 “Nitko ne može doći k Meni, osim ako ga Otac koji Me posla ne privuče” Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. stih 65 te 15:16). Sve su duhovne odluke ishod mamljenja Duha, ne religioznosti čovječanstva (usp. Iz 53:6). Božja suverenost i mandatni ljudski odgovor neodvojivo su povezani s Božjom voljom i milosrđem. To je SZ-ni okvir Saveza.

Ravnoteža ovog “Božjega privlačenja” pronađena je u 12:32 gdje Isus “privlači sve ljude k Sebi”. Ovo je privlačenje oprečno SZ-om obrascu kad se Božji narod nije odazivao na Njegovu proročku riječ (primjeri: Iz 6:9-13; 29:13; Jer). Bog govori sada, ne Izraelu preko proroka, nego preko Svoga Sina svom čovječanstvu (usp. Heb 1:1-3). Vidi Posebnu temu: Poslati (*Apostellō*) u 5:24.

6:45 “U Prorocima je pisano” Ovo je navod iz Izaije 54:13 ili Jeremije 31:34 koji opisuje vječni (novo srce, novi um) vid “Novoga Saveza”.

▣ **“Svatko tko je čuo i učio od Oca, dolazi k Meni”** Nemoguće je tvrditi da se poznaje Boga i odbaciti Isusa (usp. I. Iv 5:1-12).

6:46 “Ne da je netko vidio Oca” Isusova tvrdnja je da netko može jedino kroz Njega stvarno razumjeti i poznati Boga (usp. Iv 1:18; 14:6.9). Čak ni Mojsije nije stvarno vidio YHWH-u (usp. bilješku u 5:32).

6:47 Ovaj stih sažima Isusovu ponudu slobodnoga spasenja za svo čovječanstvo (“onaj tko vjeruje”, PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA; “vječni život” usp. stihove 51.58; 3:15.16.36; 5:24; 11:26; 20:31). Isus je jedino pravo otkrivenje Boga, jedina prava vrata k Bogu (isključivost Evandjelja, usp. 10:1-6.7-9; 14:6), a to je dostupno za sve Adamove sinove i kćeri (uključenost ispunjenja Evandjelja 1:4.7.12; 3:16; Post 3:15; 12:3).

6:50 Ovaj stih je, kao 31-35, igra o značenju kruha, fizičkoga kruha (mana) i nebeskog kruha (Isus). Jedan daje i održava fizički život, ali mora biti opetovan i na kraju ne može zaustaviti smrt. Drugi daje i održava vječni život, ali mora biti prihvaćen i njegovan te odmah dokončati duhovnu smrt (slomljeno zajedništvo s Bogom; prisno zajedništvo s grijehom i samim sobom).

6:51 “Ja sam živi kruh” Ovo je jedna od slavnih izjava “Ja Jesam” u Evandelju po Ivanu (usp. 6:35.48.51). To je bio doslovni Isusov način usredotočavanja pozornosti na Njegovu Osobu. Spasenje je, kao i otkrivenje, konačno Osoba.

▣ **“za život svijeta jeste Moje tijelo”** Ovo je metafora koja naglašava da je Sâm Isus, ne neka dopunska hrana, naša središnja potreba. Ovaj nas izričaj očito vraća na 1:14.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:52-59

⁵²Tada se Židovi počеше prepirati jedan s drugim, govoreći: “Kako nam ovaj čovjek može dati *Svoje* tijelo da jedemo?” ⁵³Tako im Isus reče: “Zaista, zaista, Ja vam kažem, osim ako ne jedete tijela Sina Čovječjega i ne pijete Njegovu krv, nemate život u sebi. ⁵⁴Onaj tko jede Moje tijelo i pije Moju krv ima vječni život, i Ja ću ga uskrisiti u posljednji dan. ⁵⁵Jer je Moje tijelo prava hrana, i Moja krv pravo piće. ⁵⁶Onaj tko jede Moje tijelo i pije Moju krv prebiva u Meni, i Ja u njemu. ⁵⁷Kao što Mene posla živi Otac, i Ja živim zbog Njega, tako će onaj tko jede Mene, također živjeti zbog Mene. ⁵⁸Ovo je kruh koji sīde s neba; ne kao onaj kojeg jedoše vaši oci i umriješe; onaj tko jede ovaj kruh živjet će zauvijek.” ⁵⁹Ove stvari On reče u sinagogi kad poučavaše u Kafarnaumu.

6:52	
NASB	“prepirati”
NKJV	“svadati”
NRSV	“osporavati”
TEV	“ljutito dokazivati”
NJB	“dokazivati”

IMPERFEKT znači početak nečega ili nastavak nečega u prošleme vremenu. Ovo je jak grčki pojam za borbu (usp. Djela 7:26; II. Tim 2:23-24; Tit 3:9) a metaforički je upotrijebljen i u II. Korinćanima 7:5 i Jakovu 4:1-2.

▣ **“Kako nam ovaj čovjek može dati *Svoje* tijelo da jedemo”** U Ivanu Isus govori metaforičkim jezikom koji je u doslovnome smislu redovito nerazumljiv: (1) Nikodem, 3:4; (2) Samarijanka, 4:11; (3) židovsko mnoštvo; 6:52; i (4) učenici, 11:11.

6:53-57 GLAGOLI u stihovima 53 i 54 vrlo su zanimljivi. U stihu 53, “jesti” i “piti” su AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA koji govori o voljnome mogućem početnome djelovanju. GLAGOLI u stihu 54, “jede” i “pije” su PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA koji naglašava nastavljajuće djelovanje (usp. stihove 56.57.58). Izgleda da ovo potvrđuje činjenicu kako netko prvotno mora odgovoriti Isusu te nastavljati odgovarati (usp. stih 44).

Mora se zapamtiti da je doslovno uzimanje toga odlomka nerazumijevanje židovskoga horora pijenja krvi (usp. Lev 17:10-14). Uzimanje očitih Isusovih smjerenja na manu u pustinji (usp. stih 58), te njihova uporaba kao doslovnoga izričaja povezanog s euharistijom je manipuliranje s povijesnom okolnošću i doslovnim okvirom za liturgijske svrhe.

6:54 “tijelo .... krv” Ovo je židovski metaforički način upućivanja na čitavu osobu, kao “srce”.

6:55 “prava hrana ... pravo piće” Ovo je Ivanova osobita uporaba pojma pravo/istinsko (vidi Posebnu temu gore). Ivan, pišući kasnije nego ostali pisci NZ-a, vidio je razvitak nekoliko hereza (prenaglašavanje Ivana Krstitelja, preneglašavanje sakramentalizma, preneglašavanje ljudskoga znanja – gnosticizam).

POSEBNA TEMA: “ISTINA” (ZAMISAO) U IVANOVIM SPISIMA

U stanovitome smislu Ivan spaja hebrejsku pozadinu i grčku pozadinu pojma *alētheia* “istina” kao što je učinio s *logosom* (usp. 1:1-14). U hebrejskome *emeth* (BDB 53) označava ono što je istina, ili vjerodostojno (često u Septuaginti povezano s *pisteuō*). U grčkome je ovo bilo povezano s Platonovom stvarnošću nasuprot nestvarnosti, nebeskome nasuprot zemaljskome. To je prikladno Ivanovom dualizmu. Bog je jasno otkrio (etimologija pojma *alētheia* je izložiti, otvoriti, jasno očitovati) Sâm Sebe u Svome Sinu. Ovo je izraženo na nekoliko načina.

1. IMENICA, *alētheia*, istina
  - a. Isus je punina milosti i istine (usp. 1:14.17 – SZ-ni pojmovi Saveza)
  - b. Isus je žarište svjedočanstva Ivana Krstitelja (usp. 1:32-34; 18:37 – posljednji SZ-ni prorok)
  - c. Isus govori istinu (usp. 8:4.44.45.46 – objava je predložena i osobna)
  - d. Isus je put, istina, i život (usp. 14:6)
  - e. Isus ih posvećuje u istini
  - f. Isus (*Logos*, 1:1-3) jeste istina (usp. 17:17)
2. PRIDJEV, *alēthēs*, istinski/pravi, vjerodostojan
  - a. Isusovo svjedočanstvo (usp. 5:31-32; 7:18; 8:13-14)
  - b. Isusov sud (usp. 8:16)
3. PRIDJEV, *alēthinus*, stvarno
  - a. Isus je pravo svjetlo (usp. 1:9)
  - b. Isus je pravi kruh (usp. 6:32)
  - c. Isus je pravi trs (usp. 15:1)
  - d. Isus je pravi svjedok (usp. 19:35)
4. PRILOG, *alēthōs* istinski
  - a. Samarijski svjedoci Isusa kao Spasitelja svijeta (usp. 4:42)

- b. Isus je istinsko jelo i piće, kao oprečje mani Mojsijevih dana (usp. 6:55)
- Pojam istina i njene izvedenice također izražavaju druga svjedočanstva za Isusa, *alēthēs*:
- a. svjedočanstvo Ivana Krstitelja je istina (usp. 10:41)
  - b. Ivanovo (autora Evanđelja) svjedočanstvo je istina (usp. 19:35; 21:24)
  - c. Isus je istinski prorok (usp. 6:14; 7:40)

Za dobru raspravu o istinu u SZ-u i NZ-u vidi George E. Ladd's *A Theology of the New Testament*, str. 263-269.

6:56 “prebiva u Meni i Ja u njemu” Ova ista istina izjavljena je u Ivanu 15:4-7; I. Ivanova 2:6.27.28; 3:6.24, vidi Posebnu temu: Prebivanje u I. Ivanovoj 2:10. Ovo je trajni NZ-ni naglasak o ustrajnosti svetih (usp. Gal 6:9; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21, vidi Posebnu temu u 8:31). Pravi odgovor ovjeren je neprekinutim odgovorom. Ovaj naglasak na ustrajnosti je dio što nedostaje u američkome protestantizmu. Netko ne mora samo početi u vjeri, nego završiti u vjeri (Heb 11). Jonathan Edwards je rekao: “Siguran dokaz izbora je nečija ustrajnost do kraja.” W.T. Conner je rekao: “Spasenje čovjeka izabranog za spasenje u Božjemu je umu i svrsi izvjesno iz vječnosti do vječnosti, iako je ono uvjetovano vjerom, i to ustrajnom i pokornom vjerom.”

6:57 “živi Otac” Ovaj je izričaj jedinstven, ali zamisao je često korištena u Bibliji. Postoji nekoliko različitih načina tumačenja podrijetla ovoga naziva za Boga:

1. osnovno ime Boga Saveza (usp. Izl 3:12.14-16; 6:2-3, vidi Posebnu temu u 6:20)
2. zakletva od Boga, “dok Ja živim” ili u Božje ime, “dok Gospodin živi” (usp. Br 14:21.28; Iz 49:18; Jer 4:2)
3. kao opis Boga (usp. Ps 42:2; 84:2; Jš 3:10; Jer 10:10; Dn 6:20.26; Hoš 1:10; Mt 16:16; 26:63; Djela 14:15; Rim 9:26; II. Kor 3:3; 6:16; I. Sol 1:9; I. Tim 3:15; 4:19; Heb 3:12; 9:14; 10:21; 12:22; Otk 7:2)
4. izjave u Ivanu 5:26 da Otac ima život u Sebi te da ga je dao Sinu i 5:21 gdje Otac uskrisuje mrtve kao što čini i Sin.

6:58 Ovo je usporedba Staroga i Novoga zavjeta, Mojsija i Isusa (vidi Poslanicu Hebrejima, posebice poglavlja 3, 4).

▣ **“oci jedoše i umriješe”** Ovo bi moglo također poslužiti teološkoj svrsi nijekanja spasenja zbog podrijetla (usp. 8:33-39) ili putem Mojsijevog zakona (Tore).

▣ **“zauvijek”** Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: ZAUVIJEK (‘*OLAM*)

Etimologija hebrejskoga pojma *’olam*, עולם (BDB 761) je neizvjesna (NIDOTTE, tom 3, str. 345). Korištena je u nekoliko značenja (uobičajeno određenih zamišlju). Sljedeće su samo izdvojeni primjeri:

1. drevno
  - a. ljudi, Postanak 6:4; I. Samuelova 27:8; Jeremija 5:15; 28:8
  - b. mjesta, Izaija 58:12; 61:4
  - c. Bog, Psalam 93:2; Izreke 8:23; Izaija 63:16
  - d. stvari, Postanak 49:26; Job 22:15; Psalam 24:7.9; Izaija 46:9
  - e. vrijeme, Ponovljeni zakon 32:7; Izaija 51:9; 63:9.11
2. buduće vrijeme
  - a. jednom život, Izlazak 21:6; Ponovljeni zakon 15:17; I. Samuelova 1:22; 27:12
  - b. hiperbola [pretjerivanje – op.prev.] za kralja, I. Kraljevima 1:31; Psalam 61:7; Nehemija 2:3
  - c. neprekidno postojanje
    - (1) Zemlja, Psalam 78:69; 104:5; Propovjednik 1:4
    - (2) nebesa, Psalam 148:6
  - d. postojanje Boga
    - (1) Postanak 21:33
    - (2) Izlazak 15:18

- (3) Ponovljeni zakon 32:40
- (4) Psalam 93:2
- (5) Izaija 40:28
- (6) Jeremija 10:10
- (7) Daniel 12:7
- e. Savez
  - (1) Postanak 9:12.16; 17:7.13.19
  - (2) Izlazak 31:16
  - (3) Levitski zakonik 24:8
  - (4) Brojevi 18:19
  - (5) II. Samuelova 23:5
  - (6) Psalam 105:10
  - (7) Izaija 24:5; 55:3; 61:8
  - (8) Jeremija 32:40; 50:5
- f. poseban Savez s Davidom
  - (1) II. Samuelova 7:13.16.25.29; 22:51; 23:5
  - (2) I. Kraljevima 2:33.45; 9:5
  - (3) II. Ljetopisima 13:5
  - (4) Psalam 18:50; 89:4.28.36.37
  - (5) Izaija 9:7; 16:5; 37:35; 55:3
- g. Božji Mesija
  - (1) Psalam 45:2; 72:17; 89:35-36; 110:4
  - (2) Izaija 9:6
- h. Božji zakoni
  - (1) Izlazak 29:28; 30:21
  - (2) Levitski zakonik 6:18.22; 7:34; 10:15; 24:9
  - (3) Brojevi 18:8.11.19
  - (4) Psalam 119:89.160
  - (5) Izaija 59:21
- i. Božja obećanja
  - (1) II. Samuelova 7:13.16.25; 22:51
  - (2) I. Kraljevima 9:5
  - (3) Psalam 18:50
  - (4) Izaija 40:8
- j. Abrahamovo potomstvo i Obećana zemlja
  - (1) Postanak 13:15; 17:18; 48:4
  - (2) Izlazak 32:13
  - (3) I. Ljetopisima 16:17
- k. blagdani Saveza
  - (1) Izlazak 12:14; 12:14.17.24
  - (2) Levitski zakonik 23:14.21.41
  - (3) Brojevi 10:8
- l. vječna vječnost
  - (1) I. Kraljevima 8:13
  - (2) Psalam 61:7-8; 77:8; 90:2; 103:17; 145:13
  - (3) Izaija 26:4; 45:17
  - (4) Daniel 9:24
- m. ono što je rečeno u Psalmima činit će se zauvijek
  - (1) zahvaljivanje, Psalam 30:12; 79:13
  - (2) prebivanje u Njegovoj prisutnosti, Psalam 41:12; 61:4,7

- (3) pouzdanje u Njegovo milosrđe, Psalam 52:8
  - (4) slavljenje GOSPODINA, Psalam 52:9
  - (5) pjevanje hvala, Psalam 61:7; 89:1
  - (6) izricanje Njegove pravde, Psalam 75:9
  - (7) slavljenje Njegovog imena, Psalam 86:12; 145:2
  - (8) blagoslivljanje Njegovog imena, Psalam 145:1
3. unatrag i unaprijed u vremenu (“od vječnosti do vječnosti”)
- a. Psalam 41:13 (slavljenje Boga)
  - b. Psalam 90:2 (Sâm Bog)
  - c. Psalam 103:17 (ljubav GOSPODINOVA)

Upamtite, zamisao određuje opseg značenja pojma. Vječni Savezi i obećanja su uvjetovani (tj. Jer 7). Kod svake uporabe SZ-a o ovoj veoma tečnoj riječi budite pozorni kod čitanja vaših suvremenih gledišta o vremenu ili vašoj NZ-noj sustavnoj teologiji. NZ su opće primjenjiva SZ-na obećanja.

6:59 Isus je primjenjivao judaizam Svojih dana. On je učio u sinagoškoj školi, On je štovao u sinagogi, i On je poučavao u sinagogi. On je ispunio sva očekivanja Zakona.

Sinagoge su zapravo započele tijekom babilonskoga sužanjstva (605.-538.g.pr.Kr.). Židovi su započeli s posebnim mjestima štovanja i učenja gdje je god bilo deset židovskih muškaraca. To je postalo čuvanje židovske kulture i običaja. Kad su se Židovi vratili u Judeju i službi u Hramu zadržali su ova mjesna središta.

U poglavlju 6 nismo govorili o Isusovom ulasku u sinagogu u Kafarnaumu (usp. stih 24).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:60-65

⁶⁰Stoga mnogi Njegovi učenici, kad čuše *ovo* rekoše: “Ovo je teška izjava; tko je može slušati?” ⁶¹Ali im Isus, svjestan da Njegovi učenici mrmljaše na to, reče: “Ovo uzrokuje vaše spoticanje? ⁶²Što onda ako ćete vidjeti Sina Čovječjega kako uzlazi tamo gdje On bijaše prije? ⁶³Duh je taj koji daje život; tijelo ne vrijedi ništa; riječi koje vam rekoh su duh i život. ⁶⁴Ali ima nekih od vas koji ne vjeruju.” Jer Isus znade od početka koji su oni što ne vjeruju, i tko je taj koji će Ga izdati. ⁶⁵I On je govorio: “Iz toga sam vam razloga rekao, da nitko ne može doći k Meni osim ako mu nije dozvoljeno od Oca.”

6:60 “Stoga mnogi Njegovi učenici” Ova uporaba pojma “učenik” ima šire značenje. U Ivanu taj pojam i pojam “vjerovati” korišteni su i za (1) prave sljedbenike (stih 68) i za (2) privremene sljedbenike (stih 64, usp. 8:31-47).

▣ “čuše ... slušati” Ovo je igra riječi “čuti” (*akouō*). Oni su čuli Isusove riječi, ali ih nisu razumjeli i odazvali se na njih. U ovome smislu taj grčki pojam djeluje kao hebrejski *shema* (usp. Pnz 4:1; 5:1; 6:3.4; 27:9-10).

6:62 Ovo je nepotpun PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE bez zaključka. Dublji smisao je taj što su oni trebali vidjeti (usp. Djela 1). Nakon Isusove smrti/uskrснуća/uznesenja i dolaska Duha, mnoga Isusova učenja i djelovanja trebala su za njih imati smisla.

▣ “uzlazi tamo gdje On bijaše prije” Ovo je trajni naglasak na Isusa kao Onoga koji je “sišao s neba”. To govori o Njegovoj pred-egzistenciji s Ocem u Nebu i Njegovu prisnome zajedništvu s Ocem u Nebu (usp. 17:5.24).

POSEBNA TEMA: UZNESENJE

Postoje brojne različite grčke riječi korištene za opis Isusova uznesenja natrag u Nebo.

Djela apostolska 1:2.11.22; *analambanō*, podići [odnijeti gore] (usp. I. Tim 3:16), što je također upotrijebljeno u Septuaginti u II. Kraljevima 2:9.11 za Elijev prijevod neba i također u I. Makabejcima 2:58:

- 1. Djela apostolska 1:9, *epairō*, podignuti, uzdići, uzvisiti
- 2. Luka 9:51, *analēpsis* (oblik iz #1)
- 3. *diistēmi*, napustiti

4. Ivan 6:62, *anabainō*, uzdići se.

Ovaj događaj nije zapisan niti u Evanđelju po Mateju ni Marku. Evanđelje po Marku završava sa 16:8, ali tri kasnija pisana izdanja opisuju događaj u 16:19 (tj. *analambanō*).

6:63 Ovaj se stih, zbog širega okvira poglavlja 6, može odnositi na oprečnost između Staroga saveza nasuprot Novome savezu, Mojsija nasuprot Isusa (usp. stih 58; II. Kor 3:6, vidi usporedbe dvaju Saveza u Poslanici Hebrejima).

▣ **“Duh je taj koji daje život”** Ovo je jedan od mnogih izričaja korištenih i za Isusa i za Duha:

1. Duh je životodajna voda (7:38-39)
2. Isus je živa voda (4:10-14)
3. Sveti Duh je Duh istine (14:17; 15:26; 16:13)
4. Isus je istina (14:6)
5. Duh je Branitelj (14:16.26; 15:26; 16:7)
6. i Isus je Branitelj (I. Iv 2:1)

Vidi Posebnu temu u 14:16.

U ovome stihu zabilježite da je “duh” (*pneuma*) korišten u dva posebna smisla:

1. Sveti Duh (usp. 1:32.33; 3:34; 7:39; 14:17; 15:26; 16:13)
2. duhovni (usp. 4:24; 11:33; 13:21)

U Ivanu 3:5.6.8 teško je znati što znači. Prema Ivanu, moguće oboje.

POSEBNA TEMA: DUH (*PNEUMA*) U NZ-u

U NZ-u grčki je pojam za “duh” korišten na nekoliko načina. Ovdje su neke značajnije razredbe i primjeri.

A. Trojedini Bog:

1. Otac (usp. Iv 4:24)
2. Sin (usp. Rim 8:9-10; II. Kor 3:17; Gal 4:6; I. Pt 1:11)
3. Sveti Duh (usp. Mk 1:11; Mt 3:16; 10:20; Iv 3:5.6.8; 7:39; 14:17; Djela 2:4; 5:9; 8:29.35; Rim 1:4; 8:11.16; I. Kor 2:4.10.11.13.14; 12:7)

B. ljudska životna snaga:

1. Isusa (usp. Mk 8:12; Iv 11:33.38; 13:21)
2. čovječanstva (usp. Mt 22:43; Djela 7:59; 17:16; 20:22; Rim 1:9; 8:16; I. Kor 2:11; 5:3-5; 7:34; 15:45; 16:18; II. Kor 2:13; 7:13; Fil 4:23; Kol 2:5)

C. duhovna kraljevina:

1. duhovna bića
  - a. dobra (tj. anđeli, usp. Djela 23:8-9; Heb 1:14)
  - b. zla (tj. demoni, usp. Mt 8:16; 10:1; 12:43,45; Djela 5:16; 8:7; 16:16; 19:12-21; Ef 6:12)
  - c. duhovi (usp. Lk 24:37)
2. duhovna moć rasuđivanja (usp. Mt 5:3; 26:41; Iv 3:6; 4:23; Djela 18:25; 19:21; Rim 2:29; 7:6; 8:4.10; 12:11; I. Kor 14:37)
3. duhovne stvari (usp. Iv 6:63; Rim 2:29; 8:2.5.9.15; 15:27; I. Kor 9:11; 14:12)
4. duhovni darovi (usp. I. Kor 12:1; 14:1)
5. nadahnuće Duha (usp. Mt 22:43; Lk 2:27; Ef 1:17)
6. duhovno tijelo (usp. I. Kor 15:44-45)

D. Osobine:

1. stav svijeta (usp. Rim 8:15; 11:8; I. Kor 2:12)
2. ljudski misaoni tijek (usp. Djela 6:10; Rim 8:6; I. Kor 4:2)

E. fizička kraljevina:

1. vjetar (usp. Mt 7:25.27; Iv 3:8; Djela 2:2)
2. dah (usp. Djela 17:25; II. Sol 2:8).

Očito ovaj pojam mora biti tumačen u svjetlu njegova trenutačnog okvira. Postoje raznovrsne jačine značenja koja mogu upućivati na (1) fizički svijet; (2) nevidljivi svijet; (3) kao i na osobe fizičkoga svijeta ili duhovne kraljevine.

Sveti Duh je onaj dio Trojedinoga Boga koji je najdjelatniji u ovome stupnju povijesti. Novo doba Duha je došlo. Sve što je dobro, sveto, pravedno, i istinski je povezano s Njim. Njegova prisutnost, darovi, i služba od bitne su važnosti za navješćivanje Evanđelja i uspješnosti Kraljevstva Božjeg (usp. Ivan 14 i 16). On ne skreće pozornost na Sebe, nego na Krista (usp. Iv 16:13-14). On osuđuje, uvjerava, udvara se, krsti, i usavršava sve vjernike (usp. Iv 16:8-11).

6:64 Ova skupina vidljivih ali lažnih sljedbenika smanjena je lažnim sljedbenikom – Judom (usp. stihove 70-71; 13:11). U razine vjerovanja zasigurno je upletena tajnovitost.

POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA [OTPADNIŠTVO –op.prev] (APHISTĒMI)

Ovaj grčki pojam *aphistēmi* ima široko semantičko polje. Doduše, engleski pojam “apostasy” izveden je od ovoga pojma i svojom uporabom stvara pretpostavke suvremenim čitateljima. Okvir je, kao i uvijek, ključ, a ne sadašnja odredba.

Ovaj pojam je složenica od prijedloga *apo*, što znači “iz [od]” ili “daleko od” i *histēmi*, “sjediti”, “stajati”, ili “učvrstiti”. Zabilježite sljedeće (neteološke) uporabe:

1. fizički premjestiti
  - a. iz Hrama, Luka 2:37
  - b. iz kuće, Marko 13:34
  - c. od osobe, Marko 12:12; 14:50; Djela apostolska 5:38
  - d. od svega, Matej 19:27.29
2. politički premjestiti, Djela apostolska 5:37
3. razumski premjestiti, Djela apostolska 5:38; 15:38; 19:9; 22:29
4. zakonski premjestiti (rastava), Ponovljeni zakon 24:1.3 (LXX) i u NZ-u: Matej 5:31; 19:7; Marko 10:4; I. Korinćanima 7:11
5. prenijeti dugovanje, Matej 18:24
6. pokazati nebrigu napuštanjem, Matej 4:20; 22:27; Ivan 4:28; 16:32
7. pokazati brigu ne-napuštanjem, Ivan 8:29; 14:18
8. dopustiti ili dozvoliti, Matej 13:30; 19:14; Marko 14:6; Luka 13:8

U teološkom smislu GLAGOL također ima široku uporabu:

1. opozvati, oprostiti, ukinuti krivnju grijeha, Izlazak 32:32 (LXX); Brojevi 14:19; Job 42:10 i u NZ-u: Mateju 6:12.14-15; Marku 11:25-26
2. uzdržavati se od grijeha, II. Timoteju 2:19
3. zanemarivati okretanjem od:
  - a. Zakona, Matej 23:23; Djela apostolska 21:21
  - b. vjere, Ezekiel 20:8 (LXX); Luka 8:13; II. Solunjanima 2:3; I. Timoteju 4:1; Hebrejima 2:13

Suvremeni vjernici postavljaju mnoga teološka pitanja o kojima NZ-ni pisci nisu nikad morali razmišljati. Jedno od tih odnosilo bi se na suvremeno stremljenje odvajanja vjere od vjernosti.

U Bibliji postoje osobe uključene u narod Božji i nešto se događa.

- I. Stari zavjet
  - A. Oni koji su čuli izvješće dvanaest (deset) uhoda, Brojevi 14 (usp. Heb 3:16-19)
  - B. Korah, Brojevi 16
  - C. Elijevi sinovi, I. Samuelova 2, 4
  - D. Šaul, I. Samuelova 11-31
  - E. Lažni proroci (primjeri)
    1. Ponovljeni zakon 13:1-5 18:19-22 (način prepoznavanja lažnog proroka)
    2. Jeremija 28
    3. Ezekiel 13:1-7
  - F. Lažna proročanstva
    1. Ezekiel 13:17

- 2. Nehemija 6:14
- G. Zli vođe Izraela (primjeri)
  - 1. Jeremija 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
  - 2. Ezekiel 22:23-31
  - 3. Mihej 3:5-12

II. Novi zavjet

- A. Doslovni grčki pojam je *apostasize*. I Stari i Novi zavjet potvrđuju povećanje zla i krivih učitelja prije Drugoga dolaska (usp. Mt 24:24; Mk 13:22; Djela 20:29-30; II. Sol 2:9-12; II. Tim 4:4). Ovaj grčki pojam može odražavati Isusove riječi u parabolama o tlima nađenoj u Mateju 13; Marku 4; i Luki 8. Ovi krivi učitelji očito nisu kršćani, ali dolaze između njih (usp. Djela 20:29-30; I. Iv 2:19); doduše, sposobni su zavesti i osvojiti nezrele vjernike (usp. Heb 3:12).

Teološko pitanje je jesu li krivi učitelji uopće bili vjernici? Ovo je teško odgovoriti zato jer je bilo krivih učitelja u mjesnim crkvama (usp. I. Iv 2:18-19). Često na ta pitanja odgovaraju naše teološke ili denominacijske predaje bez usmjerenja na posebne biblijske tekstove (isključivanje načina dokaza- teksta [proof-text] navođenjem stiha izvan okvira tobožnjom potvrdom neke pretpostavke).

- B. Prividna vjera
  - 1. Juda, Ivan 17:12
  - 2. Šimun Mag, Djela apostolska 8
  - 3. navedeni u Mateju 7:13-23
  - 4. navedeni u Mateju 13; Marku 4; Luki 8
  - 5. Židovi u Ivanu 8:31-59
  - 6. Aleksandar i Himenej, I. Timoteju 1:19-20
  - 7. navedeni u I. Timoteju 6:21
  - 8. Himenej i Filet, II. Timoteju 2:16-18
  - 9. Dema, II. Timoteju 4:10
  - 10. krivi učitelji, II. Petrova 2:19-22; Juda 12-19
  - 11. antikristi, I. Ivanova 2:18-19
- C. Neplodna vjera
  - 1. I. Korinćanima 3:10-15
  - 2. II. Petrova 1:8-11

Rijetko razmišljamo o ovim tekstovima jer naša sustavna teologija (kalvinizam, arminijanizam, itd.) nalaže mandatni odgovor. Molim vas nemojte unaprijed zaključiti jer iznosim ovaj predmet. Moja briga je pravilan hermeneutički postupak. Moramo Bibliji pustiti neka nam govori i ne je pokušati ukalupiti u unaprijed postavljenu teologiju. To je često bolno i potresno jer je velik dio naše teologije denominacijski, kulturalni, ili srodnički (roditelj, prijatelj, pastor), a ne biblijski. Neki koji jesu ljudi Božji isključuju se da ne budu ljudi Božji (npr. Rim 9:6).

6:65 Ovo izražava istu istinu kao stih 44. Palo čovječanstvo ne traži Boga na svoj vlastiti podstrek (usp. Rim 3:9-18 za niz SZ-nih navoda koji naglašavaju grješnost i pobunu čovječanstva).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:66-7:1

⁶⁶Kao rezultat toga mnogi su Njegovi učenici odustali i nisu više hodali s Njim. ⁶⁷Tako Isus reče Dvanaestorici: “Vi ne želite isto tako otići, želite li?” ⁶⁸Šimun Petar odgovori Mu: “Gospodine, kome ćemo ići? Ti imaš riječi vječnoga života. ⁶⁹Mi smo povjerovali i došli do spoznaje da si Ti Svetac Božji.” ⁷⁰Isus im odgovori: “Nisam li Ja Sâm izabrao vas, vas Dvanaesticu, a *ipak* je jedan od vas davao?” ⁷¹Pri tom je On mislio na Judu *sina* Šimuna Iskariotskoga, jer je on, jedan od Dvanaestorice, išao da Ga izda.

6:67 “dvanaestorica” Ovo je prva uporaba toga skupnog pojma za apostole u Ivanu (usp. 6:70.71; 20:24). Vidi Posebnu temu u 6:13.

6:68 “Šimun Petar odgovori” Petar je glasnogovornik Dvanaestorice (usp. Mt 16:16). To ne podrazumijeva da su ga oni vidjeli kao vođu (usp. Mk 9:34; Lk 9:46; 22:24).

▣ **“Ti imaš riječi vječnoga života”** Kršćanstvo je oboje i (1) istina sadržana u poruci, “riječi vječnoga života”, i (2) istina izražena u Osobi, Isusu. Evanđelje je, dakle oboje i poruka i Osoba. Pojam *pistis* može se odnositi na oboje (1) i na poruku (usp. Juda 3.20) i na (2) Osobu (usp. Iv 1:12; 3:15-16). Vidi Posebnu temu u 2:23.

6:69 “Mi smo povjerovali i došli do spoznaje da si Ti Svetac Božji” Ovo su oba PERFEKT AKTIVNIH INDIKATIVA. Spasenje u stihu 53 je AORIST, u prošlosti dovršeno djelo. Spasenje u stihovima 40.53.54.56, i 57 je PREZENT, tijek koji traje. Ovdje je spasenje u PERFEKTU koji znači prošlost, vrhunsko djelo koje je postalo odlučna okolnost postojanja. Istinsko spasenje uključuje sva grčka GLAGOLSKA VREMENA. Vidi Posebnu temu: Grčka glagolska vremena korištena za spasenje u 9:7.

▣

NASB, NRSV, NJB

“Ti si Svetac Božji”

NKJV

“Ti si Krist, Sin živoga Boga ”

TEV

“Ti si Svetac koji je došao od Boga ”

Na ovoj točki to je rukopisna poteškoća. Kraći tekst (NASB, NRSV, NJB) poduprt je drevnim grčkim rukopisima P⁷⁵, **ⲛ**, B, C, D, L, i W. Kasnija pisanja očito su umetnula dodatne riječi Martina priznanja u 11:27 ili Petrovog u 16:16. UBS⁴ daje kraćem tekstu ocjenu “A” (izvjesno).

Izričaj “Svetac Božji” je u SZ-u mesijanski naslov. Na njega se smjera u Luki 1:35 i Djelima apostolskim 3:14. Ovo je naslov kojim su demoni oslovili Isusa u Marku 1:24; Luki 4:34. Vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 2:20. Ovo je još jedno priznanje vjere od strane Dvanaestorice, slično onome u Mateju 16.

6:70 “Nisam li Ja Sâm izabrao vas” Ovo je drugi naglasak na Božanski izbor učenika (usp. stihove 44 i 65). Zabilježite Isusovo pitanje u stihu 67. Božanski izbor i ljudsko htijenje moraju ostati u biblijskoj napetosti. Postoje dvije strane zavjetnoga odnosa.

▣ **“a ipak je jedan od vas đavao”** Kakva iznenadna izjava! Ona ne smjera na nekog od rubnih učenika koji se vratio (usp. stih 66), nego na jednoga od dvanaest odabranih apostola koji je tvrdio vjeru u Njega. Mnogi su to povezali s 13:2 ili 27. Postoji nekoliko pitanja vezanih na naše razumijevanje ovoga stiha: (1) zašto je Isus odabrao đavla?, i (2) što znači taj pojam u ovome okviru?

Prvo je pitanje vezano s proročanskim predviđanjem (usp. 17:12; Ps 41:9). Isus je znao što bi Juda morao učiniti. Juda je krajnji primjer neoprostivog grijeha. On je odbacio Isusa nakon što Ga je nekoliko godina slušao, gledao, i bio s Njim.

Drugo pitanje ima dva moguća značenja:

1. neki dovode ovo u vezu s đavlom (ne koristeći ČLAN za Sotonu u Djelima 13:10 i Otk 20:2) unošenjem Jude (usp. 13:2.27)
2. moguće se pojam koristi uopćeno (bez ČLANA kao u I. Tim 3:11; II. Tim 3:3; i Tit 2:3)

Juda je bio optužitelj u SZ-nom smislu, kao i Sotona (vidi Posebnu temu u 12:31). Grčki pojam daje naslutiti klevetnika ili dostavljača. Grčki je pojam složenica, “baciti prijeko”.

6:71 “Šimuna Iskariotskoga” Što se tiče ove riječi postoji nekoliko teorija (riječ je različito slovkana u raznovrsnim grčkim rukopisima). Može upućivati na:

1. čovjeka iz Keriota, grada Judeje
2. čovjeka iz Kartana, grada Galileje
3. kožnatu kesu korištenu za novac
4. hebrejsku riječ za “gušenje”
5. grčku riječ za nož plaćenoga ubojice

Ako je #1 istina on je bio jedini Judejac između Dvanaestorice. Ako je #5 istina on je bio zelot kao Šimun.

Nedavno je napisana knjiga koja tumači Judu u pozitivnome smislu. Knjiga je naslovljena *Judas, Betrayer or Friend of Jesus?* Od Williama Klassena, Fortress Press, 1996. Moja poteškoća s njom je ta što se ne uzimaju ozbiljno objašnjenja u Evanđelju po Ivanu.

▣ **“izda”** Ovaj je grčki pojam naširoko preveden i uglavnom neutralan. Doduše, vezano na Judino izručenje Isusa vlastima, pojam dobiva zlokobna značenja. Vidi bilješku u 18:1.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Je li Ivan 6 rasprava o Gospodnjoj večeri? Zašto ili zašto nije?
2. Što je Isus tvrdio kad je rekao: “Ja sam kruh života”?
3. Zašto je Isus izrekao tako iznenadne izjave tome mnoštvu?

IVAN 7

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
nevjerovanje Isusove braće	Isusova braća ne vjeruju	Isus, Voda Života	Isus i Njegova braća	Isus uzlazi u Jeruzalem za Blagdan i tamo poučava
7:1-9	7:1-9	7:1-9	7:1-9	7:1
Isus na Blagdanu sjenica	nebeski Učenjak		Isus na Blagdanu koliba	7:2-9
7:10-13	7:10-24	7:10-13	7:10-11 7:12-13	7:10-13
7:14-24		7:14-18 7:19-24	7:14-15 7:16-19 7:20 7:21-24	7:14-24
je li ovo Krist?	bi li ovo mogao biti Krist?		je li On Mesija?	ljudi raspravljaju o podrijetlu Mesije
7:25-31	7:25-31	7:25-31	7:25-27 7:28-29 7:30-31	7:25-27 7:28-29 7:30
vojnici poslani da uhite Isusa	Isus i religijski vođe		poslana straža da uhiti Isusa	Isus pretkazuje Svoj skori odlazak 7:31-34
7:32-36	7:32-36	7:32-36	7:32-34 7:35-36	7:35-36
rijeke Žive vode	obećanje Duha Svetoga		potoci Vode Života	obećanje Žive Vode
7:37-39	7:37-39	7:37-39	7:37-39	7:37-38 7:39
podjela među ljudima	tko je On?		podjela među ljudima	nova otkrića o podrijetlu Mesije
7:40-44	7:40-44	7:40-44	7:40-44	7:40-44
nevjera onih na vlasti	odbijen od vlasti		nevjera židovskih vlasti	
7:45-52	7:45-52	7:45-52	7:45 7:46 7:47-49	7:45-52

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVID U TEKST STIHOVA 1-52

- A. Postavka poglavlja 5 i 6 je Blagdan Pashe. Postavka u 7:1 do 10:21 je Blagdan sjenica (7:2 i dalje).
- B. Blagdan sjenica prvenstveno je bio zahvalnost za žetvu (nazvan Blagdanom berbe, usp. Izl 23:16; 34:22). To je bilo i vrijeme sjećanja na iskustvo Izlaska (Blagdan koliba, usp. Lev 23:29-44 i Pnz 16:13-15). Pada na 15.-i dan mjeseca Tišrija, što se poklapa s našim kasnijim rujnom ili ranim listopadom.
- C. Poglavlja 7 i 8 pokazuju neprijateljstvo židovskog vrha protiv Isusovog ukidanja subote (5:16) i Njegove tvrdnje da je jedno s JHWH-om (5:18). Primijetite koliko puta tekst navodi da su pokušali:
  1. uhititi Ga, 7:30.32.44; 10:39
  2. ubiti Ga, 7:1.19.25; 8:37.40 (isto 11:53).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRAZA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:1-9

¹Poslije ovoga Isus je hodao u Galileji, jer On nije bio voljan ići u Judeju jer su Ga Židovi tražili da Ga ubiju. ²A sada je židovski blagdan, Blagdan koliba, bio blizu. ³Zbog toga Mu Njegova braća rekoše: "Otiđi odavde i idi u Judeju, kako bi i Tvoji učenici isto mogli vidjeti djela koja činiš." ⁴Jer nitko ne čini nešto u tajnosti kad traži da bude javno poznat. Ako činiš ove stvari, pokaži se svijetu." ⁵Jer ni Njegova braća ne vjerovahu u Njega. ⁶Zato im Isus reče: "Još nije došlo Moje vrijeme, ali vaše vrijeme je svagda pogodno. ⁷Svijet vas ne može mrziti, ali Mene mrzi jer Ja svjedočim o njemu, da su njegova djela zla. ⁸Idite sami na blagdan; Ja ne idem na blagdan jer Moje vrijeme još se nije ispunilo." ⁹Kad im je rekao ove stvari, ostade u Galileji.

7:1 “Poslije ovoga Ovo je književni način pomicanja izvješća, ne vremenski pokazatelj (usp. 5:1; 6:1; 7:1; 21:1).

▣ **“Židovi (su Ga) tražili da Ga ubiju”** U Ivanu “Židovi” često ima zlokoban prizvuk (usp. 1:19; 2:18.20; 5:10.15.16; 6:41.52; 7:1.11.13.35; 8:22.52.57; 9:18.22; 10:24.31.33; 11:8; 19:7.12; 20:19). Njihova mržnja i ubilačka nakana zabilježena je nekoliko puta (usp. 5:16-18; 7:19.30.44; 8:37.40.59; 10:31.33.39; 11:8.53).

7:2 “Židovski blagdan, Blagdan koliba” Ovo je također bilo zvano Blagdan sjenica (usp. Lev 23:34-44; Pnz 16:13-17) jer su za vrijeme žetve seljani živjeli u malim kolibama u poljima, koje su podsjećale Židove na njihovo iskustvo Izlaska. Obredi i liturgija ovog Blagdana osigurali su pozadinu za Isusovo poučavanje u 7:1-10:21, kao što je to bilo s blagdanom Pashe u poglavljima 5-6.

7:3 “Njegova braća” Ovo je prvo spominjanje Isusove obitelji poslije 2:12. Očito oni nisu razumjeli Njegovu pobudu, postupak, niti svrhu.

▣ **“Otiđi odavde i idi u Judeju”** Ovo upućuje na godišnju povorku hodočasnika (usp. Lk 2:41-44) koji su napuštali Galileju i putovali za Jeruzalem. Zapamtite da se Evanđelje po Ivanu usredotočuje na Isusovu službu u Jeruzalemu.

7:4 “javno” Vidi Posebnu temu koja slijedi.

POSEBNA TEMA: ODVAŽNOST (*PARRĒSIA*)

Ovaj grčki pojam sastavljen je od “svi” (*pan*) i “govor” (*rhēsis*). Ta sloboda ili odvažnost u govoru često je imala prizvuk odvažnosti usred protivljenja ili odbijanja (usp. Iv 7:13; I. Sol 2:2).

U Ivanovim pisanjima (korišteno 13 puta) pojam često označava javni proglas (usp. Iv 7:4, također u Pavlovim pisanjima, Kol 2:15). Doduše, ponekad to jednostavno znači “jasno” (usp. Iv 10:24; 11:14; 16:25.29).

U Djelima apostolskim, apostoli govore poruku o Isusu na isti način (s odvažnošću) kao što je Isus govorio o Ocu te Njegovim naumima i obećanjima (usp. Djela 2:29; 4:13.29.31; 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). Pavao je također tražio za molitvu kako bi mogao odvažno propovijedati Evanđelje (usp. Ef 6:19; I. Sol 2:2) i živjeti Evanđelje (usp. Fil 1:20).

Pavlova eshatološka nada u Kristu dala mu je odvažnost i pouzdanje za propovijedanje Evanđelja u tome suvremenome zlom dobu (usp. II. Kor 3:11-12). On je također imao pouzdanja da će Isusovi sljedbenici djelovati primjereno (usp. II. Kor 7:4).

Postoji još jedan vid ovoga pojma. Hebreji ga koriste u jedinstvenome smislu odvažnosti u Kristu kako bi pristupili Bogu i govorili Mu (usp. Heb 3:6; 4:16; 10:19.35). Vjernici su potpuno prihvaćeni i dobrodošli u prisnost s Ocem kroz Sina!

Pojam je u NZ-tu bio upotrijebljen na nekoliko načina:

1. povjerenje, odvažnost, ili sigurnost povezana s:
  - a. čovjekom (usp. Djela 2:29; 4:13.31; II. Kor 3:12; Ef 6:19)
  - b. Bogom (usp. I Iv 2:28; 3:21; 4:12; 5:14; Heb 3:6; 4:16; 10:19)
2. govoriti otvoreno, jasno, ili nedvojbeno (usp. Mk 8:32; Iv 7:4.13; 10:24; 11:14; 16:25; Djela 28:31)
3. govoriti javno (usp. Iv 7:26; 11:54; 18:20)
4. srodni oblik (*parrhēsiázomai*) bio je korišten za odvažno propovijedanje usred teških okolnosti (usp. Djela 18:26; 19:8; Ef 6:20; I Sol 2:2)

U ovome okviru upućuje na eshatološko pouzdanje. Vjernici se ne boje Drugoga Kristovog dolaska; oni ga prihvaćaju s oduševljavajućim pouzdanjem jer prebivaju u Kristu i žive Kristo-slične živote.

▣ **“Ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što pretpostavlja da je istinit iz autorove točke gledišta.

▣ **“pokaži se svijetu”** Isus je prihvatio njihovu uporabu pojma “svijet” u stihu 4 i objasnio ga u stihu 7. Svijet Ga nije prihvaćao i bio suosjećajan s Njim, nego je bio neprijateljski (usp. 15:18-19; 17:14; I. Iv 3:13) zato što je On otkrio njegovu pobunu i grijeh (usp. 3:19-20).

Za Isusa je način Isusove braće da otkriju Njega Sâmoga (tj. čuda) bio vrlo različit od Isusovog načina (križ). Ovo je mjesto gdje proročanstvo Izaije 55:8-11 dolazi u sâmo žarište!

7:5 “Jer ni Njegova braća ne vjerovahu u Njega” Ovo je još jedan urednički osvrt autora. Mora da je bilo vrlo teško prihvatiti Isusa kao Mesiju kad si odrastao u istome domu (usp. Mk 3:20-21). Isus se brinuo za Svoju polubraću i polusestre. Jedan od Njegovih poslije uskrsnih pojavaka imao je svrhu otkrivanja Njega Sâmoga njima. Oni su povjerovali (usp. Djela 1:14)! Jakov je postao vođa jeruzalemske crkve. I obojica i Jakov i Juda napisali su Knjige uvrštene u NZ-ni kanon.

7:6 “Još nije došlo Moje vrijeme” U Evanđelju po Ivanu i pismima riječ “vrijeme” (*kairos*) pronađena je samo ovdje (dvaput) i u stihu 8. BAGD daje tri temeljna prizvuka:

1. – dobro došlo vrijeme (tj. II. Kor 6:2)
– prikladno vrijeme (tj. Lk 4:13)
– dogovoreno vrijeme (tj. Mk 13:33; Djela 3:20; I. Pt 1:11)
2. prikladno ili pogodno vrijeme
– prikladno vrijeme (tj. Mt 24:45; Lk 1:20)
– određeno vrijeme (tj. Iv 7:8; II. Tim 4:6)
3. eshatološko vrijeme (tj. Mt 8:9; Lk 21:8; Rim. 13:11; I. Sol 5:1; II. Sol 2:6)

Brojevi 2 i 3 imaju semantičko preklapanje.

Isus je razumio Svoje poslanje (usp. 12:23; 13:1; 17:1-5). Postojao je Božanski raspored za razvijanje ovih događaja Evanđelja (usp. Lk 22:22; Iv 7:30; 8:20; Djela 2:23; 3:18; 4:28).

7:7 “svijet” Vidi Posebnu temu: *Kosmos* u 14:17.

7:8

NASB	“Idite sami na blagdan; Ja ne idem na blagdan”
NKJV	“Vi idite na blagdan. Ja još neću uzići na ovaj blagdan”
NRSV, NJB	“Idite na ovaj blagdan sami. Ja neću ići na ovaj blagdan”
TEV	“Vi idite na blagdan. Ja ne idem na taj blagdan”

Nekoliko drevnih grčkih rukopisa (Ⲙ, D, i K) nemaju PRILOG “još”. Izgleda da je to bio pokušaj ranih prepisivača da uklone očito protuslovlje između stihova 8 i 10. PRILOG je uključen u MSS P⁶⁶, P⁷⁵, B, L, T, i W (NKJV, the Twentieth Century New Testament, NIV).

Ova kratka izjava mogla bi se razumjeti kao:

1. Ja ne idem s vama (niti za vaše svrhe)
2. Ja idem usred osmodnevne svečanosti (otkriti kroz simbolizam svečanosti)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:10-13

¹⁰Ali kad Njegova braća uzidoše na blagdan, onda i On Sâm uzide, ne javno, nego kao, u tajnosti. ¹¹Tako Ga Židovi tražili na blagdanu i govorahu: “Gdje je On?” ¹²Bilo je mnogo mrmljanja među mnoštvom glede Njega; neki su govorili: “On je dobar čovjek”; drugi su govorili: “Ne, baš suprotno, On zavodi ljude.” ¹³Ipak nitko nije otvoreno govorio o Njemu zbog straha od Židova.

7:11 “Židovi” U ovome poglavlju postoje četiri odvojene skupine koje su uzajamno djelovale s Isusom:

1. Njegova braća
2. “Židovi”, što upućuje na židovske vođe
3. “mnoštvo”, što upućuje na hodočasnike koji su išli na Blagdan sjenica
4. “ljudi iz Jeruzalema”, koji su bili mjesni ljudi što su poznavali Sanhedrin i njihove naume da ubiju Isusa

7:12 “Bilo je mnogo mrmljanja među mnoštvom glede Njega” Ovo je značajnost onoga što Evanđelje čini u svakome mnoštvu. Pokazuje različite duhovne sposobnosti i razine razumijevanja prisutne unutar čovječanstva (usp. 7:40-44).

▣ **“On zavodi ljude”** GLAGOL *planaō* bio je korišten za:

1. lažne učitelje (tj. Mt 24:11; II. Tim 3:13; I. Iv 1:8; 2:66; 3:7)
2. lažne mesije (tj. Mt 24:4-5,24; u Ivanu što su Židovi mislili tko je Isus bio, usp. Iv 7:12,47; Mt 27:63)
3. ljude koji varaju sami sebe (usp. I. Kor 3:18; I. Iv 1:8) ili

4. jesu zavarani (usp. I. Kor 6:9; 15:33; Gal 6:7; Jk 1:16)

Riječ se koristila za planete koje nisu slijedile pravilne orbite zvijezda. One su se zvale "lutalice".

7:13 "Židova" Čitavo ovo mnoštvo bili su Židovi. Ovo jasno pokazuje Ivanovu posebnu uporabu ovoga pojma kako bi uputio na religijske vođe u Jeruzalemu. Vidi bilješku u 7:1.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:14-18

¹⁴Ali sad usred blagdana Isus uzide u hram, i počne učiti. ¹⁵Židovi su tada bili začuđeni, govoreći: "Kako je ovaj čovjek postao učen, kad nikad nije bio školovan?" ¹⁶Onda im Isus odgovori i reče: "Moje učenje nije Moje, nego od Onoga koji Me posla. ¹⁷Ako je netko voljan činiti Njegovu volju, on će znati nauku, bila ona od Boga ili *bilo da* Ja govorim od Sâmog Sebe. ¹⁸Onaj koji govori sâm od sebe traži svoju vlastitu slavu; ali On tko traži slavu za Onoga koji Ga posla, On je istinit, i nema nepravdnosti u Njemu."

7:14 "Ali sad usred blagdana" Pravi razlog Isusovog čekanja na ovaj trenutak neizvjestan je, ali moglo bi se nagađati da je ovo omogućilo vrijeme hodočasniciima i gradskim ljudima da raspravljaju o Njemu i Njegovoj službi. To je isto tako bilo omogućeno vrijeme za židovske vođe da otvoreno otkriju svoja neprijateljstva (usp. stih 13).

▣ "učiti" Događaji o kojima Isus govori obilježeni su:

1. poučavanjem, Matej 4:23; 5:2.19; 7:29, Ivan 6:59; 7:14.28.35; 8:20.28
2. propovijedanjem, Luka 4:18; 7:22; 9:6; 20:1

Ovo je čini se istoznačno korišteno za upućivanje na Isusovo prenošenje Božjih istina Njegovome ljudskom Stvorenju. Otkrivenje je bilo uvijek zamišljeno kako bi obavijestilo i popravilo. Zahtijevalo je odluku popraćenu promjenom prvenstava u načinu života. Istina sve mijenja!

7:15 "Kako je ovaj čovjek postao učen, kad nikad nije bio školovan" Ovo jednostavno znači da On nije pohađao nijednu od službenih rabinskih škola, niti je bio učenik nijednoga od poznatih rabina. Uporaba izričaja "ovaj čovjek" ima prizvuk nepoštovanja (usp. 18:17.29).

Isusovo učenje često je iznenadilo Njegove slušatelje (usp. Mk 1:21-22; Lk 4:22) zbog (1) sadržaja i (2) oblika. Drugi rabini navodili su jedan drugoga; Isus je tvrdio da navodi Boga!

7:16 Isus ponovo privlači pozornost ne samo na Svoju podložnost (vidi bilješku u 5:19) Ocu, već i na Svoje jedinstveno poznavanje Oca. Oni su imali zemaljske učitelje; On je imao nebeskog Učitelja.

7:17 "Ako" Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači pretpostavljeno ili moguće djelovanje. To je paradoks sveopće ponude Evanđelja (usp. 1:12; 3:16) i suverenosti Božje (usp. 6:44.65). Duh mora otvoriti srce (usp. 16:8-13).

7:18 Isus potvrđuje Svoju vlastitu jedinstvenost u oprečju s palim čovječanstvom: (1) On ne traži Svoju vlastitu slavu; (2) On traži Očevu slavu; (3) On je istinit; i (4) On je bezgrješan.

▣ "slavu (za) Onoga" Vidi bilješku u 1:14.

▣ "nema nepravdnosti u Njemu" Isus bi mogao umrijeti na našem mjestu jer On nije trebao umrijeti za Svoje vlastite grijeha (II. Kor 5:21). Isusova bezgrješnost ključno je teološko pitanje. Pitanje je izraženo često i na različite načine:

1. Luka 23:41
2. Ivan 6:69; 7:18; 8:46; 14:30
3. Filipljanima 2:7-8
4. Hebrejima 4:15; 7:26; 9:14
5. I. Petrova 1:19; 2:22 (Iz 53:9)
6. I. Ivanova 2:17; 3:5.7

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:19-24

¹⁹“Nije li vam Mojsije dao Zakon, a *ipak* nitko od vas ne vrši Zakon? Zašto tražite da Me ubijete?” ²⁰Svjetina odgovori: “Imaš demona! Tko traži da Te ubije?” ²¹Isus im odgovori: “Učinih jedno djelo i svi ste se divili. ²²Zato vam je Mojsije dao obrezanje (ne zato što je od Mojsija, već od otaca), i u *tu* subotu vi obrezujete čovjeka. ²³Ako čovjek prima obrezanje na *tu* subotu tako da Zakon Mojsijev ne bude prekršen, jeste li ljutiti na Mene jer sam svega čovjeka ozdravio u *ovu* subotu? ²⁴Ne sudite prema izgledu, nego sudite pravednim sudom.”

7:19 Gramatička građa očekuje “da”odgovor.

▣ “*ipak nitko od vas ne vrši Zakon*” Ovo je morala biti potresna izjava ovim Židovima koji su pohađali zadane blagdane u Jeruzalemu.

Zakon Mojsija jasno zabranjuje ubojstvo s predumišljajem, ipak to je upravo ono što su vođe naumili. Mještani su znali za to ali nisu bili voljni zaustaviti njihove naume ili se čak požaliti.

▣“*Zašto tražite da Me ubijete*” Pitanje stiha 20 ne dolazi od vjerskih vođa, već od mnoštva hodočasnika koji nisu ništa znali o uroti da Ga ubiju. Kasnije, u stihu 25, ljudi iz Jeruzalema znali su za urotu da se Isus ubije.

Vjerski vođe također su okrivili Isusa za opsjednutost demonom kako bi objasnili Njegovu moć i pronicavost (usp. Mt 9:34; 11:18, 12:24, Mk 3:22-30; Iv 8 :48-52; 10:20-21).

7:20 “*Imaš demona*” Svima koji su susreli Isusa bilo je očito da je On imao duhovnu moć. Pitanje je bilo odakle ta moć dolazi? Židovski vođe nisu mogli nijekati Isusove “znakove/čuda”, pa su tu moć pripisali Sotoni i demonu [opsjednutosti – op.prev.] (usp. 8:48-49.52; 10:20).

U ovome okviru mnoštvo hodočasnika koji pohađaju Blagdan sjenica koriste isti izričaj, ali u drukčijem smislu. Oni tvrde da Isus djeluje na nerazuman, paranoičan način.

POSEBNA TEMA: DEMON (NEČISTI DUH)

- A. Drevni ljudi bili su animisti. Oni su pripisivali ljudske osobine silama prirode, životinjama, i predmetima prirode. Život je bio objašnjen uzajamnim djelovanjem tih duhovnih bića s čovječanstvom.
- B. Ova personifikacija postala je politeizam (mnogoboštvo). Uobičajeno su demoni (*genii*) bili niži bogovi ili polubogovi (dobro ili zlo) koji su utjecali na pojedinačne ljudske živote:
  1. Mezopotamija, kaos i sukob
  2. Egipat, red i djelovanje
  3. Kanaan, vidi od W. F. Albrighta *Archaeology and the Religion of Israel*, peto izdanje, str. 67-92.
- C. SZ ne raspravlja niti razvija predmet nižih bogova, anđela, ili demona, vjerojatno zbog njegova strogog monoteizma (usp. Izl 8:10; 9:14; 15: 11, Pnz 4:35.39; 6:4; 33:26; Ps 35:10; 71:19; 86:6; Iz 46:9; Jer 10:6-7; Mih 7:18). Spominje lažne bogove poganskih naroda (*Shedim*, usp. Pnz 32:17; Ps 106:37), i neke od njih imenuje:
  1. *Se'im* (satiri ili dlakavi demoni, usp. Lev 17:7; II. Ljet 11:15)
  2. *Lilith* (ženski, zavodnički demon, usp. Iz 34:14)
  3. *Mavet* (hebrejski pojam za smrt korišten za kanaanskog boga podzemlja, *Mot*, usp. Iz 28:15,18; Jer 9:21; i moguće Pnz 28:22)
  4. *Resheph* (pošast, usp. Pnz 33:29; Ps 78:48; Hab 3:5)
  5. *Dever* (kuga, usp. Ps 91:5-6; Hab 3:5)
  6. *Az'azel* (ime neizvjesno, ali moguće pustinjanski demon ili ime mjesta, usp. Lev 16:8.10.26). (Ovi primjeri uzeti su iz *Encyclopaedia Judaica*, tom 5, str. 1523.)
Doduše, u SZ-u ne postoji dualizam ili anđeoska neovisnost od YHWH-e. Sotona je YHWH-in sluga (usp. Job 1-3; Zah 3), ne neovisan, samovoljan neprijatelj (usp. A. B. Davidson, *A Theology of the Old Testament*, str. 300-306).
- D. Judaizam se razvio tijekom babilonskog progonstva (586.-538. g.pr.Kr.). Teološki je bio pod utjecajem perzijskoga personificiranog dualizma Zoroastrizma, dobar velik bog nazvan *Mazda* ili *Ormuzd* i zli

protivnik nazvan *Ahriman*. To je unutar judaizma poslije progonstva omogućilo personificirani dualizam između YHWH-e i Njegovih anđela te Sotone i njegovih anđela ili demona.

Teologija judaizma personificiranog zla objašnjena je i dobro potkrijepljena u *The Life and Times of Jesus the Messiah* od Alfreda Edersheima, tom 2, Dodatak XIII (pp. 749-863) i XVI (str. 770-776).

Judaizam je personificirao zlo na tri načina:

1. Sotona ili Sammael
2. zla namjera (*yetzer hara*) unutar čovječanstva
3. Anđeo smrti.

Edersheim označuje ovo kao (1) Tužitelja; (2) Zavodnika; i (3) Kažnjavatelja (tom 2, str 756).

Postoji naznačena teološka razlika između judaizma nakon progonstva i NT-nog predstavljanja i objašnjenja zla.

- E. NZ, posebno Evanđelja, potvrđuju postojanje i protivljenje zlih duhovnih bića prema ljudima i YHWH-i (u judaizmu Sotona je bio neprijatelj čovječanstva, ali ne Boga). Oni se suprote Božjoj volji, vladavini, i Kraljevstvu.

Isus se suočio i istjerao ova demonska bića, također nazvana (1) nečisti duhovi (usp. Lk 4:36, 6:18) ili (2) zli duhovi (usp. Lk 7:21, 8:2), iz ljudskih bića. Isus je jasno učinio razliku između bolesti (fizičke i mentalne) i opsjednutosti. On je pokazao Svoju moć i duhovni uvid prepoznavanjem i istjerivanjem tih zlih duhova. Oni su često prepoznali Njega i pokušali Ga osloviti, ali Isus je odbio njihovo svjedočenje, zahtijevao njihovu šutnju, i istjerao ih. Egzorcizmi su znak poraza kraljevstva Sotone.

U NZ-nim apostolskim pismima postoji iznenađujući manjak obavijesti o ovom predmetu. Egzorcizam nikad nije naveden kao duhovni dar, niti je metodologija ili postupak za to dan za buduće naraštaje službenika ili vjernika.

- F. Zlo je stvarno; zlo je osobno; zlo je prisutno. Ni njegovo podrijetlo niti njegova svrha nije otkrivena. Biblija potvrđuje njegovu stvarnost i napadački se protivi njegovom utjecaju. Ne postoji krajnji dualizam u stvarnosti. Bog je u potpunome nadzoru; zlo je poraženo i osuđeno i bit će uklonjeno iz Stvorenja.
- G. Božji se ljudi moraju oduprijeti zlu (usp. Jak 4:7). Oni ne mogu biti nadzirani njime (usp. I. Iv 5:18), ali mogu biti iskušani i njihovom svjedočanstvu i utjecaju nanijeta šteta (usp. Ef 6:10-18). Zlo je otkriven dio kršćanskoga pogleda na svijet. Suvremeni kršćani nemaju pravo ponovo dati odredbu zla (demitologija Rudolfa Baltmanna); neutjeloviti zlo (društvene građe Pavla Tillicha), niti ga pokušati objasniti u potpunosti u psihološkim pojmovima (Sigmund Freud). Njegov utjecaj se širi, ali ono je poraženo. Vjernici trebaju hodati u Kristovoj pobjedi!

7:22

NASB, NKJV

“(ne zato što je od Mojsija, već od otaca)”

NRSV

“(ono je, naravno, ne od Mojsija, već od patrijarha)”

TEV

“(iako nije Mojsije već vaši preci koji su to započeli)”

NJB

“—ne kao da je to započelo s njim, to se vraća do patrijarha—”

Obred obrezanja nije započeo Zakonom Mojsija (usp. Izl 12:48; Lev 12:3), već je dan Abrahamu kao znak posebnoga Saveza s YHWH-om (usp. Post 7:9-14; 21:4; 34:22).

▣ **“i u tu subotu vi obrezujete čovjeka”** Bit Isusova zaključka bila je ta što su oni bili voljni staviti na stranu svoja pravila o suboti tako da beba može biti obrezana (usp. *Shab* 132a; *Sabh*.18:3;19:1-6), ali nisu bili voljni staviti na stranu svoja pravila o suboti da bi čovjek mogao biti iscijeljen. Značajno je shvatiti da je Isus koristio logiku i misaone oblike rabinskoga judaizma u cijelome ovom dijelu.

7:23 **“Ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji je pretpostavljao da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu.

▣ **“jeste li ljutiti na Mene jer sam svega čovjeka ozdravio u ovu subotu”** Ovo upućuje ili na Isusovo iscjeljenje zabilježeno u 5:1-9 ili nezabilježeno iscjeljenje tijekom blagdana.

Grčka riječi "ljutati" (*cholaō*) rijetka je riječ pronađena samo ovdje u NZ-u. Jedva je nađena u svojoj grčkoj književnosti (BAGD, str. 883 i MM, str. 689). Upućuje na riječi "žuč" (*cholē*, usp. Mt 27:34). Razlog Isusove uporabe ove riječi (tj. njena prizvuka) je neizvjestan. To može označavati "Božanski gnjev" u smislu da su oni mislili kako brane Božju volju i Božje zakone, koje je Isus kršio.

7:24 "Ne sudite prema izgledu, nego sudite pravednim sudom" Ovo je PREZENT IMPERATIV s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što znači zaustaviti djelo koje je u postupku. Slijeđen je AORISTOM IMPERATIVA, koji podrazumijeva hitnost. Ovo može biti smjerenje na Izaiju 11:3.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:25-31

²⁵Tako neki ljudi u Jeruzalemu govorahu: "Nije li to čovjek kojeg traže da ga ubiju?" ²⁶Pogledajte, On govori javno, i ništa Mu ne govore. Vladari zaista ne znaju da je to Krist, znaju li? ²⁷Doduše, mi znamo odakle je ovaj čovjek; ali kada god Krist došao, nitko neće znati odakle dolazi." ²⁸Tada Isus poviče u hramu, poučavajući i govoreći: "Jedni i drugi znate Me i znate odakle Ja jesam; Ja nisam došao Sâm od Sebe, već Onaj koji Me posla jest Istinit, kojeg vi ne poznajete." ²⁹Ja Ga poznajem, jer sam od Njega, i On Me posla." ³⁰Zato su tražili da Ga uhvate; i nitko ne stavi svoje ruke na Njega, jer Njegov čas još nije došao. ³¹Ali mnogi iz mnoštva povjerovali su Njega; i oni govorahu: "Kad Krist dođe, On neće izvesti više znakova od ovih koje je ovaj čovjek učinio, hoće li On?"

7:25 "Nije li to čovjek kojeg traže da ga ubiju" Gramatički oblik ovog pitanja očekuje "da" odgovor (usp. 5:17; 7:19). Ovo je prvo u nizu pitanja kroz stih 36.

7:26

NASB, REV, NET	"On govori javno"
NKJV	"On govori odvažno"
NRSV, NJB	"On govori otvoreno"

Vidi Posebnu temu: Odvažnost (*parrhēsia*) u 7:4.

▣

NASB	"Vladari zaista ne znaju da je to Krist, znaju li"
NKJV	"Znaju li vladari doista da je ovo uistinu Krist"
NRSV	"Može li biti da vlasti zaista znaju da je ovo Mesija"
TEV	"Može li biti da oni stvarno znaju da je ovo Mesija"
NJB	"Može li biti istina da su vlasti prepoznale da je ovo Krist"

Ova gramatička građa očekuje "ne"odgovor. Kakogod, ona izražava mogućnost (usp. 1:31; 4:29).

7:27 "mi znamo odakle je ovaj čovjek; ali kada god Krist došao, nitko neće znati odakle dolazi" Ovo upućuje na rabinsku mesijansku predaju temeljenu na Malahiji 3:1 da će se Mesija pojaviti iznenada u hramu. Ovo je pronađeno u I. Henokovoj 48:6 i IV. Ezrinovj 13:51-52.

7:28 U ovome stihu Isus iznosi dvije izjave:

1. da Ga je Bog poslao (usp. 3:17.34; 5:36.38; 6:29; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.18.21.23.25; 20:21)
2. da oni ne poznaju Boga (usp. 5:37.42; 8:19.27.54-55; 16:3)

Ivan bilježi da Isus "poviče" (usp. 7:37; 12:44; Mt 8:29). Isus je podigao Svoj glas da se čuje. U smislu, ovo u književnome značenju djeluje kao Isusova uporaba početnoga "Amen" ili "Amen, amen". On je želio da ova ironička izjava bude naglašena! Stih 29 pokazuje poteškoću! Oni misle da je On iz Galileje (usp. stih 41), ali u stvarnosti, On je s Neba!

▣ **"Onaj koji Me posla je Istinit"** Otac je istinit (usp. 3:33; 8:26; I. Iv 5:20) i tako je Sin (usp. 7:18; 8:16). Vidi Posebnu temu u 6:55.

7:29 "Ja Ga poznajem, jer sam od Njega, i On Me posla" Ovo je još jedan primjer vertikalnog dualizma u Ivanu. Ova izjava ticala se bogohuljenja židovskih vođa i potvrdila je njihovu potrebu da moraju ubiti Isusa. Vidi Posebnu temu: Poslan (*Apostellō*) u 5:24.

7:30 “tražili (su) da Ga uhvate” Ovo je GLAGOL U IMPERFEKTU koji podrazumijeva (1) počeli su tražiti da Ga uhvate ili (2) ponovo i ponovo pokušavali su Ga uhiti ali nisu htjeli prouzročiti buku među hodočasnicima koji su Mu povjerovali da je Mesija.

▣ **“jer Njegov čas još nije došao”** Ovo je ponavljajući proročki idiom koji potvrđuje Božanski raspored (usp. 2:4; 7:6.30; 8:20; 12:23.27; 13:1; 17:1).

7:31 “Ali mnogi iz mnoštva povjerovali su u Njega” Ovo je bila istinska vjera u Isusa iako je čak bila ispunjena pogrešnim shvaćanjem o Njegovu mesijanskom zadatku. Nitko nema “savršenu” vjeru (usp. Noa, Abraham, Mojsije, David, Dvanaestorica). Vidi Posebnu temu u 2:23.

Ovo se uvijek događa kad je predstavljeno Evanđelje. Neki povjeruju, neki sumnjaju, a neki se ljute. Ovo je križanje tajnovitosti:

1. Božanskog odabira
2. ljudske grješnosti

Ovdje postoji tajnovitost. Uvijek sam potresen nevjerom u prisutnosti tako mnogo svjetla. To je vjerojatno podrijetlo Isusovih riječi o postavljanju članova obitelji jedan protiv drugih. Evanđelje donosi mir nekome a sukob ostalima!

▣ **“Kad Krist dođe, On neće izvesti više znakova od ovih koje je ovaj čovjek učinio, hoće li On”** Grčki gramatički oblik rečenice očekuje “ne” odgovor.

U *A Theology of the New Testament*, George E. Ladd ima zanimljiv osvrt o uporabi “znakova” kako bi se ohrabrila vjera u Isusa:

“Pitanje međusobnoga odnosa znakova prema vjeri nije lako, jer izgleda da podaci vode u dva različita smjera. Ponekad su znakovi osmišljeni kako bi doveli do vjere u Isusa (2:23; 6:14; 7:31; 10:42). U drugu ruku, tamo je bilo onih koji su gledali znakove i nisu povjerovali (6:27; 11:47; 12:37). Nadalje, u slučaju potrebe Isus kori Židove jer oni neće povjerovati osim ako vide znakove (4:48; 6:30). Odgovor mora biti nađen u nekoj vrsti napetosti između znakova i vjere. Zahtijeva vjeru da prepozna istinski smisao znakova i njihova svjedočanstva o Isusu; za one koji nisu imali vjere, znakovi su samo besmislena čuda. Za one koji se odazivlju, znakovi su sredstvo potvrde i produbljanje vjere. Jasno je da Isusovi znakovi nisu osmišljeni za iznuđivanje vjere. U drugu ruku, Isusova djela dovoljno su svjedočanstvo onima kojima je moguće vidjeti što se događa u njegovu poslanju. Isusova djela poslužiti će kao sredstvo osude i potvrde slijepcu u njegovoj grješnosti” (str. 274).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:32-36

³²Farizeji čuše kako svjetina mrmlja o ovim stvarima o Njemu, a veliki svećenici i farizeji poslaše stražare da Ga uhvate. ³³Zato Isus reče: “Još sam neko vrijeme s vama, onda idem Onome koji Me posla. ³⁴Tražit ćete Me, i nećete Me naći; i gdje sam Ja, vi ne možete doći.” ³⁵Židovi tada rekoše jedan drugome: “Gdje ovaj čovjek namjerava otići da Ga mi nećemo naći? On ne namjerava otići Rasijanima među Grcima, i učiti Grke, namjerava li On? ³⁶Što je ova izjava što On reče: ‘Tražit ćete Me, i nećete Me naći; i gdje sam Ja, vi ne možete doći?’”

7:32 “veliki svećenici i farizeji ” Ovo upućuje na članove Sanhedrina (vidi Posebnu temu u 3:1). Postojao je samo jedan veliki svećenik, ali od vremena rimske opsade, uprava je postala politički savršena stvar pogodna za nekoliko bogatih, židovskih obitelji i prenosili su ga od člana obitelji na člana obitelji.

▣ **“poslaše stražare da Ga uhvate”** Ovo upućuje na “hramsko redarstvo” koje su mogli činiti leviti. Oni su imali ograničenu vlast izvan područja Hrama (usp. 7:45.46; 18:3.12.18.22).

7:33 “Još sam neko vrijeme s vama” Ovo je uobičajen izričaj u Ivanu (usp. 12:35; 13:33; 14:19; 16:16-19). Isus je znao tko je On bio, što Mu se moralo dogoditi, i kada (usp. 12:23; 13:1; 17:1-5).

▣ **“idem Onome koji Me posla”** Ovo upućuje na zaključne događaje Isusova poslanja otkupljenja: raspće, uskrsnuće, uzašašće, i obnavljanje pred-postojeće slave (usp. 17:1-5; Djela 1).

7:34 Ovo izražavanje vrlo je slično Isusovoj raspravi s učenicima u gornjoj sobi (13:33; usp. 7:36 i 8:21). Doduše, ovdje upućuje na nevjernike (tj. mnoštvo, Jeruzalemce, i židovsko vodstvo).

7:35-36 “On ne namjerava otići Rasijanima među Grcima, i učiti Grke, namjerava li On” Grčka gramatička građa očekuje “ne” odgovor. Ovo je još jedna uporaba ironije. To je uvijek bila Božja volja (usp. Post 3:15; 12:3; Iz 2:2-4). Tijekom Blagdana sjenica bilo je ponuđeno sedamdeset bikova za narode svijeta. Židovi su bili obvezni moliti za i donijeti svjetlo poganima [ne-Židovima – op.prev.]. Ovo može odražavati kulturološku postavu ove izjave. Pojam “Grci” koristio se u smislu “pogani [ne-Židovi – op.prev.]”. Pojam *disperia* upućivao je na židovske ljude koji su živjeli u poganskoj zemlji (usp. Jak 1:1; I. Pt 1:1). Ovo je još jedan primjer nerazumijevanja Isusova metaforičkoga jezika od strane mnoštva.

Ovo je još jedan primjer Isusova vertikalnog dualizma. Mnoštvo Ga nije razumjelo jer su Njegove izjave tumačili doslovno umjesto “odozgo” i “odozdo” skupina Njegovih poučavanja. On je bio od Oca i morao se vratiti Ocu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:37-39

⁷Sad posljednjeg dana, velikog dana blagdana, Isus je stajao i vikao, govoreći: “Ako je bilo tko žedan, neka dođe k Meni i pije.” ³⁸On tko vjeruje u Mene, kao što Pismo kaže: “Iz njegove će nutrine poteći rijeke žive vode.” ³⁹Ali ovo On govoraše o Duhu, koga će primiti oni koji povjeroše u Njega; jer Duh još nije bio *dat*, zato što Isus još nije bio proslavljen.

7:37 “posljednjeg dana, velikog dana blagdana” Postoji neko pitanje je li ovo bilo sedmodnevno slavlje (usp. Pnz 16:13), ili osmodnevno slavlje (usp. Lev 23:36; Neh 8:17; II. Mak 10:60, i Josip [Flavije – op.prev.]).

Očito je u Isusovo vrijeme bilo osmodnevno slavlje, doduše, u posljednji dan voda nije bila uzeta iz Siloamskog jezera i izlivena na temelj žrtvenika kao što je bila ostalih sedam dana. Mi učimo o svečanosti iz Proglasa Sukkah u Talmudu, koji navodi Izaiju 12: 3. To može biti zamišljena molitva za kišu za usjeve.

▣ “Ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNA što podrazumijeva moguće djelovanje.

▣ “je bilo tko žedan” Sveopći poziv vjeri u Isusa! Vidi bilješku u 7:17

▣ “neka dođe k Meni i neka pije” Isus koristi istu metaforu u 4:13-15. Ovo bi moglo upućivati na Isusa kao mesijansku Stijenu koja je osigurala vodu (usp. I. Kor 10:4). To je očito povezano sa SZ-nim pozivom iz Izaije 55:1-3 i kulturološkom prigodom simboličkog izlivanja vode tijekom blagdana.

Neki rani drevni grčki rukopisi izostavljaju “k Meni” (usp. MSS P⁶⁶, א* , i D). To je uključeno u P^{66c}, P⁷⁵, א^c, L, T, W, i podrazumijevano je okvirom. UBS⁴ daje njegovom uključivanju ocjenu “B” (gotovo izvjesno). U Ivanu ljudi su bili potaknuti pouzdati se u Njega. Evanđelje ima osobno žarište.

7:38 “On tko vjeruje u Mene” Zabilježite da je ovo SADAŠNJE VRIJEME. Ovo pokazuje naglasak na neprekidnome osobnom odnosu uključenome u povjerenje kao “prebivanje” u Ivanu 15. Vidi Posebnu temu: Uporaba grčkih glagolskih vremena za spasenje u 9:7.

▣ “kao što Pismo kaže” Teško je poistovjetiti posebno Pismo za ovaj navod. To može biti Izaija 12:3; 43:19-20; 44:3; 58:11; Ezekiel 47:1; 3:18; Joel; Zaharija 13:1 ili 14:8, koji metaforički upućuje na eshatološku vodu kao simbol prisutnosti Božanstva. U ovome slučaju obećana voda novog doba poljoprivrednih blagoslova promijenjena je u metaforu unutarnje naravi Novoga saveza. Duh će biti djelatan u srcu i umu (usp. Ez 36:27-38).

▣ “iz Njegove će nutrine poteći rijeke žive vode” Postoji nekoliko teorija o prethodnoj ZAMJENICI:

1. Sâm Isus (usp. rani crkveni oci)
2. pojedinačni vjernici koji su se pouzdali u Krista
3. Jeruzalem. U aramejskome, “njegove” može značiti “njezine” i može upućivati na grad (ovo je stajalište rabina, usp. Ez 47:1-12 i Zah 14:8).

U NIDOTTE, tom 1, str. 683 postoji dobra kratka, pojednostavljena raspra dviju teorija temeljena na tome kako netko stavlja znakove interpunkcije u stihovima 37b i 38a.

Isus je Sebe nazvao živom vodom (usp. 4:10). Sada u ovom okviru to je Sveti Duh (usp. stih 39) koji osigurava i proizvodi živu vodu u Isusovim sljedbenicima. To je usporednica s djelom Duha oblikovanja Krista u vjerniku (usp. Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 4:13).

7:39 “jer Duh još nije bio dat, zato što Isus još nije bio proslavljen” Očito ovo odražava Ivanovo kasnije razmišljanje (tj. urednički osvrt) o značaju ove izjave (usp. 16:7). Također pokazuje značaj Kalvarije te Pedesetnice dok se na oboje gleda kao na “slavu” (usp. Iv 3:14; 12:16.23; 17:1.5). Postoji nekoliko pisarskih različnosti u pokušaju objašnjenja što je Ivan mislio ovom kratkom izjavom.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:40-44

⁴²Neki od ljudi stoga, kad čuše ove riječi, rekoše: “Ovaj je zasigurno Prorok.” ⁴¹Drugi govoraahu: “Ovo je Krist.” Opet neki govoraahu: “Zasigurno Krist neće doći iz Galileje, hoće li On?” ⁴²Ne kaže li Pismo da Krist dolazi od Davidova potomstva, i iz Betlehema, sela odakle je David bio?” ⁴³Tako nastade podjela među mnoštvom zbog Njega. ⁴⁴Neki od njih htjeli su Ga uhvatiti, ali nitko ne stavi ruke na Njega.

7:40 “Ovaj je zasigurno Prorok” Ovo je smjerenje na mesijansko obećanje Mojsija nađeno u Ponovljenome zakonu 18:15.18. Mnogi su prepoznali Isusa kao proroka (usp. 4:19; 6:14; 9:17; Mt 21:11). Oni su prepoznali Isusovu moć, ali nisu razumjeli Njegovu Osobu i djelo. Islam također koristi ovaj naslov za Isusa, ali ne razumije Njegovu poruku.

7:41 “Drugi govoraahu: ‘Ovo je Krist’” Ovo pokazuje da je pojam “Krist” jednakoga značenja hebrejskom pojmu “Mesija”, što znači “Pomazanik”. U SZ-u kraljevi, svećenici, i proroci bili su pomazani kao znak Božjeg poziva i opremanja. Vidi Posebnu temu: Pomazanje u Bibliji u 11:2.

▣ **“Opet neki govoraahu: ‘Zasigurno Krist neće doći iz Galileje, hoće li On’”** Grčka gramatička građa očekuje “ne” odgovor na ovo pitanje. Ali što s Izajom 9:1?

7:42 Gramatička građa ove rečenice očekuje “da” odgovor.

▣ **“Davidova potomstva”** (usp. II. Sam 7; Mt 21:9; 22:42).

▣ **“iz Betlehema, sela odakle je David bio”** Ovo je još jedna uporaba ironije (usp. Mih 5:2-3 i Mt 2:5-6).

7:43 Isus i Njegova poruka uvijek su prouzročili podjelu (usp. 7:48-52; 9:16; 10:19; Mt 10:34-39; Lk 12:51-53). To je tajnovitost parabole o tlima (usp. Mt 13). Neki imaju duhovne uši a neki nemaju (usp. Mt 10:27; 11:15; 13:9.15 [dva puta], 16:43; Mk 4:9.23; 7:16; 8:18; Lk 8:8;14:35).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:45-52

⁴⁵Stražari tada dođoše velikom svećeniku i farizejima, a ovi im rekoše: “Zašto Ga niste doveli?” ⁴⁶Stražari odgovoriše: “Nikad čovjek nije govorio na način kojim govori ovaj čovjek.” ⁴⁷Tada im farizeji odgovoriše: “Niste li vi također zavedeni, jeste li?” ⁴⁸Nitko od vladara ili farizeja ne povjerova u Njega, je li? ⁴⁹Ali ovo mnoštvo koje ne pozna Zakon je proketo.” ⁵⁰Nikodem (onaj koji Mu je prije došao, bijaše jedan od njih) reče im: ⁵¹“Naš Zakon ne sudi čovjeka osim ako ga prvo ne sasluša i ne sazna što taj čini, zar ne?” ⁵²Oni mu odgovoriše: “Nisi li ti isto iz Galileje, jesi li? Traži, i vidi da nikakav prorok ne dolazi iz Galileje.”

7:46 “Stražari odgovoriše: ‘Nikad čovjek nije govorio na način kojim govori ovaj čovjek’” Ponovo Ivanova ironija! Ovo je vrlo zapanjujuće svjedočanstvo:

1. nisu spomenuli svoj strah od mnoštva koji bi mogao biti dobar izgovor za njih
2. ovo hramsko redarstvo bilo je jednodušno u svome mišljenju o Isusu, dok je mnoštvo bilo podijeljeno
3. ovi su ljudi bili naviknuti slijediti naredbe, ne dajući svoja mišljenja.

7:48 “Nitko od vladara ili farizeja nije povjerovao u Njega, je li” Grčka gramatička građa u oba stiha 47 i 48 očekuje “ne” odgovor. Pojam “vladari” upućuje na Sanhedrin. Ovdje imamo saduceje i farizeje (čitav Sanhedrin), koji su uobičajeno bili vrlo neprijateljski jedan prema drugome, ujedinjeni u svojim protivljenjima protiv Isusa (usp. 11:47.57; 18:3).

7:49 “Ali to mnoštvo koje ne pozna Zakon je proketo” Ovo upućuje na “narode zemlje“ (*‘am hā’āres*) koji su prijezirno gledali na vjerske vođe, jer nisu vršili sve usmene predaje (usp. Pnz 27:26). Ivanova ironija se nastavlja i viđena je u stihu 51, gdje im Nikodem skreće pozornost da oni također krše Zakon svojim postupkom prema Isusu.

O, tragedija religioznosti. Upravo oni koji proklinju (*eparatos*, nađeno samo ovdje u NZ-u) obične ljude sami su prokleti! Ako je svjetlost postala tama, koliko je velika tama! Budite na oprezu, suvremeni, konzervativni, obrazovani pobožnjaci!

7:51 “Naš zakon ne sudi čovjeka, osim ako se prvo čuje od njega i zna što on čini, zar ne” Grčka gramatička građa očekuje “ne“ odgovor (usp. Izl 23:1; Pnz 1:16).

7:52 “Nisi li ti isto iz Galileje, jesi li” Ovo pokazuje osjećajno protivljenje Sanhedrina protiv Isusa.

▣ **“Traži, i vidi”** Traži je unutar judaizma imalo prizvuk proučavanja Pisama (usp. 5:39). Ovo ponovo pokazuje Ivanovu uporabu ironije. Što s Ilijom (usp. I. Kr 17:1) i Jonom (usp. II. Kr 14:25), Hošeom i Nahumom? Oni su morali misliti “taj“ prorok iz Ponovljenoga zakona 18:15.19; Postanka 49:10; II. Samuelove 7.

7:53-8.11 Vidi bilješku na početku poglavlja 8.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Koja je pozadina blagdana za Isusove riječi u poglavlju 7?
2. Opiši i objasni svrhu “Blagdana sjenica”.
3. Zašto su religijski vođe bili tako neprijateljski prema Isusu?
4. Nabroji različite skupine u ovome poglavlju koje su davale primjedbe o Isusu.

IVAN 8

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
žena uhvaćena u preljubu 7:53-8:11	za preljubnicu Svjetlo svijeta 7:53-8:12	žena uhvaćena u preljubu 7:53-8:11	žena uhvaćena u preljubu 7:53-8:11	preljubnica 7:53-8:11
Isus, svjetlo svijeta 8:12-20	Isus brani Svoje samo- svjedočanstvo 8:13-20	Isus, svjetlo svijeta 8:12-20	Isus, svjetlo svijeta 8:12 8:13 8:14-18 8:19a 8:19b 8:20	Isus, svjetlo svijeta 8:12 rasprava o Isusovom svjedočanstvu 8:13-18 8:19a 8:19b 8:20
tamo gdje Ja idem vi ne možete ići 8:21-30	Isus pretkazuje Svoj odlazak 8:21-29 istina će vas osloboditi 8:30-36	8:21-30	vi ne možete ići gdje Ja idem 8:21 8:22 8:23-24 8:25a 8:25b-26 8:27-29 8:30	8:21 8:22-24 8:25a 8:25b-26 8:27-29 8:30
istina će vas osloboditi 8:31-38	Abrahamovo potomstvo i Sotona 8:37-47	8:31-33 8:34-38	istina će vas osloboditi 8:31-32 8:33 8:34-38	Isus i Abraham 8:31-32 8:33-38
vaš otac Sotona 8:39-47	8:37-47	8:39-47	8:39 8:39b-41a 8:41b	8:39-41a 8:41b-47

			8:42-47	
prije nego je Abraham bio Ja Jesam	prije nego je Abraham bio Ja Jesam		Isus i Abraham	
8:48-59	8:48-59	8:48-59	8:48	8:48-51
			8:49-51	
			8:52-53	8:52-56
			8:54-56	
			8:57	8:57-58
			8:58	
			8:59	8:59

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

POZADINA TEKSTA 7:53-8:11

- A. Ivan 7:53-8:11 nije bio dio izvornoga Evanđelja po Ivanu.
- B. Dokazi za izostavljanje toga odlomka (jedna rečenica u grčkome) iz Evanđelja su:
  1. vanjski dokaz
    - a. izostavljanje iz starijih grčkih rukopisa
      - 1) papirusa – P⁶⁵ (rano treće stoljeće), P⁷⁵ (treće stoljeće)
      - 2) uncijali – κ (četvrto stoljeće), B (četvrto stoljeće), vjerojatno izostavljanje iz A i C. Ovo su oštećenja na tome dijelu u Ivanu, ali kad su preživljeni rukopisni listovi izmjereni nije bilo prostora za taj odlomak.
    - b. mnogi od kasnijih grčkih rukopisa koji ih uključuju označavaju ih s posebnim znakovnim simbolom, nalik zvjezdici, kako bi se pokazalo da to nije bilo izvorno
    - c. u različitim kasnijim rukopisima pronađeno je nekoliko različitih mjesta:
      - 1) poslije Ivan 7:36
      - 2) poslije Ivan 7:44

- 3) poslije Ivan 7:25
  - 4) u Luki poslije 21:38
  - 5) u Luki poslije 24:53
  - d. izostavljanje iz drevnih prijevoda
    - 1) staro latinskoga
    - 2) staro sirijskoga
    - 3) rani prijepisi Pešita (poslije sirijski)
  - e. nema rasprava o tome tekstu ni od jednoga grčkoga oca (do dvanaestoga stoljeća)
  - f. prisutan je u kodeksu D (Bezae), zapadnome rukopisu iz šestoga stoljeća, latinskoj Vulgati, i u kasnijim izdanjima Pešita
2. unutarnji dokaz
    - a. rječnik i stil sličniji je Lukinom nego Ivanovom. U nekima grčkim rukopisima bio je smješten poslije Luke 21:38 i u drugima poslije 24:53.
    - b. potpuno razbija okvir Isusove rasprave sa židovskim vođama nakon Blagdana sjenica, 7:1-52; 8:12-59.
    - c. nema usporednica u sinoptičkim Evanđeljima
  3. za potpunu tehničku raspravu vidi *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, str. 219-221 od Bruce M Metzgera
- C. Ovaj iskaz može biti izvorna usmena predaja iz Isusova života. Doduše, postoji mnogo iskaza o Isusovu životu za koje su pisci Evanđelja odlučili ne objaviti (Iv 20:30-31). Sami pisci Evanđelja bili su nadahnuti. Kasniji pisari nisu imali pravo uključiti iskaz o Isusovu životu, iako on bio istinit, onaj kojeg nije uključio nadahnuti izvorni autor. Sami izvorni autori imali su pod vodstvom Svetoga Duha pronicljivost da izdvoje, obrade, i prilagode Isusova djela i riječi. Ovaj odlomak nije izvorni i, stoga, nije nadahnut te ne bi smio biti uključen u naše Biblije!
- D. Odabrao sam ne raspravljati o ovome odlomku jer ne vjerujem da je iz Ivanovog pera te, stoga, nije dio nadahnutoga teksta (čak iako je povijesni).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:12-20

¹²Tada Isus ponovo razgovaraše s njima, govoreći: “Ja sam Svjetlo svijeta; onaj tko Me slijedi neće hodati u tami, nego će imati Svjetlo života.” ¹³Tada Mu farizeji rekoše: “Ti svjedočiš Sâm za Sebe; Tvoje svjedočanstvo nije istinito.” ¹⁴Isus im odgovori i reče: “Čak iako Ja svjedočim Sâm za Sebe, Moje je svjedočanstvo istinito, jer Ja znam odakle sam došao i kamo idem; ali vi ne znate ni odakle sam došao niti kamo idem. ¹⁵Vi sudite prema tijelu; Ja ne sudim nikoga. ¹⁶Ali čak i da sudim, Moj je sud istinit; jer Ja u tome nisam sâm, nego Ja i Otac koji Me posla. ¹⁷Čak je i u vašem Zakonu pisano da je svjedočanstvo od dva čovjeka istinito. ¹⁸Ja sam Onaj koji svjedoči Sâm za Sebe, i Otac koji Me posla svjedoči za Mene.” ¹⁹Tada Mu rekoše: “Gdje je Tvoj Otac?” Isus odgovori: “Vi ne poznajete ni Mene niti Moga Oca; ako biste poznali Mene, poznali biste i Moga Oca.” ²⁰Ove je riječi On rekao u blagajni, kad je poučavao u hramu; i nitko Ga ne uhvati, jer Njegov čas još nije došao.

8:12 “Tada Isus ponovo razgovaraše s njima” U ovome poglavlju nije mišljeno “umnožavanje”. Može biti da je Blagdan sjenica prošao i Isus je ostao u prostorijama Hrama pokušavajući uvjeriti i osvjedočiti židovske vođe.

Doduše, kao što je Isus koristio obred vode na blagdan kako bi objavio Sebe, u ovome je dijelu koristio blagdansko obredno osvjetljenje kako bi objavio Sebe. Svakako je moguće da je 8:12-10:21 ipak započelo zadnjega dana Blagdana sjenica (Booths).

▣ **“Ja sam Svjetlo”** Izgleda da se poglavlja 6, 7 i 8 odnose na povijesno razdoblje Izraela “lutanja pustinjom”, izvor metafora koje je Isus koristio za Sebe:

1. poglavlje 6 koristi “manu” i “kruh života”
2. poglavlje 7 koristi “vodu” i “živu vodu”

3. poglavlje 8 koristi “svjetlo” i “*Shekinah* slavu”.

Ova metafora svjetla ponavljana je kroz Ivana (usp. 1:4-5, 8-9; 3:19-21; 9:5; 12:46).

Bila je neka rasprava o tome na što to točno upućuje:

1. na drevni strah od tame
2. na Božji naslov u SZ-u (usp. Ps 27:1; Iz 62:20; I. Iv 1:5)
3. na pozadinu Blagdane sjenica, osvjetljenje svijećnjaka u dvorištu za žene
4. smjernje na *Shekinah* oblak slave u razdoblju lutanja pustinjom koji je simbolizirao Božju prisutnost
5. na mesijanski naslov u SZ-u (usp. Iz 42:6, 49:6; Lk 2:32).

Rabini su također koristili “svjetlo” kao naslov za Mesiju. Osvjetljenje velikih svjetiljki u dvorištu za žene tijekom Blagdane sjenica očita je prilika za Isusovu izjavu. Mesijansko smjernje na svjetlo i posebice upućivanje u 1:4.8 podudara se s obredom u Hramu za Isusa da nastavi objavljivati Svoje pravo podrijetlo.

Ovo je jedna od sedam “Ja Jesam” izjava u Ivanu (slijeđena tvrdnjom):

1. Ja sam Kruh života (6:35.41.46.51)
2. Ja sam Svjetlo svijeta (8:12; 9: 5; usp. 1:4.9; 12:46)
3. Ja sam vrata ovčinjaka (10:7.9)
4. Ja sam Dobar pastir (10:11.14)
5. Ja sam uskrsnuće, i život (11:25)
6. Ja sam put, istina, i život (14:6)
7. Ja sam pravi trs (15:1.5)

Ove jedinstvene izjave, nađene samo u Ivanu, ukazuju na Osobu Isusa. Ivan se usredotočuje na ove osobne vidove spasenja. Moramo vjerovati Njemu!

▣ **“svijeta”** Ovaj pojam (*kosmos*, vidi Posebnu temu u 14:17) pokazuje sveopći doseg Evanđelja Isusa Krista (usp. 3:16).

▣ **“on tko Me slijedi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Mora biti zapamćeno da kršćanstvo nije prvenstveno vjeroispovijed ili teologija, nego prije, ono je osobni odnos zajedništva kojeg slijedi način života učenitstva (usp. Mt 28:18-20; I. Iv 1:7).

▣ **“neće hodati u tami”** Ovo je smjernje na teološki okvir Sotonskoga “zasljepljivanja očiju neiskupljenih” (usp. II. Kor 4:4). Postoji i daljnje smjernje na SZ-ni odlomak koji o Božjoj riječi govori kao o “svjetiljci mojoj nozi i svjetlu mojoj stazi” (usp. Ps 119:105).

Oni koji prihvate “Svjetlo” morali bi živjeti drukčije živote (usp. I. Iv 1:7)!

▣ **“Svjetlo života”** Isus posjeduje Božji život i daje ga Svojim sljedbenicima (usp. Mt 5:14), onima koje Mu je Bog dao.

8:13 “farizeji” Vidi Posebnu temu u 1:24.

▣ **“Tvoje svjedočanstvo nije istinito”** Židovi su zahtijevali zakonski propis dokaza (tj. potrebitost dva svjedoka, usp. Br 35:30; Pnz 17:6; 19:15-21). Isus je prije govorio o tome otvorenom negodovanju (usp. Iv 5:31 i dalje) i dao je nekoliko svjedočanstava. U ovome okviru Njegov svjedok je Otac!

8:14.16 “ako ... ako” Oboje su TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koji znači moguće djelovanje. Većina kondicionala u poglavlju 8 ove su vrste.

▣ **“Ja znam odakle sam došao i kamo idem”** Ovo je ponovo “odozgo i odozdo” dualizam. Isus je imao svjesno pamćenje o Svojoj pred-egzistenciji s Ocem, razumijevanje Svoga poslanja, i spoznaju proročkoga rasporeda (usp. Iv 1:1-4; 14-18; 7:28-29; 13:1; 17:5).

▣ **“ali vi ne znate ni odakle sam došao niti kamo idem”** Ovo mora biti povezano s poglavljem 7. Oni nisu znali Isusovo mjesto rođenja (usp. stihove 41-42) niti su znali kamo je On išao (usp. 7:34-36; 8:21). Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8.

8:15 “Vi sudite prema tijelu” Ovo je također smjeringanje na poglavlje 7 (usp. stih 24). Vidi Posebnu temu: Tijelo (*sarx*) u 1:14.

▣ **“Ja ne sudim nikoga”** Neki ovdje vide oprečje između Ivana 3:17 i 9:39. Isus je došao ne kako bi sudio, nego dao život. Jasnom činjenicom Njegova dolaska, oni koji Ga odbace su osuđeni (usp. 3:18-21).

8:16-18 Opet je ovo bilo pitanje dva svjedoka potrebnih u sudskome slučaju (usp. Br 35:30; Pnz 17:6; 19:15). Isus, ne u nepoznatim pojmovima, potvrđuje Svoje jedinstvo s Ocem (usp. 7:29; 14:9). Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8.

8:16

NASB (1970), NJB, REB

“On koji Me posla”

NASB (1995), NKJV, NRSV, NIV

“Otac koji Me posla”

Kao što postoji neslaganje između dva izdanja NASB-e, postoji i neslaganje između UBS^{3,4}

1. UBS³ daje pojmu “Otac” ocjenu “C” (MS P^{39,66,75}, κ², B, L, T, W)

2. UBS⁴ daje pojmu “Otac” ocjenu “A” (MSS κ*, D, a neke ga stare kasnije i sirijske verzije ispuštaju)

Isus nije nikad sam! Otac je uvijek s Njim (usp. stihove 16:29; 16:32), osim moguće na križu (usp. Mk 15:34).

Radost i potpunost zajedništva je srž spasenja. Svrha stvaranja za Boga bila je imati nekoga za zajedništvo, tako ih je

On (tj. Krist, usp. Iv 1:3; I. Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 1:2) stvorio na YHWH-inu sliku i sličnost (usp. Post 1:26.27). Ovaj gubitak zajedništva je kazna zbog grijeha. Obnova [zajedništva op.prev.] je cilj Isusova poslanja!

8:19 “Gdje je Tvoj Otac” Oni su još uvijek razumijevali Isusa na fizičkome, doslovnome stupnju. Njihovo unaprijed stvoreno i oholo shvaćanje bilo je zatvoreno za istinu (usp. stih 27). Ovo nerazumijevanje je doslovna osobina Evanđelja po Ivanu.

▣ **“ako biste poznali Mene, poznali biste i Moga Oca”** Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Često se naziva “oprečno činjenici”. “Ako biste Me poznali, a ne poznajete, tada biste poznali Moga Oca, kojeg ne poznajete.” Ova je tema opetovana iz 5:37, vidi potpunu bilješku u 7:28. Teško je navesti glavne crte Evanđelja po Ivanu jer je ono kao tapiserija s ponavljajućim uzorkom ili simfonija opetovanih melodija.

8:20 “On govoraše u blagajni” Ovaj je stih očito druga urednička opaska nekog očevica. Blagajna nije bila odvojena zgrada. Rabinska predaja (*Shekalim 6*) kaže da je tamo bilo napravljeno trinaest spremnika nalik trubama, smještenih u dvorište za žene (usp. Mk 12:41), gdje su za vrijeme Blagdana sjenica svijetlile ogromne svjetiljke.

▣ **“Njegov čas još nije došao”** Vidi bilješku u 2:4.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:21-30

²¹Tada im On ponovo reče: “Ja odlazim, i vi ćete Me tražiti, i umrijeti u svome grijehu; kamo Ja idem, vi ne možete doći.” ²²Tako su Židovi govorili: “Zasigurno neće ubiti Sâm Sebe, hoće li, jer je rekao: ‘Kamo Ja idem, vi ne možete doći?’” ²³A On im je rekao: “Vi ste odozdo, Ja sam odozgo; vi ste od ovoga svijeta, Ja nisam od ovoga svijeta. ²⁴Stoga vam rekoh da ćete umrijeti u svojim grijesima; jer ako nećete vjerovati da sam Ja *On*, umrijet ćete u svojim grijesima.” ²⁵Tada su Mu rekli: “Tko si Ti?” Isus im reče: “Što sam vam Ja govorio od početka? ²⁶Ja imam mnogo toga za reći i osuditi glede vas, ali On tko Me posla je istinit; i one stvari koje sam čuo od Njega, o njima Ja govorim svijetu.” ²⁷Oni nisu shvatili da im je On govorio o Ocu. ²⁸Tako Isus reče: “Kad podignete Sina Čovječjega, tada ćete znati da Ja sam *On*, i da Ja ne činim ništa na Svoj vlastiti podstrek, već Ja govorim one stvari kao što Me nauči Otac. ²⁹A On koji Me posla je sa Mnom; On Me nije ostavio samog, jer Ja uvijek činim stvari ugodne Njemu.” ³⁰Kako On govoraše ove stvari, mnogi dođoše povjerovavši u Njega.

8:21-22 “kamo Ja idem, vi ne možete doći ... Zasigurno neće ubiti Sâm Sebe, hoće li” Pitanje stiha 22 isključuje “ne” odgovor. Iz okvira je očito da unatoč njihovom nerazumijevanju Njegove izjave (usp. 7:34-36), doveli su je u vezu s Njegovom smrću. Od Josipa učimo da je samoubojica osuđen na najniži dio Hada. Njihovo pitanje očito nagovještava da je to gdje su oni mislili da bi Isus trebao biti.

8:21 “i umrijet ćete u svome grijehu” Ovo je doslovno “U grijehu od vas, vi ćete umrijeti”. Pojam “grijeh” u stihu 21 je JEDNINA a u stihu 24 MNOŽINA. To prvenstveno upućuje na njihovo odbijanje Isusa kao Krista (usp. stih 24). Ovo je stvarno neoprostiv grijeh u sinoptičkim Evandeljima. Njihovi vođe odbacuju Isusa u prisutnosti najvećega svjetla Njegovih riječi i znakova.

Vidi sljedeće bilješke iz mojih komentara Marka.

Marko 3:29 “tko god bogohuli protiv Duha Svetoga” Ovo mora biti shvaćeno u povijesnoj okolnosti pred-Pedesetnice. Korišteno je u smislu odbacivanja Božje istine. Učenje toga stiha uobičajeno je nazvano “neoprostiv grijeh”. On mora biti preveden u svjetlu sljedećih mjerila:

1. razlike u SZ-u između “namjernoga” i “nenamjernog grijeha” (usp. Br 15:27-31)
2. nevjerovanju Isusove vlastite obitelji suprotno nevjerovanju farizeja u ovome okviru
3. izjavama o oproštenju u stihu 28
4. razlikama između usporednica u Evandeljima, naročito promjenom “sina čovječjega” (usp. Mt 12:32; Lk 12:10) u “sinove ljudske” (usp. Mt 12:31; Mk 3:28).

U svjetlu gore navedenoga, taj je grijeh počinjen od onih koji, u prisutnosti velikoga svjetla i razumijevanja, ipak odbacuju Isusa kao Božje značenje otkrivenja i spasenja. Oni gase svjetlo Evandjelja u tamu Sotone (usp. Mk 3:30). Oni odbacuju nacrt i uvjerenje Duha (usp. Iv 6:44.65). Neoprostiv grijeh nije odbacivanje od Boga zato jer neko izdvojeno djelo ili riječ, nego neprekinuto, neprestano odbacivanje Boga u Kristu tvrdoglavom nevjerom (tj. književnici i farizeji).

Ovaj grijeh može jedino biti napravljen od onih koji su bili izloženi Evandelju. Oni koji su jasno čuli poruku o Isusu najodgovorniji su za njeno odbacivanje. Ovo je posebice istina za suvremene kulture koje imaju neprekidni dostup Evandelju, ali odbacuju Isusa (tj. Amerika, zapadna kultura).

8:23 “Vi ste odozdo, Ja sam odozgo” Ovo je drugi primjer Ivanova vertikalnog dualizma (tj. odozgo nasuprot odozdo, usp. 7:35-36; 18:36).

Ivanovo oprečje između Isusa koji je odozgo i Židova koji su odozdo, oblikuje dualizam jedinstven kroz Evandjelja. Sinoptička Evandjelja (Matej, Marko, Luka) suprotstavljaju dva židovska doba, zlo sadašnje doba i buduće doba pravednosti. Ova je razlika opisana pojmovima horizontalnoga dualizma nasuprot vertikalnome dualizmu. Je li Isus učio oboje u različitim okolnostima? Moguće su sinoptici objavili Isusova javna učenja dok je Ivan objavio Isusova osobna učenja za učenike.

▣ **“vi ste od ovoga svijeta”** Svijet leži u sili Zloga (usp. II. Kor 4:4; Ef 2:2; i I. Iv 5:19). Za svijet (*kosmos*) vidi Posebnu temu u 14:17.

8:24 “ako nećete” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje.

▣
NASB, NKJV, “vi vjerujete da sam Ja On”
NRSV, JB “vjerujete da sam Ja on”
TEV “vjerujete da ‘Ja Jesam koji Jesam’”
NJB “vjerujete da sam Ja On”

Ovo je jedna od najjačih Isusovih izjava samo-razumijevanja Njegove vlastite Božanske prirode (ili moguće da se u ovome okviru upućuje na “Mesiju”). On koristi SZ-ni naslov YHWH (usp. “Ja Jesam” u Izl 3:14). Ovo je razlika od predivnih “Ja Jesam” izjava u Ivanu. Ova nema predikata (usp. 4:26; 6:20; 8:24.25.58; 13:19; 18:5.6.8). Vidi Posebnu temu: Ivanova uporaba glagola “vjerovati” u 2:23.

8:25 “Tko si Ti” Židovske vlasti tražile su zakonski temelj za napad zbog bogohulja (usp. Mt 26:57-68; Mk 14:53-65)! Željeli su Ga ubiti. Oni nisu tražili obavijest nego osudu.

Isus je Sebe jasno otkrio u Ivanu (različito od sinoptika)! Njegove riječi (tj. stih 24) i Njegova djela (tj. ozdravljenje u subotu) jasno pokazuju Njegov autoritet.

▣
NASB “Što sam vam Ja govorio od početka”
NKJV “Što sam vam Ja točno govorio od početka”
NRSV “Zašto sam vam Ja uopće govorio”

TEV
NJB

“Što sam vam Ja rekao od samoga početka”

“Što sam vam Ja rekao d početka”

Izvorni grčki rukopis nema razmaka između riječi. Stoga, grčka pisma mogu biti razdijeljena na različitim mjestima kako bi sklopile riječi prikladne okviru. Razilaženje u prijevodima nije povezano s rukopisnim razlikama, nego podjelom riječi. Evo mogućnosti:

1. *hote* – Ja sam vam rekao od početka (NASB, NKJV, TEV, NJB, NIV)
2. *ho ti* je semitski idiom naglašavanja – da sam vam Ja uopće govorio (NRSV, TEV napomena)

Po svoj prilici ovo je jedno od Ivanovih igranje riječju jer je pojam “početak” korišten u Septuagintinom prijevodu Postanka 1:1 (stvaranje) i u Ivanu 1:1 (Njegova služba). Isus je od “početka” i rekao im je sve to riječima i djelima!

8:26-27 Ove teme ponavljane su u Ivanu zbog naglašavanja.

1. Otac Me posla (usp. 3:17.34; 4:34; 5:36.38; 6:29.44.47; 7:28-29; 8:16.26.42; 10:36; 11:42; 12:49; 14:24; 15:21; 17:3.18.21.23.25; 20:21)
2. Otac je istina (usp. 3:33; 7:28)
3. Isusova učenja su od Oca (usp. 3:11; 7:16-17; 8:26.28.40; 12:49; 14:24; 15:15)
4. Isus objavljuje Oca (usp. 1:18; 8:26-29; 12:49-50; 14:7.9).

▣ “svijet” Vidi bilješku u 1:10.

8:27 Druga urednička opaska autora. Ako su jasno razumjeli Njegov metaforički i simbolički jezik, oni bi Ga, kao i drugi Židovi, morali nastojati ubiti (usp. 5:18; 8:59; 10:33). Njegove tvrdnje nisu bile toliko skrivene!

8:28 “Kad podignete Sina Čovječjega” Ovo je SZ-no smjerenje na Brojeve 21:4-9, koje je raspravljeno u Ivanu 3:14. Ovaj pojam, kao i toliko pojmova u Ivanu, imaju dvojako značenje. Može značiti “podignut gore” kao na križu (usp. 3:14; 12:32.34), ali često je korišten u smislu “uzvišen”, kao u Djelima apostolskim 2:33; 5:31; Filipljanima 2:9. Isus je znao da je došao umrijeti (usp. Mk 10:45).

▣ “Sin Čovječji” Ovo je Isusov samo-odabrani naslov jer nema vojne ili nacionalističke domašaje u sklopu rabinskoga judaizma. Isus je odabrao taj naslov zbog povezivanja obje zamisli i čovječnosti (usp. Ez 2:1; Ps 8:4) i Božanstvenosti (usp. Dn 7:13).

▣ “tada ćete znati da Ja sam On” Čak ni učenici (i Njegova obitelj) nisu to u potpunosti razumjeli (usp. 7:39) sve do nakon Pedesetnice! Duh je došao s očevnom silom za sve koji su imali duhovne oči i uši!

Za jedinstvenu gramatičku potvrdu “Ja sam On” vidi bilješku za stih 24. Oni će znati:

1. tko je On (tj. Mesija)
2. da On objavljuje Oca (usp. 5:19-20)
3. da su On i Otac jedno (stih 29).

8:29 “On Me nije ostavio samog” Isusovo zajedništvo s Ocem bilo je neprekidno (usp. 8:16; 16:32). Ovo je razlog zašto je prekinuto zajedništvo na križu za Njega bilo tako teško (usp. Mk 15:34).

8:30 “mnogi dođoše kako bi vjerovali u Njega” U ovome odlomku je široka uporaba pojma “vjеровати”. Izgleda da upućuje na površnu vjeru dijela nekih slušatelja (usp. Mt 13; Mk 4). Oni su bili voljni priznati da je On Mesija na temelju njihova razumijevanja toga značenja. Okvir 8:30-58 jasno pokazuje da oni nisu bili istinski vjernici (usp. 2:23-25). U Ivanu postoji nekoliko stupnjeva za vjerovati, od kojih svi ne vode spasenju. Vidi Posebnu temu u 2:23.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:31-33

³¹Tako je Isus onim Židovima koji su vjerovali Njemu rekao: “Ako ostanete u Mojoj riječi, *onda* ste zaista Moji učenici; ³²i spoznat ćete istinu, i istina će vas osloboditi.” ³³Oni Mu odgovoriše: “Mi smo Abrahamovo potomstvo i nismo nikad bili podjarmljeni nikome; kako je to što si Ti rekao: ‘Postat ćete slobodni?’”

8:31 “Ako ostanete” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Taj naglasak na neprekidnoj vjeri također je jasno izražen u Ivanu 15. Ovo je dio što nedostaje u protestantskome navješćivanju Evandjelja. Riječ je biti uvjeren (usp. 5:24), poslušan, i prebivati u. Vidi Posebnu temu: “Prebivanje” u I. Ivanovoj 2:10.

POSEBNA TEMA: POTREBA USTRAJNOSTI

Teško je objasniti odnos biblijske doktrine prema životu kršćanina zato jer su iznesene u tipičnim istočnjačkim dijalektalnim parovima. Ovi parovi izgledaju oprečni, iako su oba biblijski. Zapadni kršćani imaju stremljenje odabiru jedne istine i zanemarivanju ili podcjenjivanju oprečne istine. Dozvolite mi to slikovito prikazati.

- A. Je li spasenje početna odluka o pouzdanju u Isusa ili doživotna obaveza za učenje?
- B. Je li spasenje izbor pomoću milosti suverenoga Boga ili vjerujućeg čovječanstva i opetovani odgovor na Božansku ponudu?
- C. Je li spasenje, jednom primljeno, nemoguće izgubiti, ili postoji potreba za neprekidnom pozornošću?

Pitanje o ustrajnosti bilo je prijeporno kroz crkvenu povijest. Poteškoća započinje s prividno sukobljavajućim odlomkom u NZ-u.

- A. Tekst o jamstvu
  - 1. Isusove izjave (Iv 6:37; 10:28-29)
  - 2. Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5.8-9; Fil 1:6; 2:13; II. Sol 3:3; II. Tim 1:12; 4:18)
  - 3. Petrove izjave (I. Pt 1:4-5)
- B. Tekstovi o potrebi ustrajnosti
  - 1. Isusove izjave (Mt 10:22; 13:1-9.24-30; 24:13; Mk 13:13; Iv 8:31; 15:4-10; Otk 2:7.17.20; 3:5.12.21)
  - 2. Pavlove izjave (Rim 11:22; I. Kor 15:2; II. Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23)
  - 3. izjave autora Poslanice Hebrejima (2:1; 3:6.14; 4:14; 6:11)
  - 4. Ivanove izjave (I. Iv 2:6; II. Iv 9)
  - 5. izjava Oca (Otk 21:7)

Biblijsko spasenje proizlazi iz ljubavi, milosrđa, i milosti suverenoga Trojedinog Boga. Nijedan čovjek ne može biti spašen bez početnoga podstreka Duha (usp. Iv 6:44.65). Božanstvo dolazi prvo i postavlja predstavnika, ali zahtijeva ljudski odaziv u vjeri i pokajanju, oboje i početno i neprekidno. Bog radi s čovječanstvom u zavjetnom odnosu. Postoje povlastice i odgovornosti!

Spasenje je ponuđeno svim ljudima. Isusova smrt riješila je poteškoću s grijehom paloga čovječanstva. Bog je osigurao način i želi sve ovo učiniti prema Svojoj slici kako bi se odgovorilo na Njegovu ljubav i zaštitu u Isusu.

Želite li više čitati o tome predmetu s ne-kalviniističkoga gledišta, vidite:

- 1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981. (str. 348-365)
- 2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969.
- 3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961.

U ovome području Biblija usmjerava na dvije različite poteškoće: (1) uzimanje jamstva kao dozvolu da se živi besplodan, sebičan život i (2) ohrabivanje onih koji se bore sa službom i osobnim grijehom. Poteškoća je ta što krive skupine uzimaju krivu poruku i grade teološke sustave na ograničenim biblijskim odlomcima. Neki kršćani očajnički trebaju poruku o jamstvu, dok drugi trebaju stroga upozorenja! U kojoj ste vi skupini?

▣ **“u Mojoj riječi, onda ste uistinu Moji učenici”** Isus je naglašavao poslušnost kao način života Njegovim zapovijedima (usp. stihove 51.52.55; 14:15.21.23.24; 15:10.20; 17:6; Lk 6:46; II. Iv 9). U smislu ovaj stih odražava pojam *shema*, hebrejsku riječ koja znači “čuti kao i učiniti” (tj. Pnz 6:4-6).

8:32 “spoznat ćete” Ovo je korišteno u SZ-nome smislu za “znati”, što znači “osobni odnos”, ne u smislu “spoznajne istine” (usp. Post 4:1; Jer 1:5). Istina je Osoba! Ovaj stih, tako često nađen u ustanovama za učenje, ne upućuje na skupljeno ljudsko znanje. To se mora dokazati razdijeljenima i povezanima, ne slobodnim, ljudima. “Istina” izrečena ovdje jeste Evandjelje i Osoba Isusa Krista. Nema istine, mira, ili nade osim Njega!

8:32.40.44.45.46 “istina” Ovo je ključna zamisao okvira. Ovaj pojam ima dva značenja:

1. pouzdanost
2. istina nasuprot obmani

Oba su suzvučja istina Isusova života i službe. On je oboje i sadržaj i cilj Evanđelja. Istina je prvenstveno Osoba! Isus objavljuje osobnoga Oca! Ovaj je stih često uzet iz okvira i korišten u obrazovne svrhe. Činjenice, čak istinite činjenice, čak mnogo istinitih činjenica, ne oslobađaju nikoga (usp. Prop 1:18). Vidi Posebnu temu o Istini u 6:55 i 17:3.

8:32 “čini vas slobodnima” Vjernici su oslobođeni od legalizma, održavanja obreda, i usmjerenog djelovanja, ljudske religioznosti. Tek slobodni vjernici obvezuju sami sebe za volju Evanđelja (usp. Rim 14:1-15; 6; I. Kor 8-10).

8:33 “Mi smo Abrahamovo potomstvo i nismo nikad bili podjarmljeni nikome” Začuđujuće kako može biti slijep rasni ponos. Što s Egiptom, Sirijom, Babilonom, Perzijom, Grčkom, Sirijom, i Rimom?

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:34-38

³⁴Isus im odgovori: “Zaista, zaista, Ja vam kažem, svatko tko čini grijeh rob je grijeha. ³⁵Rob ne ostaje u kući zauvijek; sin ostaje zauvijek. ³⁶Dakle ako vas Sin oslobodi, uistinu ćete biti slobodni. ³⁷Ja znam da ste Abrahamovo potomstvo; ipak tražite da Me ubijete, jer Moja riječ nema mjesta u vama. ³⁸Ja govorim stvari koje sam vidio s *Mojim Ocem*; zato vi također činite stvari koje čujete od *vašega oca*.”

8:34 “svatko tko čini grijeh rob je grijeha” Isus ih je pokušavao dovesti do duhovne stvarnosti Svojim prijašnjim izričajem “čini vas slobodnima” u stihu 32, čija izjava u stihu 33 pokazuje njihovo nerazumijevanje. Ova se izjava odnosi na Isusove jake optužbe u stihovima 21 i 24. Njegova osuda tih rubnih sljedbenika dovršena je u stihovima 44-47.

Kao što je Frank Stagg izjavio u *New Testament Theology*: “ironija ljudskog stanja je ta da je prepreka ishod njihova nastojanja da budu slobodni” (str. 32).

GLAGOL ovdje je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA, “činiti”, koji označuje neprestani grijeh. Neprestani grijeh je dokaz da netko ne “poznaje” istinu (Isusa). Ova ista istina izražena je uporabom PREZENTA GLAGOLA “griješiti” u I. Ivanu 3:6.9!

Pitanje je: “Griješite li vjernici ipak?” Odgovor mora biti “da” (usp. Rim 7:1; I. Iv). Kršćani se bore s grijehom, ali gube radost u njemu i ne priznaju ga!

NET Biblija (str. 1921 #21) dodaje dobru raspru da grijeh koji se može razabrati iz teksta u Ivanu jeste “nevjerovanje” (neoprostiv grijeh). Ovo nije etički okvir nego “vjerovanje u okviru spasenja”. “Grijeh” u I. Ivanovo poslanici je također nevjerovanje (grijeh prema smrti)!

8:35 Ovaj stih nije izravno vezan na stih 34, nego na stih 36. Isus je, ne Mojsije rabinskoga judaizma, istiniti sin (usp. Heb 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Samo vjera u Njega, ne izvedba ili beskrajna pravila i obredi, može nekoga osloboditi (usp. stih 32).

▣ “zauvijek” Vidi Posebnu temu u 6:58.

8:36 “ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji govori o mogućem djelovanju.

8:37 “ipak tražite da Me ubijete” (usp. 5:18; 7:1.19; 8:37.40; 11:53).

▣ “jer Moja riječ nema mjesta u vama” Ovaj izričaj može biti razumjet na nekoliko načina. Kao pomoć za dodatno proučavanje je *The Bible in Twenty Six Translations*:

1. “jer moja riječ nema smjer u vama” – Američka standardna verzija
2. “nema osnove za probitak u vama” - *The New Testament* od Henryja Alforda
3. “ne napreduje među vama” - *The New Testament: A New Translation* od Jamesa Moffatta
4. “ne nalazi mjesta u vama” - *The Emphasized New Testament: A New Translation* od J. B. Rotherhama
5. “jer moje riječi nemaju prostora u vašim srcima” - *The Four Gospels* od E. V. Rieuja

Ponovo, poteškoća je primanje ili ne-primanje Evanđelja. To je pitanje spasenja, ne moralnoga napretka.

8:38 “koje sam vidio” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji se odnosi na Isusovu pred-egzistenciju i sadašnje zajedništvo s Ocem (usp. stihove 40.42).

▣ **“vi također činite stvari koje čujete od vašega oca”** Ovo prvo značenje “oca” može biti upućivanje na židovsku predaju (usp. Iz 29:13). Doduše, u stihovima 41-44 SUBJEKT označava Sotonu/davla. Njihova djelovanja, pobude, i riječi, tobožnje podržavanje “Mojsija”, jasno pokazuje njihovo duhovno usmjerenje. Ljudi ne čine/ne mogu započeti u duhovnoj kraljevini. Postoje dva izvora utjecaja (ne dualizma) – Bog/Krist/Duh ili Sotona/i njegovi! Kako se netko odaziva na Evandjelje (usp. 1:12; 3:16; 10:1-18; 14:6) otkriva duhovno usmjerenje!

Postoje neke tekstualne mogućnosti vezane na taj izričaj:

1. oba smjerenja na “oca” mogu upućivati na YHWH-u (bez ZAMJENICE “vašeg”)
2. GLAGOL je IMPERATIV, ne INDIKATIV

(vidi Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, str.225).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:39-47

³⁹Oni odgovoriše i rekoše Mu: “Abraham je naš otac.” Isus im reče: “Ako ste Abrahamova djeca, činite Abrahamova djela. ⁴⁰Ali kao što jeste, vi tražite da Me ubijete, čovjeka koji vam je rekao istinu, koju Ja čuh od Boga; ovo Abraham nije činio. ⁴¹Vi činite djela svoga oca.” Oni Mu rekoše: “Mi nismo rođeni od bludnice; mi imamo jednoga Oca, čak Boga.” ⁴²Isus im reče: “Ako bi Bog bio vaš Otac, vi biste Me ljubili, jer Ja sam prešao i došao od Boga, jer Ja čak nisam došao po Svojoj vlastitoj pobudi, nego Me On poslao. ⁴³Zašto ne razumijete što vam Ja govorim? To je zato jer ne možete čuti Moju riječ. ⁴⁴Vi ste od vašega oca davla, i vi želite vršiti želje vašega oca. On je bio ubojica od početka, i ne stoji u istini jer u njemu nema istine. Kada god govori on laže, on govori od svoje vlastite naravi, jer je on lažac i otac laži. ⁴⁵Ali zato što Ja govorim istinu, vi Mi ne vjerujete. ⁴⁶Koji Me od vas optužuje za grijeh? Ako Ja govorim istinu, zašto Mi ne vjerujete? ⁴⁷Onaj tko je od Boga čuje riječi od Boga; zato *ih* vi ne čujete, jer niste od Boga.”

8:39 “Abraham je naš otac” Isus je potvrdio njihovo fizičko podrijetlo od Abrahama, ali je naglasio da imaju obiteljske osobine Sotone (usp. stihove 38.44). Osobni odnos vjere, ne rasna poistovjećenost, čini Židove ispravnima s Bogom (usp. Pnz 6:5.13; Rim 2:28-29; 9:6).

▣ **“Ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE u obliku (u protazi [zavisnoj rečenici koja stoji ispred glavne – op.prev.] – PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA s *ei*), ali može djelovati kao DRUGI RAZRED KONDICIONALNA (usp. stihove 19 i 42). Razne izvedbe grčkoga rukopisa pokušavale su pomaknuti ovaj miješani kondicionalni oblik promjenom prvoga GLAGOLA u IMPERFEKT. Onda bi se čitalo ovako: “Ako ste bili Abrahamova djeca, što niste, onda biste činili ono što je činio Abraham, ali vi niste.” UBS⁴ daje miješanome obliku kondicionala ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

8:40 “čovjeka” Ne samo da je Isus Sebe razumio kao predstavnika YHWH, iste Božanske biti s YHWH-om, nego i kao pravo ljudsko biće. Ovu su tvrdnju pobijali gnostički krivi učitelji poricanjem vječnoga dualizma između duha i fizičkih stvari (usp. I. Iv 1:1-4; 4:1-4).

POSEBNA TEMA: GNOSTICIZAM

- A. Većina naših spoznaja o ovoj herezi dolazi iz gnostičkih spisa drugoga stoljeća. Doduše, njihove su zamisli predstavljene u prvome stoljeću (svici s Mrtvoga mora) i u spisima apostola Ivana.
- B. Poteškoća Efeza (I. Timoteju), Krete (Titu) i Kolosa (Kološanima) bila je križanje početnoga gnosticizma s legalističkim judaizmom.
- C. Neke dogme Valencinijanova i Cerintova gnosticizma drugoga stoljeća:
  1. materija i duh bile su su-vječne (ontološki dualizam). Materija je zla, duh je dobar. Bog, koji je duh, može biti izravno uključen s oblikovanjem zle materije.
  2. postoje emanacije [izviranja, zračenja – op.prev.] (*eons* ili stupanj anđela) između Boga i materije. Posljednja ili najslabija bila je YHWH Staroga zavjeta, koji je oblikovao svemir (*kosmos*).
  3. Isus je bio emanacija, kao YHWH, ali viši na ljestvici, bliži pravome Bogu. Neki Ga stavljaju kao

- najvišega, ali ipak manjeg od Boga i sigurno nije bio utjelovljeno Božanstvo (usp. Iv 1:14). Budući da je materija zla, Isus ne bi mogao imati ljudsko tijelo i ipak biti Božanski. On se pojavio da bude čovjek, ali stvarno je bio samo duh (usp. I. Iv 1:1-3; 4:1-6).
4. spasenje je bilo dobiveno kroz vjeru u Isusa i posebnim znanjem, koje je poznato samo određenim osobama. Znanja (lozinke) su bila potrebna za prolazak kroz nebesku sferu. Židovski judaizam također je zahtijevao dokučiti Boga.
- D. Gnostički krivi učitelji branili su dva oprečna etička sustava:
1. za neke, način života uopće nije bio povezan sa spasenjem. Za njih, spasenje i duhovnost bili su zatvoreni u tajno znanje (lozinke) preko andeoske sfere (*eons*).
  2. za druge, način života bio je bitan za spasenje. U ovoj knjizi, krivi učitelji naglašavali su asketski način života kao dokaz pravoga spasenja (usp. 2:16-23).
- E. Dobar priručnik je *The Nag Hammadi Library* od Jamesa M. Robinsona i Richarda Smitha

8:41

NASB, NKJV

“Mi nismo rođeni od bludnice”

NRSV

“Mi nismo nezakonita djeca”

TEV

“Mi smo prava djeca”

NJB

“Mi nismo rođeni nezakonito”

Ovo može biti povezano s optužbom u stihu 48 (“vi ste Samarijanci”). Izgleda da su Židovi branili da je Isus bio nezakoniti sin, ne-čistokrvni Židov. Kasniji rabinski izvori rekli bi da je Isus bio posinak rimskoga vojnika.

▣ **“mi imamo jednoga Oca, čak Boga”** Ova izjava izražava strogi monoteizam SZ-a (usp. Pnz 4:35.39; 6:4-5) izražen očinskim pojmovima (usp. Pnz 32:6; Iz 1:2; 63:16; 64:8). Postojala je dvojba: ovi židovski vođe tvrdili su jedinstvo Božje (usp. Pnz 6:4-5) i ta poslušnost Mojsijevom zakonu donosi pravi odnos s Bogom (usp. Pnz 6:1-3.17.24-25). Isus je došao tvrditi da je jedno s Bogom! Isus je tvrdio da je pravilan stav s Bogom bio temeljen ne na vršenju Zakona, nego na osobnoj vjeri u Njega. Njihova zbunjenost i nevoljkost je razumljiva, ali ovdje je gdje pronicljivost Duha i silna Isusova djela donose vjeru!

8:42 “Ako” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvane “oprečno činjenici”. “Ako bi Bog bio vaš Otac, što On nije, vi biste Me ljubili, što ne činite” (usp. stih 47).

8:43 “zato jer ne možete čuti Moju riječ” Ovo upućuje na duhovno poimanje i razumijevanje. Oni nisu imali duhovne uši (usp. Iz 6:9-10; Mt 11:15; 13:9.15-16.43; Mk 4:9.23; 7:16; 8:18; Lk 8:8; 14:35; Djela 7:51; 28:26-27).

8:44 “Vi ste od vašega oca, đavla” Kakva iznenadna izjava religijskim vođama Njegova vremena (usp. stih 47). Ova zamisao o podijeljenima obiteljskim osobinama izražena je hebrejskim idiomom, “sinovi od...” (usp. Mt 13:38; Djela 13:10; I. Iv 3:8.10).

Za “đavao” vidi Posebnu temu u 12:31.

▣ **“ubojica od početka”** Ovo ne znači podrazumijevanje vječnoga zla (tj. dualizam kao u zoroastrijizmu), nego izražava zamisao duhovnoga iskušenja Adama i Eve od strane predstavnika lažljivog duha uvijek prisutnoga u zmiji [izdajici - op.prev.] (usp. Post 3). Zabilježi korisno oprečje između Boga koji je Istiniti, Istina i đavao!

8:46 “Koji Me od vas optužuje za grijeh” U okviru ovo upućuje na krivo svjedočanstvo. Sotona laže, ali Isus govori istinu. Isus je pozvao ove židovske vođe neka pobiju Njegove izjave ili učenja, dokažu Mu da je lažan! U ovome okviru ne izgleda da se ta izjava odnosi na Isusovu bezgrješnost kao teološku doktrinu.

U Ivanu je “grijeh” više načelo zla u palome pobunjenom svijetu protiv Boga negoli posebno djelo grijeha. Grijeh je sve što Isus nije! Smrtni “grijeh” je nevjerovanje (usp. 16:9).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:48-59

⁴⁸Židovi odgovoriše i rekoše Mu: “Nismo li rekli pravo da si Ti Samarijanac i da imaš demona?” ⁴⁹Isus odgovori: “Ja nemam demona; ali Ja štujem Moga Oca, a vi Me vrijeđate. ⁵⁰Ali Ja ne tražim Svoju slavu; postoji Jedan koji traži i sudi. ⁵¹Zaista, zaista, Ja vam kažem, ako netko drži Moju riječ taj neće nikad vidjeti smrti.” ⁵²Židovi Mu rekoše: “Sad znamo da Ti imaš demona. Abraham umrije, i proroci *također*; a Ti kažeš: ‘Ako netko drži Moju riječ, on nikad neće okusiti smrti.’ ⁵³Zasigurno Ti nisi veći od našega oca Abrahama, koji umrije? Proroci umriješ također; za koga se Ti izdaješ *da jesi*?” ⁵⁴Isus odgovori: “Ako Ja slavim Sâm Sebe, Moja slava je ništa; Mene slavi Moj Otac, za koga vi kažete: ‘On je naš Bog’; ⁵⁵i vi niste došli da Ga upoznate, ali Ja Ga poznajem; i ako Ja kažem da Ga ne poznajem, Ja ću biti lažac kao i vi, ali Ja Ga poznajem i držim Njegovu riječ. ⁵⁶Vaš otac Abraham radostan je što vidi Moj dan, i on *ga* je vidio i bio je radostan.” ⁵⁷Tako Mu Židovi rekoše: “Ti nisi star još pedeset godina, a vidio si Abrahama?” ⁵⁸Isus im reče: “Zaista, zaista, Ja vam kažem, prije nego je Abraham bio rođen, Ja Jesam.” ⁵⁹Zato su pokupili kamenje da ga bace na Njega, ali Isus se sakrio i izašao iz hrama.

8:48 “Ti si Samarijanac i imaš demona” Postoji mogućnost da pravo značenje teksta odražava aramejsku riječ prevedenu grčkim pojmom “Samarijanac”, što znači “poglavar demona”. Isus je govorio aramejski. Ako je ovo istina to odgovara stalnome optuživanju religijskih vođa da Isusova moć dolazi od zloga nadnaravnog izvora. Također je moguće da reći nekome kako ima demona znači da oni lažu (usp. stih 52). Reći Isusu da je bio Samarijanac (usp. 4:9) ili je imao demona (usp. 7:20; 8:48.49.52; 10:20.21, vidi Posebnu temu u 12:31) bio je način da se kaže nekome kako Ga ne bi trebao slušati ili odgovarati na Njegovu poruku. Tada je ovo, kao “Abraham je naš otac”, bio drugi izgovor za ne-odazivanje Isusu ili Njegovoj poruci.

8:49 Netko ne može vjerovati u Oca a Sinu ne (usp. I. Iv 5:9-12); netko ne može poznavati Oca a ne štovati Sina (usp. 5:23). Iako su to dvije odvojene vječne Osobe, one su jedno (usp. 10:30; 17:21-23).

8:50 “Svoju slavu” Vidi bilješku u 1:14.

8:51.52 “ako ... ako” Ovo su oboje TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koji znače moguće djelovanje. Zabilježite kako je poslušnost povezana s vjerom (vidi popis tekstova u stihu 48).

▣ **“on neće nikad vidjeti smrti”** Ovo je jaka DVOSTRUKA NEGACIJA. To očito upućuje na duhovnu smrt (usp. stihove 22.24), ne fizičku smrt (usp. 5:24; 6:40. 47; 11:25-26). Može upućivati na strah od smrti (usp. I. Kor 15:54-57).

Zamisao “smrti” (*thanatos*) izražen je u Bibliji u tri stupnja:

1. duhovna smrt, Postanak 2:17; 3:1-24; Izaija 59:2; Rimljanima 7:10-11; Jakov 1:15 (odnos s Bogom je prekinut)
2. fizička smrt, Postanak 3:4-5; 5 (odnos s planetom je prekinut)
3. vječna smrt, “druga smrt”, Otkrivenje 2:11; 20:6.14; 21:8 (prekinut odnos s Bogom učinjen je stalnim).

Smrt je oprečje Božjoj volji za Njegovo vrhunsko Stvorenje (usp. Post 1:26-27).

8:52 Ovo pokazuje njihovo nerazumijevanje Isusove izjave (usp. stih 51). Oni su je uzeli kao vezu s fizičkim životom Abrahama i proroka.

8:53 Ova pitanja očekuju “ne” odgovor. Kakva iznenadna izjava! Ali to je bilo upravo ono što je Isus tvrdio.

1. On je bio veći nego Abraham, stih 53
2. On je bio veći nego nego Jakov, 4:12
3. On je bio veći nego Jona, Matej 12:41; Luka 11:32
4. On je bio veći nego Ivan Krstitelj, 5:36; Luka 7:28
5. On je bio veći nego Salomon, Matej 12:42; Luka 11:31.

Čitava Poslanica Hebrejima pokazuje Isusovu nadmoćnost nad Mojsijem, Novoga zavjeta nad Starim zavjetom (vidi moj komentar o Hebrejima na besplatnoj stranici www.freebiblecommentary.org).

▣ **“za koga se Ti izdaješ *da jesi*”** Upravo to je bila vrhunska točka! Isus je jasno izjavio zaključak u stihovima 54 i 58 i oni su Ga pokušavali kamenovati zbog bogohulja (usp. stih 59).

8:54 “Ako” Drugi TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje.

▣ **“slavim”** Ovdje je korišteno u smislu časti (usp. Rim 1:21; I. Kor 12:26).

8:55 “poznajem ... poznajem” Engleski pojam prevodi dva grčka pojma u ovome stihu, *ginōskō* i *oida*, koji su izgleda u ovome okviru istoznačnice (usp. 7:28-29). Isus poznaje Oca i objavljuje Ga Svojim sljedbenicima. Svijet (čak i Židovi) ne poznaju Oca (usp. 1:10; 8:51; 10:3; 17:25).

8:56 “Vaš otac Abraham” Ovo je nenadana izjava. Isus izdvaja Sebe iz “Židova”, “Zakona” (usp. 8:17), “Hrama”, i čak od patrijarha Abrahama. Ovo je jasan prijekid sa Starim zavjetom!

▣ **“radostan je što vidi Moj dan”** Ovo je AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA. Koliko je Abraham razumio o Mesiji?

Neki prijevodi ovo prevode u budućem vremenu. Ove su mogućnosti uzete iz *The Bible in Twenty-Six Translations*:

1. “kliktaše da može vidjeti” - *The Emphasized New Testament: A New Translation* od J. B. Rotherhama
2. “radostan da je vidio moj dan” – Revidirana standardna verzija
3. “bio je izrazito sretan u očekivanju da vidi” - *The Berkeley Version of the New Testament* body Gerrita Verkuyla
4. “zbog viđenja moga dolaska” - *The New Testament: An American Translation* od Edgara J. Goodspeeda
5. “bio je ushićen što zna Moj dan” - *The New Testament in the Language of Today* od Williama F. Becka

Isto tako, *The Analytical Greek Lexicon Revised* izdano od Harolda K. Moultona popisuje GLAGOL u značenju “gorljivo željeti” upotrijebljen u Septuaginti (str. 2).

▣ **“on ga je vidio i bio je radostan”** Ovo upućuje na jednu od dvije stvari:

1. da je Abraham, za vrijeme svoga života, imao viđenje Mesije (usp. II. Ezrina 3:14)
2. da je Abraham bio živ (u nebu) i svjestan djela Mesije na Zemlji (usp. Heb 11:13)

Čitav smisao Isusove izjave je taj da je Otac židovskoga naroda gledao naprijed prema mesijanskome dobu s velikom radošću, ali sadašnje “sjeme” (naraštaj) odbija vjerovati i radovati se! Abraham je otac vjernika (usp. Rim 2:28-29), ne nevjernika!

8:57 Opet Isusovi slušatelji ne razumiju Njegove riječi zbog njihove doslovnosti! Ova zbuđenost je možda bila namjerna! Oni nisu vidjeli jer nisu htjeli vidjeti ili moguće nisu mogli vidjeti!

8:58 “prije nego je Abraham bio rođen, Ja Jesam” Ovo je bilo za Židove bogohulje i oni su pokušavali Isusa kamenovati (usp. Izl 3:12.14). Oni su u potpunosti razumjeli što je On govorio, a to je bilo da je On pred-postojeće Božanstvo (usp. 4:26; 6:20; 8:24.28.54-59; 13:19; 18:5.6.8).

8:59 “oni su pokupili kamenje da ga bace na Njega” Isusove riječi bile su vrlo jednostavne. On je bio Mesija i On je bio jedno s Ocem. Ovi Židovi, koji su u stihu 31 rekli da su “povjerovali Njemu”, sad su spremni kamenovati Ga zbog bogohulja (usp. Lev 24:16).

Za ove je Židove bilo tako teško prihvatiti Isusovu temeljito novu poruku.

1. On nije djelovao kako su oni očekivali da će Mesija djelovati
2. On je promijenio njihove svete usmene predaje
3. On je zbunio njihov strogi monoteizam
4. On je dokazao da je Sotona, ne YHWH, bio njihov “otac”.

Mora Ga se “kamenovati” ili Ga “prihvatiti”! Nema sredine!

▣ **“Isus se sakrio i izašao iz hrama”** Ovo je jedan od onih stihova koji su prouzročili tumačima nagađanja (i dodavanje izričaja grčkome tekstu) je li:

1. ovo bilo čudo (usp. Lk 4:30 i tu dodatke tekstova)
2. Isus gubio snagu u mnoštvu jer je On izgledao kao ostali prisutni Židovi.

Postojao je Božanski vremenski raspored. Isus je znao da je došao umrijeti i On je znao kako, kada, i gdje. Njegov “čas još nije došao”!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Je li Ivan 7:53-8:11 izvorni dio Evanđelja po Ivanu? Zašto ili zašto ne?
2. Što je pozadina Isusove izjave “Ja sam svjetlo svijeta”?
3. Zašto su farizeji bili tako neprijateljski prema Isusu?
4. Objasnite uporabu pojma “vjerovati” u stihu 30 u svjetlu okvira koji slijedi.

IVAN 9

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
ozdravljenje čovjeka rođenog slijepim	čovjek slijep od rođenja prima vid	Isus se očituje kao Svjetlo Života	Isus ozdravlja čovjeka rođenog slijepim	ozdravljenje čovjeka rođenog slijepim
9:1-12	9:1-12	9:1-12	9:1-2 9:3-5 9:6-7 9:8 0:9a 9:9b 9:10 9:11 9:12a 9:12b	9:1-5 9:6-7 9:8-12
farizeji istražuju ozdravljenje	farizeji izopćuju ozdravljenog čovjeka		farizeji istražuju ozdravljenje	
9:13-17	9:13-34	9:13-17	9:13-15 9:16a 9:16b 9:17a 9:17b	9:13-17
9:18-23		9:18-23	9:18-19 9:20-23	9:18-23
9:24-34		9:24-34	9:24 9:25 9:26 9:27 9:28-29 9:30-33 9:34	9:24-34
duhovna sljepoća	istinsko viđenje i istinska sljepoća		duhovna sljepoća	

9:35-39	9:35-41	9:35-41	9:35	9:35-39
			9:36	
			9:37	
			9:37	
			9:39	
9:40-41			9:40	9:40-41
			9:41	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-41

- A. Ozdravljenje slijepog čovjeka, vrlo učestalo čudo u Isusovoj službi, iznenađujuće je izvršeno s nekoliko različitih tehnika.
- B. Ozdravljenje slijepog čovjeka bio je mesijanski znak (usp. Iz 29:18; 35:5; 42:7; Mt 11:5). Značaj ovih ozdravljenja vidi se u trenutačnome okviru Isusove izjave kako je On bio Svjetlo svijeta (usp. 8:12 i 9:5). Židovi su htjeli znak; dobili su ih nekoliko! Samo YHWH može otvoriti oči!
- C. Ovo poglavlje je odigrana usporedba fizičke sljepoće čovjeka i duhovne sljepoće farizeja (usp. stihove 39-41; Mt 6:23).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRAZA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:1-12

¹Dok je On prolazio, vidje čovjeka slijepog od rođenja. ²I Njegovi učenici Ga upitaše: “Učitelju, tko zgriješi, ovaj čovjek ili njegovi roditelji, da se rodio slijep?” ³Isus odgovori: “Nije niti taj čovjek zgriješio, ni njegovi roditelji; već je bilo tako da bi se djelo Božje moglo očitovati na njemu. ⁴Mi moramo činiti djela Onoga koji Me posla sve dok je dan; noć dolazi kad nitko ne može raditi. ⁵Dok sam Ja u svijetu, Ja sam Svjetlo svijeta.” ⁶Kad On ovo reče, pljune na tlo, i od pljuvačke načini glinu, i stavi tu glinu na njegove oči, ⁷i reče mu: “Idi, operi se u jezeru Siloam” (što je

prevedeno, Poslan). Tako on ode i opere se, te vrati *natrag* gledajući. ⁸Stoga susjedi, i oni koji su ga prije vidjeli kao prosjaka, govorahu: “Nije li ovo onaj koji je običavao sjediti i prositi?” ⁹Drugi govorahu: “To je taj”, *ipak* neki rekoše: “Nije, ali on je sličan njemu.” On nastavi govoriti: “Ja sam taj.” ¹⁰Pa mu oni rekoše: “Kako su ti onda oči otvorene?” ¹¹On odgovori: “Čovjek nazvan Isus napravio je glinu, i pomazao moje oči, i rekao mi: ‘Idi na Siloam i operi se’; tako ja odoh i oprah se, te primih vid.” ¹²Oni mu rekoše: “Gdje je On?” On reče: “Ne znam.”

9:1 “slijepog od rođenja” Ovo je jedini primjer iscjeljenja ove vrste. Nije bilo mogućnosti podvale.

9:2 “Njegovi učenici” Ovo je prvo spominjanje Njegovih učenika od poglavlja 6. Moglo bi upućivati na (1) židovske učenike spomenute u poglavlju 7:3 ili (2) Dvanaesticu.

▣ **“tko zgriješi, ovaj čovjek ili njegovi roditelji, da se rodio slijep”** Ovo pitanje izazvalo je veliku teološku raspru. Moramo ga tumačiti u pojmovima drevnoga judaizma, ne istočnih religija. Postoji nekoliko mogućnosti:

1. ovo upućuje na preporođajne grijehе o kojima su rabini teoretizirali iz Postanka 25:22
2. ovo upućuje na grijehе roditelja ili bliskih predaka koji su naškodili nerođenom djetetu (usp. Izl 20:5; Pnz 5:9)
3. ovo upućuje na međusobni odnos između grijehа i bolesti, tako uobičajen u rabinskoj teologiji (usp. Jak 5:15-16; Iv 5:14)

Ovo nema ništa s istočnjačkom ponavljajućom teologijom reinkarnacije ili krugom *karme*. To je židovska postavka. Za dobru raspru o ovome predmetu vidi od Jamesa W. Sirea *Scripture Twisting*, str. 127-144.

9:3 Ovaj stih daje Isusov odgovor na pitanje učenika u stihu 2. Pretpostavljeno je nekoliko istina: (1) grijeh i bolest nisu sami po sebi povezani i (2) poteškoće često osiguravaju priliku za Božji blagoslov.

9:4 “Mi...Ja” Ove se ZAMJENICE očito ne slažu. Nekoliko grčkih rukopisa promijenilo je jednu ili drugu kako bi dobili gramatičku usklađenost. Čini se da one odražavaju teološki položaj po kojem ako je Isus bio svjetlo svijeta, mi moramo odražavati to svjetlo u svojim danima (usp. Mt 5:14).

▣ **“noć dolazi”** Usporedba sa stihom 5 pokazuje kako je ovo očito metaforički. Noć može predstavljati:

1. nadolazeći Sud
2. razdoblje mogućnosti je završilo
3. odbijanje i razapinjanje Isusa

9:5 “Dok sam Ja u svijetu” Čini se da ovo upućuje na razdoblje utjelovljenja, vrijeme od Betlehema do Kalvarije/Maslinske gore. Isus je bio ovdje za samo ograničeno vrijeme. Njegovi slušatelji sad se moraju odazvati Njegovoj poruci. Ovaj izričaj teološki je usporedan stihu 4.

Netko bi se začudio koliko puta se “Ja sam” podrazumijeva u okviru kao ovaj!

▣ **“Ja sam Svjetlo svijeta”** Isus često upotrebljava “svjetlo” i “tamu” kao metafore duhovnih stvarnosti. Isus kao “Svjetlo svijeta” (usp. 1:4-5.8-9; 3:17-21; 8:12; 9:5; 12:46) može odražavati SZ-ne mesijanske pretpostavke (usp. Iz 42:6; 49:6; 51:4; 60:1.3). Vidi bilješku u 8:12.

9:6 “od pljuvačke načini glinu” Slina je bila židovski medicinski kućni lijek. Nije bilo dozvoljeno da bude korištena u subotu (usp. stih 14). Evanđelja bilježe tri primjera Isusove uporabe sline (usp. Mk 7:33; 8:23; i ovdje). Korištenjem ovoga prihvaćenog, čak očekivanog, načina izlječenja, Isus je fizički ohrabrivao vjeru toga čovjeka, ali i promišljeno izazivao farizejske predaje i pravila!

9:7 “jezeru Siloam” Siloam znači “Onaj koji je bio poslan”. Ovo se jezero koristilo u obredu Blagdana sjenica.

▣ **“(što je prevedeno, Poslan)”** Pojam “poslan” bio je povezan s činjenicom da je voda iz jezera dolazila iz Gihonskog izvora, koji je bio izvan jeruzalemskih gradskih zidina. Rabini su povezali riječ “poslan” s mesijanskim pretpostavkama. Ovo je još jedan urednički osvrt autora.

▣ **“opere se”** Ovo je bio njegov čin vjere. On je djelovao sukladno Isusovim riječima! Ipak ovo još nije bila “spasonosna vjera” (usp. stihove 11.17.36.38). To je bila vjera u postupku. Od svih Evandelja, Ivan otkriva “razine” vjere. Poglavlje 8 pokazuje skupinu koji su “povjerovali”, ali ne u spasenje (usp. Mt 4; Mk 13; usporedba o tlima).

POSEBNA TEMA: GRČKA GLAGOLSKA VREMENA UPOTRIJEBLJENA ZA SPASENJE

Spasenje nije proizvod, već međusobni odnos. Nije završeno kad netko povjeruje Kristu; ono je tek počelo! To nije polica za osiguranje, niti karta za nebo, već život rastuće Kristo-sličnosti. U Americi imamo izreku koja kaže da što duže par živi zajedno, to više počinju sličiti. To je cilj spasenja!

SPASENJE JE DOVRŠENO DJELOVANJE (AORIST)

- Djela apostolska 15:11
- Rimljanima 8:24
- II. Timoteju 1:9
- Titu 3:5
- Rimljanima 13:11 (spaja AORIST s FUTUROM/BUDUĆIM USMJERENJEM)

SPASENJE KAO STANJE POSTOJANJA (PERFEKT)

- Efežanima 2:5.8

SPASENJE KAO STALNI TIJEK (PREZENT)

- I. Korinćanima 1:18; 15:2
- II. Korinćanima 2:15
- I. Petrova 3:21

SPASENJE KAO BUDUĆE DOKONČANJE (FUTUR u GLAGOLSKOME VREMENU ILI OKVIRU)

- Rimljanima 5:9.10; 10:9.13
- I. Korinćanima 3:15; 5:5
- Filipljanima 1:28;
- I. Solunjanima 5:8-9
- Hebrejima 1:14; 9:28
- I. Petrova 1:5.9

Prema tome, spasenje započinje s početnom odlukom vjere (usp. Iv 1:12; 3:16; Rim 10:9-13), ali ono mora proizlaziti u tijeku načina života vjere (usp. Rim 8:29; Gal 3:19; Ef 1:4; 2:10), koje će jednog dana biti vidljivo dovršeno (usp. I. Iv 3:2). Ova konačna izjava nazvana je slavljenjem. Može ju se prikazati kao:

1. početno slavljenje—opravdanje (spašeni od kazne grijeha)
2. napredujuće spasenje—posvećenje (spašeni od sile grijeha)
3. konačno spasenje—slavljenje (spašeni od prisutnosti grijeha)

9:8 “susjedi” U ovom poglavlju postoje tri spomenute skupine kao nositelji svjedočanstva ovom čudu: (1) njegovi susjedi (stih 8); (2) sâm čovjek (stih 11); i (3) njegovi roditelji (stih 18). Bilo je neslaganja među susjedima, kao što je bilo i među farizejima, o tome iscjeljenju.

▣ **“Nije li ovo onaj koji je običavao sjediti i prositi”** Ovo grčko pitanje očekuje “da” odgovor.

9:9 “Ja sam taj” Ovo je isti grčki idiom koji Isus koristi u 4:26; 6:20; 8:24.28.58; 13:19; 18:5.6.8. Ovaj okvir pokazuje da taj oblik nije sâm po sebi imao Božanski prizvuk. Postoji nešto više od same dvoznačnosti u pojmu *kurios* korištenome u stihovima 36 (gospodin) i 38 (Gospodar, Gospodin) ovog poglavlja.

9:11-12 Ovaj razgovor pokazuje da iscjeljenje ovoga čovjeka nije trenutačno uključivalo duhovno spasenje. Vjera ovog čovjeka razvijala se kroz njegove susrete s Isusom (usp. stih 35).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:13-17

¹³Oni dovedoše farizejima čovjeka koji je nekoć bio slijep. ¹⁴Sad bila je subota toga dana kad je Isus napravio glinu i otvorio njegove oči. ¹⁵Onda ga i farizeji ponovo ispitivaše kako je progledao. A on im reče: “On je stavio glinu na moje oči, i ja ih oprah, i ja vidim.” ¹⁶Zbog toga neki od farizeja govorahu: “Ovaj čovjek nije od Boga, jer ne drži subote.” Ali drugi govorahu: “Kako može čovjek koji je grješnik činiti takva čuda?” I nastade podjela među njima. ¹⁷Pa ponovo rekoše slijepom čovjeku: “Što ti kažeš o Njemu, budući da ti je otvorio oči?” A on reče: “On je prorok.”

9:13 “oni” Ovo mora upućivati na susjede.

▣ “farizejima” Židovski vođe u Ivanu nazivaju se dvama različitim pojmovima. Uobičajeno su upućivali na “Židove” (usp. stihove 18. 22). Doduše, u ovom poglavlju oni su nazvani farizejima u stihovima 13.15.16. i 40. Vidi Posebnu temu u 1:24.

9:14 “Sad bila je subota toga dana kad je Isus napravio glinu” Tradicionalna pravila židovskih vođa (usmene predaje ozakonjene u Talmudu) uzele su prednost ispred potrebe ovog čovjeka (usp. 5:9; 9:16; Mt 23:24). To je gotovo kao da je Isus djelovao u subotu s namjerom ulaženja u teološku raspru s ovim vođama. Vidi bilješku u 5:9.

9:16 Farizeji su mogli temeljiti svoju prosudbu Isusa na Ponovljenome zakonu 13:1-5.

▣ “nastade podjela među njima” Isus je uvijek uzrokovao ovo (usp. 6:52; 7:43; 10:19; Mt 10:34-39).

9:17 “On je prorok” Ovo poglavlje pokazuje razvitak vjere toga čovjeka (usp. stihove 36.38). Za “Prorok” vidi Posebnu temu u 4:19.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:18-23

¹⁸Židovi mu tada ne povjeroša *to*, da je bio slijep i progledao, dok ne pozvaše roditelje onoga koji progleda, ¹⁹i ispitivahu ih, govoreći: “Je li ovo vaš sin, za kojeg kažete da je bio rođen slijep? Pa kako onda sada vidi?” ²⁰Njegovi im roditelji odgovoriše i rekoše: “Mi znamo da je ovo naš sin, i da je bio rođen slijep; ²¹ali kako on sad vidi, mi ne znamo; niti tko mu otvori oči. Pitajte njega; on je odrastao, on će govoriti sâm za sebe.” ²²Njegovi roditelji rekoše ovo jer se bojahu Židova; jer su se Židovi već složili da ako netko prizna da je On Krist, bit će izbačen iz sinagoge. ²³Zato njegovi roditelji rekoše: “Odrastao je, pitajte njega.”

9:22-23 “ako netko prizna da je On Krist” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači moguće djelovanje. Roditelji su se bojali ovih židovskih vođa. Postojalo je nekoliko svjedoka koji su potvrdili ovo iscjeljenje: (1) susjedi (stihovi 8-10); (2) sâm čovjek (stihovi 11-17, 24-33); i (3) njegovi roditelji (stihovi 18-23).

POSEBNA TEMA: VJEROISPOVIJED

- A. Postoje dva oblika istoga grčkog korijena upotrijebljenog za vjeroispovijed ili priznavanje, *homologeō* i *exomologe*. Složeni pojam koji Jakov upotrebljava je *homo*, isto; *legō*, govoriti; i *ex*, iz. Temeljno značenje je reći isto, složiti se s(a). *Ex* je dodan zamisli javnog očitovanja.
- B. Engleski prijevodi ove skupine riječi su:
1. veličati
  2. slagati se
  3. proglasiti
  4. priznati
  5. ispovijediti

- C. Ova skupina riječi imala je naizgled dvije oprečne uporabe:
1. veličati (Boga)
  2. priznati grijeh
- Možda se ovo razvilo od osjećaja čovječanstva o Božjoj svetosti i njegove vlastite grješnosti. Priznati jednu istinu jeste priznati obje.
- D. NZ-ne uporabe skupine riječi jesu:
1. obećati (usp. Mt 14:7; Djela 7:17)
  2. složiti se ili pristati na nešto (usp. Iv 1:20; Lk 22:6; Djela 24:14; Heb 11:13)
  3. veličati (usp. Mt 11:25; Lk 10:21; Rim 14:11; 15:9)
  4. prihvatiti
    - a. osobu (usp. Mt 10:32; Lk 12:8; Iv 9:22; 12:42; Rim 10:9; Fil 2:11; I. Iv 2:23; Otk 3:5)
    - b. istinu (usp. Djela 23:8; II. Kor 11:13; I. Iv 4:2)
  5. javno očitovati (legalan osjećaj razvijen u religijsku potvrdu, usp. Djela 24:14; I. Tim 6:13)
    - a. bez priznanja krivnje (usp. I. Tim 6:12; Heb 10:23)
    - b. s priznanjem krivnje (usp. Mt 3:6; Djela 19:18; Heb 4:14; Jak 5:16; I. Iv 1:9).

9:22 “bit će izbačen iz sinagoge” Očito su se roditelji bojali da će biti izopćeni (usp. 12:42; 16:2). Ovaj postupak može ići unatrag do Ezre (usp. 10:8). Iz rabinske književnosti znamo da su postojale tri vrste isključivanja: (1) na tjedan dana; (2) na mjesec dana; ili (3) doživotno.

Ivan je, pišući otprilike zadnjih godina prvog stoljeća, dobro poznao izopćivanje iz sinagoge zbog ispovijedanja Isusa kao Krista. Ove su se povijesne “odredbe prokletstva” razvijale od farizeji nakon 70.-e godine židovskog preporoda u Jamniji.

☐ **“treba biti izbačen iz sinagoge”** Ovo je bio ozbiljan čin nezajedništva (usp. 12:42; 16:2).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:24-34

²⁴Tako drugi puta pozvaše čovjeka koji je bio slijep od rođenja, i rekoše mu: “Daj slavu Bogu; mi znamo da je taj čovjek grješnik.” ²⁵On im tada odgovori: “Je li On grješnik ili ne, ja ne znam; jedno znam, iako sam bio slijep, sada vidim.” ²⁶A oni mu rekoše: “Što ti On učini? Kako ti On otvori oči?” ²⁷On im odgovori: “Već sam vam rekao i niste slušali; zašto želite *to* čuti ponovo? Vi ne želite postati Njegovi učenici, želite li?” ²⁸Oni ga izgrde i rekoše: “Ti si Njegov učenik, ali mi smo Mojsijevi učenici.” ²⁹Znamo da je Bog govorio Mojsiju, ali za ovoga čovjeka, mi ne znamo odakle je On.” ³⁰Čovjek im odgovori i reče: “Dakle, to je iznenađujuće, da vi ne znate odakle je On, a *ipak* On otvori moje oči.” ³¹Mi znamo da Bog ne sluša grješnike; ali svatko tko se boji Boga i čini Njegovu volju, On ga čuje. ³²Od početka vremena nikad se nije čulo da je bilo tko otvorio oči osobi rođenoj slijepoj. ³³Ako ovaj čovjek nije bio od Boga, On ne bi ništa mogao učiniti.” ³⁴Oni mu odgovoriše: “Ti si rođen posve u grijesima, i ti nas učiš?” Tako ga oni izbace.

9:24 “Daj slavu Bogu” Ovo je bila odredba zakletve-vjernosti za osiguranje istinitosti (usp. Jš 7:19).

9:25 Ovaj odgovor mora upućivati na stih 16. Čovjek ne želi raspravljati teologiju, nego brani ishode svoga susreta s Isusom.

9:27 “Vi ne želite postati Njegovi učenici, želite li” Grčki gramatički oblik očekuje “ne” odgovor, ali jasno postavljanje ovog pitanja bila je oštra ironija i pokazuje dosjetljivost ovoga slijepog prosjaka.

9:28a “Ti si Njegov učenik” Stvarno je pitanje u kojem je trenutku ovog poglavlja čovjek postao vjernik. U početku se čini da Isusovo iscjeljenje nije bilo povezano s vjerom ovoga čovjeka u Njega kao Mesiju; tek kasnije ga Isus suočava sa Svojim mesijanskim tvrdnjama (usp. stihove 36-38). Ova zgoda pokazuje da fizičko iscjeljenje neophodno ne donosi spasenje.

9:28b-29 Ovo ukazuje na poteškoće s kojima su se suočili religijski vođe. Oni su pokušali izjednačiti iscrpna, osobita tumačenja usmene predaje (Talmud) s nadahnutim otkrivenjem Mojsiju. Njihove su oči slijepo njihovim teološkim predrasudama (usp. Mt 6:23). Oni su bili učenici ljudskih predaja (usp. Iz 29:13).

9:29 “mi ne znamo odakle je On” Ovo je još jedan primjer Ivanove ironije (usp. 7:27-28; 8:14). Isus je došao od Oca (usp. 8:42; 15:3; 16:28) ali u svojoj sljepoći učenici nisu znali:

1. Njegovo podrijetlo
2. mjesto Njegova rođenja.

9:30 “Dakle, to je iznenađujuće, da vi ne znate odakle je On, a ipak On otvori moje oči” Ovo je još jedan primjer oštre dosjetljivosti i zajedljive ironije ovoga slijepog prosjaka dok pobija logiku farizeja.

9:31-33 Ovaj neobrazovani slijepi čovjek imao je bolju, dosljedniju teologiju nego religijski vođe!

9:33 “Ako” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvan “oprečno činjenici”. Mora biti razumjeto kao: “Ako ovaj čovjek nije došao od Boga, a došao je, onda ne bi mogao učiniti ništa kao ovo, a učinio je.”

9:34 “Ti si rođen posve u grijesima” Zanimljivo je zabilježiti da rabinski judaizam nije imao zamisao “izvornog grijeha” (usp. Job 14:1.4; Ps 51:5). Pad u Postanku 3 u rabinskom judaizmu nije bio naglašen. Židovi su tvrdili da u svakom čovjeku postoji dobra i loša namjera (*yetzer*). Ovi su farizeji tvrdili da su svjedočanstvo ovoga iscijeljenog čovjeka i logika nevažeći budući je on očito bio grješnik dokazano time što je bio rođen slijepim.

▣ **“oni (ga) izbace”** Ovo je doslovno “izbacili su ga van”. Upućivanje je na (1) članstvo i pohađanje mjesne sinagoge ili (2) otpuštanje sa sastanaka. U okviru #2 čini se boljom.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:35-41

³⁵Isus je čuo da su ga izbacili, i pronašavši ga, On reče: “Vjeruješ li ti u Sina Čovječjega?” ³⁶On odgovori: “Tko je On, Gospodine, da bih povjerovao u Njega?” ³⁷Isus mu reče: “Ti si Ga i vidio, i On je onaj koji govori s tobom.” ³⁸I on reče: “Gospodine, vjerujem.” I štovao Ga je. ³⁹A Isus reče: “Ja dodoh zbog suda u ovaj svijet, tako da oni koji ne vide progledaju, a oni koji vide postanu slijepi.” ⁴⁰Ovi farizeji koji bijahu s Njim čuše ovo i rekoše Mu: “Ni mi nismo slijepi, jesmo li?” ⁴¹Isus im reče: “Ako biste bili slijepi, ne biste imali grijeha; ali budući kažete: ‘Mi vidimo’, vaš grijeh ostaje.”

9:35

**NASB, NRSV, TEV, NJB
NKJV**

“Vjeruješ li u Sina Čovječjega?”

“Vjeruješ li u Sina Božjega?”

Drevni grčki uncijalni rukopisi A i L imaju “Sina Božjega”, ali P⁶⁶, P⁷⁵, א, B, D, i W imaju “Sina Čovječjega”. Iz Ivanove uporabe i rukopisnog dokaza mnogo je prikladnije “Sina Čovječjega”, i vjerojatno je izvorno. UBS⁴ daje “čovječjem” ocjenu “A” (izvjesno). Pitanje gramatički očekuje “da” odgovor.

9:36

NASB, NKJV

“Gospodar (Gospodin)” [Lord]

NRSV, TEV, NJB

“Gospodin” [Sir]

Unutar ovoga poglavlja možemo vidjeti teološki razvitak vjere ovog čovjeka, jer čovjek pomiče nazivanje Isusa:

1. čovjekom (stih 11)
2. na prorok (stih 17)
3. na počasni naslov “Gospodin” (stih 36)
4. na “Gospodin”, s punom teološkom uporabom ovoga pojma (stih 38)

Grčka riječ je ista u oba stiha i 36 i 38. Samo okvir može odrediti prizvuk. Vidi Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 6:20. Grčki *Kurios* može odražavati hebrejski *Adon*, što je postalo usmenom zamjenom za YHWH.

9:38 Ovo je vrhunac toga izvješća, sve do osiguranog spasenja iscijeljenoga čovjeka. Iznenađujuće da je ovaj stih nestao iz nekoliko drevnih grčkih rukopisa (P⁷⁵, א, W) i Diatessarona (rana složenica četiriju Evanđelja). Ono sadrži dva rijetka pojma: (1) izričaj “on reče” pojavljen samo ovdje i u 1:23 te (2) pojam “on je štovao” koji se pojavljuje samo ovdje u Ivanu. Uključen je u većinu suvremenih prijevoda.

9:39 “Ja dođoh zbog suda u ovaj svijet” Čini se da se ovo slaže s 5:22.27 gdje se govori o Sudu na kraju vremena (eshatološki). Doduše, izgleda da ovo proturječi 3:17-21 i 12:47.48. To može biti usklađeno činjenicom da je Isus došao sa svrhom otkupljenja, ali ljudi koji odbace Njegovu ponudu sude sebi samima.

▣ **“da oni koji ne vide progledaju; a oni koji vide postanu slijepi”** Ovo je bilo dvostruko ispunjenje proročanstva osobito iz Izaije:

1. ponosni Izraelci neće razumjeti Božju poruku (usp. Iz 6:10, 42:18-19; 43:8; Jer 5:21; Ez 12:2)
2. pokajnički i ponizni siromašni, izopćeni, fizički oboljeli će razumjeti (usp. Iz 29:18; 32:3-4; 35:5; 42:7.16)

Isus je svjetlo svijeta za sve koji izaberu vidjeti (usp. 1:4-5.8-9).

9:40 “Ni mi nismo slijepi, jesmo li?” Grčka sintaksa očekuje “ne“ odgovor (usp. Mt 15:14; 23-24). Ovih nekoliko posljednjih stihova pokazuje da je ovo poglavlje bilo odigrana usporedba duhovne sljepoće koja ne može biti iscijeljena (neoprostiv grijeh nevjerovanja, vidi Posebnu temu u 5:21), i fizičke sljepoće, koja može biti!

9:41 Ovaj stih izražava opću istinu (usp. 15:22.24; Rim 3:20; 4:15; 5:13; 7:7.9). Ljude se drži odgovornima za svjetlo koje imaju ili kojem su bili izloženi!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Bavi li se ovo poglavlje prvenstveno fizičkim iscjeljenjem ili duhovnim iscjeljenjem? Fizičkom sljepoćom ili duhovnom sljepoćom?
2. Kako je ovaj čovjek mogao griješiti prije negoli je bio rođen?
3. U kojem trenutku ovog poglavlja čovjek prima spasenje?
4. Je li Isus došao u svijet suditi svijetu ili spasiti svijet?
5. Objasni pozadinu pojma “Sin Čovječji”.
6. Nabroji točke ironije u odazivima slijepog čovjeka židovskim vođama.

IVAN 10

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	JB
parabola o ovčjem toru	Isus je Pravi pastir	Isus, pastir koji daje život	parabola o pastiru	Dobar pastir
10:1-6	10:1-6	10:1-6	10:1-5 10:6	10:1-5 10:6
Isus Dobar pastir	Isus Dobar pastir		Isus Dobar pastir	
10:7-18	10:7-21	10:7-10 10:11-18	10:7-10 10:11-16 10:17-18	10:7-18
10:19-21		10:19-21	10:19-20 10:21	10:19-21
Isus odbačen od Židova	pastir poznaje svoje ovce		Isus je odbačen	Isus tvrdi da je Sin Božji
10:22-30	10:22-30	10:22-30	10:22-24 10:25-30	10:22-30
10:31-39	10:31-39	10:31-39	10:31-32 10:33 10:34-38 10:39	10:31-38 10:39
	vjernici s druge strane Jordana			Isus se povlači na drugu stranu Jordana
10:40-42	10:40-42	10:40-42	10:40-42	10:40-42

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak

3. Treći odlomak

4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:1-6

¹“Zaista, zaista, Ja vam kažem, on tko ne ulazi na vrata u ovčji tor, nego se uspinje po nekome drugom putu, on je lopov i kradljivac. ²Ali on tko ulazi na vrata pastir je ovcama. ³Njemu vratar otvara, i ovce čuju njegov glas, i on zove svoje vlastite ovce imenom i izvodi ih van. ⁴Kad izvede sve svoje vlastite naprijed, on ide ispred njih, i ovce ga slijede jer poznaju njegov glas. ⁵One jednostavno neće slijediti stranca, nego će bježati od njega, jer one ne poznaju glas stranaca.” ⁶Isus im reče ovu sliku, ali oni nisu razumjeli što su značile te stvari o kojima im je On govorio.

10:1 “Zaista, zaista” Vidi bilješku u 1:49.

▣ **“nego se uspinje po nekome drugom putu, on je lopov i kradljivac”** Zabilježite da u ovčinjaku ima nekih koji ne pripadaju dobrome pastiru (usp. 7:21-23 i “parabolu o žitu i kukolju”, Mt 12:24-30). Poteškoća je u tome što neki pokušavaju osobnim naporom postići ono što Bog slobodno nudi kroz Krista (usp. 3:14-16). Dobar su primjer farizeji u poglavlju 9.

10:2 “Ali on tko ulazi na vrata pastir je ovcama” U ovome poglavlju postoji vrlo očita mješavina metafora. Isus kao vrata ovčinjaka, stih 7, i također kao pastir ovaca (stihovi 11 i 14). Doduše, takvo miješanje metafora nije neuobičajeno u Ivanu niti u NZ-u:

1. Isus je kruh i davatelj kruha (usp. stihove 6:35-51)
2. Isus je istina i govornik istine (usp. stihove 8:45-46 i 14:6)
3. Isus je put i On pokazuje put (14:6)
4. Isus je žrtva i Onaj tko nudi žrtvu (usp. Poslanicu Hebrejima)

Naslov “pastir” bio je uobičajen SZ-ni naslov i za Boga i za Mesiju (usp. Ps 23; Ps 80:1; Iz 40:10-11; I. Pt 5:1-4). Židovski vođe nazvani su “krivim pastirima” u Jeremiji 23; Ezekielu 34 i Izaiji 56:9-12. Pojam “pastir” odnosi se na pojam “pastor” (usp. Ef 4:11; Tit 1:5.7).

10:3 “ovce čuju njegov glas” Priznanje i poslušnost temeljeni su na međusobnom odnosu. U Ivanu je oboje i “čuti” (usp. 4:42; 5:24.25.28-29; 8:47; 10:16.27; 18:37) i “vidjeti” (usp. 3:3; 12:40; 20:8) korišteno za vjerovanje/pouzdanje u Isusa kao Krista.

▣ **“on zove svoje vlastite ovce imenom”** Isus poznaje Svoje vlastite osobno i pojedinačno (kao što poznaje YHWH, usp. 10:29-31). Pastiri uobičajeno imaju nadimke za svoje životinje, čak i u velikome čoporu.

Teološki je potresno da Isus doziva Svoje prave ovce između krivih ovaca naroda Jude. Ljudi Saveza nisu bili istinski Božji ljudi. To je temeljna sramota Novoga zavjeta. Jedna vjera, ne podrijetlo, određuje jednu budućnost! Vjera je osobna, ne nacionalna.

Židovski vođe protivni Isusu nisu bili dio Božjega naroda (usp. stih 26)!

▣ **“i izvodi ih van”** Ovo upućuje ne samo na spasenje, nego i na dnevno vodstvo (usp. stihove 4 i 9).

10:4 Ovo možda upućuje na običaj držanja nekoliko različitih stada u jednome zatvorenom prostoru noću. Ujutro bi pastir pozvao i njegove bi ovce došle k njemu.

10:5 Crkva je uvijek imala posla s lažnim pastirima (usp. I. Tim 4:1-3, II. Tim 4:3-4; I. Iv 4:5-6; II. Pt 2).

10:6 “Isus im reče ovu sliku” Ovo nije uobičajeno prevedena “parabola” (*parabolē*), ali dolazi iz istoga korijena (*paroimian*). Ovaj je oblik nađen samo ovdje i u 16:25.29 te u II. Petrovoj 2:22. Premda je to drukčiji oblik, izgleda da je

istoznačnica uobičajenog pojma “parabola” [usporedba – op.prev.] (korištena u sinoptičkim Evanđeljima). Pojam “usporedba” znači smjestiti uobičajeni društveni događaj uz duhovnu istinu kako bi bio od pomoći u razumijevanju. Ovo može, doduše, upućivati na skrivanje istine od duhovno slijepih očiju (usp. 16:29; Mk 4:11-12).

▣ **“ali oni nisu razumjeli”** Ako je poglavlje 10 vremenski vezano s poglavljem 9, “oni” može upućivati na farizeje. Oni su zahtijevali vidjeti (usp. 9:41), ali nisu vidjeli (usp. 10:20). Religija može biti prepreka, a ne most.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:7-10

⁷Tako im Isus ponovo reče: **“Zaista, zaista, Ja vam kažem, Ja sam vrata ovcama. ⁸Svi koji dodoše prije Mene kradljivci su i razbojnici, ali ovce ih nisu čule. ⁹Ja sam vrata; ako netko uđe kroz Mene, bit će spašen, i taj će ulaziti i izlaziti i nalaziti pašu. ¹⁰Lopov dolazi jedino da ukrade i ubije i uništi; Ja dodoh kako bi one imale život, te da ga imaju u izobilju.”**

10:7: “Ja sam vrata ovaca” Ovo je jedna od Ivanovih čuvenih “Ja Jesam” izjava. Ova metafora ističe istinu da je Isus jedini pravi put (usp. 8.10; 14:6). Ovo je često zvano sramotom isključivosti Evanđelja. Ako je Biblija samo-otkrivenje Boga, tada postoji samo jedan pravi put s Bogom – vjera u Krista (usp. Djela 4:12; I. Tim 2:5). Vidi bilješku u 8:12.

10:8 “Svi koji dodoše prije Mene kradljivci su i razbojnici” Zbog okvira poglavlja 9 i 10, Blagdan posvete, Hanuka (usp. 10:22), moguće usmjerava na mesijanske težnje Makabejaca i njihovih potomaka tijekom među-zavjetnoga razdoblja. Doduše, vjerojatno se odnosi na SZ-ne odlomke o lažnim pastirima (usp. Iz 59:9-12; Jer 12; Ez 34; i Zah 11).

Ovaj visoko slikovit jezik i dvoznačni prethodni član uvjetovali su ranijim pisarima promjenu ili proširenje u nastojanju da objasne značenje jednoga rukopisa (MS D) jednostavno izostavljajući uključen pojam “svi” a nekoliko ranijih rukopisa (P³⁴, P⁷⁵, N*) izostavili su izričaj “prije mene”.

10:9 “ako netko uđe kroz Mene, bit će spašen” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE S FUTUROM PASIVNOGA GLAGOLA. Isus je jedini put k Bogu (usp. 14:6). GLAGOL “spašen” u ovome se okviru vjerojatno odnosi na SZ-no značenje fizičkoga oslobođenja (tj. ovce su spašene). Doduše Ivan često izabire pojmove koji imaju dva preklapajuća značenja. Zamisao duhovnoga spasenja ne manjka ni u ovome okviru (usp. stih 42).

10:10 “Lopov” Ovo pokazuje skrivene pobude lažnih pastira. Također upućuje na svrhu zloga! Ovaj stav bezbrižnosti najamnika može biti viđen u stihovima 12-13.

▣ **“uništi”** Vidi Posebnu temu što slijedi.

POSEBNA TEMA: UNIŠTENJE (APOLLUMI)

Ovaj pojam ima široko semantičko polje, koje je prouzročilo veliku zbunjenost u odnosu teoloških zamisli vječnoga Suda nasuprot anihilaciji [uništenju, poništenju – op.prev.]. Temeljno doslovno značenje je iz *apo* i *ollumi*, razoriti [urušiti], uništiti.

Poteškoća dolazi u ovoj slikovitoj uporabi pojma. To jasno može biti viđeno u *Greek-English Lexicon of the New Testament, Based On Semantic Domains*, tom 2, str. 30 od Louwa i Nida. (Leksikon) popisuje nekoliko različitih značenja toga pojma:

1. uništiti (tj. Mt 10:28; Lk 5:37; Iv 10:10; 17:12; Djela 5:37; Rim 9:22 iz toma 1, str. 232)
2. zanemariti poslušati (tj. Mt 10:42, tom 1, str. 566)
3. izgubiti (tj. Lk 15:8, tom 1, str. 566)
4. nesvjestan mjesta (tj. Lk 15:4, tom 1, str. 330)
5. umrijeti (tj. Mt 10:39, tom 1, str. 266).

Gerhard Kittel, u *Theological Dictionary of the New Testament*, tom 1, str. 394, pokušava različite uporabe ocrtati ispisivanjem četiri značenja:

1. uništiti ili ubiti (tj. Mt 2:13; 27:20; Mk 3:6; 9:22; Lk 6:9; I. Kor 1:19)

2. izgubiti ili patiti zbog gubitka (tj. Mk 9:41; Lk 15:4,8)
3. poginuti (tj. Mt 26:52; Mk 4:38; Lk 11:51; 13:3.5.33; 15:17; Iv 6:12.27; I. Kor 10:9-10)
4. biti izgubljen (tj. Mt 5:29-30; Mk 2:22; Lk 15: 4.6.24.32; 21:18; Djela 27:34).

Kitten tada kaže: “općenito možemo reći da su #2 i #4 podložni izjavama koje se odnose na ovaj svijet kao u sinopticima, dok su #1 i #3 podložni onima koje se odnose na sljedeći svijet, kao u Pavlu i Ivanu” (str. 394).

U tome leži zabuna. Pojam ima tako široku semantičku uporabu da ga različiti NZ-ni autori koriste na mnogostruke načine. Meni se sviđa Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, str. 275-277. On pojam dovodi u vezu s onim ljudima koji su moralno uništeni i očekuju vječno odvajanje od Boga nasuprot onim ljudima koji poznaju Krista i imaju vječni život u Njemu. Kasnija skupina je “spašeni”, dok je prijašnja skupina bila uništena.

Osobno ne mislim da ovaj pojam označava anihilaciju (usp. E. Fudge, *The Fire That Consumes*). U Mateju 25:46 pojam “vječno” korišten je za oboje i za kaznu i za vječni život. Podcijeniti jedno znači podcijeniti oboje!

▣ **“Ja dođoh kako bi one imale život, te da ga imaju u izobilju”** Ovaj je izričaj navođen tako često kao obećanje materijalnih stvari, ali u okviru on se odnosi na poznavanje Isusa osobno te na duhovne blagoslove, ne na materijalno blagostanje, koje On donosi (to je usporedno s 4:14 i 7:38). Nije stvar u imanju mnogo toga više u ovome životu, nego u poznavanju i posjedovanju istinskoga života!

Kao što sinoptici bilježe Isusove naglaske na Kraljevstvo Božje, Ivan bilježi Isusove naglaske na vječni život. Može ga se imati sada! Kraljevstvo je ustoličeno!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:11-18

¹¹“Ja sam Dobar pastir; Dobar pastir polaže Svoj vlastiti život za ovce. ¹²On tko je najamnik, a ne pastir, onaj tko nije vlasnik ovaca, vidi dolazak vuka, i ostavlja ovce te bježi, i vuk ih pljačka te ih razgani. ¹³On bježi jer je on najamnik i ne brine se za ovce. ¹⁴Ja sam Dobar pastir, i Ja poznajem Svoje vlastite i Moje vlastite poznaju Mene, ¹⁵kao što Otac poznaje Mene i Ja poznajem Oca; i Ja polažem Svoj život za ovce. ¹⁶Ja imam i druge ovce, koje nisu iz ovoga tora; Ja moram dovesti i njih, i one će čuti Moj glas; i one će postati jedno stado s jednim pastirom. ¹⁷Zato Me ljubi Otac, jer Ja polažem Svoj život tako da ga mogu opet uzeti. ¹⁸Nitko ga ne može uzeti od Mene, nego ga Ja polažem na Svoj vlastiti poticaj. Ja imam vlast položiti ga, i imam ga pravo opet uzeti natrag. Ovo je zapovijed što primih od Svoga Oca.”

10:11.14 “Ja sam Dobar pastir” Ovo je bio SZ-ni naslov za Mesiju (usp. Ez 34:23; Zah 11; I. Pt 5:4) i za YHWH-u (usp. Ps 23:1; 28:9; 77:20; 78:52; 80:1; 95:7; 100:3; Iz 40:11; Jer 23:1; 31:10; Ez 34:11-16).

Postoje dva grčka pojma koja mogu biti prevedena “dobar”: (1) *agathos*, što je uobičajeno u Ivanu upotrijebljeno za stvari, i (2) *kalos*, uporabljeno u Septuaginti zbog upućivanja na dobro kao oprečje zlu. U NZ-u ovo ima značenje “prekrasno”, “plemenito”, “moralno”, i “dostojno”. Ova su dva pojma zajedno upotrijebljena u Luki 8:15. Vidi bilješku u 8:12.

10:11 “Dobar pastir polaže Svoj vlastiti život za ovce” Ovo upućuje na Kristovu neizravnu zamjensku naknadu (usp. stihove 11.15.17.18). On je dragovoljno položio Svoj život za grješno čovječanstvo (usp. Iz 52:13-53:12; Mk 10:45; II. Kor 5:21). Istinski život, život u obilju dolazi jedino kroz Njegovu smrt.

A Textual Commentary on the Greek New Testament od Bruca M. Metzgera ima zanimljivu točku u ovome stihu:

“Umjesto izričaja ‘jednom položiti život’, koji je posebno Ivanovski (10:15.17; 13:37.38; 15:13; I. Iv 3:16), nekoliko svjedoka (P³⁴, N*, D) zamjenjuje izričaj ‘jednom dati život’, koji se javlja u sinoptičkim Evanđeljima (Mt 20:28; Mk 10:45)” (str. 230).

10:14 “Ja poznajem Svoje vlastite i Moje vlastite poznaju Mene” Ovo je hebrejsko značenje riječi “poznati” (vidi Posebnu temu u 1:10). Kao što Sin poznaje Oca, i Otac poznaje Sina, isto tako, Isus poznaje one koji se pouzdaju u Njega i oni poznaju Njega. Oni su “vidjeli” i “čuli” (usp. stih 4) i odgovorili (usp. 1:12; 3:16). Kršćanstvo je osobni odnos (usp. 17:20-26).

10:15 “kao što Otac poznaje Mene i Ja poznajem Oca” Ovo je opetovana tema u Ivanu. Isus djeluje i javno govori o Svome prisnom odnosu s Ocem.

Iznenadjuća analogija u stihovima 14-15 je ta da je prisnost između Oca i Sina uspoređena s prisnošću između Sina i sljedbenika (usp. 14:23). Ivan žarište hebrejskoga značenja pojma “poznati” stavlja na prisno druženje, ne na spoznajne činjenice. Isus poznaje Oca; oni koji poznaju Isusa, poznaju Boga!

10:16 “Ja imam i druge ovce, koje nisu iz ovoga tora” Ovo je smjeranje na Izaiju 56:6-8. Izgleda da okvir zahtijeva upućivanje ovoga na (1) Samarijance (usp. 4:1-42) ili (2) pogansku crkvu (usp. 4:43-54). To govori o jedinstvu svih koji iskusi vjeru u Krista. Novi savez ujedinjuje Židove i ne-Židove [pogane] (usp. Ef 2:11-13; također zabilježiti I. Kor 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11)! Postanak 3:15 i Ivan 3:16 povezuju!

▣ **“i one će postati jedno stado s jednim Pastirom”** Ovo je uvijek bio Božji cilj (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6). Teološki vidovi ovoga jedinstva raspravljani su u Efežanima 2:11-13 i 4:1-6.

10:17 “Zato Me ljubi Otac” Kao što Sin nije bio prisiljen položiti Svoj život, Otac nije bio prisiljen dati Svoga Sina. Ovo ne bi smjelo biti tumačeno da je Bog ucijenio čovjeka Isusa na njegovu poslušnost (ova se hereza često naziva adopcionizam, vidi Kazalo).

▣ **“Ja polažem Svoj život tako da ga mogu opet uzeti”** Ovo uključuje uskrsnuće. U NZ-u je uobičajeno Otac onaj koji uskrisuje Sina (usp. 18b) kako bi pokazao prihvaćanje Njegove žrtve. Ali ovdje je potvrđena snaga Sâmog Isusa u uskrsnuću.

Ovaj je izričaj odlična mogućnost za pokazati da NZ često pripisuje djela iskupljenja trima Osobama Boga:

1. Bog Otac je podignuo Isusa (usp. Djela 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rim 6:4.9; 10:9; I. Kor 6:14; II. Kor 4:14; Gal 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; I. Sol 1:10)
2. Bog Sin podignuo je Sâm Sebe (usp. Iv 2:19-22; 10:17-18)
3. Bog Duh podignuo je Isusa (usp. Rim 8:11).

10:18 “Ja imam vlast” Ovo je isti pojam upotrijebljen u 1:12. Može biti preveden “vlast”, “zakonsko pravo”, ili “sila [snaga]”. Ovaj stih pokazuje Isusovu silu i vlast.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:19-21

¹⁹Opet se dogodiše podjele među Židovima zbog tih riječi. ²⁰Mnogi su od njih govorili: “On ima demona pa je lud. Zašto Ga slušate?” ²¹Drugi su govorili: “Ovo nisu kazivanja nekoga demonom opsjednutoga. Demon ne može otvoriti oči slijepima, može li?”

10:19 Ako su postojale podijeljene mogućnosti o Isusu u 6:52; 7:12.25.43; 9:8-9, 16; 10:19-21; 11:36-37, ova se tema nastavlja kroz Ivana. Tajnovitost primanja Evanđelja jednih i odbacivanje Evanđelja drugih napetost je između predestinacije i ljudske slobodne volje!

10:20 “On ima demona pa je lud” Ovo je jednostavno bila optužba stvorena protiv Isusa iz dva različita gledišta:

1. u ovome stihu, kao u 7:20, bilo je korišteno za reći kako je Isus imao mentalnu bolest
2. ovu istu optužbu koristili su farizeji pokušavajući objasniti izvor Isusove sile (usp. 8:48.51)

10:21 U stihu 21 postoje dva pitanja:

1. stih 21a ima *ouk*, koji očekuje “da” odgovor
2. stih 21b ima *mē*, koji očekuje “ne” odgovor

Vidi James Hewett, *New Testament Greek*, str. 171. Ovaj stih, doduše, pokazuje kako su u koine grčkom pravila vrlo teška i čvrsta. Okvir, ne gramatički oblik, krajnji je odlučujući čimbenik.

Ozdravljenje slijepca bio je mesijanski znak (usp. Izl 4:11; Ps 146:8; Iz 29:18; 35:5; 42:7). Postoji dojam da se sljepeća Izraela (usp. Iz 42:19) počinje pokazivati ovdje kao što je bilo u poglavlju 9.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:22-30

²²U to vrijeme održavao se Blagdan posvećenja u Jeruzalemu; ²³bila je zima, i Isus je hodao u hramu po Salomonovu trijemu. ²⁴Tada Ga Židovi okružiše, i rekoše Mu: “Kako ćeš nas Ti dugo držati u neizvjesnosti? Ako si Ti Krist, reci nam jasno.” ²⁵Isus im odgovori: “Ja vam govorah, a vi ne vjerujete; djela koja Ja činim u ime Svoga Oca, ona svjedoče o Meni. ²⁶Ali vi ne vjerujete jer vi niste od Mojih ovaca. ²⁷Moje ovce čuju Moj glas, i Ja ih poznajem, i one Me slijede; ²⁸i Ja im dajem vječni život, i one neće nikad poginuti; i nitko ih neće ugrabiti iz Moje ruke. ²⁹Moj Otac, koji Mi *ih* je dao, veći je od svih; i nitko *ih* nije sposoban ugrabiti iz Očeve ruke. ³⁰Ja i Otac jedno smo.”

10:22 “Blagdan posvećenja” Josip ga naziva “Blagdan svjetla”. U našim je danima znan kao Hanuka. Bio je to osmodnevni blagdan koji se odvijao oko sredine prosinca. Slavi ponovnu posvetu Hrama u Jeruzalemu nakon vojne pobjede Jude Makabejca 164.g.pr.Kr. Godine 168.pr.Kr., Antioh IV. Epifan, vođa Seleukovića, pokušao je prisiliti Židove na helenizam (usp. Dn 8:9-14). On je Hram u Jeruzalemu pretvorio u pogansko svetište čak i sa žrtvenikom Zeusu u Svetišću. Juda Makabejac, jedan od sinova svećenika Modina, porazio je ovoga sirijskog vladara i očistio te ponovno posvetio Hram (usp. I. Mak 4:36-59; II. Mak 1:18).

Ivan koristi judaističke blagdane za Isusa kako bi upotrijebio njihov simbolizam za objavu Njega Sâmoga židovskom vodstvu, građanima Jeruzalema, i mnoštvu hodočasnika (usp. poglavlja 7-11).

▣ **“Salomonovu trijemu”** Ovo je bilo nadkriveno područje duž istočne strane dvorišta za žene gdje je Isus poučavao. Josip je rekao da je ono preživjelo babilonsko uništenje godine 586.pr.Kr.

10:23 “bila je zima” Ovo je pojedinost očevica.

10:24 “Ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji je predviđen da bude istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. U ovome okviru postoji nekoliko PRVIH RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA (usp. stihove 24.35.37, i 38). Ova uporaba u stihu 24 pokazuje kako ova građa može biti upotrijebljena u doslovnome smislu. Ovi farizeji nisu uistinu vjerovali da je Isus bio Mesija; oni su Ga zadirkivali.

▣ **“reci nam jasno”** U ovome stihu ima nekoliko stvari za raspraviti. Prvo, Isus je poučavao u parabolama, slikovitome jeziku, i nejasnim dualističkim izjavama. Ovo mnoštvo u Hramu željelo je da On Sâm Sebe izrazi jasno. Vidi Posebnu temu: *Parrhēsia* u 7:4.

Drugo, Židovi Isusovih dana nisu očekivali da će Mesija biti utjelovljeno Božanstvo. Isus je u nekoliko navrata naizgled smjerao na Svoje jedinstvo s Bogom (usp. 8:56-59), ali u ovome okviru oni su posebice pitali o Mesiji. Židovi su očekivali Pomazanika koji će djelovati kao Mojsije (usp. 18:15.19). Isus je morao napraviti upravo ono što je napravio u poglavlju šest. Njegova su djela ispunila SZ-na proročanstva, posebice ozdravljenje slijepoga (poglavlje 9). Oni su imali svaki potreban dokaz. Poteškoća je bila da Isus nije odgovarao njihovim tradicionalno vojnim, nacionalističkim očekivanjima Mesije.

10:25 “djela koja Ja činim u ime Svoga Oca, ona svjedoče o Meni” Isus je izjavio da Njegova djela potvrđuju Njegove tvrdnje (usp. 2:23; 5:36; 10:25.38; 14:11; 15:24).

10:26 Kakva iznenadna izjava!

10:28 “Ja im dajem vječni život” Vječni život je označen obojnim i kakvoćom i količinom. To je život novoga doba. On je dostupan sada vjerom u Krista (usp. 3:36; 11:24-26).

▣ **“one neće nikad poginuti; i nitko ih neće ugrabiti iz Moje ruke”** Ovo je DVOSTRUKA NEGACIJA s AORISTOM SREDNJEGA KONJUNKTIVA. To je jedan od najjačih odlomaka igdje u NZ-u o sigurnosti vjernika (usp. 6:39). Očito je da jedini koji nas može odvojiti od Božje ljubavi jesmo mi sami (usp. 8:38-39; Gal 5:2-4). Jamstvo (vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 5:13) mora biti uravnoteženo s ustrajnošću (vidi Posebnu temu u 8:31). Jamstvo mora biti temeljeno na naravi i djelovanjima Trojedinoga Boga.

Evandjelje po Ivanu potvrđuje sigurnost onih koji neprekidno stavljaju svoju vjeru u Krista. Ovo započinje početnom odlukom o pokajanju i vjeri i ishodu načina života vjere. Teološka poteškoća je kad je taj osobni odnos pokvaren unutar

proizvoda kojeg posjedujemo (“jednom spašen, uvijek spašen”). Dokaz stvarnoga spasenja je neprekinuta vjera (usp. Heb, Jak, i I. Iv).

10:29

NASB, NKJV

“Moj Otac, koji Mi *ih* je dao, veći je od svih”

NRSV

“Ono što mi je Moj Otac dao veće je od svega ostaloga”

TEV

“Ono što mi je Moj Otac dao veće je od svega ”

NJB

“Otac, za što Mi je dao, veći je od ikoga”

Pitanje je što je PREDMET izričaja, “veći od”: (1) ljudi što je Bog dao Isusu (NRSV, TEV) ili (2) Sâm Bog (NASB, NKJV, NJB). Drugi dio ovoga stiha uključuje da netko može pokušati ugrabiti Isusove sljedbenike. Teologija druge mogućnosti izgleda bolja. Vidi Posebnu temu o jamstvu u 6:37.

Ovo je predivan odlomak o sigurnosti vjernika temeljenoj na Očevoj snazi! Sigurnost vjernika, kao i sve biblijske istine, predstavljene su u punoj napetosti, obrascu Saveza. Vjernikova nada i jamstvo spasenja je u naravi Trojedinoga Boga, Njegovog milosrđa i milosti. Doduše, vjernik mora nastaviti u vjeri. Spasenje započinje s prvotnom Duhom-vođenom odlukom o pokajanju i vjeri. To se mora također nastaviti u pokajanju, vjeri, poslušnosti, i ustrajnosti! Spasenje nije proizvod (kao osiguranje, ulaznica za Nebo), nego rastući osobni odnos s Bogom kroz Krista.

Zaključni dokaz o pravome odnosu s Bogom jeste promijenjeni i mijenjajući život vjere i služenja (usp. Mt 7). Postoji tako malo biblijskih dokaza o putenim kršćanima (usp. I. Kor 2-3). Mjerilo je Kristo-sličnost sada, ne samo Nebo kad umremo. Ne manjka biblijske sigurnosti i jamstva onima koji rastu, služe, čak se i bore s grijehom. Ali, nema ploda, nema korijena! Spasenje je samom milošću, kroz samu vjeru, ali istinsko spasenje bit će ishod “dobroga rada” (usp. Ef 2:10; Jak 2:14-26).

10:30-33 “Ja i Otac jedno smo ... Židovi su ponovo podigli kamenje da Ga kamenuju” Ovo je samo još jedna od jakih izjava Isusova mesijanstva i Božanstva (usp. 1:1-14; 8:58; 14:8-10, posebice 17:21-26, što također koristi riječ “jedno”). Židovi su u potpunosti razumjeli što je On govorio i to ocijenili kao bogohulje (usp. stih 33; 8:59). Oni su Ga pošli kamenovati temeljem Levitskoga zakonika 24:16.

U ranome sporu o Osobi Krista (tj. *Arius* – prvo rođen; *Athanasius* – potpuni Bog) u stihu 30 i 14:9 često je koristio Atanasije (vidi *The Cambridge History of the Bible*, tom 1, str. 444). Za “arijanizam” vidi Kazalo.

NASB (AŽURIRAN) TEKST: 10:31-39

³¹Židovi ponovo podigoše kamenje da Ga kamenuju. ³²Isus im odgovori: “Pokazah vam mnoga dobra djela od Oca; za koje od njih Me kamenujete?” ³³Židovi Mu odgovoriše: “Mi Te ne kamenujemo zbog dobroga djela, nego zbog bogohulja; i zato što Ti, sam čovjek, Sâm Sebe izdaješ da *jesi* Bog.” ³⁴Isus im odgovori: “Nije li bilo pisano u vašem Zakonu: ‘REKOH, VI STE BOGOVI?’ ³⁵Ako ih on naziva bogovima, one kojima dodoše riječi Božje (a Pismo ne može biti uništeno), ³⁶vi kažete o Njemu, koga Otac posveti i posla u svijet: ‘Ti bogohuliš’, jer Ja rekoh: ‘Ja sam Sin Božji?’ ³⁷Ako Ja ne činim djela Svoga Oca, ne vjerujete Mi; ³⁸ ali ako ih Ja ipak činim, iako ne vjerujete Meni, vjerujte djelima, tako da biste mogli spoznati i razumjeti da je Otac u Meni, i Ja u Ocu.” ³⁹Stoga su oni opet tražili da Ga uhvate, ali On izbjegne njihovu dohvat.

10:31 Ovaj se stih odnosi na Isusovu izjavu u stihu 30. Isus na njihove optužbe odgovara vrlo neuobičajenom činjenicom. To je u osnovi igra riječi *Elohim*, što je SZ-ni pojam za Boga (usp. Post 1), ali oblik je u MNOŽINI i često je korišten za oboje i za anđele i za ljudske vođe (suce). Vidi Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 6:20.

10:32 Dobar (*kalos*) pastir čini dobra (*kalos*) djela od Oca.

10:33 “za bogohulje” Isus je znao da oni ispravno razumiju Njegovu tvrdnju o jedinstvu s Ocem.

10:34 “u vašem Zakonu” Isus navodi iz Psalma ali ga naziva “Zakon” (tj. Tora znači “učenja”, usp. 12:34; 15:25; Rim 3:9-19). Pojam Zakon uobičajeno upućuje na Mojsijeve spise (Tora), Postanak – Ponovljeni zakon. Ovo pokazuje širu uporabu pojma obuhvaćanjem čitavog SZ-a.

■ **“BOGOVI STE”** Isus koristi navod iz Psalma 82:6. Psalam koristi *elohim* zbog upućivanja na ljudske suce (vidi *Elohim* u Posebnoj temi u 6:20). Ovi suci (premda pokvareni) nazvani su “sinovi Previšnjega”. Ovi su Židovi napali Isusa jer je On usprkos tome što je bio čovjek proglašavao da je: (1) Božji Sin i (2) jedno s Bogom. Ipak drugi su ljudi nazvani “bogovima” (usp. Izl 4:16; 7:1; 22:8.9; Ps 82:6; 138:1).

Izgleda da Isusova rabinska činjenica slijedi ovu crtu: Pisma su istinita, ljudi su nazvani *elohim*, stoga, zašto Me nazivate bogohuljiteljem zbog tvrdnje da sam Ja Božji Sin? Pojam *Elohim* je PLURAL u hebrejskome ali prevedena kao SINGULAR a kad upućuje na SZ-no Božanstvo korišten je SINGULARNI GLAGOL. Vidi Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 6:20. Ovo je možda osobita Ivanovska igra riječi: (1) pojam koji ima dva značenja i (2) grčko pitanje koje očekuje “da” odgovor.

10:35 “(a Pismo ne može biti uništeno)” Ivan se često osvrće na Isusove razgovore. Neizvjesno je je li to Isusova ili Ivanova izjava. Doduše, budući da su obje jednako nadahnute, nije važno. Pouzdanje u navode je pouzdanost u Pismo. Isus i apostoli pregledali su SZ i njihova tumačenja su kao i čiste riječi Božje (usp. Mt 5:17-19; I. Kor 2:9-13; I. Sol 2:13; II. Tim 3:16; I. Pt 1:23-25; II. Pt 1:20-21; 3:15-16).

Bishop H. C. G. Moule u *The Life of Bishop Moule* kaže:

“On [Krist] u potpunosti je vjerovao Bibliji, i, iako u njoj postoje neobjašnjive i zamršene stvari koje su me toliko često zbunile, ja idem, ne naslijepo, nego pun poštovanja pouzdati se u Bibliju zbog Njega.” (str. 138)

10:36 U ovome stihu Isus tvrdi da je Otac izabrao (ili “posvetio” ili “blagoslovio”) Njega i poslao Ga (kao Mesiju). On je zasigurno imao pravo biti nazvan “Sinom Božjim”. Kao što su Suci Izraela predstavljali Boga (usp. Ps 82:6), On predstavlja Oca u riječi i djelu. Vidi Posebnu temu: Slati (*Apostellō*) u 5:24.

10:37 Ovo je točno ono što kažu stihovi 19-21. Isusova čuda odražavaju Božju djelatnost.

10:37.38 “Ako ... ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA. Isus je činio Očeva djela. Ako je tako, onda bi Mu oni morali vjerovati, biti uvjereni da su On i Otac jedno (usp. stihove 30.38). Vidi Posebnu temu: Prebivanje u I. Ivanovoj 2:10.

10:39 Ovo je jednom od nekoliko puta da Isus izbjegava one koji su Mu željeli nauditi (usp. Lk 4:29-30; Iv 8:59). Neizvjesno je jesu li ova bježanja bila zbog (1) čudesnoga događaja ili (2) Isusove fizičke sličnosti s bilo kim drugim, što Mu je omogućilo stopiti se u mnoštvu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:40-42

⁴⁰I On ode ponovo onkraj Jordana na mjesto gdje je Ivan prvo krštavao, i On ostade tamo. ⁴¹Mnogi su dolazili k Njemu i govorahu: “Iako Ivan nije izveo znak, ipak je sve što Ivan reče o ovome čovjeku bila istina.” ⁴²Tamo su mnogi uzvjerovali u Njega.

10:40 Ovo upućuje na područje Transjordanije preko Jerihona, blizu mjesta nazvanog Betanija.

10:41 Ponovno Ivan izjavljuje potvrdu Isusa od strane Ivana Krstitelja (usp. 1:6-8.19-42; 3:22-30; 5:33)! To se suprotilo nekim herezama koje su se razvijale oko Ivana Krstitelja.

10:42 Kao što su židovski vođe odbacili Isusa, tako se mnogo običnih ljudi (narodi zemlje) odazvalo u vjeri na Njega (usp. 2:23; 7:31; 8:30). Vidi Posebnu temu u 2:23.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Ivan miješao tako često svoje metafore (primjer: “Isus je i vrata ovčinjaka i Dobar pastir”)?
2. Zašto je SZ pozadina Ivana 10?
3. Što je znakovito u tome da je Isus “položio Svoj život”?
4. Zašto su Židovi nastavljali optuživati Isusa da je opsjednut demonom?
5. Zašto su Isusova djela tako važna?
6. Kako stavljamo u odnos “sigurnost vjernika” s “ustrajnošću svetih”?

IVAN 11

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Lazarova smrt 11:1-16	Lazarova smrt 11:1-16	Lazarovo podizanje 11:1-6 11:7-16	Lazarova smrt 11:4 11:5-7 11:8 11:9-11 11:12 11:13-15 11:16	Lazarovo uskrsnuće 11:1-4 11:5-10 11:11-16
Isus Uskrsnuće i Život 11:17-27	Ja sam Uskrsnuće i Život 11:17-27	11:17-27	Isus Uskrsnuće i Život 11:17-19 11:20-22 11:23 11:24 11:25-26 11:27	11:17-27
Isus plače 11:28-37	Isus i smrt, posljednji neprijatelj 11:28-37	11:28-37	Isus plače 11:28-31 11:32 11:33-34a 11:34b 11:35-36 11:37	11:28-31 11:32-42
Lazar doveden u život 11:38-44	Lazar podignut iz mrtvih 11:38-44	11:38-44	Lazar je doveden u život 11:38-39a 11:39b	

			11:40-44	
				11:43-44
urota za Isusovo ubojstvo	urota za Isusovo ubojstvo		urota protiv Isusa	Židovski vode odlučuju o Isusovoj smrti
11:45-53	11:45-57	11:45-53	11:45-48	11:45-54
			11:49-52	
			11:53-54	
11:54		11:54		Pasha se približava
11:55-57		11:55-57	11:55-57	11:55-57

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

TEOLOŠKI SAŽETAK

Teološki značaj poglavlja 11:

1. nastavljanje prikazivanja Isusove moći i autoriteta.
2. Lazarova smrt je Božji naum osiguravanja mogućnosti za Isusa da bude proslavljen (usp. str. 9:3).
3. Martin razgovor s Isusom osigurava mogućnost za njenu veliku vjeroispovijed i Isusovo daljnje otkrivanje Sâmog Sebe (tj. uskrsnuće i život, stih 25).
4. Isus sada daje vječni život (ostvarena eshatologija). Ovo je simbolizirano u podizanju Lazara. Isus je imao nadzor nad smrću!
5. Čak unatoč ovoga znamenitog čuda, nevjera se nastavlja (tj. neoprostiv grijeh, vidi Posebnu temu u 5:21)!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRAZA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:1-16

¹Neki čovjek bijaše bolestan, Lazar iz Betanije, iz mjesta Marije i njene sestre Marte. ²Marija je bila ona koja je Gospodina pomazala pomaću, i obrisala Njegove noge svojom kosom, čiji je brat Lazar bio bolestan. ³Tako sestre poslaše poruku Njemu, govoreći: “Gospodine, pogledaj, onaj koga ljubiš je bolestan.” ⁴Ali kad je Isus ovo čuo, reče: “Ova bolest neće završiti smrću, već na slavu Boga, kako bi kroz nju Sin Božji bio proslavljen.” ⁵Isus je ljubio Martu i

njenu sestru i Lazara. ⁶Pa kad On ču da je on bio bolestan, On potom ostade dva dana dulje u mjestu gdje On bijaše. ⁷A nakon toga On reče učenicima: “Hajdemo ponovo u Judeju.” ⁸Učenici Mu rekoše: “Učitelju, Židovi Te traže kako bi Te kamenovali, a Ti ponovo ideš tamo?” ⁹Isus odgovori: “Zar nema dan dvanaest sati? Tko hodi po danu, ne posrće, jer vidi svjetlo ovog svijeta. ¹⁰Ali tko hoda po noći, on posrće, jer svjetla u njemu nema.” ¹¹To reče i onda reče još njima: “Naš prijatelj Lazar je zaspao; ali Ja idem, kako bih ga probudio iz sna.” ¹²Učenici Mu tada rekoše: “Gospodine, ako je zaspao, onda će se i oporaviti.” ¹³Isus je govorio o njegovoj smrti, ali oni su mislili da On govori o doslovnom snu. ¹⁴Tada im Isus otvoreno reče: “Lazar je mrtav, ¹⁵i zbog vas Mi je drago da nisam bio tamo, kako biste mogli povjerovati; ali hajdemo k njemu.” ¹⁶Zbog toga Toma, zvan Blizanac, reče *njegovim* suučenicima: “Hajdemo i mi, tako da mi možemo umrijeti s Njim.”

11:1 “neki čovjek bijaše bolestan” Ovo je IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. To podrazumijeva da je on bio bolestan duže vremensko razdoblje. Doduše, IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME može se tumačiti kao “razbolio se”.

▣ **“Lazar”** Ovo je hebrejsko ime “Eleazar”, što znači “Bog pomaže” ili “Bog je pomoćnik”. Ivan pretpostavlja da čitatelji znaju o Isusovom prijateljstvu s Marijom, Martom, i Lazarom (usp. str. Lk 10:38-42, što se jedino spominjanje njih u sinoptičkim Evanđeljima).

▣ **“Betanija”** Ovo je različito mjesto od Betanije spomenute u 1:28 i 10:40, koja je bila blizu Jerihona kraj rijeke Jordan. Ova Betanija otprilike je dvije milje jugoistočno od Jeruzalema na istom grebenu kao Maslinska gora. To je bilo Isusovo omiljeno mjesto prebivanja dok je bio u Jeruzalemu.

▣ **“Marija”** Ovo je hebrejsko ime “Mirjam”.

▣ **“Marta”** Ovo je aramejski pojam za “gospodarica”. Neobično je da Marta, najstarija, nije prva spomenuta; možda je povezano s Lukom 10:38-42.

11:2 “Marija je bila ona koja je Gospodina pomazala pomašču, i obrisala Njegove noge svojom kosom” Stih 2 još je jedan Ivanov urednički dodatak (tj. TEV, NET). Ovo izvješće o Marijinoj pobožnosti (usp. 12:2-8) usporedan je Mateju (usp. 26:6-13) i Marku (usp. 14:3-9). Žena spomenuta u sličnom pomazanju u Luki 7:36 i dalje druga je žena.

Ovaj stih opisuje događaj koji još nije bio zapisan u Evanđelju. Zapisan je u poglavlju 12. Mnogi pretpostavljaju da ovo podrazumijeva kako Ivan očekuje da njegovi čitatelji znaju o ovoj obitelji iz drugih izvora.

POSEBNA TEMA: POMAZANJE U BIBLIJI (BDB 603)

- A. Korišteno za uljepšavanje (usp. Pnz 28:40; Rut 3:3; II. Sam 12:20; 14:2; II. Ljet 28:15; Dn 10:3; Am 6:6; Mih 6:15).
- B. Korišteno za goste (usp. Ps 23:5; Lk 7:38.46; Iv 11:2).
- C. Korišteno za liječenje (usp. Iz 6:1; Jer 51:8; Mk 6:13; Lk 10:34; Jak 5:14) [korišteno u higijenskom smislu u Ez 16:9].
- D. Korišteno za pripremu za pogreb (usp. Post 50:2; II. Ljet 16:14; Mk 16:1; Iv 12:3.7; 19:39-40).
- E. Korišteno u religijskom smislu (nekog predmeta, usp. Post 28:18.20; 31:13 [stup]; Izl 29:36 [oltar]; Izl 30:26; 40:9-16; Lev 8:10-13; Br 7:1 [Šator]).
- F. Korišteno za postavljanje vođa
  - 1. Svećenika:
    - a. Arona (Izl 28:41; 29:7; 30:30)
    - b. Aronovih sinova (Izl 40:15; Lev 7:36)
    - c. uobičajen izričaj ili naziv (Br 3:3; Lev 16:32)
  - 2. Kraljeva:
    - a. od Boga (usp. I. Sam 2:10; II. Sam 12:7; II. Kr 9:3.6.12; Ps 45:7; 89:20)
    - b. od proroka (usp. I. Sam 9:16; 10:1; 15:1.17; 16:3.12-13; I. Kr 1:45; 19:15-16)
    - c. od svećenika (usp. I. Kr 1:34.39; II. Kr 11:12)

- d. od starješina (usp. Suci 9:8.15; II. Sam 2:7; 5:3; II. Kr 23:30)
- e. od Isusa kao Mesijanskog kralja (usp. Ps 2:2; Lk 4:18 [Iz 61:1]; Djela 4:27; 10:38; Heb 1:9 [Ps 45:7])
- f. Isusovih sljedbenika (usp. II. Kor 1:21; I. Iv 2:20.27 [*krizma*])
- 3. moguće od proroka (usp. Iz 61:1)
- 4. nevjernih alata Božanskog oslobođenja:
  - a. Kir (usp. Iz 45:1)
  - b. kralj Tira (usp. Ez 28:14, gdje se Edom koristi metaforički)
- 5. pojam ili naslov "Mesija" znači "Pomazanik" (BDB 603).

11:3 "Tako sestre poslaše poruku Njemu" One su poslale poruku Isusu, koji je bio u Pereji, preko Jordana.

▣ **"onaj koga ljubiš, bolestan je"** Ovo pokazuje Isusov jedinstveni odnos s ovom obitelji. To je grčki pojam, *phileō*. Doduše, u koine grčkom, pojmovi *phileō* i *agapaō* su zamjenjivi (usp. stih 5; 3:35; 5:20).

11:4 "Ova bolest neće završiti smrću, već na slavu Boga" Ovo podrazumijeva kako je Isus znao da je Lazar bolestan. On bi mu dozvolio umrijeti kako bi Otac mogao pokazati Svoju moć kroz Njega podižući ga iz mrtvih (usp. 9:3; Knjiga o Jobu; II. Kor 12:7-10).

▣ **"slavu Boga"** Isusova djela otkrivaju "slavu Boga". Vidi bilješku u 1:14.

▣ **"kako bi kroz nju Sin Božji bio proslavljen"** Izričaj u GENITIVU "Božji" nije u drevnim grčkim rukopisima P⁴⁵ ili P⁶⁶. Bolest će donijeti slavu obojici i Ocu i Sinu. Isusova slava u ovoj okolnosti posve je drukčija nego što bi netko očekivao. Kroz cijelo Evanđelje po Ivanu pojam je upućivao na Isusovo raspeće i Njegovo proslavljenje. Lazarovo vraćanje u život uzrokovat će da židovske vođe zatraže Isusovu smrt.

11:5 Još jedan Ivanov urednički osvrt (usp. stih 36).

11:6 "On potom ostade dva dana dulje u mjestu gdje On bijaše" Isus je odgađao sve dok Lazar nije bio mrtav! Isus nije igrao na omiljenost. Postojala je Božanska svrha u ovoj bolesti (usp. stih 15; 9:3).

11:7 "nakon toga On reče učenicima: 'Hajdemo ponovo u Judeju'" Rasprava koja slijedi pokazuje kako su učenici bili dobro svjesni da su Židovi željeli kamenovati Isusa (usp. stihove 8; 8:54; 10:31.39). Učenici pokazuju čudnu mješavinu obojega i vjere i straha (usp. stih 16). Na Tomu se često gleda kao na sumnjičavog učenika, ali ovdje on je voljan umrijeti s Isusom (usp. stih 16).

Michael Magill, *NT TransLine* (str. 345 #43) dobro zapaža da je "hajdemo" iz stiha 7 preinačeno u "ali ja idem" stiha 11. Učenici su se bojali i bili sumnjičavi, ali Isus je bio pouzdan. Toma je onaj koji se pridružuje Isusu (hajdemo) u stihu 16!

11:9-10 Ovo može biti način povezivanja na prošla poglavlja 8:12 i 9:4-5 (usp. 12:35). Stih 9a očekuje "da"odgovor.

Postoji očito oprečje između onih koji slijede Božju volju (tj. Isusovu) i onih koji to ne čine (stih 10, Židovi). Isus ne čini grješku u hodu gdje Ga vodi Bog, jer je On svjetlo svijeta!

Ovo oprečje između svjetla i tame osobina je židovske mudrosne književnosti i spisa iz Kumrana (tj. "Svitak sinova svjetla protiv sinova tame" ili "Rat između sinova svjetla i sinova tame").

▣ **"ako...ako.."** Ovi su oboje TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koji znače moguće djelovanje.

11:11 "Naš prijatelj Lazar je zaspao" GLAGOL je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. Učenici su često krivo razumjeli Isusa jer su Ga uzimali previše doslovno (usp. stih 13). Isusova uporaba ove metafore za smrt odražava SZ-nu uporabu (usp. Pnz 31:16; II. Sam 7:12; I. Kr 1:21; 2:10; 11:21.43; 14:20, itd.). Engleski pojam "groblje" dolazi iz istoga korijena kao grčki pojam "spavati".

11:12 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što podrazumijeva da je nešto istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe.

▣ **“će se ... oporaviti”** Ovo je doslovno pojam “spašen” u njegovoj SZ-noj uporabi kao “fizičko oslobođenje” (usp. Jak 5:15). Ponovo učenici nisu razumjeli Isusa jer su Njegov metaforički govor uzeli doslovice (tj. spava). Ovo nerazumijevanje Isusovih slušatelja osobina je Evanđelja po Ivanu (tj. stihovi 23-24). On je odozgo - oni su odozdo. Bez pomoći Duha (tj. Pedesetnica), oni ne mogu razumjeti!

11:13 Još jedan Ivanov urednički osvrt.

11:14 “Isus (im) otvoreno reče” Vidi Posebnu temu: *Parrhēsia* u 7:4.

11:15 “i zbog vas Mi je drago da nisam bio tamo, kako biste mogli povjerovati” Isus tvrdi da podizanje Lazara nije bilo zbog Njegova prijateljstva s Lazarom ili žaljenja Marte ili Marije, nego za (1) povećavanje obojega i vjere učenika (stih 14) i (2) ohrabrenje vjere židovskog mnoštva (stih 42). U Ivanu vjera je postupak. Nekad se razvije (tj. učenici, usp. 2:11), nekad ne (tj. pasivni promatrači, usp. 8:31-59).

11:16 Ovaj stih jasno pokazuje Tominu vjeru. On je bio voljan umrijeti s Isusom. Učenicima je trebala biti pokazana Isusova moć nad smrću, najvećem strahu čovječanstva.

Ime Toma odražava aramejsku riječ za “blizanac” (još jedan osvrt urednika), kao što to čini Didymus u grčkom. Sinoptici ga navode kao apostola (usp. Mt 10:3; Mk 3:18; Lk 6:15); Evanđelje po Ivanu često govori o njemu (usp. 11:16; 14:5; 20:24-29; 21:2). Vidi Posebnu temu: Tablica apostolskih imena u 1:45.

NASB (AŽURIRANI) TEKST 11:17-27

¹⁷Kad Isus dođe, nađe ga da već četiri dana leži u grobu. ¹⁸Betanija je bila blizu Jeruzalema, oko dvije milje udaljena; ¹⁹i mnogi Židovi dođoše Mariji i Marti, utješiti ih zbog *njihova* brata. ²⁰Marta stoga, kad ču da Isus dolazi, izide da Ga susretne, ali Marija ostade u kući. ²¹Marta tada reče Isusu: “Gospodine, da si Ti bio ovdje, moj brat ne bi morao umrijeti. ²²Čak i sada, znam da štogod Ti zamoliš Boga, Bog će Ti dati.” ²³Isus joj reče: “Tvoj brat će ponovo ustati.” ²⁴Marta Mu reče: “Znam da će ponovo ustati kod uskrsnuća u posljednji dan.” ²⁵Isus joj reče: “Ja sam uskrsnuće i život; onaj koji vjeruje u Mene živjet će makar i umro ²⁶i svi koji žive i vjeruju u Mene nikad neće umrijeti. Vjeruješ li ovo?” ²⁷Ona Mu odgovori: “Da, Gospodine; povjerovala sam da si Ti Krist, Sin Božji, *upravo* Onaj koji dođe u ovaj svijet.”

11:17 “da već četiri dana leži u grobu” Rabini su govorili da ljudski duh ostaje zatvoren u fizičkome tijelu tri dana. Isus je otezaio sve do nakon četiri dana kako bi uvjerio da je Lazar bio doista mrtav i iznad sve rabinske nade.

11:18 “oko dvije milje” Stih 18 još je jedan Ivanov urednički osvrt. Doslovno to je “petnaest stadija”.

11:19 “mnogi Židovi dođoše Mariji i Marti” Ovo je neuobičajeno neodređeno korištenje pojma “Židovi”, koji uobičajeno u Ivanu upućuje na Isusove neprijatelje. Doduše, u ovome okviru, jednostavno upućuje na stanovnike Jeruzalema koji su poznavali ovu obitelj (usp. stihove 31.33.45).

11:20 “Marija ostade u kući” Uobičajeni položaj za židovsko žalovanje bilo je sjedenje na podu.

POSEBNA TEMA: OBIČAJI ŽALOVANJA

Izraelci su izražavali žaljenje za smrt voljene osobe, i za osobno pokajanje, kao i za zajedničke zločine, na nekoliko načina:

1. kidanjem svoje odjeće, Postanak 37:29.34; 44:13; Suci 11:35; II. Samuelova 1:11; 3:31; I. Kraljevima

	21:27; Job 1:20
2.	stavljanjem kostrijeti na sebe, Postanak 37:34; II. Samuelova 3:31; I. Kraljevima 21:27; Jeremija 48:37
3.	izuvanjem obuće, II. Samuelova 15:30; Izaija 20:3
4.	polaganjem ruku na glavu, II. Samuelova 13:9; Jeremija 2:37
5.	posipanjem glave pepelom, Jošua 7:6; I. Samuelova 4:12; Nehemija 9:1
6.	sjedenjem na tlu, Tužaljke 2:10; Ezekiel 26:16 (ležanje na tlu, II. Sam 12:16); Izaija 47:1
7.	udaranjem o grudi, I. Samuelova 25:1; II. Samuelova 11:26; Nahum 2:7
8.	zarezivanjem tijela, Ponovljeni zakon 14:1; Jeremija 16:6; 48:37
9.	postom, II. Samuelova 1:16.22; I. Kraljevima 21:27
10.	naricanjem, II. Samuelova 1:17; 3:31; II. Ljetopisa 35:25
11.	čelavošću (iščupana kosa ili obrijana glava), Jeremija 48:37
12.	šišanjem brade, Jeremija 48:37
13.	pokrivanjem glave ili lica, II. Samuelova 15:30; 19:4

11:21.32 “Marta ... reče. . . ‘da si Ti bio ovdje, moj brat ne bi morao umrijeti’” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvan “oprečno činjenici”. Može se razumjeti kao: “Da si bio ovdje s nama, kao što nisi, moj brat ne bi umro, kao što jeste.” Martine i Marijine izjave (usp. stih 32) upućene Isusu u biti su točno iste. One su morale raspravljati o tome često tijekom tih četiri dana žalovanja. Ove dvije žene osjećale su se dovoljno opušteno s Isusom da Mu izraze svoje razočarenje što nije došao ranije.

11:22 “Čak i sada, znam da štogod Ti zamoliš Boga, Bog će Ti dati” Nije točno izvjesno što je Marta pitala Isusa da On učini, jer je u stihu 39 bila iznenađena Lazarovim ponovnim vraćanjem u život.

11:23-24 “Tvoj brat će ponovo ustati” Marta je imala isto teološko gledište o životu nakon smrti kao i farizeji, koji su vjerovali u tjelesno uskrsnuće posljednjeg dana. Postoje neki ograničeni SZ-ni pisamski dokazi za to gledište (usp. Dn 12:2; Job 14:14; 19:25-27). Isus je okrenuo ovo židovsko razumijevanje u potvrđivanje Njegove moći i autoriteta (usp. stihove 25; 14:6).

11:24 “u posljednji dan” Iako je istina da Ivan naglašava izravnost spasenja (ostvarena eshatologija), on još ipak očekuje dovršenje na kraju vremena. Ovo je izraženo na nekoliko načina:

1. sud/dan uskrsnuća (usp. 5:28-29; 6:39-40.44.54; 11:24; 12:48)
2. “čas” (usp. 4:23; 5:25.28; 16:32)
3. Kristov drugi dolazak (usp. 14:3; moguće je da 14:18-19.28 i 16:16.22 upućuje na Isusovo ukazivanje nakon uskrsnuća a ne na eshatološki dolazak).

11:25 “Isus joj reče: ‘Ja sam uskrsnuće i život’” Ovo je još jedna od Isusovih sedam izjava “Ja Jesam”. Unatoč Lazarovoj smrti, Marta je bila ohrabrena vjerovati da će on živjeti. Ova nada ukorijenjena je u Osobi i moći Oca i Isusa (usp. 5:21). Vidi bilješku u 8:12.

Iznenadujuće rani rukopisi na papirusu (tj. P⁴⁵) i neki stariji latinski, sirijske verzije, i Diatessaron izostavljaju riječi “i život”. UBS³ za njihovo uključivanje daje ocjenu “B”, ali UBS⁴ daje njihovom uključivanju ocjenu “A” (izvjesno).

11:26 “svi koji žive i vjeruju u Mene nikad neće umrijeti” Postoji nekoliko značajnih osobina u sintaksi ovoga teksta:

1. opća ZAMJENICA “svi”
2. PREZENT PARTICIPA, koji pokazuju potrebu za neprekidnim vjerovanjem (stihovi 25 i 26)
3. snažna dvostruka negacija povezana sa smrću, “nikad neće, ne nikad umrijeti”, koja očito upućuje na duhovnu smrt.

U Ivanu je vječni život prisutna stvarnost za vjernike, ne samo neki budući događaj. Lazaru je bilo namijenjeno prenijeti Isusove riječi! Za Ivana, vječni život je prisutna stvarnost.

11:27 “Da, Gospodine; povjerovala sam da si ti Krist, Sin Božji, upravo Onaj koji dođe u ovaj svijet” Ovo je izjavljeno u PERFEKT GLAGOLSKOME VREMENU. To je snažno priznanje njene osobne vjere u Isusa kao obećanog Mesije. To je teološki ekvivalent Petrovom priznanju u Cezareji (usp. Mt 16).

Ona koristi nekoliko različitih naziva kako bi izrazila svoju vjeru:

1. Krist (što je bio grčki prijevod za Mesiju, Pomazanika)
2. Sin Božji (SZ-ni naziv za Mesiju)
3. Onaj koji dolazi (još jedan SZ-ni naziv za Onog kojeg je Bog obećao da će donijeti novo doba pravednosti, usp. 6:14)

Ivan koristi razgovor kao književnu tehniku prenošenja istine. Postoji nekoliko priznanja vjere u Isusa u Evanđelju po Ivanu (usp. 1:29.34.41.49; 4:42; 6:44.69; 9:35-38; 11:27). Vidi Posebnu temu: Ivanova uporaba glagola “vjerovati” u 2:23.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11: 28-29

²⁸Kad ona to reče, ode i pozove svoju sestru Mariju, govoreći potajice: “Učitelj je ovdje i zove te.” ²⁹A kad je ona to čula, ustade brzo i dođe k Njemu.

11:28 “Učitelj” NASB Study Bible (str. 1540) ima divan osvrt, “znakovit opis dat je posredstvom žena. Rabini ne bi poučavali žene (usp. 4:27), ali Isus ih je često poučavao”.

POSEBNA TEMA: ŽENE U BIBLIJI

I. Stari zavjet

A. Kulturološki žene su se smatrale imovinom

1. bile su uključene u popis imovine (Izl 20:17)
2. postupanje s ropkinjom (Izl 21:7-11)
3. ženska prisega poništiva je od društveno odgovornih muškaraca (Br 30)
4. žena kao ratni plijen (Pnz 20:10-14; 21:10-14)

B. U primjeni je postojala uzajamnost

1. čovjek i žena stvoreni su na Božju sliku (Post 1:26-27)
2. poštuju oca i majku (Izl 20:12 [Pnz 5:16])
3. poštovanje majke i oca (Lev 19:3; 20:9)
4. muškarci i žene mogli su biti nazireji (Br 6:1-2)
5. kćeri su imale pravo nasljedstva (Br 27:1-11)
6. dio zavjetnog naroda (Pnz 29:10-12)
7. pridržavanje pouke oca i majke (Izr 1:8; 6:20)
8. sinovi i kćeri Hemana (levitske obitelji) vodili su glazbu u Hramu (I. Ljet 25:5-6)
9. sinovi i kćeri prorokovat će u novom dobu (Joel 2:28-29)

C. Žene su bile u ulozi vođa

1. Mojsijeva sestra, Mirjam, nazvana proročicom (Izl 15:20-21 zamijeti i Mih 6:4)
2. nadarene žene od Boga tkale su tkaninu za Šator sastanka (Izl 35:25-26)
3. Debora, žena, također proročica (usp. Suci 4:4), vodila je sva plemena (Suci 4:4-5; 5:7)
4. Hulda je bila proročica koju je kralj Jošija pozivao da čita i tumači novonađenu “Knjigu Zakona” (II. Kr 22:14; II. Ljet 34:22-27)
5. kraljica Estera, pobožna žena, spasila je Židove u Perziji

II. Novi zavjet

A. Kulturološki žena je i u judaizmu i u grčko-rimskom svijetu bila drugorazredni građanin s malo prava ili povlastica (iznimka je Makedonija).

B. Žene u ulozi vođe

1. Elizabeta i Marija, pobožne žene dostupne Bogu (Lk 1-2)
2. Ana, pobožna žena koja služi u Hramu (Lk 2:36)
3. Lidija, vjernica i voditeljica kućne crkve (Djela 16:14.40)
4. Filipove četiri kćeri djevice bile su proročice (Djela 21:8-9)

5. Feba, đakonica crkve u Kenhreji (Rim 16:1)
6. Priska (Priscila), Pavlova suradnica i učiteljica Apolonova (Djela 18:26; Rim 16:3)
7. Marija, Trifena, Trifoza, Persida, Julija, Nerejeva sestra, nekoliko žena Pavlovih suradnica (Rim 16:6-16)
8. Junija (KJV), moguće ženski apostol (Rim 16:7)
9. Evodija i Sintiha, Pavlove suradnice (Fil 4:2-3)

III. Kako suvremeni vjernik uravnotežuje različite biblijske primjere?

- A. Kako netko određuje povijesne i kulturne istine, koje primjenjuje samo na izvorni okvir, od vječnih istina koje vrijede za sve crkve, sve vjernike svih uzrasta?
1. Moramo vrlo ozbiljno uzeti nakanu izvorno nadahnutog autora. Biblija je Riječ Božja i jedini izvor za vjeru i primjenu.
  2. Moramo se baviti očitim povijesno-uvjetovanim nadahnutim tekstovima:
    - a. vjerski obredi (tj. obred i liturgija) Izraela (usp. Djela 15; Gal 3)
    - b. judaizam prvog stoljeća
    - c. Pavlove očito povijesno-uvjetovane izjave u I. Korinćanima:
      - (1) zakonski sustav poganskog Rima (I. Kor 6)
      - (2) ostajanje robom (I. Kor 7:20-24)
      - (3) celibat (I. Kor 7:1-35)
      - (4) djevice (I. Kor 7:36-38)
      - (5) hrana žrtvovana idolima (I. Kor 8; 10:23-33)
      - (6) nedostojno ponašanje na Večeri Gospodnjoj (I. Kor 11)
  3. Bog je potpuno i jasno otkrio Sâm Sebe određenoj kulturi, određenog dana. Moramo uzeti ozbiljno otkrivenje, ali ne svaki vid njegova povijesnog smještaja. Riječ Božja napisana je ljudskim riječima, upućena određenoj kulturi u određenome vremenu.
- B. Biblijska tumačenja moraju tražiti izvornu autorovu nakanu. Što je on govorio svome vremenu? Ovo je temeljno i ključno za pravilno tumačenje. Ali to onda moramo primijeniti u naše vrijeme. Sad, ovdje je poteškoća sa ženama u vodstvu (stvarna poteškoća tumačenja može biti određivanje pojma. Je li postojalo više službi negoli pastori koji su viđeni kao vodstvo? Jesu li đakonice ili proročice viđene kao vođe)? Prilično je jasno da Pavao, u I. Korinćanima 14:34-35 i I. Timoteju 2:9-15, tvrdi da žene ne bi smjele uzeti vođenje u javnom štovanju! Ali kako to primijeniti danas? Ne želim da Pavlova kultura ili moja kultura utišavaju Riječ i volju Božju. Moguće da je Pavlovo vrijeme bilo previše ograničavajuće, ali isto tako moje vrijeme može biti previše otvoreno. Osjećam se vrlo nelagodno govoreći da su Pavlove riječi i učenja uvjetovani, prvim stoljećem, istinama mjesnih prilika. Tko sam ja da bih mogao dozvoliti svome umu ili svojoj kulturi negirati nadahnutog autora?!

Kakogod, što moram učiniti kad postoje biblijski primjeri žena kao vođa (čak u Pavlovim pisanjima, usp. Rim 16)? Dobar primjer ovoga je Pavlova rasprava o javnom štovanju u I. Korinćanima 11:14. U 11:5 čini se da on dozvoljava propovijedanje i molitvu u javnom štovanju ženama s pokrivenim glavama, ipak u 14:34-35 on zahtjeva da one ostanu tiho! Postojale su đakonice (usp. Rim 16:1) i proročice (usp. Djela 21:9). To je ta raznolikost koja mi dopušta slobodu poistovjećivanja Pavlovih osvrta (kao odnosi prema sputavanju žena) kao ograničene na prvo stoljeće Korinta i Efeza. U obje crkve postojale su poteškoće sa ženskim ostvarivanjem njihove novopronađene slobode (usp. Bruce Winter, *After Paul Left Corinth*), što je moglo prouzročiti poteškoće za crkvu u dosizanju njihovog društva za Krista. Njihova sloboda morala je biti ograničena kako bi Evanđelje bilo djelotvornije.

Moje vrijeme potpuno je suprotno od Pavlovog. U moje vrijeme Evanđelje može biti ograničeno ako rječitoj, učenoj ženi nije dozvoljeno dijeljenje Evanđelja, nije joj dozvoljeno voditi! Što je krajnji cilj javnog štovanja? Nije li evangelizacija i učenje? Može li Bog biti počašćen i zadovoljan sa ženama vođama? Čini se da Biblija kao cjelina kaže "da"!

Želim se prikloniti Pavlu; moja teologija prvenstveno je Pavlovska. Ne želim biti pod pretjeranim utjecajem ili upravljani suvremenim feminizmom! Doduše, osjećam da je crkva bila spora odgovoriti na očite biblijske istine, kao što je neprimjerenost ropstva, rasizma, pobožnjaštva, i seksizma. Bila je i spora u primjerenom odazivu na zlostavljanje žena u suvremenome svijetu. Bog je u Kristu oslobodio roba i ženu.

Usudujem se ne dozvoliti kulturološkim granicama teksta ponovno ih okovati.

Još jedna točka: kao tumač znam da je korinška crkva bila vrlo razbijena. Karizmatički darovi bili su cijenjeni i njima se dičilo. Žene su mogle biti zahvaćene time. Također vjerujem da je Efez bio zahvaćen lažnim učiteljima koji su iskorištavali žene i koristili ih kao nadomjesne govornike u kućnim crkvama u Efezu.

C. Prijedlozi za daljnje čitanje

How to Read the Bible For All Its Worth od Gordona Feeja i Douga Stuarta (str. 61-77)

Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics od Gordona Feeja *Hard Sayings of the Bible* by Walter C. Kaiser, Peter H. Davids, F. F. Bruce, i Manfred T. Branch (str. 613-616; 665-667).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:30-37

³⁰Isus sad još nije ušao u selo, nego je još uvijek bio na mjestu gdje Ga je Marta susrela. ³¹Tada Židovi koji su s njom bili u kući i tješili je, kad vidješe da se Marija brzo ustala i izišla, slijedili je, pretpostavljajući da je išla na grob plakati. ³²Zbog toga, kad je Marija došla tamo gdje je bio Isus, ugleda Ga i pade do Njegovih nogu, govoreći Mu: “Gospodine, da si Ti bio ovdje, moj brat ne bi umro.” ³³Kad Isus zbog toga vidje njeno plakanje, i Židove koji dođoše s njom također su plakali, duboko se potrese u duhu i uznemiri ³⁴te reče: “Gdje ste ga položili?” Oni mu rekoše: “Gospodine, dođi i vidi.” ³⁵Isus zaplače. ³⁶Zato su Židovi govorili: “Pogledajte kako ga je On ljubio!” ³⁷Ali neki od njih rekoše: “Nije li ovaj čovjek, koji je otvorio oči slijepcu, mogao i ovoga čovjeka očuvati od umiranja?”

11:30 Ovo je još jedna pojedinost očevica apostola kao autora.

11:33

NASB

“On se duboko potrese u duhu i uznemiri”

NKJV

“On zastenje u duhu i uznemiri se”

NRSV

“On se bio snažno uznemiren u duhu i duboko potresen”

TEV

“Njegovo srce bilo je dodirnuo, i bio je snažno potresen”

NJB

“Isus je bio jako tužan, i u vrlo dubokoj žalosti”

Ovo doslovno znači “negodovati u duhu”. Ovaj idiom uobičajeno je korišten za ljutnju (usp. Dn 11:30 [LXX]; Mk 1:43; 14:5). Ali u ovom okviru prijevod pokazuje da je prvenstvo dato snažnim osjećajima (usp. stih 38). Iako neki komentatori vide snažan osjećaj, moguću ljutnju, usmjerenu na smrt, Isus je imao istinske ljudske osjećaje (usp. stihove 33.35.36.38) i ovdje ih je pokazao Svojim prijateljima.

11:35 “Isus zaplače” Ovo je najkraći stih u Bibliji. Smrt nije bila Božja volja za ovu planetu. Ona je ishod ljudske pobune. Isus osjeća bol gubitka nekog ljubljenog. On proživljava životna iskustva svih Svojih sljedbenika!

Isusovo tugovanje bilo je tiho, osobno, ne javno jadikovanje spomenuto u stihu 33.

11:37 Ovo pitanje očekuje “da”odgovor. To je bilo Martino mišljenje u stihu 21 i Marijino u stihu 32.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:38-44

³⁸Tako Isus, ponovo bijaše duboko potresen time, dođe do groba. Grob je bio u spilji, i na njega je bio položen kamen. ³⁹Isus reče: “Odmaknite kamen.” Marta, sestra preminulog, reče Mu: “Gospodine, do sada već sve smrdi jer je on *mrtav* četiri dana.” ⁴⁰Isus joj reče: “Nisam li ti rekao da ako vjeruješ, vidjet ćeš Božju slavu?” ⁴¹Zatim odmaknuše kamen. Tada Isus podigne Svoje oči, i reče: “Oče, zahvaljujem Ti što si Me čuo. ⁴²Znao sam da Me uvijek čuješ; ali zbog ljudi okupljenih to sam i rekao, kako bi oni vjerovali da si Me Ti poslao.” ⁴³Kad On ovo reče, poviče glasno: “Lazare, izidi.” ⁴⁴Čovjek koji je umro izide, omotanih ruku i nogu s ovojima, i njegovo lice bijaše omotano tkaninom. Isus im reče: “Odmotajte ga, i pustite da ide.”

11:38 “spilja” U ovo vrijeme u Palestini grobovi su bili

1. prirodne spilje (*Baba Bathra* 6:8)
2. spilje iskopane u hridi i zapečaćene okruglim kamenjem otkotrljanim u brazde
3. iskopane jame u zemlji i pokrivenne velikim kamenjem

Iz arheoloških studija o jeruzalemskom području mogućnost #1 najbolje odgovara.

11:39 “Odmaknite kamen” Veliki kamen skliznut u utor bio je način korišten za pečaćenje grobova od pljačkaša i životinja.

▣ **“jer je on mrtav četiri dana”** Ovo je grčki idiom, doslovice “čovjek od četiri dana”.

11:40 “ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači da je djelovanje moguće. Ovaj stih je pitanje koje očekuje “da”odgovor.

▣ **“slavu Božju”** Božja slava bila je otkrivena u Isusovim djelima (usp. stih 4). Vidi potpunu bilješku u 1:14.

11:41 “Tada Isus podigne Svoje oči” Uobičajen položaj židovske molitve bile su ruke i oči (otvorene) podignute prema nebu. Ovo je idiom za molitvu (usp. 17:1).

▣ **“što si Me čuo”** Isus “čuje” Oca (usp. 8:20.40; 15:15) i Otac “čuje” Njega. Oni koji “čuju” Isusa imaju vječni život. To je nastavljajuća igra riječi “vidjeti” i “čuti” kao usporednica s “primiti” (1:12) i “vjerovati” (3:16). Lazar je “čuo” Isusov glas i vratio se u život.

11:42 Ovo postavlja svrhu Isusove molitve i čuda. Isus je često izvodio čuda kako bi ohrabrio vjeru učenika, a u ovom slučaju pokrenuo vjeru u Židovima iz Jeruzalema.

Teološki Isus ponovo veliča Očev autoritet i prvenstvo u Svojim djelima (usp. 5:19.30; 8:28; 12:49; 14:10). Ovo čudo otkriva Isusov prisni odnos s Ocem. Vidi Posebnu temu: Slati (*Apostellō*) u 5:24.

11:43 “(On) poviče glasno: ‘Lazare, izidi.’” Rečeno je da ako Isus ne bi izričito spomenuo Lazara, cijelo bi groblje izašlo!

11:44 Tijela su bila pripremljena za ukop pranjem vodom, zatim omatanjem trakama lanenog platna mjestimice posuto začinicima koji su pomogli s mirisom. Truplo je moralo biti pokopano unutar dvadeset četiri sata, jer Židovi nisu balzamirali svoje mrtve.

POSEBNA TEMA: OBIČAJI POKOPA

I. Mezopotamija

- A. Pravilan pokop bio je vrlo važan za sretan zagrobni život.
- B. Primjer mezopotamskog prokletstva: “Neka zemlja ne primi tvoje truplo.”

II. Stari zavjet

- A. Pravilan pokop bio je vrlo važan (usp. Prop 6:3).
- B. Učinjen je vrlo brzo (usp. Sara u Post 23 i Rahela u Post 35:19 te zabilježi Pnz 21:23).
- C. Nepravilan pokop bio je znak odbacivanja i grijeha:
  1. Ponovljeni zakon 28:26
  2. Izaija 14:20
  3. Jeremija 8:2; 22:19
- D. Pokop je učinjen ako je bilo moguće u obiteljskoj komori u području kuće.
- E. Nije bilo balzamiranja, kao u Egiptu. Čovječanstvo je nastalo od praha i mora se vratiti u prah (primjer Post 3:19; Ps 103:14; 104:29).
- F. U rabinskome judaizmu bilo je teško uravnotežiti pravilno poštovanje i postupanje s tijelom, sa zamišlju obrednoga onečišćenja povezanog s mrtvim tijelima.

III. Novi zavjet

- A. Pokop je nakon smrti uslijedio brzo, uobičajeno unutar dvadeset četiri sata. Židovi su često pazili na grob tri dana, vjerujući da bi se duša mogla vratiti u tijelo unutar toga vremenskog okvira (usp. Iv 11:39).
- B. Pokop je uključivao čišćenje i omatanje tijela sa začinicima (usp. Iv 11:44; 19:39-40).
- C. Nije bilo osobitog postupka židovskog ili kršćanskog pokopa ili predmeta stavljenih u grob u Palestini u prvom stoljeću.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:45-46

⁴⁵Zbog toga mnogi Židovi koji dodoše Mariji, i vidješe što On učini, povjerovaše u Njega. ⁴⁶Ali neki od njih odoše farizejima i rekoše im stvari koje Isus učini.

11:45 “Zbog toga mnogi Židovi ...povjerovaše u Njega” Ovo je postavljena tema Evanđelja (usp. 20:30-31). Ovaj izričaj postaje uzorak (usp. 2:23; 7:31; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11.42). Doduše, mora se ustanoviti da vjera u Evanđelju po Ivanu ima nekoliko razina i nije uvijek spasonosna vjera (usp. 2:23-25; 8:30 i dalje). Vidi Posebnu temu u 2:23.

11:46 “neki od njih odoše farizejima i rekoše im stvari koje Isus učini” Začudjujući je stupanj duhovne sljepoće unatoč takvome čudesnom učenju i snažnim čudima. Doduše, Isus dijeli sve skupine na one koji dolaze pouzdati se u Njega i one koji odbacuju istinu o Njemu. Čak i snažno čudo kao što je ovo ne donosi povjerenje (usp. Lk 16:30-31).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:47-53

⁴⁷Zbog toga glavari svećenički i farizeji sazvaše Vijeće, i govorahu: “Što radimo? Ovaj čovjek čini mnoge znakove. ⁴⁸Ako Mu pustimo da nastavi ovako, svi ljudi će u Njega vjerovati, a Rimljani će doći i oduzeti nam i naše mjesto i naš narod.” ⁴⁹Ali jedan od njih, Kaifa, koji je bio veliki svećenik te godine, reče im: “Vi uopće ništa ne znate, ⁵⁰niti uzimate u obzir da je za vas prikladno da jedan čovjek umre za ljude, i da tako cijeli narod ne propadne.” ⁵¹On nije ovo rekao sâm po sebi, već jer je bio veliki svećenik te godine, prerekao je da će Isus umrijeti za narod, ⁵²i ne samo za narod, već i kako bi On mogao skupiti zajedno u jedno djecu Božju koja su razasuta na sve strane. ⁵³I od tog dana nadalje oni su smišljali kako Ga ubiti.

11:47 “glavari svećenički i farizeji sazvaše Vijeće” Ovo upućuje na Sanhedrin, vrhovni sud Židova u Jeruzalemu. Imao je 70 mjesnih članova. Veliki svećenici bili su po političkome, vjerskom uvjerenju poznati kao saduceji, koji su prihvaćali samo Mojsijeve spise i nijekali uskrsnuće. Farizeji su bili više narodski, legalistička religijska skupina koja je potvrđivala (1) cijeli SZ, (2) službu anđela, (3) zagrobni život. Začudjujuće da su se ove dvije neprijateljske skupine uskladile za bilo koju svrhu. Vidi Posebnu temu: Farizeji u 1:24. Vidi Posebnu temu: Sanhedrin u 3:1.

▣ **“Ovaj čovjek čini mnoge znakove”** Upućivanje na Isusa kao “ovaj čovjek” pogrdan je način ne spominjanja Njegovog imena. Također je začudjujuće da je u prisutnosti takvih velikih čuda, kao podizanja Lazara, njihovo unaprijed stvoreno mišljenje zaslijeplilo njihove oči u potpunosti (usp. II. Kor 4:4).

11:48 “Ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači moguće djelovanje.

▣ **“svi ljudi će u Njega vjerovati”** Ljubomora kao i teološko neslaganje bilo je izvor njihova nepouzdanja i straha od Isusa. “Svi” može upućivati čak i na Samarijanke i ne-Židove (usp. 10:16). Postojao je i politički vid njihova straha (tj. rimskog nadzora).

▣ **“Rimljani će doći i oduzeti nam i naše mjesto i naš narod”** Ovo je jedno od onih ironičkih proročanstava Evanđelja po Ivanu, jer je ovo doslovno ispunjeno godine 70.-te pod rimskim generalom (kasnije carom) Titom.

Politička stvarnost rimske prevlasti bila je sastavni dio židovske nade o kraju vremena (eshatološka). Oni su vjerovali da će Bog poslati vjersku/vojnu osobu, kao suce u SZ-u, da ih fizički oslobodi od Rima. Nekoliko mesijanskih prevaranata započeli su s pobunama u Palestini kako bi ostvarili ovo veliko očekivanje.

Isus je tvrdio da Njegovo kraljevstvo nije zemaljska/politička vladavina (usp. 18:36), nego duhovna vladavina koja će se dovršiti sveopće u budućnosti (tj. otkrivenje). On je tvrdio da je ispunio proročanstva SZ-a, ali ne u doslovnome, židovskome, nacionalističkom smislu. Zbog toga je bio odbačen od većine Židova Svoga vremena.

11:49 “Kaifa, koji je bio veliki svećenik te godine” Veliko svećenstvo bilo je zamišljeno kao položaj za čitav život koji se prenosio na djecu (usp. Izl 28), ali nakon što su Rimljani postali osvajači, bilo je prodano najboljem ponuđaču zbog unosne trgovine dostupne na Maslinskoj gori te u području hrama. Kaifa je bio veliki svećenik od godine 18.-36. (zet od Ane, velikog svećenika od godine 6.-15.).

11:50-52 Ovo je još jedan primjer Ivanove ironije. Kaifa propovijeda Evandjelje!

11:50 “jedan čovjek umre za ljude” SZ-na pozadina za to je židovsko gledište “tjelesnosti”. Osoba (dobra ili loša) može utjecati na sve (tj. Adam/Eva; Akan). Ova zamisao došla je kao potpora sustavu žrtvovanja, posebice Dan pomirenja (Lev 16), gdje je jedna nevinna životinja nosila grijeh naroda. To postaje mesijanska zamisao pozadine Izaije 53. U NZ-u doktrina Adam/Krist iz Rimljanima 5:12-21 odražava ovu zamisao.

11:51

NASB, REV, NET	“da će Isus umrijeti”
NKJV, NIV, REB	“da bi Isus umro”
NRSV	“da bi Isus trebao umrijeti”
NJB	“da je Isus morao umrijeti ”

NIDOTTE, tom 1, str. 326, ima dobar osvrt o teološkoj uporabi GLAGOLA *mellō* (“mora”, “trebao bi”, “biti sigurno”) kada se koristi Božja volja za Kristovo otkupiteljsko djelo:

1. Marko 10:32
2. Matej 17:22
3. Luka 9:31.44; 24:21; Djela 26:23
4. Ivan 7:39; 11:51; 12:33; 14:22; 18:32.

Također se koristi za nužnost Judine izdaje:

1. Luka 22:23
2. Ivan 6:71; 12:4.

Luka ga, u Djelima apostolskim, koristi za proročko ispunjenje (tj. Djela 11:28; 24:15; 26:22). Svi otkupiteljski događaji bili su u Božjim rukama (usp. Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29)!

11:52 “kako bi On mogao skupiti zajedno u jedno djecu Božju” Čini se da je ovo urednički osvrt Ivana koji bi mogao biti uspoređan s 10:16. To može upućivati na:

1. Židovi koji su živjeli izvan Palestine
2. polu-Židovi kao Samarijanci
3. ne-Židovi [pogani]

Mogućnost #3 izgleda najboljom. Koja god jeste, Isusova smrt donijet će jedinstvo “vjerujućem” čovječanstvu (usp. 1:29; 3:16; 4:42; 10:16).

11:53 “od tog dana nadalje oni su smišljali kako Ga ubiti” Ovo je ponavljajuća tema u Ivanu (usp. 5:18; 7:19; 8:59; 10:39; 11:8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST 11:54

⁵⁴Otada Isus nije više hodao javno među Židovima, već je otuda otišao u zemlju blizu pustinje, u mjesto zvano Efrajim; i tamo je ostao zajedno sa Svojim učenicima.

11:54 “Otada Isus nije više hodao javno među Židovima” Ivan 12 Isusov je posljednji pokušaj bavljenja s religijskim vođama.

Pojam preveden u Ivanu “javno” (usp. 7:26; 11:54; 18:20) uobičajeno znači “neustrašivo”. Vidi Posebnu temu u 7:4.

▣ “mjesto zvano Efrajim” Ovaj grad može biti smješten blizu Betela u Samariji (usp. II. Ljet 13:19).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:55-57

⁵⁵Židovski blagdan Pashe bio je blizu, i mnogi odoše u Jeruzalem van zemlje prije Pashe kako bi se pročistili.
⁵⁶Oni su tražili Isusa, i govoraše jedni drugima dok su stajali u hramu: “Što ti misliš; da On možda uopće neće doći na blagdan?” ⁵⁷Sad su veliki svećenik i farizeji dali naredbe da ako itko zna gdje On jest, mora to prijaviti, tako da Ga oni mogu uhvatiti.

11:55-57 Ovi stihovi povezuju poglavlja 11 i 12.

11:55 “kako bi se pročistili” Ovo upućuje na obredno pravilo čišćenja u pripremi za Pashu. Još uvijek postoji raspra o tome koliko je dugo Isus poučavao, propovijedao, i služio u Palestini. Sinoptici su građeni na takav način da su to moguće jedna ili dvije godine. Doduše, Ivan spominje nekoliko Pashi (godišnji blagdan). Sigurno je da su tri spomenuta (usp. 2:13; 6:4; i 11:55) s najmanje četvrtim pretpostavljenim “blagdanom” u 5:1.

11:57 Ovo je još jedan Ivanov urednički osvrt.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Isus dozvolio Lazaru umrijeti?
2. Prema kome je ovo čudo bilo usmjereno?
3. Koja je razlika između uskrsnuća i ponovnoga vraćanja u život?
4. Zašto su židovski vođe bili toliko preplašeni zbog podizanja Lazara?

IVAN 12

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pomazanje u Betaniji	pomazanje u Betaniji	pomazanje u Betaniji	Isus je pomazan u Betaniji	pomazanje u Betaniji
12:1-8	12:1-8	12:1-8	12:1-6 12:7-8	12:1-8
zavjera protiv Lazara	zavjera za ubojstvo Lazara		zavjera protiv Lazara	
12:9-11	12:9-11	12:9-11	12:9-11	12:9-11
pobjedonosni ulazak u Jeruzalem	pobjedonosni ulazak	Cvjetna nedjelja	pobjedonosni ulazak u Jeruzalem	Mesija ulazi u Jeruzalem
12:12-19	12:12-19	12:12-19	12:12-13 12:14 12:15 12:16 12:17 12:18-19	12:12-19
neki Grci traže Isusa	plodno zrno pšenice	zaključci Isusove javne službe	neki Grci traže Isusa	Isus najavljuje Svoju smrt i kasnije proslavljenje
12:20-26	12:20-26	12:20-26	12:20-21 12:22-26	12:20-28a
Sin Čovječiji mora biti podignut	Isus najavljuje Svoju smrt na križu		Isus govori o Svojoj smrti	
12:27-36a	12:27-36	12:27-36a	12:27-28a 12:28b 12:29 12:30-33 12:34 12:35-36a	12:28b 12:29-32 12:33-36a
nevjera Židova	tko je povjerovao našem pripovijedanju?		nevjera ljudi	
12:36b-43		12:36b-43	12:36b-38 12:39-40 12:41	12:36b zaključak: nevjera Židova 12:37-38 12:39-40 12:41

	hodanje u Svjetlu	12:42-43	12:42-50
sud Isusovih riječi	12:42-50	sud Isusovih riječi	
12:44-50		12:44-50	12:44-50

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1 – 50

- A. Sva četiri Evanđelja bilježe ženino pomazanje Isusa. Stoga, ovaj je događaj za pisce Evanđelja bio važan. Štoviše, Marko 14:3-9; Matej 26:6-13, i Ivan 12:2-8 označuju je kao Mariju iz Betanije, Lazarovu sestru, dok ju Luka 7:36-50 označuje kao grešnicu u Galileji.
- B. Poglavlje 12 završava Isusovu javnu službu (usp. stih 29). On je ponovo i opetovano pokušavao dovesti židovske vođe k vjeri. Poglavlje 11 bila je Njegova nakana da stanovnike Jeruzalema dovede k vjeri.
- C. U ovome je poglavlju spomenuto pet skupina ljudi:
  1. mnoštvo koje je svjedočilo Lazarovom uskrsnuću, stih 17
  2. mnoštvo iz Jeruzalema, stih 9
  3. mnoštvo hodočasnika koji su došli na Pashu, stihovi 12.18.29.34
  4. moguće mnoštvo ne-Židova, stih 20
  5. moguće mnoštvo židovskih vođa koji su povjerovali u Njega, stih 42

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:1-8

¹Isus, stoga, šest dana prije Pashe, dode u Betaniju gdje bijaše Lazar, kojeg je Isus uskrisio od mrtvih. ²Tako Mu oni tamo pripravše večeru, i Marta je posluživala; a Lazar bijaše jedan od onih naslonjenih s Njim *na stol*. ³Marija tada uze funtu veoma skupocjenog miomirisa čistoga narda, te pomaza Isusove noge i obriše Njegove noge svojom kosom; i kuća se bijaše napunila ugodnoga miomirisa. ⁴Ali Juda Iskariotski, jedan od Njegovih učenika, koji Ga namjeravaše izdati, reče: ⁵“Zašto taj miomiris nije prodan za tri stotine denara i to bilo dano siromašnim

ljudima?”⁶Ovo on reče, ne zato što je bio zabrinut za siromašne, nego zato jer bijaše lopov, i jer imade kutiju s novcem, koju je koristio kako bi krao ono što je stavio u nju.⁷Stoga Isus reče: “Pustite je na miru, tako da je može zadržati do dana Moga ukopa.⁸Jer ćete siromahe uvijek imati sobom, ali Mene nećete uvijek imati.”

12:1 “šest dana prije Pashe” Ovo je drukčiji kronološki poredak nego u Mateju 26:2. Mora biti zapamćeno da prvenstveno žarište Evanđelja nije kronologija, nego predstavljanje Isusovih djelovanja koja odražavaju istinu o Njegovoj Osobi i djelu. Evanđelja nisu životopisi nego evanđeoski proglašeni ciljanim skupinama.

12:2 “oni” Ovo izgleda upućuje na stanovnike Betanije, koji su dali večeru za Isusa i Njegove učenike u čast Njegova uskrsnuća Lazara. Doduše, u Mateju 26:6, ovo je smješteno u kući Šimuna Gubavca.

12:3 “funta” Ovo je bio latinski pojam koji upućuje na rimsku funtu, koja je bila jednako vrijedna kao 12 oz-a [1 oz= 28 g – op.prev.] Ovaj skup začina možda je bio Marijin vjenčani miraz. Mnoge neudate žene nosile su takvu vrstu miomirisa u posudicama oko svojih vratova.

NASB	“funta vrlo skupog miomirisa čistoga narda”
NKJV	“funta vrlo skupog ulja nardova začina”
NRSV	“funta skupog miomirisa napravljenog od čistoga narda”
TEV	“čitavu pintu veoma skupog miomirisa napravljenog od čistoga narda”
NJB	“funta veoma skupe pomasti, čisti nard”

[funta: 045359 kg = 453,6g; pinta: 0,47 l – op.prev.]

Bilo je mnogo pretpostavki o značenju PRIDJEVA: (1) čiste; (2) tekuće; ili (3) ime mjesta. Sâm je miomiris bio iz veoma skupog mirisnoga himalajskog korijena. Vidi James M Freeman, *Manners and Customs of the Bible*, str. 379-380.

▣ **“pomaza Isusove noge”** Drugo Evanđelje u izvješću o istome događaju (moguće Marijina zahvalnost za Lazarovo uskrsnuće, stih 2) govori o ženi koja je pomazala Njegovu glavu. Očito je Marija pomazala Njegovo čitavo tijelo, počivajući s Njegovom glavom i čisteći Njegove noge. Razlog zašto su Isusove noge bile izložene bio je taj što je On bio naslonjen Svojim lijevim laktom na nisku dasku.

Ovo je jedan od Ivanova dvostruka unosa. Ovaj je začina bio korišten za ukop tijela (usp. 19:40). Marija je moguće više razumjela Isusovu poruku o Njegovoj skoroj smrti nego što su razumjeli učenici (usp. stih 7). Vidi Posebnu temu: Pomazanje u 11:2.

▣ **“i kuća se bijaše napunila ugodnoga miomirisa”** Kakva grafička (urednička) pojedinost očevica. Ivan se jasno sjeća trenutka!

12:4 “Juda Iskariotski” Pojam “Iskariot” ima dvije moguće etimologije: (1) grad Jude (Keriot, usp. Jš 15:25) ili (2) pojam za “nož plaćenog ubojice”. Od svih pisaca Evanđelja, Ivan ima najoštriju izjavu o Judi (usp. stih 6). Vidi punu bilješku u 6:70-71.

▣ **“izdati”** Ovo je još jedna urednička opaska. Taj pojam uobičajeno nema to značenje. Doslovice znači “preko ruke” ili “predati” u pravničkom smislu ili povjeriti nešto drugome. Vidi bilješku u 18:2.

12:5 “tri stotine denara” Denar je bio dnevna nadnica za vojnika i radnika, stoga, ovo je bila gotovo godišnja nadnica.

12:6 Ovaj je stih još jedna urednička opaska. Ivan, više nego bilo koje drugo Evanđelje, osuđuje Judu.

NASB, NKJV	“kutija za novac”
NRSV	“obična kesa”
TEV	“torba za novac”
NJB	“obična zaklada”

Ova riječ znači “mala kutijica”. Izvorno je bila korištena kod glazbenika za prijenos njihovih dijelova za usta.

▣ **“(on ju) je koristio kako bi krao ono što je stavio u nju”** Grčki pojam je “prenositi”. Koristio se u dva različita smisla: (1) on je prenosio kutiju ali (2) i iznosio sadržaje iz kutije. Ova je izjava moguće uključena kako bi pokazala da je Judina briga za siromašne u stihu 5 bila zapravo samo isprika da krađe za sebe.

12:7 Ovo je neobičan stih. Očito povezuje ovo djelo darežljivosti i revnosti sa sličnim obredom učinjenom na nekom ukopu (usp. 19:40). Ovo je još jedna od Ivanovih proročkih izjava.

12:8 “Jer ćete siromahe uvijek imati sobom” Ovo se odnosi na Ponovljeni zakon 15:4.11. Ovo nije bila ponižavajuća primjedba o brizi za siromahe nego naglašavanje ponašanja Isusa kao Mesije (usp. stih 35; 7:33; 9:4). SZ je jedinstven među književnostima drevnoga Bliskog Istoka što se tiče prava i naređene brige o siromašnima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:9-11

⁹Veliko mnoštvo Židova načulo je da On bijaše tamo; i oni dodoše, ne samo zbog Isusa, nego da možda vide i Lazara, kojeg je On uskrisio od mrtvih. ¹⁰Ali glavni svećenici namjeravali su ubiti Lazara također; ¹¹ali zbog njega mnogi Židovi odoše i uzvjeroše u Isusa.

12:9 “Veliko mnoštvo Židova načulo je da On bijaše tamo” Ovo je u Ivanu neuobičajena uporaba pojma “Židovi”. Uobičajeno upućuje na religijske vođe u oporbi Isusu. Doduše, u 11:19.45; 12:17, izgleda upućuje na građane Jeruzalema koji su bili prijatelji s Lazarom i došli su na njegov sprovod.

12:10 “glavni svećenici namjeravali su ubiti Lazara također” Oni su htjeli ukloniti dokaz! Njihove pobude bile su strah (usp. 18:48) i zavist (usp. 11:48; 12:11).

Morali su imati u mislima da je Isusovo djelo oživljavanja bio osamljen, rijedak događaj. Sljepoća i predrasuda ovih židovskih vođa odražava tamu paloga čovječanstva.

12:11 Ovo se odnosi na prijašnji tekst 11:45. Vidi Posebnu temu: Ivanova uporaba GLAGOLA “vjerovati” u 2:23.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:12-19

¹²Sljedećeg dana veliko mnoštvo koje je došlo na blagdan, kad ču da Isus dolazi u Jeruzalem, ¹³uze grane od palme te izide kako bi Ga srelo, i poče klicati: “Hosana! BLAGOSLOVLJEN JE ONAJ KOJI DOLAZI U IME GOSPODNE, čak Kralj Izraela.” ¹⁴Isus, našavši mladog magarca, sjede na njega; kao što je pisano: ¹⁵“NE BOJ SE, KĆERI SIONSKA; GLE, TVOJ KRALJ DOLAZI, SJEDUĆI NA MLADOM MAGARETU.” ¹⁶Njegovi učenici to prvo nisu razumjeli na blagdan; ali kad Isus bijaše proslavljen, tada se sjetiše da to bijaše pisano o Njemu, i da su oni to učinili Njemu. ¹⁷Tako ljudi, koji bijahu s Njim kad je On pozvao Lazara neka izide iz groba i podigne od mrtvih, nastaviše svjedočiti o Njemu. ¹⁸Jer iz toga razloga dodoše i sretoše Ga, što su čuli da je On izveo taj znak. ¹⁹Tako farizeji rekoše jedan drugome: “Vidite da ne činite nikakvo dobro; gledajte, svijet je otišao za Njim.”

12:12-19 Ovo je Ivanov prikaz Isusova pobjedničkog ulaska u Jeruzalem (usp. Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:29-38).

12:12 “veliko mnoštvo koje je došlo na blagdan” Za židovske muškarce postojala su tri zahtijevana blagdana (usp. Izl 23:14-17; Lev 23; Pnz 16:16). Životna želja Židova koji su živjeli van Palestine (dijaspora) bila je pohoditi blagdan u Jeruzalemu. Tijekom tih imenovanih blagdana, Jeruzalem se uvećao za tri do pet puta od njegova uobičajenoga stanovništva. Ovaj izričaj upućuje na taj golem broj znatizeljnih hodočasnika koji su čuli o Isusu i htjeli Ga vidjeti (usp. 11:56).

12:13 “grane od palme” Ovo je neuobičajen grčki izričaj za palmino granje. Neki vjeruju da su palme jednom narasle na obroncima Maslinske gore (tj. Josip [Flavije – op.prev.]), dok drugi vjeruju da su bile uvezene iz Jerihona. Izgleda da su one bile simbol za pobjedu ili slavlje (usp. Otk 7:9). Koristile su se svake godine u obredima Blagdana sjenica (usp. Lev 23:40) i na Pashu (tradicija iz razdoblja Makabejaca).

▣ **“poče klicati”** Ovo je IMPERFEKT koji predstavlja (1) ponovljeno djelovanje u prošlom vremenu ili (2) počinjanje djelovanja u prošlom vremenu.

▣ **“Hosana”** Ovaj pojam znači “spasi sada” ili “spasi molim” (usp. Ps 118:25-26). Tijekom Pashe obredno su izgovarali uzvišene psalme (usp. Ps 113 – 118) dok su hodočasnici koračali prema Hramu. Mnoga od ovih djelovanja i izričaja bila su ponavljana svake godine tijekom blagdana Pashe. Ali ove određene godine pronašli su konačno značenje u Isusu! Mnoštvo je to osjetilo. Farizeji su to prepoznali.

▣ **“ONAJ KOJI DOLAZI U IME GOSPODNE”** Ovo je točno ono što je Isus tvrdio. On je bio Onaj Poslan! On je predstavljao YHWH-u.

▣

NASB

“čak Kralj Izraela”

NKJV, NRSV, TEV, NJB

“Kralj Izraela”

Ovaj izričaj nije bio dio Psalma, ali je dodan od mnoštva. Izgleda da je on izravno smjerenje na Isusa kao mesijanskoga Kralja obećanog u II. Samuelovoj 7 (usp. 1:49; 19:19).

12:14 “mladog magarca” Magarci su bili kraljevski vojni jahači konji izraelskih kraljeva (usp. I. Kr 1:33.38.44). Samo je kralj jahao na svome magarcu, stoga, bilo je veoma važno da Isus jaše na magarcu koji nikad prije nije bio jahan (usp. Mk 11:2).

12:14-15 “kao što je pisano” Ovo je navod iz Zaharije 9:9. Ždrijebe magarca ne govori samo o kraljevskoj časti nego i o poniznosti. Isus nije došao kao pobjedonosna vojna osoba židovskoga očekivanja, nego Sluga koji trpi iz Izaije 53 jašući na ždrebetu magarca.

12:16 “Njegovi učenici to prvo nisu razumjeli na blagdan” Ovo je drugi očevidac, bolno Ivanovo sjećanje. Ovo je opetovana tema (usp. 2:22; 10:6; 16:18; Mk 9:32; Lk 2:50; 9:45; 18:34). Tek nakon Uznesenja i Pedesetnice njihove su duhovne oči bile potpuno otvorene.

▣ **“ali kad Isus bijaše proslavljen, tada se sjetiše”** Ovo je bila jedna od službi Svetoga Duha (usp. 14:26 i 2:22).

Ovaj stih pokazuje također da su pisci Evanđelja gradili svoja Evanđelja iz osobnog iskustva uskrskog Krista. Sinoptici predstavljaju Isusa u povijesnome razvoju i kriju Njegovu slavu do vrhunca njihovih predstavljanja, ali Ivan piše svoje čitavo Evanđelje u svjetlu proslavljenoga Mesije. Evanđelja odražavaju kasnija sjećanja i vjeru ovih nadahnutih ljudi koju je zajednica trebala. Stoga, postoje dvije povijesne okolnosti (Isus i pisci Evanđelja), oboje nadahnute.

▣ **“proslavljen”** Vidi bilješku u 1:14.

12:17 Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8. Vidi Uvidi u tekst, C.

12:19 “farizeji rekoše jedan drugome” Ovo je još jedan proročki nagovještaj. Odnosi se na (1) Židove, 11:48; 12:11 i (2) ne-Židove, stihovi 20-23. Odražava dvije povijesne okolnosti: Isusov život i ranu Crkvu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:20-26

²⁰Tamo su sad bili neki Grci među onima koji su išli na slavljenje blagdana; ²¹ovi tada dodoše k Filipu, koji bijaše iz Betsaide u Galileji, te ga *počeše* ispitivati, govoreći: “Gospodine, želimo vidjeti Isusa.” ²²Filip dođe i reče Andriji; Andrija i Filip dodoše i rekoše Isusu. ²³I Isus im odgovori, govoreći: “Došao je čas da Sin Čovječji bude proslavljen. ²⁴Zaista, zaista, Ja vam kažem, osim ako zrno pšenice ne padne u zemlju i umre, ono ostaje samo; ali ako umre, ono rodi mnogo roda. ²⁵On tko ljubi svoj život gubi ga, a on tko mrzi svoj život u ovome svijetu očuvat će ga za život vječni. ²⁶Ako Me itko služi, mora Me slijediti; i tamo gdje sam Ja, tamo će biti i Moj sluga; ako Me itko služi, njega će častiti Otac.”

12:20 “neki Grci” Ovo je bilo korišteno u smislu ne-Židova, ne posebice etničkih Grka.

▣ **“među onima koji su išli na slavljenje blagdana”** PREZENT daje naslutiti da su oni bili u odori za odlazak na Blagdan. Oni su bili ili (1) bogo-bojazni ili (2) prozeliti na Vratima. Prvi su bili redoviti štovatelji u sinagogi a drugi su službeno postali preobraćenici na židovsku vjeru.

12:21 “te ga počēše ispitivati” Ovo je IMPERFEKT koji znači (1) oni su pitali ponovno i ponovno ili (2) oni počēše pitati. Oni su željeli privatan razgovor s Isusom. Očito ovo je bio posljednji otkucaj na proročkome satu prije Isusove smrti (usp. stih 23).

12:22 Filip (ljubitelj konja) i Andrija (srčan) jedina su dva apostola koja imaju grčka imena. Možda je to ovim Grecima omogućilo (tj. ne-Židovima) da osjećaju kako im mogu pristupiti.

12:23 “Došao je čas” Ovo je PERFEKT. Ivan često koristi pojam “čas” kako bi uputio na raspeće i uskrsnuće kao vrhunske događaje Isusova poslanja (usp. 12:27; 13:1.32; 17:1). Isus je izjavio da je On došao zbog izgubljenih ovaca Izraela (usp. Mt 15:24). Sad je Njegova poruka dosegla ne-Židove!

▣ **“Sin Čovječji”** Ovo je aramejski izričaj koji jednostavno znači “ljudsko biće” (usp. Ps 8:4; Ez 2:1). Doduše, korišten je u Danielu 7:13 s dodatkom značenja Božanstva. Ovo je Isusova samo-oznaka koja povezuje dvije prirode, ljudsku i Božansku (usp. I. Iv 4:1-3).

▣ **“da bude proslavljen”** Isusova smrt uvijek je smjerana kao “Njegova slava”. Pojam “slava” korištena je nekoliko puta u okviru (usp. stihove 28 [dva puta]; 32, i 33). Često je korišten za označavanje Isusove smrti i uskrsnuća (usp. 13:1.32; 17:1). Vidi bilješku u 1:14.

12:24 “osim ako zrno pšenice ne padne u zemlju i umre” Ovo je fenomenološki ili opisni jezik, stvari koje dolaze na svjetlo u pet očitovanja. Jedno sjeme može proizvesti mnogo sjemenja (usp. 15:2.4.5.8.16; I. Kor 15:36). Njegova smrt dovela je mnoge istinskome životu (usp. Mk 10:45).

▣ **“ako”** Ovo je niz TREĆEG RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA u ovome okviru koji znači moguće djelovanje (usp. stihove 24.26.32.47).

12:25 “On tko ljubi svoj život gubi ga” Ovo je igra grčkoga pojma *psychē*, koji upućuje na bit ljudske osobnosti ili životne snage (usp. Mt 10:39; 16:24-25; Mk 8:34-35; Lk 9:23-24). Kad jednom netko uzvjeruje Kristu, dat mu je novi život. Ovaj novi život je dar od Boga za služenje, ne za osobnu uporabu. Vjernici su poslužitelja toga novog života. Mi smo oslobođeni od ropstva grijeha kako bismo postali slugе Boga (usp. Rim 6:1 – 7:6).

Lažni pastiri u poglavlju 10 pokušavaju “spasiti” svoje živote bijegom. Ali Isus je položio Svoj život, tako također, isto moraju učiniti vjernici (usp. II. Kor 5:12-15; Gal 2:20).

▣ **“gubi ga”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Pojam (vidi Posebnu temu u 10:10) znači “uništiti”, još jedna riječ s dva značenja. Ovo je oprečje “vječnome životu”. Ako netko nema vjeru u Krista, ovo je jedina mogućnost. Ovo uništenje nije anihilacija, nego gubitak osobnoga odnosa s Bogom (koji je srž Pakla).

▣ **“mrzi”** Ovo je hebrejski idiom usporedbe. Bog mora biti prvenstvo (usp. Jakovljeve žene, Post 29:30.31; Pnz 21:15; Ezav i Jakov, Mal 1:2-3; Rim 10 – 13; jedna obitelj, Lk 14:26).

▣ **“život”** Ovo je grčki pojam *zoē*. U Ivanu je korišten dosljedno kako bi uputio na (1) duhovni život; (2) vječni život; (3) život novoga doba; i (4) uskrslı život. Istinski život je sloboda od nasilništva “sebe”, što je srž Pada.

12:26 “Ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači moguće djelovanje.

▣ **“mora Me slijediti”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA koji govori o neprekidnom odnosu (usp. Iv 15). To je zanemareno biblijsko pitanje o ustrajnosti (vidi Posebnu temu: Potreba ustrajnosti u 8:31). Ovo pitanje često je zbrkano teološkim napetostima između Suverenoga Boga i ljudskog htijenja. Doduše, bolje je spasenje vidjeti kao iskustvo Saveza.

Bog uvijek daje prvi podstrek (usp. 6:44.65) i postavlja raspored, ali On također zahtijeva odaziv čovječanstva na Njegovu ponudu u pokajanju i vjeri (usp. Mk 1:15; Djela 20:21), oboje kao početnu odluku i učeništvo čitavoga života. Ustrajnost je dokaz da Ga poznajemo (usp. Mt 10:22; 13:20-21; Gal 6:9; I. Iv 2:19; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21).

Kršćanska doktrina, temeljena na Bibliji, često dolazi u paradoksalnim, napetostima-punim parovima. Osobine istočnjačke književnosti su ovi slikoviti, oprečni obrasci razmišljanja. Suvremeni zapadnjački čitatelji često iznuđuju paradokse ili/ili odabire kad misle da su oboje/i istine.

Kako bi se slikovito prikazale moje opaske, uključio sam dio iz tečaja tumačenja Biblije naslovljenog “Biblijski paradoksi”:

“Biblijski paradoksi”

1. Ovaj uvid bio mi je osobno od najveće pomoći kao onome koji voli i vjeruje Bibliji kao Riječi Božjoj. U pokušaju uzimanja Biblije ozbiljno postalo je očito da različiti tekstovi otkrivaju istinu na birane, a ne sustavne načine. Jedan nadahnuti tekst ne može poništiti ili podcijeniti drugi nadahnuti tekst! Istina dolazi u poznavanju čitavoga Pisma (čitavo je Pismo, ne samo neko, nadahnuto, usp. II. Tim 3:16-17), ne u navođenju pojedinačnih odlomaka (proof-texting)!
2. Većina biblijskih istina (istočnjačka književnost) predstavljena je u dijalektalnim ili paradoksalnim parovima (sjetite se da su autori NZ-a, osim Luke, hebrejski mislioci, koji su pisali običnim grčkim). Mudrosna književnost i poezija predstavljaju istinu u usporednim crtama. Proturječan paralelizam djeluje kao paradoks. Taj umjetni paralelizam djeluje kao usporedni odlomci. Nekako su oboje jednakovrijedno istiniti! Ovi paradoksi bolni su za naše njegovane, jednostavne predaje!
  - a. predestinacija nasuprot ljudskoj slobodnoj volji
  - b. sigurnost vjernika nasuprot potrebi za ustrajnošću
  - c. izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu
  - d. Isus kao Bog nasuprot Isusu kao čovjeku
  - e. Isus kao jednak Ocu nasuprot Isusu kao podložnome Ocu
  - f. Biblija kao Riječ Božja nasuprot ljudskome autorstvu
  - g. bezgriješnost (perfekcionizam, usp. Rim 6) nasuprot manjem griješenju
  - h. početno trenutačno opravdanje i posvećenje nasuprot napredujućem posvećenju
  - i. opravdanje vjerom (Rim 4) nasuprot opravdanju potvrđenom djelima (usp. Jak 2:14-26)
  - j. kršćanska sloboda (usp. Rim 14:1-23; I. Kor 8:1-13; 10:23-33) nasuprot kršćanskoj odgovornosti (usp. Gal 5:16-21; Ef 4:1)
  - k. Božja transcendentnost nasuprot Njegovoj imanentnosti
  - l. Bog kao konačno nespoznatljiv nasuprot spoznatljivosti u Pismu i Kristu
  - m. mnoge Pavlove metafore za spasenje:
    - (1) posinjenje
    - (2) posvećenje
    - (3) opravdanje
    - (4) iskupljenje
    - (5) proslavljenje
    - (6) predodređenje (predestinacija)
    - (7) izmirenje
  - n. Kraljevstvo Božje kao sadašnjost nasuprot budućem dokončanju
  - o. pokajanje kao Božji dar nasuprot pokajanju kao naloženome odzivu za spasenje (usp. Mk 1:15; Djela 20:21)
  - p. SZ je neprolazan nasuprot SZ-u koji je prošao te je nevažeci i uzaludan (usp. Mt 3:17-19 nasuprot 5:21-48; Rim 7 nasuprot Gal 3)
  - q. vjernici su sluge/robovi ili djeca/baštinici.”

▣ **“tamo gdje sam Ja, tamo će biti i Moj sluga”** Ova tema je ponovljena u 14:3; 17:24; II. Korinćanima 5:8; Filipljanima 1:23; I. Solunjanima 4:17! Kršćanstvo je prvenstveno osobni odnos s Bogom! Cilj je odnosni: Njegova prisutnost, Njegovo zajedništvo!

Mi smo stvoreni za zajedništvo s Bogom (usp. Post 1:26-27). Spasenje je ponovna uspostava slomljenoga zajedništva u edenskome vrtu. Ivan naglašava da je ovo zajedništvo ponovo uspostavljeno sada!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:27-36a

²⁷“Sad je Moja duša potresena; i što ću reći: ‘Oče, spasi Me od ovoga časa?’ Ali zbog ove svrhe dodoh do ovoga časa. ²⁸Oče, proslavi Svoje ime.” Tada dođe glas s neba: “Ja sam ga već proslavio, i opet ću ga proslaviti.” ²⁹Tako mnoštvo ljudi koji stajaše tamo i to čuše rekoše da je to bila grmljavina; drugi su rekli: “Anđeo Mu je govorio.” ³⁰Isus odgovori i reče: “Ovaj glas nije došao za Moje dobro, nego za vaša dobra. ³¹Sad je sud nad ovim svijetom; sad će vladar ovoga svijeta biti izbačen. ³²A Ja ću, ako budem podignut sa zemlje, privući sve ljude k Sebi.” ³³Ali On ovo reče kako bi naznačio vrstu smrti kojom je On morao umrijeti. ³⁴Mnoštvo Mu tada odgovori: “Mi smo naučili iz Zakona da će Krist ostati zauvijek; i kako Ti možeš reći: ‘Sin Čovječji mora biti podignut’? Tko je Sin Čovječji?” ³⁵Tako im Isus reče: “Još je samo malo Svjetlo među vama. Hodajte dok imate Svjetlo, tako da vas tama ne obuzme; on tko hoda u tami ne zna kuda ide. ³⁶Dok imate Svjetlo, vjerujte u Svjetlo, kako biste mogli postati sinovi Svjetla.”

12:27 “Moja (je) duša potresena” Ovo je PERFECT PASIVNOGA INDIKATIVA. Izvršitelj (Otac, Sotona, okolnosti, itd.) nije izražen. To je jak pojam korišten na nekoliko načina u NZ-u:

- Herodov strah (Mt 2:3)
- strah učenika (Mt 14:26)
- Isusova uznemirujuća tjeskoba (Iv 12:26; 13:21)
- Crkva u Jeruzalemu (Djela 15:24)
- razdor krivih učitelja u crkvama Galacije (Gal 1:7).

Ovo je bio Ivanov način dovođenja u odnos Isusove ljudske borbe sa skorom traumom Njegova raspeća (usp. Mk 14:32 i dalje). Ivan ne bilježi Isusovu agoniju u Getsemaniji, ali ovo je ista okolnost.

▣ **“spasi Me od ovoga časa”** Postoji mnogo rasprava o točnome značenju ove izjave. Je li ovo molitva (tj. Mt 26:39)? Je li ovo iznenadni odaziv na ono što ne bi smjelo biti učinjeno (NET Biblija)?

▣ **“zbog ove svrhe dodoh do ovoga časa”** Isusov život razvijao se prema Božanskome naumu (usp. Lk 22:22; Djela 2:23; 3:18; 4:28) kojeg je Isus u potpunosti razumio (usp. Mt 20:28; Mk 10:45).

12:28 “proslavi Svoje ime” Otac se odazvao u stihu 28b. Ovaj pojam “proslavi” je veoma tečan. On upućuje na:

- pred-postojeću slavu (usp. 17:5)
- Isusovo otkrivenje Oca (usp. 17:4)
- Isusovo raspeće i uskrsnuće (usp. 17:1).

Vidi bilješku u 1:14.

▣ **“glas s neba”** Ovo rabini nazivaju *bath-kol*. Još od vremena Malahije nije bilo proročkoga glasa u Izraelu. Ako je Božja volja bila da bude potvrđen, to bi trebalo biti učinjeno glasom s Neba. Evanđelja objavljuju da je Bog tijekom Isusova života govorio tri puta:

- prilikom Isusova krštenja, Matej 3:17
- prilikom preobrazbe, Matej 17:5
- ovdje u ovome stihu.

12:29 “Tako mnoštvo ljudi koji stajaše tamo i to čuše rekoše” Postoje dva tumačenja ovoga događaja: (1) bila je grmljavina. Ovo je korišteno za Božji govor u SZ-u (usp. II. Sam 22:14; Job 37:4; Ps 29:3; 18:13; 104:7) ili (2) kad Mu je govorio anđeo. Ovo je slično zbunjenosti zbog Savlova iskustva u Djelima apostolskim 9:7; 22:9.

12:30 “Isus odgovori i reče: ‘Ovaj glas nije došao za Moje dobro, nego za vaša dobra’” Izričaj je semitska usporedba. Ovo znači da to nije bilo isključivo za njih nego prvenstveno za njih (usp. 11:42).

12:31 “Sad je sud nad ovim svijetom” Ovo je usporedna građa s narednim izričajem (“vladar ovoga svijeta [će] biti izbačen”). Vrijeme kad će se to zbiti nije određeno (vidi sljedeću Posebnu temu).

Doista se slažem s F.F. Bruceom, *Answers to Questions* (str. 198), da je stih još jedan primjer onoga što C.H. Dodd naziva “ostvarena eshatologija”. Za Ivana, Isus je već donio oboje i spasenje za vjernike i Sud za nevjernike. Glede toga analogno je gramatički oblik nazvati “PROROČKI PERFEKT”. Budućnost nečega toliko je izvjesna da je izražena kao već događajuća!

▣ **“vladar ovoga svijeta”** Ovo upućuje na osobnu silu zla (usp. 14:30; 16:11) u hebrejskome poznatu kao “Sotona” ili “protivnik” (usp. Job 1-2) ili u grčkome kao “đavao” ili “klevetnik” (usp. Mt 4:1.5.8.11; 13:39; 25:41; Iv 6:70; 8:44; 13:2; II. Kor 4:4; Ef 2:2). Ova dva imena su istoznačnice u Mateju 4:1-11 i Ivanu 13:2.27. On je zbačen s Neba tako da ne može nastaviti optuživati/klevetati Isusove sljedbenike.

POSEBNA TEMA: OSOBNO ZLO

Ovaj predmet vrlo je težak iz nekoliko razloga:

1. SZ ne otkriva izvornog neprijatelja dobru, nego Slugu YHWH koji nudi čovječanstvu drugu mogućnost i optužuje čovječanstvo za nepravdu (A. B. Davidson, *Old Testament Theology*, str. 300-306).
2. zamisao Božjega osobnoga izvornog neprijatelja razvijala se unutar-biblijske (ne kanonske) književnosti pod utjecajem perzijske religije (*Zoroastrijizam*). Ova je, zauzvrat, imala veliki utjecaj na rabinski judaizam.
3. NZ razvija SZ-ne teme u iznenađujuće krutim, ali odabranim, skupinama.

Ako netko pristupi proučavanju zla s gledišta biblijske teologije (proučavanje svake Knjige ili pisca ili književne vrste i zasebno opisano) onda su otkrivena vrlo različita gledišta zla.

Ako, doduše, netko pristupi proučavanju zla s ne-biblijskoga ili naročito-biblijskoga pristupa svjetskim religijama ili istočnjačkim religijama tada je većina NZ-nih događaja pretkazana u perzijskom dualizmu i grčko-rimskome spiritizmu.

Pod pretpostavkom da je netko odan Božanskome autoritetu Pisma, onda NZ-no događanje mora biti viđeno kao napredujuće otkrivenje. Kršćani se moraju zaštititi od dopuštajućega židovskog folklora ili engleske književnosti (tj. Dantea, Miltona) kako bi unaprijedili razjašnjenje zamisli. U ovome području otkrivenja postoje dakako tajnovitosti i dvosmislenosti. Bog je odabrao ne otkriti sve vidove zla, njegovo podrijetlo, njegovu svrhu, ali On je otkrio njegov poraz!

Izgleda da je u SZ-u pojam Satan [Sotona] (BDB 966) ili optužitelj u odnosu s tri izdvojene skupine:

1. ljudski optužitelji (I. Sam 29:4; II. Sam 19:22; I. Kr 11:14.23.25; Ps 109:6)
2. anđeoski optužitelji (Br 22:22-23; Zah 3:1)
3. demonski optužitelji (I. Ljet 21:1; I. Kr 22:21; Zah 13:2).

Samo kasnije u međuzavjetnome razdoblju je zmija [izdajnik] iz Postanka 3 poistovjećena sa Sotonom (usp. Knjiga mudrosti 2:23-24; II. Henokova 31:3), i čak je kasnije ovo dobilo rabinsku mogućnost (usp. *Sot 9* i *Sanh. 29a*). “Sinovi Božji” iz Postanka 6 postaju zli anđeli u I. Henokovoj 54:6. U rabinskoj teologiji oni su postali podrijetlo zla. Spominjem ovo, ne da bih branio ovu teološku ispravnost, nego kako bih pokazao njen razvitak. U NZ-u ove SZ-ne djelatnosti bile su dodane anđelima, utjelovljenom zlu (tj. Sotoni) u II. Korinćanima 11:3; Otkrivenje 12:9.

Podrijetlo utjelovljenog zla teško je ili nemoguće (ovisno o vašoj točki gledišta) odrediti iz SZ-a. Jedan razlog za to je izraelski jak monoteizam (usp. I. Kr 22:20-22; Prop 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Sva uzročnost pripisana je YHWH-i kako bi se pokazala Njegova jedinstvenost i prvenstvo (usp. Iz 43:11; 44:6.8.24; 45:5-6.14.18.21.22).

Izvori mogućih obavijesti su (1) Job 1-2, gdje je Satan jedan od “sinova Božjih” (tj. anđela) ili (2) Izaija 14; Ezekiel 28, gdje su častohlepni bliskoistočni kraljevi (Babilona i Tira) korišteni za slikovit prikaz ponosa Sotone (usp. I. Tim 3:6). Ja imam pomiješane osjećaje glede toga pristupa. Ezekiel koristi metaforu edenskoga vrta ne samo za kralja Tira kao Sotone (usp. Ez 28:12-16), nego i za kralja Egipta kao stabla spoznaje dobra i zla (Ez 31). Doduše, Izaija 14, posebice stihovi 12-14, izgleda opisuju pobunu anđela zbog ponosa. Ako nam je Bog želio otkriti posebnu narav i podrijetlo Sotone ovo je vrlo neizravan način i mjesto za napraviti to. Moramo se zaštititi protiv stremjenja sustavne teologije da uzme male, dvosmislene dijelove različitih izjava, autora, knjiga, i književnih vrsta te ih spaja kao dio jedne Božanske slagalice.

Alfred Edersheim (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, tom 2, dodaci XIII [str. 748-763] i XVI [str. 770-776]) kaže da je rabinski judaizam bio pretjerano pod utjecajem perzijskoga dualizma i demonskih spekulacija. U ovome području rabini nisu dobar izvor za istinu. Isus se temeljito razišao od učenja Sinagoge. Ja mislim da je rabinska zamisao anđeoskog posredovanja i protivljenja davanja Zakona Mojsiju na brdu Sinaj otvorila vrata zamisli o arkandeoskome neprijatelju YHWH-e kao i čovječanstvu. Postoje dva velika boga perzijskoga (Zoroaster) dualizma, *Ahriman* i *Ormuzd* [ili Ahura Mazda - op.prev], dobro i zlo. Ovaj se dualizam razvijao u judaistički ograničeni dualizam YHWH i Sotone.

Sigurno postoji napredujuće otkrivenje u NZ-u kao što je razvitak zla, ali ne kao razrada rabinske objave. Dobar primjer ove razlike je “rat u Nebu”. Pad Sotone je logička neizbježnost, ali osobitosti nisu date. Čak i ono što je dato

prekriveno je apokaliptičkom književnošću (usp. Otk 12:4.7.12-13). Iako je Sotona pobijeden i zlo prognano na Zemlju, on ipak djeluje kao JHWH-in sluga (usp. Mt 4:1; Lk 22:31-32; I. Kor 5:5; I. Tim 1:20).

U ovome području moramo zauzeti našu radoznalost. Postoje osobne sile kušnje i zla, ali postoji ipak samo jedan Bog i čovječanstvo je još uvijek odgovorno za njegove/njene izbore. Postoji duhovna borba, i prije i poslije spasenja. Pobjeda može jedino doći i ostati u i kroz Trojedinoga Boga. Zlo je bilo pobijedeno i ono će biti uklonjeno!

▣ **“(će) biti izbačen”** Ovo je FUTUR PASIVNOGA INDIKATIVA. Pismo ne navješćuje točno vrijeme pada Sotone s Neba. O Sotoni se možda raspravlja u Izaiji 14 i Ezekielu 28 u podređenome smislu. Proročki odlomak bavi se ponositim kraljevima Babilona i Tira. Njihova grješna oholost odražava Sotonovu (usp. Iz 14:12.15; Ez 28:16). Doduše, Isus je tijekom misijskoga puta sedamdesetorice rekao da je On vidio pad Sotone (Lk 10:18).

Kroz SZ postoji razvitak Sotone. Izvorno on je bio službujući anđeo, ali zbog ponosa, postao je neprijatelj Boga. Najbolja rasprava o tome prijepornome predmetu je u knjizi A.B. Davidsona, *Old Testament Theology*, str. 300-306.

POSEBNA TEMA: RAT U NEBU (uzeto iz Komentara Otkrivenja)

Postojalo je mnogo rasprava kao ona o određivanju vremena ovog sukoba. Izgleda da je ovo Isus spomenuo u Luki 10:18 i Ivanu 12:31. No strahovito je teško pokušati kronološki odrediti vrijeme događaja:

1. prije Postanka 1:1 (prije stvaranja)
2. između Postanka 1:1 i 1:2 (teorija jaza)
3. u SZ-u nakon Joba 1-2 (Satan u Nebu)
4. u SZ-u nakon I. Kraljevima 22:21 (Sotona u nebeskome vijeću)
5. u SZ-u nakon Zaharije 3 (Sotona u Nebu)
6. u SZ-u kao u Izaiji 14:12; Ezekielu 28:15 i II. Henokova 29:4-5 (osuđen kralj Istoka)
7. u NZ-u poslije Isusove kušnje (usp. Mt 4)
8. u NZ-u tijekom poslanja sedamdesetorice (vidio je pad Sotone s Neba, usp. Lk 10:18)
9. u NZ-u nakon pobjedničkoga ulaska u Jeruzalem (vladar ovoga svijeta je zbačen, usp. Iv 12:31)
10. u NZ-u nakon Isusova uskrsnuća i uzašašća (usp. Ef 4:8; Kol 2:15)
11. na kraju vremena (usp. Otk 12:7, moguće kad je Sotona jurišao na Nebo u potrazi za Djetetom).

Jednostavno bismo ovo mogli vidjeti kao vječnu bitku između Boga i mnoštva zla; ovaj sukob ide prema tome da bude dovršen u konačnome porazu Zmaja i njegovog zla. U Otkrivenju 20 oni su uklonjeni i odvojeni!

12:32 “a Ja ću, ako budem podignut” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Ovaj pojam može značiti:

1. podignut (usp. 3:14)
2. razapet (usp. 8:28)
3. uzvišen (usp. Djela 2:33; 5:31)
4. visoko uzvišen (usp. Fil 2:9).

Ovo je umnožavanje značenja pojmova (dvostruki ulazi) koji daju osobine Evanđelju po Ivanu.

▣ **“privući (ću) sve ljude k Sebi”** Ovo može biti smjerenje na YHWH-in Savez ljubavi za Izrael u Jeremiji 31:3 koji je, naravno, odlomak o “Novom savezu” (usp. Jer 31:31-34). Bog snubi ljude za Svoju ljubav i djeluje prema njima. Ova ista uporaba metaforičkoga pojma nalazi se u Ivanu 6:44 i objašnjena je u 6:65.

Ovdje naveden “sve” je sveopći poziv i obećanje iskupljenja (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5; Iz 2:2-4; Iv 1:9.12.29; 3:16; 4:42; 10:16; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:2; 4:14)!

Tamo postoji znakoviti drugi oblik toga izričaja. “Sve” može biti MUŠKOGA RODA, koji bi se preveo “svi ljudi” i pronađen je u drevnim grčkim rukopisima P^{75(VID)}, **κ**², B, L, i W, dok bi se SREDNJI ROD preveo “sve stvari”, i pronađen je u P⁶⁶ i **κ**. Ako je to SREDNJI ROD on bi govorio o kozmičkome iskupljenju Krista istovjetno Kološanima 1:16-17, što bi vjerojatno odražavalo gnostičku herezu tako očitu u I. Ivanovoj. UBS⁴ daje MUŠKOM RODU ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

12:33 “On ovo reče kako bi naznačio vrstu smrti kojom je On morao umrijeti” To je već druga Ivanova urednička opaska. Ona je u odnosu s Ponovljenim zakonom 21:23 gdje je visjeti na drvu nazvano “proklet od Boga”. To je zašto su religijski vođe htjeli razapeti Isusa, ne kamenovati. Isus je podnio prokletstvo Zakona za nas (usp. Gal 3:13).

12:34 “Mnoštvo Mu tada odgovori ... Krist (će) ostati zauvijek” Ovo je moguće smjerenje na Psalam 89:4.29.35-37. SZ je očekivao samo jedan dolazak Mesije i Njegovu uspostavu palestinske vladavine svjetskoga mira (usp. Ps 110:4; Iz 9:7; Ez 37:25 i Dn 7:14). Za “zauvijek” vidi Posebnu temu u 6:58.

▣ **“Sin Čovječji”** Mnoštvo (vidi Uvidi u tekst, C) morali su čuti Isusov nauk/propovijed (moguće u stihovima 23-24 za naslov i stihovi 30-32 za GLAGOL “podići”) jer su oni koristili Njegovu jedinstvenu samo-oznaku. Ovo je jedino mjesto gdje je [Isusova samo-oznaka – op. prev.] uporabljena od drugih. U sklopu judaizma nije bilo mjerodavnoga naslova ili mesijanske oznake.

12:35 “Hodajte dok imate Svjetlo” Isus je požurivao Svoje slušatelje na trenutačan odaziv na Njegove riječi. Njegovo je vrijeme na Zemlji bilo ograničeno. On je bio oko zadnjega tjedna na Zemlji. Njegov predodređeni čas je došao (stih 23).

U svjetlu ovoga izričaja (tako čestog u Ivanu) postoji povijesno smjerenje i egzistencijalno smjerenje. Ono što je Isus rekao je istina za svakoga tko čuje Evanđelje (tj. parabola o tlima).

Ovo je metaforička uporaba “hoda” kao načina života (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, koji nastavlja Isusov naglasak na vjerovanju kao na neprekinutom odnosu i učeništvu, ne samo na početnoj odluci (usp. stihove 44-46).

12:36 Ova tema Isusa kao svjetla svijeta bila je glavni opetovani naglasak u Ivanu (usp. 1:4.5.7.8.9; 3:19.20.21; 5:35; 8:12; 9:5; 11:9.10; 12:35.36.46). Mrak i svjetlo su također oprečne duhovne stvarnosti u židovskoj mudrosnoj književnosti i u svicima s Mrtvoga mora.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:36b-43

^{36b}Ove stvari Isus govoraše, i On ode i sakrije se od njih. ³⁷Ali iako je On prije izveo pred njima toliko mnogo znakova, još nisu vjerovali u Njega. ³⁸Ovo bijaše da se ispuni riječ proroka Izaije koji je govorio: “GOSPODINE, TKO POVJEROVA NAŠEM GOVORENJU? I KOME JE BILA OBJAVLJENA VOJSKA GOSPODNJA?” ³⁹Iz toga razloga oni ne moguše vjerovati, jer Izaija ponovo reče: ⁴⁰“ON IM OSLIJEPI NJIHOVE OČI I OTVRDNE NJIHOVO SRCE, TAKO DA NE BI MOGLI VIDJETI SVOJIM OČIMA I RAZUMJETI SVOJIM SRCEM, I OBRATITI SE I JA IH ISCIJELITI.” ⁴¹Ove stvari Izaija reče jer je vidio Njegovu slavu, i govorio s Njim. ⁴²Ipak su mnogi čak i od vladara povjerovali u Njega, ali *Ga* nisu priznavali, zbog straha da bi bili izbačeni iz sinagoge; ⁴³zato jer su više ljubili pohvalu od ljudi nego pohvalu od Boga.

12:37 Kakva žalosna opaska. Duhovna sljepoća je zastrašujuća (usp. II. Kor 4:4). Osobina ovoga stiha je neoprostiv grijeh (vidi Posebnu temu u 5:21).

12:38 “riječ proroka Izaije” Ovo je navod iz odlomka Izaije 53:1 koji govori o sluzi koji pati.

12:39-40 Ovo su teški stihovi. Otvrđnuje li Bog ljude tako da se oni ne mogu odazvati? Uvrstio sam svoje komentare iz Izaije 6:9-10 i Rimljanima 11:7 (vidi www.freebiblecommentary.org).

Izaija 6:9-10 Kao što je YHWH otkrio Svoju svrhu za Izaijinu službu, On je otkrio Izaiji odaziv koji će imati njegovu poruku na Judu:

1. idi, stih 9, BDB 229, KB , *Qal* IMPERATIV
2. reci, stih 9, BDB 55, KB , *Qal* PERFEKT
3. nastaviti slušati, stih 9, *Qal* IMPERATIV i *Qal* INFINITIV APSOLUT BDB-a 1033, KB 1570
4. ali neće razumjeti, stih 9, BDB 106, KB 122, *Qal* IMPERFEKT uporabljeno u ZAPOVJEDNOM smislu, usp. 1:3; 5:21; 10:13; 29:14
5. nastaviti tražiti, *Qal* IMPERATIV i *Qal* INFINITIV APSOLUT BDB-a 906, KB 1157
6. ali neće razumjeti, stih 9, BDB 393, KB 380, *Qal* IMPERFEKT uporabljeno u ZAPOVJEDNOM smislu
7. učiniti srca tih ljudi neosjetljivima (doslovno “debelima”), stih 10, BDB 1031, KB 1566, *Hiphil* IMPERATIV
8. njihove uši oglušiti, stih 10, BDB 457, KB 455, *Hiphil* IMPERATIV
9. i zaslijepiti njihove oči, stih 10, BDB 1044, KB 1612, *Hiphil* IMPERATIV

Ovi IMPERATIVI praćeni su posljedicama (tri IMPERFEKTA prethodne uporabe GLAGOLA, “vidjeti”, “ćuti”, i “razumjeti”). Bog zna (ili Svojim predznanjem ili Njegovim otvrdnućem njihovih već tvrdoglavih srca/umova) da se oni neće odazvati i biti spašeni:

1. kako se ne bi pokajali, BDB 996, KB 1427, *Qal* PERFEKT nijećni
2. kako se ne bi bili iscijeljeni, BDB 950, KB 1272, *Qal* PERFEKT nijećni.

Izaija će propovijedati i moŹda se ipak netko odazove, golema većina njegovih ljudi/njegova društva neće (usp. Rim 1:24.26.28; Ef 4:19) ili se ne moŹe odazvati (usp. 29:9.10; Pnz 29:4; Mt 13:13; Rim 11:8)! Izaija ovdje nije evanđelist, nego prorok zavjetne neposlušnosti/posljedica (usp. Mt 13:13; Mk 4:12; Lk 8:10). Njegova poruka nade je za buduće dane, ne za njegove dane!

Rimljanima 11:8 “ostali otvrdnuše” Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA (usp. II. Kor 3:14). Dublji smisao je taj da ih je Bog otvrdnuo (usp. stihove 8-10). Izvršitelj otvrdnuća je đavao (usp. II. Kor 4:4). “Otvrdnuo” (*pōroō*) je medicinski pojam za bezdušnost ili sljepoću (usp. Rim 11:25; II. Kor 3:14; Ef 4:18). Ovaj isti pojam koristili su apostoli u Marku 6:52. To je drukćiji grćki pojam od 9:18 (*sklērunō*) koji je oprećje milosrđu (usp. Heb 3:8.15; 4:7).

Ovaj stih je vrlo jasan i on je saŹetak 11:1-6. Neki koji su bili izabrani povjerovali su, neki koji nisu bili izabrani otvrdnuli su. Doduše, ovaj stih nije bio pisan u izdvojenosti, kao teološki slogan. On je bio dio trajne teološke ćinjenice. Postoji napetost između istine izjavljene tako jasno u ovome stihu i sveopćih poziva poglavlja 10. Ovdje postoji tajnovitost. Ali mogućnost nije nijekanje ili umanjivanje ‘rogova’ dvojbe, paradoksalnih polova.

12:39 “Iz toga razloga oni ne moŹe vjerovati” Ovo je IMPERFEKT SREDNJEGA (deponent [koji ima pasivni oblik s aktivnim znaćenjem – op.prev.]) INDIKATIVA i PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Bili su nemoćni nastaviti u odnosu u vjeri s Isusom. Njegova su ih ćuda privukla, ali ih nisu vodila u spasonosnu vjeru/pouzdanje u Isusa kao Mesiju. U Ivanu “vjerovanje” ima stupnjeve. Svi ne postiŹu spasenje. Vidi bilješku u 8:31-59.

▣ **“jer Izaija ponovo reće”** Izaija 6:10; 43:8 upućuje na otvrdnuće Źidovskih srca u odnosu na BoŹju poruku preko Izaije (usp. Jer 5:21; Ez 12:2; Pnz 29:2-4).

12:40 “srce” Vidi narednu Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: SRCE

Grćki pojam *kardia* korišten je u Septuaginti i NZ-u kako bi izrazio hebrejski pojam *lēb* (BDB 523). Korišten je na nekoliko naćina (usp. Bauer, Arndt, Gingrich i Danker, *A Greek-English Lexicon*, str. 403-404):

1. središte fizićkoga Źivota, metafora za osobu (usp. Djela 14:17; II. Kor 3:2-3; Jak 5:5)
2. središte duhovnog Źivota (tj. morala)
  - a. Bog poznaje srce (usp. Lk 16:15; Rim 8:27; I. Kor 14:25; I. Sol 2:4; Otk 2:23)
  - b. korišteno za duhovni Źivot ćovjećanstva (usp. Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; I. Tim 1:5; II. Tim 2:22; I. Pt 1:22)
3. središte misaonog Źivota (tj. uma, usp. Mt 13:15; 24:48; Djela 7:23; 16:14; 28:27; Rim 1:21; 10:6; 16:18; II. Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; II. Pt 1:19; Otk 18:7; srce je istoznaćnica razuma u II. Kor 3:14-15 i Fil 4:7)
4. središte htijenja (tj. volje, usp. Djela 5:4; 11:23; I. Kor 4:5; 7:37; II. Kor 9:7)
5. središte osjećaja (usp. Mt 5:28; Djela 2:26.37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; II. Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. jedinstveno mjesto djelatnosti Duha (usp. Rim 5:5; II. Kor 1:22; Gal 4:6 [tj. Krist u našim srcima, Ef 3:17])
7. srce je metaforićki naćin upućivanja na ćitavu osobu (usp. Mt 22:37, navod Pnz 6:5). Misli, pobude, i djelovanja pripisane su srcu koje potpuno otkriva vrstu pojedinca. SZ ima neke neobićne uporabe pojma:
  - a. Postanak 6:6; 8:21: “Bog je bio oŹalošćen u Svome srcu”, takoder zabiljeŹi Hoše 11:8-9
  - b. Ponovljeni zakon 4:29; 6:5: “sa svim svojim srcem i svom svojom dušom ”
  - c. Ponovljeni zakon 10:16: “neobrezano srce” i Rimljanima 2:29
  - d. Ezekiel 18:31-32: “novo srce”
  - e. Ezekiel 36:26: “novo srce” nasuprot “kamenom srcu”

12:41 “Ove stvari Izaija reče jer je vidio Njegovu slavu” Ovo je potvrda da su SZ-ni proroci bili obaviješteni o Mesiji (usp. Lk 24:27). Vidi bilješku “slava” u 1:14.

12:42: “Ipak su mnogi čak i od vladara povjerovali u Njega” Isusova je poruka ubirala plodove (usp. stih 11; Djela 6:7). Vidi Posebnu temu u 2:23.

▣ **“oni Ga nisu priznavali”** Vidi Posebnu temu: Vjeroispovijed u 9:22-23.

▣ **“zbog straha da bi bili izbačeni iz sinagoge”** (usp. 9:22; 16:2).

12:43 Ovo uključuje da istinska vjera može biti slaba i plašljiva, čak neobjelodanjena! Evanđelje po Ivanu koristi vjerovati (*pisteuō*) u nekoliko značenja, od početne privlačnosti do emocionalnoga odaziva pravoj spasonosnoj vjeri.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:44-50

⁴⁴A Isus povika i reče: “On tko vjeruje u Mene, ne vjeruje u Mene nego u Onoga koji Me posla. ⁴⁵On tko vidi Mene vidi Onoga koji Me posla. ⁴⁶Ja sam došao kao Svjetlo u svijet, tako da svatko tko vjeruje u Mene neće ostati u tami. ⁴⁷Ako netko čuje Moje riječi i ne drži ih, Ja mu ne sudim; jer Ja nisam došao suditi svijetu, nego spasiti svijet. ⁴⁸On tko Me odbaci i ne primi Mojih riječi, ima jednoga koji mu sudi; riječ koju govorah je ona što će vam suditi u posljednji dan. ⁴⁹Jer Ja nisam govorio Sâm od Sebe, nego Sâm Otac koji Me posla dao Mi je zapovijed što neka kažem i što neka govorim. ⁵⁰Ja znam da je Njegova zapovijed vječni život; stoga stvari koje Ja govorim, Ja govorim upravo onako kako Mi je Otac rekao.”

12:44 “On tko vjeruje u Mene, ne vjeruje u Me nego u Onoga koji Me posla” Konačan cilj vjere je u Ocu (usp. I. Kor 15:25-27). To je opetovana tema (usp. Mt 10:40; 5:24). Znati Sina jeste znati Oca (usp. I. Iv 5:10-12).

12:45 Kakav je Bog? Vidjeti Isusa jeste vidjeti Boga (usp. 14:7-10)!

12:46 Svijet je u tami od Postanka 3 (usp. 6:5.11-12; 8:21; Ps 14:3; Iz 53:6; Rim 3:9-23).

12:47 “Ako netko čuje Moje riječi i ne drži ih” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji govori o mogućem djelovanju. Nastavljanje poslušnosti jeste znak u našem neprekinutom osobnom odnosu vjerom! Jamstvo je (vidi Posebnu temu u I. Iv 5:13) temeljeno na promijenjenome i mijenjajućem životu poslušnosti i ustrajnosti (vidi Posebnu temu u 8:31, usp. Jakovljevu poslanicu i I. Ivanovu).

12:47-48 “jer Ja nisam došao suditi svijetu, nego spasiti svijet” Isus je prvenstveno došao kako bi iskusio svijet, ali jasna činjenica Njegova dolaska prisiljava ljude na odluku. Ako Ga odbace, oni sude sami sebi (vidi Posebnu temu u 8:31, usp. Iv 3:17-21).

12:49-50 Isus je govorio s Božjom vlašću, ne Svojom vlastitom.

12:50

NASB, NKJV

“Njegova zapovijed je vječni život”

NRSV, TEV, NET

“njegova zapovijed donosi vječni život”

NJB

“njegova zapovijed znači vječni život”

REB

“njegove zapovijedi jesu vječni život”

NIV

“njegova zapovijed vodi vječnome životu”

Net (bilješka)

“njegova zapovijed dovodi u vječni život”

Prva mogućnost je doslovni grčki tekst. Drugi su pokušavali tumačiti njegovo značenje.

NASB ima Ivan 6:68 kao usporedni odlomak, dok Michael Magill u *NT TransLine* ima Ivan 17:8. Jeronimov Komentar Biblije (str. 451) ima Ivana 10:18 kao usporednicu. Očito je izričaj dvoznačan.

U Ivanu postoji nestalnost između JEDNINE i MNOŽINE riječi “zapovijed”, bez egzegetskog značaja.

POSEBNA TEMA: UPORABA POJMA “ZAPOVIJED” U IVANOVIM SPISIMA

1. Jednom koristi za Mojsijev Zakon, Ivan 8:5
2. Od Oca prema Isusa:
  - a. nadzor nad Njegovom vlastitom iskupiteljskom žrtvom, Ivan 10:18; 12:49-50; 14:31
  - b. svijet bi spoznao Isusovu ljubav za Oca, Ivan 14:31
  - c. Isus je poslušao Očevu zapovijed, Ivan 15:10
3. Od Isusa prema vjernicima:
  - a. boraviti u Njegovoj ljubavi, Ivan 14:15; 15:10
  - b. ljubiti jedni druge, čak kao što je On ljubio njih, Ivan 13:34; 15:12.17; I. Ivanova 2:7-8; 3:11.23; 4:7.21; II. Ivanova 5
  - c. držati Njegovu zapovijed (tj. b.), Ivan 14:15; 15:10.14; I. Ivanova 2:3.4; 3:22.24; 5:1-3; II. Ivanova 6
4. Od Oca prema vjernicima:
  - a. vjerovati u Isusa, I. Ivanova 3:23 (usp. Iv 6:29)
  - b. ljubiti jedan drugoga, I. Ivanova 3:23

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Marija, Lazarova sestra, pomazala Isusove noge?
2. Zašto su Matej, Marko i Ivan neznatno različiti u njihovom iskazu ovoga slučaja?
3. Što je značenje mnoštva koje je sretalo Isusa s palminim granjem i navoda iz Psalma 118?
4. Zašto se Isus tako ganuo zbog zahtjeva Grka da govore s Njim?
5. Zašto je Isusova duša bila tako duboko potresena? (usp. stih 27)
6. Objasni zašto Ivan koristi riječ “vjerovati” u nekoliko značenja.

IVAN 13

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS4	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pranje nogu učenicima	Gospodar postaje sluga	Posljednja večera	Isus pere noge Svojim učenicima	pranje nogu
13:1-11	13:1-11	13:1-11	13:1	13:1
			13:2-6	13:2-5
				13:6-11
			13:7	
			13:8a	
			13:8b	
			13:9	
	i mi moramo služiti		13:10-11	
13:12-20	13:12-30	13:12-20	13:12-17	13:12-16
				13:17-20
			13:18-20	
Isus pretkazuje Svoju izdaju			Isus predviđa Svoju izdaju	Judina izdaja pretkazana
13:21-30		13:21-30	13:21	13:21-30
			13:22-24	
			13:25	
			13:26-29	
			13:30	
nova zapovijed	nova zapovijed		nova zapovijed	oproštajni govor
13:31-35	13:31-35	13:31-35	13:31-35	13:31-35
pretkazano Petrovo poricanje	Isus predviđa Petrovo poricanje		Isus predviđa Petrovo poricanje	
13:36-38	13:36-38	13:36-38	13:36a	13:36-38
			13:36b	
			13:37	
			13:38	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PISČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 13:1-38

- A. Evanđelje po Ivanu dovršava Isusove [čudesne - op.prev.] znakove s poglavljem 12. S poglavljem 13 započinje završni Veliki tjedan [Tjedan Isusove muke – op.prev.].
- B. Primjedba napravljena na dnu stranice u NASB Study Bible pravi zanimljiv osvrt “grčke imenice *agapē* (‘ljubav’) i glagola *agapaō* (‘ljubiti’) koji se pojavljuje samo osam puta u poglavljima 1-12 ali 31 puta u poglavljima 13-17.”
- C. Ivan ne bilježi Gospodnju večeru (euharistiju) kao što to čine sinoptici. On daje samo izvješće razgovora u gornjoj sobi te noći (poglavlja 13-17, što je značajan postotak Evanđelja po Ivanu. Ono, stoga, mora otkriti Isusovu Osobu i djelo na nove snažne načine). Neki vide ovo izostavljanje kao namjieran pokušaj umanjivanja rastućeg naglašavanja sakramentalizma rane Crkve. Ivan nikad ne obrađuje Isusovo krštenje ili Gospodnju večeru.
- D. Povijesni okvir Ivana 13 može biti viđen u Evanđelju po Luki 22:24. Učenici su se još uvijek prepirali oko toga tko je najveći.
- E. Fizička pozadina poglavlja 13-17 je u gornjoj sobi u Jeruzalemu (ili moguće poglavlja 15-17 na putu prema Getsemaniji, usp. 14:31) što je vjerojatno dom Ivana Marka, noć kad je Isus bio izdan od Jude.
- F. Čini se da ovdje postoje dvije različite svrhe Isusova čina pranja nogu:
  1. stihovi 6-11 nagoviještaju Njegovo djelo na križu u našu korist.
  2. stihovi 12-20 zorni su primjer glede poniznosti (u svjetlu Lk 22:24).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRAZA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:1-11

¹Prije blagdana Pashe, Isus znajući da je došao Njegov čas da će On otići s ovog svijeta k Ocu, ljubeći Svoje vlastite koji su bili u svijetu, ljubljao ih do kraja. ²Tijekom večere, davao je već stavio u srce Jude Iskariotskog, *sina Šimunova*, da Ga izda, ³Isus, znajući da je Otac sve dao u Njegove ruke, te da je On došao ovamo od Boga i odlazi

natrag k Bogu, ⁴ustade od večere, te odloži Svoje haljine; i uzevši ručnik, opasa Sâm Sebe. ⁵Zatim On izlije vode u posudu, i poče prati noge učenicima te ih brisati ručnikom kojim On bijaše opasan. ⁶Tako On dođe do Šimuna Petra. Ovaj Mu reče: “Gospodine, Ti pereš moje noge?” ⁷Isus mu odgovori i reče: “Ono što Ja činim ti ne možeš razumjeti sada, ali ćeš shvatiti kasnije.” ⁸Petar Mu reče: “Ti nikad nećeš prati meni noge!” Isus mu odgovori: “Ako te Ja ne operem, nećeš imati udjela sa Mnom.” ⁹Šimun Petar Mu reče: “Gospodine, *onda operi* ne samo moje noge, već i moje ruke i moju glavu.” ¹⁰Isus mu reče: “Onome koji je okupan treba oprati samo noge, jer je u potpunosti čist; i vi ste čisti, ali ne svi.” ¹¹Jer je On znao onoga koji će Ga izdati; zbog toga reče: “Niste svi čisti.”

13:1 “prije blagdana Pashe” Ivan i sinoptička Evandjelja ne slažu se oko toga je li ovo bio dan prije Pashalnog blagovanja ili samo blagovanju Pashe. I Ivan i sinoptici postavljaju blagovanje u četvrtak a razapinjanje u petak (usp. 19:31; Mk 15:43; Lk 23:54). Ovo Pashalno blagovanje posvećeno je oslobođenju Izraela iz Egipta (usp. Izl 12). Ivan tvrdi da je to bio dan prije uobičajenog blagovanja Pashe (usp. 18:28; 19:14.31.42).

Moguće da je zajednica esena koristila drukčiji kalendar (tj. solarni kalendar iz knjiga Proslava i Henoka, kao način pokazivanja njihova odbijanja suvremenoga svećenstva), koji postavlja Pashu dan ranije.

The Jerome Biblical Commentary sažima suvremenu naobrazbu (str. 451) i pretpostavlja da je Ivanov “dan ranije” točan te da sinoptička Evandjelja brane simbolizam Pashalnog blagovanja. Uvijek se moramo podsjetiti da Evandjelja nisu zapadnjačke, uzročne i posljedične, kronološke povijesti. Povijest je napisana na mnoge načine, ne prave ili krive, ne istinite ili lažne. Povijest je objašnjenje prošlosti kako bi služila sadašnjim pitanjima/potrebama/gledištima. Pravo pitanje je tko/zašto je napisao povijest. Najbolja rasprava književne vrste povijesne pripovijesti i Evandjelja je knjiga Gordona Feeja i Douglasa Stuarta, *How To Read the Bible For All Its Worth*, str. 89-126. [prevedena na hrvatski! *Kako tumačiti Bibliju*– op.prev]

▣ **“Isus znajući da je došao Njegov čas”** “Znajući” je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA (kao stih 3). Isus je razumio Svoj jedinstveni odnos s Ocem najmanje od [Svoje – op.prev.]dvanaeste godine (Lk 2:41-51). Dolazak Grka da Ga vide u 12:20-23 bilo je Isusu znak da je Njegov trenutak smrti i proslavljenja došao (usp. 2:4; 7:6.8.30; 8:20; 12:23.27; 17:1).

▣ **“da će On otići s ovog svijeta k Ocu”** Evandjelje po Ivanu nastavlja naglašavati vertikalni dualizam, gore nasuprot dolje (usp. stih 3). Isus je bio poslan (usp. 8:42) od Oca i sad će se vratiti. Sinoptička Evandjelja prikazuju Isusa kao učitelja horizontalnog dualizma dva židovska doba, gotovo i ne-još napetost Kraljevstva Božjeg.

Postoje mnoga pitanja o Evandeljima koja suvremeni čitatelj mora postaviti, ali kad je sve rečeno i učinjeno ovi posvećeni spisi otkrivaju dosljedan biblijski pogled na svijet:

1. postoji jedan sveti Bog
2. Njegovo osobito Stvorenje, čovječanstvo, palo je u grijeh i pobunu
3. Bog je poslao utjelovljenog Otkupitelja (tj. Mesiju)
4. čovječanstvo se mora odazvati vjerom, pokajanjem, poslušnošću i ustrajnošću
5. postoji osobna sila zla u suprotnosti Bogu i Njegovoj volji
6. svo svjesno Stvorenje dat će račun Bogu za svoje živote

GLAGOL “otići” (*metabainō*) u Ivanovim pisanjima ima značenje prelaženja od paloga fizičkog postojanja (tj. staro doba grijeha i pobune) u novo doba Duha i vječnog života (usp. 5:24; 13:1; I. Iv 3:14; osim njegove uporabe u 7:3).

▣ **“ljubeći Svoje vlastite”** Ovaj grčki izričaj bio je korišten u egipatskim papirusima (Moulton, Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*) za “gotovo rod” (usp. Lk 8:19-21).

▣ **“koji su bili u svijetu”** Ivan koristi pojam svijet (*kosmos*) u nekoliko različitih značenja:

1. ova planeta (usp. 1:10; 11:9; 16:21; 17:5.11.24; 21:25)
2. ljudska vrsta (usp. 3:16; 7:4; 11:27; 12:19; 14:22; 18:20.37)
3. pobunjeno čovječanstvo (usp. 1:10.29; 3:16-21; 4:42; 6:33; 7:7; 9:39; 12:31; 15:18; 17:25)

Vidi Posebnu temu: Pavlova uporaba *Kosmos* (svijet) u 14:17.

▣ **“ljubljaše ih do kraja”** Ovo je grčka riječ “*telos*”, što znači dovršenu svrhu. To upućuje na Isusovo djelo otkupljenja na križu za čovječanstvo. Oblik ove iste riječi bila je Isusova posljednja riječ s križa (usp. 19:30): “Svršeno je”, koja kako učimo iz egipatskih papirusa ima značenje “plaćeno u potpunosti”!

13:2 “Tijekom večere” Postoji različnost grčkoga rukopisa na ovome mjestu. Različnost uključuje samo jedno slovo u grčkoj riječi:

1. *ginomenou*, PREZENT PARTICIPA (tj. za vrijeme večere), MSS α , B, L, W
2. *genomenou*, AORIST PARTICIPA (tj. nakon večere), MSS P⁶⁶, α^2 , A, D

UBS⁴ daje mogućnosti #1 ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

Ovo vjerojatno znači:

1. nakon večere
2. nakon prve čaše blagoslova, kad obred zahtijeva pranje ruku
3. nakon treće čaše blagoslova

POSEBNA TEMA: REDOSLIJED PASHALNE SLUŽBE U PRVOME STOLJEĆU JUDAIZMA

- A. Molitva
- B. Čaša vina
- C. Pranje ruku od strane domaćina i prosljeđivanje posude svima ostalima
- D. Smjesa od gorkih trava i umak
- E. Janjetina i glavni obrok
- F. Molitva i druga smjesa od gorkih trava i umak
- G. Druga čaša vina s vremenom pitanja-i-odgovori za djecu (usp. Izl 12:26-27)
- H. Pjevanje Aleluja Psalama 113-114 i molitva
- I. Gospodar svečanosti čini umak za svakoga nakon pranja njegovih ruku
- J. Svi jedu do sitosti; završavaju s komadićem janjetine
- K. Treća čaša vina nakon pranja ruku
- L. Pjevanje Aleluja Psalama 115-118
- M. Četvrta čaša vina, koja obilježava dolazak Kraljevstva

Mnogi vjeruju da se ustanovljenje Večere Gospodnje dogodilo kod točke “K”.

▣ **“đavao je već stavio u srce Jude Iskariotskog”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA. Isus je znao o Judi od samog početka (usp. 6:70). Zli (vidi Posebnu temu u 12:31) je napastovao Judu dugo vremena, ali u stihu 27 đavao je preuzeo nad njim potpuni nadzor. Vidi Posebnu temu: Srce u 12:40. Vidi punu bilješku o Judi u 18:1.

13:3 “Isus, znajući da je Otac sve dao u Njegove ruke” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA, kao i stih 1, slijedi ga AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ovo je jedna od Isusovih začuđujućih izjava o razumijevanju Sâmog Sebe i autoriteta (usp. 3:35; 17:2; Mt 28:18). AORIST GLAGOLSKO VRIJEME je značajno. Otac je dao Isusu “sve” prije raspeća. To nije bilo dato isključivo kao nagrada za Njegovu poslušnost, nego zbog onoga Tko je On bio! On je znao tko je On bio i oprao je noge onih koji su raspravljali o tome tko je od njih najveći!

▣ **“On (je) došao ovamo od Boga”** Ovo je druga od tri točke spomenute u stihu 3 koje je Isus znao:

1. Otac je sve dao u Njegove ruke
2. On je došao ovdje od Boga
3. On je odlazio natrag k Bogu (usp. 7:33; 14:12.28; 16:5.10.17.28; 20:17)

Posljednja dva su dio gore nasuprot dolje dualizma tako uobičajenoga u Ivanu.

Točka #2 jedinstven je izričaj u Ivanu (usp. 8:42; 13:3; 16:28.30; 17:8). Ima oboje i upućivanje na podrijetlo i mjesto (tj. Božanstvo s neba).

13:4 “ustade od večere” Zapamtite da su oni bili naslonjeni na svoje lijeve laktove sa skupljenim nogama iza, ne sjedeći na stolicima.

▣ **“odloži Svoje haljine”** MNOŽINA upućuje na Isusovu gornju odjeću (usp. 19:23; Djela 8:16). Zanimljivo je kako je ovaj isti GLAGOL korišten u 10:11.15.17.18 za Isusovo polaganje Njegova života (usp. stih 37). Ovo bi mogao biti još jedan od Ivanovih dvostrukih ulaza. Čini se mogućim da je pranje nogu bilo nešto više od pouke o poniznosti (usp. stihove 6-10).

13:5 “prati noge učenicima” Ova grčka riječ bila je upotrijebljena za “pranje samo dijela tijela”. Riječ u stihu 10 koristila se za potpuno pranje. Pranje nogu bila je dužnost roba. Čak ni rabini nisu ovo očekivali od svojih učenika. Isus, znajući Svoje vlastito Božanstvo, bio je voljan prati noge ovih ljubomornih i častoljubivih učenika (čak i Judine)!

13:6 Petrovo pitanje bio je retorički način odbijanja Isusova postupka. Petar je često mislio da zna što bi Isus trebao ili ne bi trebao učiniti (usp. Mt 16:22).

13:7 Apostoli, koji su živjeli s Isusom, nisu uvijek razumjeli Njegova djela i učenja (usp. 2:22; 10:6; 12:16; 14:26; 16:18). Ovo krivo razumijevanje način je izražavanja vertikalnog dualizma.

13:8 “Ti nikad nećeš prati meni noge” Ovo je snažna DVOSTRUKA NEGACIJA što je značila “nikada i nikada pod bilo kojim okolnostima”. Za “nikad” vidi Posebnu temu u 6:58.

▣ **“Ako te Ja ne operem, nećeš imati udjela sa Mnom”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Ovaj stih podrazumijeva da se ovdje zbivalo nešto mnogo više od pukoga poučavanja. Čini se da se stihovi 6-10 odnose na Isusovo djelo na križu opraštanja grijeha.

Drugi izričaj može odražavati SZ-ni idiom povezan s baštinom (usp. Pnz 12:12; II. Sam 20:1; I. Kr 12:12). Ovo je vrlo snažan idiom isključivosti.

13:9 Grčki NEGATIVNI PARTICIP “ne” (MĒ) ukazuje na podrazumijevani IMPERATIV, “operi”.

13:10 “Onome koji je okupan” Isus metaforički govori o otkupljenju. Petar je bio opran (spašen, usp. 15:3; Tit 3:5), ali treba se nastaviti kajati (usp. I. Iv 1:9) kako bi održao blisko zajedništvo.

Druga tekstualna mogućnost je da Isus govori o Judinoj izdaji (usp. stihove 11 i 18). Tako metafora o kupanju upućuje ili na (1) Petrovo tijelo ili na (2) skupinu apostola.

▣ **“vi ste čisti, ali ne svi”** “Vi” je MNOŽINA, upućujući na unutarnji krug učenika, osim za Judu (usp. stihove 11.18; 6:70).

“Čisti” upućuje na Isusovu poruku koju su prihvatili (usp. 15:3). Oni su “čisti” zato što su povjerovali/ pouzdali se/vjerovali/primili Onoga koji je čist, Isusa.

Za izričaj “ne svi”, vidi Posebnu temu: Apostazija u Ivanu 6:64.

13:11 TEV i NET Bibles stavile su ove stihove u zagrade, tumačeći ih kao jedne od mnogih uredničkih osvrtu autora.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:12-20

¹²Tako kad im je On oprao noge, uze Svoj ogrtač i nasloni se ponovo *na stol*, reče im: “Znate li što sam vam učinio? ¹³Vi Me zovete Učiteljem i Gospodinom; i u pravu ste, jer to Ja jesam. ¹⁴Ako onda Ja, Gospodin i Učitelj, oprah vaše noge, i vi morate prati noge jedan drugome. ¹⁵Jer dao sam vam primjer kako biste i vi činili kao što i Ja vama učinih. ¹⁶Zaista, zaista, kažem vam, rob nije veći od svoga gospodara, niti je onaj koji je poslan veći od onog koji ga šalje. ¹⁷Ako ovo znate, blagoslovljeni ste ako to i činite. ¹⁸Ne govorim o svima vama. Poznam one koje sam izabrao; ali *to je* kako bi Pismo moglo biti ispunjeno: ‘ONAJ KOJI JEDE MOJ KRUH PODIŽE SVOJU PETU PROTIV MENE.’ ¹⁹Od sada govorit ću vam prije nego se *to* ima dogoditi, tako da kad se dogodi, možete vjerovati da sam Ja *On*. ²⁰Zaista, zaista, Ja vam kažem, onaj koji prima bilo koga kojeg Ja šaljem Mene prima; a onaj koji Mene prima prima Onoga koji posla Mene.”

13:12-20 U oprečju sa stihovima 6-10, ovdje Isus opisuje Svoj čin kao primjer poniznosti. Apostoli su se prepirali o tome tko je od njih najveći (usp. Lk 22:24). U ovome okviru Isus prikazuje djelo roba a zatim objašnjava što to znači i kako to primijeniti.

13:14 “Ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja istinu s autorove točke gledišta ili za njegove svrhe.

▣ **“Gospodin i Učitelj”** Zabilježite KONAČNI ČLAN u stihovima 13 i 14. Isto tako zabilježite da su nazivi zamijenjeni. On je Onaj koji govori s autoritetom. On otkriva Oca i očekuje poslušnost i odanost! Ono što On čini oni moraju oponašati (stih 15).

13:14-15 “i vi morate prati noge jedan drugome” Znači li ova izjava da je ovaj čin poniznosti mišljen da bude trećim crkvenim obredom [sakrament – op.prev.]? Većina kršćanskih skupina kaže: ne, jer:

1. nigdje ne postoji zapis da se to radilo u ikojoj crkvi u Djelima
2. u NZ-im pismima to se nikad nije preporučivalo
3. nikad nije izričito rečeno da bi to morao biti stalni obred kao što su krštenja (usp. Mt 8:19) i Večera Gospodnja (usp. I. Kor 11:17-34)

Ovo ne znači podrazumijevanje kako ovo ne bi mogao biti važan događaj u štovanju.

“Primjer” koji im je Isus dao nije bio samo ponizno, već žrtveno služenje (usp. 15:12-13). Prva Ivanova 3:16 to dobro izjavljuje! Isus je ljubio do kraja (usp. stih 1), oni moraju ljubiti do krajnosti (tj. život samo-žrtvovanja, preokret od Pada).

13:16 “Zaista, zaista, Ja vam kažem ” Ovo doslovno znači “Amen, amen” (kao u stihu 20). Ovo je oblik SZ-nog pojma za “vjeru” (usp. Hab 2:4). Isus je bio jedini (u bilo kojoj grčkoj literaturi) koji je ikada to koristio u ovome početnome mjestu. Uobičajeno je bilo rečeno na kraju kako bi se (1) složilo s ili (2) potvrdila izjava ili djelo. Kad se koristilo na početku rečenice i podvostručilo, to je autoritativno, sredstvo za dobivanje pozornosti. Vidi Posebnu temu: Amen u 1:51.

▣ **“rob nije veći od svoga gospodara”** Ovo je uvodni izričaj za navješćivanje istine:

1. Ivan 13:16, niti je onaj koji je poslan veći od onog koji ga šalje
2. Ivan 15:20:
  - a. ako oni Mene progone, i vas će progoniti
  - b. ako oni drže Moju riječ, i vašu će držati
3. Luka 6:40 (slično), ali svi, nakon što je on bio u potpunosti obučan, bit će kao njegov učitelj (usp. Mt 10:24)
4. Luka 22:27 (slično), ali ja sam između vas onaj koji služi

13:17 “Ako ovo znate, blagoslovljeni ste ako to i činite” Prvi “ako” je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji je pretpostavljen da je istinit s autorove točke gledišta. Drugi “ako” u ovome stihu je TREĆI RAZRED KONDICIONALNA što znači moguće djelovanje. Ako znamo, moramo činiti (usp. Mt 7:24-27; Lk 6:46-49; Rim 2:13; Jak 1:22-25; 4:11)! Nije cilj znanje, već Kristo-slično življenje. Ovo odražava hebrejski GLAGOL *shema*, “čuti kao i činiti” (usp. Pnz 6:4).

13:18 “Pismo moglo biti ispunjeno” Ovo se odnosi na Judu. To je tajnovitost križanja predestinacije [predodređenja] i ljudske slobodne volje.

Isus, i Njegovi učenici, vjerovali su u vjerodostojnost Pisma! Kad je ono govorilo moralo se u njega imati pouzdanja (usp. Mt 5:17-19). Nekoliko puta Ivan pravi osvrt “kako bi Pismo moglo biti ispunjeno” (usp. 12:14; 13:18; 15:25; 17:12; 19:24.36). SZ-ni tekst često nije potpuno razumljiv sve dok se nije zbio neki događaj u Isusovom životu (tj. doktrina, Hoš 11:1) ili dok NZ-ni događaj nije višestruko ispunjen (Iz 7:14 ili Dn 9:27; 11:31; 12:11).

▣ **“PODIŽE SVOJU PETU PROTIV MENE”** Ovo je navod iz Psalma 41:9. Istočnjački običaj zajedničkog blagovanja kao znak prijateljstva i saveza pojačao je Judin napad. Na Bliskom Istoku je pokazivanje donjega dijela nečijeg stopala bio znak prijezira.

3:19 Ovaj stih pokazuje svrhu Isusovih čudesnih znakova i predviđanja (usp. 20:31). U Ivanu, vjerovanje je rastuće i neprestano iskustvo. Isus je neprestano razvijao pouzdanje/vjeru/povjerenje apostola. Vidi Posebnu temu u 9:7.

Isus je razvijao njihovu vjeru:

1. Svojim riječima
2. Svojim djelima
3. Svojim predznanjem

Isus je donio temeljiti “novi” način da se bude u ispravnome odnosu s Bogom. To reže poprijeko predaje i vjerovanja ovih židovskih muškaraca:

1. On, ne Mojsije, bio je žarište
2. milost, ne činidba

▣ **“da sam Ja On”** Ovo je upućivanje na Božje ime, “YHWH”, što je od hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. “Ja Jesam” iz Izl 3:14). Isus ovdje jasno tvrdi da je obećani Mesija s Božanskom suoznakom (usp. 4:26; 8:24.28.58; 13:19 i 18:5.6.8; zabilježite Mt 24:5 i Mk 13:6; Lk 21:8).

Vidi Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 6:20.

13:20 Uobičajeno Ivan upotrebljava pojam “vjerovati” (*pisteuō*), “vjerovati u” (*pisteuō eis*) ili “vjerovati to (tome)” (*pisteuō hoti*) da označi kršćane, (vidi Posebnu temu: Ivanova uporaba glagola “vjerovati” u 2:23), ali on upotrebljava i druge pojmove kao što su “primiti” ili “dobrodošli” (usp. 1:12; 5:43; 13:20). Evanđelje je oboje i dobrodošlica osobi i prihvaćanje biblijskih istina o toj osobi, kao i življenje života oponašanja te osobe .

▣ **“onaj koji prima bilo koga kojeg Ja šaljem Mene prima”** Kakva snažna izjava o povjerenom autoritetu Isusovih učenika. Ono može djelovati na nekoliko razina:

1. misijsko putovanje Dvanaestorice (Lk 10:16) i Sedamdesetorice (Mt 10:40)
2. svjedočanstvo Crkve (usp. 17:20)

Poruka o Isusu ima životno-mijenjajuću snagu bez obzira tko je prenosi. Autoritet je u poruci (tj. Evanđelju), ne svjetovnoj poruci.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:21-30

²¹Kad Isus ovo reče, On postade potresen u duhu, te posvjedoči i reče: “Zaista, zaista, Ja vam kažem, jedan će Me od vas izdati.” ²²Učenici počеше gledati jedan drugoga, u nedostatku znanja o kome On govori. ²³Bio je na Isusove grudi naslonjen jedan od Njegovih učenika, kojeg Isus ljubljaje. ²⁴Zato se Šimun Petar okrene k njemu i reče mu: “Reci nam tko je onaj o kome On govori.” ²⁵On, naslonivši se Isusu na grudi, reče Mu: “Gospodine, tko je taj?” ²⁶Isus tada odgovori: “To je onaj za koga ću umočiti zalogaj i predati mu.” Zatim umoči zalogaj, uze ga i dade Judi, sinu Šimuna Iskariotskog. ²⁷Nakon zalogaja, Sotona uđe u njega. Tada mu Isus reče: “Što činiš, čini brzo.” ²⁸Nitko od onih naslonjenih za stolom nisu znali s kojom svrhom mu je Isus to rekao. ²⁹Neki su pretpostavljali, budući je Juda držao kutiju s novcem, da mu je Isus rekao: “Kupi stvari koje trebamo za blagdan”; ili nešto drugo, da treba nešto dati siromašnima. ³⁰Stoga, nakon što je primio zalogaj, on odmah izađe; a bila je noć.

13:21 “On postade potresen u duhu” Judina izdaja stvarno je uznemirila Isusa (ista riječ koristi se za Isusa u 12:27). Isus je izabrao Judu zbog njegove duhovne mogućnosti, ali to nikad nije donijelo ploda (usp. stih 18).

▣ **“Zaista, zaista”** Vidi bilješku u 1:51.

13:22 Ovo je iznenađujući stih. Unutarnji krug učenika bojao se da bi ih naum predodređenja mogao učiniti izdajicama (usp. Mk 14:19). Ovo je poteškoća s determinizmom [određenjem]. Božja djelovanja ne krše ljudsku slobodnu volju, nego naglašavaju i završavaju njene posljedice!

13:23 “kojeg je Isus ljubio” Čini se da ovo upućuje na sâmog Ivana (usp. 13:23.25; 19:26-27.34-35; 20:2-5.8; 21:7.20-24). Poglavlje 19, stih 26 ovo potvrđuje. Ivanovo ime nikada se ne pojavljuje u ovom Evanđelju. Je li Isus imao miljenike? Pa, On je imao unutarnji krug (Petar, Jakov i Ivan) i posebnu obitelj (Lazar, Marija i Marta).

13:25 Ovaj okvir odražava propisane pripreme za jelo prvoga stoljeća u Palestini. Učenici bi legli oko niskog, u obliku potkove stola, oslanjajući se na svoje lijeve laktove i skupljenim nogama iza, jedući desnim rukama. Ivan je bio Isusu s desna, Juda s Njegove lijeve (počasno mjesto). Razlog rasporeda sjedenja nije dat u Pismu. Ivan se nagnuo natrag i Isusu postavio pitanje.

13:26 “onaj za koga ću umočiti zalogaj i predati mu” Ovo je bio znak časti (usp. Rut 2:14). Juda je bio oslonjen s Isusove lijeve strane, što je također bilo počasno mjesto. Isus je još uvijek nastojao dosegnuti Judu!

Zalogaj je bio zdjela od gorkih trava i umaka (vidi Posebnu temu u 13:2). Usporednica u Marku (14:20) izjavljuje “sa mnom”. Ovo je zadržana zbrka očevica.

▣ **“Iskariotski”** Vidi Posebnu temu ispod i bilješke u 6:71 i 18:2.

POSEBNA TEMA: ISKARIOTSKI

Juda je čuo, promatrao, i blisko se družio s Gospodinom Isusom nekoliko godina, ali očito još uvijek nije imao osobni odnos s Njim po vjeri (usp. Mt 7:21-23). Petar je prošao istu jačinu kušnje kao što je i Juda, ali s drastično različitim ishodima. Mnogo je mjesta zauzela rasprava o pobudama Judine izdaje:

1. bila je prvenstveno novčana (usp. Iv 12:6)
2. bila je prvenstveno politička (usp. William Klassen, *Judas Betrayer or Friend of Jesus?*)
3. bila je duhovna (usp. Iv 13:27)

Na predmetu utjecaja Sotone ili demonskog posjedovanja postoji nekoliko dobrih izvora (popisani redom kojim im vjerujem):

1. Merrill F. Unger, *Biblical Demonology, Demons in the World Today*
2. Clinton E. Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*
3. Kurt Koch, *Christian Counseling and Occultism, Demonology Past and Present*
4. C. Fred Dickason, *Demon Possession and the Christian*
5. John P. Newport, *Demons, Demons, Demons*
6. John Warwick Montgomery, *Principalities and Powers*

Budite oprezni s kulturološkim mitovima i praznovjerrjima. Sotona je utjecao na Petra u Mateju 16:23 kako bi iskušao Isusa na točno isti način—Njegovoj zamjениčkoj smrti. Sotona je dosljedan. On na sve moguće načine pokušava zaustaviti Isusovo djelo otkupljenja za našu korist:

1. iskušenje Isusa, Luka 4
2. koristi Petra
3. koristi Judu i Sanhedrin

Isus čak opisuje Judu kao đavla u Ivanu 6:70. Biblija ne raspravlja o temi demonskog posjedovanja i utjecaja kao o njegovu odnosu na vjernike. Ali, vjernici su očito povrijeđeni osobnim izborima i osobnim zlom!

Etimologija ove riječi nekako je nejasna, doduše, postoji nekoliko mogućnosti:

1. *Kerioth*, grad Jude (usp. Jš 15:25)
2. *Kartan*, grad u Galileji (usp. Jš 21:32)
3. *Karōides*, palma datulje koja raste u Jeruzalemu ili Jerihonu
4. *scortea*, pregača ili kožna torba (usp. Iv 13:29)
5. *ascara*, davljenje (hebrejski) iz Mateja 27:5
6. ubojičin nož (grčki), značenja on je bio zelot kao Šimun (usp. Lk 6:15).

13:27 “Sotona uđe u njega” Ovo je jedina uporaba pojma “Sotona” u Evanđelju po Ivanu. Na hebrejskome to znači “protivnik” (usp. Lk 22:3 i Iv 13:2). Vidi Posebnu temu u 12:31. Je li Juda neodgovoran jer je Sotona ušao u njega? U Bibliji postoji napetost između djelovanja duhovne kraljevine (Bog je otvrdnuo faraonovo srce) i ljudske odgovornosti u fizičkoj kraljevini. Ljudi zasigurno nisu slobodni u svojim odlukama kao što misle. Svi smo mi povijesno, iskustveno, i genetski uvjetovani. Dodano ovima fizičkim određenostima jeste duhovna kraljevina (Bog, Duh, anđeli, Sotona, i demoni). Ovo je tajna! Doduše, ljudi nisu roboti; mi smo odgovorni za svoja djelovanja, izbore, i njihove posljedice. Juda je djelovao! On nije djelovao sâm! Ali on je moralno odgovoran za svoja djelovanja. Judina izdaja bila je predviđena (stih 18). Sotona je bio huškač (vidi Posebnu temu: Osobno zlo u 12:31). Tragično je da Juda nikad nije u potpunosti došao do “spoznaje” ili pouzdanja u Isusa.

13:29 “Juda je držao kutiju s novcem” Juda je bio odgovoran za novac skupine (usp. 12:6). Vidi punu bilješku u 18:1.

13:30 “bila je noć” Je li ovo vremenski dio ili duhovna procjena? Ivan često koristi ove dvoznačne izričaje koje mogu biti razumjete na nekoliko načina (Nikodem, usp. 3:2; 19:39).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:31-35

³¹Stoga kad je on izašao, Isus reče: “Sada je Sin Čovječji proslavljen, i Bog je proslavljen u Njemu; ³²ako je Bog proslavljen u Njemu, Bog će isto proslaviti Njega u Sebi Sâmome, i proslavit će Ga odmah. ³³Dječice, još sam malo s vama. Tražit ćete Me; i kao što rekoh Židovima, tako sad i vama kažem: ‘Gdje Ja idem, vi ne možete doći.’ ³⁴Novu vam zapovijed dajem, da ljubite jedan drugoga, čak kao što sam Ja ljubio vas, da i vi ljubite jedan drugoga. ³⁵Po ovome svi će ljudi znati da ste Moji učenici, ako imate ljubavi jedan za drugoga.”

13:31-38 Ovi stihovi oblikuju dio šireg okvira niza pitanja učenika (usp. 13:36; 14:5.8.22; 16:17-19) postavljenih u razgovoru u gornjoj sobi za vrijeme Večere Gospodnje. Očito da su Isusove izjave o odlasku prouzročile kod apostola mnoga pitanja temeljena na njihovom nerazumijevanju Isusovih riječi:

1. Petar (13:36)
2. Toma (14:5)
3. Filip (14:8)
4. Juda (ne Iskariotski) (14:22)
5. neki od Njegovih učenika (16:17-19)

13:31 “Sin Čovječji” Ovo je bila Isusova odabrana samo-oznaka. Pozadina je iz Ezekielia 2:1 i Daniela 7:13. To podrazumijeva ljudske i Božanske osobine. Isus ga je koristio jer je pojam bio nekorišten u rabinskom judaizmu, stoga, nije imao veze s nacionalnim ni s vojnim suznačenjima i on spaja Njegove dvije naravi (usp. I. Iv 4:1-3).

13:32 U ovom stihu postoji različnost grčkoga rukopisa. Dulji tekst pronađen je u NASB, NKJV, NRSV, TEV, i NJB. Podržan je rukopisima $\aleph^c$, A, C², K, te Textus Receptusom. On (“ako je Bog proslavljen u njemu”) je izostavljen u MSS P⁶⁶, $\aleph^*$, B, C*, D, L, W, i X. Čini se da je ovo bolji skup rukopisa. Ali moguće da su prepisivači bili zbunjeni paralelizmom i jednostavno izostavili prvi izričaj.

▣ **“proslavljen”** Pojam je korišten četiri ili pet puta u stihovima 31 i 32—dva ili tri puta kao AORIST GLAGOLSKO VRIJEME i dvaput kao FUTUR GLAGOLSKO VRIJEME. Upućuje na Božji naum otkupljenja kroz Isusovu smrt i uskrsnuće (usp. 7:39; 12:16.23; 17:1.5). Ovdje upućuje na nadolazeće događaje u Isusovom životu. Oni su tako izvjesni u pojavku da su izraženi kao već prošli događaji (AORISTI). Vidi bilješku u 1:14.

13:33 “Dječice” Ivan, pišući kao stari čovjek iz grada ili područja Efeza, upotrebljava ovaj isti naziv za oslovljavanje svojih slušatelja/čitatelja u I. Ivanovoj 2:1.12.28; 3:7.18; 4:4; 5:21. Ovdje, Isusova metafora još je jedan način poistovjećivanja Sebe s Ocem. On je otac, brat, spasitelj, prijatelj, i Gospodin. Ili drukčije postavljeno, On je oboje i transcendentno Božanstvo i imanentni drug.

▣ **“još sam malo s vama. . . i kao što rekoh Židovima”** Isus je ovo rekao židovskim vođama nekoliko mjeseci ranije (usp. 7:33); sada to govori Svojim apostolima (usp. 12:35; 14:9; 16:16-19). Stoga, očito je element vremena nekako dvoznačan.

▣ **“Gdje Ja idem, vi ne možete doći”** Židovski vođe uopće ne mogu doći (usp. 7:34.36; 8:21). Učenici ne mogu biti s Njim sve do njihove smrti. Smrt, ili zanos, ujedinit će Njegove sljedbenike s Njim (usp. II. Kor 5:8; I. Sol 4:13-18).

13:34 “Novu vam zapovijed dajem da ljubite jedan drugoga” “Ljubite jedan drugoga” nije bila nova zapovijed (usp. Lk 19:18; za “zapovijed” vidi Posebnu temu u 12:50). Ono što je bilo novo bilo je da vjernici moraju ljubiti jedan drugoga kao što je njih ljubio Isus (usp. 15:12.17; I. Iv 2:7-8; 3:11.16.23; 4:7-8.10-12.19-20; II. Iv 5).

Evangelje je osoba da bude dobrodošla, tijelo istine da bude povjerovano, i život da bude življen (usp. 14:15.21.23; 15:10.12; I. Iv 5:3; II. Iv 5.6; Lk 6:46). Evangelje je prihvaćeno, povjerovano, i življeno! Živi se u ljubavi ili se ne živi!

Volim izjavu Bruce Corleyja u njegovu članku “Biblical Theology of the New Testament” u knjizi hermeneutike *Foundations For Biblical Interpretation*: “Kristovi ljudi obilježeni su etikom ljubavi, time je ‘imati’ milosti povezano s ‘morati’ ljubavlju kroz djelo Duha (usp. Gal 5:6.25; 6:2; Jk 3:17-18; Iv 13:34-35; I. Iv 4:7)” (str. 562).

13:35 “Po ovome će svi ljudi znati da ste Moji učenici” Ljubav je jedna osobina koju Sotona ne može krivotvoriti. Vjernici moraju biti obilježeni ljubavlju (usp. I. Iv 3:14; 4:7-21).

▣ **“ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači moguće djelovanje. Naša djelovanja prema drugim kršćanima potvrđuje naš odnos s Isusom (usp. I. Iv 2:9-11; 4:20-21).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:36-38

³⁶Šimun Petar Mu reče: “Gospodine, kamo ideš?” Isus odgovori: “Gdje Ja idem, ti Me sad ne možeš slijediti; ali kasnije ćeš Me slijediti.” ³⁷Petar Mu reče: “Gospodine, zašto Te ne mogu slijediti baš sada? Ja ću položiti svoj život za Tebe.” ³⁸Isus odgovori: “Svoj ćeš život položiti za Mene? Zaista, zaista, kažem ti, pijetao neće zakukurikati dok Me ti ne zaniječeš tri puta.”

13:36 “Šimun Petar Mu reče” Ovo je prvo u nizu pitanja učenika o Isusovim izjavama u stihovima 31-35 (usp. 13:36; 14:5.8.22; 16:17-19). Tako mi je drago što su učenici postavili ova pitanja te da ih se Ivan sjetio i zabilježio ih!

13:37 “Ja ću položiti svoj život za Tebe” Petar je to mislio! Ali to pokazuje kako je slabo palo čovječanstvo i kako je naš Gospodin, koji je bio upravo to, predan.

13:38 “Zaista, zaista” Vidi bilješku 1:51.

▣ **“pijetao neće zakukurikati dok Me ti ne zaniječeš tri puta”** Ovo je morao biti rimski pijetao. Židovi nisu dopuštali životinje u gradu jer je bio sveto tlo. To je razlog zašto je većina bogatih ljudi imala vrtove (koji su trebali gnojivo) izvan gradskih zidina na Maslinovoj gori. Getsemanski vrt bio je jedan takav vrt.

Isus upotrebljava predviđanje kako bi ohrabrio povjerenje u Njega Sâmog. Čak i nešto negativno kao ovo otkriva Njegovo znanje i nadzor nad budućim događanjima (usp. 18:17-18.25-27; Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto Ivan ne bilježi trenutni obred Gospodnje večere?
2. Zašto je Isus oprao noge učenika? Bismo li mi trebali prati noge jedan drugome?
3. Zašto je Isus odabrao Judu da bude Njegov učenik?
4. Kako netko zaista može znati da je kršćanin?

IVAN 14

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isus, put k Ocu	put, istina i život	odnos vjernika prema proslavljenom Kristu	Isus, put k Ocu	oproštajni razgovori (13:31-14:31)
14:1-14	14:1-6	14:1-7	14:1-4	14:1-4
			14:5	14:5-7
	Otac objavljen		14:6-7	
	14:7-11			
		14:8-14	14:8	14:8-21
	odgovorena molitva		14:9-14	
	14:12-14			
obećanje Duha	Isus obećaje drugog Pomoćnika		obećanje Svetog Duha	
14:15-24	14:15-18	14:15-17	14:15-17	
	stalna prisutnost Oca i Sina	14:18-24	14:18-20	
	14:19-24			
			14:21	
			14:22	14:22-31
	dar Njegovog mira		14:23-24	
14:25-31	14:25-31	14:25-31	14:25-26	
			14:27-31a	
			14:31b	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak

2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje

POZADINA IVANA 14:1-31

- A. Ne bi smjelo biti podjela na poglavlja od Ivana 13 do kraja 17 jer je to jedna književna jedinica, razgovor u gornjoj sobi u noći Gospodnje večere. Očito Isusova je izjava o odlasku prouzročila kod učenika mnoga pitanja. Okvir je građen na nizu tih pitanja temeljenih na nerazumijevanju Isusovih riječi od strane apostola:
1. Petra (13:36)
  2. Tome (14:5)
  3. Filipa (14:8)
  4. Jude (ne Iskariotskog) (14:22)
  5. nekih od Njegovih učenika (16:17-19)
- Sjetite se, Ivan koristi razgovor za navješćivanje istine!
- B. Ova pitanja ipak pomažu vjernicima:
1. ona pokazuju da Isusa čak ni apostoli koji su bili fizički s Njim nisu uvijek razumjeli.
  2. neke od Isusovih najdragocjenijih i vrlo dubokih riječi bile su izrečene kao odgovor na ta iskrena pitanja nerazumijevanja.
- C. Poglavlje 14 počinje Isusovom raspravom o dolasku “pomoćnika”.
1. Isusova upućivanja na Svetoga Duha u toj gornjoj sobi gdje se vodio razgovor izravno su se odnosila (i ograničavala) na strah učenika i uznemirenost vezano na Isusov odlazak (usp. 13:33.36).
 Michael Magill, u *New Testament TransLine* (str. 355) ima glede tih strahova pronicljiv pregled Isusovih odgovora koji se mogu razabrati iz teksta:
    - a. “vi ćete biti sa Mnom jednoga dana tamo gdje Ja idem”, stihovi 1-11
    - b. “Bit će dobro za vas što Ja idem”, stihovi 12-17
    - c. “Ja ću doći k vama tamo gdje jeste i objaviti vam Sebe”, stihovi 18-26
    - d. “Ja vam ostavljam Svoj mir sada”, stihovi 27-31
  2. Ova rasprava o službi Svetoga Duha ograničena je u dometu. Postoji tako mnogo ključnih vidova Njegove službe koji nisu uopće raspravljani u ovome okviru.
  3. Zadatak Duha kao:
    - a. objavitelja istine i
    - b. osobnoga tješitelja su istaknuti

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:1-7

¹“Ne dozvolite da vam srce bude uznemireno; vjerujte u Boga, i u Mene vjerujte. ²U kući Moga Oca ima mnogo stanova; ako to ne bi bilo tako, Ja vam to ne bih rekao; jer Ja idem pripremiti mjesto za vas. ³Ako Ja odem i pripravim mjesto za vas, Ja ću opet doći i primiti vas k Sebi, da gdje sam Ja, *tamo* možete biti vi također. ⁴A vi znate put kamo Ja idem” ⁵Toma Mu reče: “Gospodine, mi ne znamo kamo Ti ideš, kako možemo znati put?” ⁶Isus mu reče: “Ja sam put, istina, i život; nitko ne može doći k Ocu osim kroz Mene. ⁷Ako biste poznavali Mene, poznavali biste i Moga Oca; vi Ga već sada poznajete, i vidjeli ste Ga.”

14:1 “Ne dozvolite” Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. “Prestanite dopuštati da vam srce bude uznemireno”. Isusov osvrt na odlazak prouzročio je veliku uznemirenost.

▣ **“vaše srce”** Zabilježite MNOŽINU. Isus je govorio svoj jedanaestorici. Hebrejska uporaba “srce” uključuje čitavu osobu: um, volju, i osjećaje (usp. Pnz 6:5; Mt 22:37). Vidi Posebnu temu u 12:40.

▣ **“vjerujte u Boga; i u Mene vjerujte”** Ovo su ili dva PREZENTA AKTIVNOGA IMPERATIVA (NASB, REB) ili dva PREZENTA AKTIVNOGA INDIKATIVA ili složenica oba (NKJV, NJB i NET Biblija kažu da je prvo INDIKATIV a drugo IMPERATIV). Vjerovati je neprekidno i uobičajeno [po navici]. Gramatički uravnotežena građa ovog stiha pokazuje Isusovu tvrdnju o jednakosti s Bogom. Također zapamtite da su ovi bili Židovi odani monoteizmu (usp. Pnz 6:4-6) i ipak su prepoznali sadržaje Isusove izjave (vidi Posebnu temu: Trojstvo u 14:26). Jedno je vjerovati u Nadnaravno Biće a potpuno je drugo biti kršćanin. Ovaj se izričaj ne usredotočuje na naučenu vjeroispovijed, nego na Osobu Isusa Krista.

14:2 “U kući Moga Oca” “Kuća” je u SZ-u korištena za Šator sastanka ili Hram (usp. II. Sam 7), doduše, u ovome okviru očito uključuje obiteljsku Božju nastambu u Nebu ili prebivalište s Njim u Njegovu hramu (usp. Ps 23:6; 27:4-6).

▣

NASB, NRSV	“prebivalište”
NKJV	“palače”
TEV	“sobe”
NJB	“mnoga mjesta”

KJV prijevod, “palače”, jeste obmanjivanje. Grčki pojam znači “stalna prebivališta” (usp. 14:23) bez zamisli o rastrošnosti. Predodžba je da će svi vjernici u Očevom domu imati svoje vlastite sobe (usp. TEV, NJB), više nalik pansionu gdje svi dnevno jedu zajedno.

Zanimljivo je također da je to oblik istoga grčkog korijena kao “prebivati”, koji je kao ključni pojam (usp. poglavlje 15) u Ivanu. Naš boravak s Ocem usavršen je našim stalnim prebivanjem u Sinu.

▣ **“ako”** Ovo je djelomičan DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvan “oprečno činjenici”. Tamo je raspoloživo mnogo soba. Ovaj je izričaj teško prevesti.

NASB, REB, NIV	“ako to nije bilo tako, Ja vam to ne bih rekao”
NKJV	“ako to nije bilo tako, Ja bih vam rekao”
TEV	“Ja vam to ne bih rekao ako to nije bilo tako”
NJB, NET	“inače Ja bih vam rekao”
Youngov doslovni prijevod	“a ako ne, Ja bih vam rekao”
New Berkley Version	“Ako ovo nije bilo tako, Ja bih vam rekao”
Williams Translation	“ako ih tamo nije bilo, Ja bih vam rekao”

▣ **“Ja idem pripremiti mjesto za vas”** Ovo ne znači naznaku da Nebo, u fizičkome smislu, nije bilo pripravljeno prije ovoga, nego da se Isusov život, učenja, i smrt bave omogućavanjem grješnome čovječanstvu pristupa i boravljenja sa svetim Bogom. Isus ide prije vjernika kao njihov vođa i prethodnik (usp. Heb 6:20).

14:3 “Ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Isus im je rekao da se On brzo vraća Ocu (tj. 7:33; 16:5.10.17.28) i On će za njih pripremiti mjesto.

Pomoć za prevoditelje Ivana od United Bible Societies od Newmana i Widera kaže da bi ovaj član mogao biti razumjet u privremenome smislu “nakon što Ja odem” ili “kad Ja odem” ili “budući Ja idem” (str. 456).

▣ **“Ja ću opet doći i primiti vas k Sebi”** Ovo upućuje na Drugi dolazak ili smrt (usp. II. Kor 5:8; I. Sol 4:13-18). To zajedništvo s Isusom licem-u-lice odražava Isusovo i Očevo zajedništvo (usp. 1:1.2). Kršćani će sudjelovati u prisnosti između Isusa i Oca (14:23; 17:1 i dalje).

GLAGOL upotrijebljen ovdje, primiti (*paralambanō*), uključuje “dobrodošlicu osobe”. Nebo je osobno zajedništvo s Bogom. Ovo je različito od 1:12 (*lambanō*). Teško je točno utvrditi ispravno semantičko preklapanje ova dva pojma; oni su često istoznačnice.

▣ “gdje sam Ja, *tamo možete biti vi također*” Nebo je tamo gdje je Isus (usp. 17:24)! Nebo je doista licem-u-lice zajedništvo s Trojedinim Bogom! NZ je nejasan kada se točno pojavljuje puno zajedništvo:

1. prilikom smrti, II. Korinćanima 5:8 ili
2. prilikom Drugoga dolaska, I. Solunjanima 4:13-18

Biblija je iznenađujuće tiha što se tiče života nakon. Dobra je kratka knjiga od Williama Hendriksena, *The Bible On the Life Hereafter*.

POSEBNA TEMA: GDJE SU MRTVI?

I. Stari zavjet

- A. Svi ljudi idu u *Sheol* (etimologija neizvjesna, BDB 1066), što je način upućivanja na smrt ili grob, uglavnom u Mudrosnoj književnosti i Izaiji. U SZ-u to je postojanje bilo u magli, svjesno, ali bez radosti (usp. Job 10:21-22; 38:17; Ps 107:10.14).
- B. *Sheol* ima osobine:
  1. povezanost s Božjim Sudom (vatra), Ponovljeni zakon 32:22
  2. povezanost s kaznom čak prije Sudnjega dana, Psalam 18:4-5
  3. povezanost s Abadonom (*abaddon*) (uništenje), u kojem je prisutan i Bog, Job 26:6; Psalam 139:8; Amos 9:2
  4. povezanost s “jazom” (grobom), Psalam 16:10; Izaija 14:15; Ezekiel 31:15-17
  5. grješni silaze živi u *Sheol*, Brojevi 16:30.33; Psalam 55:15
  6. često poosobljen sa životinjom velikih ustiju, Brojevi 16:30; Izaija 5:14; 14:9; Habakuk 2:5
  7. ljudi su tamo zvani *Repha'im*, Izaija 14:9-11)

II. Novi zavjet

- A. Hebrejski *Sheol* preveden je grčkim *Hadom* (*Hades*) (nevidljivi svijet)
- B. *Had* ima osobine:
  1. upućuje na smrt, Matej 16:18
  2. povezan je sa smrću, Otkrivenje 1:18; 6:8; 20:13-14
  3. često odgovarajući mjestu stalne kazne (*Gehenna*), Matej 11:23 (SZ-ni navod); Luka 10:15; 16:23-24
  4. često odgovarajući grobu, Luka 16:23
- C. Moguće podijeljen (rabini):
  1. dio za pravednike nazvan raj (pravo drugo ime za Nebo, usp. II. Kor 12:4; Otk 2:7), Luka 23:43
  2. dio za grješne nazvan *Tartarus*, II. Petrova 2:4, gdje je mjesto za zadržavanje zlih anđela (usp. Post 6; I. Henokova)
- D. *Gehenna*:
  1. odražava SZ-ni izričaj, “dolina sinova Hinnoma”, (južno od Jeruzalema). To je bilo mjesto gdje je fenički bog vatre, Molek (*Molech*) (BDB 574), bio štovan žrtvovanjem djece (usp. II. Kr 16:3; 21:6; II. Ljet 28:3; 33:6), što je bilo zabranjeno Levitskim zakonikom 18:21; 20:2-5.
  2. Jeremija ga mijenja iz mjesta poganskoga štovanja u mjesto YHWH-ina Suda (usp. Jer 7:32; 19:6-7). To postaje mjesto vatre, vječnoga suda u I. Henokovo 90:26-27 i Sib. 1:103.
  3. Židovi Isusovih dana bili su toliko užasnuti sudjelovanjem svojih predaka u poganskome štovanju žrtvovanjem djece, da su ovo područje pretvorili u smetišta za Jeruzalem. Mnoge od Isusovih metafora za Vječni sud proizašle su iz ovoga odlagališta (vatra, dim, crvi, smrad, usp. Mk 9:44.46). Pojam *Gehenna* koristio je samo Isus (osim u Jak 3:6).
  4. Isusova uporaba riječi *Gehenna*:
    - a. vatra, Matej 5:22; 18:9; Marko 9:43
    - b. bez kraja [neprekidno], Marko 9:48 (Mt 25:46)

- c. mjesto uništenja (oboje i duše i tijela), Matej 10:28
- d. usporedivo sa *Sheolom*, Matej 5:29-30; 18:9
- e. grješni su nazvani "sinovi pakla", Matej 23:15
- f. ishod pravorijeka, Matej 23:33; Luka 12:5
- g. zamisao *Gehenne* usporediva je s drugom smrću (usp. Otk 2:11; 20:6.14) ili ognjenim jezerom (usp. Mt 13:42.50; Otk 19:20; 20:10.14-15; 21:8). Moguće da ognjeno jezero postaje trajno stanište ljudi (iz *Sheola*) i zlih anđela (iz *Tartarusa*, II. Pt 2:4; Juda stih 6 ili Abis, usp. Lk 8:31; Otk 9:1-11; 20:1.3).
- h. nije bila određena za ljude, nego za Sotonu i njegove anđele, Matej 25:41

E. Moguće je, zbog preklapanja *Sheola*, *Hada*, i *Gehenne* da:

- 1. izvorno su svi ljudi išli u *Sheol/Had*
- 2. njihovo tamošnje iskustvo (dobro/zlo) pogoršano je nakon Sudnjeg dana, ali mjesto za grješke ostaje isto (to je zašto je KJV *hades* [grob] preveo kao *gehenna* [pakao])
- 3. to što samo NZ-ni tekst spominje muku prije Suda jeste parabola u Luki 16:19-31 (Lazar i bogataš). *Sheol* je također opisan kao mjesto kazne sada (usp. Pnz 32:22; Ps 18:1-5). Kakogod, doktrina se ne može postaviti na paraboli.

III. Međustanje između smrti i uskrsnuća

A. NZ ne uči o "besmrtnosti duše", što je jedan od nekoliko drevnih pogleda na život poslije:

- 1. ljudske duše postojale su prije njihova fizičkog života
- 2. ljudske duše su vječne prije i poslije fizičke smrti
- 3. često je ljudsko tijelo viđeno kao zatvor a smrt kao oslobođenje za povratak u predpostojeće stanje.

B. NZ navješćuje bestjelesno stanje između smrti i uskrsnuća:

- 1. Isus govori o diobi između tijela i duše, Matej 10:28
- 2. Abraham može imati tijelo sada, Marko 12:26-27; Luka 16:23
- 3. Mojsije i Ilija imaju fizičko tijelo kod preobraženja, Matej 17
- 4. Pavao tvrdi da će kod Drugoga dolaska prvo duše s Kristom dobiti svoja nova tijela, I. Solunjanima 4:13-18
- 5. Pavao tvrdi da će vjernici svoja nova tijela dobiti na Dan uskrsnuća, I. Korinćanima 15:23.52
- 6. Pavao tvrdi da vjernici ne idu u *Had*, nego su u smrti s Isusom, II. Korinćanima 5:6.8; Filipljanima 1:23. Isus je pobijedio smrt i uzeo je pravednike na Nebo sa Sobom, I. Petrova 3:18-22.

IV. Nebo

A. U Bibliji je ovaj pojam korišten u tri značenja:

- 1. atmosfera iznad Zemlje, Postanak 1:1.8; Izaija 42:5; 45:18
- 2. zvjezdana nebesa, Postanak 1:14; Ponovljeni zakon 10:14; Psalam 148:4; Hebrejima 4:14; 7:26
- 3. mjesto Božjega prijestolja, Ponovljeni zakon 10:14; I. Kraljevima 8:27; Psalam 148:4; Efežanima 4:10; Hebrejima 9:24 (treće nebo, II. Kor 12:2).

B. Biblija ne otkriva mnogo o životu poslije, vjerojatno zato što palo čovječanstvo nema načina ili sposobnost to razumjeti (usp. I. Kor 2:9).

C. Nebo je oboje i mjesto (usp. Iv 14:2-3) i Osoba (usp. II. Kor 5:6,8). Nebo je možda obnovljeni edenski vrt (Post 1-2; Otk 21-22). Zemlja će biti očišćena i obnovljena (usp. Djela 3:21; Rim 8:21; II. Pt 3:10). Slika Boga (Post 1:26-27) obnovljena je u Kristu. Sad je ponovno moguće prisno druženje edenskoga vrta. Kakogod, ovo je možda metaforički (Nebo kao ogromni, kockasti grad iz Otk 21:9-27) i ne doslovno. Prva Korinćanima 15 opisuje razliku između fizičkoga tijela i duhovnoga tijela kao sjeme do zrele biljke. Ponovo, I. Korinćanima 2:9 (navod iz Iz 64:4 i 65:17) jeste veliko obećanje i nada! Ja znam da kad ćemo Ga vidjeti bit ćemo kao On (usp. I. Iv 3:2).

V. Pomoćni izvori

A.	William Hendriksen, <i>The Bible On the Life Hereafter</i>
B.	Maurice Rawlings, <i>Beyond Death's Door</i>

14:4 “vi znate put” Isusova izjava izazvala je Tomu da izrazi svoju sumnju o poznavanju puta. Isusov odgovor izražen je u tri pojma često korištena u SZ-u.

14:6 “Ja sam put” U SZ-u, biblijska vjera bila je izricana kao način životnoga puta (usp. Pnz 5:32-33; 31:29; Ps 27:11; Iz 35:8). Naslov rane Crkve bio je “Put” (usp. Djela 9:2; 19:9.23; 24:14.22). Isus je naglašavao da je On bio i jeste jedini put do Boga. Ovo je teološka srž Evanđelja po Ivanu! Životni način činjenja dobrih djela dokazi su osobne vjere (usp. Ef 2:8-9.10), ne značenja pravednosti. Vidi bilješku u 8:12.

▣ **“istina”** Pojam “istina” u grčkoj filozofiji ima značenje “istina” nasuprot “laži” ili “stvarnost” nasuprot “obmani”. Kakogod, ovi učenici koji su govorili aramejski trebali bi razumjeti Isusa kad je o istini govorio u SZ-nom smislu koja je bila “vjernost” ili “odanost” (usp. Ps 26:3; 86:11; 119:30). Obojemu i “istini” i “životu” osobinu daje “put”. Pojam “istina” često je korišten u Ivanu za opis Božanske djelatnosti (usp. 1:14; 4:23-24; 8:32; 14:17; 15:26; 16:13; 17:17.19). Vidi Posebne teme o Istini u 6:55 i 17:3.

▣ **“život”** “Život” je *zoā*, korišten u Ivanu za opis života novoga doba. U SZ-u, način života vjernika bio je izrican kao uski put u životu (usp. Ps 16:11; Izr 6:23; 10:17). Sva tri od ova pojma povezana su s načinom života vjere koji je pronađen samo u osobnome odnosu s Isusom Kristom.

▣ **“nitko ne može doći k Ocu osim kroz Mene”** Kakav potresan zahtjev! Vrlo je ograničavajućai ali i vrlo je očito da je Isus vjerovao kako samo preko osobnoga odnosa s Njim samim netko može poznati Boga (usp. I. Iv 5:10-12). Ovo je često bilo nazivano isključivom sramotom kršćanstva. Ovdje ne postoji srednje polje. Ova je izjava istinita ili je kršćanstvo lažno! To je slično Ivanu 10 na nekoliko načina.

14:7 “Ako” Postoji rukopisni drukčiji način povezan s vrstom KONDICIONALNE REČENICE. Grčki tekst The United Bible Societies podupire PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, kao što čine drevni grčki rukopisi P⁶⁶, κ , i D. Ovo bi tada bilo prevedeno “ako biste Me poznavali a poznajete, tada biste trebali poznavati Moga Oca, kojeg poznajete.”

Ovo može biti DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE često nazvan “oprečno činjenici”. Tada bi prijevod bio “ako biste Me poznavali, a ne poznajete, tada biste trebali poznavati Moga Oca, kojeg ne poznajete.” Ovo je poduprto rukopisima, A, B, C, D^b, K, L, i X. Ovo je teška izjava jer pretpostavljamo da su apostoli već vjerovali u spasenje u Isusu kao Mesiji poslanom od YHWH. Ova nova i konačna isključiva istina morala je biti vrlo teška za njihovo shvaćanje. Evanđelje po Ivanu izgleda govori o podjednakom stupnju vjerovanja. Izgleda da okvir podupire DRUGI RAZRED KONDICIONALNA. Zabilježite isti uvjet u stihovima 2 i 28.

▣ **“biste poznavali Mene”** Isus ponovo oslovljava čitavu apostolsku skupinu (usp. stih 9). Pojam “poznavali” korišten je u SZ-nome smislu, koji govori o prisnome osobnom odnosu, ne samo o svjesnoj spoznaji (usp. Post 4:1; Jer 1:5).

▣ **“poznavali biste i Mog Oca”** Vidjeti Isusa jeste vidjeti Boga (usp. Iv 1:14-18; 5:24; 12:44-45; II. Kor 4:4; Kol 1:15; Heb 1:3)! Isus je savršeno otkrivenje nevidljivoga Boga. Nitko tko odbija Isusa ne može tvrditi da poznaje Boga (usp. I. Iv 5:9-12).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:8-14

⁸Filip Mu reče: “Gospodine, pokaži nam Oca, i to je dovoljno za nas.” ⁹Isus mu reče: “Ja sam tako dugo bio s vama, i vi Me još niste upoznali, Filipe? On tko je vidio Mene vidio je Oca; kako možeš reći: ‘Pokaži nam Oca’? ¹⁰Ne vjerujete li da sam Ja u Ocu, i da je Otac u Meni? Riječi koje vam govorim Ja ne govorim Sâm od Sebe, nego Otac koji trajno prebiva u Meni čini Svoja djela. ¹¹Vjerujte Mi da Ja jesam u Ocu i da je Otac u Meni; ako ne drukčije vjerujte zbog samih djela. ¹²Zaista, zaista, Ja vam kažem, on tko vjeruje u Mene, on čini što Ja činim, on će to također činiti; činit će i veća djela od ovih; jer Ja idem k Ocu. ¹³Što god molili u Moje ime, Ja ću to učiniti, tako da bi Otac mogao biti proslavljen u Sinu. ¹⁴Ako Me zamolite bilo što u Moje ime, Ja ću to učiniti.”

14:8 “Filip Mu reče” Filip je očito (1) želio viđenje Boga (teofanija) nešto kao Mojsije, Izaija, ili Ezekiel ili (2) on uopće nije razumio Isusove riječi. Isus odgovara potvrdom da kad je Filip vidio i upoznao Njega, vidio je i upoznao Oca (usp. Kol 1:15; Heb 1:3)!

NASB	“to je dovoljno za nas”
NKJV	“to je dostatno za nas”
NRSV	“mi ćemo biti zadovoljni”
TEV	“to je sve što trebamo”
NJB	“tada ćemo biti zadovoljni”

Ovi su učenici željeli neku vrstu potvrde baš kao farizeji. Kakogod, vjernici moraju hodati u vjeri i ne ovisiti o znaku (usp. II. Kor 4:18; 5:7) u duhovnim stvarima. Pouzdanje je rješenje!

14:9 “Ja sam tako dugo bio s vama” Zabilježite da je ovo MNOŽINA. Filip je postavio pitanje o kojem su svi pričali.

▣ **“On tko je vidio Mene vidio je Oca”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA i PERFEKT AKTIVNOGA GLAGOLA koji znači “vidio je i nastavlja vidjeti”. Isus u potpunosti otkriva Božanstvo (usp. Kol 1:15; Heb 1:3).

14:10 Isusovo pitanje u grčkome zahtijeva “da” odgovor. Vidi Posebnu temu: “Prebivanje” u Ivanovim spisima u I. Ivanovoj 2:10.

▣ **“vi ... vi”** Prvi “vi” je JEDNINA, odnosi se na Filipa. Drugi “vi” je MNOŽINA, odnosi se na skupinu apostola (usp. stihove 7.10). Vidi Posebnu temu: “Prebivanje” u Ivanovim spisima u I. Ivanovoj 2:10.

▣ **“Riječi koje vam govorim Ja ne govorim Sâm od Sebe”** Isus je u svim stvarima djelovao u ime Oca (usp. stih 24; 5:19.30; 7:16-18; 8:28; 10:38; 12:49). Isusova učenja su čiste Očeve riječi (usp. stih 24).

▣ **“nego Otac koji trajno prebiva u Meni čini Svoja djela”** Ovo zajedništvo između Oca i Sina (tj. 7:6; 8:28; 10:38), naglašeno u Isusovoj velikosvećeničkoj molitvi u poglavlju 17, postaje temelj za: “prebivanje” vjernika u Kristu u poglavlju 15. Evandjelje po Ivanu otkriva spasenje kao (1) doktrinu; (2) zajedništvo; (3) poslušnost; i (4) ustrajnost.

14:11 “Vjerujte Mi” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA ili PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA (usp. 14:1).

Postoji drukčiji rukopisni oblik neke izraženosti u otvaranju izričaja ovoga stiha. Neki raniji grčki tekstovi (P⁶⁶, P⁷⁵, N, D, L, i W) imaju samo GLAGOL “vjerovati” kojeg slijedi (*hoti*) “[tako] da”, koji podrazumijeva njihovo prihvaćanje istine o Isusovom i Očevom jedinstvu. Drugi drevni tekstovi (MSS A i B) dodaju DATIV “u Meni”, pokazuju osobni predmet vjerovanja. Grčke škole The United Bible Societies vjeruju da je prva mogućnost bila izvornik (usp. Bruce M. Metzgerov *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, koji ovoj mogućnosti daje ocjenu “B” [gotovo izvjesno], str. 244). Većina suvremenih prijevoda zadržava “u meni” ali dodaje “[tako] da” (što pokazuje sadržaj biti vjerovan).

▣ **“ako ne drukčije vjerujete zbog samih djela”** Isus im govori neka vjeruju u Njegova djela (usp. Iv 5:36; 10:25.38). Njegova djela ispunjavaju SZ-no proročanstvo. Njegova djela otkrivaju tko On jeste! Apostoli, kao i svi mi, moraju rasti u vjeri.

14:12 “Zaista, zaista” Vidi bilješku u 1:51.

▣ **“vjeruje ... on će činiti”** Vjerovanje nije samo trenutačno djelovanje nego djelatno-usmjerena riječ. Izričaj “on može činiti čak i veće stvari” je FUTUR AKTIVNOGA INDIKATIVA koji može biti preveden “on će činiti veće stvari”. Ovo moguće upućuje na:

1. zemljopisni doseg (usp. Mt 28:18-20)
2. poslanje ne-Židova
3. bivanje Duha sa svakim vjernikom
4. Isusovu posredničku molitvu (usp. Heb 7:25; 9:24)

Vidi Posebnu temu: Molitva, neograničeno još ograničeno u I. Ivanovoj 3:22, B. 2

Posljednji izričaj “on će činiti” jeste presudnost za biblijsko kršćanstvo. Kao što je Otac poslao Sina, Sin šalje Svoje učenike! Biti “u Kristu”, imati “vječni život”, znači djelatno “Veliko poslanje” srca i uma. Kršćanstvo nije vjeroispovijed ili nešto što primamo za crne dane. To je novi životni smjer, novi pogled na svijet! To sve mijenja! To mora postati život s nakanom, dnevni, Kraljevstvu-usmjeren, požrtvovni način života.

Crkva mora ponovo osvojiti:

1. službu svakog vjernika
2. prvenstvo Velikog poslanja
3. dnevno nesebično služenje s nakanom
4. Kristo-sličnost sada!

14:13-14 “Što god molili u Moje ime, Ja ću to učiniti” Zabilježite Isusovu tvrdnju da će On odgovoriti na naše molitve temeljeno na Njegovoj naravi. U Djelima 7:59 Stjepan moli Isusa. U II. Korinćanima 12:8 Pavao moli Isusa. U 15:16 i 16:23 vjernici se obraćaju Ocu. Moliti u Isusovo ime ne uključuje čarobnu odredbu, izrečenu na kraju naših molitava, nego moljenje prema Isusovoj volji i naravi.

Ovo je dobar primjer potrebe za savjetovanjem usporednih odlomaka prije stvaranje dogmatskih izjava o biblijskim subjektima. Mora biti uravnoteženo “što god molimo” s:

1. “u Moje ime” (Iv 14:13-14; 15:7,16; 16:23)
2. “uporno tražite” (Mt 7:7-8; Lk 11:5-13; 18:1-8)
3. “dvoje jednodušno” (Mt 18:19)
4. “vjerujući” (Mt 21:22)
5. “ne sumnjajući” (Mk 11:22-24; Jak 1:6-7)
6. “ne sebično” (Jak 4:2-3)
7. “držeći Njegove zapovijedi” (I. Iv 3:22)
8. “prema Božjoj volji” (Mt 6:10; I. Iv 5:14-15)

Isusovo ime predstavlja Njegovu narav. To je drugi način upućivanja na Isusov um i srce. Ovaj se izričaj često javlja u Ivanu (usp. 14:13-14,26; 15:16; 16:23-26). Što je netko više sličan Kristu, više je izgledno da će molitve biti odgovorene potvrdno. Najgore što bi Bog mogao duhovno učiniti većini vjernika jeste odgovoriti na njihove sebične, materijalističke molitve. Vidi bilješku u I. Ivanovoj 3:22.

POSEBNA TEMA: UČINKOVITA MOLITVA

- A. U odnosu na nečiji osobni odnos s Trojedinim Bogom
  1. U odnosu na Očevu volju
    - a. Matej 6:10
    - b. I. Ivanova 3:22
    - c. I. Ivanova 5:14-15
  2. Prebivanje u Kristu
Ivan 15:7
  3. Moljenje u Isusovo ime
    - a. Ivan 14:13,14
    - b. Ivan 15:16
    - c. Ivan 16:23-24
  4. Moljenje u Duhu
    - a. Efežanima 6:18
    - b. Juda 20
- B. U odnosu na nečije osobne pobude
  1. ne kolebljivo
    - a. Matej 21:22
    - b. Jakov 1:6-7
  2. Tražeći neprikladno
Jakov 4:3

3. Tražeći sebično
Jakov 4:2-3
- C. U odnosu na nečije osobne izbore
  1. ustrajnost
    - a. Luka 18:1-8
    - b. Kološanima 4:2
    - c. Jakov 5:16
  2. Razdor u domu
I. Petrova 3:7
  3. Grijeh
    - a. Psalam 66:18
    - b. Izaija 59:1-2
    - c. Izaija 64:7

Svaka je molitva odgovorena, ali svaka molitva nije učinkovita. Molitva je dvosmjerni odnos. Najgore što bi Bog mogao učiniti jeste odobriti vjernikove neprimjerene zahtjeve. Vidi Posebnu temu: Posrednička molitva u Kološanima 4:3. Vidi Posebnu temu: Zastupnička molitva u I. Ivanovoj 5:14.

POSEBNA TEMA: IME GOSPODINOVO

Ovo je bio uobičajeni NZ-ni izričaj za osobnu prisutnost i djelatnu snagu Trojedinoga Boga u Crkvi. To nije bila čarobna odredba, nego zaziv Božjoj naravi.

Često je taj izričaj upućivao na Isusa kao Gospodina (usp. Fil 2:11):

1. kod ispovijedanja jedne vjere u Kristu pri krštenju (usp. Rim 10:9-13; Djela 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; I. Kor 1:13,15; Jak 2:7)
2. kod istjerivanja demona (egzorcizam) (usp. Mt 7:22; Mk 9:38; Lk 9:49; 10:17; Djela 19:13)
3. kod ozdravlivanja (usp. Djela 3:6,16; 4:10; 9:34; Jak 5:14)
4. kod djela služenja (usp. Mt 10:42; 18:5; Lk 9:48)
5. za vrijeme crkvene stege (usp. Mt 18:15-20)
6. tijekom propovijedanja ne-Židovima (usp. Lk 24:47; Djela 9:15; 15:17; Rim 1:5)
7. u molitvi (usp. Iv 14:13-14; 15:2,16; 16:23; I. Kor 1:2)
8. način upućivanja na kršćanstvo (usp. Djela 26:9; I. Kor 1:10; II. Tim 2:19; Jak 2:7; I. Pt 4:14)

Što god radimo kao navjestitelji, službenici, pomagači, iscjelitelji, egzorcisti, itd., mi radimo u Njegovoj naravi, Njegovoj snazi, Njegovoj providnosti – u Njegovo Ime!

▣ **“ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje.

▣ **“zamolite bilo što”** Uobičajeno su vjernici ohrabrivani neka mole u Duhu, po Sinu, Oca. Ovaj je stih jedini u Evandelju po Ivanu gdje Isus izravno usmjerava molitve na Sebe.

Ovo je možda razlog zašto neki drevni grčki rukopisi izostavljaju “Me(ne)” (tj. MSS, A, D, L, i neki starolatinski, Vulgata, koptski, etiopski, i slavenska verzija). UBS⁴ ocjenjuje svoj zaključak ocjenom “B” (gotovo izvjesno). To je uključeno u MSS P⁶⁶, P⁷⁵, $\aleph$, B, W, i neke starolatinske, Vulgatu, i sirijsku verziju.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:15-17

¹⁵“Ako Me ljubite, držat ćete Moje zapovijedi. ¹⁶Ja ću moliti Oca, i On će vam dati drugog Pomoćnika, da On bude s vama zauvijek; ¹⁷to je Duh istine, kojeg svijet ne može primiti, zato jer nije vidio Njega niti Ga upoznao, *ali vi Ga poznajete jer On prebiva s vama i bit će u vama.*”

14:15 “Ako Me ljubite, držat ćete Moje zapovijedi” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji govori o mogućem djelovanju. Ljubav za Boga u Kristu izražena je poslušnošću. “Držat” je FUTUR AKTIVNOGA INDIKATIVA korištenog

kao PREZENT IMPERATIVA (Friberg, *Analytical Greek New Testament*, str. 337). Poslušnost je krajnje važna (usp. 8:51; 14:21.23-24; 15:10; I. Iv 2:3-5; 3:22.24; 5:3; II. Iv 6; Lk 6:46). Stihovi 21.23 i 24 također naglašavaju ovu istinu. Poslušnost je dokaz pravog obraćenja (usp. Jak i I. Iv).

NKJV ima IMPERATIV “držite Moje zapovijedi”, koji je podržan od MSS A, D, W, Vulgate, i mnogih crkvenih otaca. UBS⁴ daje FUTURU AKTIVNOGA INDIKATIVA ocjenu “C” (teškoće u odlučivanju), što je poduprto od MSS B, L, i koptske verzije, kao i od nekoliko crkvenih otaca.

14:16 “On će vam dati” Vidi bilješku u 14:26.

NASB, NKJV, TEV “drugog Pomoćnika”
NRSV “drugog Zastupnika”
NJB “drugog Branitelja”

Pojam “drugog” prevodi grčki pojam (*allos*) što znači “drugi od iste vrste”. Sveti Duh nazvan je “drugi Isus” (G. Campbell Morgan, vidi Posebnu temu dolje).

Drugi pojam je grčki pojam “*paraklētos*” korišten za Isusa u I. Ivanovoj 2:1 (kao zastupnik) i za Svetoga Duha u Ivanu 14:26 i 16:7-14. Njegova etimologija je “jednom nazvana pomoć uz bok”, u zakonskome smislu. Stoga, pojam “Zastupnik” točno prevodi ovu riječ. Oblik ovoga istog grčkog korijena, “*utjeha*” (*parakalēo*), korišten je za Oca u II. Korinćanima 1:3-11.

Prijevod IMENICE “zastupnik” (*paraklētos*) dolazi iz rimskoga zakonskoga sustava. Prijevod “Tješitelj” prvi je put koristio Wycliffe i odražava uporabu GLAGOLSKOGA oblika (*parakaleō*) u Septuaginti (tj. Iz 33:7; 35:4; 61:1-2; 66:10-19, vidi NIDOTTE, tom 1, str. 570). To može biti ANONIM (riječ suprotna značenja – op.prev.) Sotone (optužitelj).

I Filo i Josip koriste riječ u smislu “posrednik” ili “savjetnik”.

POSEBNA TEMA: ISUS I DUH

Između djela Duha i Sina postoji protek [žitkost]. G. Campbell Morgan rekao je da je najbolje ime za Duha “drugi Isus” (doduše, oni jesu različite, vječne Osobe). Sljedeće je opći prikaz sličnosti djela i naslova Sina i Duha.

1. Duh nazvan “Duh Isusa” ili slični izrazi (usp. Rim 8:9; II. Kor 3:17; Gal 4:6; I. Pt 1:11)
2. Obojica nazvani istim pojmovima
  - a. “istina”
    - 1) Isus (Iv 14:6)
    - 2) Duh (Iv 14:17; 16:13)
  - b. “zastupnik”
    - 1) Isus (I. Iv 2:1)
    - 2) Duh (Iv 14:16.26; 15:26; 16:7)
  - c. “Sveti”
    - 1) Isus (Lk 1:35; 14:26)
    - 2) Duh (Lk 1:35; 4:34)
3. Obojica uvijek prisutni u vjernicima
  - a. Isus (Mt 28:20; Iv 14:20.23; 15:4-5; Rim 8:10; II. Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27)
  - b. Duh (Iv 14:16-17; Rim 8:9.11; I. Kor 3:16; 6:19; II. Tim 1:14)
  - c. Otac (Iv 14:23; II. Kor 6:16)

▣ “**da On bude s vama zauvijek**” Za upućivanje na Svetoga Duha korištena su tri prijedloga:

1. “*meta*” (stih 16), “s”
2. “*para*” (stih 17), “u”
3. “*en*” (stih 17), “u”

Zabilježite da je Sveti Duh s nama, i unutar nas. Njegov posao je očitovati Isusov život u vjernicima. On će ostati s njima sve do kraja vremena (usp. stih 18; Mt 28:20).

Zabilježite da je Duh nazvan "On". To podrazumijeva da je Duh osoban. U KJV Duh je često naslovljen s "ono", ali to je zato jer je u grčkome pojam "duh" SREDNJEGA RODA (usp. Iv 14:17.26; 15:26). On je treća Osoba Trojstva (vidi Posebnu temu u 14:26). Pojam Trojstvo nije biblijski pojam, ali ako je Isus Božanski i Duh je Osoba, tada je obuhvaćena neka vrsta tri-jedinstva. Bog je jedna Božanska bit, ali tri trajna, osobna očitovanja (vidi Posebnu temu u 14:26, usp. Mt 3:16-17; 28:19; Djela 2:33-34; Rim 8:9-10; I. Kor 12:4-6; II. Kor 1:21-22; 13:14; Ef 1:3-14; 2:18; 4:4-6; Tit 3:4-6; I. Pt 1:2).

Za "zauvijek" vidi Posebnu temu u 6:58.

14:17 "Duh istine" "Istina" ovdje ima neko značenje kao stih 6 (usp. 15:26; 16:13; I. Iv 4:6). Vidi Posebnu temu o istini u 6:55 i 17:3. On je oprečje Sotoni, ocu laži (usp. 8:44).

▣ **"kojeg"** "Ovo" je SREDNJEGA RODA za složiti se s pojmom "duh" (*pneuma*). Kakogod, bilo gdje u grčkome korištena je ZAMJENICA MUŠKOGA RODA (usp. stihove 26; 15:26; 16:7.8.13.14). Sveti Duh u stvarnosti nije ni muškoga niti ženskoga roda; On je duh. Važno je zapamtiti da je On i različite osobnosti (vidi Posebnu temu u 14:26).

▣ **"svijet ne može primiti"** Sveti Duh može biti jedino pogodan kod onih koji imaju vjeru u Krista (usp. 1:10-12). On osigurava sve vjernikove potrebe (usp. Rim 8:1-11). Nevjernički svijet (*kosmos* - vidi Posebnu temu dolje) ne može razumjeti niti procijeniti duhovne stvari (usp. I. Kor 2:14; II. Kor 4:4).

POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPORABA *KOSMOS* (SVIJET)

Pavao pojam *kosmos* koristi na nekoliko načina:

1. sav stvoreni red (usp. Rim 1:20; Ef 1:4; I. Kor 3:22; 8:4.5)
2. ova planeta (usp. II. Kor 1:17; Ef 1:10; Kol 1:20; I. Tim 1:15; 3:16; 6:7)
3. ljudi (usp. 1:27-28; 4:9.13; Rim 3:6.19; 11:15; II. Kor 5:19; Kol 1:6)
4. ljudska uređenost i djelovanje odvojeno od Boga (usp. 1:20-21; 2:12; 3:19; 11:32; Gal 4:3; Ef 2:2.12; Fil 2:15; Kol 2:8,20-24). Ovo je vrlo slično Ivanovoj uporabi (tj. I. Iv 2:15-17)
5. sadašnji ustroji svijeta (usp. 7:29-31; Gal 6:14, slično Fil 3:4-9, gdje Pavao opisuje židovske ustroje).

Na neki se način ovo preklapa i teško je svaku uporabu svrstati u skupinu. Ovaj pojam, kao i toliko mnogih u Pavlovim mislima, mora biti određen trenutačnim okvirom a ne pret-postavljenom odredbom. Pavlova terminologija bila je tečna (usp. od Jamesa Stewarta *A Man in Christ*). On nije namjeravao postaviti sustavnu teologiju, nego navijestiti Krista. On mijenja sve!

▣ **"upoznao ... poznajete"** Ovo je vjerojatno još jedan dvostruki Ivanov ulaz. Hebrejsko značenje trebalo bi biti prisni, osobni odnos (usp. Post 4:1; Jer 1:5). Grčko značenje trebalo bi biti spoznaja. Evanđelje je oboje i osobno i spoznajno.

▣ **"On prebiva s vama"** Prebivanje je ključna zamisao u Ivanovim pisanjima (tj. poglavlje 15, vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 2:10). Otac prebiva u Sinu, Duh prebiva u vjernicima, i vjernici prebivaju u Sinu. Ovo prebivanje je SADAŠNJE VRIJEME, ne izdvojena odluka ili emocionalni odgovor.

▣ **"i bit će u vama"** Ovo se može razumjeti kao "između vas" (MNOŽINA, usp. NRSV opasku) ili "u vama" (MNOŽINA, usp. NASB, NKJV, NRSV, TEV i NJB). Uvijek prisutnost u vjerniku je predivno Božje obećanje. NZ tvrdi da su sve tri Osobe Trojstva uvijek prisutne u vjerniku:

1. Isus (Mt 28:20; Iv 14:20.23; 15:4-5; Rim 8:10; II. Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27)
2. Duh (Iv 14:16-17; Rim 8:11; I. Kor 3:16; 6:19; II. Tim 1:14)
3. Otac (Iv 14:23; II. Kor 6:16)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:18-24

¹⁸“Ja vas neću ostaviti kao siročad; Ja ću doći k vama. ¹⁹Samo malo nakon što Me svijet više neće vidjeti, ali vi ćete Me vidjeti; zato jer Ja živim, vi ćete živjeti također. ²⁰U taj ćete dan spoznati da sam Ja u Svome Ocu, i vi u Meni, i Ja u vama. ²¹On tko ima Moje zapovijedi i drži ih jeste onaj tko Me ljubi; a on tko ljubi Mene bit će ljubljen od Moga Oca, i Ja ću ga ljubiti i objaviti mu Sebe.” ²²Juda (ne Iskariotski) reče Mu: “Gospodine, što se to onda dogodilo da ćeš Ti objaviti Sebe nama a ne svijetu?” ²³Isus odgovori i reče mu: “Ako Me itko ljubi, držat će Moju riječ; i Moj će ga Otac ljubiti, i Mi ćemo doći k njemu i učiniti Naše prebivanje s njim. ²⁴On tko Me ne ljubi ne drži Mojih riječi; i riječ koju slušate nije Moja, nego Očeva koji Me posla.”

14:18 “Ja vas neću ostaviti kao siročad; Ja ću doći k vama” Isus je ispunio svako obećanje koje je dao učenicima u nedjelju navečer nakon Pashe kad im se prvi puta ukazao poslije uskrsnuća u gornjoj sobi (usp. 20:19-31). Neki komentatori, doduše, vide okvir kao upućivanje na dolazak Duha na Pedeseticu (Djela 2) ili Drugi dolazak (usp. stih 3).

14:19 “Samo malo nakon što Me svijet više neće vidjeti, ali vi ćete Me vidjeti” Stih 20 pokazuje da ovo upućuje na Isusovo ukazanje nakon uskrsnuća. Ovu izjavu Juda ponavlja u stihu 22 pitajući Isusa jedno drugo pitanje. Učenici su još uvijek očekivali Njega da uspostavi vječno mesijansko Kraljevstvo (tj. Mt 20:20-28; Mk 10:35-45) i bili su veoma zbunjeni kad je On rekao: “svijet Me neće vidjeti”. Isusov odgovor na Judino (ne Iskariotskog) pitanje u stihovima 23 i 24 bio je da će On očitovati Sâm Sebe u životu svakoga pojedinog kršćanina i tako će Ga svijet vidjeti kroz njih!

▣ **“jer Ja živim, vi ćete živjeti također”** Isusovo uskrsnuće bio je Božji pokaz Njegove snage i voljnosti za davanjem života (usp. Rim 8:9-11; I. Kor 15:20-23.50-58).

14:20 “U taj dan” Ovaj je izričaj uobičajeno korišten u eshatološkom smislu (vidi Posebnu temu dolje), ali ovdje možda upućuje na Isusovo ukazanje nakon uskrsnuća ili na dolazak Duha u punini na Pedeseticu.

POSEBNA TEMA: TAJ DAN

Ovaj izričaj, “u taj dan” ili “na taj dan”, jeste način kojim su proroci osam stoljeća govorili o Božjem pohođenju (prisutnosti), i zbog Suda i zbog obnove.

Hošea		Amos		Mihej	
pozitivno	negativno	pozitivno	negativno	pozitivno	negativno
1:11	1:5	1:14(2)			2:4
	2:3	2:16			3:6
2:15		3:14		4:6	
	2:16	3:18(2)			5:10
2:21		3:20			7:4
	5:9	6:3		7:11(2)	
	7:5	8:3		7:12	
	9:5	8:9(2)			
	10:14	8:10			
		9:11	8:13		

Ovaj je uzorak posebno proročki. Bog ide djelovati protiv grijeha na vrijeme, ali On također nudi dan pokajanja i oprosta za one koji mijenjaju svoje srce i djela! Božja svrha otkupljenja i obnove bit će postignuta! On će imati ljude koji će odražavati Njegovu narav. Svrha Stvorenja (zajedništvo između Boga i čovječanstva) bit će ispunjena!

▣ **“ćete ... spoznati”** Česta uporaba “spoznati” ima hebrejsko značenje osobnoga, zajedničkog, prisnog odnosa, ali ovdje je riječ slijeđena s “da” (*hoti*), koja izražava spoznajni sadržaj. Ova riječ, kao “vjerovati”, ima dvostruko značenje. Ivan odabire ovu vrstu riječi kako bi izrekao Evanđelje. Vjernici Ga poznaju (vjeruju u Njega), ali znaju i istinu o Njemu (vjerovati da). Vidi Posebnu temu u 2:23.

▣ **“Ja sam u Svome Ocu i vi ste u Meni, i Ja u vama”** Ivan često naglašava jedinstvo Isusa i Oca (usp. 10:38; 14:10-11; 17:21-23). On dodaje istinu da kao što su Otac i Isus prisno povezani, tako su isto, Isus i Njegovi sljedbenici (usp. Iv 17)!

14:21 “On tko ima Moje zapovijedi i drži ih” Ovo su dva PREZENTA PARTICIPA. Poslušnost je presudna (vidi bilješku u stihu 15). Ona je dokaz istinskoga obraćenja (usp. stih 23).

Apostoli su bili Židovi i u svojim su pisanjima često koristili semitske idiome. Židovska molitva kojom započinje svako vrijeme slavljenja iz Ponovljenoga zakona 6:4-5, bila je nazvana *shema*, što znači “čuti kao i činiti”! To je vrhunska točka Ivanovog osvrta (usp. Jak 2:14- 26).

▣ **“i Ja ću mu objaviti Sebe”** Ovo upućuje ili na (1) ukazanje nakon uskrsnuća (usp. Djela 10:40-41) ili (2) slanje Svetoga Duha da objavi i oblikuje Krista u vjernicima (usp. stih 26; Rim 8:29; Gal 4:19).

▣ Isus je vjerovao i izjavljivao da On (1) predstavlja; (2) govori za; i (3) objavljuje Oca. Za vjernike je ova autoritativna riječ izgovorena od Isusa koju su zabilježili apostolski pisci jedini izvor jasne obavijesti o Bogu i Njegovim svrhama. Vjernici potvrđuju da su Isusov autoritet i Pisma (primjereno tumačena) jedini konačan autoritet; razlog, iskustvo, i predaja jesu od pomoći, ali nisu konačni.

Postoji tečna povezanost između rada Duha i Sina. G. Campbell Morgan je rekao da je najbolje ime za Duha “drugi Isus”. Vidi Posebnu temu u 14:16.

14:22 Vidi bilješku u stihu 19.

▣ **“Juda (ne Iskariotski)”** Ovo je bilo drugo ime za Tadeja (usp. Mt 10:3; Mk 3:18). Vidi Posebnu temu u 1:45.

14:23 “Ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji govori o mogućem djelovanju. Ljubav učenika za Isusa bit će viđena u njihovoj ljubavi jedan za drugoga (usp. stihove 15.21).

14:24 “vi” Egzegetsko pitanje je: “Na koga upućuje taj ‘vi’?” Gramatički je ZAMJENICA u GLAGOLU, “čuti” (PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA, DRUGA OSOBNA MNOŽINA). Ona može upućivati na:

1. ljude svijeta koji su odbacili Isusovu poruku
2. učenike kad su prihvatili Isusove riječi kao istinske Očeve riječi (usp. stihove 10-11)

NASB (UPDATED) TEXT: 14:25-31

²⁵“Ove sam vam stvari Ja govorio dok sam prebivao s vama. ²⁶Ali Pomoćnik, Sveti Duh, koga će Otac poslati u Moje ime, On će vas naučiti svemu, i prisjetiti vas svega što vam rekoh. ²⁷Ja vam ostavljam mir s vama; Svoj mir Ja vam dajem; Ja ga ne dajem kao što daje ovaj svijet. Ne dozvolite da vam srce bude uznemireno, niti da bude ispunjeno strahom. ²⁸Čuli ste da vam Ja rekoh: ‘Ja odlazim, i Ja ću doći po vas.’ Ako ste Me ljubili, radovali biste se jer Ja idem k Ocu, jer je Otac veći nego Ja. ²⁹Sad vam rekoh prije nego se dogodi, tako da kad se dogodi, možete vjerovati. ³⁰Ja neću više govoriti s vama, jer dolazi vladar svijeta, i on nema ništa u Meni; ³¹ali tako da svijet može znati da ja ljubim Oca, ja činim upravo ono što Mi je Otac zapovjedio. Ustanite, idemo odavde.”

14:25 “Ove ... stvari” Ovo mora upućivati na gornju učeničku sobu (poglavlja 13 – 17, ali posebno opisanu u stihovima 15:11; 16:1.4.6.25.33).

14:26 “Sveti Duh” Ovaj naslov za treću Osobu Trojstva nalazi se jedino u 1:33; 20:22, i ovdje u Ivanu (vidi Posebnu temu: Bog Sveti Duh u I. Ivanovoj 2:20). Doduše, u Evanđelju po Ivanu nazvan je s nekoliko drugih imena (Branitelj, Duh Istine, Duh).

U NZ-u ima nekoliko odlomaka koji na Duha upućuju u osobnim pojmovima (usp. Mk 3:29; Lk 12:12; Iv 14:26; 15:26; 16:7-15, vidi Posebnu temu dolje). Ovo je još jedan tekst gdje je za Duha korištena ZAMJENICA SREDNJEGA RODA zato jer je grčka riječ za duh (*pneuma*) SREDNJEGA RODA (usp. 14:17; Rim 8:26).

Također, na ovoj točki samo riječ o zamisli Trojstva. Pojam “trojstvo” nije biblijska riječ, nego su u nekoliko tekstova viđena tri osobna očitovanja jednoga istinskoga Boga zajedno (vidi Posebnu temu dolje). Ako je Isus Božanski i Duh je osobni, tada smo teološki kao monoteisti (usp. Pnz 6:4-6), usredotočeni na tro-jedinstvo – ne napredujuća očitovanja, nego vječne Osobe!

POSEBNA TEMA: TROJSTVO

Zabilježite djelatnost sve tri Osobe Trojstva u ujedinenim okvirima. Pojam “trojstvo”, prvo skovana od Tertulijana, nije biblijska riječ, nego opće prihvaćena zamisao.

- A. Evanđelja
  1. Matej 3:16-17; 28:19 (i usporednice)
  2. Ivan 14:26
- B. Djela apostolska – Djela 2:32-33, 38-39
- C. Pavao
  1. Rimljanima 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
  2. I. Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
  3. II. Korinćanima 1:21; 13:14
  4. Galaćanima 4:4-6
  5. Efežanima 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
  6. I. Solunjanima 1:2-5
  7. II. Solunjanima 2:13
  8. Titu 3:4-6
- D. Petar – I. Petrova 1:2
- E. Juda – stihovi 20-21

Množina u Bogu naviještena je u SZ-u.

- A. Uporabom MNOŽINA za Boga
  1. Ime *Elohim* je MNOŽINA, ali kad je korištena za Boga uvijek ima GLAGOL u JEDNINI
  2. “Nas” u Postanku 1:26-27; 3:22; 11:7
- B. Anđeo Gospodnji bio je vidljiv predstavnik Božanstva
  1. Postanak 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16
  2. Izlazak 3:2.4; 13:21; 14:19
  3. Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22
  4. Zaharija 3:1-2
- C. Bog i Njegov Duh su odvojeni, Postanak 1:1-2; Psalam 104:30; Izaija 63:9-11; Ezekiel 37:13-14
- D. Bog (YHWH) i Mesija (*Adon*) su odvojeni, Psalam 45:6-7; 110:1; Zaharija 2:8-11; 10:9-12
- E. Mesija i Duh su odvojeni, Zaharija 12:10
- F. Svo Troje je spomenuto u Izaiji 48:16; 61:1

Isusovo Božanstvo i osobnost Duha prouzročili su poteškoće za stroge, monoteističke, rane vjernike:

1. Tertulijana – podređenost Sina Ocu
2. Origen – podređenost Božanske biti Sina i Duha
3. Arije – poricao je Božanstvo Sinu i Duhu
4. monarhizam – vjerovalo se u postupno očitovanje jednoga Boga kao Oca, Sina, onda Duha.

Trojstvo je povijesno razvijeno sustavno izlaganja uzeto iz biblijske građe:

1. Isusovo puno Božanstvo, jednakovrijedno Ocu, a bilo je potvrđeno godine 325. na saboru u Niceji
2. puna Osobnost i Božanstvo Duha jednakovrijedno Ocu i Sinu bilo je potvrđeno na saboru u Konstantinopolu godine 381.
3. doktrina o Trojstvu potpuno je iznesena u Augustinovom djelu *De Trinitate*.

Ovdje uistinu postoji tajnovitost. Ali izgleda da NZ potvrđuje jednu Božansku bit s tri vječna očitovanja kao Osobe.

▣ **“koga će Otac poslati”** U ranoj Crkvi postojala je strahovita borba (četvrto stoljeće) o tome je li Duh došao iz Oca (usp. Iv 3:34; 14:16; 16:26) ili iz Sina (usp. Iv 15:26; 16:7; Lk 24:49; Djela 2:33). Teološko pitanje u raspru Arija – Atanazija bilo je puno i vječno Božanstvo te jednakost između Boga Oca i Sina Isusa.

▣ **“naučit će vas svemu”** Ovo mora biti ograničeno. Duh neće učiti vjernike u svim područjima znanja, nego o duhovnoj istini, posebice u odnosu na Isusovu Osobu i djelo, Evanđelje (usp. 16:13-14; I. Iv 2:20.27).

POSEBNA TEMA: OSOBNA OZNAKA DUHA

U SZ-u je "Duh Božji" (tj. *ruah*) bio sila koja u potpunosti provodi YHWH-inu svrhu, ali nema nagovještaja da je to bilo osobno (tj. SZ-ni monoteizam). Međutim, u NZ-u je puna Osobnost i osobna oznaka Duha potkrijepljena dokazima:

1. On može biti bogohuljen (usp. Mt 12:31; Mk 3:29)
2. On poučava (usp. Lk 12:12; Iv 14:26)
3. On donosi svjedočanstvo (usp. Iv 15:26)
4. On uvjerava, vodi (usp. Iv 16:7-15)
5. On je nazvan "tko" (tj. *hos*, usp. Ef 1:14)
6. On može biti ožalošćen (usp. Ef 4:30)
7. On može biti ugašen (usp. I. Sol 5:19)

Tekstovi o Trojstvu također govore o tri Osobe:

1. Matej 28:19
2. II. Korinćanima 13:14
3. I. Petrova 1:2

Duh je povezan s ljudskom djelatnošću:

1. Djela 15:28
2. Rimljanima 8:26
3. I. Korinćanima 12:11
4. Efežanima 4:30

Na samome početku Djela apostolskih naglašena je uloga Duha. Pedesetnica nije bio početak rada Duha, nego novo poglavlje. Isus je uvijek imao Duha. Njegovo krštenje nije bio početak rada Duha, nego novo poglavlje. Luka priprema Crkvu za novo poglavlje učinkovite službe. Isus je još uvijek žarište, Duh je još uvijek učinkovito sredstvo a cilj je Očeva ljubav, oprostjenje, i obnova svoga čovječanstva stvorenog na Njegovu sliku!

▣ "i prisjetiti vas svega što vam rekoh" Svrhe Duha su

1. dokazati ljudima grijeh
2. dovesti ih Kristu
3. krstiti ih u Krista
4. oblikovati Krista u njima (usp. 16:7-15)
5. pomoći sjetiti apostole svega što im je Isus rekao i pročistiti njihovo razumijevanje kako bi to oni mogli zabilježiti u Pisma (usp. 2:22; 15:26; 16:13)

Sâm je Isus također poučavao apostole nakon Svoga uskrsnuća, osobito kako SZ ukazuje na Njega i kako je ispunjen u Njemu (usp. Lk 24:13 i dalje).

14:27 "Mir Ja ostavljam s vama, Svoj mir Ja vam dajem" Vjernikov mir nije vezan na okolnosti, nego na spokoj temeljen na Isusovom obećanju i prisutnosti (usp. 16:33; Fil 4:7; Kol 3:15).

"Mir" je korišten u oba smisla i u objektivnom, obnova s Bogom, i u subjektivnom smislu, osjećaj sigurnosti ili stabilnosti usred teških okolnosti. On odražava židovski pozdrav, *Shalom*, koji znači oboje i odsutnost poteškoća i prisutnost zadovoljstva (usp. 20:19.21.26; III. Iv 14; Ef 2:14; Br 6:26; Ps 29:11; Iz 9:6). On je osobina novoga doba!

POSEBNA TEMA: KRŠĆANIN I MIR

Ovaj grčki pojam izvorno znači "zajedno povezati [spojiti] ono što je bilo slomljeno". NZ o miru govori na tri načina:

1. kao o objektivnome vidu našega mira s Bogom kroz Krista (usp. Kol 1:20)
2. kao o subjektivnome vidu našega pravog odnosa s Bogom (usp. Iv 14:27; 16:33; Fil 4:7)
3. Bog nas je ujedinio u jedno novo tijelo, kroz Krista, obojicu i vjerujućeg Židova i ne-Židova (usp. Ef 2:14-17; Kol 3:15).

Newman i Nida, u *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, str. 92, ima dobar osvrt o "miru":

“I u Starome zavjetu i u Novome zavjetu pojam mir ima širok raspon značenja. U osnovi opisuje potpuno dobro-stanje života osobe; to je između Židova bilo čak usvojeno kao pravilo pozdravljanja. Ovaj je pojam imao toliko dubok značaj da bi kod Židova mogao biti upotrijebljen i kao opis mesijanskoga spasenja. Obzirom na tu činjenicu, bilo je vremena kad je korišten gotovo istoznačno s pojmom iskazivanja ‘biti u pravome odnosu s Bogom’. Izgleda da je ovdje pojam upotrijebljen kao opis uspostavljenoga skladnog odnosa između čovjeka i Boga na temelju Božjega postavljanja čovjeka u pravilan odnos s njim samim.” (str. 92)

▣ **“ostavljam”** Grant Osborne, u *The Hermeneutical Spiral* (str. 21) napravio je odličan osvrt o prvenstvu okvira u određivanju značenja riječi.

“Logički okvir”

U vrlo stvarnome smislu, logički okvir najosnovniji je čimbenik u tumačenju. Svojim razredima kažem da ako itko napola spava i ne čuje pitanje koje sam postavio, postoji pedeset posto šanse da se bude točan ako on ili ona odgovore ‘okvirno’. Sâm pojam pokriva golem niz utjecaja na tekst. Ovo se najbolje može dijagramski prikazati kao nizovi koncentričnih krugova koji se kreću prema van iz samoga odlomka.

Kako se krećemo bliže središtu, povećava se utjecaj na značenje odlomka. Književna vrsta, primjerice, određuje vrstu literature i pomaže tumaču odrediti usporednice, ali ove nisu utjecajne kao što je ostatak Pisma na odlomak. Mi možemo, na primjer, Knjigu Otkrivenja odrediti kao apokaliptičku: ipak usprkos tome što međuzavjetna i helenistička apokaliptička književnost osigurava važne usporednice, većina simbola uzeto je iz Staroga zavjeta. Na drugome kraju ljestvice, trenutačni okvir jeste konačan posrednik za sve odluke što se tiču značenja pojma ili okvira. Nema jamstva da je Pavao pojam koristio na isti način u Filipljanima 1 kao što to čini u Filipljanima 2. Jezik jednostavno ne djeluje na taj način, jer svaka riječ ima mnoga značenja i pisci je koriste ovisno o sadašnjemu okviru prije negoli ga koriste u prijašnjim okvirima. Dobar primjer je uporaba *aphiemi* u Ivanu 14:27: ‘Mir vam ostavljam’, i u 16:28: ‘Ja *ostavljam* opet svijet’. Teško bismo protumačili jedno s drugim, jer je njihova uporaba točno oprečna. U prvome Isus daje učenicima nešto, u drugome On uzima nešto (Sebe!) od njih. Čak i onda možemo u pojmu iščitati njegovu običnu uporabu (kao u I. Ivanovoj 1:9) za “oprostenje”. Drugi odlomak pomaže nam odrediti semantički opseg (različite stvari što možda riječ znači), ali samo trenutačni okvir može suziti mogućnosti sadašnjega značenja.” (str. 21).

▣ **“ne dozvolite da vam srce bude uznemireno”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA s NIJEČNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači “zaustaviti djelovanje koje je već u tijeku”, ponavljanje stiha 1.

14:28 “ako Me ljubite” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, kao stih 7, nazvan “oprečno činjenici”. Bit će bolje da Isus ide k Ocu i pošalje Duha, ali naravno, oni to nisu razumjeli u to vrijeme.

▣ **“jer je Otac veći nego Ja”** Ovo nije izjava koja se usredotočuje na nejednakost Sina, nego izjava koja se bavi djelatnostima unutar Trojstva u odnosu na spasenje čovječanstva (usp. 10:29-30). Ova podređenost Sina bila je samo za vremensko razdoblje, tijekom Njegovog boravka na Zemlji kako bi ispunio naum Trojedinoga Boga o otkrivenju i iskupljenju (usp. 17:4-5; Fil 2:6-11). Doduše, ovdje postoji značenje da je Otac, bivajući pošiljatelj, prvenstveni (usp. 13:16; I. Kor 15:27-28; Ef 1:3-14).

14:29 “Sad vam rekoh prije nego se dogodi” Ovo je bilo tako da njihova vjera može ojačati (usp. 13:19; 16:4).

14:30

NASB	“vladar ovoga svijeta”
NKJV, NRSV, TEV	“vladar ovoga svijeta”
NJB	“knez ovoga svijeta”

Ovo upućuje na Sotonu, čija je djelatna kraljevina sad na Zemlji (usp. 12:31; 16:11; II. Kor 4:4: “bog ovoga svijeta”; Ef 2:2: “gospodar [knez] zračnoga kraljevstva” – KS, Zagreb, 1994.). Moguće, Isus je odlazak Jude vidio kao dolazak Sotone (usp. 13:27). Vidi Posebnu temu u 12:31.

NASB, NKJV

“on nema ništa u Meni”

NRSV, TEV, NJB

“on nema moći nada Mnomo”

Značenje je to da Sotona nema temelj za optužbu, nema nadmoć, ili uopće išta zajedničko s Isusom (usp. Heb 4:15).

1. James Moffatt ovo je preveo kao “on nema utjecaj na mene”
2. William F. Beck kao “on nema pritužbu na mene”
3. New English Bible kao “nema prava nada mnogom”
4. Novi zavjet dvadesetoga stoljeća kao “ništa zajedničko sa mnogom”

14:31 “ali tako da svijet može znati” Sotona je u Božjoj volji i upravljana je za Božju konačnu svrhu iskupljenja čovječanstva. Vidi A. B. Davidson, *The Theology of the Old Testament*, str. 300-306.

▣ **“Ja činim upravo ono što mi je Otac zapovjedio”** Očeva volja bila je to što je Isus umro (usp. Iz 53:10a,b; Mk 10:45; II. Kor 5:21). Vidi Posebnu temu: Uporaba pojma “zapovijed” u Ivanovim spisima u 12:50.

▣ **“Ustanite, idemo odavde”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA. To je veoma teški izričaj jer se pojavio u Mateju i Marku u vrtu Getsemani kad je Judina i straža policajaca pristupila Isusu. Neizvjesno je zašto je točno korištena u okviru te gornje sobe (poglavljja 13-17). Moguće, Isus je napustio gornju sobu i poučavao putem do vrta Getsemani (usp. 18:1).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Objasni razliku između teizma, deizma i kršćanstva temeljeno na stihu 1.
2. Objasni SZ-nu pozadinu za tri imenice nađene u stihu 6.
3. Može li netko graditi teologiju molitve jedino na stihu 13?
4. Što je najviša svrha Svetoga Duha? (i za izgubljene i za spašene)
5. Je li Sotona u volji Božjoj?

IVAN 15

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isus pravi trs	pravi trs	obrazac života kršćanskog vjernika	Isus stvarni trs	pravi trs
15:1-10	15:1-8 usavršena ljubav i radost 15:9-17	15:1-11	15:1-4 15:5-10 15:11-17	15:1-17
15:11-17		15:12-17		
neprijateljstvo svijeta	neprijateljstvo svijeta		neprijateljstvo svijeta	učenici i svijet
15:18-16:4a				15:18-16:4a
15:18-25	15:18-25 dolazeće odbacivanje	15:18-25	15:18-25	
15:26-16:4a	15:26-16:4	15:26-27	15:26-16:4a	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje

UVIDI U TEKST IVAN 15:1-27

- A. Ovo je predivan i težak odlomak! Vjernicima daje veliko ohrabrenje Božje ljubavi i obećanje učinkovitosti, ali ima i strašna upozorenja! Teološke predaje su tako teške za raspravu u ovom području; dozvolite mi navesti jednoga od mojih najdražih komentatora, F. F. Bruce u njegovoj knjizi *Answers to Questions*.
“Ivan 15:4.6 ‘Što znači izraz ‘osim ako ne prebivate’ i ‘ako čovjek ne prebiva’ u Ivanu 15:5.6? Je li moguće ne prebivati u Kristu?’
Odlomci kao ovaj nisu teški sami po sebi; poteškoća nastaje kad pokušavamo njih i druga Pisma uokviriti našom teologijom, umjesto njihove uporabe kao osnove za našu teologiju. U ono vrijeme kad je naš Gospodin govorio postojao je upadljiv primjer onoga koji je propustio prebivati u Njemu – Juda Iskariotski, koji ih je upravo napustio. Juda je izabran kao što su bili izabrani i njegovih jedanaest drugova (Lk 6:13; Iv 6:70); njihovo zajedništvo s Gospodinom nije im donijelo povlastice koje nisu bile jednako dostupne i njemu. Jasno razumljiv odlomak Pisma koji uči o krajnjoj ustrajnosti svetih ne smije biti krivo upotrijebljen kao izgovor za smirivanje strasti jednako jasnih odlomaka koji govore o opasnosti apostazije [otpad, otpadništvo od vjere – op.prev.]” (str. 71-72).
- B. Iznenađujuće je koliko je u ovome okviru mnogo korišteno AORISTA gdje bi netko teološki mogao očekivati PREZENT. Izgleda da je AORTIST korišten u sažetku svega u jednome životu i gledanju na njega kao cjelinu.
- C. Podjela na odlomke poglavlja 15 je neizvjesna. Ivan, kao i I. Ivanova, jeste tapiserija različitih boja. Uzorci se pojavljuju ponovo i ponovo.
- D. Pojam “prebivati” (*menō*) u NZ-u korišten je oko 112 puta. Četrdeset od njih pojavljuje se u Evanđelju po Ivanu i 26 u njegovim pismima. Ovo je najveći teološki pojam za Ivana. Iako je poglavlje 15 izričaj Isusove naredbe neka prebivamo u Njemu, ovaj pojam ima šire zarište u Ivanu:
1. Zakon ostaje zauvijek (Mt 5:17-18), tako isto, Krist (12:34)
  2. Poslanica Hebrejima pokazuje prema novome značenju otkrivenja, ne kroz slugu nego kroz prebivajućeg Sina (Heb 1:1-3, tako, također Iv 8:35)
  3. Isus je rekao da će osigurati hranu koja ostaje (6:27) i dati plod koji ostaje (15:16). Obje od ovih metafora izražavaju istu istinu, naše obje potrebe za Kristom: (1) početnu i (2) neprekidnu (usp. 6:53; 15:3)
  4. Ivan Krstitelj vidio je Duha kako silazi i ostaje na Isusu kod Njegova krštenja (1:32).
- E. Vidi Posebnu temu: Prebivanje u I. Ivanovoj 2:10
- F. U stihovima 11-16 učenicima je obećana Isusova radost, dok je u stihovima 17-27 učenicima obećan Isusov progon. Okvir progona ide kroz 16:4a. Doduše, kroz to svi vjernici moraju ljubiti jedan drugoga kao što je On ljubio njih!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:1-11

¹“Ja sam pravi trs, a Moj Otac je vinogradar. ²Svaku mladicu u Meni koja ne rađa ploda, On odrezuje; a svaku mladicu koja rađa plod, On čisti tako da može radati više ploda. ³Vi ste već čisti zbog riječi koju sam vam Ja govorio. ⁴Prebivajte u Meni, i Ja u vama. Kao što mladica ne može roditi plod sama od sebe osim ako ne ostane na trsu, tako niti *možete* vi osim ako ne prebivate u Meni. ⁵Ja sam trs, vi ste mladice; on tko prebiva u Meni i Ja u njemu, on rodi mnogo roda, jer odvojeno od Mene ne možete učiniti ništa. ⁶Ako netko ne ostane u Meni, on se baca van kao mladica i suši; i oni ih skupljaju, i bacaju u vatru i oni izgore. ⁷Ako prebivate u Meni, i Moje riječi prebivaju u vama, molite što god želite, i to će biti učinjeno za vas. ⁸Moj je Otac time proslavljen, da vi rodite mnogo ploda, i tako dokazujete da ste Moji učenici. ⁹Baš kao što je Otac ljubio Mene, Ja sam isto tako ljubio vas; prebivajte u Mojoj

ljubavi. ¹⁰Ako držite Moje zapovijedi, ostat ćete u Mojoj ljubavi; upravo kao što sam Ja držao zapovijedi Moga Oca i ostao u Njegovoj ljubavi. ¹¹Ove sam vam stvari rekao tako da Moja radost može biti u vama, i da vaša radost bude učinjena potpunom.”

15:1 “Ja sam pravi trs” Ovo je jedna od čuvenih Isusovih “Ja Jesam” izjava u Evandelju po Ivanu (usp. 4:26; 6:35; 8:12; 10:7.9.10.11.14; 11:25; 14:6). U SZ-u vinova je loza bila simbol Izraela (Ps 80:8-16; Iz 5:1-7; Jer 2:21; Ez 15; 19:10; Hoš 10:1; Mt 21:33i dalje; Mk 12:1-12, Rim 11:17i dalje). U SZ-u ovi primjeri uvijek imaju negativno značenje. Isus je potvrdio da je On bio savršeni Izraelac (usp. Iz 53). Kao što je Pavao upotrijebio Kristovo tijelo, Kristovu nevjestu, i Božju građevinu kao metaforu za Crkvu, tako je Ivan upotrijebio trs. Ovo podrazumijeva da je Crkva pravi Izrael zbog njenog odnosa s Isusom, pravim trsom (usp. Gal 6:16; I. Pt 2:5.9; Otk 1:6). Vidi Posebnu temu u 6:55 i 17:3. Vidi bilješku u 8:12.

Neki su tumači tvrdili da se rasprava u gornjoj sobi završava s 14:31, “pusti nas otići odavde”. Ako je to tako, onda su poglavlja 15 – 17 bila učena putem do Getsemanije. Ponovo, ako je to tako, tada je moguće slika “trsa” bio vidljivi znak uzet iz zlatnoga trsja hramskih građevina kad su Isus i jedanaestorica šetali noću njegovim dvorištima.

▣ **“a Moj je Otac vinogradar”** Isus ponovo potvrđuje Svoj prisni odnos s Ocem i istovremeno Svoju podložnost Očevoj volji.

15:2 “Svaku mladicu u Meni koja ne rađa ploda, On odstranjuje ... koja rađa plod” Ovaj PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA nalazi se dva puta u ovome stihu. Rađanje ploda, ne klijanje, jeste dokaz spasenja (usp. Mt 7:16.20; 13:18 i dalje; 21:18-22; Lk 6:43-45). Okvir daje naslutiti da je Isus govorio o (1) Judinoj izdaji (usp. stihove 6; 13:10; 17:12) ili (2) lažnim učenicima (usp. 2:23-25; 8:30-47; I. Iv 2:19; II. Pt 2). U Ivanu postoje stupnjevi vjerovanja.

▣ **“On ih odrezuje”** Ovo je doslovice “čisti”. Riječ je upotrijebio Filo za podrezivanje vinove loze (BDBD 386). U NZ-u nađena je samo ovdje. Ivan je izabrao jednu drugu riječ za njeno dvostruko značenje (tj. odrezivanje i čišćenje, usp. stih 3; 13:10). Ova je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Patnja ima svrhu u životu vjernika (usp. stihove 17-22). Ona povećava rađanje ploda, razotkriva prijevare, i održava ih ovisnima o Bogu (usp. Mt 13:20-23; Rim 8:17; I. Pt 4:12-16). O tome teškom predmetu vidi dvije dobre knjige (1) *Principles of Spiritual Growth* od Milesa Stanforda i (2) *The Christian’s Secret of a Happy Life* od Hannah Whithall Smith.

Ovo čišćenje moguće je dovesti u vezu s pranjem nogu u poglavlju 13 zbog jedinstvenoga okvira poglavlja 13 – 17. Oni su već bili oprani (spaseni), ali njihove su noge morale biti prane (neprekidno opraštanje). Ovo PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME naslovljeno je na učenike kao što izgleda da potvrđuje I. Ivanova 1:9. Nije samo poslušnost zahtijevana za “prebivanje” nego i neprekidno pokajanje!

Svrha patnje u životu vjernika ima nekoliko vidova:

1. razvitak Kristo-sličnosti (usp. Heb 5:8)
2. privremena kazna za grijeh
3. jednostavan život u palome svijetu.

Teško je uvijek ustanoviti Božju svrhu, ali #1 je uvijek mogući rezultat.

15:3 “Vi ste već čisti” Pojam “odrezuje” (*kathairō*) u stihu 2 ima isti grčki korijen kao “čisti” (*katharos*). Ovaj čitav okvir sadržava dokaze istinskoga učenitva. Pojam “već” naglašen je u grčkome tekstu koji je preostaloj jedanaestorici učenika dao povjerenje njihova sigurnog položaja u Kristu (uspoređeno s istim korijenom upotrijebljenim za Judu Iskariotskoga u 13:10).

▣ **“zbog riječi koju sam vam Ja govorio”** (usp. 17:17; Ef. 5:26; I. Pt 1:23)

15:4

NASB, NKJV

“Prebivajte u Meni, i Ja u vama”

NRSV

“Prebivajte u Meni, kao što Ja prebivam u vama”

TEV

“Ostanite sjedinjeni sa mnom, i Ja ću ostati sjedinjen u vama”

NJB

“Ostanite u Meni, kao Ja u vama”

Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA MNOŽINA (usp. Iv 6:56; I. Iv 2:6). Gramatičko pitanje jeste je li drugi izričaj opis ili usporedba. Češće je u ovome odlomku istaknut teološki doktrinarni naglasak o ustrajnosti istinskih svetih (usp. stihove 4.5.6.7.9.10.14; Mk 13:13; I. Kor 15:2; Gal 6:9; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7, vidi Posebnu temu u 8:31).

Istinsko spasenje je oboje i početni i neprekidni odgovor. Ova je teološka istina često zanemarena u našem zanosu za osobnu sigurnost spasenja. Biblijska sigurnost povezana je s:

1. ustrajnošću u vjeri
2. pokajanjem kao načinom života
3. neprekidnom poslušnošću (usp. Jak i I. Iv)
4. rađanjem ploda (usp. Mt 13:23)

Vidi posebnu temu "Prebivanje" u I. Ivanovoj 2:10.

▣ **"mladica ne može rađati rod"** Ovo pokazuje prvenstvo Božanske providnosti. Za "plod" vidi bilješku u stihu 5.

▣ **"osim ako ne prebivate .... Osim ako ne prebivate"** Ovo su oboje TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA, koji znače moguće djelovanje. Naša duhovna učinkovitost povezana je s našim odnosom s Isusom.

15:5 "on tko prebiva u Meni, i Ja u njemu, on rodi mnogo roda" Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA praćenog s PREZENTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA. Neprekidno zajedništvo (tj. osobni odnos vjere) izvor je neprekidnoga ploda. Na stav vjernika može uputiti plod isto kao i djelovanja (usp. Mt 7:15-23; Gal 5:22-23; I. Kor 13). Vjernici su obećano učinkovit, trajan plod ako prebivaju (usp. stih 16).

▣ **"jer odvojeno od Mene ne možete učiniti ništa"** Ovo je jaka DVOSTRUKA NEGACIJA. To je negativna izjava pozitivne istine stiha 5 i Filipljanima 4:13.

15:6 "Ako netko ne ostane u Meni, on se baca van" Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Drvo trsa bilo je nekorisno za ikoju kućnu svrhu (drvo za vatru) zato jer gori prebrzo i prevruće (usp. Ez 15). Izgleda da je ovo smjerenje na Judu i moguće na Izrael. Ako nije, mora upućivati na krivu vjeru (usp. Mt 13:41-42.50; i I. Iv 2:19, vidi Posebnu temu u 17:12).

Ovo je sigurno eshatološka slika! Postojat će "dan okupljanja" i "gorući dan". Kako živimo otkriva izvor naših života (tj. Bog ili Sotona). Prepoznajete ih po plodu (usp. Mt 7; Gal 6:7).

▣ **"vatra"** Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: VATRA

U Pismu vatra ima i pozitivna i negativna značenja.

A. Pozitivna

1. grije (usp. Iz 44:15; Iv 18:18)
2. svijetli (usp. Iz 50:11; Mt 25:1-13)
3. kuha (usp. Izl 12:8; Iz 44:15-16; Iv 21:9)
4. čisti (usp. Br 31:22-23; Izr 17:3; Iz 1:25; 6:6-8; Jer 6:29; Mal 3:2-3)
5. svetost (usp. Post 15:17; Izl 3:2; 19:18; Ez 1:27; Heb 12:29)
6. Božje vodstvo (usp. Izl 13:21; Br 14:14; I. Kr 18:24)
7. Božja ovlast (usp. Djela 2:3)
8. zaštita (usp. Zah 2:5)

B. Negativna

1. gori (usp. Jš 6:24; 8:8; 11:11; Mt 22:7)
2. uništava (usp. Post 19:24; Lev 10:1-2)
3. gnjev (usp. Br 21:28; Iz 10:16; Zah 12:6)
4. kazna (usp. Post 38:24; Lev 20:14; 21:9; Jš 7:15)
5. lažan eshatološki znak (usp. Otk 13:13)

C. Božji gnjev protiv grijeha izražen je u metaforama vatre

1. Njegov gnjev gori (usp. Hoš 8:5; Sef 3:8)
2. On izlijeva vatru (usp. Nah 1:6)

	3.	vječna vatra (usp. Jer 15:14; 17:4)
	4.	eshatološki Sud (usp. Mt 3:10; 13:40; Iv 15:6; II. Sol 1:7; II. Pt 3:7-10; Otk 8:7; 16:8)
D.		Kao toliko mnogo metafora u Bibliji (tj. kvasac, lav) i vatra može biti blagoslov ili prokletstvo ovisno o okviru.

15:7 “Ako prebivate u Meni, i Moje riječi prebivaju u vama” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Molitva nije sama po sebi odgovorena! Isus skreće metafore od Svoga prebivanja u učenicima na prebivanje Svojih riječi. Isus je otkrio Oca i, isto tako, vrši Njegova učenja. Oni su izmjenjivi izvori otkrivenja. Evanđelje je oboje i Osoba i poruka.

▣ **“molite što god želite, i to će biti učinjeno za vas”** Ovo je AORIST SREDNJEGA IMPERATIVA (usp. stih 16). Ovaj je izričaj bio loše dokazivan tekstem [proof-texted]. Budite pozorni da tražite učenja čitavoga Pisma i ne naglašavate odvojene tekstove (usp. bilješku u 14:13). Vidi Posebnu temu: Molitva, neograničeno još ograničeno u I. Ivanovoj 3:22.

15:8 “Moj je Otac ... proslavljen” Vjernici koji žive Kristo-slično donose slavu Bogu i dokazuju da su istinski učenici. U Ivanu 13:31-32; 14:13; 17:4; i Mateju 9:8; 15:31 Otac je bio proslavljen u Sinovom djelu i sada u djelima vjernika (usp. Mt 5:16). Vidi bilješku u 1:14.

▣	
NASB	“tako dokazuju da su Moji učenici”
NKJV	“tako ćete biti Moji učenici”
NRSV, TEV	“postati Mojim učenicima”
NJB	“biti moji učenici”
REB	“tako budite moji učenici”
NIV, Goodspeed	“pokazujući sebe same Mojim učenicima”
NET Biblija	“pokazati da ste moji učenici”
JB	“tada ćete biti moji učenici”

Razlike su uzrokovane promjenom VREMENA u GLAGOLU:

1. AORISTOM KONJUNKTIVA, MSS P⁶⁶, B, D, L
2. FUTUROM INDIKATIVA, MSS α , A

Životi (plod) vjernika otkrivaju tko oni jesu! GLAGOLSKO VRIJEME nije toliko važno kao stvarnost promjene i učinkovit život ljubavi, poslušnosti, i služenja. Ovo su znakovi istinskog vjernika! Mi nismo spašeni svojom ljubavlju, poslušnošću, služenjem (usp. Ef 2:8.9), ali oni su dokaz da mi jesmo vjernici (usp. Ef 2:10).

Pojam “učenici” korišten je u Evanđelju po Ivanu kako bi pokazao one istinske vjernike i sljedbenike koji vrše Božju volju i odražavaju Njegovu narav. Ivan ne koristi pojam “crkva” (*ekklēsia*) čak nijednom, stoga, “učenici” postaju način kojim on označava kršćansko zajedništvo i okupljanja. Učeništvo je dnevni život novoga doba proživljenog u starome dobu. On je nadnaravno označen ljubavlju, svjetlom, poslušnošću, i služenjem! Oni drugi poznaju ih kao Isusove učenike.

15:9 “Baš kao što je Otac ljubio Mene, Ja sam isto tako ljubio vas” Ovaj lanac ljubećeg odnosa označava Božju obitelj; Otac ljubi Sina, Sin ljubi Svoje sljedbenike, Njegovi sljedbenici ljube jedan drugoga.

▣ **“prebivajte u Mojoj ljubavi”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. Vjernicima je zapovjedbno neka prebivaju u:

1. molitvi (usp. stih 7; 14:14)
2. poslušnosti (stihovi 10.20; 14:15.21.23.24)
3. radosti (stih 11)
4. ljubavi (stih 12; 14:21.22.24)

Ovo su sve dokazi osobnoga odnosa s Bogom. Vidi Posebnu temu: “Prebivanje” u I. Ivanovoj 2:10.

15:10 “Ako držite Moje zapovijedi” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Poslušnost je dokaz istinskoga učenitva (usp. 8:31; 14:15-21, 23-24; Lk 6:46). Isus to koristi kao primjer Svoje vjernosti Ocu.

▣ **“Ljubav”** Ovaj grčki pojam za ljubav (*agapē*) nije često korišten u klasičnoj ili koine grčkoj književnosti sve dok ga crkva nije počela koristiti u posebnom smislu. Počeo je biti korišten kao nesebična, požrtvovna, odana, djelatna ljubav. Ljubav je djelovanje, ne osjećaj (usp. 3:16). NZ-ni pojam *agapē* teološki je sličan SZ-nom pojmu *hesed*, koji znači Savez ljubavi i vjernosti.

▣ **“upravo kao što sam Ja držao zapovijedi Moga Oca”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Kao što se Isus odnosi prema Ocu, vjernici se odnose prema Njemu. Postoji jedinstvo između Oca i Sina što znači da ono mora biti ostvareno između vjernika (usp. 14:23).

15:11 “vaša radost bude učinjena potpunom” Vjernici moraju imati Isusovu ljubav (usp. 17:3). Radost je još jedan dokaz istinskoga učenitva (usp. 15:11 [dvaput]; 16:20.21.22.24; 17:13). U ovome svijetu postoje patnja i krize; u Kristu je radost, potpuna radost, Njegova radost.

NIDOTTE, tom 1, str. 741, ima dobar osvrt o tome kako su u Ivanovim spisima “radost” i “punina” korišteni zajedno:

“U Ivanu i Ivanovskim pismima postoji učestala veza između → radosti (*chara*) kao subjekta i glagola *plēroō* u prošlom vremenu, da budu ispunjeni. Ova radost je radost od Isusa (Iv 15:11; 17:13) koju On donosi kroz Svoj dolazak (3:29), Svoje riječi (15:11; 17:13), i Svoj povratak (16:22) Svojim učenicima (15:11; 17:13). To zamjenjuje žalost koja ispunjava njihova srca (16:16.20). Takva Kristova radost postaje njihova radost (15:11; 16:24; usp. I. Iv 1:4). Ova radost označava život učenika u njihovu hod s Isusom; ona postaje potpuna (Iv 3:29; 15:11; 16:24; 17:13; I. Iv 1:4; II. Iv 12). Prošlost podvlači činjenicu da je Bog onaj koji upotpunjuje ovu radost.”

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:12-17

¹²“Ovo je Moja zapovijed, da ljubite jedan drugoga, baš kao što sam Ja ljubio vas. ¹³Nitko nema veće ljubavi od ove, da netko položi svoj život za svoje prijatelje. ¹⁴Vi ste Moji prijatelji ako činite ono što vam Ja zapovijedam. ¹⁵Više vas ne zovem robovima, jer rob ne zna što čini njegov gospodar; ali Ja sam vas nazvao prijateljima, jer sam vam obznanio sve stvari što sam čuo od Svoga Oca. ¹⁶Vi niste izabrali Mene nego sam izabrao Ja vas, i odredio vas kako biste mogli ići i roditi plod, i *da* vaš plod ostane, tako da bilo što molite od Oca u Moje ime On vam mogne dati. ¹⁷Ovo vam zapovijedam, da ljubite jedan drugoga.”

15:12 “Ovo je Moja zapovijed” Isus često ponavlja ovu temu (usp. 13:34; 15:17; I. Iv 3:11.23; 4:7-8. 11-12. 19-21; II. Iv 2:5).

▣ **“da ljubite jedan drugoga”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, neprekinuta zapovijed. Ljubav je plod Duha (usp. Gal 5:22). Ljubav nije osjećaj, nego djelovanje. Određena je djelatnim pojmovima (usp. Gal 5:22-23; I. Kor 13).

▣ **“baš kao što sam Ja ljubio vas”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. To je moguće bilo slikovito smjerenje na križ (usp. stih 13). Ponovo, ovo je bila Isusova posebna vrsta samo-dajuće ljubavi koju vjernici mogu pokazati (usp. II. Kor 5:14-15; Gal 2:20; I. Iv 3:16).

15:13 “da netko položi svoj život za svoje prijatelje” Ovo upućuje na Isusovo zastupničko, zamjensko izmirenje (usp. 10:11.15.17.18; Mk 10:45; Rim 5:7-8; II. Kor 5:21; Iz 53). Ovo je ljubav na djelu! To je ono na što su učenici pozvani (usp. I. Iv 3:16).

15:14 “Vi ste Moji prijatelji” Ovo je grčka imenica *philos*, koja je često povezana s prijateljskom ljubavlju (*phileō*). U koine grčkom “*agapaō*” i “*phileō*” često su istoznačni GLAGOLI za Božansku ljubav (usporedi 11:3 [*phileō*] i 5 [*agapaō*]); *phileō* se također koristi za Božju ljubav u 5:20.

▣ **“ako činite što vam Ja zapovijedam”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. To daje uvjete za prijateljstvo, koje je poslušnost (usp. 14:15. 23-24; 15:10; Lk 6:46). Kao što Isus prebiva u Ocu i ostaje u Njegovoj ljubavi, tako također, moraju Njegovi učenici!

15:15 Isus je obavijestio učenike o (1) istini o Bogu i (2) budućim događajima. On je pokazao Svoju snagu tako da učenici rastu u vjeri i pouzdanju. Isus je dijelio sa Svojim učenicima ono što je On čuo od Oca (usp. 3:32; 8:26.40; 12:49; 15:15); oni su to morali prenijeti na druge (usp. Mt 28:20).

15:16 “Vi niste izabrali Mene, nego sam izabrao Ja vas” Postoji nekoliko ključnih gramatičkih pojedinosti:

1. oba GLAGOLA su AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA — Isus, On Sâm, jednom i za svagda izabire njih (usp. 6:70; 13:18; 15:16.19)
2. jak “*alla*” (nego) PROITIVAN
3. posebno naglašen “*ego*” ili “Ja” izjava

Ovdje postoji ravnoteža između ljudskog odgovora i izbora. Oboje su biblijska učenja. Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. 6:44.65; 15:16.19), ali ljudi se moraju odazvati (usp. 1:12; 3:16; 15:4.7.9). Božja bavljenja s čovječanstvom uvijek su u zavjetnom odnosu (“ako .... onda”). Vidi Posebnu temu u 3:16.

GLAGOL “izabrani” u ovome okviru upućuje na Dvanaesticu. Pojam “izabrani” u SZ-u ima značenje “izabrati za služenje” i samo u NZ-u dodani okvir “izabrani za spasenje” dolazi u semantički raspon. NZ-ni vjernici izabrani su za Kristo-sličnost koja je služenje, nesebičnost, i žrtvovanje za Božje kraljevstvo, Tijelo Kristovo, utjelovljeno dobro. To je jasni pokaz da je usredotočenost na sebe Palih slomljena.

Značajno za Ivana je da ono što Isus kaže vezano na Dvanaesticu ima dublja značenja i primjene na sve vjernike. Oni predstavljaju prve plodove učenitva, ali njihov odnos je:

1. jedinstven u svome svjedočanstvu očevica (tj. nadahnuću)
2. primjenljiv na sve vjernike u kojem je Isusova volja za njih Njegova volja za sve koji vjeruju i slijede

▣ **“i odredio vas kako biste mogli ići i roditi plod i da vaš plod ostane”** Ovo su tri PREZENTA AKTIVNOGA KONJUNKTIVA: (1) ići; (2) roditi plod; i (3) plod ostane (prebiva). Vjernici su u poslanju (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Teološki vid pojma “odredio” može biti viđen u Djelima apostolskim 20:28; I. Korinćanima 12:28; II. Timoteju 1:11. Bio je upotrijebljen i za Isusovu smrt kao dobitak za vjernike (usp. 10:11.15.17-18; 15:13).

▣ **“u Moje ime”** Vjernici moraju umnožavati Isusovu narav. Ovaj je izričaj istoznačan s “Božja volja” u I. Ivanovoj 5:14. Ljubav i odgovorena molitva su ovdje povezani kao u 14:13-15. Vidi Posebnu temu: Ime Gospodinovo u Ivanu 14:14.

15:17 “Ovo vam zapovijedam, da ljubite jedan drugoga” Vidi bilješku u stihu 12. Odgovorena molitva povezana je s ljubavlju i poslanjem!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:18-25

¹⁸“Ako vas svijet mrzi, znajte da je Mene mrzio prije nego je mrzio vas. ¹⁹Ako biste bili od svijeta, svijet bi ljubio svoje vlastite; ali zato jer niste od svijeta, nego vas Ja izabrah iz svijeta, zbog toga vas svijet mrzi. ²⁰Zapamtite riječ koju vam Ja rekoh: ‘Rob nije veći od svoga gospodara.’ Ako su progonili Mene, progonit će i vas; ako drže Moju riječ, držat će i vašu. ²¹Ali sve će vam ovo raditi zbog Moga imena, jer oni ne poznaju Onoga koji Me posla. ²²Da nisam došao i govorio im, oni ne bi imali grijeh, ali sad nemaju ispriku za svoj grijeh. ²³On tko mrzi Mene mrzi i Moga Oca. ²⁴Da među njima nisam činio djela koja nitko drugi nije, oni ne bi imali grijeha; ali oni su sad vidjeli i mrzili i Mene kao i Moga Oca. ²⁵Ali oni su to učinili kako bi ispunili riječ koja je zapisana u njihovu Zakonu: ‘ONI ME MRZE BEZ RAZLOGA.’”

15:18 “Ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, koji je prividno istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu. Svijet, pali ljudski sustav, mrzi Isusove sljedbenike.

▣ **“svijet”** Ivan koristi ovaj pojam na nekoliko načina: (1) planeta, kao metafora za svo čovječanstvo (usp. 3:16) i (2) kao ljudsko društvo koje je uređeno i djeluje odvojeno od Boga (usp. 10:8; I. Iv 2:15-17). Vidi Posebnu temu u 14:17.

▣ **“vas ... mrzi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA; svijet nastavlja mrziti (usp. stih 20).

▣ **“znajte”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Spoznaja vjernika o NZ-nim istinama pomoći će im suočiti se s progonima palog svijeta.

▣ **“da je Mene mrzio prije nego je mrzio vas”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Zamjenica „Mene“ je naglašena (usp. 7:7). Ovo otkriva protivljenje svijeta Bogu, Njegovom Mesiji, i Njegovom narodu (usp. 17:14; I. Iv 3:13).

Vjernici su jedno u Kristovoj ljubavi i jedno u Kristovom progonu (usp. Rim 8:17; II. Kor 1:5,7; Fil 3:10; I. Pt 4:13). Poistovjećivanje s Kristom donosi mir, radost, i progone, čak i smrt!

15:19 “Ako” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvan “oprečno činjenici”. To bi moralo biti prevedeno: “ako biste bili od svijeta, od kojeg niste, tada bi vas svijet ljubio, ali vas ne ljubi.”

15:20 “Zapamtite” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, kao stih 18, ili PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA, moguće pitanje (LB).

▣ **“Rob nije veći od svoga gospodara”** Kad netko uspoređi taj stih s 13:16, postaje očito da Isus poslovične izreke koristi na različite načine.

▣ **“Ako su progonili Mene .... ako drže Moju riječ”** Ovo su dva PRVA RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA koji su prividno istiniti s autorove točke gledišta. Pojam “progonili” znači progoniti kao divlju životinju. Progon je mjerilo za Isusove sljedbenike u palome svijetu (Mt 5:10-12; Iv 16:1-3; 17:14; Djela 14:22; Rim 5:3-4; 8:17; II. Kor 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Fil 1:29; I. Sol 3:3; II. Tim 3:12; Jak 1:2-4; I. Pt 4:12-16).

Međutim, zabilježite da iako će neki odbaciti riječi apostola i čak ih progoniti, bit će i drugih koji će slušati i odgovoriti! Oni su sami dokaz ove stvarnosti!

15:21 “oni ne poznaju Onoga koji Me posla” Ovo očito upućuje na Oca. To podrazumijeva da Židovi isto kao i ne-Židovi poznaju Boga. “Poznati” je korišteno u svome semitskom (SZ-nom) smislu osobnoga odnosa (usp. Post 4:1; Jer 1:5). Izgubljeni svijet proganja vjernike jer (1) oni pripadaju Isusu, kojeg su također progonili i (2) oni ne poznaju Boga!

15:22 “Da nisam došao” Ovo je još jedan DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, koji znači “oprečno činjenici”. Trebalo bi biti prevedeno: “Da se nisam vratio i govorio im, što jesam, onda oni ne bi imali grijeha, kojeg imaju.” Odgovornost je vezana na znanje (vidi Posebnu temu: Neoprostiv grijeh u 5:21). U ovome su okviru neplodne mladice (tj. Juda i Židovi) imale veliku mogućnost za spoznajom, mnogo veću nego oni koji su imali samo prirodno otkrivenje (tj. ne-Židovi [pogani], usp. Ps 19:1-6; Rim 1:18-20 ili 2:14-15).

15:23 Neprestano protivljenje Isusu je neprestano protivljenje Bogu (usp. stih 24; I. Iv 5:1).

15:24 “Da [Ako]” Ovo je još jedan DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači “oprečno činjenici”. Trebalo bi biti prevedeno: “Da nisam učinio djela među njima koja nitko drugi nije (ali koja jesam), tada oni ne bi imali grijeha, kojeg imaju.”

Svjetlo donosi odgovornost (usp. 1:5; 8:12; 12:35.46; I. Iv 1:5; 2:8.9.11; Mt 6:23).

▣ **“ali oni su sad vidjeli i mrzili i Mene kao i Moga Oca”** Ovo su oba PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji pokazuju ustaljen stav. Odbaciti Isusa jeste odbaciti Oca (usp. I. Iv 5:9-13).

15:25 Iznenadujuće da je pojam “Zakon” ili “Tora” korišten za opis navoda iz Psalma 35:19; 69:4. Uobičajeno je pojam korišten iz Mojsijevih pisanja, od Postanka do Ponovljenoga zakona.

Tajnovitost izravnoga židovskog odbacivanja Isusa kao očitog otkrivenja bilo je pripisano tvrdoglavoj nevjeri (usp. Iz 6:9-13; Jer 5:21; Rim 3:9-18).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:26-27

²⁶“Kad dođe Pomoćnik, kojeg ću vam Ja poslati od Oca, *to* je Duh istine koji izlazi od Oca, On će svjedočiti o Meni, ²⁷i vi ćete također biti svjedoci, jer ste bili sa Mnom od početka.”

15:26 “Kad dođe Pomoćnik, kojeg ću vam Ja poslati” Obojica i Otac i Sin šalju Duha (usp. 14:15.26; 15:26; 16:7). Djelo iskupljenja uključuje sve tri Osobe Trojstva.

▣ “Duh istine” Ovo je korišteno u smislu Svetoga Duha kao objavitelja Oca (usp. 14:17.26; 15:26; 16:13). Vidi Posebnu temu o Istini u 6:55 i 17:3.

▣ “On će svjedočiti o Meni” Zadatak Duha je svjedočiti o Isusu i Njegovim učenjima (usp. 14:26; 16:13-15; I. Iv 5:7).

15:27 “i vi ćete također biti svjedoci” “Vi ... također” je naglašeno. Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ovo mora upućivati na nadahnuće autora NZ-a (tj. apostola i njihovih prijatelja) koji su bili s Isusom tijekom Njegova zemaljskog života (usp. Lk 24:48). Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8 i Osobna oznaka Duha u 14:26.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što uključuje “prebivati”?
2. Što ako vjernik prestane prebivati? Što ako vjernik nema ploda?
3. Popiši dokaze istinskog učenitstva.
4. Ako je patnja mjerilo za kršćane, što to govori nama danas?
5. Objasni stih 16 vlastitim riječima.

IVAN 16

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
neprijateljstvo svijeta (15:18-16:4a)	dolazeće odbacivanje (15:26-16:4)	odnos kršćanina prema svijetu	(15:18-16:4a)	učenici isvijet (15:18-16:4a)
djelo Duha 16:4b-11	djelo Svetoga Duha 16:5-15	16:1-4a 16:4b-11	djelo Svetoga Duha 16:4b-11	dolazak Branitelja 16:4b-15
16:12-15		16:12-15	16:12-15	
žalost će se okrenuti u radost 16:16-24	žalost će se okrenuti u radost 16:16-24	16:16-24	tuga i radost 16:16 16:17-18 16:19-22 16:23-24	Isus se vraća vrlo skoro 16:16 16:17-28
Jas am nadvladao 16:25-33	Isus Krist je nadvladao svijet 16:25-33	16:25-28 16:29-33	pobjeda nad svijetom 16:25-28 16:29-30 16:31-33	16:29-33

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak

4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST IVAN 16:1-33

- A. Književni okvir kreće od 15: 18-16:4a. Podjele na poglavlja nisu nadahnute i ima mnogo kasnijih dodataka, kao podjela na odlomke, pisanje velikih slova, stavljanje znakova interpunkcija u rečenice, te podjela na stihove.
- B. Zadatak Svetoga Duha za duhovno izgubljene određen je u stihovima 8-11. Njegov zadatak za spašene u stihovima 12-15. U svom članku "The Theology of the New Testament" u *The Exposition Bible Commentary*, tom 1, Samuel J. Mikolaski ima zanimljiv sažetak o djelovanju Duha u NZ-u:
"NZ-na doktrina o posvećenju, sve dok je usko povezana s opravdanjem, ipak nije odvojena od njega. Kao u SZ-u, posvećenje ukazuje prvo na odvojenost – Božja sveta transcendentnost – i drugo, moralnost i odnos koji je Bogo-sličan. Posvećenje je djelo Svetoga Duha, koji ujedinjuje osobu s Kristom i obnavlja njen duhovni život. NZ-ni jezik određuje krštenje u Duhu (I. Kor 12:13); pečat Duha (Ef 1:13, 14; 4:30), sveprisutnost Duha (Iv 14:17; Rim 5:4; 8:9-11; I. Kor 3:16; 6:19; II. Tim 1:14), uputu od Duha (Iv 14:26; 16:12-15), ispunjenost Duhom (Ef 5:18), i plod Duha (Gal 5:22.23). Posvećenje je vezano s opravdanjem, koje stoji pred Bogom (Heb 10:10), i može biti shvaćeno kao razvitak u novo savršenstvo." (str. 474)
- C. Stih 17, kao i 13:36; 14:5, 8, i 22, još je jedno pitanje apostola.
- D. Mnogi vjeruju da "idemo odavde" u 14:31 zajedno s 18:1 pokazuje da je Isus poglavlja 15-17 govorio na putu za Getsemani idući kroz hram i ulicama Jeruzalema, a ne u gornjoj sobi.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:1-4

¹"Ja sam vam govorio ove stvari tako da možete biti očuvani od kolebanja. ²Oni će vas isključivati iz sinagoge, ali dolazi čas da će svatko tko vas ubije misliti da služi Bogu. ³Ove će stvari raditi zato jer nisu upoznali Oca niti Mene. ⁴Ali Ja vam rekoh ove stvari, tako da se kad dode njihov čas, možete sjetiti da vam rekoh o njima. Ove vam stvari nisam rekao na početku, zato jer sam bio s vama."

16:1

NASB	"tako da možete biti očuvani od kolebanja"
NKJV	"tako da ne biste bili kolebljivi"
NRSV	"da vas očuvam od kolebanja"
TEV	"tako da ne odustanete od vaše vjere"
NJB	"tako da ne biste otpali"

Ovo je AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA. Ovaj grčki pojam (AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA od *skandalizō*, BAGD 752) bio je izvorno korišten za postavljanje zamki za hvatanje životinja. Često je preveden kao "otpast" (usp. Mt 13:21; 24:10; Mk 4:17; 14:27.29). Njegova metaforička uporaba u ovome okviru upućuje vjernike da ne budu neočekivano zatečeni djelima mržnje od drugova Židova, čak vjerskih vođa.

16:2 "Oni će vas isključivati iz sinagoge" Ovo upućuje na ekskomunikaciju [izopćenje – op.prev.] iz judaizma (usp. 9:22.34; 12:42). Postoji tako mnogo nepoznatoga o židovskome postupku isključivanja iz društva. Postojalo je oboje i privremeno i stalno isključivanje iz službe u sinagogi. Poslije, nakon pada Jeruzalema godine 70., u Jamnji u Palestini, rabini

su razvili “kletvu izopćenja” koja se odnosi na Krista kojom su željeli isključiti kršćane iz službe u sinagogi. To je ono što je konačno iznudilo podjelu između sljedbenika Krista i mjesnih židovskih sinagoga.

▣ **“svatko tko vas ubije (će) misliti da služi Bogu”** Ovo je točno ono što su židovski vođe (usp. Iz 66:5; Mt 5:10-12; 10:32) mislili. Saul iz Tarza (Pavao) dobar je primjer pogriješno vođene religijske gorljivosti (usp. Djela 26:9-11; Gal 1:13-14).

16:3 “Ove će stvari raditi” Iskrenost i predanost Nadnaravnom Biću nije dovoljno. Zlo, grješka, i fanatizam često se događaju u Božje ime.

▣ **“zato jer nisu upoznali Oca niti Mene”** Pojam “upoznati” upućuje na SZ-no značenje prisnoga, osobnog odnosa (usp. Post 4:1; Jer 1:5). Ovo je jak dokaz da je odbacivanje Isusa konačno odbacivanje Boga (usp. 8:19; 15:21; I. Iv 5:9-12).

Ivan često dokazuje duhovnu sljepoću i zanemarivanje svijeta (usp. 1:10; 8:19.55; 15:21; 16:3; 17:25). Međutim svrha dolaska Sina bila je spasenje svijeta (usp. 3:16) i otkrivenje Oca kako bi Ga svijet mogao upoznati (usp. 17:23) kroz Krista.

16:4 Isusova pretkazivanja bila su dana kao sredstva ohrabivanja vjere/pouzdanja/povjerenja učenika usred progona i odbacivanja (usp. 13:19; 14:29).

“Od početka” upućuje na početak Isusove javne službe i poseban poziv Dvanaestorice.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:5-11

⁵“Ali Ja sad idem Onome koji Me posla; i nijedan od vas Me ne pita: ‘Kamo Ti ideš?’ ⁶Ali zato što vam rekoh ove stvari, žalost je ispunila vaše srce. ⁷Ali Ja vam kažem istinu, to što Ja odlazim jeste za vaše dobro; jer ako Ja ne odem, Pomoćnik neće doći k vama; ali ako Ja idem, Ja ću vam Ga poslati. ⁸I On će, kad On dođe, dokazati svijetu što se tiče grijeha i pravednosti i suda; ⁹što se tiče grijeha, jer nisu vjerovali u Mene; ¹⁰što se tiče pravednosti, jer Ja idem k Ocu i vi Me više nećete vidjeti; ¹¹i što se tiče suda, jer je vladar ovoga svijeta osuđen.”

16:5 “i nijedan od vas Me ne pita: ‘Kamo Ti ideš?’” Izgleda da je Petar postavio to posebno pitanje u poglavlju 13:36, ali odmah je njegova misao bila skrenuta na agoniju zbog toga što će ih Isus ostaviti i onda na pitanje što bi se dogodilo s njima (usp. stih 6). Ivan 14:1-3 govori o Isusovom uzašašću na Nebo (usp. Djela 1:9-11).

Ovo je dobro mjesto da se podsjetimo kako Evanđelja nisu doslovni, riječ-za-riječ, zapisi Isusovih razgovora. Oni su godinama poslije sažeti za teološke svrhe. pisci Evanđelja su, pod nadahnućem, imali mogućnost odabiranja, uređivanja, i prilagođavanja Isusovih riječi (vidi Gordon Fee i Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*). Ne vjerujem da su imali pravo stavljati riječi u Isusova usta. Ova teološka građa Isusovih riječi, učenja, i djelovanja za evangeliziranje određenih ciljanih skupina slušateljstva, vjerojatno objašnjava mnoge razlike između izvješća u Evanđeljima!

16:6 “žalost je ispunila vaše srce” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Iskustvo u gornjoj sobi bilo je jedna od žalosti (usp. 14:1; 16:6.22). Pojam “srce” u hebrejskom je smislu korišten za čitavu osobu – um, osjećaji, i volja. Vidi Posebnu temu: Srce u 12:40.

16:7 “to što Ja odlazim jeste za vaše dobro” Isusovo fizičko tijelo moglo je biti samo na jednome mjestu u isto vrijeme, što je ograničavalo Njegovu sposobnost za oboje i za učenje i za služenje svima Njegovim učenicima. Isto tako, tijekom Njegova zemaljskog života On se prvenstveno usredotočio na Izrael (usp. Mt 10:6; 15:24). Dolazak Svetoga Duha otvorio bi novu eru koja bi kao posljedicu imala širenje službe (usp. Ef 2:11-3:13).

Ovaj pojam “za vaše dobro” [prednost] znači “korisno” i korišten je također u 11:50 te 18:14 vezano s Isusovom smrću. Izričaj “odlazim” može uključivati sve događaje zadnjega Isusovog tjedna.

▣ **“jer ako Ja ne odem, Pomoćnik neće doći k vama”** U ovome stihu postoje dva TREĆA RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA koji pretpostavljaju moguće djelovanje. Isus je morao otići kako bi se ispunio dolazak Duha! Pojam *paraclētos* može biti preveden kao “zastupnik”, “tješitelj”, ili “pomoćnik” (usp. 14:16, 26; 15:26, vidi punu bilješku u 14:16). Ova riječ pojavljuje se samo u Ivanovim pisanjima. U grčkoj je književnosti bila korištena za odvjetničkog branitelja pozvanog za

praćenje povrata pomoći. U stihovima 8-11 Duh je djelovao kao tužitelj za svijet, međutim, u stihovima 12-15 zastupanje Duha viđeno je u korist vjernika.

Ovaj isti pojam *paracletos*, korišten je za Sina u I. Ivanovoj 2:1. Grčki korijen može biti preveden kao “tješitelj”. U tom je smislu korišten za Oca u II. Korinćanima 1:3-11.

▣ **“Ja ću vam Ga poslati”** Duh dolazi od obojice i Oca i Sina (usp. 14:26).

16:8 “I On će, kad On dođe, dokazati svijetu” Zabilježite da se sva tri područja (griješ, pravednost i sud) svjedočenja Duha odnose na potrebu čovječanstva i iskupiteljsko djelo Isusa Krista. Pojam “dokazati” bio je zakonski pojam za “unakrsno ispitivanje”.

G. B. Caird, u *The Language and Imagery of the Bible*, str. 159, ima zanimljivo razumijevanje ova tri područja. Uvjertiti svijet da je:

1. bilo pogrješno u dovođenju Isusa na ispitivanje i pogubljenje
2. bilo pogrješno o značenju grijeha
3. bilo pogrješno o značenju pravednosti
4. bilo pogrješno o značenju suda

Ako je tako, onda je Duh potpuno otkrivenje Evandjelja kroz Isusovu Osobu. Njihova ih religioznost ne može spasiti. Sud očekuje svakoga tko odbaci Isusa! “Griješ” je nevjerovanje! Isus je jedini put k životu s Bogom!

Pojam “svijet” upućuje na ljude, palo društvo koje je uređeno i koje djeluje odvojeno od Boga. Vidi Posebnu temu u 14:17.

16:9 “što se tiče grijeha, jer nisu vjerovali u Mene” Evandjelje započinje prepoznavanjem ispunjenosti grijehom čovječanstva i potrebom za Božjom pravednošću (usp. Rim 3:9-18.23; 6:23; Ef 2:1-3). Griješ nije “onaj” najvažniji kamen spoticanja za spasenje ove strane Kalvarije, nego nevjerovanje čovječanstva u djelo i Osobu Isusa Krista (usp. Iv 3:6-21; 8:24.26). Pojam “vjerovanje” ima spoznajne i osjećajne dijelove, ali prvenstveni je onaj voljni (vidi Posebnu temu u 2:23). Ono nije usredotočeno na vjernikovo vrijednosti ili vršenju, nego na njihovom pokajničkom odgovoru u vjeri na Božja obećanja u Kristu (usp. Rim 3:21-30).

16:10 “što se tiče pravednosti” Ovo može upućivati na:

1. Kristovo nadolazeće djelo iskupljenja na Kalvariji i uskrsnuće vidljivo kao jedno (usp. stih 10)
2. one koji misle da su u pravome odnosu s Bogom odvojeni od Krista dok je u stvarnosti Krist jedini koji je u pravome odnosu s Bogom, vidljivo u užašću.

16:11 “što se tiče suda, jer je vladar ovoga svijeta osuđen” Postoji dolazeći dan kad će i pali anđeli i grješno čovječanstvo stajati pred pravednim Bogom (usp. Fil 2:9-11). Sotona je, usprkos još uvijek velike moći u ovome svijetu (usp. 12:31; 14:30; II. Kor 4:4; Ef 2:2; I. Iv 5:19), poraženi neprijatelj (PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA). Njegova djeca (usp. 8:44; Mt 13:38; I. Iv 3:8-10) žanju gnjev Božji!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:12-15

¹²“Imam još mnogo toga za reći vam, ali sada *to* ne možete nositi. ¹³Ali kad On, Duh istine, dođe, On će vas uvesti u svu istinu; jer On neće govoriti Sâm od Sebe, nego ono što On čuje, On će govoriti; i On će vam objaviti što mora doći. ¹⁴On će proslaviti Mene, jer će On uzeti od Mojega i *to* objaviti vama. ¹⁵Sve što ima Otac je Moje; zato vam rekoh da On uzima od Mojega i da će *to* objaviti vama.”

16:12 “sada *to* ne možete nositi ” Pojam “nositi” korišten je za životinjsko nošenje fizičkoga tereta. Neke od misli koje nisu mogli razumjeti su:

1. Kristova patnja
2. Kristovo uskrsnuće
3. svjetsko poslanje Crkve

Suvremeni čitatelji moraju upamtiti da Isusov život na mnogo načina predstavlja prijelazno razdoblje. Apostoli nisu razumjeli mnogo toga unatoč poslije-uskrsnim ukazanjima i dolasku Duha u punini na Pedeseticu.

Međutim, mi moramo također upamtiti da su Evanđelja pisana godinama kasnije za evangelističke svrhe određenome ciljanom slušateljstvu. Stoga, ona odražavaju kasniju, zrelu teologiju.

16:13 “Duh istine” Istina (*alētheia*) korištena je u svome SZ-nom značenju pouzdanosti i samo drugotno u smislu istinitosti. Isus je u 14:6 rekao da je On bio istina. Ovaj naziv za Svetoga Duha naglašava Njegovu ulogu kao objavitelja Isusa (usp. 14:17.26; 15:26; 16:13-14; I. Iv 4:6; 5:7). Vidi bilješku u Ivanu 6:55.

▣ **“On će vas uvesti u svu istinu”** Ovo ne upućuje na potpunu istinu u svakom području, nego samo u području duhovne istine i Isusovih učenja. Ovo upućuje prvenstveno na nadahnuće autora NZ-nih Pisma. Duh ih je vodio na jedinstven, autoritativan (nadahnut) način. U drugotnome smislu ovo se odnosi na djelo Duha prosvjetljenja kasnijih čitatelja za istine Evanđelja. Vidi Posebne teme o Istini u 6:55 i Osobna oznaka Duha u 14:26.

POSEBNA TEMA: PROSVJETLJENJE

“Bog je djelovao u prošlosti na jasnoj objavi Sebe čovječanstvu. U teologiji je ovo nazvano otkrivenje. On je izdvojio određene ljude za objavu i objašnjenje ovoga samo-otkrivenja. U teologiji je ovo nazvano nadahnuće. On je poslao Svoga Duha da pomogne čitateljima razumjeti Njegovu riječ. U teologiji se ovo naziva prosvjetljenje. Poteškoća izniče kad mi dokazujemo da je Duh uključen u razumijevanje Božje riječi – zašto dakle postoji tako mnogo tumačenja toga?

Dio ove poteškoće leži u čitateljevom pred-razumijevanju ili osobnim iskustvima. Često je osobni djelokrug rada u dokazivanju-teksta [proof-texting] ili atomističkom mišljenju određen uporabom Biblije. Često je teološka mreža nametnuta iznad Biblije dozvoljavajući joj govoriti samo u određenim područjima i na probrane načine. Prosvjetljenje jednostavno ne može biti izjednačeno s nadahnućem premda je Sveti Duh uključen u svako.

Najbolji pristup bio bi pokušaj dokazivanja središnje zamisli odlomka, ne tumačenje svake pojedinosti teksta. Glavna misao je ona koja izražava izvornu autorovu središnju istinu. Izradba glavnih crta knjige ili književne jedinice pomaže u slijeđenju nakane izvornoga nadahnutog autora. Nijedan tumač nije nadahnut. Mi ne možemo ponoviti način tumačenja biblijskoga pisca. Mi možemo i moramo nastojati razumjeti što su oni govorili za njihove dane i tada prenijeti tu istinu u naše vlastito vrijeme. Postoje dijelovi Biblije koji su višeznačni ili skriveni (do određenoga vremena ili razdoblja). Uvijek će biti neslaganja o nekome tekstu i subjektima ali mi moramo izjaviti jasne središnje istine i dozvoliti slobodu za pojedinačna tumačenja unutar granica izvorne autorove nakane. Tumači moraju hodati u svjetlu koje imaju, uvijek biti otvoreni za više svjetla od Biblije i Duha. Bog će nas suditi temeljem stupnja našeg razumijevanja i kako živimo to što razumijemo.

▣ **“jer On neće govoriti Sâm od Sebe, nego ono što On čuje, On će govoriti; i On će vam objaviti što mora doći”** Stvari koje dolaze odnose se na trenutačni događaj iskupljenja: Kalvariju, uskrsnuće, uzašašće, i Pedeseticu. Ovo se ne odnosi na proročku službu pretkazivanja budućnosti (tj. Agab, Djela 21:10, vidi Posebnu temu: Proročanstvo u 4:19).

Duh će primiti istinu od Oca, kao što je učinio Isus, i prenijeti je na vjernike, kao što je učinio Isus. Ovo nije samo sadržaj poruke Duha koja je od Oca, nego i metodologija (tj. osobno, vidi Posebnu temu u 14:26). Otac djeluje nadnaravno (usp. I. Kor 15:27-28).

16:14-15 “On će proslaviti Mene, jer će On uzeti od Mojega i to objaviti vama” Prvenstveno djelo Duha je podizanje i objašnjenje Isusa Mesije (usp. stih 15). Duh nikad ne skreće pozornost na Sebe, nego uvijek na Isusa (usp. 14:26).

▣ **“Sve što ima Otac je Moje”** Kakva začuđujuća tvrdnja (usp. 3:35; 5:20; 13:3; 12:10; Mt 11:27). Ovo je slično Mateju 28:18; Efežanima 1:20-22; Kološanima 2:10; I. Petrovoj 3:22.

Postoji djelatan red, ne nejednakost, unutar Trojstva. Kao što Isus odražava Oca, Duh odražava Isusa.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:16-24

¹⁶“Još malo, i vi Me više nećete vidjeti; i ponovo za kratko, i vi ćete Me vidjeti.” ¹⁷*Neki* od Njegovih učenika tada rekoše jedan drugome: “Što je to što nam On govori: ‘Još malo, i vi Me nećete vidjeti; i ponovo za kratko, i vi ćete Me vidjeti’; i: ‘zato jer Ja idem k Ocu’?” ¹⁸Tako oni rekoše: “Što je to što On kaže: ‘Još malo’? Mi ne znamo o čemu je govorio.” ¹⁹Isus je znao da Ga oni htjedoše pitati, i On im reče: “Promišljate li zajedno o tome, što Ja rekoh: ‘Još malo, i vi Me nećete vidjeti, i ponovo još malo, i vi ćete Me vidjeti’? ²⁰Zaista, zaista, Ja vam kažem, vi ćete plakati i jadikovati, ali svijet će se radovati; vi ćete tugovati, ali vaša žalost bit će okrenuta u radost. ²¹Kada god žena rađa

ona ima bolove, jer je došao njen čas; ali kad rodi dijete, ona se više ne sjeća muke zbog radosti što je dijete rođeno na svijet. ²²Stoga ste vi također sada žalosni; ali Ja ću vas vidjeti opet, i vaše će se srce radovati, i nitko vam neće oduzeti radost. ²³U taj dan nećete Me pitati ni o čemu. Zaista, zaista, Ja vam kažem, ako zamolite Oca za bilo što u Moje ime, On će vam to dati. ²⁴Dosad vi niste ništa molili u Moje ime; molite i primit ćete, tako da vaša radost bude učinjena potpunom.”

16:16 “Još malo” Ovaj se izričaj često nalazi u Ivanu (usp. 7:33; 12:35; 13:33; 14:19). Postoji nekoliko teorija o tome što ovaj idiomski izričaj znači:

1. poslije-uskrсна javljanja
2. Drugi dolazak
3. Isusov dolazak u i kroz Svetoga Duha

U svjetlu okvira, broj 1 jedina je mogućnost (usp. stih 22). Učenici su bili zbunjeni ovom izjavom (usp. stihove 17-18).

16:17 “Neki od Njegovih učenika tada rekoše jedan drugome” Ovo je još jedno pitanje kao 13:36; 14:5.8.22. Isus je koristio ovo pitanje kako bi ih umirio i otkrio Sebe. Za Ivana je osobita uporaba razgovora za otkrivanje istine. U Ivanu ima dvadeset i sedam razgovora s ili o Isusu. U Ivanu je također osobito da Isusovi slušatelji nisu shvatili što je On rekao. On je odozgo; oni su odozdo.

▣ **“i zato jer idem k Ocu”** Isus je izjavio ovo u 16:5 kao što je On učinio u izričaju “još malo” u 16:10. U smislu ovo je vrlo osobita mesijanska uputa (usp. 13:1.3; 16:28; 17:24).

▣ **“nećete vidjeti ... vidjeti”** U stihovima 16 i 17 postoje dvije različite riječi za “vidjeti”. Izgleda da su istoznačnice. Ako je tako postoji samo jedno vremensko razdoblje koje se odnosi na to i to je vjerojatno vrijeme između Isusove smrti na križu i uskrsnjega jutra.

Drugi smatraju da dva GLAGOLA i IZRIČAJA upućuju na “fizički” znak i “duhovni” znak i otuda upućuju na (1) vrijeme između Kalvarije i nedjeljnog jutra ili (2) na vrijeme između uzašašća i Drugoga dolaska.

Činjenica da je prvi GLAGOL (*theōreō*) PREZENT u oba stiha 16 i 17 i drugi (*horaō*) je FUTUR u oba stiha 16 i 17 izgleda da podržava teoriju o istoznačnicama.

16:18 “Tako oni rekoše” Ovo je IMPERFEKT koji može značiti (1) oni su govorili ponovo i ponovo ili (2) oni su počeli govoriti.

▣ **“Što je to što On kaže”** Oni koji su bili s Njim, koji su Ga čuli i vidjeli Njegova čuda, nisu uvijek razumjeli (usp. 8:27.43; 10:6; 12:16; 18:4). To je ono što će služba Duha olakšati.

16:19 “Isus je znao da Ga oni htjedoše pitati” Isus je često znao ljudske misli (usp. 2:25; 6:61.64; 13:11). Teško je zasigurno znati je li to bila (1) Njegova Božanska narav; (2) unutarnji uvid u ljude i prilike; ili (3) oboje.

16:20 “Zaista, zaista, Ja vam kažem” Ovo je doslovice “Amen, amen” (vidi Posebnu temu 1:51). “Amen” je bio SZ-ni pojam (*aman, ement, emunah*) za “vjeru” (usp. Hab 2:4). Prvotna etimologija bila je “biti potvrđen” ili “biti siguran”. To se počelo upotrebljavati slikovito za Božju pouzdanost čija je pozadina biblijska zamisao o vjeri/odanosti. Isus je jedini koji je uvijek započinjao rečenicu tim pojmom. Izgleda da ima značenje “ovo je važna i istinita izjava, slušajte pomno.”

▣ **“vi ćete plakati i jadikovati”** Ovo znači glasna i izražajna žalost koja je bila osobitost provedbe židovskog tugovanja (usp. 11:31.33; 20:11). Kad je govorio o žalosti učenika Isus je tri puta uporabio naglasak u MNOŽINI “vi” (stih 20 [dvaput] i stih 22). Vodstvo znači:

1. služenje
2. odbačenost od svijeta
3. progonstvo kao Gospodarevo

▣ **“vi ćete tugovati, ali vaša žalost bit će okrenuta u radost”** Kakvo veliko obećanje učenicima usred njihove zbunjenosti i manjka razumijevanja. Sve što je Isus obećao ovoj jezgri skupine učenika bilo je ispunjeno kod Isusova poslije-uskrsnog ukazanja kad se u gornjoj sobi pojavio prve nedjeljne noći nakon uskrsnuća.

1. On ih neće ostaviti (usp. 14:18; 16:16.19; 20:19)
2. On će doći k njima (usp. 14:18; 16:16.19; 20:19)
3. On će im dati mir (usp. 16:22; 20:19)
4. On će im dati Duha (usp. 15:26; 20:22)

16:21 “Kada god žena rađa” Metafora žene koja rađa dijete zajednička je Starome i Novom zavjetu. Uobičajeno se koristila kako bi naglasila naglost i neizbježnost rađanja, ali ovdje je žarište na stavu majke, prije i poslije. Ova metafora često se povezuje s “porodajnim bolovima” Novoga doba (usp. Iz 26:17-18; 66:7-14; Mk 13:8). Ovo je točno ono na što je Isus smjerao i to je bilo točno ono zašto učenici, koji su ipak bili na drugoj strani križa, uskrsnuća, i uznesenja, nisu razumjeli Isusove riječi!

16:23 “u taj dan” Ovo je još jedan hebrejski idiomski izričaj (kao rođenje djeteta usp. stih 21) koji je uobičajeno povezan s dolaskom Novoga doba (usp. 14:20; 16:25.26).

▣ **“nećete Me pitati ni o čemu”** U ovome stihu postoje dvije različite riječi za “pitati” ili “moliti” (usp. stih 26). Prva podrazumijeva “pitati pitanje” (usp. 16:5.19.30). Ako je to primjeren prijevod, Isus je smjerao na sva njihova pitanja izražena u okviru poglavlja 13 – 17 (usp. 13:36; 14:5.8.22; 16:17-18). Drugi pojam mogao bi upućivati na dolazak Svetoga Duha (usp. 14:16-31; 15:26-27; 16:1-15), koji će odgovoriti sva njihova pitanja.

Na neke načine ovaj me izričaj podsjeća na obećanje “Novoga saveza” u Jeremiji 31:31-34, gdje bi dolazak Novoga doba donio potpunu spoznaju svim vjernicima.

▣

NASB	“ako zamolite Oca za bilo što u Moje ime”
NKJV	“bilo što molili Oca u Moje ime”
NRSV	“ako bilo što zamolite Oca u moje ime”
TEV	“Otac će vam dati što ga god molili u moje ime”
NJB	“bilo što molili od Oca on će dodijeliti u moje ime”

Ovo je NEODREĐENA ZAVISNA REČENICA, ne KONDICIONALNA REČENICA. Mora biti razumjeto da moliti u Isusovo ime nije jednostavno završavanje naših molitava s obrednom odredbom, nego moljenje u volji, umu, i naravi Isusa Krista (usp. I. Iv 5:13). Vidi bilješku u 15:16. Vidi Posebnu temu: Molitva, neograničeno još ograničeno u I. Ivanovoj 3:22.

Postoji rukopisna različitost vezana na izričaj “u Moje ime”. Treba li ona krenuti s “moliti” ili “dati” ili oboje? Okvir je molitva, stoga, trebala bi vjerojatno krenuti s “moliti”, iako u stvarnosti, sve od Oca dolazi kroz Isusa (“Moje ime” usp. 14:13.14; 16:15.24.26). Vidi Posebnu temu: Ime Gospodinovo u Ivanu 14:14.

16:24 “molite i primit ćete” “Molite” je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Ovo stavlja žarište na to da molitve vjernika budu ustrajne i neprekidne. U jednom smislu vjernici trebaju moliti samo jednom, u vjeri, ali u drugome smislu, molitva je neprekidno zajedništvo i pouzdanje u Boga, zadržano u moljenju (usp. Mt 7:7-8; Lk 11:5-13; 18:1-8).

▣ **“tako da vaša radost bude učinjena potpunom”** Ovo je PERIFRASTIČKI PERFEKT PASIVNOG PARTICIPA (usp. I. Iv 1:4). Odgovorena molitva je razlog za vašu radost! Radost je osobina Isusovih sljedbenika (usp. 15:11; 16:20.21.24; 17:13).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:25-28

²⁵“Ove sam vam stvari govorio u slikovitom jeziku; dolazi čas kad vam više neću govoriti u slikovitom jeziku, nego ću vam reći razumljivo od Oca. ²⁶U taj dan vi ćete moliti u Moje ime, i Ja vam neću reći da ću moliti od Oca za vašu korist; ²⁷jer vas Sâm Otac ljubi, zato jer ste vi Mene ljubili i vjerovali da sam Ja došao od Oca. ²⁸Ja dođoh poslan od Oca i došao sam u svijet; Ja opet ostavljam svijet i idem k Ocu.”

16:25 “slikovitom jeziku” Isusova učenja imaju dvostruki učinak: (1) otkrivaju razumijevanje i (2) sprečavaju nerazumijevanje (usp. Mk 4:10-11; Iz 6:9-10; Jer 5:21). Ključ učinkovitom razumijevanju je srce slušatelja. Doduše, postojale su istine koje čak ni spašeni ne bi mogli pojmiti sve do nakon događaja u tjednu Muke (razapinjanje, uskrsnuće, uskrsnih ukazanja, uzašašća) i Pedesetnice.

Ukazanje nakon uskrsnuća dvojici na putu za Emaus (usp. Lk 24:13-35) može dati trag kako je Isus učio apostole (usp. stihove 25-27.32). On je Sâm nakon poslije-uskrsnih ukazanja pokazao kako SZ primjenjuje i navješćuje Njegovu službu. To daje uzorak za Petrovu propovijed u Djelima (*kerygma*, vidi Posebnu temu u 5:39).

▣ “**ću vam reći razumljivo od Oca**” Vidi Posebnu temu: Odvažnost (*Parrhēsia*) u 7:4.

16:26 “U taj dan vi ćete moliti u Moje ime, i Ja vam neću reći da ću moliti od Oca za vašu korist” Ovaj stih izražava jednu važnu istinu. Mnogi suvremeni kršćani osjećaju da ne mogu pristupiti Bogu izravno! Međutim, Biblija uči da:

1. Duh moli za vjernike (usp. Rim 8:26-27)
2. Sin posreduje za vjernike u I. Ivanovoj 2:1
3. vjernici mogu u molitvi pristupiti Bogu izravno zbog Krista.

16:27 “jer vas Sâm Otac ljubi” Ovaj pojam za “ljubi” je *phileō*, koji je također uporabljen u 5:20 za Očevu ljubav za Isusa. Kakva silna izjava koja pojačava Ivana 3:16 (koja koristi *agapaō*). To nije nesklon Bog kome Isus mora udovoljiti, nego ljubeći Otac koji radi s Isusom kako bi dovršio Njihove svrhe iskupljenja!

▣

NASB “od Oca”
NKJV, NRSV, TEV, NJB “od Boga”

Postoje dvije grčke rukopisne različitosti: (1) “Bog” ili “Otac” i (2) prisutnost ili odsutnost [gramatičkog – op.prev.] ČLANA. “Bog” se pojavljuje u MSS P⁵, κ^2 , A, i N, dok se “Bog” pojavljuje u MSS C³ i W. Ovo je izgleda mnogo teži i neuobičajeniji način izražavanja. To je jedan od sadržaja u tekstualnom kriticizmu (vidi Dodatak) da je najteži ili najneuobičajeniji tekst vjerojatno izvornik koji pisare usmjerava na izmjene. The United Bible Societies’ Greek New Testament daje mu ocjenu “C” (poteškoća u odlučivanju).

Doduše “Otac” se pojavljuje u κ^1 i „taj Otac“ u B, C*, D, i L. Ovo najbolje odgovara okviru.

▣ “**zato jer ste vi Mene ljubili i vjerovali da sam Ja došao od**” Ovo su dva PERFEKTA AKTIVNIH INDIKATIVA. Ljubiti i vjerovati u Isusa postavlja pozornicu za zajedništvo s Ocem. Vrlo je zanimljiva izjava u *A Translator’s Handbook on the Gospel of John* od Barclaya Newmana i Eugena Nida:

“Ove izjave pokazuju da su za Ivana zamisli o ljubavi, poslušnosti, i vjere jednostavno različiti načini izražavanja jednoga odnosa sa Sinom.” (str. 518)

Za “vjerovati” vidi Posebnu temu: Ivanova uporaba glagola “vjerovati” u 2:23.

16:28 “Ja dodoh poslan od. . . i došao sam” Ovo je AORIST slijeđen PERFEKTOM. Isus je rođen u Betlehemu (utjelovljenje) i ishodi Njegova dolaska ostaju (tj. “Ja sam s vama uvijek”, usp. Mt 28:20).

Činjenica da je Isus “došao poslan od Oca” (usp. stihove 27.30; 8:42; 13:3; 17:8) podrazumijeva:

1. Njegovu pred-egzistenciju [pred-postojanje]
2. Njegovo Božanstvo
3. Njegovo potpuno otkrivenje Oca.

▣ “**Ja opet ostavljam svijet i idem k Ocu**” Ovo upućuje na dolazeće uznesenje i početak službe “Pomoćnika” i zastupničke Isusove službe (usp. Heb 7:25; 9:24; I. Iv 2:1). Kao što je pred-egzistencija bila potvrđena u Ivanu 1:1, tako je u ovome stihu potvrđena obnovljena Isusova slava i moć (usp. 17:5.24).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:29-33

²⁹Njegovi učenici rekoše: “Gospodine, Ti sad govoriš jasno i ne koristiš slike u govoru. ³⁰Sad znamo da Ti znaš sve stvari, i nema potrebe da Te itko pita; time vjerujemo da si Ti došao od Boga.” ³¹Isus im odgovori: “Vjerujete li sada? ³²Gle, dolazi čas i već je došao, kad ćete biti raspršeni, svaki svome vlastitom domu, i ostaviti Me samog; ali ipak Ja nisam sam, jer je Otac sa Mnom. ³³Ja sam vam rekao ove stvari, tako da u Meni možete imati mir. U svijetu imate patnju, ali ohrabrite se; Ja sam pobijedio svijet.”

16:29 “govoriš jasno” Vidi Posebnu temu: Odvažnost (*Parrhēsia*) u 7:4.

16:30 Ova rečenica mora biti shvaćena u svjetlu Isusovog poznavanja pitanja učenika u stihu 19. Ova njihova izjava izražava njihovu rastuću, ali još uvijek nedostatnu, vjeru. Oni su vidjeli i čuli toliko mnogo toga; je li ovaj događaj (usp. stih 19) uistinu djelovao kao glavna okretna točka u njihovom razumijevanju? Meni to zvuči kao Petrove dobro namjeravane ali preuveličane izjave (vidi *The Jerome Biblical Commentary*, str. 456).

16:31 “Vjerujete li sada” Ovo može biti pitanje ili izjava. Najsuvremeniji engleski prijevodi ovo razumiju kao pitanje. Čak i u tome ključnom razdoblju, vjera apostola nije bila potpuna. Početna, iako slaba, vjera suvremenih vjernika također je prihvaćena od Boga kad oni odgovaraju Isusu na temelju svjetla kojeg imaju. Manjak vjere učenika bit će vidljiv u njihovu napuštanju Isusa tijekom Njegova suđenja i razapinjanja.

16:32 “ćete biti raspršeni, svaki svome vlastitom domu, i ostaviti Me samog” Očito je samo Ivan bio prisutan na suđenju i razapinjanju (usp. Mt 26:31, iz Zah 13:7). Ivan 21:1-3 navodi da se nekoliko apostola vratilo ribarenju kao svome pozivu.

Isus je bio lišen ljudske pratnje (usp. Mt 26:38.40-41.43.45), ali nikad Božanske pratnje (usp. 8:16.29) sve do raspeća, kad je On uzeo grijeh čitavoga svijeta (usp. Mt 27:45-46).

NASB	“svome vlastitom domu”
NKJV	“njegovom vlastitom”
NRSV	“njegovom domu”
NJB	“njegovom vlastitom putu”
TEV	“vašem vlastitom domu”
REB, NET, NIV	“njegovom vlastitom domu”

NKJV je doslovan. Većina engleskih prijevoda pretpostavlja da ovo upućuje na nečiji dom. Bultmann izjavljuje da upućuje na “vlasništvo” ili “posjedovanje” (NIDOTTE, tom 2, str. 839), upućujući na Isusa kao na Stvoritelja (tj. 1:3; I. Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 1:2).

16:33 “u Meni možete imati mir” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA (usp. 14:27). Oba i objektivni i subjektivni mir pronađen je i održavan u Kristu. Vidi Posebnu temu: Mir u 14:27.

▣ **“svijet”** Ivan koristi “svijet” u ovome okviru kao ljudsko društvo koje je uređeno i koje djeluje odvojeno od Boga. Vidi Posebnu temu: *Kosmos* u 14:17.

▣ **“imate patnju”** S progonstvom s kojim je Isus bio suočen, oni će se suočiti (usp. 15:18-25; Mt 5:10-12; Djela 14:22; I. Sol 3:3). Progonstvo je (tj. *thlipsis*) način otkrivanja pravih Isusovih sljedbenika.

U Otkrivenju postoji teološka razlika između “gnjeva” i “progona”. Božji gnjev nikad ne pada na vjernike, nego na vjernike pada srdžba nevjernika. Svojim napadima na “svjetlo svijeta” (usp. 1:1-18; 3:17-21) svijet otkriva sebe kao dijete Sotone!

▣ **“ohrabrite se”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA IMPERATIVA (usp. Mt 9:2.22; 14:27; Mk 6:50; 10:49; Djela 23:11). Zvuči kao YHWH-ine riječi Jošui (usp. Jš 1:6.9.18; 10:25).

▣ **“Ja sam pobijedio svijet”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Pobjeda je bila osigurana čak prije Getsemanije, prije Kalvarije, prije praznoga groba (usp. Rim 8:37; I. Kor 15:57; II. Kor 2:14; 4:7-15)! Ovo nije konačan dualizam. Bog je u nadzoru.

Kao što je Isus pobijedio svijet ljubavlju i poslušnošću Ocu, vjernici isto tako pobjeđuju kroz Njega (usp. I. Iv 2:13-14; 4:4; 5:4-5; Otk 3:21; 12:11).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što je veza između poglavlja 15 i poglavlja 16?
2. U odnosu na stih 5, kako razumijemo 13:36?
3. Što je služba Svetoga Duha izgubljenom svijetu?
4. Što je služba Svetoga Duha vjernicima?
5. Zašto su stihovi 26-27 tako važna istina potrebna u svjetlu suvremenih denominacijskih stremljenja?

IVAN 17

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isusova molitva	Isus moli Sâm za sebe	Isusova velikosvećenička molitva	Isus moli za Svoje učenike	Isusova molitva
17:1-5	17:1-5	17:1-5	17:1-5	17:1-23
	Isus moli za Svoje učenike			
17:6-19	17:6-19	17:6-19	17:6-8	
	Isus moli za sve vjernike		17:9-19	
17:20-26	17:20-26	17:20-24	17:20-23	
			17:24-26	17:24-26
		17:25-26		

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-26

- A. Povijesna okolnost
    1. Ovo poglavlje je Isusova velikosvećenička molitva za:
      - a. Njega samoga (stihovi 1-5)
      - b. Njegove učenike (stihovi 6-19)
      - c. buduće sljedbenike (stihovi 20-26)
- Bila je data u ozračju pouzdanja, ne odstupanja (usp. 16:33).

2. Ovo je najdulja zabilježena Isusova molitva.
  3. Ovo je poglavlje teško podijeliti na subjekte jer su iste pobude spomenute opet i opet, što je osobina Ivanovih pisanja. Ovo je kao tapiserija s ponavljajućim uzorcima. Ključne riječi su “slava”, “dao”, “poznaju”, “posla”, “ime”, “svijet”, i “jedno”.
  4. U ovome poglavlju nije spomenut Sveti Duh. To je neuobičajeno zbog Njegova isticanja u poglavljima 14-16.
- B. Osobine učenika u stihovima 6-19
1. Oni su izabrani
  2. Oni su poslušni
  3. Oni poznaju Boga i Krista
  4. Oni prihvaćaju istinu
  5. Za njih se molio Isus
  6. Oni ostaju u svijetu
  7. Oni su očuvani Njegovom moći
  8. Oni su jedno kao što su Otac i Isus jedno
  9. Oni imaju Njegovu radost
  10. Oni nisu od ovoga svijeta
  11. Oni su posvećeni istinom
  12. Oni su poslani kao što je On bio poslan
  13. Oni su ljubljani kao što je Otac ljubio Isusa
- C. Pojam “slava” u Ivanu
1. U Septuaginti (LXX) postoji više od 25 hebrejskih riječi prevedenih grčkim pojmom *doxa*. Glavni pojam SZ-a je *kabod*, što znači “razlika”, “breme”, “težina”, “vrijednost”, “ugled”, “čast”, ili “sjajnost/veličanstvenost”.
  2. Grčki pojam *doxa* dolazi od GLAGOLA “misliti” u smislu ugleda.
  3. U Ivanu postoje različiti prizvuci ove riječi:
    - a. Božanska slava (usp. stihove 5.24; 1:14; 12:40; 12:16)
    - b. otkrivenje Oca Isusovim znamenjima, učenjima, i djelima na Uskrsni tjedan (usp. stihove 4.10.22; 1:14; 2:11; 7:18; 11:4.40)
    - c. osobito križ (usp. stihove 1.4; 7:39; 12:12-13; 13:31-32)
 Očito postoji neki protok između ovih uporaba. Središnja istina jeste ta da je nevidljivi Bog otkriven u čovjeku (tj. Isusu Kristu) kroz Njegove riječi i djela.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:1-5

¹Isus kaza ove stvari; i podignuvši Svoje oči prema nebu, On reče: “Oče, čas je došao; proslavi Svoga Sina, kako bi Sin mogao proslaviti Tebe, ²iako Mu Ti dade vlast nad svim ljudima, tako da svima koje si Mu Ti dao, On može dati vječni život. ³Ovo je vječni život, da oni spoznaju Tebe, jedinoga istinitog Boga, i Isusa Krista kojeg si Ti poslao. ⁴Ja proslavih Tebe na Zemlji, dovršivši djelo koje si Mi Ti dao da ga učinim. ⁵Sad, Oče, proslavi Mene zajedno s Tobom Sâmim, slavom koju Ja imadoh kod Tebe prije nego svijet postade.”

17:1 “Isus kaza ove stvari” Ovo mora upućivati na rasprave u gornjoj sobi iz poglavlja 13 – 16.

▣ “podignuvši Svoje oči prema nebu” Ovo je bio uobičajeni židovski položaj za molitvu: ruke, glava, i otvorene oči podignute prema nebu kao da se razgovara s Bogom (usp. 11:41; Mk 7:34; Lk 18:13; Ps 123:1). Isus je često molio. To može jasno potkrijepiti Evanđelje po Luki 3:21; 5:16; 6:12; 9:18. 28; 11:1; 22:41-45; 23:34.

▣ **“Oče”** Isus je obično oslovljavao Božanstvo ovim pojmom (usp. 11:41; 12:27.28; Mt 11:25-27; Lk 22:42; 23:34). Isus je govorio aramejski. Isusov aramejski pojam bio je *Abba*, kojeg koristi dijete za svoga oca kod kuće: “Tata” (usp. Mk 14:36). To je moralo potresti i razljutiti Isusove ne-učenike!

▣ **“čas je došao”** Ovo pokazuje da je Isus znao svrhu i pravovremenost Svoje službe (usp. 2:4; 7:6.8.30; 8:20; 12:23; 13:1). On nije bio zatečen nepoznatim okolnostima.

▣ **“proslavi Svoga Sina”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. U Ivanu Isus uvijek upućuje na Svoju smrt sličnim pojmovima (usp. stih 4; 7:39; 12:23; 13:31-32). Ovaj je pojam također vezan na Isusovu ‘Božansku pred-egzistenciju’ (usp. 1:14 i stihove 5.24). Isusova djelovanja proslavila su Oca. Postojala je uzajamnost! Vidi bilješku u 1:14 i Uvide u tekst, C.

Za “Sin” vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 3:8.

Postoji rukopisna različenost vezana na “Sina”:

1. Sin s ČLANOM nalazi se u MSS P⁶⁰, 8, B, C*, W

2. Sin s IMENICOM u GENITIVU nalazi se u MSS A, D, C²

UBS⁴ obliku #1 daje ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

17:2 “vlast nad svim ljudima” Ovo je strašna izjava seljaka tesara (usp. Iv 5:27; Mt 11:27; 28:18; Lk 10:22). Pojam “vlast” (*exousia*) isti je kao onaj korišten u 1:12; 5:27; 19:10.11. Može biti preveden kao “zakonsko pravo”, “ovlast”, ili “moć”.

Izričaj “svim ljudima” je JEDNINA (hebrejski idiom upućivanja na čovječanstvo, usp. Post 6:12; Ps 65:2; 145:21; Iz 40:5; 66:23; Joel 2:28).

▣ **“svima koje si Mu Ti dao”** Pojam “svima koje” je SREDNJI ROD i JEDNINA (usp. 7.24), koji se usredotočuje na učenike, Kristovo Tijelo, ne pojedince! GLAGOL je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji govori o trajnome daru! Ovaj izričaj potvrđuje predznanje i izbor (usp. stihove 6. 9.12; 6:37, 39; Rim 8:29-30; Ef 1:3-14). U SZ-u izbor je bio za službu, dok je u NZ-u za duhovno, pouzdano, i vječno spasenje. Vjernici su također pozvani služiti. Izbor nije jedino Božansko djelo, ali mora biti zavjetno povezano s odgovornošću čovjeka. Nije usredotočeno na smrt, nego na život! Vjernici su odabrani za “svetost” (usp. Ef 1:4), ne za povlašten položaj. Ovaj se izričaj ne bi smio razumjeti kao Očevo davanje nekih ljudi Isusu a drugih ne.

POSEBNA TEMA: IZBOR

Izbor je predivna doktrina. Doduše, on nije poziv na povlaštenost, nego poziv da se bude kanalom, oruđem ili sredstvom iskupljenja ostalih! U Starome zavjetu pojam je bio korišten prvenstveno za službu; u Novome zavjetu korišten je prvenstveno za spasenje koje ishodi u služenju. Biblija nikad ne usklađuje tobožnju suprotnost između Božjeg suvereniteta i slobodne volje čovječanstva, ali ih oboje potvrđuje! Dobar primjer biblijske napetosti mogao bi biti Rimljanima 9 o Božjemu suverenom odabiru te Rimljanima 10 o neophodnosti odaziva čovječanstva (usp. 10:11.13).

Ključ ove teološke napetosti može biti nađen u Efežanima 1:4. Isus je Božji izbor čovjeka i svi su moguće izabrani u Njemu (Karl Barth). Isus je Božje “da” potrebi paloga čovječanstva (Karl Barth). Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti pitanje obrazlažući da cilj predestinacije nije Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Često smo privučeni dobrobitima Evandjelja i zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) jeste za ovo vrijeme kao i za vječnost!

Doktrine dolaze u odnos s ostalim istinama, ne kao pojedinačne, nepovezane istine. Dobra usporedba mogla bi biti zvijezde nasuprot jednoj zvijezdi. Bog predstavlja istinu u istočnjačkim, ne zapadnjačkim, književnim vrstama. Ne smijemo pomaknuti napetost uzrokovanu dijalektičkim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina (Bog kao transcendentan nasuprot Bogu kao imanentnome. Primjer: sigurnost nasuprot ustrajnosti; Isus kao jednak s Ocem nasuprot Isusu kao podložnome Ocu; sloboda kršćanina nasuprot odgovornosti zavjetnome sudioniku; itd.).

Teološka zamisao “Saveza” ujedinjuje suverenitet Boga (koji uvijek poduzima početni korak i postavlja raspored) s obvezom početnoga i stalnog pokajanja, odaziv vjere od čovječanstva (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21). Budite pozorni kod dokazivanja – teksta (proof-texting) jedne strane paradoksa i podcjenjivanja druge! Budite pozorni kod obrane samo svoje omiljene doktrine ili sustavne teologije!

▣ **“On može dati vječni život”** Vječni život je dar od Boga kroz Krista (usp. 5:21.26; 6:40.47; 10:28; I. Iv 2:25; 5:11). To znači “Božji život”, “život novoga doba”, ili “uskrsli život”. Nije prvenstvena količina, nego kakvoća (usp. 10:10).

17:3 “Ovo je vječni život” Ovo je odredba za “vječni život” umetnuta od Ivana. Taj stih pokazuje dvije glavne istine kršćanstva: (1) monoteizam (usp. Pnz 6:4-6) i (2) Isusa kao Božanskoga davidovskog Mesiju (usp. II. Sam 7). Ovaj “vječni život” nije nešto pridržano za budućnost nego dostupno sada u Isusu Kristu.

▣ **“da oni spoznaju Tebe”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. On ne upućuje samo na spoznajno znanje o Bogu, iako postoji istina koja mora biti potvrđena, nego je korišten u semantičkome smislu osobnoga odnosa. Doduše, istina je da je Isus Mesija, puno i završno otkrivenje jednoga istinskog Boga (usp. 1:12.14; Kol 1:15; Heb 1:3), i to pojedinci moraju vjerovati, prihvatiti, pokajati se, biti poslušni, i ustrajati u Njemu.

▣ **“jedinoga istinitog Boga”** U SZ-u postoji jedinstvo u njegovu dokazivanju postojanja jednoga i samo jednoga Boga (usp. Izl 8:10; 9:14; Pnz 4:35.39; 6:4; 33:26; I. Sam 2:2; II. Sam 7:22; I. Kr 8:23; Iz 37:20; 44:6.8; 45:6-7.14.18.21.22; 46:9; Iv 5:44; I. Kor 8:4.6; I. Tim 1:17; 2:5; Juda stih 25). Pošteno mora biti rečeno da je SZ-no predstavljanje Božje jedinstvenosti i istovjetnosti postavljeno protiv pozadine drevnoga blisko-istočnoga pogleda na svijet o mnogim duhovnim bićima. Postoji samo jedan Bog, ali i druga duhovna bića (usp. Izl 15:11; Pnz 3:24; Ps 86:8; 89:6).

U stanovitome smislu neki SZ-ni odlomci izražavaju henoteizam (mnogo bogova [*elohim*], ali samo jedan Bog za Izrael). Mojsije je prepoznava prisutnost drugih duhovnih bića. Time se ne misli potvrditi da su idoli naroda stvarni, nego da su demoni bili iza fizičkih idola (usp. I. Kor 10:19-20).

Drugi PRIDJEV je “istinitog” (*alēthinos*). Ovaj pojam i pojmovi povezani s njim (*alēthēs*) često je korišten u Ivanovim pisanjima, ali teško je proniknuti njihovo značenje. Oni imaju široko značenje (semantičko polje). SZ-na metaforička pozadina mogla bi biti koji je vjerodostojan, vjeran, odan (od *emeth*). Grčka pozadina mogla bi biti koji je neotkriven, jasno očitovan. U nekome smislu istina je oprečje laži (usp. Tit 1:2). Završni *inos* u grčkome pojmu (*alēthinos*) označava od čega je nešto napravljeno. Moguće će sljedeće uporabe dati općeniti osjećaj za pojmove.

POSEBNA TEMA: “ISTINITI” (POJAM) U IVANOVIM PISANJIMA

1. Bog Otac
  - a. Bog je istinit/vjerodostojan (usp. Iv 3:33; 7:18.28; 8:26; 17:3; Rim 3:4; I. Sol 1:9; I. Iv 5:20; Otk 6:10)
  - b. Božji putevi su istiniti [pravi – op.prev.] (usp. Otk 15:3)
  - c. Božji sudovi su istiniti (usp. Otk 16:7; 19:2)
  - d. Božja kazivanja su istinita (usp. Otk 19:11)
2. Bog Sin
  - a. Sin je istinit/istina:
    - 1) istinito svjetlo (usp. Iv 1:9; I. Iv 2:8)
    - 2) istiniti [pravi] trs (usp. Iv 15:1)
    - 3) pun milosti i istine (usp. Iv 1:14.17)
    - 4) On je istina (usp. Iv 14:6; 8:32)
    - 5) On je istinit (usp. Otk 3:7.14; 19:11)
  - b. Sinovo svjedočanstvo/svjedočenje je istinito (usp. Iv 18:37)
3. Može imati usporedni smisao
  - a. Mojsijev zakon nasuprot Isusovoj milosti i istini (usp. Iv 1:17)
  - b. Šator [sastanka – op.prev.] u pustinji nasuprot nebeskome Šatoru (usp. Heb 8:2; 9:1)
4. Kao što je tako često u Ivanu ova riječ ima nekoliko značenja (hebrejska i grčka). Ivan ih koristi sve za opis Oca i Sina, kao Osobe, kao govornike, i kao njihovu poruku koja je prenesena njihovim sljedbenicima (usp. Iv 4:13; 19:35; Heb 10:22; Otk 22:6).
5. Za Ivana ova dva pridjeva opisuju Oca kao jedno i jedino vjerodostojno Božanstvo (usp. 5:44; I. Iv 5:20) i Isusa kao Njegovo istinito i dovršeno otkrivenje za svrhu iskupiteljskih, ne samo spoznajnih, činjenica!

▣ **“i Isusa Krista kojeg si Ti poslao”** Ovo može biti urednički osvrt Ivana. Taj naglasak na Isusa kao “poslanog” od Oca ponavljan je vertikalni dualizam u Ivanu (usp. 3:17.34; 5:36.38; 6:29.38.57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.8.18.21.23.25;

20:21). Rabini su koristili riječ *apostellō* kako bi uputili na jednoga poslanog kao službenoga predstavnika. Vidi Posebnu temu: Slati (*Apostellō*) u 5:24.

17:4 “Ja proslavih Tebe na Zemlji” (Vidi bilješku u 13:31-32). Pojam “slava” može biti korištena u smislu (1) “dati slavu za” ili (2) “otkriti slavu od”. Stih 6 podrazumijeva #2. Jedan od Isusovih glavnih zadataka bio je otkriti Oca (usp. 1:14.18).

▣ **“dovršivši djelo”** Grčki korijen, *telos*, podrazumijeva “potpuno dovršiti” (usp. 4:34; 5:36; 19:30). Djelo je bilo trostruko:

1. otkrivenje Oca (usp. 1:14.18)
2. iskupljenje paloga čovječanstva (usp. Mk 10:45; II. Kor 5:21)
3. primjer istinske ljudskosti (usp. 13:31; I. Pt 2:21)
4. isto tako, Isusovo djelo posredovanja se nastavlja (usp. I. Iv 2:1; Heb 7:25; 9:24).

17:5 “proslavi. . .slavom” Ovaj stih naglašava Kristovu pred-egzistenciju (usp. 1:1.15; 6:62; 8:58; 16:28; 17:11.13.24; II. Kor 8:9; Fil 2:6-11; Kol 1:17; Heb 1:3; 10:5-8). Isus je otkrio “slavu” učenicima Svojim znamenjima i čudima (usp. 1:14; 2:11; 11:4.40; 12:28). Sad bi konačna “slava” bila Njegova smrt, uskrsnuće, i uznesenje natrag u nebesku slavu (usp. stih 24; Fil 2:5-6.17). GLAGOL je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA korišten kao zahtjev Ocu. Vidi punu bilješku za “slava” u 1:14.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:6-19

⁶“Ja sam očitovao Tvoje ime ljudima koje Mi Ti dade iz ovoga svijeta; oni bijahu Tvoji i Ti Mi ih dade, i oni su držali Tvoju riječ. ⁷Sad su oni spoznali da je sve što si Ti dao Meni od Tebe; ⁸jer riječi koje Ti dade Meni Ja sam dao njima; i oni ih prihvatije i istinski razumješe da Ja izidoh od Tebe, i oni povjerovahu da Me Ti posla. ⁹Ja molim za njihovu korist; Ja ne molim za korist svijeta, nego za one koje si Ti dao Meni; jer oni su Tvoji; ¹⁰i sve što je Moje jeste Tvoje, i Tvoje jeste Moje; i Ja sam bio proslavljen u njima. ¹¹Ja nisam dulje u svijetu; a oni sami su još uvijek u svijetu, a Ja dolazim k Tebi. Sveti Oče, čuvaj ih u Svome imenu, *imenu* koje si Ti dao Meni, tako da oni mogu biti jedno kao što *smo* Mi. ¹²Dok sam Ja bio s njima, Ja sam ih čuvao u Tvome imenu one koje si Ti dao Meni; i Ja ih očuvah i ni jedan od njih ne propade osim sina propasti, tako da Pismo bude ispunjeno. ¹³Ali sad Ja idem k Tebi; i ovo govorim u svijetu tako da oni mogu imati Moju radost učinjenu potpunom u njima samima. ¹⁴Ja sam im dao Tvoju riječ; i svijet ih je mrzio, jer oni nisu od svijeta, kao što ni Ja nisam od svijeta. ¹⁵Ja ne molim Tebe da ih uzmeš iz svijeta, nego da ih očuvaš od *zloga*. ¹⁶Oni nisu od svijeta, kao što ni Ja nisam od svijeta. ¹⁷Posveti ih u istini; Tvoja riječ je istina. ¹⁸Kao što Ti posla Mene u svijet, tako sam i Ja poslao njih u svijet. ¹⁹Zbog njih Ja posvećujem Sebe Sâmog, tako da i oni mogu biti posvećeni u istini.”

17:6 “Ja sam očitovao Tvoje ime” Hebrejska imena označavala su odraz naravi (usp. stihove 11.12.25-26; Ps 9:10). Ovaj izričaj također teološki potvrđuje da vidjeti Isusa jeste vidjeti Oca (usp. Iv 1:18; 12:45; 14:8-11; Kol 1:15; Heb 1:3).

“Ime” igra vrlo važnu teološku ulogu u razgovorima u gornjoj sobi (usp. 14:13.14.26; 15:16.21; 16:23.24.26; 17:6.11.12.26). U poglavlju 17 korištena su dva jedinstvena Božja naslova:

1. Sveti Oče, stih 11
2. Pravedni Oče, stih 25

▣ **“ljudima koje Mi Ti dade”** Teološki ovo govori o izboru (usp. stihove 2.9.24; 6:37.39). Nitko ne može doći osim ako:

1. Bog daje
2. Duh privuče (6:44.65)
3. oni prime (1:12); povjeruju (3:16)

▣ **“oni su držali Tvoju riječ”** Poslušnost je ključna (usp. 8:51.55; 14:23; 15:10.20). Ovo je korišteno u SZ-u u sličnim značenjima kao “bespriječno” (usp. Nou, Post 6:9; Abrahama, Post 17:1; Izraela, Pnz 18:13; Joba, Job 1:1). To ne podrazumijeva savršenu poslušnost ili bezgrješnost, nego čežnju za slušanjem i činjenjem svega što je otkriveno; dosad to upućuje na vjeru učenika u Isusa, prebivanje u Isusu, i ljubiti jedan drugoga kao što je Isus ljubio njih.

17:7 “oni (su) spoznali” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA slijeđen s “da” (*hoti*), što upućuje na sadržaj poruke. Za Ivanovu uporabu “*hoti*” vidi Posebnu temu u 2:23, #4.

▣ **“da je sve što si Ti dao Meni od Tebe”** Isus je govorio što je Njemu bilo otkriveno od Oca (usp. stih 8; 7:16; 12:48-49).

17:8 “oni ih prihvatīše” Oni su prihvatili Isusovu poruku o Bogu. Ne postoji izjavljen DIREKTAN OBJEKT. U 1:12 DIREKTAN OBJEKT prihvaćanja/primanja upućuje na Sámoga Isusa; ovdje, to je poruka o Bogu koju je donio Isus (usp. stih 4). Ovo osvjetljava dvojne vidove Evandjelja kao (1) Osobu i (2) poruku.

▣ **“oni prihvatīše. . .oni povjerovahu”** Ovo su AORISTI AKTIVNIH INDIKATIVA. Ta pouzdanja upućuju na Isusovo Božansko podrijetlo i poruku (usp. 5:19; 6:68-69; 12:48-49; 16:30; 17:18.21.23.25).

17:9 “Ja molim za njihovu korist” Isus je naš Posrednik (usp. I. Tim 2:5; Heb 8:6; 9:15; 12:24) i Zastupnik (usp. I. Iv 2:1). I Otac je uključen u ove zadatke (usp. 16:26-27), kao i Duh (usp. Rim 8:26-27). Sve su tri Osobe Trojstva uključene u sve vidove iskupljenja.

▣ **“svijet”** *Kosmos* je u ovome poglavlju upotrijebljen osamnaest puta. Isus se brine za (1) planetu (usp. 17:5.24) i (2) odnos vjernika prema njihovim padovima (usp. 1:10; 7:6.9.11.13.14.15.16.17.18.21.23). U Ivanovim pisanjima ovaj pojam jedinstveno znači “ljudsko društvo uređeno i djelotvorno odvojeno od Boga”. Ponekad podrazumijeva (1) planetu; (2) sav život na planeti; ili (3) ili život odvojen od Boga. Vidi Posebnu temu u 14:17.

17:10 “i sve što je Moje jeste Tvoje i Tvoje jeste Moje” Ovo otkriva jedinstvo Trojstva (usp. stihove 11. 21-23; 16:15). Za Trojstvo vidi Posebnu temu u 14:26.

▣ **“Ja sam bio proslavljen u njima”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. Život učenika jeste dati čast Isusu kao što je On dao čast Ocu. Kakva strašna odgovornost!

17:11 “Ja nisam dulje u svijetu” Ovo upućuje na (1) trenutačnu budućnost (uzašašće) kad će se Isus vratiti Ocu (usp. Djela 1:9-10) ili (2) Isusovu javnu službu.

▣ **“Sveti Oče”** Ovaj pojam “Sveti” korišten je za Oca samo ovdje u NZ-u (tj. “Sveti”, I. Pt 1:16) kao što je u SZ-u. Ovaj PRIDJEV (*hagios*) također je često pripisivan Duhu (usp. 1:33; 14:26; 20:22). Isti grčki korijen upotrijebljen je za učenike u stihu 17 (*hagiasmos*) i Isusa u stihu 19 (*hagiazō*).

Temeljna etimologija korijena je “biti odvojen za Božju službu” (usp. stihove 17.19). Korištena je za osobe, mjesta, i stvari dane isključivo za Božju uporabu. Opisuje Božju transcendentnu narav (Svetac Izraelov) i različitost od fizičkoga, zemaljskoga, paloga. Isus je bio svet; kao što Njegovi sljedbenici postaju sve više kao On tada oni, također, odražavaju “svetost”. Korijen pojma “svetac [saint]” je iz grčkoga pojma “sveti [holy]”. Vjernici su sveti jer su u Kristu, ali oni postaju sveti kad žive za Njega, kao On, i u Njemu.

POSEBNA TEMA: SVETI

I. Stari zavjet

- A. Etimologija pojma *kadosh* (BDB 872) je neizvjesna, moguće kanaanska. Moguće da dio korijena (tj. *kd*) znači “podijeliti”. Ovo je izvor popularne odredbe “odvojen (iz kanaanske kulture, Pnz 7:6; 14:2,21; 26:19) za Božju uporabu”.
- B. Odnosi se na Božju prisutnost u stvarima, mjestima, vremenima, i osobama. Nije upotrijebljen u Postanku, ali postaje uobičajen u Izlasku, Levitskome zakoniku, i Brojevima.
- C. U proročkoj književnosti (posebice Izaija i Hošea) osobni dio prethodno prisutan, ali nenaglašen dolazi na čelo. To postaje načinom označavanja Božje biti (usp. Iz 6:3). Bog je svet. Njegovo ime koje predstavlja Njegovu narav je Sveti. Njegov narod koji je otkrio Njegovu narav potrebitom svijetu je svet (ako su poslušni Savezu u vjeri).

D. Božje milosrđe i ljubav neodvojivi su od teoloških zamisli zavjetne, pravedne, i sržne naravi. U tome je napetost u Bogu prema nesvetome, palome, pobunjenom čovječanstvu. U *Synonyms of the Old Testament*, str. 112-113 od Roberta B. Girdlestona, postoji zanimljiv članak o odnosu između Boga kao “milosrdnoga” i Boga kao “svetoga”.

II. Novi zavjet

- A. Pisci NZ-a (osim Luke) su hebrejski mislioci, ali bili su pod utjecajem koine grčkog (tj. Septuaginte). To je grčki prijevod SZ-a, ne klasična grčka književnost, umovanje, ili religija koja nadzire njihov rječnik.
- B. Isus je svet zato jer je od Boga i kao Bog (usp. Lk 1:35; 4:34; Djela 3:14; 4:27.30). On je Svetac i Pravednik (usp. Djela 3:14; 22:14). Isus je svet jer je On bezgrješan (usp. Iv 8:46; II. Kor 5:21; Heb 4:15; 7:26; I. Pt 1:19; 2:22; I. Iv 3:5).
- C. Zato jer je Bog svet, Njegova djeca postaju sveta (usp. Lev 11:44-45; 19:2; 20:7.26; Mt 5:48; I. Pt 1:16). Zato jer je Isus svet, Njegovi sljedbenici postaju sveti (usp. Rim 8:28-29; II. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; I. Sol 3:13; 4:3; I. Pt 1:15). Kršćani su spašeni kako bi služili u Kristo-sličnosti (svetosti).

▣ **“čuvaj ih u Svome imenu”** Isus moli (AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA) za opunomoćenu zaštitu i osobnu prisutnost koju Mu je dao JHWH (PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA) da Njegovi učenici budu opskrbljeni (usp. stih 12). To će im omogućiti služiti u palome svijetu kao što je On služio u palome svijetu (usp. stih 18). To je jedna od dobrobiti jedinstva (usp. stih 21) između:

1. Oca
2. Sina
3. učenika.

▣ **“da oni mogu biti jedno kao što smo Mi”** Ovo je PREZENT KONJUNKTIVA. Upućuje na srodničko jedinstvo Trojedinoga Boga (usp. stihove 21.22.23; 10:30; 14:10). Ovo je i strašan zahtjev i odgovornost za kršćane! Taj poziv na jedinstvo manjka u našim danima (usp. Ef 4:1-6). Jedinstvo, ne jednoličnost, jeste način ponovnoga ujedinjavanja Božje rascjepljene Crkve.

17:12 “Ja sam čuvao. . .Ja očuvah” Prvi GLAGOL je IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME a drugi AORIST GLAGOLSKO VRIJEME. Ovi GLAGOLI su istoznačnice. Oslonac odlomka je Isusova neprekidna zaštita (usp. I. Pt 1:3-9).

U svome *Word Studies in the New Testament*, tom 1, M. R. Vincent stvara razliku između ova dva pojma. On kaže da prvi (*tēreō*) znači ustrajati i drugi (*phulassō*) znači čuvati (str. 496).

▣ **“ni jedan od njih ne propade”** Ovo pokazuje Isusovu snagu zaštite (usp. 6:37.39; 10:28-29).

Ovaj pojam (*apollumi*) težak je za prevesti jer je bio korišten u dva različita smisla. U svojoj knjizi *Theological Dictionary of the New Testament*, tom 1, Gerhard Kittel o toj riječi kaže: “Općenito možemo reći da 2 i 4 čine podlogu izjavama vezanima na ovaj svijet kao u sinopticima, budući da 1 i 3 čine podlogu onima povezanim s narednim svijetom, kao u Pavlu i Ivanu.”, str. 394. Odredbe koje on daje su:

1. “uništiti ili ubiti”
2. “izgubiti ili podnositi gubitak od”
3. “propasti”
4. “biti izgubljen”

Ovaj je pojam često bio korišten za dokazivanje doktrine o anihilaciji, koja kaže, nespašeni će ljudi prestajati postojati nakon Suda. Ovo izgleda krši Daniela 12:2. Također nedostaje razlika između značenja upotrijebljenih u sinoptičkim Evanđeljima nasuprot Ivanu i Pavlu, koji ga koriste kao metaforu duhovne izgubljenosti, ne fizičke propasti. Vidi Posebnu temu u 10:10.

▣ **“osim sina propasti”** Ovo očito upućuje na Judu Iskariotskog. Taj isti izričaj korišten je u II. Solunjanima 2:3 o “Čovjeku grijeha” (kraj-vremena Antikrista). Ovo je hebrejski idiom značenja “onaj koji je bio određen biti izgubljenim”. To je igra riječi s pojmom “izgubljen” korištena ranije u stihu: “ni jedan nije izgubljen osim onaj tko je određen biti izgubljenim”.

Vidi Posebnu temu: Apostazija u Ivanu 6:64.

▣ **“tako da Pismo bude ispunjeno”** Ovo upućuje na Psalam 41:9, naveden u Ivanu 13:18; 6:70-71.

17:13 “Ali sad Ja idem k Tebi” Ovo bi moglo upućivati na:

1. Isusovu molitvu (Ivan 17)
2. Isusovo uznesenje (stih 11; Djela 1).

▣ **“ovo govorim u svijetu”** Ovaj izričaj može unatrag povezivati :

1. 11:42: Isus govori glasno tako da ostali mogu čuti
2. 15:11: Isusove riječi izravno se odnose na “radost” učenika.

▣ **“tako da oni mogu imati Moju radost učinjenu potpunom u njima samima”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA i PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Koje predivno obećanje (usp. 15:11; 16:24). Ivan koristi ovaj isti izričaj opetovano (usp. I. Iv 1:4; II. Iv 12).

17:14 “Ja sam im dao Tvoju riječ” Pojam “riječ” ovdje je *logos*. Grčka istoznačnica *rhēma* upotrijebljena je u stihu 8. Ovo je potvrda Božanskoga otkrivenja kroz Isusovu Osobu, učenja, i primjer. Isus daje Riječ i jeste Riječ. Riječ je oboje i osobni i spoznajni sadržaj. Mi smo dobrodošli Osobi Evanđelja i vjerujemo poruci Evanđelja!

▣ **“svijet ih je mrzio”** Odbacivanje od svijeta znak je prihvaćanja od Krista (usp. Iv 15:18-20; I. Iv 3:13).

▣ **“jer oni nisu od svijeta”** Vjernici jesu u svijetu, ali nisu od svijeta (usp. stih 16; I. Iv 2:15-17).

▣ **“kao što ni Ja nisam od svijeta”** “Svijet” upućuje na ovo palo doba ljudi i pobune anđela (usp. 8:23). Ovo je jedan drugi primjer Ivanova vertikalnog dualizma.

17:15 “Ja ne molim Tebe da ih uzmeš iz svijeta” Kršćani imaju poslanje u svijetu (usp. stih 18; Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8). To nije vrijeme za njih da idu kući!

▣

NASB, NKJV

“zloga”

NRSV

“zloga”

TEV, NJB

“Sotona”

Pojam je ili SREDNJEGA ili MUŠKOGA RODA. Ova književna jedinica znači osobna snaga zla često (usp. 12:31; 13:27; 14:30; 16:11), stoga, ovaj bi stih, kao Matej 5:5:37; 6:13; 13:19.38, morao biti “zloga” (usp. II. Sol 3:3; I. Iv 2:13-14; 3:12; 5:18-19). Vidi Posebnu temu u 12:31.

17:17 “Posveti” Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA iz korijena “sveti” (*hagios*). To može značiti:

1. vjernici su pozvani na Kristo-sličnost (usp. stih 19; Rim 8:24; Gal 4:19; Ef 1:4; I. Sol 5:23). To se može dogoditi samo kroz spoznaju istine, što je oboje i živa Riječ (Isus, usp. 10:36) i pisana riječ (Biblija, usp. 15:3).
2. “Posveti”, u njegovu SZ-nom smislu, u osnovi znači “postavljen odvojeno za Božju službu”. Stih 18 objašnjava svrhu njihova “posvećenja”.

Nije pitanje je li #1 ili #2 istinito. Oboje je istinito. Isusov život pokazao je neophodnost obojega (usp. stih 19).

Posve je moguće da je Ivan “posvetio” učenike za Božju službu kao sličnost SZ-nim svećenicima postavljenima odvojeno za Božju službu. Oni su služili kao posrednici SZ-nog žrtvovanja, ali učenici su služili kao oni koji su objavili NZ-noga savršenog, Onoga koji-je jednom-za sve-žrtvovan, Krista (vidi Poslanicu Hebrejima, koja uspoređuje SZ i NZ).

▣ **“u istini; Tvoja riječ je istina”** Istina upućuje na Isusovu poruku o Bogu (usp. 8:31-32). Isus je nazvan oboje i Porukom (*Logos*, usp. 1:1.14) i Istinom (usp. 14:6) Božjom. Duh je često upućivao na Duha Istine (usp. 14:17; 15:26; 16:13).

Zabilježite da su vjernici također posvećeni istinom (usp. stih 19, PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA) i Duhom (usp. I. Pt 1:2). Za puniju raspravu o grčkome korijenu "istinito, istina" vidi Posebne teme o Istini u 6:55 i 17:3.

Moguće da "Tvoja riječ je istina" može biti nagovještaj ili navod iz Psalma 119:142 u LXX-i: "Pravda je vječita, i njihov zakon je istina" [prijevod KS, Zagreb 1994.: "Pravda je Tvoja pravda vječita, i Zakon Tvoj sama istina." – velika slova zamjenica "Tvoja" i "Tvoj" dodana – op.prev.]. Zasigurno je moguće da je Isus bio viđen kao:

1. novi Mojsije (Pnz 18:15)
2. Njegovi učenici kao novi svećenici (uporaba GLAGOLA "posvetiti")
3. Njegov život kao istinsko otkrivenje jednoga istinskog Boga
4. jedinstvo Trojedinoga Boga i učenike kao ispunjenu svrhu stvaranja (tj. Post 1:26-27)
5. Isus kao ispunjenje Postanka 3:15.

17:18 "Kao što Ti posla Mene u svijet" Isusov život poslušnosti i služenja, čak do točke smrti (II. Kor 5:14-15; Gal 2:20; I. Iv 3:16), postavlja uzorak za Njegove sljedbenike (usp. stih 19). On će ih poslati u izgubljeni svijet na poslanje upravo postavljeno u 20:21. Oni se moraju uključiti u svijet, ne povući se od svijeta. Vidi Posebnu temu: Slati (*Apostellō*) u 5:24.

17:19 "Ja posvećujem Sebe Sâmog" U ovome okviru ovo mora upućivati na Kalvariju! Isus je postavio Sebe Sâmog da vrši Očevu volju (tj. Mk 10:45).

▣ **"tako da i oni mogu biti posvećeni u istini"** Ovo je *hina* kratka rečenica (kratka rečenica svrhe) s PERIFRASTIČKIM PERFEKTOM PASIVNOGA PARTICIPA, koji podrazumijeva da su se ishodi već dogodili i nastavljaju u sili. Ovo je, doduše, dio možebitnosti temeljene na:

1. Kristovu skorome djelu na križu, uskrsnuću, i uznesenju
2. njihovome odazivu Isusu i Njegovim učenjima u stalnoj pokajničkoj vjeri.

Vidi Posebnu temu o Istini u 6:55 i 17:3.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:20-24

²⁰"Ja ne molim za dobrobit samo ovih, nego i za one koji povjeruju u Mene kroz njihovu riječ; ²¹da svi mogu biti jedno; baš kao Ti, Oče, što si u Meni i Ja u Tebi, da i oni mogu biti u Nama, tako da svijet može vjerovati da Ti posla Mene. ²²Slavu koji si Ti dao Meni Ja sam dao njima, da oni mogu biti jedno, baš kao što smo Mi jedno; ²³Ja u njima i Ti u Meni, da oni mogu biti usavršeni u jedinstvu, tako da svijet može spoznati da Ti posla Mene, i da si ih ljubio, kao što si Ti ljubio Mene. ²⁴Oče, Ja žudim da i oni, koje si Ti dao Meni, budu sa Mnom tamo gdje sam Ja, tako da oni mogu vidjeti Moju slavu koju si Ti dao Meni, jer si Ti ljubio Mene prije postanka svijeta."

17:20 "nego i za one koji povjeruju u Mene" Ovo je PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME djelujuće kao BUDUĆE GLAGOLSKO VRIJEME (FUTUR). Ono upućuje na sve kasnije vjernike i u 10:16, čak i ne-Židove. Vidi Posebnu temu u 2:23.

▣ **"kroz njihovu riječ"** Ovo je pojam *logos*. Zbog njegove uporabe u stihu 14 i njegove istoznačnice *rhēma* u stihu 8, ovo mora upućivati na prenošenje Isusove poruke otkrivenja od strane učenika.

17:21 "da svi mogu biti jedno" Ovo jedinstvo nije ništa drugo doli jedinstvo Trojstva (usp. stihove 11. 22:23; Ef 4:1-6). To je jedan vid Isusova učenja kojeg Njegovi sljedbenici nisu slijedili.

▣ **"tako da svijet može vjerovati da Ti posla Mene"** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Svrha jedinstva je evangelizacija. Stih 23 gotovo je iste građe i naglaska!

Postoji napetost u Isusovoj molitvi. On ne moli za svijet (usp. stih 9), ali On šalje Svoje sljedbenike u svijet s Njegovom porukom koja će prouzročiti da ih progone zato jer Bog ljubi svijet (usp. stihove 21:23; 3:16). Bog želi da čitav svijet povjeruje (usp. I. Tim 2:4; Tit 2:11; II. Pt 3:9). Bog ljubi sve one stvorene na Njegovu sliku i sličnost. Isus je umro za grijeh čitavoga svijeta. Vidi Posebnu temu: Slati (*Apostellō*) u 5:24.

17:22 “Slavu koji si Ti dao Meni Ja sam dao njima” Ovo su oba PERFEKT AKTIVNIH INDIKATIVA. Slava mora upućivati na poruku otkrivenja. Oni će nositi Njegovu riječ svijetu kao što je Isus nosio Očevu riječ. Ovo će u njima dovesti i do nošenja Njegova prijekora! U svojoj knjizi *Word Pictures in the New Testament*, tom V., A. T. Robertson kaže: “To je slava Utjelovljene Riječi (usp. 1:14 i 2:11) ne slava Vječne Riječi spomenuta u 17:24” (str. 280). Vidi punu bilješku za pojam “slava” u 1:14.

17:23 “da oni mogu biti usavršeni u jedinstvu” Ovo je *hina* kratka rečenica s PERIFRASTIČKIM PERFEKTOM PASIVA, kao stih 19, ali kao i stih 19, postoji dio može bitnosti temeljen na (1) Kristovu skorome djelu ili (2) njihovoj neprekinutoj vjeri. Dublji smisao je taj da su oni već bili ujedinjeni Isusovim posredstvom te da će to tako ostati! Svrha jedinstva je evangelizacija.

▣ **“i da si ih ljubio, kao što si Ti ljubio Mene”** Ovo je obećanje (usp. 16:27 i 14:21.23), ali ono ima uvjet. Bog se bavi ljudima posredstvom saveza (“ako . . . onda”).

Ljubav (*agapeō*) pojavljuje se osam puta u Ivanu 1-12, ali 31 puta u Ivanu 13-17. Razgovori u gornjoj sobi naglašavali su otkrivenu narav Boga Oca kroz riječi i djela Sina te uskoro nakon toga, kroz uskrснуće, i posebice Pedesetnicu, kroz učenike. Bog je ljubav (usp. I. Iv 4:7-21).

17:24 “budu sa Mnom tamo gdje sam Ja” Isus se vraća u slavu kako bi pripremio mjesto za Svoje sljedbenike (usp. 14:1-3). Ovaj svijet nije naš dom kao što nije bio niti Njegov! On je Njegovo Stvorenje (Post 1-2) i bit će obnovljen (Otk 21-22).

▣ **“tako da oni mogu vidjeti Moju slavu koju si Ti dao Meni”** Očito da pojam “slava” u ovome stihu ne može značiti ono što znači u stihu 22. Ovdje izgleda uključuje veličanstenost Isusove Božanske pred-egzistencije.

▣ **“prije postanka svijeta”** Trojedini Bog bio je djelatan u iskupljenju čak prije stvaranja. Ovaj je izričaj upotrijebljen nekoliko puta u NZ-u (usp. Mt 25:34; Lk 11:50; Ef 1:4; Heb 4:3; 9:26; I. Pt 1:20; Otk 13:8; 17:8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:25-26

²⁵“O pravedni Oče, iako svijet nije spoznao Tebe, ali Ja sam Te spoznao; i ovi su spoznali da Ti posla Mene; ²⁶i Ja sam Tvoje ime učinio poznatim njima, i učinit ću ga poznatim, tako da ljubav kojom si Ti ljubio Mene može biti u njima, i Ja u njima.”

17:25 “pravedni Oče” Ovaj se naslov pojavljuje samo ovdje u NZ-u. To je usporednica sa “Sveti Oče” u stihu 11. Dolazi od hebrejske riječi za “mjerne trske”. Bog je mjerilo Suda! Vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 2:29.

▣ **“svijet nije spoznao Tebe”** Svijet, ljudsko društvo uređeno i djelotvorno odvojeno od Boga (Ivanova jedinstvena uporaba), ne poznaje Boga (usp. 17:25) niti Njegovog Sina (usp. 1:10). On [svijet – op.prev.] je zao i pokvaren (usp. 3:19-20; 7:7).

▣ **“ali Ja sam Te spoznao”** Isus je najviši i najčišći izvor obavijesti o Bogu (usp. 1:18; 3:11).

17:26 “Ja sam Tvoje ime učinio poznatim njima” Ovo je upućivanje na Isusovo otkrivenje Očeve naravi i nauma iskupljenja za čovječanstvo (usp. stihove 6.11.12; Djela 2:23; 3:18; 4:28). Pojam “poznatim” upotrijebljen je pet puta u stihovima 25-26.

▣ **“i učinit ću ga poznatim”** Ovo upućuje ili na (1) neprekinuto otkrivenje Isusa kroz Duha koji obznanjuje Njegova učenja ili (2) događaje spasenja (Uskrсни tjedan) koji su se morali dogoditi. Okvir odlomka podrazumijeva #1. Spasenje uključuje Osobu i poruku, odluku i način života, početnu vjeru i neprekinutu vjeru. Uključuje oboje i grčko značenje “spoznaje” i hebrejsko značenje “spoznaje”.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je ova molitva teološki tako važna?
2. Je li Juda bio vjernik koji je otpao od milosti?
3. Što je svrha našega jedinstva?
4. Zašto je Isusova pred-egzistencija važna?
5. U ovome okviru odredi ključne pojmove:
  - a. “proslavljen”
  - b. “dao”
  - c. “spoznali”
  - d. “posla”
  - e. “ime”
  - f. “svijet”

IVAN 18

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
izdaja i uhićenje Isusa	izdaja i uhićenje u Getsemaniji	uhićenje, sudska istraga, raspeće ukop Isusa (18:1-19:42)	uhićenje Isusa	uhićenje Isusa
18:1-11	18:1-11	18:1-11	18:1-4 18:5a 18:5b 18:5c-7a 18:7b 18:8-9 18:10-11	18:1-9 18:10-11
Isus pred velikim svećenikom	pred velikim svećenikom		Isus pred Anom	Isus pred Anom i Kajfom, Petar Ga se odriče
18:12-14	18:12-14	18:12-14	18:12-14	18:12-14
Petrovo poricanje Isusa	Petar poriče Isusa		Petar poriče Isusa	
18:15-18	18:15-18	18:15-18	18:15-17a 18:17b 18:18	18:15-18
veliki svećenik ispituje Isusa	Isus ispitivan od velikog svećenika		veliki svećenik ispituje Isusa	
18:19-24	18:19-24	18:19-24	18:19-21 18:22 18:23 18:24	18:19-24
Petar poriče Isusa opet	Petar poriče još dvaput		Petar poriče Isusa opet	
18:25-27	18:25-27	18:25-27	18:25a 18:25b 18:26 18:27	18:25-27

Isus pred Pilatom	u Pilatovom dvorištu		Isus pred Pilatom	Isus pred Pilatom
18:28-38a	18:28-38	18:28-32	18:28-29	18:28-32
			18:30	
			18:31a	
			18:31b-32	
		18:33-38a	18:33	18:33-19:3
			18:34	
			18:35	
			18:36	
			18:37a	
			18:37b	
			18:38a	
Isus osuđen na smrt	zauzimanje Barabinog mjesta		Isus je osuđen nasmt	
(18:38b-19:16c)			(18:38b-19:16a)	
18:38b-19:7		18:38b-19:7	18:38b-39	
	18:39-40			
			18:40-19:3	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST 18:1-40

- A. Ivan ispušta Isusovu agoniju u Getsemaniji (iako poglavlje 17 može biti usporedno). To je očito bilo zato jer on naglašava Isusovu dinamičku narav koji je bio u nadzoru svih okolnosti. On je Sâm položio Svoj život (usp. 10:11.15.17.18).
- B. Red događaja toga poglavlja nekako je drukčiji od sinoptičkih Evanđelja. Ovaj nesklad izgleda da je pripisiv:
1. prirodi izvješća očevidaca
  2. autorovim teološkim svrhama.
- C. Ivan je veoma različit od sinoptičkih Evanđelja. Zašto i kako su pitanja koja naobrazba ne može odgovoriti. O tome sam predmetu vidio najbolji osvrt u *How To Read the Bible For All Its Worth*, od Gordona Feeja i Douglasa Stuarta, koja podastire nekoliko teorija. Očigledno da su autori Evanđelja, pod nadahnućem, imali slobodu za:
1. odabrati iz
  2. prilagoditi
  3. preurediti
- Isusove riječi i djela. Ja ne mislim da bi smjeli izmišljati riječi i djela, ali mogli bi ih preurediti za evangelističke svrhe kako bi pomogli otkriti Isusa različitim skupinama ljudi. Zapamtite da Evanđelja nisu zapadnjačka povijest (tj. uzrok i posljedica te kronologija), nego istočnjačka povijest. Ona nisu životopisi, nego evangelističke rasprave.
- D. Knjiga s dobrim osvrtom o ovome poglavlju, koliko su zakonska bila ispitivanja Isusa (usp. Sanhedrin, 4:1), jeste od A. N. Sherwina Whita *Roman Society and Roman Law in the NT*.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:1-11

¹Kad je Isus izgovorio te riječi, On ode naprijed sa Svojim učenicima preko doline Kidrona, gdje je bio vrt, u koji je On ulazio sa Svojim učenicima. ²Tako je Juda također, koji Ga je izdao, znao mjesto, jer se Isus tamo često sretao sa Svojim učenicima. ³Onda Juda, dobivši *rimsku* četu i časnike od glavnoga svećenika i farizeja, dođe tamo sa svjetiljkama i bakljama i oružjem. ⁴Tako Isus, znajući sve stvari koje će Mu se dogoditi, istupi naprijed i reče im: “Koga tražite?” ⁵Oni Mu odgovoriše: “Isusa Nazarećanina.” On im reče: “Ja Jesam *On*.” I Juda je također, koji Ga izdade, stajao s njima. ⁶Tako kad im On reče: ‘Ja Jesam *On*’, oni ustuknuše i padoše na tlo. ⁷Stoga ih On ponovo upita: “Koga tražite?” I oni rekoše: “Isusa Nazarećanina.” ⁸Isus odgovori: “Ja vam rekoh da sam Ja On; dakle ako tražite Mene, pustite ove neka idu svojim putem”, ⁹kako bi se ispunila riječ koju On reče: ‘Od onih koje si Mi Ti dao Ja ne izgubih niti jednoga.’ ¹⁰Tada Šimun Petar, imajući mač, trgne ga i udari roba velikoga svećenika, i odreže mu njegovo desno uho; a ime robu bijaše Malko. ¹¹Tako Isus reče Petru: “Stavi mač u korice; čašu koju Mi je Otac dao, neću li je popiti?”

18:1 “dolina Kidrona” Pojam “dolina” znači “zimski-potok” ili “vadi” [suho korito rijeke – op.prev.]. “Kidron” (BDB 871) znači (1) od cedra ili (2) crno. Ovo je korito bilo potpuno suho za vrijeme ljeta ali brzica tijekom zimske sezone. To je bilo mjesto gdje se cijedila krv od žrtava s brda Morije. Ovo može biti izvor opisa “crno”. Nalazila se između hramske gore i Maslinske gore (usp. LXX II. Sam 15:23; II. Kr 23:4.6.12; II. Ljet 15:16; 29:16; 30:14; Jer 31:40).

Na toj točki postoji grčka rukopisna različitost:

1. “od cedrova” (*kedrōn*) u MSS α^c , B, C, L i nekoliko drugih uncijalnih rukopisa
2. “od cedra” (*kedrou*) u MSS, α^* , D, i W
3. “Kidrona” (*kedrōn*) u MSS A i S.

Prijašnje izdanje The United Bible Society koristi #3.

▣ **“vrt”** Ovo čitavo poglavlje izostavlja Isusovu agoniju u Getsemaniji, ali u vrt smješta događaj uhićenja. To je bilo Isusovo omiljeno mjesto odmora (usp. stih 2; Lk 22:39). Isus je očevitno ovdje spavao za vrijeme zadnjega tjedna Svoga života (usp. Luke 21:37).

U Jeruzalemu vrtovi nisu bili dopušteni zbog neophodnosti gnojenja koje ga je onečišćavalo. Mnoge su imućne osobe, stoga, na Maslinskoj gori posjedovali vinograde, voćnjake, itd.

18:2 Ovo je još jedan Ivanov urednički osvrt.

▣ **“Juda”** Postoji toliko mnogo nagađanja o Judi i njegovoj pobudi. On je često spomenut i ponižavan u Evanđelju po Ivanu (usp. 70-71; 12:4; 13:2.26.29; 18:2.3.5). Suvremen mjuzikl “Isus Krist Super star” oslikava ga kao vjernog, ali razočaranog, sljedbenika koji je Isusa pokušavao prisiliti u ispunjenje uloge SZ-noga židovskog Mesiju – i to, kako bi se srušili Rimljani, kaznili nevjerni, te postavio Jeruzalem kao glavni grad svijeta. Međutim, Ivan prikazuje njegove pobude kao pohlepu i sotonsko nadahnuće.

Najveća poteškoća je teološko rješenje Božje suverenosti i ljudske slobodne volje. Je li Judom manipulirao Bog ili Isus? Je li Juda odgovoran za svoja djela ako ga je nadzirao Sotona ili ga je Bog predodredio i uzrokovao da izda Isusa? Biblija ne upućuje to pitanje izravno. Bog je u nadzoru povijesti; On zna buduće događaje, ali čovječanstvo je odgovorno za izbore i djela. Bog je pravičan [nepristran], ne manipulativan.

Postoji nova knjiga koja pokušava braniti Judu - *Judas Betrayer or Friend of Jesus?* od Williama Klassena, Fortress Press, 1996. Ja se ne slažem s tom knjigom jer podcjenjuje Ivanovo svjedočanstvo o Judi, ali je veoma zanimljiva i misaono provokativna.

POSEBNA TEMA: IZBOR/PREDESTINACIJA I POTREBA ZA TEOLOŠKOM RAVNOTEŽOM

Izbor je predivna doktrina. Međutim, to nije poziv na pristranost [favoritizam], nego poziv za biti kanalom, oruđem ili sredstvom iskupljenja drugih! U SZ-u pojam je prvenstveno korišten za služenje; u NZ-u prvenstveno je korišten za spasenje koje proizlazi iz služenja. Biblija nikad ne usklađuje prividno oprečje između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva, nego potvrđuje oboje! Dobar primjer biblijske napetosti o Božjemu suverenom izboru moglo bi biti Rimljanima 9 te o potrebi neophodnoga odgovora čovječanstva Rimljanima 10 (usp. 10:11.13).

Ključ ove teološke napetosti može biti nađen u Efežanima 1:4. Isus je Božji izbor čovjeka i svi su mogući izbori u Njemu (Karl Barth). Isus je Božji “da” potrebi palog čovječanstva (Karl Barth). Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti sporno pitanje dokazivanjem da cilj predestinacije nije Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Mi smo često privučeni koristima Evanđelja i zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) jeste za sada kao i za vječnost!

Doktrine dolaze u vezu s drugim istinama, ne kao pojedinačne, nepovezane istine. Dobra analogija mogla bi biti zvijezde nasuprot pojedinačnoj zvijezdi. Bog predstavlja istinu u istočnjačkoj, ne u zapadnjačkoj, književnoj vrsti. Ne moramo pomaknuti napetost uzrokovanu dijalektalnim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina:

1. predestinacija nasuprot ljudskoj slobodnoj volji
2. sigurnost vjernika nasuprot potrebi za ustrajnošću
3. izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu
4. bezgrješnost (perfekcionizam) nasuprot griješenju manje
5. početno trenutačno opravdanje i posvećenje nasuprot napredujućem posvećenju
6. kršćanska sloboda nasuprot kršćanskoj odgovornosti
7. Božja transcendentnost nasuprot Božjoj imanentnosti
8. Bog kao konačno nespoznatljiv nasuprot Bogu kao spoznatljivome u Pismu
9. Kraljevstvo Božje kao prisutnost nasuprot budućem dovršetku
10. pokajanje kao dar od Boga nasuprot pokajanju kao neophodnost ljudskoga zavjetnog odaziva
11. Isus kao Božanski nasuprot Isusu kao čovjeku
12. Isus istovrijedan s Ocem nasuprot Isusu kao podređenome Ocu.

Teološki okvir “Saveza” ujedinjuje Božju suverenost (koji uvijek poduzima prvi korak i postavlja raspored) s početnim i neprekinutim pokajanjem kojeg nalaže, odaziv vjere od ljudi. Budite pozorni u dokazivanju teksta [proof-texting]

jedne strane paradoksa i zapostavljanja druge strane! Budite pozorni u dokazivanju samo vaše najvažnije doktrine ili sustavne teologije!

18:3

NASB	“ <i>rimsku čet</i> ”
NKJV	“ <i>izdvojenu vojničku čet</i> ”
NRSV	“ <i>izdvojene vojnike</i> ”
TEV	“ <i>skupinu rimskih vojnika</i> ”
NJB	“ <i>kohortu</i> ”

Ovo upućuje na rimsku vojnu jedinicu, koja je desetina legije i može imati više od 600 ljudi stacioniranih u vojarni Antonio, odmah do Hrama (usp. Djela 21:31.33). Nevjerojatno da je bila pozvana ova velika skupina. Rimljani su bili pripremljeni na nemire u Jeruzalemu tijekom trajanja tih blagdana. Oni bi poduzeli potrebne mjere opreza premještanjem trupa iz Cezareje Filipove. Rimljani su bili uključeni u sudski postupak nad Isusom jer su Židovi htjeli razapeti Isusa. Ovo je uobičajeno uzimalo nekoliko dana; to bi mogli napraviti samo s dopuštanjem rimske uprave i suradnjom.

▣ “**i časnike od glavnoga svećenika**” Levijevo hramsko redarstvo pratilo je rimsku posadu. Oni su već jednom propustili uhititi Isusa (usp. 7:32.45).

▣ “**oružjem**” Mačeve su nosili rimski vojnici (usp. 6:64; 13:1.11) a toljage su nosili hramski redarstvenici (usp. Mt 26:43; Mk 14:43; Lk 22:52).

18:4 “Tako Isus, znajući sve stvari” Ovo je jako naglašavanje Isusova vlastita znanja i nadzora nad Njegovim uhićenjem, sudskom istragom, i raspećem (usp. 10:11.15.17.18). Nije bilo slučajno da je Isus bio razapet (usp. Mk 10:45; Djela 2:23; 3:18; 14:29). Ova je tema osobita za Evanđelje po Ivanu i može biti da zato nije zabilježio Isusov sukob u Getsemaniji.

18:5

NASB, NJB	“ Isusa Nazarećanina ”
NKJV, NRSV, TEV	“ Isusa iz Nazareta ”

Postojale su neke rasprave o etimologiji pojma “Nazarećanin”. Moguće je da znači (1) Nazarećanin; (2) Nazirej (usp. Br 6); ili (3) iz Nazareta. NZ-na uporaba (usp. Mt 2:23) potvrđuje #3. Neki su čak povezali hebrejske suglasnike *nzr* s naslovom Mesije “Izdanak” (*nezzer*, usp. Iz 11:1; 14:19; 60:21).

POSEBNA TEMA: ISUS NAZAREĆANIN

Postoji nekoliko različitih grčkih pojmova koje NZ koristi za govorenje o Isusu.

A. NZ-ni pojmovi

1. Nazaret – grad u Galileji (usp. Lk 1:26; 2:4.39.51; 4:16; Djela 10:38). Ovaj grad nije spomenut u ondašnjim izvorima, ali je pronađen u kasnijim natpisima. To što je Isus bio iz Nazareta nije bio kompliment (usp. Iv 1:46). Znak iznad Isusova križa koji je uključivao ime ovoga mjesta bio je znak židovskoga prijezira.
2. *Nazarēnos* – izgleda da se također odnosi na zemljopisno mjesto (usp. Lk 4:34; 24:19).
3. *Nazōraios* – može upućivati na grad, ali može biti i igra hebrejskoga mesijanskoga pojma “Izdanak” (*netzer*, usp. Iz 4:2; 11:1; 53:2; Jer 23:5; 33:15; Zah 3:8; 6:12; u NZ-u, Otk 22:16). Luka ovo koristi za Isusa u 18:37 i Djelima 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
4. Povezano s #3 *nāzir*, što znači “posvećen sa značenjem zavjeta.”

B. Povijesna uporaba izvan NZ-a

1. Obilježava židovsku (pred-kršćansku) heretičku skupinu (aramejski *nāsōrayyā*).
2. Bio je korišten u židovskim krugovima za opis vjernika u Kristu (usp. Djela 24:5.14; 28:22, *nosri*).
3. Postao je uobičajen pojam za obilježavanje vjernika u sirijskim (aramejskim) crkvama. “Kršćanin” je u grčkim crkvama korišten za obilježavanje vjernika.
4. Neko vrijeme nakon pada Jeruzalema, farizeji su se reorganizirali u Jamniji i poticali strogo

odvajanje između sinagoga i crkve. Primjer vrste pravila prokletstva protiv kršćana pronađen je u “Osamnaest blagoslova” iz *Berakotha* 28b-29a, koji vjernike naziva “Nazarećanima”.

“Nazarećani i heretici mogu nestati u trenutku; oni će biti izbrisani iz Knjige života a ne biti upisani s vjernima.”

5. Bio je korišten od Justina Martyra, *Dial*, 126:1, koji je za Isusa upotrijebio Izaijev *netzer*.
- C. Mišljenje autora

Iznenaden sam s mnogo sricanja pojma, iako znam da ovo nije nepoznato u SZ-u kao što “Jošua” ima nekoliko različitih sricanja u hebrejskome. Sljedeće stavke dale su mi povoda ostati nesigurnim o njegovu određenom značenju:

1. uska povezanost s mesijanskim pojmom “Izdanak” (*netzer*) ili sličnim pojmom *nāzir* (posvećenje u značenju zavjeta)
2. negativni prizvuk Galileje
3. malo i nimalo suvremenog svjedočanstva o gradu Nazaretu u Galileji
4. u eshatološkom smislu dolazi iz usta demona (tj. “Jesi li došao uništiti nas?”).

Za punu bibliografiju za proučavanje ove skupine riječi, Colin Brown (izdanje), *New International Dictionary of New Testament Theology*, tom 2, str. 346 ili Raymond E. Brown, *Birth*, str. 209-213, 223-225.

▣ **“Ja Jesam On”** Ovo je doslovno “Ja Jesam”, hebrejski GLAGOL “biti” (vidi Posebnu temu u 6:20), kojeg Židovi dovode u vezu s YHWH-om, Božjim zavjetnim imenom (usp. Izl 3:14 i Iz 41:4). Isus je ovu strašnu potvrdu Božanstva napravio u istome odlučnome gramatičkom načinu (*ego eimi*) u 4:26; 8:24.28.58 i 13:19. U ovome je okviru to ponovljeno tri puta zbog naglasaka (usp. stihove 6.8). Ova gramatička građa različita je od čuvenih Isusovih “Ja sam ...” izjava.

▣ **“I Juda je također koji Ga izdade, stajao s njima”** Ovo je još jedan urednički osvrt očevica autora Evanđelja, Ivana.

18:6 “oni ustuknuše i padoše na tlo” Ivan je zabilježio ovo kako bi naglasio Isusovu dinamičku narav i držanje. To ne podrazumijeva poštovanje (naklon pred nekim), nego strah.

18:7 “Stoga ih On ponovo upita” Moguće, Isus je privlačio pozornost na Sebe i odvlačio od učenika. Ovo izgleda odgovara trenutačnome okviru stiha 8.

18:8 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE; oni su Ga tražili.

▣ **“pustite ove neka idu svojim putem”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je ispunjenje proročanstva iz Zaharije 13:7 (usp. Mt 26:31; Iv 16:32).

18:9 “kako bi se ispunila riječ koju On reče” Ovo je izgleda smjernje na 16:32, ali naveden je 17:12.

18:10 “Šimun Petar, tada, imajući mač, trgne ga i udari roba velikoga svećenika, i odreže mu njegovo desno uho” Petar nije ciljao njegovo uho, nego njegovu glavu! Ovo pokazuje njegovu voljnost da umre za Isusovu korist. Petrovo djelo možda je proizašlo iz nerazumijevanja Isusove izjave u Luki 22:36-38. Luka 22:51 obavještava nas da je Isus izliječio čovjekovo uho dodirom.

▣ **“ime robu bijaše Malko”** Samo Ivan spominje njegovo ime u ovome uredničkom osvrtu. To pokazuje izvješće očevica. Autor Ivana bio je u vrtu!

18:11 “čašu” Ovo je metafora korištena u SZ-u kao simbol ljudske sudbine, uobičajeno u negativnome smislu (usp. Ps 11:6; 60:3; 75:8; Iz 51; 17.22; Jer 25:15.16.27-28).

Gramatički oblik Isusovih pitanja očekuje “da” odgovor. Petar je ponovno djelovao kao netko koji zna što je najbolje učiniti (usp. Mt 16:22; Iv 13:8).

Ovdje uporaba “čaše” je tako različita od “čaše [kaleža]” u sinoptičkim izvješćima o Isusovoj agoniji u Getsemaniji. Za Ivana, Isus je u potpunome nadzoru događaja! Ivan predstavlja Isusa kao samosvjesnog, ne plašljivog (usp. stih 4; 13:1.11)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:12-14

¹²Tako *rimska kohorta i zapovjednik te židovski činovnici, uhitiše Isusa i svezaše Ga*, ¹³*i prvo Ga odvedoše Ani; jer on bijaše tast Kajfe, koji je bio veliki svećenik te godine.* ¹⁴Sad Kajfa bijaše onaj koji savjetovalaše Židove da je bilo korisnije da umre jedan čovjek za dobrobit svih ljudi.

18:12

NASB

“*rimska kohorta i zapovjednik*”

NKJV

“*izdvojene trupe i kapetan*”

NRSV

“*vojnici, njihov časnik*”

TEV

“*rimski vojnici s njihovim zapovjednim časnikom*”

NJB

“*kohorta i njihov tribun*”

Imena rimskih vojnih jedinica uzeta su iz potpunog broja trupa koje su bile uključene:

1. kohorta – odnosi se na jedinicu s više od 600 ljudi (usp. stih 3)
2. zapovjednik – od broja 1.000 (*chiliarch*, tj. Djela 21:31; 22:24; 23:10; 24:7)

Ovi nazivi ne govore išta o tome koliko su bile velike ili male vojne čete koje su uhitile Isusa. U Palestini #2 jednostavno znači vođa male skupine vojnika.

▣ “**svezaše Ga**” Ovo ne podrazumijeva da su se oni posebno bojali Isusa, nego su to izgleda bili uobičajeni postupci (usp. stih 24).

18:13 “prvo Ga odvedoše Ani” Postoji velika rasprava o redu tih sudskih istraga prije Ane i Kajfe. Sinoptici nikad ne spominju susret s Anom. Stih 24 izgleda da je opaska u Ivanu, ali je ona sastavni dio sinoptičkih izvješća o sudskim istragama nad Isusom (usp. Mt 26:57; Mk 14:53).

U SZ-u veliki svećenik je bio doživotno i svaka je osoba morala biti iz roda Aronova. Međutim, Rimljani su okrenuli ovu službu u političko pravo, stečeno od levijevskih obitelji. Veliki svećenik nadzirao je i rukovao preprodajom u dvorištu za žene. Isusovo čišćenje Hrama razljutilo je te obitelji.

Prema Josipu Flaviju, Ana je bio veliki svećenik od 6. – 14. godine. On je bio postavljen od Kvirinija, namjesnika Sirije i premješten od Valerija Grata. Njegovi su ga srodnici (5 sinova i 1 unuk) nasljeđivali. Kajfa (18. – 36. godine), njegov zet (usp. Iv 18:13), bio je njegov trenutni nasljednik. Ana je bio stvarna moć iza službene vlasti. Ivan ga opisuje kao prvu osobu kome je bio odveden Isus (usp. 18:13.19-22).

18:14 Ovo je još jedan Ivanov urednički osvrt, kao što su bili stihovi 15 i 18.

▣ “**Kajfa**” Ivanova najveća briga s Kajfom bila je ta da je on neznajući prorokovao o Isusovoj smrt (usp. 11:50). On je bio Anin zet i veliki svećenik od 18. -36 godine. Vidi bilješku u 11:49.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:15-18

¹⁵Šimun Petar je slijedio Isusa, kao što je i drugi učenik. A taj je učenik poznao velikog svećenika, i ušao je s Isusom u dvorište velikoga svećenika, ¹⁶a Petar je stajao na vanjskim vratima. Tako drugi učenik, koji je poznao velikoga svećenika, izađe i govoraše s vratarom, te uvede Petra. ¹⁷Tada ropkinja koja držaše vrata reče Petru: “Ti nisi isto jedan od učenika ovoga čovjeka, jesi li?” On reče: “Nisam.” ¹⁸Sad robovi i časnici stajahu tamo, napravivši vatru od ugljena, jer bijaše hladno i oni se grijaše; i Petar bijaše također s njima, stojeći i grijući se.

18:15 “Šimun Petar je slijedio Isusa, kao što je i drugi učenik” Postojala je velika rasprava o poistovjećivanju toga učenika.

1. Tradicionalna teorija bila je da je to apostol Ivan zbog sličnoga izričaja kojeg je koristio u 20:2.3.4. i 8. Isto tako, još jedna moguća veza je s Ivanom 19:25, što imenuje Ivanovu majku, koja je mogla biti Marijina sestra, što znači da je on mogao biti levit i, stoga, iz obitelji velikoga svećenika (usp. Polikarpovo svjedočanstvo).
2. Ovo može biti neimenovani sljedbenik kao Nikodem ili Josip iz Arimateje zbog njihove povezanosti s velikim svećenikom i njegovom obitelji (usp. stihove 15-16).

▣ **“A taj je učenik poznao velikog svećenika”** Ovo je veoma jak pojam za “poznanstvo” i izgleda da znači “bliski prijatelj” (usp. Lk 2:44 i 23:49). Ako je to Ivan, ovo se može odnositi na njegovu ribarenje koje bi njegovu obitelj uključilo u redovitu dopremu ribe u Jeruzalem.

18:17 “ropkinja koja drži vrata reče Petru: ‘Ti nisi isto jedan od učenika ovoga čovjeka, jesi li’” Ovaj gramatički oblik, kao stih 25, očekuje “ne” odgovor. Ovo pokazuje prijezir onih koji nisu bili uključeni u uporabu Isusova imena. Ona je ovo pitala zbog (1) Petrove veze s Ivanom ili (2) Petrova galilejskog naglasaka.

▣ **“Nisam”** Petar je možda bio spreman umrijeti za Isusa, ali nije bio spreman iskreno odgovoriti na pitanje ropkinje! U sinoptičkim Evanđeljima ova su tri poricanja smještena zajedno, ali u Ivanu ona su odvojena Aninim ispitivanjem Isusa (usp. stih 24).

Petrova “Ja sam” izjava očekivano je oprečje Isusovoj “Ja Jesam” izjavi (usp. stih 5).

18:18 Ova je pripovijest ispričana kao živopisne pojedinosti očevica. Oba stiha i 18 i 25 imaju dva PERIFRASTIČKA IMPERFEKTA.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:19-24

¹⁹Veliki je svećenik tada Isusa ispitivao o Njegovim učenicima, i o Njegovom učenju. ²⁰Isus mu odgovori: “Ja sam otvoreno govorio svijetu; Ja sam uvijek učio u sinagogama i u hramu, gdje svi Židovi dolaze zajedno; i Ja ništa nisam govorio u tajnosti. ²¹Zašto ispituješ Mene? Pitaj one koji su čuli što sam im govorio; oni znaju što rekoh.” ²²Kad je On to rekao, jedan časnik koji je stajao blizu udari Isusa, govoreći: “Je li to način kojim odgovaraš velikom svećeniku?” ²³Isus mu odgovori: “Ako sam Ja govorio krivo, dokaži da je krivo; ali ako je pravo, zašto Me udaraš?” ²⁴Tako Ga Ana pošalje svezanog Kajfi velikom svećeniku.

18:19 “Veliki je svećenik tada Isusa ispitivao o Njegovim učenicima, i o Njegovom učenju” Ovo upućuje na Anu, ne Kajfu. Ana je bio moć iza prijestolja. On je upravljao od 6. do 15. godine. On je odmah bio naslijeđen od svoga zeta i kasnije od njegovih pet sinova i unuka. Ana, koji je posjedovao trgovačka prava u području Hrama, bio je vjerojatno zabrinut ispitivanjem onog koji je očistio Hram (vjerojatno dva puta). Zanimljivo da je Ana bio zabrinut Isusovim učenicima isto kao i Njegovim učenjima.

18:20 Sigurno je istina da je Isus učio javno. Doduše, isto je tako istina da su mnoga Njegova učenja bila skrivena od javnosti (usp. Mk 4:10-12). Stvarno pitanje bilo je duhovna sljepoća dijela Njegovih slušatelja.

Isusove riječi i načini učenja različito su zabilježeni između sinoptičkih Evanđelja i Ivana. Sinoptici nemaju “Ja sam ...” izjave. Isus uči u parabolama; Ivan ne bilježi parabole. Izgleda mi da razlike mogu biti objašnjene time što sinoptici bilježe Isusova javna učenja a Ivan bilježi privatne sastanke.

18:21 “Zašto ispituješ Mene” U stihu 20 Isus brani javnu narav Svoje službe učenja. Isus je Ani naglasio da su njegova pitanja bila nezakonita prema židovskom zakonu i također bila javno poznata.

18:22 “časnik koji je stajao blizu udari Isusa rekavši” Ovaj pojam izvorno znači “ošamariti” ili “udariti štapom”. To je dovelo do značenja “udariti otvorenom rukom”. Ovo je smjeranje na Izaiju 50:6. Isus tvrdi da ako je napravio išta krivo, neka Ga osude; inače, zašto je On bio udaren?

18:23 “Ako. . .ako” Ovo su dva PRVA RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA koja su prividno istinita s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Prvi je ovdje doslovan način za naglašavanje krive stvarnosti. Isus je izazivao Anu neka iznese svoj dokaz.

18:24 Redosljed tih sudskih istraga obrnut je u sinoptičkim Evanđeljima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:25-27

²⁵Šimun Petar sad je stajao i grijao se. Tako mu oni rekoše: “Nisi li ti također *jedan* od Njegovih učenika, jesi li?” On *to* ne porekne, i reče: “Nisam.” ²⁶Jedan od robova velikoga svećenika, koji je bio rođak od onoga kome je Petar odsjekao uho, reče: “Ne vidjeh li te u vrtu s Njim?” ²⁷Tada Petar *to* ponovo porekne, i pijetao odmah zakukuriče.

18:26 “Jedan od robova velikoga svećenika, koji je bio rođak od onoga kome je Petar odsjekao uho, reče” Ovdje postoji neko nesuglasje između četiri Evanđelja kao ono tko je Petru postavio pitanje:

1. u Marku, ona koja je postavila prvo pitanje bila je služavka (usp. Mk 14:69)
2. u Mateju to je neka druga sluškinja (usp. Mt 26:71)
3. u Luki 22:58 to je čovjek
4. u Ivanu je to rob/sluga velikog svećenika

Iz povijesne je okolnosti očito da je pitanje postavila jedna osoba koja je stajala oko vatre i drugi su joj se pridružili (usp. stih 18).

18:26 “Ne vidjeh li te u vrtu s Njim” Za razliku od prva dva pitanja u stihovima 17 i 25, ovaj gramatički oblik očekuje “da” odgovor.

18:27 “Tada Petar *to* ponovo porekne” Iz Marka 14:71 i Mateja 26:74 razumijemo da je Petar to porekao uz preklinjanje i zakletvu.

▣ **“pijetao odmah zakukuriče”** Kronologija događaja iz sva četiri Evanđelja podrazumijeva da se to dogodilo između 12 i 3 sata ujutro. Židovi nisu dopuštali kokošima biti unutar područja Jeruzalema tako da je ovo morao biti rimski pijetao.

Luka 22:61 na toj točki izjavljuje da je Isus pogledao Petra. Pretpostavlja se da su Ana i Kajfa živjeli u istoj kući te da je straža premještala Isusa od Njegova sastanka s Anom do Njegova sastanka s Kajfom i Sanhedrinom. U tome je premještanju Isus pogledao Petra. Ovo je sve nagađanje jer nemamo dovoljnoga povijesnoga izvješća za biti nekritičnima o dijelu događaja tih noćnih sudskih istraga.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:28-32

²⁸Tada su odveli Isusa od Kajfe u Pretorij, i bilo je rano; a oni sami nisu ušli u Pretorij tako da ne bi bili onečišćeni, kako bi mogli jesti Pashu. ²⁹Stoga Pilat izade van k njima i reče: “Koju optužbu donosite protiv ovoga Čovjeka?” ³⁰Oni odgovoriše i rekoše mu: “Ako taj Čovjek nije bio zločinac, mi Ga ne bismo predali tebi.” ³¹Tako im Pilat reče: “Uzmite Ga vi sami, i sudite Mu prema vašem zakonu.” Židovi mu rekoše: “Nama nije dopušteno bilo koga ubiti”, ³²kako bi ispunili Isusovu riječ koju je On govorio, označavajući kojom će vrstom smrti On umrijeti.

18:28

NASB, NKJV, JB

“u Pretorij”

NRSV

“u Pilatovo glavno sjedište”

TEV

“u upraviteljevu palaču”

Ovaj latinski pojam upućuje na rimsko službeno prebivalište upravitelja kad su bili u Jeruzalemu. To bi mogla biti vojarna [utvrda] Antonio, koja je bila tik do Hrama ili Herodove velike palače.

POSEBNA TEMA: PRETORIJSKA STRAŽA

Izvorni pojam, *praetorian*, upućuje na stan rimskoga vojskovođe (*praetor*), ali nakon godina rimskoga osvajanja to se koristilo u upravnome smislu kako bi se označilo glavno sjedište ili boravište političko/vojne uprave (usp. Mt 27:27; Iv 18:28.33; 19:9; Djel 23:35).

Doduše, u prvome stoljeću rimskoga svijeta korišten je za časnike koji su tvorili posebnu Carsku stražu. Ova elitna skupina vojnika započela je s Augustom ali konačno je bila okupljena u Rimu od Tiberija. Oni

1. su bili svi istoga čina, centurioni [stotnici – op.prev.]
2. primali su dvostruku plaću
3. imali su posebne povlastice
4. postali su tako moćni da je njihov izbor za Cara bio uvijek prihvaćen.

Ova elitna, politička, jaka skupina nije bila konačno raspuštena sve do vremena Konstantina.

▣ **“bilo je rano”** Iz rimskih zapisa znamo da su se rimski časnici u Palestini sastali za sud u svitanje. Očito, točno u osvjetlost sastao se Sanhedrin kako bi dao neki privid uvjerenosti i zakonitosti nezakonitim noćnim sudskim istragama. Oni su odmah Isusa odveli Pilatu.

▣ **“oni sami nisu ušli u Pretorij tako da ne bi bili onečišćeni”** Ulaskom u ne-židovsko boravište oni bi bili onečišćeni za blagovanje Pashe. Ironično je što su bili tako gadljivi što se tiče obrednih potankosti, ali nisu imali mučnine zbog nezakonitoga slanja čovjeka u smrt.

Ovaj je stih središte nesuglasja nad očitim povijesnim protuslovljem između sinoptičkih Evanđelja, koja izjavljuju da je Isus blagovao Pashu sa Svojim učenicima (usp. Mt 26:17; Mk 14:12; Lk 22:1), i Ivana, koji izjavljuje da se to dogodilo dan prije (četvrtak), na Dan pripreme za tradicionalni blagdan Pashe. Glasoviti rimski katolički Ivanovski učenik, Raymond Brown, napravio je ovaj osvrt u Jerome Biblical Commentary:

“Ako se kronici događaja kao što je izviješteno u sinoptičkoj predaji daje prednost kao nepromjenljivoj od Ivana iz stanovišta ‘povijesne vjerodostojnosti’, slijeđenje odlomka – izvješće očevica koji je sigurno poznavao sinoptičku predaju – predstavlja neke nerješive poteškoće. Ako, u drugu ruku, prepoznamo da je svjedočenje očevica od kojeg je oblikovan Ivan često bliže stvarnim događajima nego općeniti shematski prikaz sinoptika, tada je odlomak postao više razumljiv.” (str. 458).

Postoji također neka mogućnost za promatranje Pashe u dva različita nadnevka, u četvrtak i u petak. Isto tako postoji dodatna poteškoća da pojam “Pasha” može biti korišten za jedno-dnevni blagdan i osmo-dnevni blagdan (Pasha povezana s Danom beskvasnog kruha, usp. Izl 12).

▣ **“kako bi mogli jesti Pashu”** Još uvijek postoje poteškoće o točnome nadnevku Posljednje večere. Izgleda da sinoptička Evanđelja podrazumijevaju kako je to bilo blagovanje Pashe, ali Ivan izjavljuje da je to bio dan prije službenoga blagovanja Pashe (usp. Iv 19:14 i ovaj stih). Odgovor može biti u:

1. činjenici da pojam “pasha” može upućivati na tjedan, jelo, ili posebno na subotu [Sabat]
2. činjenici da neka izdvojena židovska skupina (tj. Eseni) slijede mjesečev [lunarni] kalendar iz međuzavjetne knjige Svečanosti
3. činjenici da Ivanova “dvostruka značenja” predstavljaju Isusa kao Pashalno Janje (1:29), koje je bilo zaklano dan prije Pashe.

18:29 Bog je uporabio Pilatovu osobnost vrlo slično kao što je uporabio faraonovu u Izlasku. On je bio od cara Tiberija imenovani prokurator Judeje 26. godine. Nadomjestio je Valerija Grata (koji je nadomjestio Anu kao velikog svećenika). Poncije Pilat bio je peti rimski prokurator. On je upravljao kraljevstvom Arhileja (sina Heroda Velikog), što je uključivalo Samariju i Judeju, Gazu, i Mrtvo more. Najviše obavijesti o Pilatu dolazi iz spisa Josipa Flavija.

POSEBNA TEMA: PONCIJE PILAT

- I. Čovjek
- A. Mjesto i vrijeme rođenja nepoznato
  - B. Iz Konjičkoga reda (gornji srednji sloj rimskog društva)
  - C. Oženjen, ali djeca nepoznata
  - D. Ranija upravna imenovanja (od kojih je moralo biti nekoliko) nepoznata
- II. Njegova osobnost
- A. Dva različita gledišta
    1. Filo (*Legatio and Gaium*, 299-305) i Josip (*Antiq.* 18.3.1 i *Jewish Wars* 2.9.2-4) prikazuju ga kao okrutnoga i nemilosrdnog diktatora.
    2. NZ (Evandjelja, Djela) predstavljaju slaboga, lako povodljivoga rimskog Prokuratora.
  - B. Paul Barnett, *Jesus and the Rise of Early Christianity*, str. 143-148, daje uvjerljivo objašnjenje ova dva gledišta:
    1. Pilat nije bio imenovan prokuratorom 26. godine pod Tiberijem, koji je bio pro-židovski (usp. Filo, *Legatio and Gaium*, 160-161) prema savjetu Sejana, Tiberijevog protu-židovskoga, glavnog savjetnika.
    2. Tiberije je trpio štetu političke moći od L. Elija Sejana, njegova pretorijskog prefekta [upravitelja – op.prev.] koji je postao stvarna moć iza prijestolja i koji je mrzio Židove (Filo, *Legatio land Gaium*, 159-160).
    3. Pilat je bio pod zaštitom Sejana i trudio ga se dojmiti:
      - a. uvodeći rimska mjerila u Jeruzalem (godine 26.), što drugi prokuratori nisu učinili. Ovi simboli rimskih bogova razjarili su Židove (usp. Josipov *Antiq.* 18.3.1; *Jewish Wars* 2.9.2-3).
      - b. kujući novac (godine 29.-31.) koji je imao utisnute slike rimskih časnika na njima. Josip kaže da se on s namjerom trudio preokrenuti židovske zakone i običaje (usp. Josip, *Antiq.* 18.4.1-2).
      - c. uzimajući novac iz riznice Hrama za gradnju akvedukta [vodovod postavljen na građevini sličnoj mostu – op.prev.] u Jeruzalemu (usp. Josip, *Antiq.* 18.3.2; *Jewish Wars* 2.9.3).
      - d. ubivši nekoliko Galilejaca dok su prinosisli žrtvu na Pashu u Jeruzalemu (usp. Lk 13:12).
      - e. donoseći rimske štitove s grbom u Jeruzalem godine 31. Sin Heroda Velikog pozvao ga je neka ih ukloni, ali on to nije htio, pa su oni pisali Tiberiju, koji je zapovjedio da se oni vrate u Cezareju Filipovu (usp. Filo, *Legatio and Gaium*, 299-305).
      - f. ubivši mnoge Samarijance na brdu Gerizimo (godine 36./37.) kad su tražili svete predmete svoje religije, koji su bili izgubljeni. Ovo je prouzročilo da ga Pilatov mjesni pretpostavljeni (Vitelije, prefekt Sirije) ukloni s položaja i pošalje u Rim (usp. Josip, *Antiq.* 18.4.1-2).
    4. Sejan je bio pogubljen godine 31. i Tiberije je obnovio punu političku moć; stoga, #a, b, c i d vjerojatno je učinio Pilat kako bi zaslužio Sejanovo povjerenje; #e i f mogli bi biti pokušaji zadobivanja Tiberijevog povjerenja, ali mogu biti i osveta.
    5. Očito da su carskom pro-židovskom ponovnom uspostavom, i s Tiberijevim službenim pismom prokuratorima da budu ljubazni sa Židovima (usp. Filo, *Legatio and Gaium*, 160-161), židovski vođe u Jeruzalemu uzeli prednost od Pilatove političke ranjivosti s Tiberijem i upravljali su s njim da razapne Isusa. Ova Barnettova teorija združuje dva gledišta o Pilatu na uvjerljiv način.

III.	Njegova sudbina
A.	On je bio opozvan i doputovao je u Rim netom nakon Tiberijeve smrti (godine 37.).
B.	On nije bio ponovno imenovan.
C.	Poslije ovoga njegov je život nepoznat. Postoje mnoge kasnije teorije, ali nema sigurnih činjenica.

18:30 “Ako taj Čovjek nije bio zločinac, mi Ga ne bismo predali tebi” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE često nazvane “oprečno činjenici”. Isus nije bio zao zločinac. Ovo je bila sarkastična Pilatova opaska koji je odbio popuštati u “cjepidlačenju” Židova u religijskoj tužbi.

Ovaj GLAGOL “predati” isti je kao onaj obično preveden s “izdao” kad je korišten za Judu (usp. 6:68.71; 12:4; 13:2.11.21; 18:2.5). Taj pojam doslovce znači “predati nekoga u ruku vlasti” ili “prekoračiti predaju”. Vezano na Judu, pojam je pojačan u značenju između engleskih prevoditelja.

18:31 “Nama nije dopušteno bilo koga ubiti” Židovski vođe osudili su Isusa za bogohulje, ali koristili su osudu za pobunu kako bi Ga pogubili Rimljani. Za židovske vođe bilo je vrlo važno da Isus bude razapet na križ zbog Ponovljenoga zakona 21:23 (tj. biti razapet u I. su stoljeću rabini razumijevali kao biti proklet od Boga). Isus je ovo pretkazao u stihu 32; 3:14; 8:28; 12:32.33; i Galaćanima 3:13.

18:32 “označavajući kojom će vrstom smrti On umrijeti” Zašto su židovski vođe željeli Isusa razapetog na križ? To je vidljivo iz Djela 7 kad su pogubili ljude zbog bogohulja trenutačnim kamenovanjem. Moguće se to odnosi na SZ-no Božansko prokletstvo iz Ponovljenoga zakona 21:22-23. Prvotno to upućuje na javno nabijanje na kolac nakon smrti, ali suvremeni rabini tumačili su taj stih u svjetlu rimskoga razapinjanja na križ. Oni su željeli Isusa, ovoga mesijanskog prevaranta, prokleti od Boga. To je bio Božji naum za iskupljenje paloga čovječanstva. Isus, Jaganjac Božji (tj. 1:29), ponudio je Sâm Sebe kao zamjenu (usp. Iz 53; II. Kor 5:21). Isus je postao “prokletstvo” za nas (usp. Gal 3:13).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:33-38a

³³Stoga Pilat ponovo uđe u Pretorij, te pozove Isusa i reče Mu: “Jesi li Ti Kralj židovski?” ³⁴Isus odgovori: “Kažeš li to sam od sebe, ili su ti drugi rekli o Meni?” ³⁵Pilat odgovori: “Ja nisam Židov, jesam li? Tvoj Te vlastiti narod i veliki svećenici dovedoše k meni; što si Ti učinio?” ³⁶Isus odgovori: “Moje kraljevstvo nije od ovoga svijeta. Ako bi Moje kraljevstvo bilo od ovoga svijeta, tada bi se borile Moje sluge tako da Ja ne bih bio uhvaćen od Židova; ali kao što jeste, Moje kraljevstvo nije od ove kraljevine.” ³⁷Stoga Mu Pilat reče: “Tako, Ti jesi kralj?” Isus odgovori: “Ti možeš *ispravno* reći da sam Ja kralj. Za ovo sam Ja bio rođen, i zbog ovoga sam Ja došao na svijet, da svjedočim za istinu. Svatko tko je za istinu čuje Moj glas.” ³⁸Pilat Mu reče: “Što je istina?”

18:33 “Pretorij” Vidi Posebnu temu u 18:28.

▣ „Jesi li Ti Kralj židovski” Isus je bio optužen za izdaju (usp. Mt 27:1; Mk 15:2; Lk 23:2 i Iv 19:3.12.15.19-22).

18:34 “Isus odgovori: ‘Kažeš li to sam od sebe, ili su ti drugi rekli o Meni?’” Ako je Pilat postavio pitanje vezano na političko kraljevsko dostojanstvo, Isus bi ga poricao. Ako su to predlagali Židovi, tada ovo upućuje na Njegovo mesijanstvo i Isus bi to potvrdio. Pilat očito nije bio spreman raspravljati o zamršenostima židovskoga religijskog razmišljanja (usp. stih 35).

18:35 Prvo pitanje očekuje “ne” odgovor. Pilat izražava svoj prijezir za židovsku religiju.

18:36 “Ako bi Moje kraljevstvo bilo od ovoga svijeta, tada bi se borile Moje sluge” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvan “oprečno činjenici”. Ovo bi trebalo biti prevedeno: “Ako bi Moje kraljevstvo bilo od ovoga svijeta, a nije, tada bi se Moje sluge borile, a ne bore se.” Izričaj “moje sluge” mogao bi upućivati na (1) učenike ili (2) anđele (usp. Mt 26:53).

18:37 “Stoga Mu Pilat reče: ‘Tako, Ti jesi kralj?’” Ovo je bila krajnja ironija na usnama ovoga simbola zemaljske moći (tj. Rima), suprotstavljenog Isusu i Njegovome duhovnom Kraljevstvu. Ovo pitanje očekuje “da” odgovor.

▣ **“Ti možeš *ispravno* reći da sam Ja kralj. Za ovo sam Ja rođen, i zbog ovoga sam Ja došao na svijet”** Prvi je izričaj teško prevesti zbog njegove dvosmislenosti. Ovo je potvrda s ograničenjima (usp. Mt 27:11; Mk 15:2; Lk 23:3). Isus je znao tko On jeste (dva GLAGOLA u PERFEKTU), i zašto je došao (usp. Iv 13:1.3; Mk 10:35; Lk 2:49; Mt 16:22 i dalje). Pilat ne bi morao razumjeti!

▣ **“Za ovo sam Ja bio rođen”** Isus upućuje na Svoj zadatak otkrivenja Svoga Oca (tj. “da svjedočim za istinu”). U osnovi postoje tri razloga zašto je Isus došao:

1. da posve i potpuno otkrije Božju narav i svrhu (usp. 1:18; 3:32)
2. da umre kao nevino Božje Janje kako bi odnio grijeh svijeta (usp. 1:29)
3. da pokaže vjernicima primjer kako živjeti i ugoditi Bogu

▣ **“Svatko tko je za istinu čuje Moj glas”** Uvijek sam duboko dirnut sa “svatko”, “itko”, “bilo tko”, “mnogi”! Vau! YHWH ispunjava Postanak 3:15 u Kristu. Isus obnavlja Božju sliku oštećenu Padom. Prismo, osobno zajedništvo opet je moguće! Zajedništvo je obnovljeno sada (ostvarena eshatologija).

Samo oni s duhovnim očima i ušima (tj. 10:3.16.27; 18:37) mogu razumjeti istinu (usp. Mt 11:15; 13:9.16.43; Mk 4:9.23; Lk 8:8; 10:23.24; 14:35; Otk 2:7.11.17.29; 3:6.13.22). Isus je istina (14:6)! Kad On govori Njegovi sljedbenici čuju (usp. 10:1-5). U Ivanu je “vidjeti” ili “čuti” istinu teološki jednako vrijedno kao primanje “vječnoga života”.

18:38 “Pilat Mu reče: ‘Što je istina?’” Pilat je postavio ovo pitanje, ali očito ga je ostavio postrani prije negoli je primio odgovor. Pilat se želio osigurati da Isus nije prijetnja rimskoj vlasti. On je učinio ovo. Tad je pokušao imati Isusov oprost kao što je bio židovski običaj na taj dan tijekom blagdana Pashe (usp. stih 39; Mt 27:15). Ivan piše, kao što je učinio i Luka, kako bi pokazao da kršćanstvo nije prijetilo Rimskome Carstvu (tj. 18:38b; 19:4; Lk 23:4.14.22).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:38b-40

^{38b}A kad je to rekao, opet izade k Židovima i reče im: “Ja ne nalazim na Njemu krivice. ³⁹Ali vi imate običaj da vam oslobodim nekoga na Pashu; želite li onda da vam oslobodim Kralja Židova?” ⁴⁰Oni povikaše ponovo, govoreći: “Ne ovoga Čovjeka, nego Barabu.” A Baraba je bio razbojnik.

18:39 “vi imate običaj” Ovo je objašnjeno u Mateju 27:15 i Luki 23:17 (ali nepoznato iz povijesnih spisa izvan NZ-a).

18:40 “Oni povikaše ponovo, govoreći: ‘Ne ovoga Čovjeka, nego Barabu’” Ironično je da je Baraba očito bio član stranke zelota te, stoga, kriv prema optužnici kojom je bio optužen Isus (usp. Mk 15:7; Lk 23:19.25). Ovo mnoštvo očito je očekivalo da njihov mjesni junak bude poduprt. Židovske vlasti upravo su uzele ovu mogućnost da osiguraju optužbu Isusa (usp. Mk 15:11).

Također je ironično da ime “Baraba” znači “sin od oca”. Ivan koristi ove igre riječi kroz svoje Evanđelje. Mnoštvo je željelo osloboditi “sina od oca” umjesto “Sina od Oca”. Tama je došla u potpunosti!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Isus išao na mjesto gdje je znao da bi Ga Juda mogao naći?
2. Zašto je Ivan izostavio Isusovu agoniju u Getsemaniji?
3. Zašto je Sanhedrin odveo Isusa Pilatu?
4. Zašt je redosljed događaja između Ivana i sinoptika tako zbunjujući?
5. Zašto Ivan prikazuje kako Pilat pokušava osloboditi Isusa?

IVAN 19

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isus osuđen na smrt (18:38b-19:16a)	vojnici ismijavaju Isusa	(18:38b-19:7)	Isus osuđen na smrt (18:38b-19:16)	Isus pred Pilatom (18:28-19:11)
18:38b-19:7		18:38b-19:7	18:40-19:3	18:33-19:3
	19:1-4			
	Pilatova odluka		19:4-5	19:4-7
	19:5-16		19:6a	
			19:6b	
			19:7	
19:8-12		19:8-12	19:8-9a	19:8-11
			19:9b-10	
			19:11	
			19:12	Isus je osuđen na smrt 19:12-16a
19:13-16a		19:13-16a	19:13-14	
			19:15a	
			19:15b	
			19:15c	
			19:16a	
Isusovo raspeće nakriž	Kralj na križu		Isus je razapet	razapinjanje
19:16b-22		19:16b-25a	19:16b-21	19:16b-22
	19:17-24			
			19:22	Isusova odjeća podijeljena
19:23-27			19:23-24	19:23-24
	pogledaj Svoju majku			Isus i Njegova majka
	19:25-27	19:25b-27	19:25-26	19:25-27
			19:27	

Isusova smrt	svršeno je		Isusova smrt	Isusova smrt
19:28-30	19:28-30	19:28-30	19:28	19:28
			19:29-30a	19:29-30
			19:30b	
probadanje Isusovog boka	Isusov bok je proboden		Isusov bok je proboden	probodeni bok
19:31-37	19:31-37	19:31-37	19:31-37	19:31-37
Isusov ukop	Isus pokopan u Josipov grob		Isusov ukop	ukop
19:38-42	19:38-42	19:38-42	19:38-42	19:38-42

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:1-7

¹Pilat tada uzme Isusa i bičuje Ga. ²A vojnici ispletoše zajedno krunu od trnja i stave je na Njegovu glavu, i stave grimizni ogrtač na Njega; ³i oni počеше pristupati k Njemu i govoriti: “Živio, Kralj Židova!” i davati Mu *pljuske*. ⁴Pilat ponovo izade i reče im: “Evo, izvodim Ga pred vas tako da možete znati da ne nalazim krivnje u Njemu.” ⁵Isus tada izade, noseći krunu od trnja i grimizni ogrtač. *Pilat* im reče: “Evo, Čovjeka!” ⁶Tako kad veliki svećenici i činovnici vidješe Njega, oni vikaše govoreći: “Razapni, razapni!” Pilat im reče: “Uzmite Ga vi sami i razapnite Ga, jer ja ne nalazim krivnje u Njemu.” ⁷Židovi mu odgovoriše: “Mi imamo zakon, i po tome zakonu On mora umrijeti jer je On pravio Sâmog Sebe da je Božji Sin.”

19:1 “Pilat ... uzme Isusa i bičuje Ga” Vremeski slijed i broj bičevanja je neizvjestan. Svi zatvorenici koji su bili osuđeni na razapinjanje bili su bičevani. To je bilo tako zvjersko iskustvo da su mnogi od njega umrli. Doduše, u okviru, izgleda da je Pilat bičevao Isusa kako bi zadobio naklonost u svrhu da Ga oslobodi (usp. Lk 23:16.22; Iv 19:12). Ovo može biti ispunjenje proročanstva Izaije 53:5.

Rimsko bičevanje bilo je užasno bolno, zvjersko kažnjavanje pridržano za ne-Rimljane. Bič od kožnih remenja s dijelovima kosti ili kovine privezanima na krajevima bio je korišten za tučenje osobe pognute s njegovim rukama

privezanima za niski kolac. Broj udaraca nije bio propisan. To je bilo redovito učinjeno prije razapinjanja (usp. Livy XXXIII:36).

Evangelja upotrebljavaju različite riječi za opis bičevanja rukama Rimljana:

1. Matej 27:26; Marko 15:15 – *phragelloō*, bičevanje ili šibanje
2. Luka 23:16.22 – *paideuō*, prvotno dječja stega (usp. Heb 12:6-7.10), ali ovdje, kao u II. Kor 6:9, batinjanje
3. Ivan 19:1 – *mastigoō*, prvotno ime biča Matej 10:17; 20:19; 23:34; Djela 22:24-25; Hebrejima 11:36.

Oni svi mogu biti istoznačnice ili mogu naglasiti dva batinjanja:

- a. slabije batinjanje od Pilata
- b. bičevanje prije razapinjanja.

19:2 “vojnici ispletoše zajedno krunu od trnja i stave je na Njegovu glavu” Ovo je bio način mučenja pomoću kojeg se trnje utisnulo u Isusovo čelo. Doduše, posve je moguće da to predstavlja sjajnu krunu napravljenu od palmova lišća, koja je bila još jedan način izrugivanja Isusa kao kralja (usp. Mt 27:27-31; Mk 15:15-20).

Grčki pojam “kruna” (*stephanos*) korišten je kod pobjede u atletici za vijenac ili pletenicu od lovora kojeg je nosio car.

▣ **“stave grimizni ogrtač na Njega”** Purpur (*porphyros*) bio je kraljevski znak, boja je bila vrlo skupa, i bio je izrađen od školjki mekušaca. Grimiz je bila boja ogrtača rimskih časnika (Mk 15:17.20). Grimizna boja bila je napravljena od oklopa kukaca nađenih u hrastovima. Ti su ogrtači bili smjeranje na sjajni kraljevski ogrtač, ali u stvarnosti to je bio vjerojatno izbljedjeli grimiz kabanice rimskih časnika (usp. Mt 27:18).

19:3

NASB “i oni počеше pristupati k Njemu i govoriti”

NKJV “tada oni rekoše”

NRSV “Oni nastaviše dolaziti k njemu, govoreći”

TEV “i dodoše k njemu i rekoše”

NJB “Oni nastaviše dolaziti k njemu i govoriti”

Ovo su IMPERFEKT GLAGOLSKAVREMENA. Očito su vojnici ovo činili jedan nakon drugoga. Ovo je mučenje više bio općeniti prijezir za Židove negoli posebno za Isusa. Moguće da je Pilat želio ovo kako bi izazvao naklonost za Isusa, ali to nije djelovalo.

Ponovo u Ivanovim pisanjima često su izjave proroka stavljene u usta protivnika. Ovi su vojnici rekli više negoli su ostvarili.

▣ **“davati Mu pljuske”** Ova riječ izvorno znači “tući palicama”, ali postalo je upotrebljivo jednostavno za “šamaranje otvorenom rukom”. To su mogle biti više podrugljive geste kraljevskoga pozdrava nego zvjerskoga udaranja po licu.

19:4

NASB “ne nalazim krivnje u Njemu ”

NKJV “ne nalazim grješku u njemu”

NRSV “ne nalazim slučaj protiv njega”

TEV “ne mogu naći bilo kakav razlog da ga osudim”

NJB “ne nalazim slučaj protiv njega”

Jedna od Ivanovih svrha bila je pokazati da kršćanstvo nije bilo prijatna rimskoj vladi ili njenim službenicima. Ivan zapisuje da je Pilat pokušavao osloboditi Isusa nekoliko puta (usp. 18:38; 19:6; Lk 23:4.14.22).

19:5

NASB, NKJV “Evo, Čovjeka!”

TEV, NET “vidite! Ovdje je čovjek!”

NRSV, NJB, REB “Ovdje je čovjek!”

Postojalo je nekoliko načina za razumijevanje ovoga izričaja:

1. Isus odjeven kao ismijani kralj

2. Isus pretučen kako bi pobudio naklonost
3. smjerenje na Zahariju 6:12 (mesijansko ukazivanje na "Izdanak")
4. kasnija potvrda Isusove ljudskosti (tj. protivno gnosticizmu Ivanovih dana)
5. vezano na aramejski "sin čovječji", *bar nashā* (još jedno prikriveno mesijansko ukazivanje)

19:6 "oni vikaše, ...'Razapni! Razapni!'" Razlog zašto su židovski vođe željeli razapeti Isusa bio je taj da prokletstvo iz Ponovljenoga zakona 21:23 može postati učinkovito. Ovo je jedan razlog zašto je Pavao vjerojatno imao tako velike sumnje o tome da je Isus iz Nazareta postao Božji Mesija. Doduše, iz Galaćana 3:13 doznajemo da je Isus odnio naše prokletstvo na križ (usp. Kol 2:14).

▣ **"ja ne nalazim krivnje u Njemu"** Pilat to kaže tri puta (usp. 18:38; 19:4).

19:7 "On mora umrijeti jer je On pravio Sâmog Sebe da je Božji Sin" Isus je tvrdio da je jedno s Bogom, Njegov istiniti Sin. Židovi, koji su čuli Njegove izjave i razumjeli njihovu nakanu, nisu imali sumnji kako je On tvrdio da je Božanski (usp. 5:18; 8:53-59; 10:33). Stvarna židovska osuda protiv Isusa bila je blasfemija [bogohulje – op.prev.] (usp. Mt 20:6.65). Optužba zbog blasfemije bila je kažnjiva kamenovanjem (usp. Lev 24:16). Ako Isus nije utjelovljen, pred-postojeće Božanstvo, On mora biti kamenovan!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:8-12

⁸Stoga kad Pilat ču ovu izjavu, bio je još više uplašen; ⁹i on uđe u pretorij ponovo te reče Isusu: "Odakle si Ti?" Ali Isus mu ne dade ikakav odgovor. ¹⁰Tako Mu reče Pilat: "Ti ne govoriš sa mnom? Ne znaš li da ja imam vlast osloboditi Te, i imam vlast razapeti Te?" ¹¹Isus odgovori: "Ti ne bi imao nikakve vlasti nada Mnom, osim ako ti nije bilo dano odozgo; iz toga razloga onaj koji Me preda tebi ima veći grijeh." ¹²Kao ishod toga Pilat je uložio napore kako bi Ga oslobodio, ali Židovi su vikali govoreći: "Ako oslobodiš ovoga Čovjeka, ti nisi prijatelj cara; svaki tko sebe izdaje da je kralj protivi se caru."

19:8 "kad Pilat ču ovu izjavu, bio je još više uplašen" Pilatova žena upozorila ga je već o Isusu (usp. Mt 27:19), a sad su židovski vođe tvrdili kako je On potvrđivao da je On Sin Božji. Pilat, postajući sujevjeran, postao je uplašen. Za bogove grčkoga i rimskog panteona bilo je posve uobičajeno posjetiti ljude u ljudskome obliku.

19:9

NASB, NKJV, NRSV "Odakle si Ti"
TEV, NJB, NIV "Odakle ti dolaziš"

Pilat nije ispitivao o Isusovu rodnome gradu nego o Njegovu podrijetlu. Pilat je postajao svjestan značenja osobe pred sobom. Isus je znao iz njegovih opaski u 18:38 da Pilata nije zanimala istina nego radije politička probitačnost, tako da On nije odgovorio.

Pilat se pridružuje brojnim ljudima koji su se divili Isusu ali ne razumiju Njegovu podrijetlo (usp. 4:12; 6:42; 7:27-28.41-42; 8:14; 9:29-30). Ovo je dio Ivanova vertikalnog dualizma. Isus je odozgo i nitko odozdo ne može znati/razumjeti/vidjeti/čuti bez Očeva nagovještaja (tj. 6:44.65; 10:29).

▣ **"Isus mu ne dade ikakav odgovor"** Pilat je morao zapamtiti Isusov odgovor (usp. 18:37)! Netko to vidi kao ispunjenje Izaije 53:7.

19:10 "i imam vlast razapeti Te" Pilat potvrđuje da ima političku vlast nad životom i smrću, ali usprkos razuzdane svjetine on prepušta ovo pravo njihovoj volji. Pilatovo pitanje gramatički očekuje "da" odgovor.

19:11 "ti ne bi imao nikakve vlasti nada Mnom, osim ako ti nije bilo dano odozgo" Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvane "oprečno činjenici". Isus nije bio zaplašen Pilatom. On je znao tko je On bio i zašto je On došao! Biblija potvrđuje da je Bog iza svake ljudske vlasti (usp. Rim 13:1-7).

▣ **“onaj koji Me preda tebi ima veći grijeh”** Kod prvoga čitanja ovo izgleda da upućuje na Judu Iskariotskoga (usp. 6:64-71; 13:11) ali većina komentatora vjeruje da ovo upućuje na Kajfu, koji je službeno Isusa predao Rimljanima. Ovaj se izričaj može skupno razumjeti kao upućivanje na (1) nezakonite židovske vođe ili (2) židovski narod kao cjelinu (usp. Mt 21:33-46; Mk 12:1-12; Lk 20:9-19; Rim 9-11).

19:12 “Pilata je uložio napore kako bi Ga oslobodio” Ovo je IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME koje znači ponovljeno djelovanje u prošlom vremenu. On je pokušao nekoliko puta.

▣ **“Ako oslobodiš ovoga Čovjeka, ti nisi prijatelj cara”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Židovski su vođe prijetili da će Pilata prijaviti njegovim nadležnima u Rimu ako ne nastavi do kraja s njihovim željama i ne osudi Isusa na smrt. Izričaj “prijatelj cara” bio je idiom koji odražava poštovanje naslovu dodijeljenome od rimskoga cara (počevši od Augusta ili Vespazijana).

Cezar je bio naslov za rimskoga cara. Dolazi od Julija Cezara i prisvojio ga je August.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:13-16

¹³Stoga kad je Pilat čuo ove riječi, izvede Isusa, i sjede na sudački stolac na mjestu nazvanom Pločnik [Lithostrotos – KS, Zagreb, 1994. – op.prev.], a na hebrejskome, Gabbatha. ¹⁴Sad je bio dan pripreve za Pashu; bilo je oko šestoga sata. I on reče Židovima: “Evo, vaš Kralj!” ¹⁵Tako oni vikaše: “Makni Ga, makni Ga, razapni Ga!” Pilat im reče: “Ja ću razapeti vašega Kralja?” Veliki svećenici odgovoriše: “Mi nemamo drugoga kralja osim cara.” ¹⁶Tako Ga on onda predade njima da bude razapet.

19:13 “kad je Pilat čuo ove riječi, izvede Isusa, i sjede na sudački stolac” Tekst je dvoznačan kao tko je sjedio na sudačkome stolcu. Oba i Williamsov i Goodspeedov prijevodi potvrđuju da je to bio Isus. On osobno, smješten na podrugljiv način kao Kralj Židova. Doduše, okvir podrazumijeva Pilata, koji je trebao donijeti presudu.

▣

NASB, NKJV, NJB

“nazvanom Pločnik [Lithostrotos] a na hebrejskome, Gabbatha”

NRSV

“nazvanome Kameni Pločnik, ili u hebrejskome Gabbatha”

TEV

“nazvanome ‘Kameni Pločnik’ (u hebrejskome je ime ‘Gabbatha’)”

Uporaba hebrejsko/aramijskih riječi s njihovim odredbama pokazuje da su Ivanovo ciljano slušateljstvo za njegovo Evanđelje bili ne-Židovi (usp. stih 17). Ovaj kameni pločnik bio je mjesto rimskoga zakonskog proglašavanja. Aramejski pojam *Gabbatha* znači “podignuto kamenje” ili “povišeno mjesto”.

19:14 “to je bio dan pripreve za Pashu” Postoji očito nesuglasje između datiranja sinoptičkih Evanđelja i Ivanovog datiranja. U sinopticima, Isus je proslavljao Pashalno blagovanje s učenicima prije Njegova uhićenja (usp. Mk 15:42), ali u Ivanu blagovanje je smješteno na dan pripreve prije Blagdane. Vidi punu bilješku u 18:18.

▣ **“bilo je oko šestoga sata”** Kronologija sudskog postupka Isusa pred Pilatom i Njegovo razapinjanje je:

	<u>Matej</u>	<u>Marko</u>	<u>Luka</u>	<u>Ivan</u>
Pilatova presuda				6.-i sat 19:14
razapinjanje		3.-ći sat 15:25		
spustila se pomrčina	6.-9.-og sata 27:45	6.-9.-og sata 15:33	6.-9.-og sata 23:44	
Isus je uskliknuo	9.-i sat 27:46	9.-i sat 15:34		

Kad su ove vremenske oznake uspoređene, pojavljuju se dvije mogućnosti tumačenja:

1. iste su. Ivan je koristio rimsko vrijeme, računavši od 12:00 sati (usp. Gleason L. Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties*, str. 364), a sinoptici koriste židovsko vrijeme, počevši od 6:00 sati.
2. Ivan potvrđuje kasnije vrijeme Isusova raspeća što bi mogao biti još jedan primjer razlika između sinoptika i Ivana.

Prema Ivanu 1:39 i 4:6 izgleda da on koristi židovsko vrijeme a ne rimsko vrijeme (usp. M. R. Vincent, *Word Studies*, Vol. 1, str. 403).

Oznake vremena mogu biti simboličke u svim Evanđeljima jer se one odnose na:

1. vrijeme dnevnoga žrtvovanja u Hramu (9 sati i 15 sati, usp. Djela 2:15; 3:1)
2. samo je poslije podneva prema predaji bilo vrijeme za ubiti Pashalno Janje 14. Nisana poslijepodne.

Biblija, postavši drevnom istočnom Knjigom, ne usredotočuje se na kronologiju, kao što to čine suvremena zapadnjačka povijesna izvješća.

▣ **“Evo, vaš Kralj”** Kao stih 5 može biti smjeranje na Zahariju 6:12, ovaj je izričaj možda smjeranje na Zahariju 9:9 (vidi F. Bruce, *Answers to Questions*, str. 72).

19:14 Prva rečenica još je jedan urednički osvrt.

19:15 **“Makni Ga, makni Ga, razapni Ga!”** Ovaj izričaj ima tri AORISTA AKTIVNIH IMPERATIVA. Korišten riječi “razapeti” znači “podići” ili “uzvisiti”; ovo može biti jedan od Ivanovih dvostrukih ulaza (usp. 3:14; 8:28; 12:32).

▣ **“Veliki svećenici odgovoriše: ‘Mi nemamo drugoga kralja osim cara’”** Ironija je zapanjujuća. Ovi su židovski vođe bili krivi za blasfemiju, tešku optužbu kojom su optužili Isusa. U SZ-u samo je Bog Kralj Svoga naroda (usp. I. Sam 8).

19:16 **“njima”** U Mateju 27:26-27 i Marku 15:15-16 ZAMJENICA upućuje na rimske vojnike. U Ivanu zaključak može biti da je Pilat izručio Isusa prema željama židovskih vođa i svjetine.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:17-22

¹⁷Oni uzeše Isusa, stoga, i On izade, noseći Svoj vlastiti križ, na mjesto zvanom Mjesto Lubanje, koje je u hebrejskome nazvano, Golgotha. ¹⁸Tamo razapehu Njega, i s Njim dva druga čovjeka, po jednoga sa svake strane, i Isusa između. ¹⁹I Pilat ispisa natpis te stavi na križ. Bilo je napisano: “ISUS NAZARENAC, KRALJ ŽIDOVA.” ²⁰Stoga mnogi od Židova čitahu taj natpis, jer je mjesto gdje je Isus bio razapet bilo blizu grada; on je bio napisan na hebrejskome, latinskome i grčkome. ²¹Tako židovski veliki svećenici rekoše Pilatu: “Ne piši: ‘Kralj Židova’; nego da On reče: ‘Ja sam Kralj Židova.’” ²²Pilat odgovori: “Što sam napisao, napisao sam.”

19:17 **“noseći Svoj vlastiti križ”** Oblik križa prvoga stoljeća u Pelestini je neizvjestan, mogao je biti veliko T, malo t, ili X. Ponekad su neki zatvorenici bili razapeti na jednu skelu. Bez obzira na oblik osude zatvorenika, koji je upravo bio bičevan, morao je nositi dio drvenoga oruđa do mjesta za razapinjanje (usp. Mt 27:22; Mk 15:21; Lk 14:27; 23:26).

▣ **“Mjesto Lubanje, koje je u hebrejskome nazvano, Golgotha”** Točno značenje ovoga izričaja je neizvjesno. Hebrejsko/aramijski pojam nije upućivao na uzvisinu koja izgleda kao cijela lubanja, nego na nisko brdo smješteno na glavnome putu u Jeruzalem. Rimljani su razapinjali kao zastrašivanje zbog pobune. Suvremena arheologija nije sigurna o točnome mjestu drevnih zidina grada. Isus je bio ubijen izvan gradskog zida na javnosti dobro poznatome mjestu pogubljenja!

19:18 **“Tamo razapehu Njega”** Nijedno Evanđelje ne ide u pojedinosti rimskoga razapinjanja. Rimljani su to naučili od Kartazana, koji su to naučili od Perzijanaca. Čak je i točan oblik križa neizvjestan. Znamo, doduše, da je to bila zvjerska,

dugotrajna smrt! Bila je razvijena da održi osobu živom i u bolovima nekoliko dana. Smrt je uobičajeno nastupila zbog gušenja. To je značilo zastrašivanje zbog pobune protiv Rimljana.

▣ **“dva druga čovjeka”** Ovo ispunjava proročanstvo Izaije 53:9, zabilježeno u Mateju 27:38; Marku 15:27; i Luki 23:33.

19:19 “I Pilat ispisa natpis” Pilat je možda rukom napisao taj naslov (*titlon*) kojeg su neki drugi napisali na drvenoj ploči. Matej ga naziva “krivnja” (*aitian*, usp. Mt 27:37), dok ga Marko i Luka nazivaju natpis (*epigraphē*, usp. Mk 15:26; Lk 23:28).

19:20 “i on je bio napisan na hebrejskome, latinskome i grčkome” “Hebrejskome” upućuje na aramejskome (usp. 5:2; 19:13,17; 20:16; Josip, *Antiq.* 2.13.1). Zanimljivo je zabilježiti različnosti među Evanđeljima kao i točne riječi krivnje smještene iznad Isusove glave na križu:

1. Matej 27:37 – “Ovo je Isus, Kralj Židova”
2. Marko 15:26 – “Kralj Židova”
3. Luka 23:38 – “Ovo je Kralj Židova”
4. Ivan 19:19 – “Isus, Nazarećanin, Kralj Židova”

Svaki je različit, ali u osnovi isti. Ovo je tako za većinu raznolikosti o povijesnoj pojedinosti među Evanđeljima. Svaki je pisac zapisao svoja sjećanja na neznatno različite načine, ali ona su ipak ista izvješća očevidaca.

Pilat je mislio razljutiti židovske vođe stavljanjem toga istinitog naslova na Isusov križ kojeg su se oni plašili (usp. stih 21-22).

19:22 “Što sam napisao, napisao sam” Ovo su dva PERFEKTA GLAGOLA koji su naglašavali potpunost i konačnost onoga što je bilo napisano.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:23-25a

²³Onda vojnici, kad su razapeli Isusa, uzeše Njegove gornje haljine te naprave četiri dijela, po dio za svakoga vojnika a tako i tuniku; sad tunika bijaše bez šavova, istkana u jednome dijelu. ²⁴Tako rekoše jedan drugome: “Nemojmo je pocijepati, nego bacimo kocke za nju, da odluči čija će biti”; ovo bijaše da se ispuni Pismo: “ONI PODIJELIŠE MOJE GORNJE HALJINE MEĐU SOBOM, I ZA MOJU ODJEĆU BACIŠE KOCKE.” ²⁵Zato vojnici učiniše ove stvari.

19:23 “naprave četiri dijela, po dio za svakoga vojnika” Vojnici su se kockali za Isusove haljine. Ovo upućuje samo na Njegovu gornju haljinu. Neizvjesno je kako bi Isusove haljine mogle biti podijeljene na četiri načina. To mora upućivati na Njegove cipele, molitveni šal (*tallith*), pojas, i gornju haljinu(e). Neizvjesno je je li Isus nosio turban. Židovi bi morali biti uvrijeđeni potpunom golotinjom. Ovo je još jedno ispunjenje proročanstva navedenog u stihu 24 (usp. Ps 22:18).

▣ **“tuniku”** Isusova gornja haljina upućuje na MNOŽINU pojma *himatia*. Njegova duga donja odjeća, obučena na kožu, bila je tunika (*chitōn*). Razlika između ovoga može se vidjeti u Mateju 5:40 i Luki 6:29. Košuta je napravila oba ova odjevna predmeta (usp. Djela 9:39). U prvom su stoljeću Židovi izgleda nosili dodatni dio donje odjeće nazvan tkanina za nošenje oko bokova. Isus nije bio potpuno razodjeven.

Zadnji izričaj stiha 23 još je jedan urednički osvrt nekoga tko je živio s Isusom.

▣ **“sad tunika bijaše bez šavova, istkana u jednome dijelu”** Ovo može imati teološko značenje. Tunika kao ova bila je neuobičajena i mogla je biti skupa. To izgleda van Isusove naravi da ima neobično skupi komad odjeće. Od Josipa (*Antiq.* 3.7.4), znamo da je veliki svećenik odijevao dugu gornju haljinu kao ova, kao što rabinska predaja potvrđuje da je činio Mojsije. Može li to biti smjeranje na Isusa kao:

1. Velikog svećenika (usp. Heb)
2. davatelja novoga zakona.

Dvostruka značenja uvijek su moguća u Evanđelju po Ivanu, ali tumači moraju biti ustrajni da ne alegoriziraju sve pojedinosti!

19:24 “ovo bijaše da se ispuni Pismo” Psalam 22 oblikovao je SZ-nu pozadinu za razapeće:

1. Psalam 22:1-2 – Matej 27:64; Marko 15:34
2. Psalam 22:7-8 – Matej 27:39.43; Marko 15:29; Luka 23:35
3. Psalam 22:15 – Matej 27:48; Marko 15:36; Luka 23:36; Ivan 19:28.29
4. Psalam 22:16 – Matej 27:35; Marko 15:24; Ivan 20:25
5. Psalam 22:18 – Matej 27:35; Marko 15:24; Luka 23:34; Ivan 19:24
6. Psalam 22:27-28 – Matej 27:54; Marko 15:39; Luka 23:47; (Iv 20:31; Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8)

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:25b-27

^{25b}Ali kod Isusova križa stajahu Njegova majka, i sestra Njegove majke, Marija žena Klope, i Marija Magdalena. ²⁶Kad Isus potom vidje Svoju majku, i učenika kojeg je On ljubio kako stoje blizu, On reče Svojoj majci: “Ženo, evo, tvoga sina!” ²⁷Onda On reče učeniku: “Evo, tvoje majke!” Od toga časa učenik je uze u svoje vlastito kućanstvo.

19:25 “kod Isusova križa stajahu Njegova majka, i sestra Njegove majke, Marija žena Klope, i Marija Magdalena”

Postoji mnogo raspre o tome jesu li ovdje četiri imena ili tri imena. Vjerojatno su četiri imena jer nisu mogle postojati dvije sestre imenom Marija. Marijina sestra, Saloma, imenovana je u Marku 15:40 i Mateju 27:56. Ako je ovo istinito, onda bi moglo značiti da su si Jakov, Ivan, i Isus bili bratići. Predaja drugoga stoljeća (*Hegesippus*) kaže da je Kleofa bio Josipov brat. Marija iz Magdale bila je ona iz koje je Isus istjerao sedam zlih duhova, i prva koju je On izabrao pokazati joj se nakon Svoга uskrsnuća (usp. 20:1-2; 11-18; Mk 16:1; Lk 24:1-10).

POSEBNA TEMA: ŽENE KOJE SU SLIJEDILE ISUSA

A. Prvi koji je spomenuo žene sljedbenice Isusa što su pomogle Njemu i apostolskoj skupini bio je Luka 8:1-3:

1. Marija, nazvana Magdalena (stih 2):
  - a. Matej 27:56.61; 28:1
  - b. Marko 15:40.47; 16:1.9
  - c. Luka 8:2; 24:10
  - d. Ivan 19:25; 20:1.11.16.18
2. Ivana, žena Kuza (Herodovog službenika, stih 3) popisana je i u Luki 24:10
3. Suzana (stih 3)
4. “i mnoge druge koje su doprinjele njihovoj potpori svojim osobnim sredstvima” (stih 3)

B. Skupina žena spomenutih da su bile prisutne kod razapeća:

1. Matejev popis
  - a. Marija Magdalena (27:56)
  - b. Marija majka Jakova i Josipa (27:56)
  - c. majka sinova Zebedejevih (27:56)
2. Markov popis
  - a. Marija Magdalena (25:40)
  - b. Marija majka Jakova Mlađega i Josipa (15:40)
  - c. Saloma (15:40)
3. Luka samo kaže: “žene koje su Ga pratile od Galileje” (23:49)
4. Ivanov popis
  - a. Marija, Isusova majka (19:25)
  - b. sestra Njegove majke (19:25)
  - c. Marija od Klope [KJ Kleofe, ovo može značiti žena Klope ili kćer Klope] (19:25)
  - d. Marija Magdalena (19:25)

C. Skupina žena spomenutih kako promatraju mjesto Isusova ukopa:

1. Matejev popis
  - a. Marija Magdalena (27:61)

- b. druga Marija (27:61)
- 2. Markov popis
  - a. Marija Magdalena (15:47)
  - b. Marija majka Josipova (15:47)
- 3. Luka samo kaže: “žene koje su došle s Njim iz Galileje” (23:55)
- 4. Ivan nema zabilježene žene videne na grobu
- D. Skupina žena koje su došle na grob u rano nedjeljno jutro:
  - 1. Matejev popis
    - a. Marija Magdalena (28:1)
    - b. druga Marija (28:1)
  - 2. Markov popis
    - a. Marija Magdalena (16:1)
    - b. Marija majka Jakova (16:1)
    - c. Saloma (16:1)
  - 3. Lukin popis
    - a. “one dođoše na grob” (24:1-5,24)
      - (1) Marija Magdalena (24:10)
      - (2) Ivana (24:10)
      - (3) Marija majka Jakova (24:10)
  - 4. Ivan popisuje samo Mariju Magdalenu (20:1,11)
- E. Žene spomenute kao prisutne u gornjoj sobi (Djela 1:14)
  - 1. “žene” (1:14)
  - 2. Marija majka Isusova (1:14)
- F. Neizvjestan je točan odnos između različitih žena u ovima različitim popisima. Marija Magdalena očito je imala prevladavajuću ulogu. Dobar članak o “ženama” u Isusovu životu i službi nađen je u *Dictionary of Jesus and the Gospels* izdan od IVP, str. 880-886.

19:26 “učenika kojeg je On ljubio” Budući da Ivan nije spomenut imenom u Evanđelju, mnogi pretpostavljaju da je to bio njegov način poistovjećivanja samoga sebe (usp. 13:23; 19:26; 21:7,20). U svakoj od ovakvih njegovih uporaba pojma *agapaō*, osim u 20:2 on koristi isti izričaj ali s *phileō*. Ovi su pojmovi istoznačni u Ivanu; usporedi 3:35, *agapaō* i 5:20, *phileō*, gdje oba upućuju na Očevu ljubav za Sina.

19:27 “Od toga časa, učenik je uze u svoje vlastito kućanstvo” Ovo neophodno ne znači da je Ivan odmah uzeo Mariju u svoju kuću, iako se to može podrazumijevati temeljem činjenice da ona nije bila popisana s ostalim ženama u Mateju 27:56 i Marku 15:40. Predaja kaže da je Ivan brinuo o Mariji do njene smrti i onda se preselio u Malu Aziju (posebice Efez) gdje je imao dugu i uspješnu službu. Starješine u Efezu poticale su Ivana, kao starog čovjeka, neka napiše svoja sjećanja o Isusovu životu (tj. Evanđelje po Ivanu).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:28-30

²⁸Poslije ovoga, Isus, znajući da je sve već bilo dovršeno, da ispuni Pismo, reče: “Ja sam žedan.” ²⁹Posuda puna kiselog vina stajaše tamo; tako oni stave spužvu punu kiselog vina na granu izopa i prinesu je do Njegovih usta. ³⁰Stoga kad je Isus primio kiselo vino, On reče: “Svršeno je!” I On prigne Svoju glavu i predade Svoj duh.

19:28 “Isus, znajući da je sve već bilo dovršeno, da ispuni Pismo, reče: ‘Ja sam žedan’” Sintaksički je dvoznačno upućuje li spomenuto Pismo na izričaj “Ja sam žedan” ili “sve je već bilo dovršeno”. Ako se uzme na tradicionalan način, onda je “Ja sam žedan” smjerenje na Psalam 69:22.

19:29 “Posuda puna kiselog vina stajaše tamo” Ovo je bilo jeftino vino, kiselo vino. Moglo je biti za oboje i za vojnike i za razapete. Njima je bila dana mala količina tekućine kako bi razapinjanje trajalo dulje.

▣ **“kiselog vina”** Ovo je doslovno “ocat”. To je bilo piće siromašnih ljudi. Zabilježite da Isus nije uzeo opijajuće vino što su Mu ponudile žene iz Jeruzalema (usp. Mk 15: 23; Mt 27:34). Mogući razlog Njegova prihvaćanja ovoga pića bio je ispunjenje Psalma 22:15. Bio je previše žedan da bi govorio i imao je za reći još jedno.

▣ **“na granu izopa”** Neki to vide kao simboličku uporabu ove posebne biljke koja se upotrebljavala na Pashalnoj službi (usp. Izl 12:22). Drugi vjeruju da je postojalo drevno pisarsko kvarenje pojma i on izvorno znači “strelica”, “koplje”, ili “kolac” (usp. NEB ali REB se vraća na izop). Matej 27:48 i Marko 15:36 imaju “trsku”.

Razlog zbog kojeg mnogi ovdje vide pisarsku promjenu je taj što izopova biljka nije imala vrlo dugu stabiljku (samo 2 do 4 stope), ali mora biti zapamćeno da razapeti nisu bili podignuti tako visoko iznad podnožja. Naša tradicijska slika o visokome križu može biti naše nerazumijevanje 3:14. Isusove noge mogle su biti unutar stope ili dvije iznad tla.

19:30 “Svršeno je!” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. Iz sinoptičkih Evanđelja doznajemo da je On to uzviknuo glasnim krikom (usp. Mk 15:37; Lk 23:46; Mt 27:50). Ovo upućuje na dovršeno djelo iskupljenja. Ovaj oblik pojma (*telos*) bio je na egipatskim papirusima (Moulton i Milligan) trgovački idiom za “plaćeno u cjelini”.

▣ **“On prigne Svoju glavu i predade Svoj duh”** Izričaj “prigne Svoju glavu” bio je idiomski od “ići spavati”. Isusova smrt bila je trenutak mira za Njega. Zaključak je taj da je u smrti duhovni vid osobe odvojen od fizičkoga. Ovo izgleda zahtijeva za vjernike bestjelesno stanje između smrti i dana uskrsnuća (usp. II. Kor 5; I. Sol 4:13-18, vidi William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*).

Usporednice Evanđelja u Marku 15:37 i Luki 23:46 imaju “On izdahnu”. Hebrejska riječ za “duh” i “dah” je ista. Njegov je zadnji izdah bio gledan kao napuštanje tijela od Njegova duha (usp. Post 2:7).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:31-37

³¹Onda Židovi, jer je bio dan priprave, tako da tijela ne ostanu na križu u subotu [na Sabat – op.prev.] (jer je subota bila velik dan), zamole Pilata neka se prebiju njihove golijeni, i *da ih mogu skinuti*. ³²Tako dođoše vojnici, i prebiju golijeni prvoga čovjeka i drugoga čovjeka koji je bio razapet s Njim; ³³ali došavši do Isusa, kad vidjehu da je On već mrtav, oni Mu nisu prebili golijeni. ³⁴Nego jedan od vojnika probode kopljem Njegov bok, i odmah izadoše krv i voda. ³⁵A on koji je to vidio je svjedočio, i njegovo je svjedočanstvo istinito; i on zna da govori istinu, tako da i vi možete vjerovati. ³⁶Jer ovo se dogodilo kako bi se ispunilo Pismo: “Ni jedna Njegova kost neće biti slomljena” ³⁷I opet na drugome mjestu Pismo kaže: “GLEDAT ĆE ONOGA KOGA SU PROBOLI.”

19:31 “tako da tijela ne ostanu na križu u subotu” Židovi su bili vrlo zabrinuti zbog mrtvih tijela koja bi obredno zagadila zemlju (usp. Pnz 21:23), posebno na Veliki svetu subotu na Pashu.

▣ **“(jer je subota bila velik dan)”** Ovo je bilo protumačeno na dva načina:

1. Pashalno blagovanje i subota [Sabat] poklopili su se ove posebne godine (Židovi su koristili lunarni [mjesečev] kalendar)
2. blagdan Beskvasnoga kruha poklopio se sa subotom te godine.

Blagdan Pashe i Beskvasnoga kruha (usp. Izl 12) postao je osmodnevno slavlje.

▣ **“neka se prebiju njihove golijeni, i *da ih mogu skinuti*”** Očito se ovaj događaj dogodio prije. Kako bi se slomile noge razapetih osoba bio je korišten veliki drveni bat. Razapinjanje je uobičajeno uzrokovalo smrt gušenjem. Lomljenje nogu uzrokovalo je ovo gotovo trenutačno jer se osoba nije mogla osloniti na svoje noge kako bi disala.

19:33 “vidjehu da je On već mrtav, oni Mu nisu prebili golijeni” Ovo također može biti ispunjenje proročanstva unatrag iz Izlaska 12:46; Brojeva 9:12 i Psalma 34:20.

19:34 “jedan od vojnika probode kopljem Njegov bok, i odmah izadoše krv i voda” Ovo je medicinska pojedinost očevica koja pokazuje da je On uistinu bio mrtav i time pokazuje istinsku ljudskost Isusa Mesije. Evanđelje po Ivanu, kao i I. Ivanova, pisani su u danima rasta gnosticizma koji je potvrđivao Isusovo Božanstvo ali zanijekao Njegovu ljudskost.

19:35 Ovaj stih je Ivanov osvrt, koji je bio jedini svjedok svih događaja (1) noćnih sudskih ispitivanja; (2) rimskoga sudskog ispitivanja; i (3) raspeća. Ovaj je osvrt o Isusovoj smrti uspoređan s 20:30-31, koji pokazuje evangelističku svrhu Evanđelja (usp. 21:24). Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8.

U grčkome rukopisu postoji različnost zadnje kratke rečenice u GLAGOLU. Neki tekstovi imaju PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME a drugi AORIST GLAGOLSKO VRIJEME. Ako je to bio izvorno AORIST, on je usredotočen na nevjernike, kao što je 20:30-31. Doduše, ako je PREZENT on se usredotočuje na neprekidnu i razvijajuću vjeru. Izgleda da je Evanđelje po Ivanu usmjereno objim skupinama.

▣ “ **istinito. . . istinu** ” Vidi Posebne teme u 6:55 i 17:3.

19:36 Ovo može biti smjeranje na Pashalno Janje iz Izlaska 12:46; Brojeva 9:12; ili Psalma 34:20. To ovisi na koji se izričaj ukazuje: (1) probode ili (2) slomljena. Sâm je Isus ranoj Crkvi pokazao ova Pisma tijekom 40 dana kad je ostao na Zemlji nakon uskrsnuća (usp. Lk 24:27; Djela 1:2-3). Propovijedanje rane Crkve (u Djelima) izražavaju ovo ispunjenje SZ-nih proročanstava koja im je pokazao Isus.

19:37 Ovo je navod iz Zaharije 12:10 koje je jedno od najvećih obećanja:

1. Izrael će se jednoga dana okrenuti Isusu, Mesiji, u vjeri (usp. Otk 1:7)
2. mnogi Židovi koji su već vjerovali tugovali su nad Isusovom smrću
3. ovo upućuje na rimske vojnike (usp. Mt 27:54) predstavljajući narode pogana (usp. 12:32).

Zanimljivo da je ovaj navod očito iz Masoretskoga hebrejskog teksta, ne iz Septuaginte koja je uobičajeno navodila pisce Evanđelja. Septuaginta ima “ismijavahu”, ali Masoretski tekst ima “proboli”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:38-42

³⁸Nakon ovoga Josip iz Arimateje, postavši Isusov učenik, ali *tajni* zbog straha od Židova, upita Pilata može li uzeti Isusovo tijelo; i Pilat dade dozvolu. Tako on dođe i uzme Njegovo tijelo. ³⁹Nikodem, koji je prvi došao k Njemu noću, dođe također, noseći smjesu mirte i aloe, oko sto funti težine. ⁴⁰Tako oni uzeše Isusovo tijelo i poviju ga u lanene povoje s miomirisima, kao što je pogrebni običaj Židova. ⁴¹Sad na mjestu gdje je On bio razapet bio je vrt, i u vrtu novi grob u kojem još nitko nije bio položen. ⁴²Stoga zbog židovskoga Dana priprave, budući da je grob bio blizu, oni polože Isusa tamo.

19:38-39 “Josip . . .Nikodem” Ova dva bogata, utjecajna člana Sanhedrina bili su tajni Isusovi učenici koji su javno istupili u ovome kritičnome i opasnom vremenu.

19:39 “noseći smjesu mirte i aloe, oko sto funti težine” Ovo su bili tradicionalni pogrebni začini židovskoga naroda prvog stoljeća. Iznos je nekako neobično velik, mnogi to vide kao simbolički Isusov ukop kao kralja (usp. II. Ljet 16:14). Vidi Posebnu temu o pomazanju u 11:2.

Grčka riječ za “smjesu” (*migma*), nađena je u MSS P⁶⁶, κ², A, D, L, i kod većine crkvenih otaca i verzija, iznenadno je promijenjena u “omot” (*eligma*) u MSS κ*, B, W, i u nekima koptskim verzijama. UBS⁴ daje “smjesi” ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

POSEBNA TEMA: POGREBNI ZAČINI

- A. Mirta, mirisna smola iz arapskih drveća
1. Ovaj je začin spomenut dvanaest puta u SZ-u, većinom u mudrosnoj književnosti kao miomiris.
  2. Ona je bila jedan od darova što su magi donijeli djetetu Isusu (usp. Mt 2:11).
  3. Njen je simbolizam neobičan:
    - a. korištena u “svetome ulju za pomazanje” (Izl 30:23-25)
    - b. korištena kao dar za kralja (Mt 2:11)
    - c. korištena za pomazanje Isusa pri Njegovu pogrebu (usp. Iv 19:39 i simbolički u Iv

11:2). Ovo je bilo sukladno židovskim običajima opisano u Talmudu (tj. Berakhoth 53a).

B. Aloa, vrsta mirisnog drveta:

1. povezana s miomirisnim parfemom (usp. Br 24:6; Ps 45:8; Izr 7:17; Pj 4:14)
2. bila je korištena, izmiješana s mirtom, kod Egipćana kao dio postupka balzamiranja
3. Nikodem je donio na Isusov pogreb veliku količinu iste i pomazao Ga s njom (usp. Iv 19:39). Ovo je bilo sukladno židovskim običajima opisanima u Talmudu (tj. Betsah 6a).

19:40 “Tako oni uzeše Isusovo tijelo i poviju ga u lanene povoje s miomirisima” Začini su bili za dvije svrhe: (1) ubiti smrad i (2) zadržati pogrebne plahte na mjestu.

19:41 “Sad na mjestu gdje je On bio razapet bio je vrt”Važno je da razumijemo s kojom su žurbom radili Josip i Nikodem. Isus je umro u 15 sati i morao je biti u grobu do 6 sati, kad je bio početak židovske pashalne subote.

▣ **“novi grob u kojem još nitko nije bio položen”** Ovo je PERIFRASTIČKI PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Iz Mateja 27:6 naučili smo da je to bio Josipov vlastiti grob. Ovo je ispunjenje Izaije 53:9 navedeno u Mateju 27:57.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto su vojnici bičevali i ismijavali Isusa?
2. Koji je značaj Pilatova ponovljenog pokušaja da oslobodi Isusa?
3. Zašto je izjava židovskog svećenika u stihu 15 tako začuđujuća?
4. Zašto su pojedinosti raspeća različita od Evanđelja do Evanđelja?
5. Kako se Ponovljeni zakon 21:23 odnosi na Isusovo raspeće?

IVAN 20

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isusovo uskrsnuće 20:1-10	prazan grob 20:1-10	uskrsnuće 20:1-10	prazan grob 20:1-10	prazan grob 20:1-2 20:3-10
Isusovo ukazanje Mariji Magdaleni 20:11-18	Marija Magdalena vidi uskrslog Gospodina 20:11-18	20:11-18	Isus se ukazuje Mariji Magdaleni 20:11-13a 20:13b 20:14-15a 20:15b 20:16a 20:16b 20:17 20:18	ukazanje Mariji Magdaleni 20:11-18
Isusovo ukazanje učenicima 20:19-23	apostoli ovlašteni 20:19-23	20:19-23	Isus se ukazuje Svojim učenicima 20:19-23	ukazanje učenicima 20:19-23
Isus i Toma 20:24-29	vidjeti i vjerovati 20:24-29	20:24-29	Isus i Toma 20:24-25a 20:25b 20:26-27 20:28 20:29	20:24-29
svrha Knjige 20:30-31	kako biste mogli vjerovati 20:30-31	20:30-31	svrha Knjige 20:30-31	prvi zaključak 20:30-31

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠĆEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
5. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1 – 29

- A. Svako obećanje što je Isus dao apostolima u poglavljima 14 – 17 bilo je ispunjeno uvečer prve uskrsne nedjelje. Vidi bilješku u 16:20.
- B. Izvješća u Evanđelju razlikuju se u pojedinostima oko uskrsnuća jer:
  1. to su izvješća očevidaca
  2. prošle su godine
  3. svaki je pisao odabranoj ciljanoj skupini i naglasio različite stvari (usp. Mt 28; Mk 16; Lk 24)

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:1-10

¹Sad prvoga *dana* tjedna Marija Magdalena dođe rano na grob, dok još uvijek bijaše mrak, i vidje kamen već maknut s groba. ²Tako ona potrči i dođe k Šimunu Petru i drugom učeniku kojeg je Isus ljubio, i reče im: “Oni oteše Gospodina iz groba, i mi ne znamo gdje su Ga ostavili.” ³Tada Petar i drugi učenik podoše naprijed, i udoše u grob. ⁴Ova su dvojica trčala zajedno; a drugi učenik trčашe naprijed brže od Petra i dođe na grob prvi; ⁵i pognuvši se te letimično pogledavši unutra, on vidje platnene omotače kako leže *tamo*; ali on nije ušao unutra. ⁶Tako dođe i Šimun Petar, slijedeći ga, i uđe u grob; i on vidje platnene omotače kako *tamo* leže, ⁷i pokrov za lice mrtvacu koji je bio na Njegovoj glavi, ne da leži s platnenim omotačima, nego smotanog na mjestu zasebno. ⁸Tako drugi učenik koji je prvi došao na grob uđe tada također, te vidje i povjerova. ⁹Jer još nisu razumjeli Pismo, da je On morao ponovo uskrsnuti od mrtvih. ¹⁰Tako učenici ponovo odoše svojim vlastitim kućama.

20:1 “prvoga dana tjedna” To je bila nedjelja, prvi radni dan nakon velike subote pashalnoga tjedna, kad su u Hramu bili prineseni prvi plodovi. Isus je bio prvorodenac od mrtvih (usp. I. Kor 15:23). Isusova ukazanja u tri uzastopne nedjeljne večeri ustanovila su za vjernike slavljenje nedjeljama (usp. stihove 19:26; Lk 24:36 i dalje; Djela 20:7; I. Kor 16:2).

▣ **“Marija Magdalena”** Ovo je bila jedna od nekoliko žena koja je pratila Isusa i apostole. U Galileji Isus ju je oslobodio od nekoliko demona (usp. Mk 16:9 i Lk 8:2). Ona je bila prisutna kod raspeća na križ. Vidi bilješke u 19:25.

Iako Evanđelje po Ivanu ne objavljuje svrhu Marijine posjete, Marko 16:1 i Luka 23:56 spominju da je nekoliko žena (usp. stih 2) došlo rano kako bi Isusovo tijelo pomazale mirodijama. Očito nisu znale za Josipovo i Nikodemovo pomazanje ili su mislile da treba biti dodatno pomazan.

▣ **“dok još uvijek bijaše mrak”** Očito su ona i drugi napustili kuću dok je još bio mrak, ali stigli su u vrijeme svanuća (usp. Mt 28:1; Mk 16:2).

▣ **“kamen već maknut s groba”** Doslovno ovo je “izvučen” (PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA) iz utora (usp. Mt 28:2). Zapamtite kamen je bio pomaknut kako bi se pustilo očevice u grob, ne da bi se pustilo Isusa van. Njegovo novo uskrslo tijelo nije imalo fizička ograničenja Njegova zemaljskoga tijela (tj. 20:19,26).

20:2 “Tako ona potrči” Očito je ona ostavila prazan grob prije kako bi rekla učenicima o Isusu koji nije tamo (usp. Mt 28:5).

▣ **“drugom učeniku kojeg je Isus ljubio”** Ova grčka riječ za ljubav je *phileō* koja ima značenje “bratske” ljubavi. Doduše u koine grčkom (300. g.pr.Kr. – 300. g.) istoznačno je bila korištena s *agapaō*. Spomenuti učenik izgleda da je Ivan, autor Evanđelja (usp. stihove 4-8 i 13:23). Ovdje je on povezan s Petrom.

▣ **“Oni oteše Gospodina”** Ovo je AORIST AKTIVNOG INDIKATIVA (tj. završeno djelovanje). Isus je nestao. U Marijinom umu, “oni” upućuje na židovske vođe. Očito, apostoli i učenici prisutni u gornjoj sobi bili su iznenađeni uskrsnućem!

▣ **“mi”** Ovo uključuje Mariju iz Magdale, Mariju majku Jakova, Salomu, Ivanu i druge žene (usp. Mt 28:1; Mk 16:1; Lk 24:10).

20:4 “drugi učenik trčase naprijed brže od Petra i dođe na grob prvi” Ivan je vjerojatno bio najmlađi apostol (tj. prema predaji).

20:5 “pognuvši se” Grobovi toga razdoblja imali su nizak ulaz visine oko 3 do 4 stope. Trebalo se prignuti (usp. stih 11) kako bi se ušlo u pećinu/izdubinu.

▣ **“letimično pogledavši unutra”** Ovo je doslovno “škiljiti tako kao da se vidi”. To je bilo zbog razlike između jutarnjeg svjetla i tamnoga groba.

▣ **“platnene omotače kako leže tamo”** U grčkome tekstu nije posebno određeno gdje i kako su ležali zavoji. Ako je tijelo bilo ukradeno, tada bi morali biti uzeti i zavoji jer su mirodije djelovale kao ljepilo!

20:6 “Šimun Petar” Šimun (*Cephas*) bilo je njegovo hebrejsko (aramejsko) ime, jer je Petar (*Petros*) bilo njegovo grčko ime koje mu je dao Isus. U grčkome ono znači “otkinut kamen ili stijena” (usp. Mt 16:18). U aramejskome nema razlike između *Petros* i *Petra*.

20:7 “pokrov za lice mrtvacu” Lice je bilo pokriveno posebnom tkaninom (usp. 11:44). Moguće da je ova marama bila korištena za (1) položiti preko lica; (2) pokriti lice (usp. NJB); ili (3) lagano svezati čeljust u tom položaju (usp. TEV).

▣ **“nego smotanog na mjestu zasebno”** Ovo je još jedan PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA koji podrazumijeva da je poduzeta posebna briga za nekoga da ga se umota. To je očito što je uhvatilo Ivanovu pozornost i izmamilo vjerovanje (stih 8).

20:8 “(on) vidje i povjerova” Ivan je vidio fizički dokaz i povjerovao da je Isus živ! Ili nije (usp. stihove 11 i 19)? Vjerovanje u uskrsnuće postalo je ključno teološko pitanje.

1. Rimljanima 10:9-13
2. I. Korinćanima 15.

Prva Korinćanima 15:12-19 jeste dobar sažetak posljedica ako Isus nije bio uskrsnut! Uskrsnuće je postalo središnja istina rane apostolske službe u Djelima nazvane *kerygma*. Vidi Posebnu temu u 5:39.

20:9 “oni nisu razumjeli Pismo” Ovo je još jedan urednički osvrt autora. Može upućivati na Psalam 16:10, kojeg Petar navodi na Pedeseticu u Djelima 2:27. Doduše, može upućivati na Izaiju 53:10-12 ili Hošeu 6:2. Sanhedrin je razumio Isusovo pretkazivanje Njegova uskrsnuća (usp. Mt 27:62-66), dok učenici nisu! Kakva ironija!

Ovaj je stih možda djelovao teološki kako bi pojačao istinu da Duh još nije došao u punini na učenike. Duh, jednom dat, pomogao bi vjernicima razumjeti Isusove riječi i djela (usp. 2:22; 14:26).

20:10 Ovo može značiti (1) oni su otišli natrag u Galileju (usp. Mt 20:37; 28:7,10.16; Iv 21 nalazi ih ribareći na Galilejskom moru) ili (2) oni su otišli u svoje četvrti u Jeruzalem. Budući da je poslije-uskršno iskustvo bilo u gornjoj sobi, vjerojatnija je #2.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:11-18

¹¹Marija stajaše s vanjske strane groba plačući; i tako, plačući, ona se nazre i pogleda u grob; ¹²i ona vidje sjedeća dva anđela u bijelome, jedan kod glave a jedan kod nogu, gdje je ležalo Isusovo tijelo. ¹³I oni joj rekoše: “Ženo, zašto plačeš?” Ona im reče: “Zato jer su oteli moga Gospodina, i ne znam gdje su Ga položili.” ¹⁴Kad je ona to rekla, okrene se oko sebe i vidje Isusa kako stoji *tamo*, a nije znala da to bijaše Isus. ¹⁵Isus joj reče: “Ženo, zašto plačeš? Koga tražiš?” Misleći za Njega da je vrtlar, ona Mu reče: “Gospodine, ako si Ga ti odnio, reci mi gdje si Ga položio, i ja ću Ga odnijeti.” ¹⁶Isus joj reče: “Marijo!” Ona se okrenu i reče Mu na hebrejskome: “Rabbuni!” (što znači, Učitelju). ¹⁷Isus joj reče: “Prestani Me držati, jer Ja još nisam uzašao k Ocu; nego idi k Mojoj braći i reci im: ‘Ja uzlazim k Mom Ocu i k vašem Ocu, i Mom Bogu i vašem Bogu.’” ¹⁸Marija Magdalena dođe, objavi učenicima: “Vidjela sam Gospodina”, i *da* joj je On rekao ove stvari.

20:11 “plačući” Ovo je doslovice “jadikujući” (usp. 11:31). To je IMPERFEKT, koji govori o neprekinutome djelovanju u prošleme vremenu. Istočnjački sprovod je posebno vrlo osjećajan.

20:12 “dva anđela” Ivan i Luka (24:23) slažu se da su bila dva anđela. Matej, koji uobičajeno ima dva od svega, (usp. 8:28; 9:27; 20:30), ima samo jednog anđela! Ovo je jedan primjer neobjašnjivih razlika između Evanđelja.

Evanđelja su izvješća očevidaca koja izdvajaju, prilagođuju, i usklađuju Isusove riječi i djela za njihove vlastite (nadahnute) teološke svrhe i ciljanu skupinu. Suvremeni čitatelji često postavljaju pitanja kao (1) koje je Evanđelje povijesno točno ili (2) traže više povijesnih pojedinosti o nekom događaju ili učenju negoli je zabilježio pojedinačni nadahnuti pisac Evanđelja. Tumači moraju prvo tražiti nakanu izvornoga autora izraženu u pojedinačnom Evanđelju. Mi ne trebamo više povijesne pojedinosti za razumijevanje Evanđelja.

▣ **“u bijelome”** Duhovna kraljevina ili duhovno postojanje opisani su nošenjem bijele odjeće:

1. Isus odjenut kod preobraženja - Matija 17:2; Marko 9:3; Luka 9:29
2. anđeli na grobu - Matija 28:3; Marko 16:5; Luka 24:4; Ivan 20:12
3. anđeli kod uznesenja – Djela apostolska 1:10
4. sveti s proslavljenim Kristom - Otkrivenje 3:4-5.18
5. Starješine (anđeli) oko Božjeg prijestolja - Otkrivenje 4:4
6. mučenici ispod Božjega prijestolja – Otkrivenje 6:11
7. svi iskupljeni – Otkrivenje 7:9.13-14 (usp. Dn 12:10)
8. vojska (anđela) u Nebu – Otkrivenje 19:14
9. SZ-na slika za oprost – Psalam 51:7; Iz 1:18 (simboliziranje Božje čistoće, usp. Dn 7:9).

20:14 “nije znala da to bijaše Isus” Marija Magdalena nije prepoznala Isusa. Mogući razlozi toga su:

1. u njenim su očima bile suze
2. ona je gledala iz mraka prema svjetlu
3. Isusov izgled bio je nekako drukčiji (usp. Mt 28:17 i Lk 24:16.37).

20:15 “Gospodine” Ovo je grčka riječ *kurios*. Ovdje je korištena u njenome ne-teološkom smislu (usp. 12:21). Može značiti “gospodin” [sir], “gospodin” [mister], “gospodar”, “vlasnik”, “suprug”, ili “Gospodin”. Marija je mislila da govori s (1) vrtlarom ili (2) vlasnikom vrta.

Ali zabilježite teološku uporabu riječi u 20:28!

▣ **“ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koja pretpostavlja da je istinit s točke gledišta onog koji govori. Ona je vjerovala da je netko ukrao tijelo.

20:16 “Marija. . .Rabbuni” Marija je doslovice Mirjam. Oba od ova pojma su aramejska (“hebrejski” znači aramejski, usp. 5:2; 19:13.17.20). Očito je Isus rekao njeno ime na osobit način. On je morao učiniti isto to kad je molio s dvojicom na cesti za Emaus (usp. Lk 24:30-31). “I” na kraju (riječi) “Rabbuni” može izražavati “moj Rabbi”, “moj Gospodar” ili “moj učitelj”.

POSEBNA TEMA: ISUSOVA POSLIJE - USKRSNA POJAVLJIVANJA

Isus je Sebe pokazao nekolicini ljudi zbog potvrde Svoga uskrsnuća:

1. ženi na grobu, Matej 28:9
2. jedanaestorici učenika, Matej 28:16
3. Šimunu, Luka 24:34
4. dvojici, Luka 24:15
5. učenicima, Luka 24:36
6. Mariji Magdaleni, Ivan 20:15
7. desetorici učenika, Ivan 20:17
8. jedanaestorici učenika, Ivan 20:26
9. sedmorici učenika, Ivan 21:1
10. Kefi (Petru), I. Korinćanima 15:5
11. Dvanaestorici (apostola), I. Korinćanima 15:5
12. 500 braći, I. Korinćanima 15:6 (Mt 28:16-17)
13. Jakovu (Svojoj zemaljskoj obitelji), I. Korinćanima 15:7
14. svim apostolima, I. Korinćanima 15:7
15. Pavlu, I. Korinćanima 15:8 (Djela 9)

Očito neka od ovih upućuju na isto pojavljivanje. Isus je želio da oni sigurno znaju kako je On živ!

20:17

NASB

“Prestani Me držati ”

NKJV

“Ne drži Me”

NRSV

“Ne zadržavaj Me”

TEV

“Ne zadržavaj Me”

NJB

“Ne drži Me”

KJV ima “ne diraj me”. Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. Marija Ga je uhvatila i zadržavala! Ovo diranje Isusova tijela prije uznesenja nema teološka dublja značenja. U Ivanu 20:26 Isus dozvoljava Tomi da Ga takne i u Mateju 28:9 On dozvoljava ženi držati Njegove noge.

▣ **“Ja još nisam uzašao”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Isus neće uzići u Nebo prije 40 dana nakon Njegova uskrsnuća (usp. Djela 1:9).

▣ **“idi k Mojoj braći”** Uskrsli, proslavljeni Gospodin nazvao je ove strašljivce “braćom” (usp. Mt 12:50).

▣ **“Ja uzlazim”** Ovo je PREZENT. To se zapravo nije dogodilo do četrdeset dana poslije dok je On bio u njihovoj prisutnosti (usp. Lk 24:50-52; Djela 1:2-3). Ivan dosljedno koristi ovaj vertikalni dualizam “gore” i “dolje”. Isus je od Oca (pred egzistencija) i On se vraća k Ocu (proslavljenje).

▣ **“k Mom Ocu i k vašem Ocu”** Kakva divna izjava! Doduše, moralo je isto tako biti izjavljeno kako to ne podrazumijeva da je sinovstvo vjernika jednako sinovstvu Isusa. On je jedinstveni Sin Oca (3:16), potpun Bog i potpun čovjek. Vjernici postaju članovi obitelji samo preko Njega. On je oboje i Gospodin, Spasitelj, i brat!

20:18 Marija je također svjedok!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:19-23

¹⁹Tako kad bijaše večer toga dana, prvoga *dana* tjedna, i kad su vrata bila zatvorena gdje bijahu učenici, zbog straha od Židova, Isus dođe i stane među njih te im reče: “Mir *neka bude s vama*.” ²⁰I kad je On to rekao, On im pokaže oboje i Svoje ruke i Svoj bok. Učenici se tada razveseliše kad vidješe Gospodina. ²¹Tako im Isus ponovo reče: “Mir *neka bude s vama*; kao što Otac posla Mene, Ja isto tako šaljem vas.” ²²I kad On ovo reče, On dahne na njih i reče im: “Primate Svetoga Duha. ²³Ako oprostite grijehе kome, *njihovi grijesi* bit će im oprošteni; ako zadržite *grijehе* kome, oni će im biti zadržani.”

20:19 “kad bijaše večer toga dana” Židovsko vrijeme započinje i završava u suton (usp. Post 1:5), što je ovdje oko 6 sati prije podne, u nedjelju.

▣ **“prvoga dana tjedna”** Nedjelja je bila prvi radni dan, kao naš ponedjeljak. Ovo je postao dan sastanka u Crkvi kako bi se slavio spomen Isusova uskrsnuća. On je Sâm postavio taj obrazac pojavljivanjem u gornjoj sobi uzastopce tri nedjeljne večeri (usp. stihove 19.26; Lk 24:36 i dalje; Djela 20:7; I. Kor 16:2).

Naraštaj prvih vjernika nastavili su se sastajati u subotu u mjesnim sinagogama i u Hramu na dane Blagdana. Međutim, rabini su ustanovili “pravilo prokletstva” koje zahtijeva od članova sinagoge da odbace Isusa kao Mesiju (nakon 70.-te godine). U tome su trenutku odbacili službu u subotu, ali se nastavljali sastajati s ostalim vjernicima u nedjelju, uskrsnog dana, kako bi slavili spomen na Isusovo uskrsnuće.

▣ **“vrata (su) bila zatvorena”** Ovo je PERFEKT PASIVNOG PARTICIPA. MNOŽINA podrazumijeva da su oboja vrata i u prizemlju i gornja bila zaključena. To je bilo spomenuto da (1) naglasi Isusovo pojavljivanje ili (2) pokaže njihov strah od uhićenja.

▣ **“učenici”** Toma nije bio prisutan. Ostali su učenici uz jedanaest apostola bili prisutni (usp. Lk 24:33).

▣ **“Mir neka bude s vama”** Ovo pokazuje njihovo iznenađenje, i moguće strah. Isus im je obećao mir (usp. 14:27; 16:33). Ovo možda izražava hebrejski pozdrav *shalom*. To je Isus ponovio tri puta (stihovi 19.21.26).

20:20 “pokaže (im) oboje i Svoje ruke i Svoj bok” Ivan se očito više nego ostala Evandjelja usredotočuje na probodeno mjesto na Isusovom boku (usp. 19:37; 20:25). Njegove noge nisu spomenute osim u Luki 24:39 i Psalmu 22:16. Isusovo proslavljeno tijelo zadržava oznake Njegova raspeća na križu (usp. I. Kor 1:23; Gal 3:1).

▣ **“Gospodine”** Ovaj naziv ovdje upotrijebljen je u njegovu punome teološkom smislu koji se odnosi na SZ-ni YHWH (usp. Izl 3:14). Primjenjujući SZ-ni naziv za Boga Oca na Isusa bio je jedan način potvrde NZ-nih autora Isusova punog Božanstva. Vidi Posebnu temu u 3:19.

20:21 “kao što Otac posla Mene” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA (usp. 17:18). Crkva ima Božanski nalog (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8). Vjernici su također bili poslani na žrtveno poslanje (usp. II. Kor 5:14-15; I. Iv 3:16).

Za “šaljem” Isus koristi dva različita pojma. U Ivanu to su istoznačnice. Ovo je jasno vidljivo u poglavlju 8, gdje je *pempō* korišten za Očevo slanje Isusa (usp. 8:16.18.26.29), a ipak *apostellō* je korišten u 8:42. To je isto u poglavljima 5 i 6. Vidi Posebnu temu (*Apostellō*) u 5:24.

20:22 “On dahne na njih” Ovo je igra riječi pojma “udahnuti”. Hebrejski *ruah* i grčki *pneuma* mogu značiti “dah”, “vjetar”, ili “duh”. Ovaj isti GLAGOL je u Septuagiti u SZ-u korišten za Božje djelatno stvaranje u Postanku 2:7 i za oživljavanje Izraela u Ezekielu 37:5.9. ZAMJENICA “njih” upućuje na širu skupinu od samih apostola (usp. Lk 24:33).

▣ **“Primate Svetoga Duha”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. Nesigurno je kako se to odnosi na dolazak Svetoga Duha na Pedeseticu. Isus je ispunio sve što je obećao kod toga prvog pojavljivanja učenicima. To se odnosi na Isusovo opremanje preneseno na njih za njihovu novu službu kao što je Njega opremio Duh prilikom Njegova krštenja.

Ovaj stih bio je korišten u borbama rane Crkve oko pitanja je li primanje Duha od Oca ili od Oca i Sina. U stvarnosti su u sva djela iskupljenja uključene sve tri Osobe Trojstva.

U *A Theology of the New Testament*, George Ladd sažima moguća tumačenja ovoga odlomka:

“Ovaj odlomak izaziva poteškoće u svjetlu dolaska Duha na Pedeseticu, koja mogu biti riješena na jedan od tri načina. Čak ni Ivan nije znao za Pedeseticu i ispunio je tu pripovijest tako da ona zapravo postaje Ivanovska Pedesetica; ili su uistinu postojala dva dara Duha; ili je Isusov dah na učenike bio izveden usporedno kao onaj koji sadrži obećanje i kojeg se daje unaprijed za pravi dolazak Duha na Pedeseticu” (str. 289).

Opaska #24 (str. 1965) u NET Bibliji tvrdi da ovo poziva na Postanak 2:7 (LXX). Kao što je fizički život bio dat u Postanku, vječni život dat je u NZ-u. Naglasak na “dah Božji” usporedan je s Ezekielom 37, gdje YHWH donosi novi život Svome narodu dahom Duha.

20:23 “Ako oprostite grijehе kome” Ovo su dva TREĆA RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA s *an* [*neki, jedan, ako*] koji je uobičajeno korišten s DRUGIM RAZREDOM KONDICIONALNE REČENICE, ne *ean*. Ovaj pomiješani uvjet pojačava možebitnost koja se odnosi na oboje i na one koji dijele Evanđelje i na one koji odgovaraju u vjeri. Neki koji poznaju Evanđelje odabiru ga dijeliti a neki ga čuju i odabiru ga primiti. Zahtijevana su oba vida. Ovaj stih ne daje samovoljnu ovlast svećenicima, već predivnu životodajnu moć vjerujućim svjedocima! Ova je ovlast bila dokazana u misiji sedamdesetorice tijekom Isusova života.

☐ **“njihovi grijesi bit će im oprošteni”** Ova gramatička građa je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. Ovo PASIVNO STANJE podrazumijeva Božje oprostjenje, potpuno dostupno navješćivanjem Evanđelja. Vjernici imaju ključeve Kraljevstva (usp. Mt 16:19) samo ako ih žele uporabiti. Ovo obećanje je za Crkvu, ne za pojedince. Ovo je teološki slično “vezan i nevezan [slobodan]” iz Mateja 18:18.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:24-25

²⁴Ali Toma, jedan od dvanaestorice, zvan Blizanac, ne bijaše s njima kad dođe Isus. ²⁵Tako su mu ostali učenici rekli: “Vidjeli smo Gospodina!” Ali on im reče: “Dok na Njegovim rukama ne vidim utisnute tragove čavala, i stavim svoj prst u mjesto čavala, te dok ne stavim svoju ruku u Njegov bok, ja neću vjerovati.”

20:24 “Ali Toma, jedan od dvanaestorice, zvan Blizanac, ne bijaše s njima kad dođe Isus” Didymus u grčkome znači “blizanac” (usp. 11:16). Ljudi su često rabili taj odlomak kako bi Tomu nazvali nevjernikom, ali upamtite 11:16. Toma se češće pojavljuje u Evanđelju po Ivanu negoli u ikojemu drugom Evanđelju (usp. 11:16; 14:5; 20:24.26.27.28.29; 21:21).

20:25 “Dok ne. . . ja neću vjerovati” “Dok ne” je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE s jakom DVOSTRUKOM NEGACIJOM, “ja neću nikad, ne nikad, vjerovati to” bez znaka i dodira. Isus je poštivao ovaj zahtjev. Isus je djelovao vjerom na učenike preko (1) Njegovih čuda i (2) Njegovih pretkazanja. Isusova poruka bila je tako temeljito nova, On im je dopustio vrijeme da razumiju i usvoje tvrdnje i dublja značenja Evanđelja.

☐ **“utisnute tragove”** Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: OBLIK/VRSTA (TUPOS)

Poteškoća je riječ *tupos*, koja ima mnogovrsne uporabe.

1. Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, str. 645:
  - a. uzorak/obrazac
  - b. naum
  - c. oblik ili vrsta pisanja
  - d. smanjenje ili službeni proglas/prijepis
  - e. osuda ili odluka
  - f. uzorak ljudskog tijela kao zavjetne ponude za ublažavanje boga
  - g. GLAGOL upotrijebljen u smislu prisile propisa zakona
2. Louw and Nida, *Greek-English Lexicon*, tom 2, str. 249:

- a. ožiljak (usp. Iv 20:25)
  - b. slika (usp. Djela 7:43)
  - c. uzorak (usp. Heb 8:5)
  - d. primjer (usp. I. Kor 10:6; Fil 3:17)
  - e. pralik (usp. Rim 5:14)
  - f. vrsta (usp. Djela 23:25)
  - g. sadržaji (usp. Djela 23:25)
3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, str. 411:
- a. puhanje, utisak, znak (usp. Iv 20:25)
  - b. obris
  - c. slika (usp. Djela 7:43)
  - d. pravilo, shema (usp. Rim 6:17)
  - e. oblik, smisao (usp. Djela 23:25)
  - f. slika, zamjenski dio (usp. I. Kor 10:6)
  - g. predviđena slika, vrsta (usp. Rim 5:14; I. Kor 10:11)
  - h. oblik uzorka (usp. Djela 7:44; Heb 8:5)
  - i. moralni obrazac (usp. Fil 3:17; I. Sol 1:7; II. Sol 3:9; I. Tim 4:12; I. Pt 5:3).

U ovome okviru gore spomenuti # i izgleda bolje. Evanđelje ima oboje i doktrinu i podrazumijeva način života. Besplatni dar spasenja u Kristu također zahtijeva život kao Kristov!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:26-29

²⁶Nakon osam dana Njegovi učenici opet bijahu unutra, i Toma s njima. Isus dode, vrata su bila zatvorena, te stupi između njih i reče: “Mir *neka bude s vama.*” ²⁷On tada reče Tomi: “Pruži ovdje svoj prst, i vidi Moje ruke; i pruži ovdje svoju ruku u Moj bok; i ne budi nevjerujući, nego vjerujući.” ²⁸Toma odgovori i reče Mu: “Moj Gospodin i moj Bog!” ²⁹Isus mu reče: “Zato jer si Me vidio, povjerovao si? Blagoslovljeni *su* oni koji nisu vidjeli, a *ipak* su povjerovali.”

20:26 “nakon osam dana” Ovo je hebrejski idiom za tjedan. To je bila još jedna nedjeljna večer. Isus se ukazao učenicima u gornjoj sobi (moguće kuća Ivana Marka) uzastopce tri nedjeljne večeri i pri tom ustanovio primjer kršćanskoga slavljenja. Vidi bilješku u stihu 19.

20:27 “i ne budi nevjerujući, nego vjerujući” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent – koji ima pasivni oblik s aktivnim značenjem – op.prev.) IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači zaustaviti djelovanje u napredovanju. Svi vjernici su čudna mješavina sumnje i vjere!

20:28 Tomino priznanje može biti teološki povezano sa stihom 17. Tomino priznanje moglo bi imati SZ-nu prethodnicu u tome kad god se naslovi YHWH *Elohim* (tj. Post 2:4) nalaze zajedno, ime je prevedeno “Gospodin Bog”. Isus je u potpunosti prihvatio ovu potresnu potvrdu Njegova Božanstva. Od poglavlja 1, stiha 1, Evanđelje po Ivanu dokazuje Božanstvo Isusa iz Nazareta.

Isus nekoliko puta u Ivanu polaže pravo na Božanstvo (usp. 8:58; 10:30; 14:9; 20:28) i autor potvrđuje Njegovo Božanstvo u 1:1.14-18; 5:18. Ostali biblijski autori također jasno potvrđuju da je Isus Božanski (usp. Djela 20:28; Rim 9:5; Fil 2:6-7; Kol 1:15-17; II. Sol 1:12; Tit 2:13; Heb 1:8; II. Pt 1:1.11; I. Iv 5:20).

20:29 Ovaj početni izričaj može biti izjava ili pitanje koje očekuje “da” odgovor. Gramatička građa je dvoznačna. Ovo je slično blagoslovu u 17:20 (usp. I. Pt 1:8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:30-31

³⁰Stoga je Isus izveo također mnoge druge znakove u prisutnosti učenika, koji nisu zapisani u ovoj knjizi; ³¹ali ovo je zapisano kako biste vjerovali da Isus jeste Krist, Božji Sin; i da vjerujući možete imati život u Njegovom imenu.

20:30 Stihovi 30 – 31 očito su tema i svrha Evanđelja. To jeste evangelistička rasprava! Pisci Evanđelja, pod nadahnućem, imali su pravo i Bogom-danu sposobnost izdvojiti, urediti, i prilagoditi i sažeti Isusova djela i riječi za jasno navješćivanje izdvojenom slušateljstvu, Židovima, Rimljanima, i poganima, velike istine o Isusu. NZ nije kršćanski Talmud.

Carl F. H. Henry, u uvodnom članku naslovljenom “Autoritet i nadahnutost Biblije” u *The Expositor’s Bible Commentary*, tom 1, kaže:

“Biblija ne namjerava predstaviti potpunu kronologiju događaja, bavi li se ili pripovijedanjem stvaranja ili poviješću spasenja, uključujući povijest utjelovljenja. Ali navedena svrha biblijskih pisaca je dati čovjeku sve potrebno i zadovoljavajuće za njegovo iskupljujuće spasenje i poslušno služenje njegovog Stvoritelja. Iako biblijski pisci ponekad promatraju jedno Božje djelo spasenja iz različitih kutova i za različite svrhe, ono što nam oni kažu je pouzdano i dostatno. Matej podređuje mnogo od kronologije Isusove službe glavnome uređenju korisnome za uputu. Luka izostavlja mnogo građe sadržane u Marku u kojoj je ipak redovit obračun koji štiti katehetsko [koji se sastoji od pitanja i odgovora – op.prev.] poučavanje (usp. 1:4). Ivan otvoreno objašnjava temeljit odabir koji leži u osnovi četvrtoga Evanđelja (20:30.31)” (str. 27-28).

▣ **“Isus (je) izveo također mnoge druge znakove u prisutnosti učenika”** Ovi “znakovi” mogu se razumjeti na nekoliko načina:

1. znakovi da je On bio istinski živ:
  - a. njihovo diranje Njegovih rana
  - b. Njegovo jedenje s njima (usp. Lk 24:43)
2. posebno nezabilježeni znakovi izvedeni u gornjoj sobi u njihovoj prisutnosti
3. uputa na Njegovo životno djelo (usredotočeno na prošlost) pripremajući ih za bilježenje Evanđelja (usp. Lk 24:46-48).

20:31

NASB, NKJV, TEV, NJB

“kako biste vjerovali”

NRSV

“kako biste mogli doći do vjerovanja”

Neki rani grčki rukopisi, P⁶⁶, κ^* , B, i grčki tekst korišten od Origena, imaju PREZENT KONJUNKTIVA, koji bi mogao podrazumijevati da je Ivan pisao kako bi ohrabrio vjernike neka nastave u vjeri.

Ostali grčki uncijalni rukopisi (tj. κ^2 , A, C, D, L, N, W) imaju AORIST KONJUNKTIVA, koji bi mogao podrazumijevati da je Ivan pisao nevjernicima. UBS⁴ stavlja u tekst AORIST ali daje mu ocjenu “C” (teškoće u odlučivanju). Ovaj stih je utvrđena svrha Evanđelja. Ivan je, kao i ostala Evanđelja, evangelistička rasprava.

▣ **“Krist”** Ovo je grčki prijevod hebrejskoga pojma “Mesija” koji je doslovice “Pomazanik”. To je bio SZ-ni Davidov potomak prorokovan za donošenje pravednosti u novome dobu. Isus iz Nazareta (usp. 1:45) jeste židovski Mesija (usp. 11:27).

Oznaka za Isusa nađena je ranije u Evanđelju (usp. 1:41). Doduše, naslov “Gospodin”, ne “Mesija”, bio je uobičajen naslov korišten za Isusa u ne-židovskim okvirima (usp. Rim 10:9-13; Fil 2:9-11).

Zamisao “Mesije” imala je eshatološka značenja: (1) za farizeje ona je imala politička, nacionalna očekivanja i (2) u apokaliptičkoj židovskoj književnosti ona je imala kozmička, sveopća očekivanja.

▣ **“Sin Božji”** Ovaj naslov rijetko je korišten u sinopticima (možda zbog mogućega nerazumijevanja ne-Židova), ali rano je korišten u Ivanu (usp. 1:14.34.49). To je bio Ivanov način dokazivanja jedinstvenoga odnosa između Isusa i Oca (uporaba *huios*). Ivan ovu obiteljsku metaforu koristi na nekoliko načina:

1. naslov
2. u vezi s “jedini rođen [jedinorođenac]” (*monogenēs*, usp. 1:18; 3:16; I. Iv 4:9)
3. u složenici s uporabom naslova “Otac” (usp. 20:17).

Vidi Posebnu temu: Sin Božji u I. Ivanovoju 3:8.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Tko je došao na grob? Kada? Zašto?
2. Zašto učenici nisu očekivali uskrsnuće? Je li ga itko očekivao?
3. Zašto Marija nije prepoznala Isusa?
4. Zašto je Isus rekao Mariji neka Ga ne drži?
5. Objasni stihove 22 – 23 vlastitim riječima.
6. Je li u redu Tomu zvati sumnjivcem?
7. Odredi riječ “vjerovati” kao što je bila razumjeta u Isusovim danima, ne našim.

IVAN 21

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isusovo javljanje sedmorici učenika	doručak kraj mora	epilog	Isus se javlja sedmorici učenika	pojavak na obali Tiberijadskog mora
21:1-14	21:1-14	21:1-3	21:1-3a	21:1-3
			21:3b-5a	
		21:4-8		21:4-8
			21:5b	
			21:6	
			21:7-10	
		21:9-14		21:9-14
			21:11-14	
Isus i Petar	Isus obnavlja Petra		Isus i Petar	
21:15-19	21:15-19	21:15-19	21:15a	21:15-19
			21:15b	
			21:15c-16a	
			21:16b	
			21:16c-17a	
			21:17b	
			21:17c-19	
Isus i ljubljani učenik	ljubljeni učenik i njegova Knjiga		Isus i ostali učenici	
21:20-23	21:20-25	21:20-23	21:20-21	21:20-23
			21:22	
			21:23	drugi zaključak
21:24		21:24-25	21:24	21:24
			zaključak	
21:25			21:25	21:25

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PISČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1 – 25

- A. Postojalo je mnogo rasprave o poglavlju 21 kako je ono dodatak jer izgleda da Evanđelje završava u 20:31. Doduše, ne postoji grčki rukopis koji izostavlja poglavlje 21.
- B. Za stih 25 često je bilo mišljeno da je kasniji dodatak jer u nekim rukopisima je Ivan 7:53 – 8:11 umetnut nakon stiha 24. Isto tako, u drevnome rukopisu Sinaiticus, pisar je izostavio izvorni stih 25 te se vratio i izbrisao ukrasni kolofon [bilješka, obično na posljednoj strani knjige, s naznakom imena autora, lektora... – B. Klaić, Zagreb, MH 1978. – op.prev.] kako bi ga umetnuo.
- C. Iako nije sastavni dio Evanđelja po Ivanu, poglavlje 21 sigurno je bilo iz ruke apostola. Odgovara na dva pitanja rane Crkve:
  1. je li Petar bio ponovno postavljen?
  2. što s predajom glede Ivanove dugovječnosti?

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:1-3

¹Poslije ovoga Isus je ponovo očitovao Sâm Sebe učenicima na Tiberijadskom moru, a očitovao je Sâm Sebe na ovaj način. ²Šimun Petar, i Toma zvani Blizanac, i Natanael iz Kane Galilejske, i sinovi Zebedejevi, i dva druga učenika bijahu zajedno. ³Šimun Petar im reče: “Idem loviti ribu.” Oni mu rekoše: “I mi ćemo ići s tobom.” Oni izidoše i uđu u ladicu; i te noći oni ne uloviše ništa.

21:1 “Tiberijadskom moru” Tiberijada je bila rimski glavni upravni grad Galileje. Ta je vodena površina također bila poznata kao “Galilejsko more” (usp. 6:1) ili “Genezaretsko jezero” (usp. Mt 14:34; Mk 6:35; Lk 5:1) a u SZ-u kao “Kineretsko jezero” (usp. Br 34:11; Pnz 3:17; Jš 11:2; 12:3; 13:27; 19:35; I. Kr 15:20).

▣ **“očitovao je Sâm Sebe na ovaj način”** Ovaj GLAGOL ima značenje “izložiti potpuno ili jasno” (usp. 1:31; 2:11; 7:4; 9:3; I. Iv 1:2; 2:28; 3:2; 4:9). U Mateju postoji susret u Galileji koji se dogodio na brdu (usp. 16:32; 28:7.10.16), postavljanje “Velikog poslanja”. U Ivanu Isus je očitovao Sâm Sebe na Tiberijadskome moru. Kod ovoga susreta Isus se bavio s dva pitanja zanimljiva ranoj Crkvi:

1. je li Petar bio ponovo postavljen vođom¹²⁵
2. što s legendom da Ivan neće umrijeti prije Isusova povratka.

21:2 “Toma zvani Blizanač” Vidi Posebnu temu o imenima apostola u 1:45. Izgleda da je njih sedam od jedanaest išlo loviti ribu.

▣ **“sinovi Zebedejevi”** Ovo upućuje na Jakova (Jakob) i Ivana (usp. Mt 4:21). Niti Jakov niti Ivan nisu bili spomenuti po imenima u Evanđelju po Ivanu.

21:3 “Šimun Petar im reče: ‘Idem loviti ribu’” Ovo je PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME. Postoji nekoliko teorija vezanih na ovaj izlet lovljenja ribe:

1. to je bio opuštajući izlet da prođe vrijeme do dogovorenog susreta s Isusom (usp. Mt 26:32; 28:7.10)
  2. svrha je bila zaraditi novac
  3. to je bilo ponovo poticanje Petrova ribarskog poziva.
- Ovo je poglavlje vrlo slično Luki 5.

▣ **“i te noći oni ne uloviše ništa”** Zabilježite da ovi muškarci, koji su bili sposobni ozdravljati bolesne i istjerivati demone, nisu imali čudesnu snagu u svim prigodama za sve svrhe. Ovaj GLAGOL nije bio nigdje drugdje korišten u NZ-u za hvatanje riba. Uobičajeno je bio upotrijebljen za uhićenje nekoga.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:4-8

⁴Ali sad kad je bilo svitanje, Isus stajao na obali; ipak učenici nisu znali da je to bio Isus. ⁵Tako im Isus reče: “Djeco, nemate ni jedne ribe, imate li?” Oni Mu odgovoriše: “Nemamo.” ⁶A On im reče: “Bacite mrežu na desnu stranu barke i naći ćete ulov.” Tako oni bace, i onda nisu bili sposobni povući je zbog velikog broja riba. ⁷Stoga učenik kojeg je Isus ljubio reče Petru: “To je Gospodin.” Tako kad Šimun Petar ču da to bijaše Gospodin, on obuče svoju gornju haljinu (jer je bio gol zbog posla), i baci se u more. ⁸Ali ostali učenici uđoše u lađicu, jer nisu bili daleko od kopna, otprilike stotinu jarda, vukući mrežu punu ribe.

21:4 “ipak učenici nisu znali da je to bio Isus” Postoji nekoliko teorija kao o ovoj nesposobnosti prepoznavanja Isusa:

1. bilo je premračno
2. On je bio predaleko
3. oni su bili preumorni
4. Isus je izgledao malo drukčije (usp. Iv 21:12; Mt 28:16-17; Lk 24:13 i dalje)
5. oni su Božanski bili spriječeni od prepoznavanja Njega (usp. Lk 24:16).

21:5 “Djeco” Ovo je bilo upotrijebljeno metaforički. Postoje dva pojma za “dječice” uobičajeno korištenih u NZ-u. Ovaj jedan (*paidion*) bio je korišten najmanje i različito od drugoga više uobičajenog (*teknion*) upotrijebljenog u Ivanu i I. Ivanovoj. Ovaj se pojam pojavljuje u Evanđelju jedino u 4:49; 16:21, i ovdje. Izgleda da su ovi pojmovi bili korišteni istoznačno u I. Ivanovoj, *paidion* u 2:13.18, ali *teknion* u 2:1.12.28.

▣ **“nemate ni jedne ribe”** Ovaj pojam “riba” (*prosphagion*) uistinu označava hranu bilo koje vrste što se jede s kruhom, ali u ovome okviru, “riba” je zahtijevana. Ovo pitanje očekuje “ne” odgovor.

21:6 Isus je djelovao na isti način kao što je On učinio kad ih je prvi puta pozvao, Luka 5:1-11. Kao osobina ovoga poglavlja (vidi bilješku u stihu 15) za lađu su upotrijebljena dva različita grčka pojma, *plouion* u stihu 3 i 6 te *plouiaron* (lađica) u stihu 8. Ivan u poglavlju pokazuje njegovu književnu različitost nekoliko puta.

21:7 “Stoga učenik kojeg je Isus ljubio” Ovo upućuje na autora Evanđelja, apostola Ivana (usp. 13:23; 20:2.3.8; 21:20). Ivan u Evanđelju nikad nije imenovan.

NASB

“on obuče svoju gornju haljinu (jer je bio gol zbog posla)”

NKJV

“Obuče svju gornju haljinu (jer ju je skinuo)”

NRSV

“on obuče neku odjeću, jer je bio gol”

TEV

“on omota svoju gornju haljinu oko sebe (jer je skinuo svoju odjeću)”

NJB

“Petar je zavezao svoju gornju haljinu oko sebe (jer nije imao ništa na sebi)”

U prvome stoljeću ljudi su u Palestini oblačili gornji ogrtač i usko priljubljeno dugoo donje rublje. Petar je skinuo svoj gornji ogrtač/haljinu i omotao svoje donje rublje oko pasa.

▣ **“To je Gospodin”** Pojam *kurios* bio je grčki pojam za “gospodin [mister]”, “gospodin [sir]”, “gospodar”, “vlasnik”, ili “gospodin [lord]”. U nekim je okvirima to jednostavno uljudno oslovljavanje, ali u drugima to je teološka potvrda Isusova Božanstva. U ovome okviru ovi su ribari prepoznali ovu osobu na obali kao proslavljenoga, uskrslog GOSPODINA [LORD]!

Podrijetlo prijevoda dolazi iz SZ-ne uporabe, gdje je YHWH prevedeno kao GOSPODIN. Ovo se dogodilo zato jer su se Židovi bojali izgovoriti ovo zavjeto ime za Božanstvo, tako da su zamijenili drugim hebrejskim pojmom, *Adonai*, koji se podudara s *kurios*. Vidi Posebnu temu u 3:19.

Gospodin je naslov koji je iznad svakoga imena u Filipljanima 2:9-11. Bio je dio izjave kod krštenju u ranoj Crkvi, “Isus je GOSPODIN” (usp. Rim 10:9-13).

21:8 “ostali učenici” Očito da je sav unutarnji krug otišao s Petrom i Ivanom loviti ribu kao način dobivanja nešto novca za trošenje (nisu dulje mogli ovisiti o ženama koje su putovale s Isusom).

▣ **“mrežu punu ribe”** Čak i u tome kasnome susretu Isus je još:

1. izgrađivao njihovu vjeru
2. osiguravao njihove potrebe
3. potvrđivao Svoje uskrsnuće i autoritet (nadnaravni).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:9-14

⁹Tako kad su izišli na kopno, oni vidješe da je vatra na drvenom ugljenu već položena i stavljena riba na nju, i kruh. ¹⁰Isus im reče: “Donesite nešto od ribe koju ste sada ulovili.” ¹¹Šimun Petar ode te izvuče mrežu na kopno, punu velikih riba, sto pedeset i tri; i iako ih je bilo tako mnogo, mreža se ne podera. ¹²Isus im reče: “Dodite i doručkujte.” Ni jedan od učenika nije se usudio pitati Ga: “Tko si Ti?” znajući da je to bio Gospodin. ¹³Isus dođe te uzme kruh i dade ga njima, i isto tako i ribu. ¹⁴Ovo je sad bilo treći puta da se Isus očitovao učenicima, nakon što je On uskrsnuo od mrtvih.

21:9 “vatra na drvenom ugljenu već položena i stavljena riba na nju, i kruh” Svrha ovoga rano jutarnjeg doručka bila je zajedništvo i teološki prikaz. Teološka značenja su:

1. ovaj se dio bavi Petrovim poricanjem u okviru jedne druge vatre na drvenom ugljenu (usp. 18:18). Ovaj je pojam nađen ovdje i tamo.
2. Evanđelje po Ivanu i I. Ivanova bili su pisani kako bi spriječili herezu gnosticizma koja je zanijekala istinsku ljudskost Isusu, Mesiji. Isus je jeo s njima.

21:10 U ovome odlomku postoje dva različita pojma za ribu: (1) u stihovima 9.10. i 13 pojam je *opsarion*, koji je značio mala riba i (2) u stihovima 6.8. i 11 pojam je *ichthus*, koji je značio velika riba. Izgleda da su u ovome okviru korišteni naizmjenice.

21:11 “sto pedeset i tri” U okviru izgleda da ne postoji simboličko značenje toga broja, to je jednostavno pojedinost očevica. Doduše, neprimjereno stremljenje rane Crkve alegoriziranju svih brojeva i pojedinosti iznuđuje značenje ovoga stiha:

1. Ćiril je izjavio da 100 stoji za ne-Židove a 50 stoji za Židove a 3 za Trojstvo.
2. Augustin je tvrdio da ovaj broj upućuje na Deset zapovijedi i sedam darova Duha, što odgovara broju sedamnaest. Ako dodate svaki broj 1, 2, 3, 4 broju 17 dobit ćete 153. Augustin je rekao da je to ukupan broj koji je došao Kristu kroz zakon i milost.

3. Jeronim je rekao da postoji 153 različitih vrsta ribe, stoga, ovo je simbol svih naroda koji dolaze Kristu. Ova alegorijska metoda tumačenja govori o nadarenosti tumača a ne o namjeri izvornoga, nadahnutog autora!

▣ **“i iako ih je bilo tako mnogo, mreža se ne podera”** Ovo je ili uobičajena pojedinost očevica ili pretpostavljeno čudo.

21:14 “Ovo je sad bilo treći puta da se Isus očitovao učenicima” Ovo mora upućivati na dva izvješća u poglavlju 20 dodana ovome.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:15-19

¹⁵Tako kad su završili doručak, Isus reče Šimunu Petru: “Šimune, *sine* Ivanov, ljubiš li Me više nego ovi?”
¹⁶On Mu reče: “Da, Gospodine; Ti znaš da Te ljubim.” On mu reče: “Čuvaj jaganjce Moje.” On mu ponovo reče drugi puta: “Šimune, *sine* Ivanov, ljubiš li Me?” On Mu reče: “Da, Gospodine; Ti znaš da Te ljubim.” On mu reče: “Pasi Moje ovce.”
¹⁷On mu reče treći puta: “Šimune, *sine* Ivanov, ljubiš li Me?” Petar bijaše žalostan jer mu je On treći puta rekao: “Ljubiš li Me?” I On Mu reče: “Gospodine, Ti sve znaš; Ti znaš da Te ja ljubim.” Isus mu reče: “Čuvaj Moje ovce.”
¹⁸Zaista, zaista, Ja ti kažem, kad si bio mladi, sam si sebe opasivao i išao gdje god si želio; ali kad ostariš, raširiti ćeš svoje ruke i netko drugi će te opasati, i odvesti te gdje ti ne želiš ići.”
¹⁹Sad kad On to reče, naznačio je kakvom vrstom smrti će on proslaviti Boga. I kad On to izreče, On mu reče: “Slijedi Me!”

21:15 “Šimune, *sine* Ivanov” Zabilježite da ga Isus nije nazvao “Šimune Petre”, ovaj čovjek nije bio ništa doli stijena! Postoji rukopisna različnost vezana na ime Šimunova oca:

1. Ivan – κ^1 , B, C*, D, L, W
2. Jona – A, C²
3. izostavljeno – κ^*

UBS⁴ daje mogućnosti #1 ocjenu “B” (gotovo izvjesno) slijedeći 1:42 (P⁶⁶, P⁷², κ , B*, L, W).

▣ **“Ljubiš. . .ljubiš. . .ljubiš”** Postoji očito trostruko ponavljanje koje se izgleda odnosi na Petrovo trostruko zanižavanje u dvorištu velikoga svećenika (usp. 18:17.25.27). Postoje različitosti usporednica i oprečnosti kroz čitav ovaj dio:

1. ljubav (*phileō*) nasuprot ljubavi (*agapaō*)
2. jaganjci nasuprot ovcama
3. znati (*ginoskō*) nasuprot znati (*oida*)

Bilo je mnogo raspre upućuje li ovo na književnu raznolikost ili postoji li namjeravano oprečje između ovih pojmova. Ivan često koristi raznolikost, posebno u ovome poglavlju (dva pojma za “djecu”, “lađa”, i “riba”). Izgleda da postoji neka razlika u ovome okviru između grčkih riječi *agapaō* and *phileō*, ali ovo se ne može progurati jer u koine grčkom oni su istoznačnice (usp. 3:35; 5:20; 11:3.5).

▣ **“Ljubiš li Me više nego ovi”** Ova je sintaksa dvosmislena u predmetu ovoga pitanja. Neki tvrde da ovo upućuje na:

1. ribolov kao zanimanje
2. prethodno Petrovo izjavljivanje da ljubi Isusa više negoli drugi učenici (usp. Mt 26:33; Mk 14:29 i Iv 13:37)
3. prvi mora biti sluga sviju (usp. Lk 9:46-48; 22:24-27).

▣ **“Čuvaj jaganjce Moje”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Sve tri ove izjave istoga su gramatičkog oblika (usp. stihove 16 i 17), ali malo drukčije izrečene (pasi Moje ovce i čuvaj Moje ovce).

21:17 “Gospodine, Ti sve znaš” Petar uči ne govoriti tako brzo. On je izrazio dobru teologiju (usp. 2:25; 6:61.64; 13:11; 16:30).

▣ **“Ti znaš da Te ja ljubim”** Postoji promjena u grčkoj riječi za “znaš” između stiha 16 (*oida*) i stiha 17 (*oida* i *ginoskō*). Točan razlog je neizvjestan i može jednostavno uključivati različnost.

21:18 “raširit ćeš svoje ruke” Ovo može biti tehnički idiom korišten (1) u ranoj Crkvi i (2) u grčkoj književnosti za “razapinjanje”.

21:19 “naznačio je kakvom vrstom smrti će on proslaviti Boga” Predaja potvrđuje da je Petar umro razapinjanjem u položaju naglavce. U *The Ecclesiastical History*, tom 3:1, Euzebije kaže: “Petar je vjerovao da mora propovijedati u Pontu, Galaciji, Bitiniji, Kapadociji, i Aziji Židovima u dijaspori. Došavši u Rim bio je razapet s glavom prema dolje na svoj vlastiti zahtjev.” Vidi bilješku u 1:14.

▣ **“slijedi Me”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, kao stih 22. To se odnosi na obnovu i ponovnu potvrdu Petrova poziva na vodstvo (usp. Mt 4:19-20).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:20-23

²⁰Petar, obazrevši se oko sebe, vidje učenika kojeg je Isus ljubio kako *ih* slijedi; i onoga koji se naslonio na Njegove grudi na večeri i rekao: “Gospodine, tko je onaj koji će Te izdati?” ²¹Tako Petar vidjevši ga reče Isusu: “Gospodine, a što s ovim čovjekom?” ²²Isus mu reče: “Ako Ja želim da on ostane dok Ja dođem, što se *to tiče* tebe? Ti Me slijedi!” ²³Zbog ovih riječi pronese se među braćom da taj učenik neće umrijeti; ipak Isus mu nije rekao da neće umrijeti, nego *samo*: “Ako Ja želim da on ostane dok Ja dođem, što se *to tiče* tebe?”

21:20 “učenika kojeg je Isus ljubio” Ovo upućuje na izvješće nađeno u 13:25. Neizvjesno je zašto je on označen na takav pisarski način (usp. 13:23; 19:26; 20:2; 21:7.20). Moguće teorije su:

1. tradicionalni židovski spisi prvoga stoljeća nisu spominjali autora po imenu
2. Ivan je bio vrlo mlad kad je postao Isusov sljedbenik
3. Ivan je bio jedini apostol koji je ostao s Isusom tijekom suđenja i raspeća.

21:22 “Isus mu reče: ‘Ako Ja želim da on ostane dok Ja dođem, što se *to tiče* tebe’” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Moramo upamtiti da se mi ne bavimo s našim vlastitim darovima i službama i ne moramo se brinuti o time što je Bog naumio za druge! Mogući razlog dodavanja poglavlja 21 bio je odgovoriti na nerazumijevanje ovoga važnog pitanja. Očito je postojala rana glasina (moguće gnostika) da je Ivan morao živjeti sve do Drugoga Kristovog dolaska (Ivan govori o *Parousia*, usp. 14:23; I. Iv 3:2).

▣ **“slijedi Me”** Ovo gotovo sažima osobni poziv Evanđelja po Ivanu (usp. 1:43; 10:27; 12:26; 21:19.22). To naglašava osobni vid Evanđelja, dok “vjerovati da” naglašava sadržajni vid Evanđelja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:24

²⁴Ovo je učenik koji svjedoči tome i koji ovo napisao, i mi znamo da je njegovo svjedočenje istinito.

21:24 “koji ovo napisao” Upućuje li to na (1) stih 20-23; (2) poglavlje 21; ili (3) čitavo Evanđelje? Odgovor je neizvjestan.

▣ **“mi znamo da je njegovo svjedočenje istinito”** Posebna skupina koja je upućivala na ZAMJENICU “mi” je neizvjesna. Očito da su drugi bili dovedeni do potvrde istine Evanđelja po Ivanu. Ovo vjerojatno upućuje na starješine u Efezu: To je bilo područje gdje je Ivan živio, službovao, i umro. Rana predaja tvrdi da su Efežani požurivali Ivana napisati njegovo vlastito Evanđelje zbog smrti svih drugih apostola i rastućih hereza o Isusu. Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u 1:8.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:25

²⁵A postoji i mnogo drugih stvari koje Isus učini, koje ako bi bile napisane u pojedinosti, pretpostavljam da čak u svijet sam ne bi stale knjige koje bi bile napisane.

21:25 Stih 25 bio je osporavan iz dva razloga: (1) u nekoliko rukopisa Ivana 7:53 - 8:11 umetnut je između stihova 24 i 25 (2) u rukopisu Sinaiticus (Ⲙ) pisar je obrisao ukrasni kolofon i umetnuo stih 25 poslije. To je bilo opaženo ultra ljubičastim zrakama u Britanskome muzeju. Taj nas stih posebno obavještava da su pisci Evanđelja bili različiti u onome što su zapisali. Također se mora postaviti hermeneutičko pitanje: “Zašto su zapisali ovo na taj način a nisu se požurili spojiti četiri Evanđelja?” (vidi Gordon Fee i Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je Ivan 21 sličan Luki 5?
2. Zašto učenici nisu odmah prepoznali Isusa?
3. Tko je učenik kojeg je Isus ljubio?
4. Zašto je Isus pitao Petra tri puta glede njegove ljubavi za Njega?
5. Je li Isus tvrdio da će Ivan živjeti dok On ponovno ne dođe?
6. Na koga se upućuje u stihu 24?
7. Je li stih 25 izvorni?

I. IVANOVA POSLANICA

UVOD U I. IVANOVU

JEDINSTVENOST POSLANICE

- A. I. Ivanova poslanica nije osobno pismo niti pismo pisano jednoj crkvi više nego li je “Strastveni službeni dopis iz glavne poslovnice” (utjelovljeno pismo).
1. Nema uobičajen uvod (od koga, kome)
  2. Nema osobne pozdrave ili završnu poruku.
- B. Nema spomenutih osobnih imena. To je krajnje neuobičajeno osim u Knjigama pisanima mnogim crkvama, kao Poslanica Efežanima i Jakovljeva. Jedino NZ-no pismo koje nema navedeno ime autora jeste ono Hebrejima. Međutim, očito je I. Ivanova pisana vjernicima koji su vrlo brzo bili suočeni s unutarnjom poteškoćom krivih učitelja (gnostika).
- C. Ovo je pismo snažna teološka rasprava:
1. Isusova središnjeg položaja:
    - a. potpuni Bog i potpun Čovjek
    - b. spasenje dolazi vjerom u Isusa Krista, ne tajnovitim iskustvom ili tajnim znanjem (krivi učitelji).
  2. Zahtjev za Kristovim načinom života (tri ispita pravoga kršćanstva):
    - a. bratska ljubav
    - b. poslušnost
    - c. odbacivanje sustava paloga svijeta.
  3. Jamstvo vječnoga spasenja kroz vjeru u Isusa iz Nazareta (“znati” korišteno 27 puta).
  4. Kako prepoznati krive učitelje.
- D. Ivanova pisanja (osobito I. Ivanova) najjednostavniji je koine grčki od ikojeg NZ-nog pisca, ipak njegova Knjiga, kao ni jedna druga, proniče dubine temeljitih i vječnih istina Božjih u Isusu Kristu (tj. Bog je Svjetlo, 1:5; Bog je ljubav, 4:8:8.16; Bog je duh, Iv 4:24).
- E. Moguće da je I. Ivanova zamišljena kao omot za Evanđelje po Ivanu. Gnostičke hereze prvoga stoljeća oblikovale su pozadinu za oboje Knjige. Evanđelje sadrži evangelističko pouzdanje, dok je I. Ivanova pisana za vjernike (tj. učeništvo).
- Glasoviti komentator Westcott izjavio je da Evanđelje potvrđuje Isusovo Božanstvo, dok I. Ivanova potvrđuje Njegovu ljudskost. Ove Knjige idu zajedno!
- F. Ivan piše u crnim i bijelim (dualističkim) pojmovima. Ovo je osobina svitaka s Mrtvog mora i gnostičkih krivih učitelja. Ustrojeni književni dualizam I. Ivanove je oboje i doslovni (svjetlo nasuprot tami) i stilski (negativna izjava praćena pozitivnom). To je razlika od Evanđelja po Ivanu, koje primjenjuje vertikalni dualizam (Isus odozgo nasuprot svim ljudima odozdo).
- G. I. Ivanovu vrlo je teško izložiti u glavnim crtama zbog Ivanove opetovane uporabe tema. Ova Knjiga je kao tapiserija istina ispletenih zajedno u ponavljanom uzorku (usp. Bill Hendricks, *Tapestries of Truth, The Letters of John*).

AUTOR

- A. Autorstvo I. Ivanove dio je raspre o autorstvu Ivanovskih zbirki – Evanđelja, I. Ivanove, II. Ivanove, III. Ivanove i Otkrivenja.
- B. Postoje dva temeljna položaja:
1. tradicionalni:
    - a. predaja između otaca rane Crkve bila je jednodušna da je Ivan, ljubljani apostol, bio autor I. Ivanove
    - b. sažetak dokaza rane Crkve:
      - (1) Klement Rimski (90. g.) cilja na I. Ivanovu
      - (2) Polikarp iz Smirne, *Philippians* 7 (110.-140. g.) navodi I. Ivanovu
      - (3) Justin Maryr u *Dialogue* (150.-160. g.) navodi I. Ivanovu
      - (4) ciljanja na I. Ivanovu napravljena su u pisanjima:
        - (a) Ignacija iz Antiohije (nadnevak njegovih pisanja je nesiguran ali najranije oko 100. g.)
        - (b) Papija iz Hijerapolisa (rođen između 50.-60. g. i pogubljen kao mučenik oko 155. g.)
      - (5) Irenej Lionski (130.-202. g.) pripisuje I. Ivanovu apostolu Ivanu. Tertulijan, rani apologet koji je napisao 50 knjiga protiv heretika, često navodi I. Ivanovu
      - (6) Ostali rani pisci koji autorstvo pripisuju apostolu Ivanu su Klement, Origen, i Dionizije, sva trojica iz Aleksandrije, Muratorijev fragment (180.-200. g.), i Euzebij (treće stoljeće)
      - (7) Jeronim (druga polovica četvrtoga stoljeća) potvrđuje Ivanovo autorstvo ali priznaje da je bio porican od nekih iz njegovih dana
      - (8) Teodor Mopsuestia, biskup Antiohije g. 392.-428., poricao je Ivanovo autorstvo.
    - c. Ako je Ivan, što znamo o apostolu Ivanu?
      - (9) on je bio sin Zebedeja i Salome
      - (10) on je bio ribar na Galilejskom moru s bratom, Jakovom (moguće su posjedovali nekoliko čamaca)
      - (11) Neki vjeruju da je njegova majka bila sestra Marije, Isusove majke (usp. Iv 19:25; Mk 15:20)
      - (12) Očito je bio dobro stojeći jer je imao:
        - (a) unajmljene slugе (usp. Mk 1:20)
        - (b) nekoliko čamaca
        - (c) kuću u Jeruzalemu (usp. Mt 20:20)
      - (13) Ivan je imao pristup kući velikoga svećenika u Jeruzalemu, što pokazuje da je bio osoba od nekog ugleda (usp. Iv 18:15-16)
      - (14) Ivan je bio onaj kome je povjerena briga o Mariji, Isusovoj majci
    - d. Predaja rane Crkve jednodušno je svjedočila da je Ivan odvojeno živio od drugih apostola, te se nakon Marijine smrti u Jeruzalemu preselio u Malu Aziju i smjestio u Efezu, najvećem gradu toga područja. Iz toga je grada bio protjeran na otok Patmos (odmah uz obalu) te poslije bio oslobođen i vraćen u Efez (Euzebij navodi Polikarpa, Papiju i Ireneja).
  2. Suvremeno učenje:
    - a. velika većina suvremenih znanstvenika prepoznaje istovrsnost između svih Ivanovskih pisanja, posebice u izričaju, rječniku, i gramatičkim oblicima. Dobar primjer ovoga je jako oprečje koje je osobina tih pisanja: život nasuprot smrti, istina nasuprot neistini. Ova ista jaka dihotomija (podjela na dva člana) može biti viđena u ostalim pisanjima toga vremena, svicima s Mrtvog mora i početnim gnostičkim pisanjima.

- b. postojalo je nekoliko teorija o među-odnosu između pet Knjiga tradicionalno pripisanih Ivanu. Neke skupine pripisuju autorstvo jednoj osobi, dvojici, trojici, i tako dalje. Izgleda da je najvjerojatniji položaj taj da su sva Ivanovska pisanja ishod razmišljanja jednog čovjeka, čak iako je moguće da ih je pisalo nekoliko njegovih učenika.
  - c. moje osobno uvjerenje je da je Ivan, stari apostol, pisao svih pet Knjiga krajem svoje službe u Efezu.
3. Pitanje autorstva je pitanje hermeneutike, ne nadahnuća. Konačno autor Pisma je Bog!

NADNEVAK – Očito je ovo povezano s autorstvom

- A. Ako je apostol Ivan napisao ova pisma, a posebno I. Ivanovu, mi govorimo o nekom vremenu krajem prvoga stoljeća. To bi dalo vremena za razvitak gnostičkih krivih teoloških/psiholoških sustava i također bi moglo odgovarati terminologiji I. Ivanove (“dječice”), koja izgleda podrazumijeva govorenje starijeg čovjeka mlađoj skupini vjernika. Jeronim kaže da je Ivan živio 68 godina poslije Isusova raspeća. To se izgleda slaže s tom predajom.
- B. A.T. Robertson misli da je I. Ivanova pisana između 85.-95. godine, dok je Evanđelje pisano 95. godine.
- C. *The New International Commentary Series on I John* od I. Howarda Marshalla smješta nadnevak između 60.-100. godine koji je bliži suvremenim učenjima što žele doći do procjene nadnevka Ivanovskih pisanja.

PRIMATELJI

- A. Predaja tvrdi da je ova Knjiga bila pisana rimskoj provinciji Mala Azija (zapadna Turska), s Efezom koji je bio glavni grad područja.
- B. Izgleda da je pismo bilo poslano posebnoj skupini crkava u Maloj Aziji koje su iskusile poteškoću s krivim učiteljima (kao Kološani i Efežani), posebice:
  - 1. doketski gnostici koji su poricali Kristovu ljudskost, ali potvrđivali Njegovo Božanstvo
  - 2. antinomialni (proturječni) gnostici koji su odvajali teologiju od etika/moralnosti.
- C. Augustin (četvrto stoljeće) kaže da je Poslanica bila pisana Partima (Babilon). Njega je slijedio Kassiodar (rano šesto stoljeće). Ovo vjerojatno proizlazi iz pomutnje izričaja “izabranoj Gospođi”, i izričaja, “ona koja je u Babilonu”, korištenih u I. Petrovoj 5:13 i II. Ivanovoj 1.
- D. Muratorijev fragment, rani kanonski popis NZ-nih Knjiga pisan između 180.-200. godine u Rimu, tvrdi da je ovo pismo bilo pisano “nakon poticaja njemu sklonih drugova učenika i biskupa” (u Maloj Aziji).

HEREZA

- A. Pismo je samo po sebi očito odaziv protiv vrste krivog učenja (tj. “ako kažemo ....”, 1:6 i dalje i “on tko kaže ...” 2:9; 4:20 [oštra prepirka, pogrda]).
- B. Možemo nešto naučiti od temeljnih pravila hereze unutarnjim dokazima iz I. Ivanove:
  - 1. poricanje utjelovljenja Isusa Krista
  - 2. poricanje središnjega položaja Isusa Krista u spasenju
  - 3. pomanjkanje primjerenoga kršćanskog načina života
  - 4. naglasak na znanju (često tajnome)
  - 5. stremljenje ekskluzivizmu [isključivosti]
- C. Okolnost prvog stoljeća

Rimski svijet prvog stoljeća bilo je vrijeme eklekticizma [nejedinstvo, necjelovitost i nedosljednost u uvjerenjima i teorijama – op.prev.] između istočnjačkih i zapadnjačkih religija. Bogovi grčkoga i rimskog panteona bili su na lošem glasu. Misterije (misterijske religije) bile su vrlo popularne zbog njihova naglasaka na osobnome odnosu s božanstvom i tajnome znanju. Sekularna [posvjetovljena] grčka filozofija bila je popularna i spajala se s ostalim pogledima na svijet. U takav svijet eklektičke religije ušla je isključivost kršćanske vjere (Isus je jedini put do Boga, usp. Iv 14:6). Kakvogod bila pozadina hereze, nakana je bila stvoriti tobožnju usku kršćansku uvjerljivost i razumsku prihvatljivost za šire grčko-rimsko slušateljstvo.

D. Mogući izbori skupine gnostika kojoj se Ivan obraćao

1. početni gnosticizam
  - a. Izgleda da su temeljna učenja početnoga gnosticizma prvog stoljeća imala naglasak na ontološkome (vječnom) dualizmu između duha i materije. Duh (Najviši Bog) bio je smatran dobrim, dok je materija bila zla. Ova dihotomija slična platonističkome idealu nasuprot fizičkome, nebeskome nasuprot zemaljskome, nevidljivome nasuprot vidljivome. Postojali su i nad-naglasci na važnosti tajnog znanja (lozinka ili tajni kôdovi koji dozvoljavaju duši proći kroz andeoske sfere [*aeons*] gore do visokog boga) neophodni za spasenje.
  - b. Postojala su dva oblika početnoga gnosticizma koji očigledno mogu biti u pozadini I. Ivanove:
    - (1) doketski gnosticizam, koji poriče Isusovu istinsku ljudskost jer je materija zla
    - (2) Cerintov gnosticizam, koji poistovjećuje Krista s jednim od mnogih *aeons*(a) ili andeoskih stupnjeva između dobrog visokog boga i zle materije. Ovaj “Krist Duh” ispunjava čovjeka Isusa pri njegovu krštenju i napušta ga prije razapinjanja na križ.
    - (3) od ove dvije skupine neke su primjenjivale asketizam (ako to tijelo želi, to je zlo), ostali antinominizam (ako to tijelo želi, daj mu). Nema pismenih dokaza o razvitku sustava gnosticizma u prvome stoljeću. Sve do sredine drugoga stoljeća nije postojao takav pismeni dokaz. Za daljnje obavijesti o “gnosticizmu” vidi:
      - (a) *The Gnostic Religion* od Hansa Jonasa, izdao Beacon Press
      - (b) *The Gnostic Gospels* od Elaine Pagels, izdao Random House
      - (c) *The Nag Hammadi Gnostic Texts and the Bible* od Andrewa Helmbolda.
2. Ignacije u svojim pisanjima *to the Smyrnaeans* iv-v navodi još jedan mogući izvor hereze. Oni poriču Isusovo utjelovljenje i načine života bez pravila.
3. Još jedan drugi manje prikladan mogući izvor hereze je Meander Antiohijski, poznat iz Irenejevih spisa, *Against Heresies* XXIII. On je bio sljedbenik Šimuna Samarijanca i zastupnik tajnoga znanja.

E. Hereza danas

1. Duh ove hereze prisutan je s nama danas kad ljudi pokušavaju spojiti kršćansku istinu s drugim
2. sustavima mišljenja.
3. Duh ove hereze prisutan je s nama danas kad ljudi pokušavaju naglasiti “ispravnost” doktrine
4. isključivanja osobnog odnosa i načina života vjere.
5. Duh ove hereze prisutan je s nama danas kad ljudi okrenu kršćanstvo u isključivu intelektualnu
6. elitnost.
7. Duh ove hereze prisutan je s nama danas kad se religijski ljudi okrenu asketizmu [isposništvo,
8. pustinjaštvo – op.prev.] ili antinomizmu [bezakonje – op.prev.].

SVRHA

A. Ona ima primjenjivo žarište za vjernike:

1. dati im radost (usp. 1:4)
2. ohrabriti ih da žive pobožne živote (usp. 1:7; 2:1)
3. zapovjediti im (i podsjetiti ih) da ljube jedni druge (usp. 4:7-21) i ne ljube svijet (usp. 2:15-17).

4. dati im jamstvo njihova spasenja u Kristu (usp. 5:13).
- B. Ona ima doktrinarno žarište za vjernike:
1. opovrći zabludu odvajanja Isusova Božanstva i ljudskosti
  2. opovrći zabludu odvajanja duhovnosti u intelektualizam lišen pobožnog življenja
  3. opovrći zabludu da netko može biti spašen u izdvojenosti od drugih.

ČITANJE KRUG JEDAN (vidi gore)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Vlastitim riječima utvrdite središnju temu čitave Knjige.

1. Tema čitave Knjige
2. Književna vrsta.

ČITANJE KRUG DVA (vidi gore)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte drugi put čitavu Knjigu odjednom. Napravite nacrt glavnih subjekata i opišite izričit subjekt u kratkoj rečenici.

1. Subjekt prve književne jedinice
2. Subjekt druge književne jedinice
3. Subjekt treće književne jedinice
4. Subjekt četvrte književne jedinice
5. I tako dalje.

I. IVANOVA 1:1-2:2

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Riječ života	što se čulo, vidjelo i dotaknulo	uvod	Riječ života	utjelovljena Riječ i dijeljenje s Ocem i Sinom
1:1-4	1:1-4	1:1-4	1:1-4	1:1-4
Bog je Svjetlo	temelj zajedništva s Njim	pravilan stav prema Sinu	Bog je Svjetlo	hodanje u Svjetlu (1:5-2:28)
1:5-10	1:5-2:2	1:5-10	1:5-7	1:5-7
			1:8-10	prvi uvjet: prijekid s grijehom 1:8-2:2

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
5. I tako dalje.

---

*Premda nije nadahnuta, podjela odlomaka je ključna za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sazeo odlomke. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj upečatljiv način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegovu temu (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu sljedeći njegovu logiku i predstavljanje uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zapazite da su svi tehnički izrazi i kratice u potpunosti objašnjeni u dodacima jedan, dva i tri.

TEOLOŠKA POZADINA

- A. Ovaj je odlomak povezan s prologom Evanđelja po Ivanu (1:1-18, prije fizičkog stvaranja), koji se odnosi na Postanak 1:1 (fizičko stvaranje). Doduše, ovo upućuje na početak Isusove javne službe.
- B. Naglasak je na:
1. punoj ljudskosti Isusa Krista:
    - a. PARTICIPI povezani s ljudskim osjetilima: vidom, sluhom, opipom (usp. stihove 1.3). Isus je bio istinski ljudski i fizički
    - b. puni naslov Isusa:
      - (1) Riječ života (usp. stih 1)
      - (2) Njegov Sin Isus Krist (usp. stih 3)
  2. Božanstvo Isusa iz Nazareta:
    - a. pred – egzistencija (stihovi 1.2)
    - b. utjelovljenje (stih 2).

Ove istine bile su usmjerene protiv pogleda na svijet gnostičkih krivih učitelja.

SINTAKSA

- A. Stihovi 1 – 4
1. Stihovi 1-3a oblik je jedne rečenice u grčkom.
  2. Glavni GLAGOL “navješćivati” je u stihu 3. Naglasak je na sadržaju apostolske propovijedi.
  3. Postoje četiri ODNOSNE KRATKE REČENICE u stihu 1 smještene naprijed u njihovim rečenicama zbog naglaska:
    - a. “što je bilo od početka”
    - b. “što smo čuli”
    - c. “što smo vidjeli svojim očima”
    - d. “što smo promatrali i opipali našim rukama”.
  4. Stih 2 izgleda da je umetnuta rečenica vezana na Kristovo utjelovljenje. Činjenica da je on gramatički tako težak privlači pozornost na sebe!
  5. Stihovi 3 i 4 određuju svrhe navješćivanja apostola Ivana: zajedništvo i radost. Izvješća apostola očevidaca bila su u ranoj Crkvi jedno od mjerila za kanonizaciju.
  6. Zabilježite strujanje GLAGOLSKIH VREMENA u stihu 1:
    - a. IMPERFEKT (pred-egzistencija)
    - b. PERFEKT, PERFEKT (prebivanje istine)
    - c. AORIST, AORIST (posebni primjeri).
- B. Stihovi 1:5 – 2:2
1. ZAMJENICE u 1:5 – 2:2 veoma su dvoznačne, ali mislim da one sve osim stiha 5, upućuju na Oca (slično Ef 1:3-14)
  2. Svi “ako” su TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koji govori o mogućem djelovanju.
  3. Postoji znakovita teološka promjena između:
    - a. PREZENTA nasuprot AORISTU u smjeranju na “grijev”
    - b. JEDNINA i MNOŽINA, “grijev” nasuprot “griješ”.

HERETICI

- A. Prigovori lažnih heretika mogu biti viđeni u stihovima 1:6.8.10; 2:4.6.9.

- B. Stihovi 5 – 10 odnose se na teološku nakanu odvajanja Boga koji zna (teologija) od Boga kojeg se slijedi (etika). To predstavlja neprimjereno gnostičko pre naglašavanje znanja. Oni koji poznaju Boga otkrit će Njegove osobine u njihovome načinu života.
- C. Stihovi 1:8 – 2:2 moraju biti zadržani u ravnoteži s 3:6-9. Oni su dvije strane jednog novčića. Moguće pobijaju dvije različite pogriješke:
  - 1. teološku pogriješku (nema grijeha)
  - 2. moralnu pogriješku (grieh nije važan).
- D. I. Ivanova 2:1-2 je pokušavana ravnoteža između previše olakog uzimanja grijeha (antinominizam) i ponavljajuće poteškoće kršćanskog osuđivanja, kulturalnog legalizma, ili asketizma.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:1-4

¹Što bijaše od početka, što smo čuli, što smo vidjeli svojim očima, što smo promatrali i opipali našim rukama, u vezi s Riječju Života ²i Život se očitovao, i mi smo vidjeli i svjedočimo i navješćujemo vam vječni život, koji bijaše s Ocem i koji nam se očitovao ³što smo vidjeli i čuli to vam isto navješćujemo, tako da i vi možete imati zajedništvo s nama; i zaista naše je zajedništvo s Ocem, i s Njegovim Sinom Isusom Kristom. ⁴Ovo pišemo, tako da naša radost bude učinjena potpunom.

1:1 “Što” Knjiga počinje s NEUTRALNOM ZAMJENICOM. Ona govori o dvostrukim vidovima Božje poruke koji su:

- 1. poruka o Isusu
- 2. Osoba samog Isusa (usp. 1:8.10; 2:20.24; 3:11.14).

Evangelje je poruka, Osoba, i način života.

▣ “bijaše” Ovo je IMPERFEKT INDIKATIVA. Potvrđuje Isusovu pred-egzistenciju (tj. ovo je ponavljana tema u Ivanovim pisanjima, usp. stih 2; Iv 1:1.15; 3:13; 8:57-58; 17:5). To je bio jedan način potvrđivanja Njegova Božanstva. Isus je otkrio Oca jer je On bio s Ocem od početka.

▣ “od početka” Ovo je očito smjerenje na Postanak 1 i Ivana 1, ali ovdje upućuje na početak Isusove javne službe (vidi Posebnu temu: *Archē* u Ivanu 1:1). Dolazak Isusa nije bio naum “B”. Evangelje je uvijek bio Božji naum iskupljenja (usp. Post 3:15; Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Ovaj izričaj u tome okviru upućuje na početak osobnog susreta dvanaest apostola s Isusom.

Ivan koristi zamisao “početka” (*archē*) često. Većina događaja u osnovi se dijeli na dvije skupine:

- 1. od stvaranja:
  - a. Ivan 1:1.2 (Isus u početku)
  - b. Ivan 8:44; I. Kraljevima 3:8 (Sotona ubojica i lažac od početka)
  - c. Otkrivenje 3:14; 21:6.12 (Isus početak i kraj)
- 2. od vremena Isusova utjelovljenja i službe:
  - a. Ivan 8:25; 16:4; I. Ivanova 2:7 [dva puta]; 3:11; II. Ivanova 5.6 (Isusova učenja)
  - b. Ivan 15:27; 16:4 (s Isusom)
  - c. I. Ivanova 1:1 (od početka Isusove javne službe)
  - d. I. Ivanova 2:13.24 [dva puta] (od njihova pouzdanja u Isusa)
  - e. Ivan 6:64 (od njihova odbacivanja Isusa).
- 3. Okvir podupire #2.

POSEBNA TEMA: IVAN 1 USPOREĐEN S I. IVANOVOM 1

<u>Evangelije</u>	<u>Pismo</u>
1. U početku (1:1.2)	od početka (1:1)
2. Riječ (<i>logos</i>) (1:1)	Riječ (<i>logos</i>) (1:1)
3. Život (<i>zōē</i>) (1:4)	Život (<i>zōē</i>) (1:1,2)
4. Svjetlo u Isusu (1:4)	Svjetlo u Bogu (1:5)
5. Svjetlo otkriveno (1:4)	Svjetlo otkriveno (1:5)
6. Tama (1:5)	Tama (1:5)
7. Svjedoci za svjetlo (1:6-8)	Svjedoci za svjetlo (1:3.5)
8. Ljudi dovedeni Bogu (1:7.12-13)	Ljudi dovedeni Bogu (1:3)
9. Vidjeli Njegovu slavu (1:14)	Vidjeli Njegovu slavu (1:1-3)

▣ **“mi”** Ovo podrazumijeva skupno čak osobno svjedočanstvo apostola (tj. NZ-nih pisaca). Ovo skupno svjedočenje osobitost je I. Ivanove. Korišteno je više od 50 puta.

Neki ovu skupnu ZAMJENICU vide kao upućivanje na one s “Ivanovom predajom”. Ovo bi moglo uključivati zaštitnike ili učitelje Ivanova jedinstvenog teološkog gledišta.

▣ **“smo čuli ... smo vidjeli”** Ovo su oba PERFEKTA AKTIVNIH INDIKATIVA koji naglašavaju postojanje ishoda. Ivan je Isusovu ljudskost potvrdio svojom opetovanom uporabom PARTICIPA u odnosu na pet osjetila u stihovima 1.3. Pri tom je tvrdio da je bio očevidac života i učenja Isusa iz Nazareta.

▣ **“smo promatrali ... i opipali”** Ovo su oba AORISTI INDIKATIVA koji naglašavaju posebne događaje. “Promatrali” znači “izbliza opažati” (usp. Iv 1:14), “opipali” znači “izbliza istražiti osjetom” (usp. Iv 20:20.27; Lk 24:39).

Grčki pojam za “opipali” ili “držali” (*psēlaphaō*) nađen je u NZ-u samo u dva stiha: ovdje i u Luki 24:39. U Luki je korišten za poslije-uskrсни susret s Isusom. I. Ivanova koristi ga u istome smislu.

▣ **“Riječ Života”** Uporaba pojma *logos* služi za privlačenje pozornosti grčkih krivih učitelja, kao u prologu Evanđelja po Ivanu (usp. 1:1). Ova je riječ široko bila korištena u grčkoj filozofiji. Ona ima i posebnu pozadinu u hebrejskome životu (usp. Uvod u Ivan 1, C). Ovdje ovaj izričaj upućuje na oboje i na sadržaj Evanđelja i na Osobu Evanđelja.

1:2 Ovaj stih je umetnuta riječ određena kao “život”.

▣ **“život”** *Zōē* (stih 2 dva puta) dosljedno je korišten u Ivanovim pisanjima za duhovni život, uskršli život, život novoga doba, ili Božji život (usp. Iv 1:4; 3:15.36 [dva puta]; 4:14.36; 5:24 [dva puta], 26 [dva puta], 29.39.40; 6:27.33.35.40.47.48.51.53.54.63.68; 8:12; 10:10.28; 11:25; 12:25.50; 14:6; 17:2.3; 20:31; I. Iv 1:1.2; 2:25; 3:14-15; 5:11.12.13.16.20). Isus je Sâm Sebe nazvao “život” (usp. Iv 14:6).

▣ **“očitovao”** Ovaj je GLAGOL korišten dva puta u ovome stihu i oba su AORISTI PASIVNIH INDIKATIVA. PASIVNO STANJE često je korišteno posredstvom Boga Oca. Ovaj pojam (*phaneroō*) uključuje “dovesti svjetlu koje je već bilo prisutno”. Ovo je bio najvažniji pojam s Ivanom (usp. Iv 1:31; 3:21; 9:3; 12:6; I. Iv 1:2[dva puta]; 2:19; 3:5.8,10; 4:9). AORIST naglašava utjelovljenje (usp. Iv 1:14), koje su krivi učitelji poricali.

▣ **“svjedočimo”** Ovo upućuje na Ivanovo osobno iskustvo (tj. PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA). Ovaj je pojam često bio korišten kao svjedočenje u sudskome postupku. Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u Ivanu 1:8.

▣ **“navješćujemo”** Ovo upućuje na Ivanovo autoritativno svjedočenje (tj. PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA) otkriveno i objavljeno u njegovim propovijedanjima i pisanjima. Ovo je glavni GLAGOL stihova 1-3. Ponovljen je dva puta (stih 2 i stih 3).

▣ **“bijaše s Ocem”** Kao stih 1, ovo je potvrda Isusove pred-egzistencije. Izražavanje je isto kao Ivan 1:1. Božanstvo se utjelovilo kao čovjek (usp. Iv 1:14). Poznati Isusa znači poznati Boga (usp. Iv 14:8-11). Ovo je primjer Ivanovog vertikalnog dualizma.

1:3 “što smo vidjeli i čuli to vam isto navješćujemo” Ovo je pet ODNOSIH KRATKIH REČENICA, koje sažimlju misli stiha 1 nakon umetanja riječi stiha 2. To ponavlja GLAGOLE spoznaje pronađene u stihu 1.

▣ **“isto vam navješćujemo”** Ovo je glavni GLAGOL stihova 1-3. To je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Poznavanje Boga zahtijeva zajedništvo s Njegovom djecom!

▣ **“tako da i vi možete imati zajedništvo s nama”** Ovo je SVRHA KRATKE REČENICE (*hina*) s PREZENTOM AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Navedena svrha Evanđelja jeste da oni koji nisu nikad čuli ili vidjeli Isusa mogu biti spašeni apostolskim svjedočanstvom (usp. Iv 17:20; 20:29-31). To je ovo zajedništvo u objavljenoj milosti koje donosi “radost”, “mir”, i “sigurnost”! Crkva je zajednica vjernika, tijelo vjernika! Evanđelje je za čitav svijet!

POSEBNA TEMA: *KOINŌNIA*

Pojam “zajedništvo” (*koinōnia*) znači:

1. bliska veza s osobom:
  - a. sa Sinom (usp. I. Iv 1:6; I. Kor 1:9)
  - b. s Duhom (usp. I. Kor 13:13; Fil 2:1)
  - c. s Ocem i Sinom (usp. I. Iv 1:3)
  - d. s ostalom zavjetnom braćom/sestrama (usp. I. Iv 1:7; Djela 2:42; Gal 2:9; Flm 17)
2. bliska veza sa stvarima ili skupinama:
  - a. s Evanđeljem (usp. Fil 1:5; Flm 6)
  - b. s Kristovom krvlju (usp. I. Kor 10:16)
  - c. ne s tamom (usp. II. Kor 6:14)
  - d. s patnjom (usp. Fil 3:10; 4:14; I. Pt 4:13)
3. dar ili prinos učinjen na plemenit način (usp. Rim 12:13; 15:26; II. Kor 8:4; 9:13; Fil 4:15; Heb 13:16)
4. Božji dar milosti kroz Krista, koji obnavlja zajedništvo čovječanstva s Njim i Njegovom braćom i sestrama.

Ovo traži horizontalni odnos (čovjek prema čovjeku) koji je donesen vertikalnim odnosom (čovjeka prema Stvoritelju). To isto tako naglašava potrebu za i radost kršćaninova zajedništva. Glagolsko vrijeme ističe početak i nastavljanje ovoga iskustva zajedništva (usp. 1:3 [dva puta], 6.7). Kršćanstvo je utjelovljeno!

POSEBNA TEMA: KRŠĆANSTVO JE UTJELOVLJENO

- A. Pavlove i Petrove metafore u množini:
  1. tijelo
  2. polje
  3. građevina.
- B. Pojam “sveti” uvijek je MNOŽINA (osim Fil 4:21, ali čak je i tamo utjelovljeno).
- C. Naglasak reformacije Martina Luthera na “svećenstvu [jednoga] vjernika” nije istinski biblijski. To je svećenstvo vjernika [množina] (usp. Izl 19:6; I. Pt 2:5,9; Otk 1:6).
- D. Svaki je vjernik darovan za opće dobro (usp. I. Kor 12:7).
- E. Samo Božji ljudi koji surađuju mogu biti učinkoviti. Služba je utjelovljena (usp. Ef 4:11-12).

▣ **“s Ocem .... s Njegovim Sinom”** Ovi su izričaji gramatički usporedni u PRIJEDLOZIMA i KONAČNOME ČLANU. Ova sintaksa potvrđuje Isusovu jednakovrijednost i Božanstvo (usp. Iv 5:18; 10:33; 19:7). Nemoguće je imati Oca (Najvišeg Boga) bez Sina (utjelovljenog Boga) kao što su podrazumijevali krivi učitelji (usp. I. Iv 2:23; 5:10-12).

Ovo zajedništvo s Ocem i Sinom vrlo je slično zajedničkom “uvijek prisutnome” odlomku Ivana 14:23.

1:4 “Ovo pišemo” Ovo može upućivati na čitavu Knjigu ili posebice na stihove 1-3. Ta je ista dvosmislenost viđena u 2:1. Autor ovdje navodi jednu od njegovih svrha (usp. 2:1).

▣ **“tako da naša radost bude učinjena potpunom”** Ovo je PERIFRASTIČKI PERFEKT PASIVNOGA KONJUKTIVA (usp. Iv 15:11; 16:20.22.24; 17:13; II. Iv 12; III. Iv 4). Radost vjernika bila je učinjena potpunom zajedništvom s Ocem, Sinom, i Duhom. Ovo je bio važan dio u svjetlu razdora krivih učitelja. Ivanove postavljene svrhe u pisanju ove Knjige su:

1. zajedništvo s Bogom i Njegovom djecom
2. radost
3. sigurnost
4. s negativne strane, njegova je svrha bila opremiti vjernike protiv krive teologije gnostičkih učitelja.

Postoji grčka različitost u ovome stihu između:

1. “naša radost”, MSS κ, B, L; NASB, NRSV, NJB, REB, NIV
2. “vaša radost”, MSS A, C; NKJV.

UBS⁴ daje prednost #1. Upućuje li “naša” na očevice apostole ili na vjernike? Zbog teološkog pouzdanja I. Ivanove u kršćaninovu sigurnost, pretpostavljam da je to upućeno svim vjernicima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:5-2:2

⁵Ovo je poruka što smo čuli od Njega i koju vam objavljujemo, da je Bog Svjetlo, i u Njemu nema nikakve tame. ⁶Ako kažemo da imamo zajedništvo s Njim a ipak hodamo u tami, mi lažemo i ne vršimo istinu; ⁷ali ako hodamo u Svjetlu kao što je On Sâm u Svjetlu, imamo zajedništvo jedan s drugim, i krv Isusa Njegova Sina čisti nas od sveg grijeha. ⁸Ako kažemo da nemamo grijeha, varamo sami sebe i istine nema u nama. ⁹Ako priznamo naše grijeha, On je vjeran i pravedan da nam oprost i očisti nas od sve nepravde. ¹⁰Ako kažemo da nismo grijehili, Njega činimo lašcem i Njegova riječ nije u nama. ^{2:1}Moja dječice, ovo vam pišem zato da ne biste grijehili. A ako tko grijehi, imamo Zastupnika s Ocem, Isusa Krista pravednika; ²a On Sâm je žrtva pomirnice za naše grijeha; i ne samo za naše, nego i za one od čitavoga svijeta.

1:5 “poruka što smo [mi] čuli” Ova ZAMJENICA “mi” upućuje na Ivana i druge očevice slušatelje i Isusove sljedbenike tijekom Njegova zemaljskog života. Ivan izravno govori svojim čitateljima (“vi”) u 2:1, vjerojatno obraćanjem crkvama Male Azije.

GLAGOL “čuli” je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ovo izražava živi ponavljan pojam koji se odnosi na fizička osjetila u 1:1-4. U svjetlu ovoga apostol Ivan potvrđuje svoju osobnu prisutnost na Isusovim učenjima. Ivan nastavlja s Isusovim otkrivenjem, ne svojim vlastitim! Čak je moguće da su evanđeoske jedinstvene “Ja Jesam” izjave bile Ivanova sjećanja Isusovih privatnih učenja.

▣ **“od Njega”** “Od Njega” jedina je ZAMJENICA u čitavome dijelu 1:5-2:2 koja upućuje na Isusa. Isus je došao kako bi otkrio Oca (usp. Iv 1:18). Teološki govoreći, Isus je došao zbog tri svrhe:

1. otkriti Oca (usp. 1:5)
2. dati vjernicima primjer slijeđenja (usp. 1:7)
3. umrijeti za dobrobit grješnoga čovječanstva (usp. 1:7; 2:2).

▣ **“Bog je Svjetlo”** Ovdje nema ČLANA. To je naglašavanje otkrivenih i etičkih vidova Božje naravi (usp. Ps 27:1; Iz 60:20; Mih 7:8; I. Tim 6:16; Jak 1:17). Gnostički krivi učitelji tvrdili su da svjetlo upućuje na znanje, ali Ivan tvrdi da ono upućuje i na etičku čistoću. “Svjetlo” i “tama” bili su uobičajeni pojmovi (etički dualizam korišten u ovim pojmovima također je nađen u svicima s Mrtvog mora i ranom gnosticizmu). To se odnosilo na dualizam između dobrog i zla (tj. Iv 1:5; 8:12; 12:46) i moguće na gnostički dualizam duha nasuprot materije. To je jedna od Ivanovih jednostavnih ali dubokih teoloških tvrdnja o Božanstvu. Druge su (1) “Bog je ljubav” (usp. 4:8.16) i (2) “Bog je duh” (usp. Iv 4:24). Božja obitelj, kao Isus (usp. Iv 8:12; 9:5), mora izražavati Njegovu narav (usp. Mt 5:14). Ovaj promijenjeni i mijenjajući život ljubavi, oprostjenja, i čistoće jedan je od dokaza istinskog obraćenja.

▣ **“u Njemu nema nikakve tame”** Ovo je DVOSTRUKA NEGACIJA za naglašavanje. To je dokazivanje Božje nepromijenjene svete naravi (usp. I. Tim 6:16; Jak 1:17; Ps 102:27; Mal 3:6).

1:6 “Ako kažemo” Ovo je prvi od nekoliko TREĆIH RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA koji upućuje na tvrdnje krivih učitelja (usp. 1:8.10; 2:4.6.9). Ove su izjave bile jedini način ustanovljavanja tvrdnja krivih učitelja. Izgleda da su oni bili rani (početni) gnostici.

Doslovna tehnika pretpostavljenog protivnika nazivana je protestom. To je bio način predstavljanja istine u obliku pitanje/odgovor. Ovo može biti jasno vidljivo u Malahiji (usp. 1:2.6.7.12; 2:14.17; 3:7.14) i u Rimljanima (usp. 2:3.17.21-23; 3:1.3.7-8.9.31; 4:1; 6:1; 7:7).

▣ **“imamo zajedništvo s Njim”** Heretici su tvrdili da se zajedništvo temeljilo jedino na znanju. Ovo je bio jedan vid grčke filozofije Platona. Međutim, Ivan tvrdi da kršćani moraju živjeti Kristo-slične živote (usp. stih 7; Lev 19:2; 20:7; Mt 5:48). Vidi Posebnu temu u 1:3.

▣ **“ipak hodamo u tami”** “Hodamo” je PREZENT AKTIVNOGA KONJUKTIVA. Ovo je biblijska metafora koja izražava čudoredan način života (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Bog je svjetlo bez tame. Njegova djeca morala bi biti kao On (usp. Mt 5:48).

▣ **“mi lažemo i ne vršimo istinu”** Ovo su oba PREZENTA. Ivan nekoliko vrsta religioznih ljudi naziva lašcima (usp. 1:10; 2:4.20; 4:20; Iz 29:13). Način života istinski otkriva srce (usp. Mt 7). Vidi Posebnu temu: Istina (zamisao) u Ivanovim spisima u 6:55.

1:7 “ali ako hodamo u Svjetlu” Ovo je još jedan PREZENT koji naglašava neprekinuto djelovanje. “Hodamo” je NZ-na metafora za život kršćanina (tj. Ef 4:1.17; 5:2.15).

Zabilježite kako se često “hodamo” i GLAGOLI u PREZENTU odnose na život kršćanina. Istina je nešto što živimo, ne samo nešto što znamo! Istina je ključna zamisao u Ivanu. Vidi Posebne teme u Ivanu 6:55 i 17:3.

▣ **“kao što je On Sâm u Svjetlu”** Vjernici moraju misliti i živjeti kao Bog (usp. Mt 5:48). Mi moramo odražavati Njegovu narav izgubljenome svijetu. Spasenje je obnova Božje slike u čovječanstvu (tj. Post 1:26.27), oštećenu padom u Postanku 3.

▣ **“imamo zajedništvo jedan s drugim”** Pojam “zajedništvo” je grčki pojam *koinōnia*, koji znači združivanje sudjelovanja između dvije osobe (vidi Posebnu temu u 1:3). Kršćanstvo je temeljeno na dijeljenju Isusova života od strane vjernika. Ako prihvatimo Njegov život u opraštanju, moramo prihvatiti Njegovu službu ljubavi (usp. I. Iv 3:16). Poznavati Boga nije nestvarna istina, nego započinjanje zajedništva i pobožnog života. Cilj kršćanstva nije jedino Nebo kad umremo, nego Kristo-sličnost sada. Gnostički heretici imali su stremljenje prema ekskluzivizmu [isključivosti]. Međutim, kad je netko u pravilnome odnosu s Bogom, on će biti u pravilnome odnosu sa svojim drugom kršćaninom. Manjak ljubavi prema drugim kršćanima očevidan je znak poteškoće našeg odnosa s Bogom (usp. 4:20-21 i također Mt 5:7; 6:14-15; 18:21-35).

▣ **“krv Isusa”** Ovo upućuje na Kristovu žrtvenu smrt (usp. Iz 52:13-53:12; Mk 10:45; II. Kor 5:21). To je vrlo slično 2:2: “okajničko žrtvovanje (žrtva pomirnice) za naše grijeh”. Ovo je pouzdanje Ivana Krstitelja: “evo Jaganjca Božjeg koji uzima grijeh svijeta” (usp. Iv 1:29). Nevin je umro u korist krivnje!

Rani gnostici poricali su Isusovu istinsku ljudskost. Ivanova uporaba “krvi” pojačava Isusovu istinsku ljudskost.

Postoji grčki rukopis koji se različito odnosio na ime:

1. Isus – NASB, NRSV, NJB, REB, NET
2. Krist – MSS ⲁ, B, C
3. Isus Krist – NKJV.

To je jedan primjer korišten od Barta D. Ehrmana, u *The Orthodox Corruption of Scripture*, str. 153, kako bi pokazao da su drevni pisari pokušali stvoriti više određen tekst da pobiju suvremene heretike.

Mogućnost #3 bila je namjera za postizanjem MSS promjene.

▣ **“čisti nas od sveg grijeha”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Pojam “griješ” je JEDNINA bez ČLANA. Ovo podrazumijeva svaku vrstu grijeha. Zabilježite da taj stih nije usredotočen na jednokratno čišćenje (spasenje, stih 7), nego čišćenje koje traje (život kršćanina, stih 9). Oboje su dio kršćaninova iskustva (usp. Iv 13:10).

1:8 “Ako kažemo da nemamo grijeha” Ovo je još jedan TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Grijeh je duhovna stvarnost u palome svijetu, čak i za vjernike (usp. Rim 7). Evanđelje po Ivanu često upućuje ovo pitanje (usp. 9:41; 15:22.24; 19:11). Ovaj stih odbacuje sve drevne i suvremene tvrdnje koje poriču moralnu odgovornost pojedinca.

▣ **“varamo sami sebe”** Ovaj grčki izričaj upućuje na osobno, voljno odbacivanje istine, ne neznanje.

▣ **“istine nema u nama”** Način prihvaćanja Svetoga Boga nije poricanje, nego prepoznavanje našega grijeha i prihvaćanje Njegove odredbe u Kristu (usp. Rim 3:21-31). “Istina” može upućivati na poruku o Isusu ili Osobu Isusa (usp. Iv 14:6). Vidi Posebnu temu u Ivanu 6:55 i 17:3.

1:8.9 “Ako” Ovo su oba TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koji znači moguće djelovanje.

1:9 “priznamo” Ovo je složenica grčkoga pojma od “govoriti” i “to isto”. Vjernici se neprekidno slažu s Bogom da su povrijedili Njegovu svetost (usp. Rim 3:23). To je PREZENT, što podrazumijeva djelovanje koje traje. Priznanje podrazumijeva:

1. određeno imenovanje grijeha (stih 9)
2. javno priznavanje grijeha (usp. Mt 10:32; Jak 5:16)
3. okretanje od određenih grijeha (usp. Mt 3:6; Mk 1:5; Djela 19:18; Jak 5:16).

I. Ivanova koristi taj pojam vrlo često (usp. 1:9; 4:2.3.15; II. Iv 7). Isusova smrt jeste značenje oprosta, ali grješno se čovječanstvo mora odazvati i nastaviti se odazivati u vjeri kako bi bilo spašeno (usp. Iv 1:12; 3:16). Vidi Posebnu temu: Vjeroispovijed u Ivanu 9:22-23.

▣ **“naše grijeha”** Zabilježite MNOŽINU. Ovo upućuje na određena djelovanja grijeha.

▣ **“On je vjeran”** Ovo upućuje na Boga Oca (usp. Pnz 7:9; 32:4; Ps 36:5; 40:10; 89:1.2.5.8; 92:2; 119:90; Iz 49:7; Rim 3:3; I. Kor 1:9; 10:13; II. Kor 1:18; I. Sol 5:24; II. Tim 2:13). Naša najsigurnija nada je nepromjenljiva, milosrdna, vjerna narav Boga Oca! Ovaj izričaj naglašava Božju vjernost Njegovoj Riječi (usp. Heb 10:23; 11:11). Ovo također može upućivati na obećanje Božjega Novog saveza učinjenog u Jeremiji 31:34, koji je obećao oprostjenje grijeha.

▣ **“i pravedan”** Ovaj je pojam neuobičajen u okviru povezanome sa svetim Bogom koji obilno oprašta nesvetim ljudima. Doduše, ovo je teološki ispravno jer Bog naše grijeha uzima ozbiljno, iako je On već providio naume za naše oprostjenje u Kristovoj nadomjesnoj smrti (usp. Rim 3:21-31). Vidi Posebnu temu u 2:29.

▣ **“oprosti ... očisti”** Ovo su oba AORISTA AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Ta dva pojma su istoznačna u ovome okviru; oba upućuju na spasenje izgubljenih i neprekidno čišćenje potrebno za zajedništvo s Bogom (usp. Iz 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Ps 103:3.11-13; Mih 7:19). Krivi učitelji koji su poricali Evanđelje, trebali su spasenje. Vjernici koji nastavljaju činiti djela grijeha trebaju obnovu zajedništva. Izgleda da Ivan prešutno govori prvoj skupini i otvoreno govori drugoj.

1:10 “Ako kažemo” Vidi bilješku u 1:6.

▣ **“nismo griješili”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji podrazumijeva da netko nije nikad griješio u prošlosti niti u sadašnjosti. Pojam “griješili” je JEDNINA i upućuje na grijeh općenito. Grčki pojam znači “promašiti oznaku”. Ovo znači da je grijeh oboje i ovlaštenje [za] i izostavljanje stvari otkrivenih u Božjoj Riječi. Krivi su učitelji tvrdili da je spasenje bilo u odnosu samo sa znanjem, ne sa životom.

▣ **“Njega činimo lašcem”** Evanđelje je temeljeno na grješnosti svoga čovječanstva (usp. Rim 3:9-18.23; 5:1; 11:32). Ili Bog (usp. Rim 3:4) ili onaj tko tvrdi bezgrješnost, lažac je.

▣ **“Njegova riječ nije u nama”** Ovo uključuje dvostruki vid pojma “logos”, oba kao poruka i kao Osoba (usp. 1:1.8; Iv 14:6). Ivan često na to upućuje kao na “istinu”.

2:1 “Moja dječice” U I. Ivanovoj Ivan koristi dva različita pojma u deminutivima za “djeca”:

1. *teknion* (usp. 2:1.12.28; 3:7.18; 4:4; 5:21; Iv 13:33)

2. *paidion* (usp. 2:14.18).

Oni su istoznačnice bez namjeravanih teoloških razlika. Ovi nježni pojmovi vjerojatno dolaze od Ivanove odmakle dobi u vrijeme pisanja.

Isus je u Ivanu 13:33 koristio pojam “djeca” kako bi uputio na učenike.

▣ **“ovo vam pišem zato da ne biste grijeshili”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Ivan radi jasnu razliku između PREZENTA, neprekinuti način života grijeshenja po navici (usp. 3:6.9) i pojedinačna djela grijeshenja počinjena mučenjem i iskušavanim kršćanima. On pokušava donijeti ravnotežu između dvije krajnosti:

1. uzimanje grijeha previše olako (usp. Rim 6:1; I. Iv 1:8-10; 3:6-9; 5:16)
2. kršćaninova krutost i krhkost nad osobnim grijesima.

Ove dvije krajnosti vjerojatno odražavaju dvije različite škole gnostičkih učenja. Jedna je skupina osjećala da je spasenje bilo intelektualno pitanje; nije bilo važno kako je netko živio jer je tijelo bilo zlo. Druga skupina gnostika također je vjerovala da je tijelo zlo i, stoga, mora biti ograničeno u svojim htijenjima.

▣ **“A ako tko grijeshi”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji govori o mogućem djelovanju. Čak i kršćani grijeshu (usp. Rim 7).

▣ **“imamo Zastupnika s Ocem”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji upućuje na Isusovo neprekinuto posredovanje kao našega nebeskog Zastupnika/Branitelja (*paraklētos*). Ovo je bio zakonski pojam za odvjetničku obranu ili “jedan pozvan sa strane da pomogne” (iz *para*, sa strane i *kaleō*, pozvati). To je korišteno u Evandelju po Ivanu u raspravi u gornjoj sobi, za Svetoga Duha, našega zemaljskoga, uvijek prisutnog Branitelja (usp. Iv 14:16.25; 15:26; 16:7). Doduše, ovo je jedina uporaba toga pojma za Isusa (iako je podrazumijevan u Iv 14:16; Rim 8:34; Heb 4:14-16; 7:25; 9:24). Pavao je tu istu zamisao koristio za posrednički Kristov rad u Rimljanima 8:34. U tome istome odlomku također govori o posredovanju Svetoga Duha u Rimljanima 8:26. Mi imamo Zastupnika/Branitelja na Nebu (Isusa) i Zastupnika/Branitelja iznutra (Duha), obojicu koje ljubeći Otac šalje zbog Sebe.

▣ **“Isusa Krista pravednika”** Ovo označavanje korišteno je za Boga Oca u 1:9. Autori Novoga zavjeta koriste nekoliko sličnih doslovnih tehnika za potvrdu Isusova Božanstva:

1. koriste naslove korištene za Boga za Isusa
2. potvrđuju djelovanja Boga učinjena od Isusa
3. koriste gramatičke usporedne izričaje upućujući na oboje (PREDMETE GLAGOLA ili PRIJEDLOGE).

Ovo govori o bezgrješnosti (svetosti, Bogu sličnosti) Krista (usp. 3:5; II. Kor 5:21; Heb 2:18; 4:15; 7:26; I. Pt 2:22). On je bio Očevo sredstvo donošenja “pravednosti” ljudima.

2:2

NASB, NKJV

“On Sâm je žrtva pomirnica za naše grijehi”

NRSV

“on je pomirno žrtvovanje za naše grijehi”

TEV

“sâm Krist je sredstvo kojim su naši grijesi oprošteni”

NJB, RSV

“On je žrtva da okaje naše grijehi”

Pojam *hilasmos* korišten je u Septuaginti za poklopac arke Saveza nazvanog sjedište milosrđa ili mjesto pomirenja. Isus je Sebe stavio na naše mjesto krivnje prije Boga (usp. 4:10; Rim 3:25).

U grčko-rimskome svijetu ta riječ sadržava zamisao obnove zajedništva s otuđenim božanstvom sa značenjem cijene koja je bila plaćena, ali riječ nije u tome smislu u Septuaginti (upamtite da su NZ-ni autori [osim Luke] bili hebrejski mislioci, pisci u koine grčkom). U Septuaginti i Hebrejima 9:5 bila je korištena za prijevod “sjedište milosrđa”, što je bio poklopac arke Saveza smješten u Svetinji nad Svetinjama, mjestu gdje je okajanje [pomirenje] bilo izvršeno na narodni Dan pomirenja (usp. Lev 16).

S ovim se pojmom može izaći na kraj na način da ne smanjuje Božje gnušanje prema grijehu, nego potvrđuje Njegov pozitivan iskupljujući stav prema grješnicima. Dobra rasprava pronađena je u *A Man in Christ*, str. 214-224 od Jamesa Stewarta. Jedan način ispunjenja toga je taj da se pojam prevede tako da on odražava Božje djelo u Kristu: “pomirbena žrtva” ili “sa snagom pomirbe”.

Suvremeni engleski prijevodi razlikuju kako razumjeti ove žrtvene pojmove. Pojam “pomirbena žrtva” podrazumijeva da je Isus nadomjestio Božji gnjev (usp. Rim 1:18; 5:9; Ef 5:6; Kol 3:6). Božja svetost ponuđena je za grijeh čovječanstva. S ovim se izlazi na kraj u Isusovoj službi (usp. Rim 3:25; II. Kor 5:21; Heb 2:17).

Neki znanstvenici (tj. C. H. Dodd) osjećaju da poganska (grčka) zamisao (umirivanje gnjeva božanstva) ne bi smjela biti primijenjena na YHWH-u, stoga, oni daju prednost “okajanju” čime Isusova služba izlazi na kraj s krivnjom čovječanstva (usp. Iv 1:29; 3:16) prije Boga i ne Božji gnjev protiv grijeha. Kakogod, oboje su biblijski istinite.

▣ **“za naše grijeh; i ne samo za naše, nego i za *one od* čitavoga svijeta”** Ovo upućuje na moguće od neograničenoga okajanja (usp. 4:14; Iv 1:29; 3:16.17; 12:47; Rim 5:18; I. Tim 4:10; Tit 2:11; Heb 2:9; 7:25). Isus je umro za grijeh i grijeha čitavoga svijeta (usp. Post 3:15). Jedino što čitavi svijet zadržava od biti spašenim nije grijeh, nego nevjera. Međutim, ljudi se moraju odazvati i nastavljati se odazivati vjerom, pokajanjem, poslušnošću, i ustrajnošću!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto Ivan koristi tako mnogo glagola uključujući pet osjetila?
2. Popiši žrtvene pojmove nađene u stihovima 7 i 9.
3. Objasni vjerovanja heretika s kojima se Ivan bori.
4. Kako se stih 9 odnosi na oboje i na gnostike i na vjernike?
5. Opiši i odredi “ispovijed”.

I. IVANOVA 2:3-27

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Krist naš Zastupnik	temelji zajedništva s Njim (1:5-2:2)	poslušnost	Krist naš Pomoćnik	hod u Svjetlu (1:5-2:28)
2:1-6	ispit poznavanja Njega	2:1-2	2:1-2	prvi uvjet: prekinuti s grijehom (1:8-2:3)
	2:3-11	2:3-6	2:3-6	drugi uvjet: držati zapovijedi, posebno onu o ljubavi
nova zapovijed		ljubav jedan za drugoga	nova zapovijed	2:3-11
2:7-14		2:7-11	2:7-8	
	njihovo duhovno stanje	istinski odnos s Bogom u Kristu	2:9-11	treći uvjet: odvajanje iz svijeta
	2:12-14	2:12-14	2:12-13	2:12-17
	ne ljubite svijet	prava procjena svijeta	2:14	
2:15-17	2:15-17	2:15-17	2:15-17	
Antikrist	prijevara zadnjeg časa	odanost istinskoj vjeri	Kristov neprijatelj	četvrti uvjet: biti na straži protiv antikrista
2:18-25	2:18-23	2:18-25	2:18-19	2:18-28
			2:20-21	
	pustite istini prebivati u vama		2:22-23	
	2:24-27		2:24-25	
2:26-27		2:26-27	2:26-27	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak

2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST 2:3-27

- A. Vrlo je teško napraviti nacrt I. Ivanove zbog njenih ponavljanih tema. Doduše, većina komentatora slaže se da poglavlje 2 nastavlja teme poglavlja 1, a to su osobitosti zajedništva s Bogom, oboje pozitivne i negativne.
- B. Postoje sastavne usporednice između poglavlja 1 i 2. Ivan predstavlja poruku u oprečju s krivim tvrdnjama gnostika.

Poglavlje 1

1. ako kažemo. . . (stihovi 6-7)
2. ako kažemo. . . (stihovi 8-9)
3. ako kažemo. . . (stih 10)

Poglavlje 2

1. Tko tvrdi. . . (stihovi 4-5)
2. Tko tvrdi. . . (stih 6)
3. Tko tvrdi. . . (stihovi 8-11).

- C. Ovaj popis nabroja nekoliko provjera ili dokaza koji otkriva istinskog vjernika (2:3-25):
  1. voljnost priznanja grijeha (početno i stalno) (1:5; 2:22)
  2. životni način poslušnosti (2:3-6)
  3. životni način ljubavi (2:7-11)
  4. pobjeda nad zlom (2:12-14)
  5. ostavljanje svijeta (2:15-17)
  6. ustrajnost (2:19)
  7. ispravna doktrina (2:20-24; 4:1-3).
- D. Posebne teološke zamisli (u 2:18-19)
  1. “posljednji čas” (stih 18):
    - a. Ovaj izričaj i slični izričaji, kao “zadnji dani”, upućuju na vremensko razdoblje od Isusova rođenja u Betlehemu do Drugoga dolaska. Kraljevstvo je došlo, ali još nije u potpunosti dovršeno.
    - b. Narod Izraela je tijekom međubiblijskoga razdoblja počeo vjerovati u dva doba, sadašnje doba zla i doba pravednosti najavom Duha, koji je još bio budućnost. Ono što SZ nije jasno otkrio bila su dva dolaska Mesije, prvi kao Spasitelja i drugi kao Dovršitelja. Ova se dva doba preklapaju. Vidi Posebnu temu u 2:17.
    - c. Ovo je metaforička uporaba pojma “čas” (*kairos*) kao neodređeno vremensko razdoblje (usp. Iv 4:21.23; 5:25.28; 16:2).
  2. “Antikrist” (stih 18)
    - a. samo Ivan koristi pojam “Antikrist” (usp. 2:18.22; 4:3; II. Iv 7). Zabilježite da su u 2:18 oba MNOŽINA [antikristi – op.prev.] i JEDNINA [Antikrist – op.prev.] (usp. II. Iv 7):
      - 1) u drugim biblijskim spisima postoje upućivanja na istu osobu na kraju vremena:
        - a) Daniel – “četvrta Zvijer” (usp. 7:7-8.23-26; 9:24-27)
        - b) Isus – “Grozota pustoši” (usp. Mk 13; Mt 24)
        - c) Ivan – “Zvijer izlazi iz mora” (usp. Otk 13)
        - d) Pavao – “Čovjek grijeha” (usp. II. Sol 2).
      - 2) Ivan radi i razlike između eshatološke osobe i ponavljajućeg duha ili stava uvijek prisutnoga u svijetu (usp. 2:18; 4:3; II. Iv 7; Mk 13:6.22; Mt 24:5.24).

- 3) PRIJEDLOG *anti* u grčkome može značiti (1) protiv ili (2) umjesto. Ovo je tako znakovito kao i uporaba i JEDNINE i MNOŽINE u stihu 18. Povijest je puna onih koji su se suprotstavljali Bogu i Njegovu Kristu (uporabi #1):
- Antioh IV. Epifan (mali rog u Dn 8; 11:36-45)
  - Neron i Domicijan (tvrdili su božanstvo ali ne mesijanstvo)
  - ateistički komunizam
  - sekularni humanizam.

Ali ovo se isto tako podudara s onima koji nisu protiv Krista, ali tvrde da su Krist (uporabi #2):

- krivi učitelji u Marku 13:6.22 i Mateju 24:5.24
  - suvremeni vođe kulta
  - Antikrist (Dn 7:8; 9:23-26.24-27; II. Sol 2:3; i Otk 13).
- 4) Kršćani će u svakome dobu iskusiti oboje i krive učitelje koji poriču Krista i krive mesije koji tvrde da su Krist. Međutim, jednog dana, zadnjeg dana, jedno posebno utjelovljenje zla (tj. Antikrist) učinit će oboje!

3. “Prebiva u vama” (stihovi 19.24.27.28):
- najveći suvremeni evanđeoski napor je potreba za osobnom početnom odlukom za pouzdanje/vjeru/povjerenje u Krista, i to je zasigurno istina. Međutim, biblijski naglasak nije na odlukama, nego na učeništvu (usp. Mt 28:19-20).
  - doktrina sigurnosti vjernika mora biti nerazdvojivo povezana s doktrinom o ustrajnosti. Vidi Posebnu temu: Potreba ustrajnosti u Ivanu 8:31. To nije ili/ili mogućnost, nego oboje/i biblijska stvarnost. U stvarnosti “prebivanje” je biblijsko upozorenje (usp. Iv 15)!
drugi odlomci o prebivanju su Matej 10:22; 13:1-9,18-23; Marko 13:13; Ivan 8:31; 15:1-27; I. Korinćanima 15:2; Galaćanima 6:1; Otkrivenje 2:2.7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7. Vidi Posebnu temu: “Prebivanje” u 2:10.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:3-6

³Po ovome znamo da Ga poznajemo, ako držimo Njegove zapovijedi. ⁴Onaj koji kaže: “Ja Ga poznajem”, a ne drži Njegove zapovijedi, lažac je, i istina nije u njemu; ⁵ali tko god drži Njegovu riječ, u njemu se Božja ljubav stvarno usavršila. Po ovome znamo da smo u Njemu: ⁶on tko kaže da prebiva u Njemu morao bi hodati na isti način kao što je On hodao.

2:3 “Po ovome znamo da Ga poznajemo” Doslovice ovo je “mi znamo da Ga poznajemo”. Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA slijeđen PERFEKTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA naglašavajući da kršćani ovih traumatiziranih crkava mogu imati potpunu sigurnost svoga spasenja u svjetlu gnostičkih krivih učitelja.

Riječ “znamo” korištena je u svome hebrejskom smislu osobnoga odnosa (usp. Post 4:1; Jer 1:5) i to je grčki smisao činjenica o nečemu ili nekome. Evanđelje je oboje i Osoba i tijelo istine. Naglasci u ovome izričaju su:

- možemo znati Boga
- možemo znati što On želi za naše živote
- možemo znati da znamo! (usp. 5:13).

Jedno od sigurnosti našega odnosa s Bogom otkriveno je našim djelovanjima i pobudama (usp. Mt 7; Jak; I. Pt). Ovo je ponavljana tema u I. Ivanovoj (usp. 2:3.5; 3:24; 4:13; 5:2.13).

Za “znamo” Ivanova pisanja koriste dva grčka pojma (*ginōskō* i *oida*) često (27 puta u pet poglavlja I. Ivanove) i istoznačno. Izgleda da su semantičke razlike između ovih pojmova u koine grčkom nerazpoznatljive. Izbor je pitanje stila. Također je zanimljivo da Ivan ne koristi pojačani pojam *epiginōskō*.

Ivan piše kako bi ohrabrio vjernike i kako bi pobio herezu. Evanđelje po Ivanu i I. Ivanova koriste pojmove “znamo” više nego ikoja druga Knjiga u NZ-u. I. Ivanova je Knjiga o sigurnosti temeljenoj na poznavanju Evanđelja i primjerenom načinu života ljubavi te poslušnosti (usp. Jakovljevu poslanicu).

▣ **“ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koja znači moguće djelovanje.

▣ **“držimo Njegove zapovijedi”** Zabilježite kondicionalni dio (PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA). Novi savez je bezuvjetan kao Božja ponuda ali uvjetovan kao odaziv čovječanstva u pokajničkoj vjeri i poslušnosti (usp. 2:3-5; 3:22.24; 5:2.3; Iv 8:51-52; 14:15.21.23; 15:10; Otk 2:26; 3:8.10; 12:17; 14:12). Jedan od dokaza istinskoga obraćenja je poslušnost Svjetlu (obojemu i Isusu i Evandelju, usp. Lk 6:46). Čak je i u SZ-u poslušnost bila bolja nego žrtveni obred (usp. I. Sam 15:22; Jer 7:22-23). Poslušnost nam neće donijeti ili osigurati spasenje, ali ona dokazuje spasenje. To nisu temelji (usp. Ef 2:8-9), nego plod (usp. Ef 2:10).

2:4 “Onaj koji kaže” Ovo je tekstualna oznaka za oblik Ivanove oštre pogrde.

▣ **“Ja Ga poznajem”** Ovo je jedna od nekoliko tvrdnja krivih učitelja (usp. 1:6.8.10; 2:4.6.9). To je oštra pogrda (“onaj koji kaže...”) slično Malahiji, Rimljanima, i Jakovu. Krivi su učitelji tvrdili da poznaju (PERFEKT) Boga, ali su pokušali odvojiti spasenje od pobožnog življenja. Oni su odvajali opravdanje od posvećenja. Tvrdili su da imaju nadnaravno (tj. tajno) znanje o Bogu, ali njihov je način života otkrio njihove istinske pobude.

▣ **“a ne drži Njegove zapovijedi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA koji govori o načinu života koji djeluje po navici. Naš način života otkriva naše duhovno usmjerenje (usp. Mt 7). Stih 4 odražava istinu negativno, dok stih 5 odražava istu istinu pozitivno.

▣ **“lažac je”** Ne postoji ništa gore od samovoljne prijevare! Poslušnost je dokaz istinskog obraćenja. Znat ćete ih po njihovom plodu (usp. Mt 7).

Ivan naziva nekoliko religioznih ljudi (učitelje, propovjednike) lašcima (usp. 1:6.10; 2:4.20; 4:20). Oni su religiozni ali nisu u pravome odnosu s Bogom!

2:5 “ali tko god drži Njegovu riječ” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA koji govori o životnome načinu djelovanja po navici. Autori UBS-a u *A Handbook on The Letters of John* (Haas, Jonge, i Swellengrebel) nude o toj grčkoj građi zanimljiv osvrt: “relativna zamjenica s grčkim članom, ‘an’ ili ‘ean’ i naredni glagol koji se nalazi u konjunktivu u 3:17.22; 4:15; 5:15; III. Iv 5. izgleda odražavaju općenite postojeće okolnosti” (str. 40). Poslušnost je ključni vid zavjetne vjere. Ovo je središnja poruka I. Ivanove i Jakovljeve poslanice. Netko ne može reći da poznaje Boga a ipak odbaciti oboje i življenje Riječi i pisanu Riječ načinom života u grijehu (usp. 3:6.9)!

▣ **“u njemu se Božja ljubav stvarno usavršila”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA koji govori o završenome djelovanju (usp. 4:12.17.18). Neizvjesno je, govoreći gramatički, govori li GENITIV o:

1. Božjoj ljubavi za nas (usp. 4:12)
2. našoj ljubavi za Boga (usp. 5:3)
3. samo o Božjoj ljubavi općenito u našim srcima.

Pojam “savršeno” (*telos* usp. 4:12.17.18) znači zrelost, potpunost, ili potpuno opremljen za dodijeljeni zadatak (usp. Ef 4:12), ne bez grijeha (usp. 1:8.10).

▣ **“Po ovome znamo da smo u Njemu”** Ovdje je opet naglasak na sposobnosti vjernika da imaju vjeru pouzdanja u svome odnosu s Bogom. Zamisao našeg bivanja u Njemu (prebivanja – usp. stih 6) ponavljana je tema Ivanovih pisanja (usp. Iv 14:20.23; 15:4-10; 17:21.23.26; I. Iv 2:24-28; 3:6.24; 4:13.16).

2:6 “prebiva” Vidi Posebnu temu u 2:10. NZ također potvrđuje da Otac prebiva u nama (usp. I. Iv 5:20) te da obojica i Otac i Sin prebivaju u nama (usp. Iv 14:23 i 17:21). Zabilježite da čak i u kratkoj rečenici koja naglašava sigurnost postoji potreba za, i s uključenim upozorenjem, “morao bi” (usp. 2:6, PREZENT INFINITIVA, “prebiva u Njemu”). Evandelje je uvjetni Savez s pravima i obvezama!

▣ **“morao bi hodati na isti način kao što je On hodao”** Ovo je još jedan naglasak na “istinsku vjeru” kao način života vjere (usp. Jak 2:14-26). Vjera nije samo odluka, nego neprekinuti osobni odnos s Isusom koji prirodno proizlazi iz dnevnoga Kristo-sličnog življenja. Vječni život ima vidljive osobine! Ovo je usporednica s 1:7. Cilj kršćanstva nije jedino Nebo kad umremo, nego Kristo-sličnost sada (usp. Rim 8:29-30; II. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; I. Sol 3:13; 4:3; I. Pt 1:15)! Mi smo

spašeni kako bismo služili. Mi smo poslani na životni zadatak kao što je On bio poslan na životni zadatak. Kao što je On položio Svoj život za druge, tako i mi, sebe moramo vidjeti kao sluge (usp. I. Iv 3:16).

“On” je doslovno “Onaj”, što je u Ivanovim pisanjima općeniti idiom za “Isusa” (usp. Iv 2:21; 19:35; I. Iv 2:6; 3:3.5.7.16; 4:17). Često se koristio na ponižavajući način (usp. Iv 7:11; 9:12.28; 19:21).

Ako “Onaj” upućuje na Isusa, onda na koga upućuje “u Njemu” u 6a? Ivan često koristi namjerne dvoznačnosti. Mogao bi upućivati na Oca (usp. Iv 15:1-2.9-10) ili na Sina (usp. Iv 15:4-6). Ova ista dvoznačnost može biti slikovito prikazana u “Sveti” u stihu 20.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:7-11

⁷Ljubljeni, ne pišem vam novu zapovijed, nego staru zapovijed koju ste imali od početka; stara zapovijed je riječ koju ste čuli. ⁸U drugu ruku, pišem vam novu zapovijed, koja je istinita u Njemu i u vama, jer tama prolazi a istinsko Svjetlo već svijetli. ⁹Onaj tko kaže da je u Svjetlu a ipak mrzi svoga brata sve je dosad u tami. ¹⁰Onaj tko ljubi svoga brata prebiva u Svjetlu i nema razloga za spoticanje u njemu. ¹¹Ali onaj tko mrzi svoga brata je u tami i hoda u tami, i ne zna kamo ide zato jer mu je tama zaslijepila njegove oči.

2:7 “Ljubljeni” Ivan često svoje čitatelje naziva nježnim pojmovima (usp. 2:1). Ovaj je pojam bio uobičajeno korišten od Oca kako bi uputio na Isusa prilikom Njegova krštenja (usp. Mt 3:17) i kod preobraženja (usp. Mt 17:5). To je u Ivanovim pismima općenita oznaka za spašene (usp. 3:2.21; 4:1.7.11; i III. Iv 1.2.5.11).

Textus Receptus ima “braću” (MSS K, L, NKJV), ali I. Ivanova koristi ovo jedino u 3:13. “Ljubljeni” je poduprto od uncijalnih grčkih rukopisa (Ⲱ, A, B, C, P, i Vulgate, Peshitte, koptske, i armenijske verzije - vidi Bruce Metzger, *A Textual Commentary On the Greek New Testament*, str. 708).

▣ **“ne pišem vam novu zapovijed, nego staru zapovijed”** Ovo je osobitost Ivanovih pisanja (usp. Iv 13:34; 15:12.17). Zapovijed nije bila nova glede vremenskih pojmova, nego nova glede kakvoće. Vjernicima je zapovjedbno neka ljube jedni druge kao što je Isus ljubio njih (usp. Iv 13:34).

“Stara zapovijed” može se razumjeti na dva načina:

1. Mojsijev zakon (tj. Lev 19:18)
2. Isusova učenja zabilježena u Evandjelju po Ivanu (tj. Iv 13:34; 15:12.17).

▣ **“staru zapovijed”** U 2:3 riječ “zapovijed” je MNOŽINA, ali ovdje je JEDNINA. Izgleda kako ovo podrazumijeva ljubav koja ispunjava sve ostale zapovijedi (usp. Gal 5:22; I. Kor 13:13). Ljubav je evandeoski nalog.

▣ **“koju ste imali od početka”** Ovo je IMPERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji upućuje na prve slušatelje ohrabrene porukom Evandjelja (usp. stih 24; 1:1; 3:11; II. Iv 5-6).

▣ **“ste čuli”** Textus Receptus dodaje izričaj “od početka” (korišten u prijašnjem dijelu stiha).

2:8 “koja je istinita u Njemu” Gramatički rod ove ZAMJENICE mijenja se od ŽENSKOGA RODA u stihu 7, koji obuhvaća “zapovijed”, u NEUTRALNI ROD, koji naslovljava čitavo Evandjelje. Slična promjena u ZAMJENICU nađena je u Efežanima 2:8-9.

▣ **“tama prolazi”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA INDIKATIVA (prema A.T. Robertsonovu u *Word Pictures in the New Testament*, str. 212). Za one koji poznaju Boga u Kristu, novo doba je svanulo i nastavlja svitati u njihovim srcima i umovima (tj. ostvarena eshatologija).

▣ **“istinsko Svjetlo već svijetli”** Isus je svjetlo svijeta (usp. Iv 1:4-5.9; 8:12), što je biblijska metafora za istinu, otkrivenje, i moralnu čistoću. Vidi bilješku u 1:5 i 1:7. Novo doba je svanulo!

2:9 “ipak mrzi svoga brata” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA koji govori o ustaljenome stavu koji traje. Mržnja je dokaz tame (usp. Mt 5:21-26).

2:10 “Onaj tko ljubi svoga brata prebiva u Svjetlu” GLAGOLI u PREZENTU prevladavaju ovim okvirom. Ljubav je dokaz vjernikova spasenja te osobnog odnosa i spoznaje istine i svjetla. Ovo je ta nova, a ipak stara zapovijed (usp. 3:11.24; 4:7.11.21).

POSEBNA TEMA: “PREBIVANJE” U IVANOVIM PISANJIMA

Evangelje po Ivanu opisuje poseban odnos između Boga Oca i Sina Isusa. To je uzajamna prisnost temeljena na podložnosti i jednakosti. Kroz Evangelje, Isus govori ono što čuje da govori Otac, On čini ono što vidi da Otac čini. Isus ne djeluje po Svome vlastitome, nego prema Očevoj volji.

Ovo prisno zajedništvo i služenje postavlja uzorak za međusobni odnos između Isusa i Njegovih sljedbenika. To prisno udruživanje nije bilo upijanje pojedinca (kao u istočnjačkom misticizmu), nego etički, moralan način života oponašanja. Zajedništvo je bilo (1) spoznajno (pogled na svijet Evangelja kao Riječi Božje); (2) razumsko (Isus je bio Božji obećani Mesija u koga će se moći pouzdati i na koga se osloniti; i (3) etičko (Njegova narav umnožava se u pobožnim vjernicima).

Isus je savršen čovjek, pravi Izraelac, mjerilo ljudskosti. On otkriva ono što je Adam morao biti, i što je mogao biti (govoreći po ljudski). Isus je konačna “Božja slika”. On je obnovio palu sliku u čovječanstvu (1) otkrivajući Boga; (2) radeći za našu korist (nadomjesno pomirenje); i (3) osiguravajući ljudima primjer za slijediti. Pojam “prebivanje” (*menō*) odražava cilj Kristo-sličnosti (usp. Rim 8:29), obnovu Palih (usp. Post 3).

Ovo ponovno sastajanje Boga i Njegova konačnog stvorenja, čovječanstva, u svrhu zajedništva je od apostola Pavla “u Kristu” i od apostola Ivana “prebiva u Meni”.

Zabilježite Ivanovu uporabu:

1. prebivanje između Oca i Sina:
  - a. Otac u Sinu (Iv 10:38; 14:10.11.20; 17:21.23)
  - b. Sin u Ocu (Iv 10:38; 14:10.11.20; 17:21)
2. prebivanje između Božanstva i vjernika:
  - a. Otac u vjerniku (Iv 14:20.23; I. Iv 3:24; 4:12-13.15)
  - b. vjernik u Ocu (Iv 14:20.23; 17:21; I. Iv 2:24.27; 4:13.16)
  - c. Sin u vjerniku (Iv 6:56; 14:20.23; 15:4.5; 17:21.23)
  - d. vjernik u Sinu (Iv 6:56; 14:20.23; 15:4.5.7; I. Iv 2:6.24.27.28)
3. drugi dijelovi prebivanja (pozitivni):
  - a. Riječ Božja:
    - 1) negativno (Iv 5:38; 8:37; I. Iv 1:10; II. Iv 9)
    - 2) pozitivno (Iv 8:31; 15:2; I. Iv 2:14.24; II. Iv 9)
  - b. Božja ljubav (Iv 15:9-10; 17:26; I. Iv 3:17; 4:16)
  - c. Božji Duh:
    - 1) na Sinu (Iv 1:32)
    - 2) u vjerniku (Iv 14:17)
  - d. poslušnost je prebivanje (Iv 15:10; I. Iv 3:24)
  - e. ljubav je prebivanje u svjetlu (I. Iv 2:10)
  - f. vršenje Božje volje je prebivanje (I. Iv 2:17)
  - g. neprekinuto prebiva (I. Iv 2:27)
  - h. istina prebiva (II. Iv 2)
  - i. Sin prebiva (Iv 8:35; 12:34)
4. drugi dijelovi prebivanja (negativni):
  - a. Božji gnjev prebiva (Iv 3:36)
  - b. prebivati u tami (Iv 12:46)
  - c. odbaciti. . . izgorjeti (ne prebivanje) (Iv 15:6)
  - d. grijehenje (ne prebivanje) (I. Iv 3:6)
  - e. ne ljubiti (ne prebivanje) (I. Iv 3:14)
  - f. ne ubojica (ne prebivanje vječnoga života) (I. Iv 3:15)
  - g. u smrti (I. Iv 3:14).

NASB, NKJV

“i nema razloga za spoticanje u njemu”

NRSV

“u takvoj osobi nema uzroka za spoticanje”

TEV

“nema ničega u nama što će uzrokovati nekome drugome da griješi”

NJB

“nema ničega u njemu da ga učinili otpalim”

Postoje dva moguća prijevoda ovoga stiha:

1. vjernik koji hoda u ljubavi neće se osobno spoticati (usp. stih 11)
2. vjernik koji hoda u ljubavi neće uzrokovati drugima da se spotiču (usp. Mt 18:6; Rim 14:13; I. Kor 8:13).

Oboje je istina! Evanđelje koristi vjernicima i ostalima (i drugim vjernicima i izgubljenima).

U SZ-u “spoticanje” je oprečno vjeri (stoji sigurno na nogama, čvrst stav). Božja volja i zapovijedi bili su slikovito prikazani jasnom stazom ili putom. To je kako “hoda” može biti metafora za način života.

Vidi Posebnu temu: Povjerenje, pouzdanje, vjera i vjernost u SZ-u u Ivanu 1:14.

2:11 “Ali onaj tko mrzi svoga brata je u tami i hoda u tami” Postoji PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA (mrzi) slijeđenog PREZENTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA (hoda). Mržnja je znak nevjere (usp. 3:15; 4:20). Svjetlo i tama, ljubav i mržnja ne mogu postojati u istoj osobi. Ovo je posebnost Ivanovih crnih ili bijelih izjava. On izražava uzor! Često se, doduše, vjernici spotiču s predrasudom, ne-ljubavlju, i nemarom! Evanđelje donosi oboje i trenutačnu promjenu i promjenu koja napreduje.

▣ **“tama (je) zaslijepila njegove oči”** Ovo može upućivati ili na vjernikovu preostalu narav grijeha (usp. II. Pt1:5-9), ili djelovanja Sotone (usp. II. Kor 4:4). Postoje tri neprijatelja čovječanstva: (1) pali sustav svijeta; (2) osobni anđeoski zavodnik, Sotona; i (3) naša vlastita pala, Adamova narav (usp. Ef 2:2-3.16; Jak 4).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:12-14

¹²Pišem vama, dječice, jer su vam vaši grijesi bili oprosteni zbog Njegova imena. ¹³Pišem vama, očevi, jer vi poznate Njega koji je bio od početka. Pišem vama, mladići, jer ste nadvladali Zloga. ¹⁴Pišem vama, djeco, jer poznajete Oca. Pisao sam vama, očevi, jer vi poznate Njega koji je bio od početka. Pisao sam vama, mladići, jer ste jaki, i Riječ Božja prebiva u vama, i vi ste nadvladali Zloga.

2:12-14 Svi su GLAGOLI u ovim stihovima (osim “pišem” [NASB 1970], “pisao sam” [NASB 1995], UBS⁴ daje mogućnost ocjene “A” [izvjesno]) PERFEKT, koji govori o djelovanju u prošlosti a ishod je neprekidno stanje bivanja. Kao što je prijašnji okvir bio usmjeren krivim učiteljima, ovaj je okvir upućen vjerniku. Postoje tri različita naslova dana vjernicima: “dječica”, “očevi”, i “mladići”. Taj odlomak ne uklapa se glatko u okvir dokaza životnoga načina sigurnosti. Moguće je da se ne bavimo s tri skupine ali doslovni uzorak opisuje postavljeni uvjet svim kršćanima.

Postoje popisane četiri stvari koje vjernici znaju:

1. da su im njihovi grijesi oprosteni (stih 12)
2. da su kroz Krista prevladali zlo (stih 13)
3. da oni “znaju” kako imaju zajedništvo s obojicom i s Ocem (stih 14) i Sinom (stihovi 13-14)
4. da su jaki u Riječi Božjoj (stih 15).

Ovaj je popis izražen gramatički u (1) izričaju “pišem vam” i (2) šest *hoti* (jer) KRATKIH REČENICA.

▣ **2:12 “jer su vam vaši grijesi bili oprosteni zbog Njegova imena”** Isusova služba je jedina nada čovječanstva za oprostjenje (PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA). Prema hebrejskome razumijevanju, ime odgovara naravi i osobnosti (usp. 3:23; III. Iv 7; Rim 10:9-13; Fil 2:6-11).

Postoji niz od šest *hoti* KRATKIH REČENICA u stihovima 12-14. One mogu biti KRATKE REČENICE SVRHE (NASB, NRSV, NJB, “jer”) ili jednostavno doslovni način uvoda činjeničnih izjava (NET, “da”).

2:13 “Njega koji je bio od početka” ZAMJENICE u I. Ivanovoj su dvosmislene i mogu upućivati na Boga Oca ili Boga Sina. U okviru ova jedna upućuje na Isusa. To je izjava o pred-egzistenciji i, time, Njegovom Božanstvu (usp. Iv 1:1.15; 3:13; 8:48-59; 17:5.24; II. Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Heb 1:3).

▣ **“vi ste nadvladali”** Ovo je ponovljeno obećanje i upozorenje u I. Ivanovoj (usp. 2:14; 4:4, 5:4-5, 18-19). To je izraženo u PERFEKTU AKTIVNOGA INDIKATIVA koji govori o vrhuncu postupka. Ovdje opet, Ivan piše u crnim i bijelim pojmovima (ova ostvarena eshatološka pobjeda tako je podsjećajuća na Evanđelje po Ivanu). Vjernici su pobjednici, pa ipak zbog “gotovo ali ne još” napetosti Kraljevstva Božjeg, oni se još uvijek bore s grijehom, kušnjom, progonima, i smrću.

▣ **“Zloga”** Ovo je usmjeravanje na Sotonu, koji je ponovno spomenut u stihu 14. Stihovi 13 i 14 su usporednice. Vidi Posebnu temu u Ivanu 12:31.

▣ **“jer poznajete Oca”** Biblijska zamisao “poznajete” uključuje hebrejsko značenje prisnoga osobnog odnosa (usp. Post 4:1; Jer 1:5) i grčku zamisao “uzrokovati činjenice”. Evanđelje je oboje i Osoba za dobrodošlicu (Isus), poruka (doktrina) za prihvaćanje i djelovanje, te život da živi.

POSEBNA TEMA: ZNATI/POZNATI (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac)

Hebrejska riječ “znati” (BDB 393) ima nekoliko značenja (semantička polja) u *Qal*:

1. razumjeti dobro i zlo – Postanak 3:22; Ponovljeni zakon 1:39; Izaija 7:14-15; Jona 4:11
2. znati razumijevajući – Ponovljeni zakon 9:2.3.6; 18:21
3. znati iskustveno – Ponovljeni zakon 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Jošua 23:14
4. procijeniti – Ponovljeni zakon 4:39; 11:2; 29:16
5. poznati osobno:
  - a. osobu – Postanak 29:5; Izlazak 1:8; Ponovljeni zakon 22:2; 33:9
  - b. boga – Ponovljeni zakon 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
  - c. YHWH-u – Ponovljeni zakon 4:35.39; 7:9; 29:6; Izaija 1:3; 56:10-11
  - d. seksualno – Postanak 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. učiti vještine ili znanje – Izaija 29:11.12; Amos 5:16
7. biti mudar – Ponovljeni zakon 29:4; Izreke 1:2; 4:1; Izaija 29:24
8. Božje poznavanje:
  - a. Mojsija – Ponovljeni zakon 34:10
  - b. Izraela – Ponovljeni zakon 31:21.27.29.

2:14 “(vi) ste jaki” Zabilježite da je njihova snaga temeljena na prebivanju Riječi Božje. Ovo je slično Pavlovim podsjećanjima u Efežanima 6:10-18. Prebivajuća Riječ je Evanđelje. To je oboje i pojmovno i osobno, Bog je potaknuo i osobno je primljen, oboje i odluka i učenje, oboje istina i pouzdanost.

▣ **“Riječ Božja prebiva u vama”** Ovo personificira [utjelovljuje – op.prev.] zamisao Riječi Božje (Evanđelje, usp. stih 24). Ovo je smjeran na Ivana 15. U negativnom je smislu korišteno u Ivanu 5:38 i 8:37.

▣ **“vi ste nadvladali Zloga”** Ovo je naglasak na ustrajnosti istinski svetih. Ponovno je nađen u stihovima 17.19.24.27.28; 5:18; i II. Iv 9. Doktrina o sigurnosti vjernika mora biti uravnotežena istinom da će oni koji su stvarno iskupljeni izdržati do kraja (usp. Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21). Vidi Posebnu temu: Potreba ustrajnosti u Ivanu 8:31. To ne podrazumijeva bezgrješnost sada, iako je to teorijski moguće u Kristovu dovršenom djelu (usp. Rim 6).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:15-17

¹⁵Nemojte ljubiti svijeta niti stvari u svijetu. Ako netko ljubi svijet, ljubav Očeva nije u njemu. ¹⁶Jer sve što je u svijetu, požuda tijela i požuda očiju i oholi ponos života, nije od Oca, nego od svijeta. ¹⁷Svijet prolazi, i njegova požuda isto tako; ali tko čini volju Božju živi zauvijek.

2:15 “Nemojte ljubiti” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, koji znači zaustaviti djelo koje je već u napretku. Ljubav svijeta bila je osobina jedne skupine gnostičkih krivih učitelja.

▣ **“svijet”** U NZ-u ovaj je pojam korišten u dva različita značenja: (1) fizički planet i/ili stvoreni svemir (usp. Iv 3:16; 16:33; I. Iv 4:14) i (2) ljudsko društvo uređeno i djelatno odvojeno od Boga (usp. I. Iv 2:15-17; 3:1.13; 4:45; 5:4-5.19). Prvo upućuje na početno fizičko Stvorenje (usp. Post 1 – 2) a drugo na palo Stvorenje (usp. Post 3). Vidi Posebnu temu: *Kosmos* u 14:17.

POSEBNA TEMA: LJUDSKA VLADA

I. UVOD

- A. Odredba – Vladu je društvo samo uredilo kako bi osiguralo i zaštitilo sjetilne potrebe (tj. Post 4 i 11). Ljudi su društvena bića (čak prije Pada – usp. Post 2:18). Obitelji, plemena, narodi daju nam zajednicu.
- B. Svrha – Bog je želio da red ima prednost pred anarhijom.
  - 1. Mojsijevo zakonodavstvo, posebno Dekalog, Božja je volja za čovječanstvo u zajednici. Ono daje ravnotežu slavljenju i životu.
  - 2. Oblik ili ustroj vlade nisu zastupljeni u Pismu, iako je drevni izraelski teokracijski oblik primljen s Neba. Niti demokracija ni kapitalizam nije biblijska istina. Kršćani moraju djelovati primjereno u bilo kakvome sustavu vlade da nađu sebe. Svrha kršćanina je evangelizacija i služba, ne revolucija. Sve vlade su prolazne!
- C. Podrijetlo ljudske vlade
  - 1. Rimski katolicizam potvrdio je da je ljudska vlada prirodna potreba, čak prije Pada. Izgleda da je Aristotel imao prvo uvjerenje ove pretpostavke. On kaže: “čovjek je politička Životinja” i time je mislio da vlada “postoji za promicanje dobrog života”.
  - 2. Protestantizam, poglavito Martin Luther, potvrdio je da je ljudska vlada tijesno povezana s Padom. On to naziva “Kraljevstvo Božje lijeve ruke”. On je rekao da “Božji način nadzora lošeg čovjeka je staviti lošega čovjeka pod nadzor”.
  - 3. Karl Marx tvrdio je da je vlada značajna za nekolicinu elite koja drži mase pod nadzorom. Za njega, vlada i religija igraju istu ulogu.

II. BIBLIJSKA GRAĐA

- A. Stari zavjet
  - 1. Izrael je uzorak koji će se koristiti u Nebu. U drevnome Izraelu Kralj je bio YHWH. Teokracija je pojam korišten za opis Božje izravne vladavine (usp. I. Sam 8:4-9).
  - 2. Božja suverenost u ljudskoj vladi može biti jasno vidljiva u Njegovu postavljanju:
    - a. svih kraljeva, Daniel 2:21; 4:17.24-25
    - b. mesijanske vladavine, Daniel 2:44-45
    - c. Nebukadnezara (neo-Babilon), Jeremija 27:6; Daniel 5:28
    - d. Kira II. (Perzijskog), II. Kraljevima 36:22; Ezra 1:1; Izaija 44:28; 45:1
  - 3. Božji ljudi moraju biti pokorni i puni poštovanja čak i prema nesposobnim i osvajačkim vladama:
    - a. Daniel 1 – 4, Nebukadnezar [Nabukodonozor] (neo-Babilon)
    - b. Daniel 5, Baltazar (neo-Babilon)
    - c. Daniel 6, Darije (Perzija)
    - d. Ezra i Nehemija (Perzija)
  - 4. Obnovljena Jud(ej)a morala je moliti za Kira i njegove nasljednike
    - a. Ezra 6:10; 7:23
    - b. Židovi su morali moliti za građansku vlast, Mišna, Avot. 3:2
- B. Novi zavjet
  - 1. Isus je pokazao poštovanje prema ljudskim vlastima
    - a. Matej 17:24-27; On je platio hramski porez (religijske i građanske vlasti zamišljene su kao jedno, usp. I. Pt 2:17)

- b. Matej 22:15-22; Marko 12:13-17; Luka 20:20-26, On je zastupao pravo na rimski porez i pri tom rimsku građansku vlast
- c. Ivan 19:11, Bog dozvoljava građansku vlast
- 2. Pavlove riječi odnose se na ljudske vlasti
  - a. Rimljanima 13:1-5, vjernici se moraju podložiti ljudskim vlastima jer su one postavljene od Boga
  - b. Rimljanima 13:6-7, vjernici moraju platiti porez i poštivati građanske vlasti
  - c. I. Timoteju 2:1-3, vjernici moraju moliti za građanske vlasti
  - d. Tit 3:1, vjernici moraju biti podložni građanskim vlastima
- 3. Petrove riječi odnose se na ljudske vlasti
  - a. Djela 4:1-31; 5:29, Petar i Ivan pred Sanhedrinom (ovo pokazuje biblijski presedan za građansku neposlušnost)
  - b. I. Petrova 2:13-17, vjernici se moraju podložiti građanskim vlastima za dobro društva i za evangelizaciju
- 4. Ivanove riječi odnose se na ljudske vlasti
  - a. Otkrivenje 17, bludnica Babilon predstavlja ljudsku vlast uređenu i djelatnu odvojeno od Boga
  - b. Otkrivenje 18, bludnica Babilon je bila uništena

III. ZAKLJUČAK

- A. Ljudska vlada (u palome svijetu) određena je od Boga. Ovo nije “Božansko pravo Kralja”, nego Božanski zadatak vlade. Nijedan oblik nije zastupan iznad drugoga.
- B. Za vjernike je religijska dužnost slušati i moliti za građansku vlast.
- C. Za vjernike je primjereno podupirati ljudsku vlast davanjima s primjerenim stavom poštovanja.
- D. Ljudska vlast je za svrhu građanskoga reda. Oni su Božji sluga za taj zadatak.
- E. Ljudska vlast nije konačna. Ona je ograničena u svojoj ovlasti. Vjernici moraju djelovati zbog svoje mirne savjesti u odbacivanju građanske vlasti kad ona prekorači svoje Božanski određene granice. Kao što je Augustin potvrdio u *The City of God*, mi smo građani dvije kraljevine, jedne privremene i jedne vječne (usp. Fil 3:20). Odgovornosti imamo u oboje, ali Božje kraljevstvo je konačno! U našoj odgovornosti prema Bogu postoji i pojedinačno i zajedničko žarište.
- F. Mi moramo ohrabriti vjernike u demokratskom sustavu da djelatno sudjeluju u postupcima vlade i primjenjuju, ako je moguće, učenja Pisma.
- G. Obračenje pojedinca mora prethoditi društvenoj promjeni. Ne postoji stvarna trajna eshatološka nada u vladi. Sve su ljudske vlasti, iako željene i korištene od Boga, grješni izražaji ljudske uredbe odvojene od Boga. Ova zamisao izražena je Ivanovskom uporabom pojma “svijet” (tj. I. Iv 2:15-17).

▣ **“niti stvari u svijetu”** Ovo izgleda upućuje na ljubav prema materijalnim predmetima (usp. stih 16) ili stvarima koje svijet ima za ponuditi: moć, ugled, utjecaj, itd. (usp. Rim 12:2; Jak 1:27). Ovaj pali svjetski sustav pokušava zadovoljiti sve potrebe čovječanstva odvojeno od Boga. On gradi život na takav način da se ljudima čini kako su neovisni. Institucije kojima smo svi zahvalni mogu postati idolatrijske kad dopuštaju neovisnost od Boga. Primjeri uključuju: (1) ljudski sustavi vlade; (2) ljudski obrazovni sustavi; (3) ljudski gospodarstveni sustavi; (4) zdravstveni sustavi, itd.

Kao što je Augustin tako dobro rekao: “čovjek ima Bogom-oblikovanu rupu” u svome životu. Mi pokušavamo ispuniti tu rupu zemaljskim stvarima, ali mir i ispunjenje možemo naći samo u Njemu! Neovisnost je prokletstvo Edena!

▣ **“Ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Što volimo je dokaz onoga čiji mi jesmo ...Božji ili Sotonini.

2:16 “požuda tijela” Ovo upućuje na samo-tražeći stav paloga čovječanstva (usp. Gal 5:16-21; Ef 2:3; I. Pt 2:11). Vidi Posebnu temu: Tijelo (*sarx*) u Ivanu 1:14.

▣ **“požuda očiju”** Židovi su prepoznali da su oči prozori duše. Grijeh počinje u misaonom životu i izlazi na svoj način kako bi djelovao. Jednom razvijeno djelo u načinu života prevladava (npr. Iv 19:13).

▣ **“i oholi ponos života”** Ovo upućuje na ljudski ponos odvojen od Boga (tj. ljudsko povjerenje u vlastite izvore). U *The Jerome Bible Commentary*, tom II., Raymond Brown, obnovljeni katolički Ivanovski znanstvenik, o izričaju kaže:

“Doduše, *alazoneia*, nađena i u Jakovu 4:16, ima djelatnije značenje nego puki ponos: on označava bahatost, hvastavost, uvjerenje o samo-dostatnosti” (str. 408).

Pojam život je *bios* koji upućuje na zemaljski, fizički, privremeni život na ovoj planeti (kojeg čovječanstvo dijeli s biljkama i životinjama, usp. I. Iv 3:17). Ove osobitosti opisuju obje skupine gnostičke krive učitelje i ne-nanovo rođeno palo čovječanstvo. Pomozi nam Bože, one isto tako opisuju nezrele kršćane!

▣ **“nije od Oca, nego od svijeta”** Postoje dva razloga zašto kršćani ne moraju ljubiti svijet:

1. ta ljubav nije od Oca (usp. stih 16)
2. svijet prolazi (usp. stih 17).

2:17 “Svijet prolazi” Ovo je PREZENT SREDNJEGA INDIKATIVA (usp. 2:8). To se odnosi na židovska dva doba. Novo i dovršeno doba dolazi; staro doba grijeha i pobune je prošlo (usp. Rim 8:18-25).

POSEBNA TEMA: OVO DOBA I DOLAZEĆE DOBA

SZ-ni proroci vidjeli su budućnost kao širenje sadašnjosti. Za njih budućnost će biti obnova zemljopisnog Izraela. Međutim, čak su i oni to vidjeli kao novi dan (usp. Iz 65:17; 66:22). Neprestanim upornim odbijanjem YHWH od Abrahamovih potomaka (čak nakon progonstva) u židovskoj se međuzavjetnoj apokaliptičkoj književnosti razvio nov obrazac (tj. I. Henokova, IV. Ezrina, II. Baruhova). Ova su pisanja počela činiti razliku između dva doba: sadašnje zlo doba pod vlašću Sotone i dolazeće doba pravednosti pod vlašću Duha i ustoličeno od strane Mesije (često energičan ratnik).

U ovome području teologije (eshatologije) postoji očit razvoj. Teolozi to nazivaju “napredujuće otkrivenje”. NZ potvrđuje ovu novu kozmičku stvarnost dva doba (tj. vremenski dualizam).

<u>Isus</u>	<u>Pavao</u>	<u>Hebrejima</u>
Matej 12:32	Rimljanima 12:2	1:2
Matej 13:22 i 29	I. Korinćanima 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
Marko 10:30	II. Korinćanima 4:4	11:3
Luka 16:8	Galaćanima 1:4	
Luka 18:30	Efežanima 1:21; 2:1.7; 6:12	
Luka 20:34-35	I. Timoteju 6:17	
	II. Timoteju 4:10	
	Titu 2:12	

U NZ-noj teologiji ova su se dva židovska doba preklapala zbog neočekivanoga i previđenog pretkazanja dva dolaska Mesije. Isusovo utjelovljenje ispunilo je SZ-na proročanstva o ustoličenju novoga doba (Dn 2:44-45). Doduše, SZ također je vidio Njegov dolazak kao Suca i Osvajača [Pobjednika], ipak On je prvo došao kao Pateći Sluga (usp. Iz 53; Zah 12:10), ponizan i krotak (usp. Zah 9:9). On će se vratiti u sili kao što je SZ pretkazao (usp. Otk 19). Ta dva stanja ispunjavaju uvjetovanost da Kraljevstvo bude prisutno (ustoličeno), ali u budućnosti (ne dovršeno u potpunosti). Ovo je NZ-na napetost gotovo, ali ne još!

▣ **“ali tko čini volju Božju živi zauvijek”** Zabilježite kako je vječni život (tj. doslovno “prebiva u dobu”) povezan s ljubećim načinom života, ne samo preko ispovijedanja vjere (usp. Mt 25:31-46; Jak 2:14-26). Vidi Posebnu temu o volji Božjoj u Ivanu 4:34.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:18-25

¹⁸Djeco, zadnji je čas; i kao što ste čuli da Antikrist dolazi, čak i sad su se pojavili mnogi antikristi; po tome znamo da je zadnji čas. ¹⁹Oni iziđoše od nas, ali oni ne bijahu stvarno od nas; jer da su bili od nas, ostali bi s nama; ali oni iziđoše, tako da bi moglo biti pokazano da oni nisu od nas. ²⁰Ali vi imate pomazanje od Svetog, i sve znate. ²¹Nisam

vam pisao zato jer ne znate istinu, nego zato jer je znate, i zato jer nema laži od istine. ²²Tko je lažac ako ne on tko poriče da Isus jeste Krist? Ovo je Antikrist, on tko zaniječe Oca i Sina. ²³Tko god zaniječe Sina nema Oca; on tko priznaje Sina ima i Oca. ²⁴Isto tako za vas, pustite neka prebiva u vama ono što ste čuli od početka. Ako ono što ste čuli od početka prebiva u vama, vi ćete isto tako prebivati u Sinu i u Ocu. ²⁵Ovo je obećanje koje nam je dao On Sâm: vječni život.

2:18 “Djeco” Vidi bilješku u 2:1.

▣ “**zadnji je čas**” Doslovno je to “zadnji čas” bez ČLANA (nađeno jedino ovdje). Kao “zadnji dani”, ovo je jedan od izričaja korišten u NZ-u za opis Drugoga dolaska Isusa Krista (usp. Iv 6:39-40.44). Ovo je važan okvir u Ivanu jer su u današnje vrijeme tako mnogi tumači bili pod utjecajem C.H. Doddove “ostvarene eshatologije” (najveća dogma amilenijanizma). Zasiurno je istina da Ivan jedinstveno i snažno uči da je Kraljevstvo Božje došlo u Isusu. Doduše, ovaj tekst otkriva da postoji i buduće dovršenje (događaja ili razdoblja). Oboje su istiniti. Ovo je još jedan izričaj napetosti NZ-a (paradoks) između “gotovo ali ne još” (tj. “dolazi”) između dva židovska doba, koja se sad preklapaju u vremenu.

▣ “**Antikrist .... antikristi**” Ovaj jedan i drugi opisni izričaj je JEDNINA i MNOŽINA; nijedan pojam nema ČLANA (slijedeći MSS α^* , B, C). U NZ-u jedino Ivan koristi taj pojam (usp. 2:18.22; 4:3; II. Iv 7). Vidi punu bilješku u Uvidi u tekst 2:3-27, D.

▣ “**dolazi**” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent – koji ima pasivni oblik s aktivnim značenjem – op.prev.) INDIKATIVA. U koine grčkom neki oblici grčkih GLAGOLA nisu u uporabi i drugi oblici preuzimaju njihovu ulogu. Deponent GLAGOLI su SREDNJEGA ili PASIVNOGA STANJA u obliku, ali prevedeni su kao AKTIVNO STANJE u značenju. Ovdje je PREZENT korišten kako bi izrazio određeni budući događaj. Antikrist, JEDNINA, dolazi i mnogi krivi učitelji ili krivi mesije slični njemu već su se pojavili (antikristi).

Samo je teološki moguće budući da Sotona ne zna vrijeme Kristova povratka, da je on već neke pripremio za zauzimanje mjesta svjetskoga vođe u svakome mogućem trenutku.

▣ “**pojavi se**” Ovo je PERFECT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Duh “anti”-Krista već je prisutan i djelotvoran u palome svijetu (tj. krivi učitelji), ipak to je još uvijek buduće očitovanje. Neki tumači ovo razumiju kao smjertanje na Rimsko Carstvo Ivanovog vremena, dok ostali ovo vide kao buduće Svjetsko Carstvo zadnjeg dana. Prema mnogim shvaćanjima, ono je oboje! Zadnji čas bio je ustoličen kod utjelovljenja i trajat će do dovršetka (Kristova drugog dolaska).

2:19 “**Oni izidoše od nas, ali oni ne bijahu stvarno od nas**” Ovo je savršen primjer krivog učenja i krivih ispovijedanja u vidljivoj crkvi (usp. Mt 7:21-23; 13:1-9.18-23.24-30). Njihov manjak istine, ljubavi, i ustrajnosti dokazi su da oni nisu vjernici. Hereza uvijek dolazi iznutra!

Autor I. Ivanove vrlo je pozoran u svome izboru GLAGOLSKIH VREMENA. Stih 19 izražava:

1. krivi učitelji ostaviše (AORIST)
2. oni nikad ne bijahu istinski dio (IMPERFEKT)
3. ako bi oni bili dio oni ne bi otišli (DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE s PLUSKVAMPERFEKTOM).

Vidi Posebnu temu: Apostazija u Ivanu 17:12.

▣ “**ako**” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji je nazvan oprečno činjenici. Trebalo bi biti prevedeno: “Ako su oni pripadali nama, što nisu, onda bi oni morali ostati s nama, što nisu.”

▣ “**ostali bi s nama**” Ovo je PLUSKVAMPERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji govori o dovršenome djelovanju u prošlome vremenu. To je jedno od nekoliko upućivanja na doktrinu o ustrajnosti (usp. stihove 24.27.28). Istinska vjera ostaje i rodi plod (usp. Mt 13:1-23). Vidi Posebnu temu u Ivanu 8:31.

2:20 “**vi imate pomazanje od Svetog**” “Vi” je MNOŽINA koja je naglašena u grčkome tekstu u suprotnosti prema onima koji su ostavili zajedništvo kršćana. Moguće da su gnostici bili pod utjecajem istočnjačkih “misterijskih” religija i dobili posebno pomazanje koje donosi znanje i poistovjećivanje s božanstvom. Ivan potvrđuje da su to bili vjernici, ne gnostici, koji su imali pomazanje (posebna inicijacija) od božanstva.

POSEBNA TEMA: SVETI

“Sveti” može upućivati na:

1. Boga Oca (usp. brojne SZ-ne odlomke o “Svecu Izraela”)
2. Boga Sina (usp. Mk 1:24; Lk 4:34; Iv 6:69; Djela 3:14)
3. Boga Duha (Njegov naslov, “Sveti Duh” usp. Iv 1:33; 14:26; 20:22).

Djela apostolska 10:38 je stih gdje su u pomazanje uključene sve tri Osobe Boga. Isus je bio pomazan (usp. Lk 4:18; Djela 4:17; 10:38). Ovdje je okvir proširen na uključivanje svih vjernika (usp. I. Iv 2:27). Pomazanik je postao jednom pomazan! Ovo može biti usporednica s Antikristom i antikristima (usp. I. Iv 2:18). SZ-ni simbolički čin fizičkog pomazanja s uljem (usp. Izl 29:7; 30:25; 37:29) odnosi se na one koji su bili pozvani i opremljeni za službu od Boga za poseban zadatak (tj. proroci, svećenici, i kraljevi). Riječ “Krist” prevedenica je hebrejskoga pojma “pomazanik” ili Mesija.

▣ “pomazanje” Vidi Posebnu temu: Pomazanje u Bibliji u Ivanu 11:2.

NASB	“i (vi) sve znate”
NKJV	“i vi znate sve stvari”
NRSV	“i svi od vas imaju znanje”
TEV	“i tako svi od vas znaju istinu”
NJB	“i svi ste primili znanje”

Ovo je značajna izjava u svjetlu oholih tvrdnji gnostičkih krivih učitelja o njihovome tajnom znanju. Ivan tvrdi da vjernici imaju temeljno kršćansko znanje (stih 27 i Iv 16:7-14 te Jer 31:34), ne iscrpno znanje niti u religiji ni ostalim kraljevinama ili znanju (usp. 3:2). Za Ivana, istina je oboje i pojmovna i osobna, kao što je i pomazanje koje može upućivati na Evandjelje ili Duha.

Postoji različnost ovog izričaja u grčkom rukopisu. NKJV slijedi uncijalne rukopise A, C, i K, imajući *panta*, NEUTRALNU MNOŽINU korištenu kao IZRAVNI OBJEKT, dok NASB slijedi rukopise α , B, i P, imajući *pantes*, MUŠKU MNOŽINU, koja se usredotočuje na SUBJEKT “vi svi”. U svjetlu isključivih tvrdnji krivih učitelja, zadnja mogućnost je bolja. UBS⁴ daje mu ocjenu “B” (gotovo izvjesno). Pomazanje i znanje dati su svim vjernicima, ne odabranoj, posebnoj, intelektualnoj, duhovnoj nekolicini!

2:21 Ovo je jedan od mnogih stihova koji potvrđuje da Ivanovi čitatelji imaju sigurnost vjere iskupljenja i znaju istinu. U ovome stihu sigurnost je temeljena na pomazanju od Duha koji je bio dan vjernicima gladnima za i znanja o Evandjelju.

2:22 “Tko je lažac” Ovaj izričaj ima KONAČAN ČLAN, stoga, Ivan upućuje ili na:

1. određenoga krivog učitelja (moguće Cerinta)
2. “veliku laž” i poricanje Evandjelja (usp. 5:10).

“Lažac” je usporednica s “Antikristom”. Duh Antikrista prisutan je u svakome dobu; temeljna odredba (dva značenja PRIJEDLOGA “anti”) je “on tko poriče da Isus jeste Krist” ili “on tko pokušava nadomjestiti Krista”.

▣ “da Isus jeste Krist” The Jerome Biblical Commentary, str. 408, čini dobru opasku:

“autor ne misli jednostavno na Isusovo ispunjenje SZ-a i židovskoga očekivanja Mesije. ‘Krist’ ovdje ima puni smisao kao prednost koju je NZ dao imenovanome Isusu, čije su Ga riječi i djela obznanile kao Božanskoga Spasitelja čovječanstva (usp. Djela 2:31; Rim 1:4).”

Moguće da je ova doktrinarna potvrda djelovala:

1. kao rasprava protiv gnosticizma
2. palestinsko vjersko pravilo koje jasno odvaja sinagogu od Crkve; može odražavati rabinska post-jamnijska (godina 70.) pravila prokletstva
3. kao “Isus je Gospodin”, ona može biti potvrda krštenja.

2:22-23 “on tko zaniječé Sina” Očito su gnostički krivi učitelji tvrdili da poznaju Boga, ali Isusu Kristu su zanijekali mjesto, uzimali Mu središnje mjesto, i podcjenjivali Ga (usp. 4:1-6; 5:11-12; Iv 5:23).

Temeljeno na pisanjima gnostika drugoga stoljeća, osvrtima unutar NZ-a, te ocima rane Crkve, nastala su sljedeća vjerovanja:

1. gnosticici su nastojali vjenčati kršćanstvo s grčkom filozofijom (Plato) te s istočnjačkim misterijskim religijama.
2. mislili su da je Isus bio Božanski ali ne ljudski jer je duh bio dobar, ali materija (tijelo) zla. Stoga, za fizičko utjelovljenje Božanstva nije postojala mogućnost.
3. O spasenju su imali dvije zamisli:
  - a. jedna je skupina tvrdila da je posebno poznavanje andeoskih sfera (*aeon*) donijelo spasenje duha koje nije bilo u odnosu s djelovanjima tijela na fizičkoj razini
  - b. druga je skupina naglašavala fizički asketizam (usp. Kol 2:20-23). Tvrdili su da je potpuno poricanje tjelesnih želja i potreba bilo ključno za istinsko spasenje.

2:23 Ovaj stih u Textus Receptusu, slijedeći uncijalne rukopise K i L, nenamjerno je skratio izvorni tekst izostavljanjem drugoga usporednog upućivanja na Oca, što je bilo snažno poduprto grčkim uncijalnim rukopisima α , A, B, i C.

▣ **“on tko priznaje”** Ovo je izravno suprotstavljanje “tko god zaniječe” u stihovima 22 [dva puta] i 23 [jednom] te 26 [jednom]. Vidi Posebnu temu: Vjeroispovijed u Ivanu 9:22-23.

▣ **“Sina”** Zajedništvo s Bogom dostupno je jedino kroz vjeru u Sina (usp. 5:10-12.13). Vjera u Isusa nije mogućnost! On je jedini put k Ocu (usp. Iv 5:23; 14:6; Lk 10:16).

2:24 “Isto tako za vas” Ovo pokazuje vrlo naglašeno oprečje između Ivanovih čitatelja te krivih učitelja i njihovih sljedbenika koji su otišli (usp. stih 27).

▣ **“[vi] pustite neka prebiva u vama ono što ste čuli od početka”** Ovaj je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s gramatičkim naglaskom na “vi” (koji je na početku grčkoga izričaja) u suprotnosti s porukom krivih učitelja. Evanđelje je utjelovljeno i opisano kao uvijek prisutan gost. Ovo je prvi od dva razloga danih za pobjedu kršćana nad krivim učiteljima (lašcima). Drugi je nađen u stihovima 20 i 27, gdje je spomenuto pomazanje Duhom. Ponovo, Evanđelje je oboje i poruka i Osoba povezanih izričajem “od početka” (usp. stihove 13.14.24 [dva puta]). Božja riječ je oboje i sadržajno i osobno, oboje pisano i živo (usp. 1:8.10; 2:20.24)! Vidi Posebnu temu: Prebivanje u 2:10.

▣ **“Ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Ono nastavlja upozoravati i opominjati u odnosu na “prebivanje”. Prestanak prebivanja otkriva da oni nikad nisu bili dio (usp. 2:18-19). Životni način koji dokazuje “prebivanje” donosi sigurnost vjere (usp. Iv 15). Prebivanje je poruka koja se čula i primila te zajedništvo s obojicom i Sinom i Ocem (usp. Iv 14:23) koje je otkriveno izborom načina života, oboje pozitivno (ljubav) i negativno (odbacivanje svijeta).

2:25 “Ovo je obećanje koje nam je dao On Sâm: vječni život” Ponovo ZAMJENICE u stihu 25 vrlo su dvosmislene i mogu upućivati na Boga Oca ili Boga Sina. Možda je to bilo namjerno (kao u II. Pt 1). Očito je ova izjava više slična onoj u Ivanu 3:15-16 i 6:40. Vjernikova nada počiva u Božjoj naravi i obećanjima (usp. Iz 45:33; 55:11). Naše prisno zajedništvo s Trojedinim Bogom proizlazi iz nade, štoviše, obećanja vječnoga života (usp. 5:13). Vječni život su primjetne osobine.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:26-27

²⁶Ove sam vam stvari pisao u vezi onih koji vas pokušavaju zavesti. ²⁷Što se tiče vas, pomazanje koje primiste od Njega prebiva u vama, i nemate potrebu od ikoga da vas uči; ali kao što vas Njegovo pomazanje uči o svim stvarima, i ono je istinito i ne laže, i upravo kao što vas je naučilo, prebivajte u Njemu.

2:26 “onih koji vas pokušavaju zavesti” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Postoje zavodnici u svakome dobu (usp. Mt 7:15; 24:11.24; II. Iv 7). Ovi su često iskreni pobožni ljudi koji poslužuju i djelatni su na okupljanjima kršćana.

2:27 “pomazanje” Ovo izgleda naglašava ishod pomazanja, ne uključeno sredstvo (Duh) ili dijelove (istine Evanđelja). Pomazanje je bila SZ-na zamisao osobitoga poziva i opremanja osobe za Bogom-dani zadatak. Pomazani su bili proroci, svećenici, i kraljevi. Ovaj se pojam etimološki odnosi na pojam “Mesija”. Ovdje upućuje na uspješnu postojanost koju Evanđeljem vjernicima donosi Sveti Duh prosvjetljenjem srca i uma. Vidi Posebnu temu: Pomazanje u Bibliji u Ivanu 11:2.

Krivi učitelji tvrdili su da imaju posebno otkrivenje od Boga (tj. posebno pomazanje). Ivan tvrdi da svi vjernici već imaju istinsko pomazanje kad se pouzdaju u Pomazanika, ispunjeni su Njegovim Duhom, te prebivaju u Božjoj riječi.

▣ **“koje primiste”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA koji ukazuje da je neko djelovanje u prošlosti završeno. “Pomazanje” je usporedno s “čuli ste” u stihu 24. Evanđelje mora biti primljeno (1) pojedinačno vjerom (usp. Iv 1:12; 3:16) i (2) kao tijelo istine (usp. II. Iv 9-10; I. Kor 15:1-4; Juda stih 3). Oba od ovih djelovanja posredovana su Svetim Duhom.

▣ **“i nemate potrebu od ikoga da vas uči”** Stih 27 usporedan je sa stihom 20 (tj. Novi savez, usp. Jer 31:34). Ivan koristi ponavljane teme (stihovi 20.24.27). Sveti Duh je, ne gnostički krivi učitelji, naš konačan i prijeko potreban učitelj (usp. Iv 14:26). Doduše, to ne znači da služba i dar učenja nije djelatno u ranoj Crkvi i danas (usp. Ef 4:11; Djela 13:1; II. Kor 12:28). To jednostavno znači da temeljne stvari koje osiguravaju spasenje dolaze od Svetoga Duha i Biblije, ne od bilo kojega posebnog, darovitog, ljudskog učitelja, iako ih On često koristi kao sredstvo.

▣ **“ali kao što vas Njegovo pomazanje uči o svim stvarima, i ono je istinito i ne laže”** Ovo upućuje na duhovnu istinu. Svaki kršćanin ima Svetoga Duha koji vodi njegovu/njenu savjest. Moramo biti osjetljivi na nježno vodstvo Duha u područjima istine i etike.

▣ **“i upravo kao što vas je naučilo, prebivajte u Njemu”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Ivan koristi zamisao “prebivanja” široko u ovome pismu za svoje čitatelje kao dio sigurnosti vjere (usp. Iv 15). Biblijska vjera je Savez u kome Bog poduzima prvi korak i postavlja raspored, ali ljudi se moraju prvotno odazvati i nastavljati (prebivati)! U prebivanje su uključena oba vida i Božanski i ljudski. Vidi Posebnu temu: Prebivanje u 2:10.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Opiši uvjerenja krivih učitelja.
2. Daj dokaz po kojem možemo znati da smo stvarno iskupljeni.
3. Objasni odnos između grijeha po navici i izdvojenih djela grijeha.
4. Objasni odnos između ustrajnosti svetih i sigurnosti vjernika.
5. Popiši i odredi tri neprijatelja ljudi.

I. IVANOVA 2:28-3:24

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
djeca Božja (2:28-3:10)	djeca Božja	odanost istinskoj vjeri (2:18-29)	Kristov neprijatelj (2:18-29)	živjeti kao Božja djeca (2:29-4:6)
2:28-3:3	2:28-3:3	2:28 2:29 sinovski odnos izražen u pravom vladanju 3:1-10	2:28-29 djeca Božja 3:1-3	2:29-3:2 prvi uvjet: prekinuti s grijehom
3:4-10	grijeih i dijete Božje 3:4-9		3:4-6 3:7-8 3:9-10	3:3-10
ljubiti jedan drugoga	3:10-15	ljubav jedan za drugoga	ljubiti jedan drugoga	drugi uvjet: držati zapovijed, posebno život
3:11-18	djelatna ljubav	3:11-18	3:11-12 3:13-18	3:11-24
povjerenje pred Bogom	3:16-23	kršćanska sigurnost	odvažnost pred Bogom	
3:19-24	Duh istine i duh zablude 3:24-4:6	3:19-24	3:19-24	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak

1. I tako dalje.

UVIDI U TEKST

- A. Poglavlje 2 usmjereno je gnostičkim krivim učiteljima (posebice doketima gnosticima koji su poricali Isusovu ljudskost).
- B. Poglavlje 3 nastavlja ciljati na krive učitelje koji su odvajali spasenje (opravdanje) od etike i moralnosti (posvećenje). Ipak poglavlje 3 upućuje se izravnije vjerniku.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:28-3:3

²⁸Sad, dječice, prebivajte u Njemu, tako da kad se On pojavi, možemo imati pouzdanje i ne ustuknemo od Njega u sramu pri Njegovom dolasku. ²⁹Ako znate da je On pravedan, onda znate da je svaki koji isto tako čini ono što je pravedno rođen od Njega. ^{3:1}Pogledajte kakvu je veliku ljubav Otac iskazao na nama, da se možemo zvati djeca Božja; i *takvi* jesmo. Iz tog nas razloga svijet ne pozna, jer nije upoznao Njega. ²Ljubljeni, sad smo djeca Božja, a još se nije pokazalo dosad što ćemo biti. Znamo da kad se On pojavi, mi ćemo biti kao On, zato jer ćemo Ga vidjeti upravo takvim kakav On jeste. ³I svatko tko je ovu nadu *čvrsto postavio* na Njega čisti sam sebe, upravo kao što je On čist.

2:28 Velika je rasprava između komentatora trebao bi li novi odlomak početi u stihu 28, 29, ili 3:1. Zbog ponavljanja između stihova 27 i 28, podjela odlomka trebala bi vjerojatno ići odavde.

▣ “dječice” Vidi bilješku u 2:1.

▣ “prebivajte u Njemu” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je treći PREZENT IMPERATIVA korišten za promicanje kršćaninove ustrajnosti (usp. stihove 15:24). Vidi Posebne teme: Potreba ustrajnosti u Ivanu 8:31 i Prebivanje u Ivanu 2:10.

Prethodnike ZAMJENICA vrlo je teško odrediti, ali u ovome odlomku, oni su očiti:

1. “u Njemu”, stih 28a – Isus
2. “od Njega”, stih 28b – Isus
3. “Njegovom”, stih 28b – Isus
4. “On je pravedan”, stih 29 – Otac
5. “rođen od Njega”, stih 29 – Otac (vidi bilješku)
6. “upoznao Njega”, 3:1 – Otac (usp. Iv 15:21; 16:2-3)
7. “On (se) pojavi”, 3:2 – Isus
8. “kao On”, 3:2 – Isus
9. “vidjeti Ga”, 3:2 – Isus
10. “On jeste”, 3:2 – Isus
11. “na Njega”, 3:3 – Isus
12. “kao što je On čist”, 3:3 – Isus.

Okvir, okvir, okvir!

▣ **“kad se On pojavi”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, kao stih 29, i isto tako “kad se god Isus vrati” u 3:2. Ovo ne znači nagovješćivanje nekoga neizvjesnog događaja, nego neizvjesnog vremena (slično NZ-noj uporabi pojma “nada”, usp. 3:3).

▣ **“možemo imati pouzdanje”** Grčka riječ za “pouzdanje” (*parrhēsia*) je iz korijena “govoriti slobodno”. Sigurnost je sadašnji način života temeljen na vjernikovu znanju o i pouzdanju u Evanđelje Isusa Krista.

Vidi Posebnu temu: Odvažnost u Ivanu 7:4.

▣

NASB	“i ne ustuknemo od Njega u sramu”
NKJV	“i ne budemo posramljeni pred Njim”
NRSV	“i budemo posramljeni pred njim”
TEV	“i da se ne skrivamo u sramu od njega”
NJB	“i ne ustuknemo od njega u sramu”

Ovo je AORIST PASIVNOG (deponent) KONJUNKTIVA što znači da može biti razumjeto kao:

1. sâm vjernik jeste posramljen (NASB, TEV, NJB)
2. vjernik je učinjen posramljenim (NRSV).

Vjernici očekuju i raduju se Kristovom povratku, ali oni koji su živjeli u sebičnosti, na svjetovni način bit će zasigurno iznenađeni i posramljeni kod Njegova pojavka! Postajat će Sud vjernika (usp. II. Kor 5:10).

▣ **“pri Njegovom dolasku”** Ovo je upućivanje na Drugi dolazak. Ova riječ, *Parousia*, bila je korištena samo ovdje od svih Ivanovih pisanja i ima značenje predstojeće kraljeve posjete.

Ovo je doslovice “sve do *Parousia*”, što znači “prisutnost” i bilo je korišteno kod kraljevog posjeta. Ostali NZ-ni pojmovi korišteni za Drugi dolazak su:

1. *epiphaneia*, “pojavljivanje licem u lice”
2. *apokalupis*, “otkriven [pokazan]”
3. “Dan Gospodnji” i druge izvedbe toga izričaja.

POSEBNA TEMA: NZ-ni POJMOVI ZA KRISTOV POVRATAK

U Pavlovim pisanjima eshatološki naglasak posebnoga dolazećeg dana kad će ljudi sresti Isusa (kao Spasitelja i Suca) dan je u nekoliko opisa:

1. “dan našega Gospodina Isusa Krista” (usp. I. Kor 1:8)
2. “dan Gospodnji” (usp. I. Kor 5:5; I. Sol 5:2; II. Sol. 2:2)
3. “dan Gospodina Isusa” (usp. I. Kor 5:5; II. Kor 1:14)
4. “dan Isusa Krista” (usp. Fil 1:6)
5. “Kristov dan” (usp. Fil 1:10; 2:16)
6. “Njegov dan (Sina Čovječjega)” (usp. Lk 17:24)
7. “dan kad je Sin Čovječji otkriven” (usp. Lk 17:30)
8. “otkrivenje našega Gospodina Isusa Krista” (usp. I. Kor 1:7)
9. “kad će Gospodin Isus biti otkriven s nebesa” (usp. II. Sol 1:7)
10. “u prisutnosti Gospodina Isusa pri Njegovu dolasku ” (usp. I. Sol 2:19).

Postoji najmanje četiri načina u kojima autori NZ-a upućuju na Isusov povratak:

1. *epiphaneia*, koji upućuje na veličanstvenu sjajnost što se teološki (iako ne etimološki) odnosi na “slavu”. U I. Timoteju 1:10; Titu 2:11 i 3:4 ovo upućuje na Isusov prvi dolazak (tj. utjelovljenje) i Njegov drugi dolazak. Korišten je u II. Solunjanima 4:8 koja uključuje sva tri glavna pojma za Drugi dolazak: I. Timoteju 6:14; II. Timoteju 4:1,8; Titu 2:13.
2. *parousia*, koji podrazumijeva prisutnost i izvorno upućuje na kraljevu posjetu. To je najšire korišten pojam (usp. Mt 24:3.27.37.39; I. Kor 15:23; I. Sol 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; II. Sol 2:1.8; Jak 5:7.8; II. Pt 1:6; 3:4.12; I. Iv 2:28).
3. *apokalupsis* (ili *apocalypsis*), što znači pokazan u svrhu otkrivenja. To je ime zadnje Knjige u NZ-u (usp. Lk 17:30; I. Kor 1:7; II. Sol 1:7; I. Pt 1:7; 4:13).

4. *phaneroō*, što znači donijeti k svjetlu ili jasno otkriti ili očitovati. U NZ-u pojam je često korišten za mnogo vidova Božjega otkrivenja. On, kao *epiphaneia*, može upućivati na Kristov prvi dolazak (usp. I. Pt 1:20; I. Iv 1:2; 3:5.8; 4:9) i Njegov drugi dolazak (usp. Mt 24:30; Kol 3:4; I. Pt 5:4; I. Iv 2:28; 3:2).
5. vrlo uobičajen pojam za “dolazak”, *erchomai*, također je prigodno korišten za Kristov povratak (usp. Mt 16:27-28; 23:39; 24:30; 25:31; Djela 1:10-11; I. Kor 11:26; Otk 1:7,8).
6. Korišten je također s izričajem “dan Gospodnji” (usp. I. Sol 5:2), što je SZ-ni naslov za Božji dan blagoslova (uskrsnuće) i Suda.

NZ kao cjelina pisan je unutar SZ-noga pogleda na svijet, što je potvrdilo:

- a. sadašnje zlo, doba pobune
- b. dolazak novog doba pravednosti
- c. doba donijeto posredništvom Duha kroz djelo Mesije (Pomazanika).

Potrebna je teološka pretpostavka napredujućeg otkrivenja jer su autori NZ-a lagano promijenili očekivanje Izraela. Umjesto vojnoga, nacionalističkog (Izrael) dolaska Mesije, postoje dva dolaska. Prvi dolazak je utjelovljenje Božanstva u začecu i rođenju Isusa iz Nazareta. On je došao kao ne-vojni, ne-sudski “pateći sluga” iz Izaije 53; tako i kao blagi jahač na mladunčetu magarca (ne ratnog konja ili kraljevske mule), iz Zaharije 9:9. Prvi dolazak ustoličio je Novo mesijansko doba, Kraljevstvo Božje na Zemlji. U jednom smislu Kraljevstvo je ovdje, ali naravno, u drugome još je daleko. To je ta napetost između dva dolaska Mesije koja je, u stanovitome smislu, preklapanje dva židovska doba koja nisu bila viđena, ili u najmanju ruku bila su nejasna, iz SZ-a. U stvarnosti, ovaj dvostruki dolazak naglašava JHWH-inu obvezu iskupljenja svega čovječanstva (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5 i propovijedi proroka, posebice Izaije i Jone).

Crkva ne čeka ispunjenje SZ-nog proročanstva jer većina proročanstava upućuje na Prvi dolazak (usp. *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 165-166).

Ono čemu se vjernici nadaju jeste veličanstveni dolazak uskrslog Kralja kraljeva i Gospodara gospodara, očekivano povijesno ispunjenje novoga doba pravednosti na Zemlji kao što je na Nebu (usp. Mt 6:10). SZ-na predstavljanja nisu bila pogriješna, nego nepotpuna. On će doći opet upravo kao što su proroci predvidjeli u snazi i vlasti JHWH.

Drugi dolazak nije biblijski pojam, ali zamisao je svjetovno-gledište i okosnica čitavog NZ-a. Bog će sve urediti. Zajedništvo između Boga i čovječanstva stvoreno prema Njegovoj slici bit će obnovljeno. Zlo će biti suđeno i uklonjeno. Božje svrhe neće, ne mogu, podbaciti!

2:29 “Ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. Ovdje upućuje na usvojeno znanje koje vjernici dijele, ali krivi učitelji su promašili.

▣ **“znate”** U gramatičkome obliku ovo je ili PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA, koji navodi neprekinuto znanje, ili PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA koji govori o vjernikovoj potrebi znanja. Ivanova uporaba “znate” kao posjedovanje svih koji imaju Duha nalaže da je to INDIKATIV.

▣ **“On”** Stih 28; 2:1; i 3:7 pokazuje da ovo upućuje na Isusa. Doduše, posljednja ZAMJENICA “rođen u Njemu” izgleda da upućuje na Boga Oca jer je izričaj “rođen od Boga” tako često korišten (usp. 3:9; 4:7; 5:1.4.18; Iv 1:13).

▣ **“pravedan .... pravedno”** Ovo je očekivana osobina obitelji!

POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST

“Pravednost” je toliko ključna tema da učenici Biblije moraju napraviti osobnu studiju zamisli.

U SZ-u Božja je osobina opisana kao “pravičan” ili “pravedan” (BDB 841). Sam mezopotamijski pojam dolazi od riječne trstike koja je bila upotrebljavana kao gradbeno oruđe za procjenu vodoravno točnih zidova i bedema. Bog odabire pojam da bude korišten metaforički za Njegovu osobnu narav. On je ravna oštrica (vladar) kojom su sve stvari procijenjene. Ova zamisao potvrđuje Božju pravednost kao i Njegovo pravo na suđenje.

Čovjek je bio stvoren na sliku Božju (usp. Post 1:26-27; 5:1.3; 9:6). Čovječanstvo je bilo stvoreno za zajedništvo s Bogom. Svo Stvorenje je pozornica ili pozadina za uzajamno djelovanje Boga i čovječanstva. Bog je želio da Ga Njegovo vrhunsko Stvorenje, čovječanstvo, poznaje, ljubi Ga, služi Mu, i bude kao On! Odanost čovječanstva bila je ispitana (usp.

Post 3) i prvotni par pao je na ispitu. To je ishodilo raskolom međusobnoga odnosa Boga i ljudstva (usp. Post 3; Rim 5:12-21).

Bog je obećao da će popraviti i obnoviti zajedništvo (usp. Post 3:15). On to čini kroz Svoju vlastitu volju i Svoga vlastitog Sina. Ljudi su bili nesposobni obavljati prijelom (usp. Rim 1:18-3:20).

Nakon Pada, Božji prvi korak prema obnovi bila je zamisao Saveza temeljena na Njegovu pozivu i pokajničkome, iskrenome, pokornome odazivu čovječanstva. Zbog Pada, ljudi su bili nesposobni primjereno djelovati (usp. Rim 3:21-31; Gal 3). Osobno je Bog morao poduzeti početni korak kako bi obnovio ljude koji su prekršili Savez. On je to učinio:

1. objavljujući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. sudska pravednost)
2. slobodno dajući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. pripisana pravednost)
3. osiguravajući obitavajućeg Duha koji proizvodi pravednost (tj. Kristo-sličnost, obnova Božje slike) u čovječanstvu.

Doduše, Bog zahtijeva zavjetni odgovor. Bog određuje (tj. slobodno daje) i osigurava, ali ljudi se moraju odazvati i neprestano se odazivati u:

1. pokajanju
2. vjeri
3. načinom života u poslušnosti
4. ustrajnosti.

Pravednost je, stoga, ugovoreno, uzajamno djelovanje između Boga i Njegova vrhunskog Stvorenja. Temeljena na Božjoj naravi, Kristovom djelu, i ovlaštenju Duha, kome se svaki pojedinac mora osobno i neprekidno primjereno odazvati. Zamisao je nazvana “opravdanje po vjeri”. Zamisao je otkrivena u Evanđeljima, ali ne u ovim pojmovima. Prvotno ju je odredio Pavao, koji koristi grčki pojam “pravednost” u njegovim raznovrsnim oblicima više od 100 puta.

Pavao, koji je bio školovan rabin, koristi pojam *dikaio sunē* u njegovu hebrejskome smislu pojma *SDQ* uporabljenog u Septuaginti, ne iz grčke književnosti. U grčkim pisanjima pojam je povezan s nekim tko se prilagodio očekivanjima Božanstva i društva. U hebrejskome smislu uvijek je građen u zavjetnim pojmovima. YHWH je pravičan, etički, moralan Bog. On želi da Njegovi ljudi odražavaju Njegovu narav. Iskupljeno čovječanstvo postaje novo stvorenje. Ova novina ishodi novim načinom života pobožnosti (rimski katolicizam usredotočuje se na opravdanje). Otkad je Izrael bio teokracija nije bilo jasnog obrisa između sekularnog (društvena mjerila) i svetog (Božja volja). Ova razlika izražena u hebrejskim i grčkim pojmovima prevodila se u engleskome kao “pravda” (u odnosu na društvo) i “pravednost” (u odnosu na religiju).

Isusovo Evanđelje (Radosna vijest) je to da je palo čovječanstvo bilo obnovljeno za zajedništvo s Bogom. To je bilo potpuno dovršeno kroz Očevu ljubav, milosrđe, i milost; Sinov život, smrt, i uskrsnuće; Duhovo snubljenje te privlačenje ka Evanđelju. Opravdanje je slobodno Božje djelo, ali ono mora biti posljedica pobožnosti (Augustinov položaj, koji izražava oboje i naglasak Reformacije na slobodi Evanđelja te naglasak Rimokatoličanstva na promijenjenom životu ljubavi i vjernosti). Za reformatore je pojam “Božja pravednost” padež OBJEKTA GENITIV (tj. djelo činjeno od grješnog čovječanstva prihvatljivo Bogu [položajno posvećenje], dok je za katolike padež SUBJEKTA GENITIV, koji je postupak postajanja sve sličniji Bogu [iskustveno napredujuće posvećenje]. U stvarnosti je to zasigurno oboje!!).

Prema mome stajalištu sve u Bibliji od Postanka 4 – Otkrivenja 20 jest objava Božjeg obnavljanja edenskoga zajedništva. Biblija započinje s Bogom i čovječanstvom u zajedništvu u zemaljskoj okolnosti (usp. Post 1 – 2) i Biblija završava s istom okolnošću (usp. Otk 21 – 22). Božja slika i svrha bit će obnovljeni!

Spis gornjih rasprava bilježi sljedeće odvojene NZ-ne odlomke slikovito prikazujući grčku skupinu riječi:

1. Bog je pravedan (često povezano s Bogom kao Suceom)
  - a. Rimljanima 3:26
  - b. II. Solunjanima 1:5-6
  - c. II. Timoteju 4:8
  - d. Otkrivenje 16:5
2. Isus je pravedan
  - a. Djela apostolska 3:14; 7:52; 22:14 (naslov Mesije)
  - b. Matej 27:19
  - c. I. Ivanova 2:1.29; 3:7
3. Božja volja na Njegovo Stvorenje je pravednost
  - a. Levitski zakonik 19:2
  - b. Matej 5:48 (usp. 5:17-20)
4. Božje sredstvo osiguravanja i stvaranja pravednosti

- a. Rimljanima 3:21-31
- b. Rimljanima 4
- c. Rimljanima 5:6-11
- d. Galaćanima 3:6-14
- e. Dano od Boga
  - 1) Rimljanima 3:24; 6:23
  - 2) I. Korinćanima 1:30
  - 3) Efežanima 2:8-9
- f. Primljeno vjerom
  - 1) Rimljanima 1:17; 3:22.26; 4:3.5.13; 9:30; 10:4.6.10
  - 2) II. Korinćanima 5:21
- g. Kroz Sinova djela
  - 1) Rimljanima 5:21
  - 2) II. Korinćanima 5:21
  - 3) Filipljanima 2:6-11
- 5. Božja volja je da Njegovi sljedbenici budu pravedni
  - a. Matej 5:3-48; 7:24-27
  - b. Rimljanima 2:13; 5:1-5; 6:1-23
  - c. I. Timoteju 6:11
  - d. II. Timoteju 2:22; 3:16
  - e. I. Ivanova 3:7
  - f. I. Petrova 2:24
- 6. Bog će suditi svijetu pravednošću
  - a. Djela apostolska 17:31
  - b. II. Timoteju 4:8

Pravednost je osobina Boga, slobodno dana grješnom čovječanstvu kroz Krista. To je:

1. Božja odluka
2. Božji dar
3. Kristovo djelo.

Ali to je isto tako postupak dobivanja pravednosti koji mora odlučno i postojano napredovati, koji će jednog dana biti dovršen pri Drugome dolasku. Zajedništvo s Bogom je obnovljeno spasenjem ali napreduje kroz čitavi život kako bi se postao neprijatelj smrti licem-u-licu ili *Parousia!*

Ovdje je dobar navod za zaključak ove rasprave. Uzet je iz *Dictionary of Paul and His Letters* od IVP:

“Kalvin, toliko više nego Luther, naglašava odnosni vid razumskoga vida Božje pravednosti. Lutherov pogled na Božju pravednost izgleda obuhvaća vid odrješenja [oslobađanja osude – op.prev.]. Kalvin naglašava čudesnu narav navješćivanja ili kazivanja Božje pravednosti nama” (str. 834).

Za mene vjernikovo zajedništvo s Bogom ima tri vida:

1. Evanđelje je Osoba (naglasak Istočne crkve i Kalvina)
2. Evanđelje je istina (naglasak Augustina i Luthera)
3. Evanđelje je promijenjen život (katolički naglasak).

Svi su oni istiniti i moraju se držati zajedno za zdravo, ispravno, biblijsko kršćanstvo. Ako je bilo koji od njih prenaplašen ili podcijenjen, nastaju poteškoće.

Moramo dati dobrodošlicu Isusu!

Moramo vjerovati Evanđelju!

Moramo težiti Kristo-sličnosti!

▣ **“rođen”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA koji znači postavljeni uvjet donesen od vanjskoga posrednika, Boga Oca (usp. Iv 3:3). Zabilježi uporabu jedne druge obiteljske metafore (usp. 3:9) za opis kršćanstva (ono jeste obitelj). Vidi bilješku u 3:1d.

3:1 “Pogledajte kakvu je veliku ljubav” Ovi pojmovi za ljubav korišteni ovdje i kroz I. Ivanovu su *agapaō* (GLAGOL) ili *agapē* (IMENICA, usp. 2:5.15; 3:1.16.17; 4:7.8.9.10.12.16.17.18; 5:3). Ovaj se pojam koristio u klasičnome grčkom, ali ne često. Izgleda da ga je rana Crkva ponovno odredila u svjetlu Evanđelja. Došao je kako bi predstavio duboko prebivanje ljubavi. Nepravедno je reći “Božja vrsta samo-dajuće ljubavi” jer je u Evanđelju po Ivanu istoznačno korištena s *phileō* (usp. 5:20; 11:3.36; 12:25; 15:19; 16:27; 20:2; 21:15.16.17). Doduše, zanimljivo je da je on uvijek korišten (u I. Ivanovoj) vezano s vjernicima koji ljube vjernike. Vjera i zajedništvo s Isusom mijenja naš odnos s Božanstvom i čovječanstvom!

▣ **“Otac iskazao na nama”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Uporaba ovoga GLAGOLSKOG VREMENA povezana s Božjim darom spasenja u Kristu biblijski je temelj za doktrinu o sigurnosti vjernika (usp. Iv 6:35-40; 10:1 i dalje; Ef 2:5.8; 3:14; 5:1). Vidi Posebnu temu: Kršćaninova sigurnost u Ivanu 6:37.

POSEBNA TEMA: NOVOZAVJETNI DOKAZ ZA NEČIJE SPASENJE

Ono je temeljeno na Novom savezu (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) u Isusu:

1. Očevoj naravi (usp. Iv 3:16), Sinovom djelu (usp. II. Kor 5:21), i službi Duha (usp. Rim 8:14-16) ne na ljudskoj izvedbi, ne zarađenoj naknadi za poslušnost, ne samo načelo
2. ono je dar (usp. Rim 3:24; 6:23; Ef 2:5.8-9)
3. ono je nov život, novi pogled na svijet (usp. Jak i I. Iv)
4. ono je znanje (Evanđelje), zajedništvo (vjera u i s Isusom), te nov način života (Duhom vođena Kristo-sličnost) sve troje, ne samo jedno od njih samo za sebe.
5. Vidi ispitivanja o istinskome spasenju u Uvidima u tekst I. Ivanove 2:3-3:3, C.

▣ **“da se možemo zvati”** Ovo je AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA korišten u smislu časnoga naslova (“djeca Božja”) danog od Boga.

▣ **“djeca Božja”** Ovo je žarište 2:29-3:10. Ono potvrđuje Božji prvi korak u našem spasenju (usp. Iv 6:44.65). Ivan za opis vjernikova novog odnosa s Božanstvom koristi obiteljske pojmove (usp. 2:29; 3:1.2.9.10; Iv 1:12).

Zanimljivo je da Ivan (usp. Iv 3:3) i Petar (usp. I. Pt 1:3.23) koriste obiteljske metafore “rođen ponovo” ili “rođen odozgo”, dok Pavao koristi obiteljsku metaforu “posinjenja” (usp. Rim 8:15.23; 9:4; Gal 4:15; Ef 1:5) a Jakov koristi obiteljsku metaforu “rođenje” (usp. Jak 1:18) ili “roditi” za opis vjernikova novog odnosa s Bogom kroz Krista. Kršćanstvo je obitelj.

▣ **“i takvi jesmo”** Ovo je PREZENT INDIKATIVA. Ovaj izričaj nije nađen u The King James Version Bible jer nije bio uključen u kasnije grčke rukopise (tj. K i L) na kojima je temeljen KJV. Doduše, taj se izričaj pojavljuje u nekoliko najstarijih grčkih rukopisa (P⁴⁷, א, A, B, i C). UBS⁴ njegovu uključivanju daje ocjenu “A” (izvjesno). Vidi Dodatak dva: Tekstualna kritika.

▣ **“svijet (nas) ne pozna”** Pojam “svijet” korišten je na teološki jednostavan način kao 2:15-17. Svijet znači ljudsko društvo uređeno i djelotvorno odvojeno od Boga (usp. Iv 15:18-19; 17:14-15). Progona i odbacivanje od svijeta još je jedan dokaz našeg položaja u Kristu (usp. Mt 5:10-16).

▣ **“jer nije upoznao Njega”** Ovo je očigledno upućivanje na Boga Oca jer u Evanđelju po Ivanu Isus kaže ponovno i opetovano da Ga svijet ne pozna (usp. Iv 8:19.55; 15:18.21; 16:3). ZAMJENICE u I. Ivanovoj su dvosmislene (vidi bilješku u 2:28). U ovome okviru gramatički je prethodio Otac, ali teološka uputa u stihu 2 je Sin. Doduše, u Ivanu ovo može biti namjeravana dvosmislenost jer vidjeti Isusa jeste vidjeti Oca (usp. Iv 12:45; 14:9).

3:2 “još se nije pokazalo dosad što ćemo biti” Ovo govori o Ivanovoj nemogućnosti opisa ovih događaja na kraju vremena (usp. Djela 1:7) ili točnu prirodu uskrslog tijela (usp. I. Kor 15:35-49). To također pokazuje da 2:27 ne znači iscrpno znanje u svakom području. Čak je i Isusovo znanje o tome događaju bilo ograničeno dok je On bio utjelovljen (usp. Mt 24:36; Mk 13:22).

▣ **“kad se On pojavi”** Pojam “kad” uključuje TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Ovdje nije upotrijebljen zbog pitanja Drugoga dolaska, nego kako bi izrazio njegov neizvjestan nadnevak. Ivan, iako naglašava potpuno spasenje sada, također očekuje Drugi dolazak.

▣ **“mi ćemo biti kao On”** Ovo uključuje dovršenje naše Kristo-sličnosti (usp. II. Kor 3:18; Ef 4:13; Fil 3:21; i Kol 3:4). To se često naziva “proslavljenje” (usp. Rim 8:28-30). To je vrhunska točka našeg spasenja! Ova eshatološka preobrazba u odnosu je s potpunom obnovom Božje slike u stvorenim ljudima u Njegovu sličnost (usp. Post 1:26; 5:1.3; 9:6). Priso zajedništvo s Bogom opet je moguće!

▣ **“jer ćemo Ga vidjeti upravo takvim kakav On jeste”** Job je čeznuo vidjeti Boga (usp. Job 19:25-27). Isus nam je rekao da će čistoća u srcu vidjeti Boga (usp. Mt 5:8). Vidjeti Njega u Njegovoj punini znači da ćemo mi biti promijenjeni u Njegovu sličnost (usp. I. Kor 13:12). To upućuje na proslavljenje vjernika (usp. Rim 8:29) o Drugome dolasku. Ako “opravdanje” znači slobodu od kazne grijeha i “posvećenje” znači slobodu od sile grijeha, onda “proslavljenje” znači slobodu od prisutnosti grijeha!

3:3 “svatko” Grčki pojam *pas* pojavljuje se sedam puta od 2:29 do 3:10. Ne postoje iznimke. Ivan predstavlja istinu u odlučnim, crno-ili-bijelim skupinama. Jedno je ili dijete Božje ili dijete Sotonino (usp. 2:29; 3:3.4.6 [dva puta].9.10).

▣ **“ovu nadu”** Kod Pavla ovaj pojam često upućuje na Dan uskrsnuća (usp. Djela 23:6; 24:15; 26:6-7; Rim 8:20-25; I. Sol 2:19; Tit 2:13; I. Pt 1:3.21). On izražava izvjesnost događaja, ali s dvosmislenim dijelom vremena.

Ivan o “ovoj nadi” Drugoga dolaska ne govori niti tako često kao ostali autori NZ-a. Ovo je jedina uporaba u njegovim pisanjima. On se usredotočuje na dobrobiti i obveze “prebivanja” u Kristu sada! Doduše, ovo ne podrazumijeva da on nije očekivao osudu zla na kraju-vremena (usp. 2:18) i proslavljenje vjernika na kraju-vremena (usp. 3:1-3).

▣ **“čisti sam sebe, upravo kao što je On čist”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Čistoća je važna (usp. Mt 5:8.48). Moramo surađivati u postupku posvećenja (usp. II. Kor 7:1; Jak 4:8, I. Pt 1:22; II. Pt 3:13,14) baš kao što Ivan 1:12 govori o našoj suradnji u postupku opravdanja. Ova ista napetost između Božjega dijela (suverenost) u našem spasenju i našega dijela (ljudska slobodna volja) može biti jasno viđena uspoređivanjem Ezekiel 18:31 s 36:26-27. Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. Iv 6:44.65), ali On je zahtijevao da se ljudi Saveza moraju odazvati početnim pokajanjem i vjerom kao i nastavljaćim pokajanjem, vjerom, poslušnošću, služenjem, slavljenjem, i ustrajnošću.

Ovo može biti smjertanje na Isusovu velikosvećeničku molitvu u Ivanu 17, posebice stihove 17.19. On je posvetio Sâm Sebe. Njegovi sljedbenici posvećuju sami sebe. Nekako je iznenađujuće da su korišteni različiti oblici istoga temeljnog korijena:

1. Ivan 17:17.19 - *hagiazō* (*hagios*, usp. Iv 10:36)
2. I. Ivanova 3:3 - *hagnizō* (*hagnos*, usp. Iv 11:55).

UVIDI U TEKST 3:4-10

- A. Ovaj odlomak bio je središte nesuglasja između perfekcionizma kršćanina (usp. Rim 6), ponekad nazvanog potpuno posvećenje, te neprestanoga grijehenja kršćanina (usp. Rim 7).
- B. Ne smijemo dozvoliti našim teološkim predrasudama da utječu na našu egzegezu ovoga teksta. Isto tako, ne smijemo dozvoliti drugim tekstovima da utječu na ovaj tekst sve dok naše neovisno proučavanje ovoga teksta nije dovršeno te dok nismo utvrdili što je Ivan govorio u oba poglavlja i u poglavlju 3 i u čitavoj I. Ivanovoj poslanici!
- C. Ovaj tekst jasno predstavlja cilj za kojim čeznu svi vjernici, potpuno oslobođenje od grijeha. Taj je isti uzor predstavljen u Rimljanima 6. Kroz Kristovu silu mi imamo mogućnost za bezgriješno življenje.
- D. Ovaj odlomak, doduše, mora biti stavljen u širi okvir čitave I. Ivanove poslanice.
  1. Bila bi glupavo tumačiti ovaj odlomak bez da se gleda na 1:8 – 2:2 (kršćani ipak griješe).

2. Isto bi tako bilo glupavo tumačiti ovaj odlomak na način kao da osjećujemo sveukupnu svrhu I. Ivanove, sigurnost spasenja protiv tvrdnji krivih učitelja.
  3. Ovaj odlomak mora biti u odnosu s tvrdnjama krivih učitelja o bezgrješnosti ili beznačajnosti. Možda se 1:8 – 2:2 bavi jednim krajnjim krivim učiteljem, dok se 3:1-10 bavi drugim. Zapamtite da je tumačenje NZ-nih pisama kao slušanje polovice telefonskoga razgovora.
- E. Postoji paradoksalni odnos između ova dva odlomka. Grijeh je u životu kršćanina ponavljajuća poteškoća u NZ-u (usp. Rim 7). Ovo oblikuje istu dijalektičku napetost kao predestinacija i slobodna volja ili sigurnost i ustrajnost. Paradoks osigurava teološku ravnotežu i napada krajnje položaje. U području grijeha krivi učitelji predstavljaju dvije pogriješke.
- F. Ova čitava teološka rasprava temeljena je na nerazumijevanju razlike između:
1. našeg položaja u Kristu
  2. našeg nastojanja da ispunimo taj položaj iskustveno u svakodnevnom životu
  3. obećanja da će jednoga dana pobjeda biti naša!
- Mi smo oslobođeni od kazne grijeha (opravdanje) u Kristu, ali još se uvijek borimo s njegovom silom (napredujuće posvećenje) i jednoga ćemo dana biti oslobođeni njegove prisutnosti (proslavljenje). Ova poslanica kao cjelina uči prvenstveno o priznavanju našeg grijeha i težnji prema bezgrješnosti.
- G. Još jedna mogućnost dolazi iz Ivanova doslovnog dualizma. On piše u crnim i bijelim skupinama (također nađeno u svicima s Mrtvoga mora). Za njega netko je bio u Kristu i stoga pravedan, ili u Sotoni i stoga grješan. Nije postojala treća skupina. Ovo djeluje kao “poziv za buđenje” vanjskom, kulturnom, samo-na-određeno vrijeme, samo-za-pogrebno [prigodno – op.prev.], samo-istočnjačkom kršćanstvu!
- H. Neke upute o ovome teškome predmetu:
1. za sedam tradicionalnih tumača ovoga odlomka vidi “The Epistles of John” u *The Tyndale New Testament Commentaries* od Johna R. W. Stotta, izdao Eerdmann (str. 130-136).
  2. za dobru obradu položaja savršenstva vidi *Christian Theology*, tom II., str. 440i dalje od H. Orlona Willieja, izdao Beacon Hill Press.
  3. za dobru obradu doktrine neprestanoga grijeha u životu kršćanina vidi “Perfectionism” od B. B. Warfielda izdano od The Presbyterian i Reformed Published Company.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRAN) TEKST: 3:4-10

⁴Svatko tko čini grijeh čini i bezakonje; a grijeh je bezakonje. ⁵Vi znate da se On pojavio kako bi oduzeo grijeh; i u Njemu nema grijeha. ⁶Tko prebiva u Njemu ne griješi; tko griješi nije Ga vidio ili Ga upoznao. ⁷Dječice, budite sigurno kako vas nitko ne bi zaveo; on tko vrši pravednost jeste pravedan, kao što je i On pravedan; ⁸on tko vrši grijeh je od đavla; jer je davao griješio od početka. Božji Sin pojavio se s tom svrhom, da uništi djela đavla. ⁹Tko je rođen od Boga ne čini grijeh, jer Njegovo sjeme prebiva u njemu; i on ne može griješiti, jer je rođen od Boga. ¹⁰Po ovome se prepoznaju djeca Božja i djeca đavolska: tko ne vrši pravednost nije od Boga, niti onaj tko ne ljubi svoga brata.

3:4

NASB

“Svatko tko čini grijeh čini i bezakonje”

NKJV

“Tko god čini grijeh čini i bezakonje”

NRSV

“Bilo tko čini grijeh kriv je za bezakonje”

TEV

“Tko god griješi kriv je za kršenje Božjeg zakona”

NJB

“Tko god griješi, čini bezbožno”

ZAMJENICA “tko god” ovdje je i u stihu 6 na početku. Ovaj okvir odnosi se na čitavo čovječanstvo!

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA i PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Znakovito je ovo PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME koje naglašava način života kao naviknuto, neprestajuće, djelovanje u suprotnosti s AORISTOM AKTIVNOGA

KONJUNKTIVA u 2:1-2. Doduše, teološka poteškoća ovoga odlomka (usporedi 1:7-10 s 3:6-9) ne može potpuno biti riješena GLAGOLSKIM VREMENOM. Riješena je povijesnom okolnošću dvije vrste gnostičkih krivih učitelja i potpunim okvirom Poslanice.

Još jedna značajnost ovoga odlomka je njegova uporaba pojma “bezakonje”. Ovo ne govori o kršenju zakona (Mojsijeva zakona ili društvenih mjerila) toliko koliko o stavu pobune. Ova je ista riječ korištena za opis Antikrista u II. Solunjanima 2:3.7. Ovo može biti potpunija odredba grijeha (usp. Iv 9:41; Rim 14:23; Jak 4:17; I. Iv 5:17), oprečje Kristo-sličnosti (usp. stih 5), ne samo prekršaj pravila ili mjerila.

3:5 “On (se) pojavio” Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA koji govori o Isusovu utjelovljenju (usp. stih 8; II. Tim 1:10). Isti GLAGOL, *phaneroō*, dva puta je korišten u stihu 2 za Njegov drugi dolazak. On je prvo došao kao Spasitelj (usp. Mk 10:45; Iv 3:16; II. Kor 5:21), ali On će se vratiti kao Dopravitelj! U svome osvrtu u *The Letters of John*, jedan od njegovih najomiljenijih učitelja, Bill Hendricks kaže:

“Dvije od najprodornijih izjava o svrsi Kristova dolaska nađene su u ovome stihu i u stihu 8. On je bio poslan od Boga da uzme grijeh (3:5), i bio je otkriven kako bi uništio đavolska djela (3:8). Drugdje je Luka zabilježio da je svrha Isusova dolaska bila naći i spasiti izgubljene (Lk 19:10). Evanđelje po Ivanu izjavljuje da je Isus došao kako bi Njegove ovce mogle imati život u izobilju (Iv 10:10). Matej podrazumijeva svrhu Isusova dolaska u njegovu tumačenju imena Isus; On će spasiti Svoj narod od njihovih grijeha (Mt 1:21). Temeljna činjenica svih ovih izričaja je ta da je Isus napravio nešto za čovjeka što čovjek nije mogao učiniti sam za sebe” (str. 79-80).

▣ **“kako bi oduzeo grijeh”** Ovo je AORIST KONJUNKTIVA. Djelovanje je na mogućemu ljudskom odazivu (tj. pokajanju i vjeri). Pozadina ove izjave u odnosu je s dva moguća izvora:

1. Dan pomirenja (usp. Lev 16) gdje je jedan od dvojica koja su ispaštala tuđe grijeha simbolički odnio grijeh iz tabora Izraela (usp. uporabu Ivana Krstitelja u Iv 1:29).
2. upućivanje što je Isus učinio na križu (usp. Iz 53:11-12; Iv 1:29; Heb 9:28; I. Pt 2:24)

▣ **“i u Njemu nema grijeha”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Bezgrješnost Isusa Krista (usp. Iv 8:46; II. Kor 5:21; Heb 4:15; 7:26; I. Pt 1:19; 2:22) temelj je Njegova zastupničkog, nadomjesnog pomirenja za našu dobrobit (Iz 53).

Zabilježite da je “grieh” MNOŽINA u prvome dijelu stiha 5 i JEDNINA u zadnjem dijelu. Prvo upućuje na djela grijeha, drugo na Njegovu pravednu narav. Cilj je taj da će vjernici dijeliti oboje i Kristovo položajno posvećenje i napredujuće posvećenje. Grieh je strana stvar za Krista i Njegove sljedbenike.

POSEBNA TEMA: POSVEĆENJE

NZ potvrđuje da kad se grješnici vrate Isusu u pokajanju i vjeri, oni su odmah opravdani i posvećeni. Ovo je njihov novi položaj u Kristu. Njegova pravednost pripisan je njima (usp. Rim 4). Oni su proglašeni pravednima i svetima (sudbeno Božje djelo).

Ali NZ također vjernike potiče na svetost ili posvećenje. Oboje je teološki položaj u dovršenom djelu Isusa Krista i pozivu da se bude Kristo-sličan u stavu i djelovanjima u svakodnevnom životu. Kao što je spasenje besplatan dar i cijena-svega životnoga načina, tako je isto, i posvećenje.

Početni odaziv

Djela 20:23; 26:18
Rimljanima 15:16
I. Korinćanima 1:2-3; 6:11
II. Solunjanima 2:13
Hebrejima 2:11; 10:10.14; 13:12
I. Petrova 1:12

Napredujuća Kristo-sličnost

Rimljanima 6:19
II. Korinćanima 7:1
Efežanima 1:4; 2:10
I. Solunjanima 3:13; 4:3-4.7; 5:23
I. Timoteju 2:15
II. Timoteju 2:21
Hebrejima 12:14
I. Petrova 1:15-16

3:6 “Tko prebiva u Njemu ne griješi” Kao 3:4, ovo je još jedan PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA i PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ovaj odlomak mora biti suprotstavljen s 1:8 – 2:2 i 5:16.

▣ **“tko griješi nije Ga vidio ili Ga upoznao”** Ovaj stih ima jedan PREZENT AKTIVNOG PARTICIPA slijeđen s dva PERFEKTA AKTIVNIH INDIKATIVA. Neprekidno sramotno griješenje otkriva da taj ne poznaje Krista i nije Ga nikad upoznao. Griješeći kršćani:

1. osujećuju Kristovo poslanje
2. osujećuju cilj Kristo-sličnosti
3. otkrivaju duhovno podrijetlo pojedinca (usp. Iv 8:44).

3:7 “budite sigurno kako vas nitko ne bi zaveo” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA sa NEGATIVNIM PARTICIPOM, koji uobičajeno znači zaustaviti djelo u postupku. Prisutnost krivih učitelja (usp. 2:26) postavlja povijesnu okolnost za primjereno teološko razumijevanje I. Ivanove kao cjeline i napose stihova 1:7-10 i 3:4-10.

▣ **“on tko vrši pravednost jeste pravedan”** Ovaj stih ne može biti odvojen od općeg okvira i biti korišten za obranu ili osudu doktrinarnog položaja (“djela pravednosti”). NZ je jasan da ljudska bića ne mogu pristupiti Svetome Bogu svojim osobnim zaslugama. Ljudi nisu spašeni samo-naporom. Doduše, ljudi se moraju odazvati Božjoj ponudi spasenja u Kristovu dovršenom djelu. Naši nas naponi ne dovode Bogu. Oni pokazuju da smo Ga sreli. Oni jasno otkrivaju naše duhovno stanje (usp. Otk 22:11) i zrelost nakon spasenja. Mi nismo spašeni “zbog” dobrih djela, nego “za” dobra djela. Cilj Božjega besplatnog dara u Kristu je Kristo-sličnost sljedbenika (usp. Ef 2:8-9.10). Konačna Božja volja za svakog vjernika nije samo Nebo kad umre (sudbeno opravdanje), nego Kristo-sličnost (privremeno posvećenje) sada (usp. Mt 5:48; Rim 8:28-29; Gal 4:19)! Za proučavanje riječi pravednost vidi Posebnu temu u 2:29.

3:8 “on tko vrši grijeh je od đavla” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Božja djeca poznata su po tome kako žive, kao što su i Sotonina djeca (usp. 3:10; Mt 7:13; Ef 2:1-3).

▣ **“jer je davao griješio od početka”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Đavao nastavlja griješiti od početka (usp. Iv 8:44). Upućuje li to na stvaranje ili na pobunu anđela?

Teološki je teško odrediti kad se Sotona pobunio protiv Boga. Job 1 – 2; Zaharija 3 i I. Kraljevima 22:19-23 izgleda pokazuju da je Sotona Božji sluga i jedan od anđeoskih savjetnika. Moguće (ali nije vjerojatno) da su ponos, oholost, i častohleplje istočnjačkih kraljeva (Babilona, Iz 14:13-14 ili Tira, Ez 28:12-16) korišteni za objašnjavanje pobune Sotone (očito pokrivenog keruba, Ez 28:14.16). Doduše, u Luki 10:18 Isus je rekao da je vidio Sotonu kako pada s Neba kao munja, ali nije nam točno rečeno kada. Podrijetlo i razvitak zla mora ostati neizvjesno zbog nedostatka otkrivenja. Budite pozorni kod odvojenoga sustavnog sređivanja i dogmatiziranja, dvosmislenih, slikovitih tekstova! Najbolja rasprava SZ-noga razvitka Sotone od sluge do opakoga neprijatelja je od A. B. Davidsona *Old Testament Theology*, izdao T & T Clark, str. 300-306. Vidi Posebnu temu: Osobno zlo u Ivanu 12:31.

▣ **“Božji Sin”** Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: SIN BOŽJI

Ovo je jedan od glavnih NZ-nih naslova za Isusa. Zasižno ima Božanska značenja. Uključen je Isus kao “Sin” ili “Moj Sin” a Bog oslovljen kao “Otac”. U NZ-u pojavljuje se više od 124 puta. Čak Isusova samo-oznaka kao “Sina Čovječjega” ima Božansko značenje iz Daniela 7:13-14.

U SZ-u oznaka “sin” može upućivati na četiri posebne skupine:

1. anđele (uobičajeno u MNOŽINI, usp. Post 6:2; Job 1:6; 2:1)
2. Kralja Izraela (usp. II. Sam 7:14; Ps 2:7; 89:26-27)
3. naciju Izrael kao cjelinu (usp. Izl 4:22-23; Pnz 14:1; Hoš 11:1; Mal 2:10)
4. izraelske suce (usp. Ps 82:6).

To je druga uporaba povezana s Isusom. Na taj su način “Davidov sin” i “Božji sin” oboje u odnosu s II. Samuelovom 7; Psalmom 2 i 89. U SZ-u “Božji sin” nikad nije posebno upotrijebljen za Mesiju, osim za eshatološkoga kralja kao jednoga od “pomazanih službenika” Izraela. Doduše, u svicima s Mrtvoga mora naslov s pretpostavkama mesijanskoga je uobičajen (vidi posebne upute u *Dictionary of Jesus and the Gospels*, str. 770). Isto tako “Božji Sin” je naslov Mesije u dva međubiblijska židovska apokaliptička djela (usp. II. Ezdra 7:28; 13:32.37.52; 14:9 i I. Henokova 105:2).

Njegova NZ-na pozadina kad upućuje na Isusa najbolje je sažeta u nekoliko skupina:

1. Njegova pred-egzistencija (usp. Iv 1:1-18).
2. Njegovo jedinstveno (djevičansko) rođenje (usp. Mt 1:23; Lk 1:31-35).
3. Njegovo krštenje (usp. Mt 3:17; Mk 1:11; Lk 3:22. Božji glas s Neba ujedinjuje kraljevskoga kralja iz Psalma 2 s patećim slugom iz Izaije 53).
4. Njegova sotonska kušnja (usp. Mt 4:1-11; Mk 1:12.13; Lk 4:1-13. On je bio kušan da posumnja u Svoje sinovstvo ili u najmanju ruku da ispuni svrhu toga različitim sredstvima osim križem).
5. Njegova potvrda neprihvatljivim ispovjednicima:
  - a. demonima (usp. Mk 1:23-25; Lk 4:31-37.41; Mk 3:11-12; 5:7)
  - b. nevjernicima (usp. Mt 27:43; Mk 14:61; Iv 19:7).
6. Njegova potvrda Njegovim učenicima:
  - a. Matej 14:33; 16:16
  - b. Ivan 1:34.49; 6:69; 11:27.
7. Njegova samo potvrda:
  - a. Matej 11:25-27
  - b. Ivan 10:36.
8. Njegova uporaba prisne metafore Boga kao Oca:
  - a. Njegova uporaba "Abba" za Boga:
    - 1) Marko 14:36
    - 2) Rimljanima 8:15
    - 3) Galaćanima 4:6.
  - b. Njegova ponavljana uporaba riječi Otac (*patēr*) za opis Njegova odnosa s Božanstvom.

U sažetku, naslov "Božji Sin" ima veliko teološko značenje za one koji su poznavali SZ te njegova obećanja i skupine, ali NZ-ni pisci bili su plašljivi kod njegove uporabe s ne-Židovima zbog njihove poganske pozadine uzimanja žena od strane "bogova" s ishodom nastajanja potomaka "titana" ili "giganta".

▣ **"pojavi se"** Ovo je grčki izraz *phaneroō* koji znači "donijeti svjetlu tako kao učiniti jasnim". Stihovi 5 i 8 su usporedni i oba koriste pojam u PASIVNOM OBLIKU, koji govori o tome da je Krist uistinu bio otkriven u Svome utjelovljenju (usp. 1:2). Poteškoća s krivim učiteljima nije bila ta što im je Evanđelje bilo nejasno, nego ta što su imali svoj vlastiti teološko/filozofijski program rada.

▣ **"da uništi djela đavla"** Svrha Isusova očitovanja u vremenu i tijelu bila je da "uništi" (AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA *luō*), što znači "odriješiti", "osloboditi", ili "uništiti". Isus je upravo to napravio na Kalvariji, ali ljudi se moraju odazvati Njegovu dovršenom djelu i besplatnome daru (usp. Rim 3:24; 6:23; Ef 2:8) primanjem Njega vjerom (usp. Iv 1:12; 3:16).

Ta "gotovo ali ne još" napetost NZ-a također je u odnosu s uništenjem zla. Đavao je bio pobijeđen, ali on je još uvijek djelotvoran u svijetu iako je Kraljevstvo Božje dovršeno.

3:9 "Tko je rođen od Boga" Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA (usp. usporednicu u stihu 9c; 2:29; i 5:18) koji govori o postavljenom uvjetu danom od vanjskoga posrednika (Bog).

▣ **"ne čini grijeh"** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA u opreci s 2:1 gdje je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA korišten dva puta. Postoje dvije teorije o značenju ove izjave:

1. odnosi se na gnostičke krive učitelje, posebice onu skupinu koja je spasenje ograničavala na umna poimanja, uklanjajući tako potrebitost čudorednoga načina života
2. GLAGOLSKO VRIJEME PREZENT naglašava neprekidno, po navici, grješnu djelotvornost (usp. Rim 6:1), ne izdvojena djela grijeha (usp. Rim 6:15).

Ova teološka razlika slikovito je prikazana u Rimljanima 6 (moguća bezgrješnost u Kristu) i Rimljanima 7 (neprekinuta vjernikova borba da griješi manje).

Povijesni pristup #1 izgleda bolji, ali jedno je još ipak preostalo s potrebom prihvaćanja ove istine danas, što upućuje na #2. O tome teškom stihu postoji dobra rasprava u *Hard Sayings of the Bible* od Waltera Kaisera, Petera Davidsa, F. F. Brucea, i Manfreda Braucha, str. 736-739.

▣ **“jer Njegovo sjeme prebiva u njemu”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Postoji nekoliko teorija kao ona što točno grčki izričaj “Njegovo sjeme”, znači:

1. Augustin i Luther rekli su da to upućuje na Božju riječ (usp. Lk 8:11; Iv 5:38; Jak 1:18; I. Pt 1:23)
2. Kalvin je rekao da to upućuje na Svetoga Duha (usp. Iv 3:5.6.8; I. Iv 3:24; 4:4.13)
3. ostali su rekli da upućuje na Božansku narav ili novo biće (usp. II. Pt 1:4; Ef 4:24)
4. moguće upućuje na samoga Krista kao “sjeme Abrahamovo” (usp. Lk 1:55; Iv 8:33.37; Gal 3:16)
5. neki kažu da je to istoznačnica s izričajem “rođen od Boga”
6. izgleda da je ovaj pojam bio korišten od gnostika kako bi rekao o božanskoj iskri u svim ljudima.

Najvjerojatnije je broj 4 najbolja tekstualna mogućnost od svih ovih teorija, ali Ivan odabire svoj rječnik za pobijanje početnih gnostika (tj. #6).

3:10 Ovo je sažetak stihova 4-9. On sadržava dva PREZENTA AKTIVNOGA INDIKATIVA i dva PREZENTA AKTIVNOGA PARTICIPA, koji upućuju na djelovanje u tijeku. Teološki ovo je usporednica s Isusovom izjavom u Propovijedi na gori (usp. Mt 7:16-20). Kako netko živi otkriva nečije srce, nečije duhovno usmjerenje.

Ovo je negativni kontrapunkt 2:29!

▣ **“djeca Božja ... djeca đavolska”** Ovo pokazuje Ivanovu semitsku pozadinu. Hebrejski, drevni jezik bez PRIDJEVA, koristi “sin od ...” kao način opisa osobe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:11-12

¹¹Jer ovo je poruka koju ste čuli od početka, da bismo morali ljubiti jedan drugoga; ¹²ne kao Kajin, koji bijaše od Zloga i ubi svoga brata. A iz kojeg ga razloga ubi? Zato jer njegova djela bijahu zla, a njegova brata pravedna.

3:11 “poruka” Ovaj grčki pojam (*aggelia*, uobičajeno preveden *angelia*) korišten je samo u I. Ivanovoj 1:5 i 3:11. Izgleda da je prva uporaba doktrinarna, dok je druga etička. Ovo je zbog održavanja Ivanove ravnoteže između dva vida kršćanstva (usp. 1:8.10; 2:20.24; 3:14).

▣ **“koju ste čuli od početka”** Ovaj je izričaj književno sredstvo koje se odnosi na Isusa i kao živu Riječ Božju (usp. Iv 1:1) i otkrivenu Riječ Božju (usp. 1:1; 2:7.13.14.24; II. Iv 5.6).

▣ **“da bismo morali ljubiti jedan drugoga”** Ovo je dokaz po kojem vjernici znaju da su istinski iskupljeni (usp. stihove 10.14). On izražava Isusove riječi (usp. Iv 13:34-35; 15:12.17; I. Iv 3:23; 4:7-8.11-12.19-21).

3:12 “Kajin” Izvješće o Kajinovu životu zabilježeno je u Postanku 4. Točna uputa je Postanak 4:4 (usp. Heb 11:4), gdje su žrtve Kajina i Abela suprotstavljene. Kajinova djela otkrivaju utjecaj paloga čovječanstva (usp. Post 4:7; 6:5,11-12.13b). U obje i židovskoj i kršćanskoj predaji (usp. Heb. 11:4; Juda stih 11) Kajin je primjer grješne pobune.

▣ **“koji bijaše od Zloga”** Ova gramatička grada može biti MUŠKA JEDNINA (Zli, usp. stih 10) ili NEUTRALNA JEDNINA (zlo). Ova ista gramatička dvosmislenost nađena je u Mateju 5:37; 6:13; 13:19.38; Ivanu 17:15; II. Solunjanima 3:3; I. Ivanovoj 2:13.14; 3:12; i 5:18-19. U nekoliko slučajeva okvir očito upućuje na Sotonu (usp. Mt 5:37; 13:38; Iv 17:15).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:13-22

¹³Nemojte biti iznenađeni, braćo, ako vas svijet mrzi. ¹⁴Mi znamo da smo prešli iz smrti u život, jer ljubimo braću. On tko ne ljubi prebiva u smrti. ¹⁵Svatko tko mrzi svoga brata je ubojica; a vi znate da ubojica nema vječni život prebivajući u sebi. ¹⁶Spoznali smo po tome ljubav, da je On položio Svoj život za nas; i mi moramo položiti svoje živote za braću. ¹⁷Ali tko god ima zemaljska dobra, te vidi svoga brata u potrebi i zatvori svoje srce prema njemu, kako prebiva ljubav Božja u njemu? ¹⁸Dječice, nemojmo ljubiti riječima ili jezikom, nego djelom i istinom. ¹⁹Po tome ćemo znati da smo od istine, i osigurati naše srce pred Njim ²⁰u čemu god nas naše srce osuđuje; jer Bog je veći nego

naše srce i poznaje sve. ²¹Ljubljeni, ako nas naše srce ne osuđuje, imamo pouzdanje pred Bogom; ²²i što god zamolili primamo od Njega, jer držimo Njegove zapovijedi i činimo ono što je Njemu ugodno.

3:13 “Nemojte biti iznenađeni” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji često znači zaustaviti djelo koje je već u postupku (usp. I. Pt 4:12-16). To nije pošten svijet; ovo nije svijet kakav je Bog manjeravao da bude!

▣ **“ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja biti istinitim s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe.

▣ **“vas svijet mrzi”** Mrzio je Isusa; mrzit će Njegove sljedbenike. Ovo je uobičajena tema u NZ-u (usp. Iv 15:18; 17:14; Mt 5:10-11; II. Tim 3:12) i drugi dokaz da je netko vjernik.

3:14 “Mi znamo” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA (*oida* ima oblik PERFEKTA, ali značenje PREZENTA). To je još jedna uobičajena tema. Pouzdanje djece Božje u odnosu je s (1) promjenom mišljenja i (2) promjenom djelovanja, koji su korijen značenja pojma “kajati se” u grčkome i hebrejskome.

▣ **“smo prešli iz smrti u život”** Ovo je još jedan PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA (usp. Iv 5:24). Jedan od dokaza prijelaza iz smrti u život (tj. kršćaninova sigurnost, vidi Posebnu temu u Ivanu 6:37) je ta da ljubimo jedan drugoga. Drugi je taj da nas svijet mrzi.

▣ **“jer ljubimo braću”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ljubav je glavna osobina Božje obitelji (usp. Iv 13:34-35; 15:12.17; II. Iv 5; I. Kor 13; Gal 5:22) jer je to osobina Boga, Njega Sámoga (usp. 4:7-21). Ljubav nije temelj ljudskoga odnosa s Bogom, nego ishod. Ljubav nije temelj spasenja, nego još jedan njegov dokaz.

▣ **“On tko ne ljubi prebiva u smrti”** Ovo je PREZENT PARTICIPA korišten kao SUBJEKT s GLAGOLOM PREZENTA AKTIVNOGA INDIKATIVA. Kao što vjernici nastavljaju prebivati u ljubavi, nevjernici prebivaju u mržnji. Mržnja je, kao ljubav, dokaz nečijega duhovnog usmjerenja. Zapamtite Ivanove jake, dvostruke skupine; netko prebiva u ljubavi ili prebiva u smrti. Nema srednjega temelja.

3:15 “Svatko” Ivan je upotrijebio ovaj pojam (*pas*) 8 puta od 2:29. Značajnost ovoga jeste ta da nema iznimaka što Ivan govori. Postoje samo dvije vrste ljudi, oni koji ljube i oni koji mrze. Ivan vidi život u crnim ili bijelim pojmovima, ne u bojama.

▣ **“Svatko tko mrzi svoga brata je ubojica”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA (tj. neprekinuta, ustaljena mržnja). Grijeh se prvo pojavljuje u misaonom životu. U Propovijedi na gori Isus je naučavao da je mržnja jednakovrijedna ubojstvu kao što je preljub jednakovrijedan brakolomstvu (usp. Mt 5:21-22).

▣ **“a vi znate da ubojica nema vječni život prebivajući u sebi”** Ovo ne kaže da netko tko je počinio ubojstvo ne može biti kršćanin. Grijeh je oprostiv, ali djela u načinu života otkrivaju srce. To govori da netko tko stalno mrzi ne može biti kršćanin. Ljubav i mržnja međusobno se isključuju! Mržnja uzima život, ali ljubav daje svoj život.

3:16 “Spoznali smo” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Grčki pojam korišten u stihu 15 bio je *oida*; ovdje je *ginōskō*. Ovi su korišteni istoznačno u Ivanovim pisanjima.

▣ **“po tome ljubav”** Isus je pokazao konačan primjer kakva je ljubav. Vjernici moraju oponašati Njegov primjer (usp. II. Kor 5:14-15).

▣ **“On (je) položio Svoj život za nas”** Ovo je GLAGOLSKO VRIJEME AORIST koje upućuje na Kalvariju koristeći Isusove vlastite riječi (usp. Iv 10:11.15.17.18; 15:13).

▣ **“mi moramo”** Vjernici su obvezni Isusovim primjerom (usp. 2:6; 4:11).

▣ **“položiti svoje živote za braću”** Krist je primjer. Kao što je On položio Svoj život za druge, kršćani moraju položiti svoje živote ako je potrebno za braću. Smrt prema usmjerenju samog-na sebe je:

1. suprotna Padu
2. obnova Božje slike
3. živjeti za zajedničko dobro (usp. II. Kor 5:14-15; Fil 2:5-11; Gal 2:20; I. Pt 2:21).

3:17 “Ali tko god ima zemaljska dobra, te vidi svoga brata u potrebi” Ovo je PREZENT KONJUNKTIVA GLAGOLA. Položiti nečiji život u stihu 16 sad je staviti u područje moguće, primjenjive pomoći nekome bratu. Ovi stihovi zvuče vrlo slično riječima Jakova (usp. Jak 2:15.16).

▣ **“i zatvori svoje srce prema njemu”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Pojam srce je doslovno “suosjećanje”, hebrejski idiom za emocije. Ponovo, naša djela otkrivaju našega Oca.

▣ **“ljubav Božja”** Opet je li to OBJEKT ili SUBJEKT GENITIVA ili namjerna dvosmislenost?:

1. ljubav za Boga
2. Božja ljubav za nas
3. oboje.

Broj 3 odgovara Ivanovim pisanjima!

3:18 “nemojmo ljubiti riječima ili jezikom” Djela govore glasnije od riječi (usp. Mt 7:24; Jak 1:22-25; 2:14-26).

▣ **“nego djelom i istinom”** Pojam “istina” je iznenađujući. Netko može prihvatiti istoznačnicu “djelo” kao “djelovanje”. Pojam izgleda znači iskreno (NJB) ili istinski (TEV), kao uporaba pojma “poruke” u 1:5 i 3:11 koji naglašava i doktrinu i način života, tako isto, “istina”. Djelo i pobude moraju biti potaknute samo-dajućom ljubavlju (Božja ljubav) a ne samo upadljivo vidljivim djelima koja hrane ego dobavljača ili davatelja.

3:19 “Po tome ćemo znati” Ovo upućuje na djela ljubavi spomenuta prije. To je FUTUR SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA, koji je još jedan dokaz nečijega istinskog obraćenja.

▣ **“da smo od istine”** Vjernikov način života u ljubavi pokazuje dvoje: (1) da su na strani istine i (2) da su njihove savjesti čiste. Vidi Posebnu temu: “Istina” (zamisao) u Ivanovim spisima u Ivanu 6:55.

3:19-20 Postoji mnogo pomutnje o tome kako prevesti grčki tekst ova dva stiha. Jedno moguće objašnjenje naglašava Božji sud, dok drugo naglašava Božje suosjećanje. Zbog okvira, izgleda da je druga mogućnost prihvatljivija.

3:20-21 Oba ova stiha su TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA.

3:20

NASB	“u čemu god nas naše srce osuđuje”
NKJV	“jer ako nas naše srce osuđuje”
NRSV	“kada god nas naše srce osuđuje”
TEV	“ako nas osuđuje naša savjest”
NJB	“čak i ako nas osuđuju naši vlastiti osjećaji”

Svi su vjernici iskusili unutarnju žalost ne živeći prema “mjerilima”, za koja su znali da su Božja volja za njihove živote (tj. Rim 7). Takva bol savjesti može biti od Božjega Duha (uzrokovana pokajanjem) ili Sotone (uzrokovana samo-uništenjem ili pomanjkanjem osvjedočenja). Postoje obje i primjerena krivnja i neprimjerena krivnja. Vjernici znaju razliku čitanjem Božje knjige (ili slušanjem Njegovih glasnika). Ivan pokušava ohrabriti vjernike koji žive prema mjerilima ljubavi ali se ipak bore s grijehom (oboje i ovlasti i propusti). Vidi Posebnu temu: Srce u Ivanu 12:40.

▣ **“poznaje sve”** Bog poznaje naše istinske pobude (usp. I. Sam 2:7; 16:7; I. Kr 8:39; I. Ljet 28:9; II. Ljet 6:30; Ps 7:9; 44:21; Izr 15:11; 20:27; 21:2; Jer 11:20; 17:9-10; 20:12; Lk 16:15; Djela 1:24; 15:8; Rim 8:26.27).

3:21 “ako nas naše srce ne osuđuje” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE. Kršćani se još uvijek bore s grijehom i sobom (usp. 2:1; 5:16-17). Oni se još uvijek suočavaju s kušnjama i djeluju neprimjereno u posebnim okolnostima. Često ih osuđuje njihova savjest. Kao što metodistička himna (nepoznat naslov i autor) kaže:

“I nitko, o Gospodine, nema savršen počinak,
jer nitko nije potpuno slobodan od grijeha;
i oni koji malakšu najbolje bi služili Tebi
najsvesniji lošega iznutra.”

Poznavanje Evanđelja, ugodno zajedništvo s Isusom, podatljivost vođenju Duha i Očevo sveznanje smiruje naša prašnjava srca (usp. Ps 103:8-14)!

▣ **“imamo pouzdanje pred Bogom”** Ovo govori o otvorenom i slobodnom pristupu Božjoj prisutnosti. To je Ivanov često-ponavljani pojam i zamisao (usp. 2:28; 3:21; 4:17; 5:14; Heb 3:6; 10:35, vidi Posebnu temu u 2:28). Ovaj izričaj uključuje dvije od dobrobiti sigurnosti:

1. vjernici imaju savršeno pouzdanje pred Bogom
2. oni od Njega dobivaju što god zamole.

3:22 “što god zamolili primamo od Njega” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. To odražava Isusovu izjavu u Mateju 7:7; 18:19, Ivanu 9:31; 14:13-14; 15:7.16; 16:23; Marku 11:24; Luki 11:9-10. Ova obećanja Pisma tako su različita od vjernikovog iskustva u molitvi. Taj stih izgleda obećaje neograničene odgovorene molitve. Ovdje je gdje uspoređivanje drugih odgovarajućih tekstova pomaže donijeti teološku ravnotežu.

POSEBNA TEMA: MOLITVA, NEOGRANIČENO JOŠ OGRANIČENO

- A. Sinoptička Evanđelja
1. Vjernici su ohrabreni ustrajati u molitvi i Bog će providjeti “dobre stvari” (Matej) ili “Svoga . Duha” (Luka) (Mt 7:7-11; Lk 11:5-13).
  2. U okviru crkvene stege vjernici (dvoje) su ohrabreni ujediniti se u molitvi (Mt 18:19).
  3. U okviru osude judaizma vjernici moraju moliti u vjeri bez sumnjanja (Mt 21:22; Mk 11:23-24).
  4. U okviru dvije parabole (stihovi 1-8, nepravedan sud i stihovi 9-14, farizeji i grješnici) vjernici su ohrabreni na djelovanje drukčije od bezbožnih sudaca i samo-pravednih farizeja. Bog čuje poniznost i pokajanje (Lk 18:1-14).
- B. Ivanova pisanja
1. U okviru čovjeka rođena slijepog kojeg Isus iscjeljuje, otkrivena je prava sljepoća farizeja. Isusove su molitve (kao i ičije druge) bile odgovorene jer je On poznao Boga i živio sukladno tome (Iv 9:31).
  2. Ivanov razgovor u gornjoj sobi (Iv 13 – 17)
    - a. 14:12-14 – vjerujuća molitva ima osobine:
      - 1) dolazi od vjernika
      - 2) moli u Isusovo ime
      - 3) čezne da bude proslavljen Otac
      - 4) vrši zapovijedi (stih 15)
    - b. 15:7-10 – za vjernike molitva ima osobine:
      - 1) prebivanje u Isusu
      - 2) Njegova riječ prebiva u njima
      - 3) željenje da Otac bude proslavljen
      - 4) proizvođenje više ploda
      - 5) vršenje zapovijedi (stih 10)
    - c. 15:15-17 – molitva vjernika ima osobine:
      - 1) njihov izbor
      - 2) njihovo rađanje ploda
      - 3) moljenje u Isusovo ime

- 4) vršenje zapovijedi da se ljubi jedan drugog
- d. 16:23-24 – molitva vjernika ima osobine:
  - 1) moljenje u Isusovo ime
  - 2) željenje da radost bude učinjena potpunom.
- 3. Ivanovo prvo pismo (I. Ivanova)
  - a. 3:22-24 – molitva vjernika ima osobine:
    - 1) držanje Njegovih zapovijedi (stihovi 22.24)
    - 2) primjereno življenje
    - 3) vjerovanje u Isusa
    - 4) ljubljenje jedan drugog
    - 5) prebivanje u Njemu i On u nama
    - 6) imanje dara Duha
  - b. 5:14-16 – molitva vjernika ima osobine:
    - 1) povjerenje u Boga
    - 2) sukladno Njegovoj volji
    - 3) molitve vjernika jedni za druge.
- C. Jakov
  - 1. 1:5-7 – vjernici se suprotstavljaju raznovrsnim iskušenjima kad su pozvani da mole za mudrost bez sumnjaja
  - 2. 4:2-3 – vjernici moraju moliti s pravim pobudama
  - 3. 5:13-18 – vjernici suočeni sa zdravstvenim poteškoćama su ohrabreni:
    - a. zamoliti starješine da mole
    - b. moliti u vjeri da će biti spašeni
    - c. moliti da će njihovi grijesi biti oprošteni
    - d. ispovijedati grijeha jedan drugome i moliti jedan za drugoga (slično I. Iv 5:16).

Ključ učinkovite molitve je Kristo-sličnost. To je ono što moljenje u Isusovo ime znači. Najgore što bi Bog mogao napraviti za većinu kršćana je odgovoriti njihovim sebičnim molitvama! U neku ruku sve su molitve odgovorene. Najdragocjeniji vid molitve je taj što je vjernik proveo vrijeme s Bogom, s Bogom dostojnim pouzdanja.

▣ **“jer držimo Njegove zapovijedi i činimo ono što je Njemu ugodno”** U ovome okviru zabilježite dva zahtjeva za odgovorenu molitvu:

- 1. poslušnost
- 2. vršenje onoga što ugađa Bogu (usp. Iv 8:29).

I. Ivanova je “kako” knjiga učinkovitoga kršćaninova življenja i služenja.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:23-24

²³Ovo je Njegova zapovijed, da vjerujemo u ime Njegova Sina Isusa Krista, i ljubimo jedan drugoga, baš kao što nam je On zapovjedio. ²⁴Onaj tko drži Njegove zapovijedi prebiva u Njemu, i On u njemu. Po tome znamo da On prebiva u nama, po Duhu kojeg nam je On dao.

3:23 “Ovo je Njegova zapovijed, da vjerujemo . . . i ljubimo” Zabilježite da je pojam “zapovijed” u JEDNINI s dva vida. Prvi vid je osobna vjera; GLAGOL, “vjerujemo”, je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA (usp. Iv 6:29.40). Drugi vid je etički; GLAGOL, ljubimo, je u PREZENTU AKTIVNOGA KONJUNKTIVA (usp. 3:11; 4:7). Evanđelje je poruka da se bude vjeran, Osoba da se prihvati, i način života da se živi!

▣ **“da vjerujemo u ime Njegova Sina Isusa Krista”** Zamisao “vjerujemo” ključna je za razumijevanje biblijske vjere. SZ-ni pojam *aman* izražavao je “vjernost”, “pouzdanost”, “sigurnost”, ili “odanost” (vidi Posebnu temu o SZ-noj riječi u I. Ivanovoj 2:10). U NZ-u grčki pojam (*pisteuō*) preveden je trima različitim engleskim pojmovima: povjerenje, vjera, ili pouzdanje (vidi Posebnu temu o grčkoj riječi u Ivanu 2:33). Pojam ne izražava toliko kršćaninovu pouzdanost koliko Božju. To je Njegova narav, otkrivenje, i obećanja, ne odanost ili vjernost paloga čovječanstva, čak iskupljenoga palog čovječanstva, taj oblik nepokolebljivoga temelja!

Zamisao vjerovanja u “ime” ili moljenja “u ime” izražava blisko-istočno razumijevanje da ime predstavlja osobu:

1. Isusa u Mateju 1:21.23.25; 2:22; 10:22; 12:21; 18:5.20; 19:29; 24:5.9; Ivanu 1:12; 2:23; 3:18; 14:26; 15:21; 17:6; 20:31
2. Oca u Mateju 6:9; 21:9; 23:29; Ivanu 5:43; 10:25; 12:13; 17:12
3. Trojstva u Mateju 28:19.

Samo kratka tehnička zabilješka o tome stihu. U svome *Word Pictures in the New Testament* (str. 228), A. T. Robertson spominje poteškoću grčkoga rukopisa vezanu na GLAGOL “vjerujemo”. Grčki uncijalni rukopisi B, K, i L imaju AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA, dok $\aleph$, A, i C imaju PREZENT AKTIVNIH KONJUNKTIVA. Oba se uklapaju u okvir i Ivanov način.

3:24 “Onaj tko drži. . .prebiva...” Ovo su oba PREZENT. Poslušnost je povezana s prebivanjem. Ljubav je dokaz da smo u Bogu i Bog u nama (usp. 4:12.15-16; Iv 14:23; 15:10). Vidi Posebnu temu o prebivanju u 2:10.

▣ **“po Duhu kojeg nam je On dao”** Ivan koristi nedvojbene dokaze za procjenu istinskih vjernika (usp. Rim 4:13; 8:14-16, vidi Uvidi u tekst 2:3-27, C). Dva su u odnosu sa Svetim Duhom:

1. ispovijedanje Isusu (usp. Rim 10:9-13; I. Kor 12:3)
2. Kristo-slično življenje (usp. Iv 15; Gal 5:22; Jak 2:14-26)

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što je jedinstvena tema stihova 11-24? (usp. Iv 2:7-11)?
3. Objasni međusobni odnos stihova 16 i 17. Kako je usporedivo polaganje naših života s pomaganjem našem bratu u potrebi?
4. Naglašavaju li stihovi 19-20 strogost Božjega suda ili Božju veliku suosjećajnost koja umiruje naše strahove?
5. Kako dovodimo u odnos Ivanovu izjavu o molitvi u stihu 22 s našim dnevnim iskustvom?
6. Kako netko može uskladiti Ivanove naizgled paradoksalne naglaske na kršćaninovoj potrebi da prizna i ispovijedi grijeh te njegovu izjavu o bezgrješnoj savršenosti?
7. Zašto Ivan stavlja tako teške naglaske na način života?
8. Objasni teološke istine uključene u biti “ponovo rođen”.
9. Kako se ovaj odlomak odnosi prema dnevnomu životu kršćanina?

I. IVANOVA 4

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Duh Božji i duh Antikrista	Duh istine i duh zablude	rasuđivanje istine i zablude	pravi Duh i krivi duh	treći uvjet: čuvati se protiv antikrista i protiv svijeta
	3:24-4:6			
4:1-6		4:1-6	4:1-3 4:4-6	4:1-6 izvor ljubavi i vjere (4:7-5:13)
Bog je ljubav	poznavanje Boga kroz ljubav	blaženstvo ljubavi	Bog je ljubav	izvor ljubavi
4:7-12	4:7-11 gledanje Boga kroz ljubav 4:12-16	4:7-12	4:7-10 4:11-12	4:7-5:4
4:13-16a		4:13-16a	4:13-16a	
4:16b-21	dovršetak ljubavi 4:17-19 poslušnost vjerom 4:20-5:5	4:16b-21	4:16b-18 4:19-21	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST 4:1-21

- A. Ivan 4 je vrlo posebna književna jedinica o tome kako kršćani procjenjuju i provjeravaju one koji tvrde da govore za Boga. Ovaj je odlomak u odnosu s:
1. ovim krivim prorocima nazvanima antikristi (usp. 2:18-25)
  2. onima koji pokušavaju prevariti (usp. 2:26; 3:7)
  3. moguće s onima koji svojataju znanje o posebnim duhovnim istinama (usp. 3:24).
- Za puno razumijevanje tvrdnji ranih kršćana mora se priznati kako su mnogi tvrdili da govore za Boga (usp. I. Kor 12:10; 14:29; I. Sol 5:20-21; I. Iv 4:1-6). Nije postojao potpun niti je bio dostupan Novi zavjet. Duhovno rasuđivanje uključivalo je oboje i doktrinu i ispitivanja društva (usp. Jak 3:1-12).
- B. I. Ivanovu je krajnje teško prikazati u glavnim crtama zbog ponavljanoga uzorka tema. Ovo je zasigurno istinito za poglavlje 4. Čini se da ovo poglavlje ponovo naglašava istine naučavane u prethodnim poglavljima, posebice potrebe vjernika za ljubiti jedan drugoga (usp. stihove 7-21; 2:7-12 i 3:11-24).
- C. Ivan piše oboje i da pobije lažne učitelje i da ohrabri istinske vjernike. To čini uporabom nekoliko ispita:
1. doktrinarnim ispitom (vjerovati u Isusa, usp. I. Iv 2:18-25; 4:1-6.14-16; 5:1.5.10)
  2. ispitom načina života (poslušnost, usp. I. Iv 2:3-7; 3:1-10. 22-24)
  3. ispitom društva (ljubav, usp. I. Iv 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12.16-21; 5:1-2).
- Različiti dijelovi Pisma odnose se na različite krive učitelje. I. Ivanova naslovljava herezu gnostičkih krivih učitelja. Vidi Uvod u I. Ivanovu, Hereza. Drugi dijelovi NZ-a naslovljavaju ostale neistine (usp. Iv 1:13; Rim 10:9-13; I. Kor 12:3). Svaki okvir mora biti proučavan odvojeno kako bi se ustanovilo koja je zabluda naslovljena. Zablude je bilo iz nekoliko izvora:
1. židovskih legalista
  2. grčkih filozofa
  3. grčkih antinomialista
  4. onih koji su svojatali posebno duhovno otkrivenje ili iskustva.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:1-6

¹Ljubljeni, ne vjerujte svakom duhu, nego ispitajte duhove da vidite jesu li oni od Boga, jer su izašli mnogi krivi proroci u svijet. ²Po ovome poznajete Božjeg Duha: svaki duh koji prizna da je Isus Krist došao u tijelu jeste od Boga; ³a svaki duh koji ne prizna Isusa nije od Boga; to je *duh* Antikrista, o kojem ste čuli da dolazi, i sad je već u svijetu. ⁴Vi ste od Boga, dječice, i prevladali ste ih; jer je veći On koji je u vama nego on koji je u svijetu. ⁵Oni su od svijeta; zato oni govore *kao* od svijeta, i svijet ih sluša. ⁶Mi smo od Boga; on tko poznaje Boga sluša nas; on tko nije od Boga nas ne sluša. Po ovome poznajemo duha istine i duha zablude.

4:1 “ne vjerujte” Ovo je PREZENT IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. Sklonost kršćana je prihvaćanje jakih osobnosti, logičkih činjenica, ili čudnih događaja od Boga. Očito su krivi učitelji tvrdili (1) da govore za Boga ili (2) da su dobili posebno otkrivenje od Boga.

POSEBNA TEMA: SMIJU LI KRŠĆANI SUDITI JEDAN DRUGOGA?

S ovim se pitanjem treba baviti na dva načina:

1. vjernici su upozoreni da ne sude jedan drugoga (usp. Mt 7:1-5; Lk 6:37.42; Rim 2:1-11; Jak 4:11-12)
2. vjernici su upozoreni da cijene vođe (usp. Mt 7:6.15-16; I. Kor 14:29; I. Sol 5:21; I. Tim 3:1-13; i I. Iv 4:1-6).

Neko mjerilo primjerene procjene može biti od pomoći:

1. procjena bi morala biti u svrhu potvrde (usp. I. Iv 4:1 – “ispit” s ciljem odobrenja)
2. procjena bi morala biti napravljena u poniznosti i krotkosti (usp. Gal 6:1)
3. procjena ne smije biti usredotočena na predmete osobne sklonosti (usp. Rim 14:1-23; I. Kor 8:1-13; 10:23-33)
4. procjena bi morala razlučiti one vođe koji “nemaju hrabrost za kriticizam” od onih unutar crkve ili zajednice (usp. I. Tim 3).

▣ **“svakom duhu”** Duh je korišten u smislu ljudske osobe. Vidi bilješku u 4:6. Ovo upućuje na pretpostavljenu poruku od Boga. Hereza dolazi iz unutrašnjosti crkve (usp. 2:19). Krivi su učitelji tvrdili da govore za Boga. Ivan dokazuje da postoje dva duhovna izvora, Bog ili Sotona, iza ljudskoga govora i djelovanja.

▣ **“nego ispitajte duhove”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je oboje duhovni dar (usp. I. Kor 12:10; 14:29) i neophodnost za svakoga vjernika, kao što su molitva, evangelizacija, i davanje. Ova grčka riječ *dokimazō* ima značenje “ispitati s ciljem odobrenja”. Vjernici moraju misliti najbolje o drugima osim ako je dokazano najgore (usp. I. Kor 13:4-7; I. Sol 5:20-21).

POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA ISPITIVANJE I NJIHOVA ZNAČENJA

Postoje dva grčka pojma koji imaju zamisao ispitivanja nekoga sa svrhom:

1. *Dokimazō, Dokimion, Dokimasia*

Ovaj je pojam metalurški pojam za ispitivanje čistoće nečega (tj. metaforički nekoga) vatrom. Vatra otkriva pravu kovinu i spaljuje (tj. pročišćava) trosku. Ovaj fizikalni postupak postao je vrlo jak idiom za Boga i/ili Sotonu i/ili ljudsko ispitivanje drugih. Taj pojam korišten je samo u pozitivnome smislu testiranja sa svrhom prihvatanja.

Korišten je za ispitivanje u NZ-u:

- a. jarmova volova – Luka 14:19
- b. nas samih – I. Korinćanima 11:28
- c. naše vjere – Jakovljeva 1:3
- d. čak Boga – Hebrejima 3:9

Ishodi ovih ispitivanja bili su pretpostavljeni da budu pozitivni (usp. Rim 1:28; 14:22; 16:10; II. Kor 10:18; 13:3; Fil 2:27; I. Pt 1:7), stoga, pojam prenosi zamisao nekoga ispitanog i dokazanog da je:

- a. ugledan
- b. dobar
- c. iskren
- d. vrijedan
- e. častan.

2. *Peirazō, Peirasmus*

Ovaj pojam često ima značenje ispitivanja za svrhu pronalaženja nedostatka ili odbacivanja. Često je korišten u vezi s Isusovom kušnjom u pustinji.

- a. Prenosi nakanu hvatanja Isusa u zamku (usp. Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18, 35; Mk 1:13; Lk 4:38; Heb 2:18).
- b. Ovaj pojam (*peirazōn*) korišten je kao naslov za Sotonu u Mateju 4:3; I. Solunjanima 3:5.
- c. Upotrijebljen je kod Isusova upozorenja da se ne ispituje [kuša] Boga (usp. Mt 14:7; Lk 4:12) [ili Krista usp. I. Kor 10:9]. On također pobija nakanu da se napravi nešto što je podbacilo (usp. Djela 9:20; 20:21; Heb 11:29). Korišten je u vezi s kušnjom i ispitivanjima vjernika (usp. I. Kor 7:5; 10:9, 13; Gal 6:1; I. Sol 3:5; Heb 2:18; Jak 1:2.13. 14; I. Pt 4:12; II. Pt 2:9). Bog dozvoljava tri neprijatelja čovječanstva (tj. svijet, tijelo, i đavao) da se očituju u određeno vrijeme i mjestu.

▣ **“jer su izašli mnogi krivi proroci u svijet”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA (usp. Jer 14:14; 23:21; 29:8; Mt 7:15; 24:11.24; Djela 20:28-30; II. Pt 2:1; I. Iv 2:18-19.24; 3:7; II. Iv 7). Dublji smisao je taj da su oni ostavili crkvu (kućne crkve), a ipak nastavljaju tvrditi kako govore za Boga.

Vidi Posebnu temu: NZ-no proročanstvo u Ivanu 4:19.

4:2 “Po ovome poznajete Božjeg Duha” Ovo je gramatički oblik ili PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA (izjava) ili PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA (zapovijed). Ova ista dvosmislenost oblika je u “prebiva”, 2:27 i “znate”, 2:29. Sveti Duh uvijek veliča Isusa (usp. Iv 14:26; 15:26; 16:13-15). Taj isti ispit može biti viđen u Pavlovim pisanjima u I. Korinćanima 12:3.

▣ **“svaki duh koji prizna”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji pokazuje neprestano priznavanje, ne minulu potvrdu vjere. Grčki pojam “priznati [ispovijediti se]” složenica je od “isto” i “govoriti”, sa značenjem “reći istu stvar”. Ovo je ponavljana tema u I. Ivanovoj (usp. I. Iv 1:9; 2:23; 4:2-3; 4:15; Iv 9:22; II. Iv 7). Ovaj pojam uključuje posebno, javno, zvučno priznanje nečije potvrde za i predanosti Evanđelju Isusa Krista. Vidi Posebnu temu u Ivanu 9:22.

▣ **“da je Isus Krist došao u tijelu jeste od Boga”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA. To je srž doktrinarnog ispita za lažne učitelje (tj. gnostike) s kojima se Ivan borio u ovoj Knjizi. Njena temeljna tvrdnja jeste ta da je Isus potpuni čovjek (tj. tijelo, što su gnostici zanižavali) kao i potpuni Bog (usp. 1:1-4; II. Iv 7; Iv 1:14; I. Tim 3:16). PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME potvrđuje da Isusova ljudskost nije bila privremena, nego stalna. Ovo nije bilo manje važno pitanje. Isus je uistinu jedno s čovječanstvom i jedno s Bogom.

4:3 “svaki duh koji ne prizna Isusa” Teološki je zanimljivo da starolatinska verzija NZ-a i starocrkveni oci pisci, Clement, Origen Aleksandrijski, Irenej, i Tertulijan imaju *leui* (odriješi, izgubi), koji uključuje “odvojenoga Isusa”, očito u ljudski duh i odvojeni Božanski duh što je tako davalo osobine pisanjima drugoga stoljeća. Ali ovo je tekstualni dodatak koji izražava ranocrkveni život i smrtnu borbu s herezom (vidi Bart Erhart, *The Orthodox Corruption of Scripture*, str. 125-135).

▣ **“duh Antikrista”** Ovdje je pojam (usp. 2:18-25) korišten kao poricatelj Krista, ne kao namjera prisvajanja Njegovog položaja.

▣ **“čuli (ste) da dolazi, i sad je već u svijetu”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOG INDIKATIVA koji podrazumijeva da je Ivan prije raspravljao ovaj predmet s njima te da njegova važnost i dalje ostaje. Grčka ZAMJENICA “to” slaže se sa SREDNJIM RODOM “duh”. Kao 2:18, ovaj izričaj izražava da duh antikristi ima oboje već je došao i doći će. Taj oblik gnostičkih krivih učitelja lanac je krive obavijesti, krivog načina života, i krivih uvjeravanja tijekom stoljeća, od Zloga u Postanku 3 do očitovanja utjelovljenja zla i Antikrista na kraju vremena (tj. II. Sol 2; Otk 13).

4:4-6 “Vi. . .Oni. . .Mi” Sve ove ZAMJENICE su naglašene. Postojale su tri naslovljene skupine:

1. istinski vjernici (Ivan i njegovi čitatelji)
2. krivi vjernici (gnostički učitelji i njihovi sljedbenici)
3. Ivanov misijski tim ili teološka skupina.

Ova ista vrsta trijade [sastavljeno od trojice – op.prev.] vidljiva je u Hebrejima 6 i 10.

4:4 “prevladali ste ih” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Izgleda da je ovo uputa na oboje i na doktrinarno oprečje i na pobjedonosan život kršćanina. Kakva predivna riječ ohrabrenja za njih i nas!

Ivana se ticala kršćaninova pobjeda nad grijehom i đavlom. On je upotrijebio taj pojam (*nikaō*) 6 puta u I. Ivanovoj (usp. 2:13.14; 4:4; 5:4.5), 11 puta u Otkrivenju, i jednom u Evanđelju (usp. 16:33). Ovaj pojam za “pobjedu” bio je korišten samo u Luki (usp. 11:22) i dva puta u Pavlovim pisanjima (usp. Rim 3:4; 12:21).

▣ **“jer je veći On koji je u vama nego on koji je u svijetu”** Ovo je naglasak na uvijek prisutnome Božanstvu. Ovdje je izgleda uputa na uvijek prisutnome Ocu (usp. Iv 14:23; II. Kor 6:16). NZ naglašava također (1) uvijek prisutnoga Sina (usp. Mt 28:20; Kol 1:27) i (2) uvijek prisutnoga Svetoga Duha (usp. Rim 8:9; I. Iv 4:13). Duh i Sin pomno su izjednačeni (usp. Rim 8:9; II. Kor 3:17; Gal 4:6; Fil 1:19; I. Pt 1:11). Vidi Posebnu temu u Ivanu 14:15.

Izričaj “on koji je u svijetu” upućuje na Sotonu (usp. Iv 12:31; 14:30; 16:11; II. Kor 4:4; Ef 2:2; I. Iv 5:19) i njegove sljedbenike. Pojam “svijet” u I. Ivanovoj uvijek ima negativna značenja (tj. ljudsko društvo uređeno i djelotvorno odvojeno od Boga, vidi Posebnu temu: *Kosmos* u Ivanu 14:17).

4:5 “Oni su od svijeta” Ovo je izvorno LOKATIV. Pojam “svijet” korišten je ovdje u smislu paloga ljudskog društva koje nastoji zadovoljiti sve svoje potrebe odvojeno od Boga (usp. 2:15-17). Upućuje na zajednički neovisan duh paloga čovječanstva! Primjer toga je Kajin (usp. 3:12). Ostali bi primjeri mogli biti (1) Ilija i proroci *Ba'al(a)* (I. Kr 18) i (2) Jeremija nasuprot Hananiji (Jer 28).

▣ **“svijet ih sluša”** Još jedan dokaz kršćanskih učitelja nasuprot krivih učitelja je tko ih sluša (usp. Iv 15:19; I. Tim 4:1).

4:6 “tko poznaje Boga sluša nas” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Istinski vjernici nastavljaju slušati i odazivati se na apostolsku istinu! Vjernici mogu prepoznati prave propovjednike/učitelje posredstvom obojega i sadržajem njihove poruke te tko ih sluša i tko im se odaziva.

▣ **“Po ovome poznajemo duha istine i duha zablude”** Ovo može upućivati na Svetoga Duha (usp. Iv 14:17; 15:26; 16:13; I. Iv 4:6; 5:7) i na zloga duha, Sotonu. Vjernici moraju biti sposobni razabrati izvor poruke. Često su oba data u Božje ime, navodno Božjim glasnici. Jedan uzdiže Isusa i Kristo-sličnost a drugi uzdiže ljudsko nagađanje i osobnu slobodu.

Robert Girdlestone, u *Synonyms of the Old Testament*, ima zanimljivu raspravu o uporabi pojma “duh” u NZ-u:

1. zli duhovi
2. ljudski duh
3. Sveti Duh
4. stvari koje Duh proizvodi u i kroz ljudske duhove:
  - a. ‘ne duh ropstva nasuprot duhu posinjenja’ - Rimljanima 8:15
  - b. ‘duh blagosti [ljubaznosti]’ – I. Korinćanima 4:21
  - c. ‘duh vjere’ – II. Korinćanima 4:13
  - d. ‘duh mudrosti i otkrivenja u spoznaji Njega’ - Efežanima 1:17
  - e. ‘ne duh plašljivosti, nego snage, ljubavi i stege’ – II. Timoteju 1:7
  - f. ‘duh zablude nasuprot duhu istine’ – I. Ivanova 4:6” (str: 61-63).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:7-14

⁷Ljubljeni, ljubimo jedan drugoga, jer ljubav je od Boga; i svatko tko ljubi rođen je od Boga i poznaje Boga. ⁸On tko ne ljubi ne poznaje Boga, jer Bog je ljubav. ⁹Po ovome nam je bila očitovana Božja ljubav, da Bog posla Svoga jedino rođenoga Sina u svijet tako da mi možemo živjeti po Njemu. ¹⁰U ovome je ljubav, ne jer mi ljubismo Boga, nego jer On ljubljše nas i posla Svoga Sina *da bude* pomirna žrtva za naše grijeha. ¹¹Ljubljeni, ako nas Bog tako ljubljše, mi bismo također morali ljubiti jedan drugoga. ¹²Nitko nikada nije vidio Boga; ako ljubimo jedan drugoga, Bog prebiva u nama, i Njegova je ljubav usavršena u nama. ¹³Po ovome znamo da prebivamo u Njemu i On u nama, jer On nam je dao od Svoga Duha. ¹⁴Mi smo vidjeli i svjedočimo da je Otac poslao Sina *da bude* Spasitelj svijeta.

4:7 “ljubimo jedan drugoga” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Način života, dnevna ljubav jedna je uobičajena osobina svih vjernika (usp. I. Kor 13; Gal 5:22). Ovo je ponavljajuća tema u Ivanovim pisanjima i srž ispita etike (usp. Iv 13:34; 15:12.17; I. Iv 2:7-11; 3:11.23; II. Iv 5, vidi Uvidi u tekst, C). KONJUNKTIVNI NAČIN pokazuje nepredvidivu okolnost.

▣ **“jer ljubav je od Boga”** Bog je, ne ljudska filantropija [čovjekoljublje – op.prev.], sućut, ili osjećaji, izvor ljubavi (usp. stih 16). To prvenstveno nije osjećajno nego namjeravano djelo (tj. Otac šalje Sina da umre za našu dobrobit, usp. stih 10; Iv 3:16).

▣ **“svatko tko ljubi rođen je od Boga i poznaje Boga”** GLAGOLI su PERFEKT PASIVNIH i PREZENT AKTIVNIH INDIKATIVA. Ivanovi najdraži pojmovi za postajanjem vjernikom odnose se na fizičko rođenje (usp. 2:29; 3:9; 5:1; 4:18; Iv 3:3.7.31; 19:11).

Pojam “poznaje” odražava hebrejski smisao neprekinutoga, prisnog zajedništva (usp. Post 4:1; Jer 1:5). To je ponavljana tema I. Ivanove, korištena više od sedamdeset i sedam puta. Vidi Posebnu temu u Ivanu 1:10.

4:8 “On tko ne ljubi ne poznaje Boga, jer Bog je ljubav” Životni način ljubavi je pravi ispit poznavanja Boga.

Ovo je jedna od Ivanovih dubokih jednostavnih izjava, “Bog je ljubav” koja se poklapa s “Bog je svjetlo” (usp. 1:5) i „Bog je duh“ (usp. Iv 4:24). Jedan od najboljih načina naglašavanja suprotnosti Božje ljubavi i Božjeg gnjeva je usporedba Ponovljenog zakona 5:9 s 5:10 i 7:9.

4:9 “Po ovome nam je bila očitovana Božja ljubav” Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA (usp. Iv 3:16; II. Kor 9:15; Rim 8:32). Bog je jasno pokazao da nas ljubi slanjem Svoga jedinoga Sina da umre na našem mjestu. Ljubav je djelo, ne samo osjećaj. Vjernici se moraju ugledati na to u svojim svakodnevnim životima (usp. I. Iv 3:16). Poznavati Boga je ljubiti kao što On ljubi.

▣ **“Bog posla Svoga jedino rođenoga Sina u svijet”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, utjelovljenje i njegovi ishodi ostaju! Sve Božje dobrobiti dolaze kroz Krista.

Pojam “jedino rođenoga” je *monogenēs*, koji podrazumijeva “jedinstven”, “jedan od vrste”, ne rođen kao u seksualnim stvaranju. Djevičansko rođenje nije bilo seksualno iskustvo za Boga ili Mariju. Ivan upotrebljava taj pojam nekoliko puta upućujući na Isusa (usp. Iv 1:14.18; 3:16.18; I. Iv 4:9). Vidi pomoćnu bilješku u Ivanu 3:16. Isus je Božji Sin u jedinstvenome (ontološkom) smislu. Vjernici su Božja djeca samo u izvedenom smislu.

▣ **“tako da mi možemo živjeti po Njemu”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA koji podrazumijeva nepredviđenu okolnost, odaziv u vjeri je neophodan. Svrha utjelovljenja je vječni život i život u izobilju (usp. Iv 10:10).

4:10 “U ovome je ljubav” Božja ljubav jasno je bila pokazana u Isusovu životu i smrti (usp. Rim 5:6.8). Poznati Isusa jeste poznati Boga. Poznati Boga jeste ljubiti!

▣ **“ne jer mi ljubismo Boga”** NZ je jedinstven između svjetskih religija. Po pravilu religija je traženje Boga od strane čovječanstva, ali kršćanstvo je traženje paloga čovječanstva od strane Boga! Predivna istina nije naša ljubav za Boga, nego Njegova ljubav za nas. On nas je tražio preko našega grijeha i sebičnosti, naše pobune i ponosa. Veličanstvena istina kršćanstva je ta da Bog ljubi palo čovječanstvo i potaknuo je te održao vezu u promjeni života.

Postoje drugi načini u odnosu s oblikom GLAGOLA:

1. ljubili smo i nastavili ljubiti, PERFEKT – MS B
2. ljubismo, AORIST – MS ⚡

UBS⁴ daje PERFEKTU ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

▣ **“posla Svoga Sina da bude pomirna žrtva za naše grijeha”** Vidi bilješku u 2:2.

4:11 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinito s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Bog nas ljubi (usp. Rim 8:31)!

▣ **“nas Bog tako ljubljaše”** “Tako” trebalo bi biti razumljivo kao “na takav način”, kao u Ivanu 3:16.

▣ **“mi bismo također morali ljubiti jedana drugoga”** Zato jer nas je On ljubio mi moramo ljubiti jedana drugoga (usp. 2:6; 3:16; 4:1). Ova izjava nužnosti odražava razorna djelovanja i stavove krivih učitelja.

4:12 “Nitko nikada nije vidio Boga” Ovo je PERFEKT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA. Ova riječ podrazumijeva “jako zuriti u nekoga ili nešto” (usp. Izl 33:20-23; Iv 1:18; 5:37; 6:46; I. Tim 6:16). Moguće da su gnostički učitelji, nekako pod utjecajem istočnjačkih misterijskih religija, tvrdili neku vrstu viđenja od Boga ili Boga. Isus je došao kako bi potpuno otkrio Oca. Zurenjem u Njega poznajemo Boga!

▣ **“ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNA koji znači moguće djelovanje.

▣ **“Bog prebiva u nama”** Vidi Posebnu temu o prebivanju u 2:10.

▣ **“Njegova je ljubav usavršena u nama”** Ovo je PERIFRASTIČKI PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Ljubeći kršćani dokaz su prebivajuće, usavršene Božje ljubavi (usp. 2:5; 4:17).

4:13 “On nam je dao od Svoga Duha” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Stalno prisutan Sveti Duh (usp. 3:24; Rim 8:9) i Njegov utjecaj na mijenjanje dokaz su našega istinskog spasenja (usp. Rim 8:16). Izgleda da je stih 13 subjektivni svjedok Duha, dok je stih 14 objektivni svjedok apostolovog svjedočenja. U stihovima 13-14 jasno se pojavljuju tri Osobe Trojstva.

Vidi Posebnu temu: Trojstvo u Ivanu 14:26.

4:14 “Mi smo vidjeli i svjedočimo” GLAGOLI su PERFEKT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA pridruženi s PREZENTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA. To govori o Ivanovom svjedočenju kao očevice što se tiče Kristove Osobe, baš kao 1:1-3.

Pojam “vidjeli” ista je grčka riječ kao u stihu 12 koja znači “jako zuriti u”. Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u Ivanu 1:8.

▣ **“da je Otac poslao Sina”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Činjenica da je Bog Otac poslao Boga Sina u svijet (usp. Iv 3:16) pobija gnostička kriva učenja o pretpostavljenom dualizmu između duha (dobro) i materije (zlo). Isus je bio istinski Božanski i On je bio poslan u zli svijet grijeha da iskupi njega i nas (usp. Rim 8:18-25) od prokletstva Postanka 3 (usp. Gal 3:13).

▣ **“da bude Spasitelj svijeta”** Činjenica da je Otac odabrao koristiti Isusa kao sredstvo spasenja pobija gnostičko krivo učenje kako je spasenje dobiveno kroz posebno, tajno znanje povezano s anđeoskim stupnjevima. Oni te anđeoske stupnjeve nazivaju *eons* ili kraljevine anđeoske vlasti između visokog Boga i nižeg boga koji je oblikovao svijet od pred-postojeće materije.

Izričaj “Spasitelj svijeta” bio je (1) naslov za bogove (tj. Zeusa) i (2) uobičajeni naslov rimskoga cezara. Za kršćanina jedino bi Isus mogao dobiti taj naslov (usp. Iv 4:42; I. Tim 2:4; 4:10). Ovo je točno ono što je prouzročilo progone od mjesnih kultova cezara u Maloj Aziji.

Zabilježite da je sve uključeno. On je Spasitelj svijeta (ne nekih) samo ako se oni žele odazvati (usp. Iv 1:12; 3:16; Rim 5:18; 10:9-13).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:15-21

¹⁵Tko god priznaje da je Isus Sin Božji, Bog prebiva u njemu, i on u Bogu. ¹⁶Mi smo upoznali i povjerovali u ljubav koju Bog ima za nas. Bog je ljubav, i on tko prebiva u ljubavi prebiva u Bogu, i Bog prebiva u njemu. ¹⁷Po ovome, ljubav je usavršena s nama, tako da možemo imati pouzdanje na dan suda; jer kao što je On, takvi smo i mi u ovome svijetu. ¹⁸Ne postoji strah u ljubavi; ali savršena ljubav odbacuje strah, jer strah uključuje kaznu, i on tko se boji nije usavršen u ljubavi. ¹⁹Mi ljubimo, jer On prvo ljubljaha nas. ²⁰Ako netko kaže: “Ljubim Boga”, a mrzi svoga brata, on je lažac; jer onaj tko ne ljubi svoga brata kojeg je vidio, ne može ljubiti Boga kojeg nije vidio. ²¹I ovu zapovijed imamo od Njega, da onaj tko ljubi Boga morao bi ljubiti svoga brata također.

4:15 “Tko god priznaje da je Isus Sin Božji” Ovo je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Za “priznaje” vidi bilješku u stihu 2. Jedan od tri Ivanova ispita istinskoga kršćanina je teološka istina što se tiče Kristove Osobe i djela (usp. 2:22-23; 4:1-6; 5:1.5). To se također uklapa sa životnim načinom i poslušnošću u I. Ivanovoj i Jakovljevoj poslanici. Kršćanstvo je osoba, tijelo istine, i načina života. Vidi Uvidi u tekst, C.

Uključen pojam “tko god” veliki je Božji poziv za bilo koga i svakoga da dođe k Njemu. Svi su ljudi stvoreni na Božju sliku (usp. Post 1:26-27; 5:3; 9:6). Bog je obećao iskupljenje ljudske rase u Postanku 3:15. Njegov poziv Abrahamu bio je poziv za dosezanje svijeta (usp. Post 12:3; Izl 19:5). Isusova smrt suočila se s poteškoćom grijeha (usp. Iv 3:16). Svi mogu biti spašeni ako će se odazvati zavjetnim obvezama pokajanja, vjere, poslušnosti, služenja, i ustrajnosti. Božja riječ svima je “Dođi” (usp. Iz 55).

POSEBNA TEMA: BOBOVE EVANĐEOSKE PREDRASUDE

Moram priznati tebi čitatelju da sam bio pristran na ovoj točki. Moja sustavna teologija nije kalvinizam ili dispencionalistička, nego Veliko evangelizacijsko poslanje (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Vjerujem da je Bog imao vječni naum za iskupljenje sveg čovječanstva (npr. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Jer 31:31-34; Ez 18; 36:22-39; Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Rim 3:9-18.19-20.21-31), svih onih stvorenih na Njegovu sliku i sličnost (usp. Post 1:26-27). Savezi

su ujedinjeni u Kristu (usp. Gal 3:28-29; Kol 3:11). Isus je Božja Tajna, skrivena ali sad otkrivena (usp. Ef 2:11-3:13)! NZ-no Evandjelje, ne Izrael, ključ je Pisma.

Ovo pred-razumijevanje daje boju svima mojim tumačenjima Pisma. Pročitao sam sve njegove tekstove! To je zasigurno predrasuda (svi ih tumači imaju!), ali to je Pisamsko-izvještajna pretpostavka.

▣ **“Bog prebiva u njemu, i on u Bogu”** Ovo izražava zavjetnu gradnju Božjega odnosa s čovječanstvom. Bog uvijek poduzima prvi korak, postavlja raspored i osigurava temelj za Savez, ali ljudi imaju odgovornost početnoga odaziva i nastavljanja odazivanja.

Prebivanje je zahtjev Saveza, ali i predivno obećanje (usp. Iv 15). Slika Stvoritelja svemira, Sveca Izraela, prebivanje s (uvijek prisutnim) palim ljudima (usp. Iv 14:23)! Vidi posebnu temu: Prebivanje u 2:10.

4:16 “Mi smo upoznali i povjerovali” Oba ova GLAGOLA su PERFEKT AKTIVNIH INDIKATIVA. Vjernikova pouzdana vjera sigurnosti Božje ljubavi u Kristu, ne postojeće okolnosti, temelj je njihova odnosa. Vidi Posebnu temu: Sigurnost u 5:13.

▣ **“koju Bog ima za nas”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji izražava Božju neprestanu ljubav.

▣ **“Bog je ljubav”** Ova je važna istina ponovljena (usp. stih 8).

4:17 “Po ovome, ljubav je usavršena” Ovo je od grčke riječi *telos* (usp. stih 12). To podrazumijeva obilje, zrelost, i dovršetak, ne bezgrješnost.

▣ **“s nama”** Ovaj PRIJEDLOG (*meta*) može se razumjeti kao “u nama” (TEV, NJB), “među nama” (NKJV, NRSV, NIV, REB), ili “s nama” (NASB).

▣ **“tako da možemo imati pouzdanje”** Izvorno ovaj pojam znači slobodu govora. Ivan ovo koristi obimno (usp. 2:28; 3:21; 5:14). To govori o našoj smjelosti u pristupu svetome Bogu (usp. Heb 3:6; 10:35). Vidi Posebnu temu u 2:28.

▣ **“na dan suda; jer kao što je On, takvi smo i mi u ovome svijetu”** Kršćani moraju ljubiti kao što je Krist ljubio (usp. 3:16; 4:11). Oni mogu biti odbačeni i proganjani kao što je On bio, ali oni su i ljubljeni i podržani od Oca i Duha kao što je bio On! Jednoga će dana svi ljudi Bogu dati račun za dar života (usp. Mt 25:31-46; II. Kor 5:10; Otk 20:11-15). Dan Suda ne sadržava strah za one u Kristu.

4:18 “Ne postoji strah u ljubavi” Kad upoznamo Boga kao Oca, više Ga se ne bojimo kao Suca. Uglavnom, ako ne sva, obraćenja na kršćanstvo uključuju strah – strah od Suda, osude, pakla. Međutim, predivna se stvar događa u životu iskupljenih ljudi: ono što započinje sa strahom završava u ne strahu!

▣ **“strah uključuje kaznu”** Ovo je rijetka riječ korištena samo ovdje i u Mateju 25:46 (GLAGOLSKI oblik je u II. Pt 2:9), koja je i eshatološka okolnost. PREZENT GLAGOLA podrazumijeva da strah od Božjega gnjeva je oboje i privremen (u vremenu) i eshatološki (na kraju vremena). Ljudi su stvoreni na Božju sliku (usp. Post 1:26-27) što uključuje vidove osobnosti, znanja, odabira, i posljedica. Ovo je čudoredan svemir. Ljudi ne krše Božje zakone, oni krše sami sebe na Božjim zakonima!

4:19 “Mi ljubimo” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. NKJV dodaje IZRAVNI OBJEKT nakon “mi ljubimo”. Rukopisne mogućnosti za IZRAVNI OBJEKT su:

1. u jednome uncijalnome grčkom rukopisu (ⲛ) navedeno je “Boga” (*ton theon*)
2. u Ψ dodano je “Njega” (*auton*) (KJV)
3. u Vulgati dodano je “jedan drugoga”.

Ovi IZRAVNI OBJEKTI mogu biti kasniji dodaci. UBS⁴ GLAGOLU daje samo ocjenu “A” (izvjesno).

▣ **“jer On prvo ljubljase nas”** Ovo je ponovljeni naglasak stiha 10. Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. Iv 6:44.65) ali palo se čovječanstvo mora odazvati (usp. Iv 1:12; 3:16). Vjernici se pouzdaju u Njegovu pouzdanost i imaju vjere u Njegovu vjernost. Ljubeća, djelatna, vjerna narav Trojedinoga Boga nada je i sigurnost iskupljenoga čovječanstva.

4:20 “Ako netko kaže” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje. To je još jedan primjer Ivanova navođenja izjava krivih učitelja kako bi došao do glavne točke (usp. 1:6.8.10; 2:4.6). Ovo se doslovno tehnički naziva oštra prepirka (usp. Malahija, Rimljanima, i Jakovljeva).

▣ **“Ljubim Boga’ a mrzi svoga brata”** Naš način života ljubavi jasnije otkriva jesmo li mi kršćani (usp. Mk 12:28-34). Sukob je moguć, ali stalna mržnja nije (PREZENT). Vidi Posebnu temu: Rasizam u Ivanu 4:4.

▣ **“on je lažac”** Ivan nekoliko “takozvanih” vjernika naziva lašcima (usp. 2:4.22; 4:20). Ivan također izjavljuje da oni koji propovijedaju krive istine prave Boga lašcem (usp. 1:6.10; 5:10). Oni su zasigurno samo-zavedeni revni pobožnjaci!

4:21 Ovaj stih sažima poglavlje! Ljubav je ne-krivotvoreni dokaz istinskog vjernika. Mržnja je dokaz djeteta đavla. Krivi su učitelji dijelili stado i uzrokovali sukob.

▣ **“brata”** Mora se priznati da je pojam “brat” dvosmislen. Može značiti “drug kršćanin” ili “drug čovjek”. Doduše, Ivanova ponavljana uporaba riječi “brat” za vjernike podrazumijeva prvo značenje (usp. I. Tim 4:10).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popiši tri važna ispita pravoga kršćanstva.
2. Kako netko zna tko stvarno govori za Boga?
3. Popiši dva izvora istine (subjektivne i objektivne).
4. Što je značajno za naslov “Spasitelj svijeta”?
5. Popiši djela koja otkrivaju lašce (tj. krive vjernike).

I. IVANOVA 5

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
vjera je pobjeda nad svijetom	poslušnost vjerom	pobjedonosna vjera	naša pobjeda nad svijetom	
	4:20-5:5			
5:1-5		5:1-5	5:1-5	izvor vjere
svjedočanstvo koje se odnosi na Sina	izvjesnost Božjega svjedočanstva		svjedočanstvo o Isusu Kristu	5:5-13
5:6-12	5:6-13	5:6-12	5:6-12	
spoznaja vječnoga života		zaključak	vječni život	
5:13-15	pouzdanje i suosjećanje u molitvi	5:13	5:13-15	molitva za grješnike
	5:14-17	5:14-17		5:14-17
5:16-17	spoznaja istinitog, odbacivanje krivog		5:16-17	sažetak pisma
5:18-21	5:18-21	5:18-20	5:18	5:18-21
			5:19	
			5:20	
		5:21	5:21	

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:1-4

¹Tko god vjeruje da Isus jeste Krist rođen je od Boga, i tko god ljubi Oca ljubi *dijete* rođeno od Njega. ²Po ovome znamo da *mi* ljubimo djecu Božju, kad ljubimo Boga i čuvamo Njegove zapovijedi. ³Jer ovo je Božja ljubav, da vršimo Njegove zapovijedi; a Njegove zapovijedi nisu bremenite. ⁴Jer što god je rođeno od Boga nadvladava svijet; a ovo je pobjeda koja je nadvladala svijet — naša vjera.

5:1 “Tko god” (dva puta) Pojam *pas* ponavljano je korišten u I. Ivanovoj (usp. I. Iv 2:29; 3:3.4.6 [dva puta] 9.10; 4:7; 5:1). Nitko nije isključen iz Ivanovih crnih ili bijelih skupina. Ovo je sveopći Božji poziv za prihvaćanjem Isusa Krista (usp. Iv 1:12; 3:16; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9). To je slično Pavlovome velikom pozivu u Rimljanima 10:9-13.

▣ **“vjeruje”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. To je grčka riječ (IMENICA - *pistis*; GLAGOL - *pisteuō*) koja može biti prevedena kao “vjera”, “pouzdanje” ili “povjerenje”. Doduše, u I. Ivanovoj i pastoralnim Poslanicama (I. i II. Timoteju i Titu) često je korištena u smislu doktrinarnog sadržaja (usp. Juda stihovi 3,20). U Evanđeljima i kod Pavla korištena je za osobno pouzdanje i predanje. Evanđelje je oboje i pouzdanja za vjerovati i osoba za pouzdati se, kao što su I. Ivanova i Jakovljeva učinile jasnim, život ljubavi i služenja kako bi se živjelo. Vidi Posebnu temu u Ivanu 2:23.

▣ **“da Isus jeste Krist”** Ova srž zabluda krivih učitelja čini središnjim Osobu i djelo čovjeka Isusa, koji je bio i puno Božanstvo (usp. stih 5). Isus iz Nazareta je obećani Mesija! Mesija je iznenađujuće (tj. iz SZ-a) također Božanski. Ovaj je izričaj bio prisega, moguće kod krštenja (usp. 2:22), s dodanim izričajem “Sin Božji” (usp. 4:15; 5:5). Sigurno je ova potvrda Isusova mesijanstva bila u odnosu s ljudima sa SZ-nom pozadinom (tj. Židovima, prozelitima, Bogo-bojaznima).

▣ **“rođen je od Boga”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA koji naglašava vrhunac nekog djela, proizvedenog od nekoga vanjskog posrednika (Boga, usp. stihove 4.18; 2:29) u stanje stalnoga postojanja.

▣

NASB	“ljubi <i>dijete</i> rođeno od Njega”
NKJV	“ljubi onoga tko je začet od Njega”
NRSV	“ljubi roditelja ljubi i dijete ”
TEV	“ljubi oca ljubi i njegovo dijete isto tako”
NJB	“ljubi oca i ljubi sina”

Ovaj izričaj vjerojatno upućuje na Oca punog ljubavi za Isusa zbog uporabe (1) JEDNINE; (2) AORISTA; i (3) nakana krivih učitelja da teološki odvoje Isusa od Oca. Doduše, mogao bi upućivati na ponavljajuću temu ljubavi kršćana jedan za drugoga (usp. stih 2) jer mi svi imamo jednoga Oca.

5:2 Ovaj stih, zajedno sa stihom 3, ponavlja najvažniju temu I. Ivanove. Ljubav, Božja ljubav, izražena je neprekidnom ljubavlju (usp. 2:7-11; 4:7-21) i poslušnošću (usp. 2:3-6). Zabilježite dokaze istinskoga vjernika:

1. ljubi Boga
2. ljubi Božje dijete (stih 1)
3. ljubi Božju djecu (stih 2)
4. vrši (stihovi 2.3)
5. nadvladava (stihovi 4-5).

5:3 “Jer ovo je Božja ljubav da vršimo Njegove zapovijedi” GENITIV bi mogao biti OBJEKTIVAN ili SUBJEKTIVAN ili složena. Ljubav nije usmjerena osjećajno nego djelatno, na oba i Božji dio i naš. Poslušnost je ključna (usp. 2:3-4; 3:22.24; Iv 14:15.21.23; 15:10; II. Iv 6; Otk 12:17; 14:12).

▣ **“Njegove zapovijedi nisu bremenite”** Novi savez ima odgovornosti (usp. Mt 11:29-30, gdje Isus koristi riječ “jaram”; rabini ju koriste za Mojsijeve zakone, Mt 23:4). Ove se izlijevaju iz našeg odnosa s Bogom, ali ne oblikuju osnovu toga

odnosa, koja je utemeljena na Božjoj milosti, ne ljudskoj izvedbi ili zaslugi (usp. Ef 2:8-9.10). Isusove smjernice veoma su različite od krivih učitelja, koji niti nemaju pravila (antinominalisti) ili imaju previše pravila (legalisti)! Moram priznati da što dulje služim Bogu služeći Njegovom narodu sve se više i više bojim dviju krajnosti liberalizma i legalizma.

Vidi Posebnu temu: Uporaba riječi “zapovijed” u Ivanovim pisanjima u Ivanu 12:50.

5:4

NASB, NKJV, NRSV “Jer što god je rođeno od Boga”

TEV, NJB “postade svako dijete Božje”

Grčki tekst stavlja riječ “svi” (*pas*) prvo za naglašavanje, kao u stihu 1. Korištena je JEDNINA SREDNJEGA RODA (*pan*) prevedena kao “što god”. Doduše, okvir zahtijeva osobni prizvuk (tj. općeniti smisao) jer je složenica s PERFEKTOM PASIVNOGA PARTICIPA “začet”. Svijet nadvladava onaj tko vjeruje u Isusa i rođen je od Boga (usp. 4:4; 2:13.14).

▣ **“nadvladava svijet”** “Nadvladava” je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA od *nikaō* (usp. 2:13.14; 4:4; 5:4.5). Isti je korijen upotrijebljen dva puta više u stihu 4:

1. IMENICA, “pobjeda”, *nikē*
2. AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA, *nikaō*, “nadvladao je”.

Isus je već pobijedio svijet (PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, usp. Iv 16:33). Zato jer vjernici stoje u jedinstvu s Njim, oni isto tako imaju snagu pobijediti svijet (usp. 2:13-14; 4:4).

Pojam “svijet” ovdje znači “ljudsko društvo uređeno i djelujuće odvojeno od Boga”. Stav neovisnosti jeste srž Pada i ljudske pobune (usp. Post 3). Vidi Posebnu temu u Ivanu 14:17.

▣ **“pobjeda”** Ovo je oblik IMENICE (*nikos*) ili GLAGOLA “nadvladao je”. Na kraju stiha 4 upotrijebljen je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA istoga korijena. Onda je u stihu 5 ponovo korišten još jedan oblik PARTICIPA od *nikos*. Vjernici su oni koji nadvladavaju i nastavljaju biti oni koji nadvladavaju u i kroz Kristovu pobjedu nad svijetom. Riječ “nike”, danas tako popularna kao proizvođači tenisa, grčko je ime za boginju pobjede.

▣ **“naša vjera”** Ovo je jedina uporaba oblika IMENICE pojma “vjera” (*pistis*) u svim Ivanovim pisanjima! Možda je Ivan bio zabrinut zbog prenamaglašavanja “pravilne teologije” (kao sustava vjerovanja) nasuprot svakodnevnoj Kristo-sličnosti. GLAGOL (*pisteuō*) korišten je obimno u Ivanu. Naša vjera donosi pobjedu jer:

1. ona je povezana s Isusovom pobjedom
2. ona je povezana s našim novim odnosom s Bogom
3. ona je povezana sa snagom uvijek prisutnoga Svetog Duha.

Vidi Posebne teme u Ivanu 1:7; 2:23; i I. Ivanovoj 2:10.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:5-12

⁵Tko je on tko je nadvladao svijet, nego on tko vjeruje da je Isus Sin Božji? ⁶Ovo je Onaj koji dođe od vode i krvi, Isus Krist; ne samo s vodom, nego s vodom i s krvlju. ⁷Duh je taj koji svjedoči, jer je Duh istina. ⁸Jer postoji troje koji svjedoči: Duh i voda i krv; i troje je u suglasju. ⁹Ako primimo svjedočanstvo od čovjeka, svjedočanstvo od Boga je veće; jer svjedočanstvo do Boga je ovo, da je On posvjedočio glede Svoga Sina. ¹⁰Onaj tko vjeruje u Božjega Sina ima svjedočanstvo u samome sebi; onaj tko ne vjeruje Bogu čini Ga lašcem, jer nije vjerovao svjedočanstvu što je Bog dao o Svome Sinu. ¹¹A svjedočanstvo je ovo, da nam je Bog dao vječni život, i taj je život u Njegovu Sinu. ¹²On tko ima Sina ima vječni život; on tko nema Sina Božjega nema života.

5:5 **“Isus (je) Sin Božji”** Ovaj stih jasno određuje sadržaj naše vjere, spomenut u stihu 4. Naša pobjeda je naše priznanje/ispovijed pouzdanja u Isusa, koji je oboje i potpuni čovjek i potpuni Bog (usp. 4:1-6). Zabilježite kako vjernici potvrđuju da je Isus (1) Mesija (stih 1); (2) dijete od Boga (stih 1); (3) Božji Sin (stihovi 5.10); i (4) Život (usp. 1:2; 5:20). Vidi Posebnu temu u 2:23, koja popisuje sve *hoti* KRATKE REČENICE povezane s GLAGOLOM “priznaje”.

▣ **“Sin Božji”** Vidi Posebnu temu u 3:8.

5:6 **“Ovo je Onaj koji dođe”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA koji naglašava utjelovljenje (Isus je oboje i čovjek i Bog) i Njegova žrtvena smrt, oboje što su krivi učitelji poricali.

▣ **“od vode i krvi”** Izgleda da “vode” upućuje na Isusovo fizičko rođenje (usp. Iv 3:1-9) a “krvi” upućuje na Njegovu fizičku smrt. U okviru odbacivanja Kristove prave ljudskosti od strane gnostičkih krivih učitelja, ova dva iskustva sažimlju i otkrivaju Njegovu ljudskost.

Još jedna mogućnost u vezi s gnostičkim krivim učiteljima (Cerint) je ta da “vode” upućuje na Isusovo krštenje. Oni su tvrdili da je “Kristov duh” došao preko čovjeka Isusa kod Njegovog krštenja (vode) i ostavio ga prije Isusove smrti na križu (krvi, vidi dobar sažetak u NASB Study Bible, str. 1835).

Treća je mogućnost u vezi s izričajem o Isusovoj smrti. Koplje je uzrokovalo istjecanje “krvi i vode” (usp. Iv 19:34). Krivi su učitelji vjerojatno podcijenili Isusovu posredničku, zamjensku smrt.

▣ **“Duh je taj koji svjedoči”** Uloga Svetoga Duha je otkriveni Evanđelje. On je onaj dio Trojstva koji dokazuje grijeh, vodi Kristu, krsti u Krista, i oblikuje Krista u vjerniku (usp. Iv 16:7-15). Duh uvijek svjedoči o Kristu, ne o Sebi (usp. Iv 15:26).

▣ **“Duh (je) istina”** (usp. Iv 14:17; 15:26; 16:13; I. Iv 4:6). Vidi Posebne teme u 6:55 i 17:3.

5:7 Postoji zabuna u engleskim prijevodima kao o tome gdje počinju i završavaju stihovi 6.7. i 8. Dio stiha 7 nađen u KJV koji kaže “u nebu, Otac, Riječ i Sveti Duh, i ovo troje su jedno”, nije nađen u tri glavna drevna uncijalna grčka rukopisa NZ-a: Aleksandrijskome (A), Vatikanskome (B), ili Sinajskome (Ⲙ), niti u obitelji Bizantskih rukopisa. Jedino se pojavljuje u četiri kasnija nevažna rukopisa:

1. MS 61, datiran u 16.-ome stoljeću
2. MS 88 datiran u 12.-ome stoljeću, u kojem je odlomak poslije umetnut rukom na margini
3. MS 629, datiran u 14.-ome ili 15.-ome stoljeću
4. MS 635, datiran u 11.-ome stoljeću, u kojem je odlomak poslije umetnut rukom na margini.

Ovaj stih nije naveden ni od jednoga oca rane Crkve, čak ni u njihovim doktrinarnim raspravama o Trojstvu. To je odstupanje od svih drevnih stihova osim jedne kasnije obitelji latinskih rukopisa (*Sixto-Clementine*). Nema ga ni u Staro-latinskome ni u Jeronimovoj Vulgati. Prvo se pojavljuje u raspravi španjolskog heretika Priscilijana, koji je umro 385. godine. Naveden je od latinskih otaca u sjevernoj Africi i Italiji u 5.-om stoljeću. Ovaj stih jednostavno nije dio izvornih nadahnutih riječi I. Ivanove.

Biblijska doktrina jednoga Boga (monoteizam) ali s tri osobna očitovanja (Otac, Sin, i Duh) nije podržana odbacivanjem toga stiha. Iako je istina da Biblija nikad ne koristi riječ “Trojstvo”, mnogi biblijski odlomci govore o sve tri Osobe Boga koje djeluju zajedno:

1. kod krštenja Isusa (Mt 3:16-17)
2. veliko poslanje (Mt 28:19)
3. slanja Duha (Iv 14:26)
4. Petrov govor na Pedeseticu (Djela 2:33-34)
5. Pavlova rasprava o tijelu i duhu (Rim 8:7-10)
6. Pavlova rasprava o duhovnim darovima (I. Kor 12:4-6)
7. Pavlovi naumi putovanja (II. Kor 1:21-22)
8. Pavlovo blagoslivljanje (II. Kor 13:14)
9. Pavlova rasprava o punini vremena (Gal 4:4-6)
10. Pavlova molitva hvaljenja Oca (Ef 1:3-14)
11. Pavlova rasprava o prijašnjoj otuđenosti ne-Židova (Ef 2:18)
12. Pavlova rasprava o Božjoj istovjetnosti (Ef 4:4-6)
13. Pavlova rasprava o Božjoj dobroti (Tit 3:4-6)
14. Petrov uvod (I Pet. 1:2).

Vidi Posebnu temu o Trojstvu u Ivanu 14:26.

5:8 “Duh i voda i krv; i troje je u suglasju” U SZ-u bila su potrebna dva ili tri svjedoka za ovjeru predmeta (usp. Pnz 17:6; 19:15). Ovdje, povijesni su događaji Isusova života dati kao svjedoci Njegove potpune ljudskosti i Božanstva. U ovome stihu, “voda” i “krv” spomenuti su ponovo s “Duhom”. Pojmovi “voda” i “krv” spomenuti su u stihu 6. “Duh” može upućivati na Isusovo krštenje zbog silaska golubice. Postoji nesuglasje o određenome povijesnom smjerenju o tome što svaki od ove trojice predstavlja. Oni moraju biti vezani na odbacivanje Isusove prave ljudskosti od strane krivih učitelja.

5:9 “Ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili njegovih književnih svrha. Ivan je pisao zbunjenim crkvama jer su očito čule propovijedanje ili učenje gnostičkih učitelja.

▣ **“Ako primimo svjedočanstvo od čovjeka, svjedočanstvo od Boga je veće”** Ovo Božansko svjedočenje, u okviru, upućuje na:

1. svjedočanstvo Svetoga Duha
2. apostola koji je bio očevidac Isusova zemaljskoga života i smrti (npr. 1:1-3).

▣ **“da je On posvjedočio glede Svoga Sina”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji podrazumijeva djelo u prošlosti koje je došlo u najviše stanje i koje je prebivajuće. To možda upućuje na Božju glasovnu potvrdu kod Isusova krštenja (usp. Mt 3:17) ili kod Njegova preobraženja (usp. Mt 17:5; Iv 5:32.37; 8:18) ili objavom obojega u Pismu (tj. Evanđelja). Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u Ivanu 1:8.

5:10 “ima svjedočanstvo u samome sebi” Ovaj se izričaj može tumačiti na dva načina:

1. subjektivno unutrašnje svjedočanstvo Duha u vjernicima (usp. Rim 8:16)
2. istina Evanđelja (usp. Otk 6:10; 12:17; 19:10).

Vidi Posebnu temu: Isusovi svjedoci u Ivanu 1:8.

▣ **“čini Ga lašcem”** Ovo je još jedan PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Onaj tko odbaci apostolovo svjedočanstvo o Isusu odbacuje Boga (usp. stih 12) jer čini Boga lašcem.

▣ **“jer nije vjerovao”** Ovo je još jedan PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji naglašava postavljeni uvjet ne-nanovo rođenja.

5:11-12 “da nam je Bog dao vječni život” Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA koji govori o prošlom djelu ili završenom djelu (usp. Iv 3:16). Vječni život određen je u Ivanu 17:3. U nekim slučajevima izričaj upućuje na Samog Isusa (usp. 1:2; 5:20), u drugome to je dar od Boga (usp. 2:25; 5:11; Iv 10:28), primljen kroz vjeru u Krista (usp. 5:13; Iv 3:16). Netko ne može biti u zajedništvu s Ocem bez osobne vjere u Sina!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:13-15

¹³Ove stvari pisao sam vama koji vjerujete u ime Božjega Sina, kako biste znali da imate vječni život. ¹⁴Ovo je pouzdanje koje imamo pred Njim, da, ako zamolimo bilo što prema Njegovoj volji, On nas čuje. ¹⁵I ako znamo da nas On čuje za bilo što molili, znamo da smo primili ono što smo molili od Njega.

5:13 “vjerujete u ime” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA, koji naglašava neprekinuto povjerenje. To nije magična ili mistična uporaba imena (kao židovski misticizam temeljen na Božjim imenima, *Kabala*), nego ST-na uporaba imena kao zamjene za osobu. Vidi Posebnu temu u 2:23.

▣ **“kako biste znali”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA (*oida* je PERFEKT u obliku, ali preveden je kao PREZENT). Sigurnost nečijeg spasenja je ključna zamisao, i često napomenuta svrha I. Ivanove. Postoje dvije grčke istoznačnice (*oida* i *ginōskō*) korištene kroz pismo/govor prevedene kao “znali”. Očito da je sigurnost baština svih vjernika! Isto je tako očito da zbog mjesnoga stanja tada i kulturološkoga okvira sada postoje istinski vjernici koji nemaju sigurnost. Ovaj je stih teološki srodan završnome dijelu Evanđelja po Ivanu (usp. 20:31).

Završni okvir I. Ivanove (5:13-20) popisuje sedam stvari koje vjernici znaju. Njihovo poznavanje istina Evanđelja osigurava pogled na svijet, koji je kad se uskladi s osobnom vjerom u Krista, kamen temeljac sigurnosti:

1. vjernici imaju vječni život (stih 13, *oida*, PERFEKT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA)
2. Bog čuje vjernikove molitve (stih 15, *oida*, PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA)
3. Bog odgovara vjernikovim molitvama (stih 15, *oida*, PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA)
4. vjernici su rođeni od Boga (stih 18, *oida*, PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA)
5. vjernici su od (iz) Boga (stih 19, *oida*, PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA)
6. vjernici znaju da je Mesija došao i dao im razumijevanje (stih 20, *oida*, PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA)
7. vjernici znaju Istinitoga – bilo Oca ili Sina (stih 20, *ginōskō*, PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA).

POSEBNA TEMA: SIGURNOST

- A. Mogu li kršćani znati da su spašeni (usp. I. Iv 5:13)? I. Ivanova ima tri ispita ili dokaza:
1. doktrinarni (povjerenje) (stihovi 1.5.10; 2:18-25; 4:1-6.14-16; 5:11-12)
  2. način života (poslušnost) (stihovi 2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
  3. društveni (ljubav) (stihovi 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12.16-21)
- B. Sigurnost je postalo denominacijsko pitanje
1. John Calvin temeljio je sigurnost na Božjem izboru. On je rekao da ne možemo nikad biti sigurni u ovome životu.
  2. John Wesley temeljio je sigurnost na religijskome iskustvu. On je vjerovao da imamo sposobnost živjeti iznad poznatog grijeha.
  3. Rimo-katolicizam i Kristova crkva temelje sigurnost na službenoj Crkvi. Skupina kojoj netko pripada jeste ključ sigurnosti.
  4. Većina protestanata temelje sigurnost na biblijskim obećanjima, povezanoj s plodom Duha u životu vjernika (usp. Gal 5:22-23).
- C. Mislim da je prvenstvena sigurnost paloga čovječanstva povezana s naravlju Trojedinoga Boga
1. ljubav Boga Oca:
    - a. Ivan 3:16; 10:28-29
    - b. Rimljanima 8:31-39
    - c. Efežanima 2:5.8-9
    - d. Filipljanima 1:6
    - e. I. Petrova 1:3-5
    - f. Ivan 4:7-21
  2. djela Boga Sina:
    - a. smrt za našu dobrobit:
      - 1) Djela apostolska 2:23
      - 2) Rimljanima 5:6-11
      - 3) II. Korinćanima 5:21
      - 4) I. Ivanova 2:2; 4:9-10
    - b. veliko svećenička molitva (Ivan 17:12)
    - c. neprestano posredovanje:
      - 1) Rimljanima 8:34
      - 2) Hebrejima 7:25
      - 3) I. Ivanova 2:1
  3. služba Boga Duha:
    - a. pozivanje (Ivan 6:44.65)
    - b. pečaćenje:
      - 1) II. Korinćanima 1:22; 5:5
      - 2) Efežanima 1:13-14; 4:3
    - c. uvjeravanje:
      - 1) Rimljanima 8:16-17
      - 2) I. Ivanova 5:7-13
- D. Ali ljudi se moraju odazvati Božjoj zavjetnoj ponudi (oboje i početno i stalno)
1. vjernici se moraju okrenuti od grijeha (pokajanje) i Bogu kroz Isusa (vjera):
    - a. Marko 1:15
    - b. Djela apostolska 3:16.19; 20:21
  2. vjernici moraju prihvatiti Božju ponudu u Kristu:
    - a. Ivan 1:12; 3:16
    - b. Rimljanima 5:1 (i prema 10:9-13)

- c. Efežanima 2:5.8-9
- 3. vjernici moraju nastaviti u vjeri:
  - a. Marko 13:13
  - b. I. Korinćanima 15:2
  - c. Galaćanima 6:9
  - d. Hebrejima 3:14
  - e. II. Petrova 1:10
  - f. Juda 20-21
  - g. Otkrivenje 2:2-3.7.10.17.19.25-26; 3:5.10.11.21
- 4. vjernici se suočavaju s tri ispita:
  - a. doktrinarnim (stihovi 1.5.10; 2:18-25; 4:1-6.14-16)
  - b. načinom života (stihovi 2-3; 2:3-6; 3:1-10)
  - c. društvenim (stihovi 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12.16-21)
- E. Sigurnost je teška jer:
  - 1. vjernici često traže određena iskustva koja nisu obećana u Bibliji
  - 2. vjernici često ne razumiju Evanđelje u potpunosti
  - 3. vjernici često nastavljaju uporno grijешiti (usp. I. Kor 3:10-15; 9:27; I. Tim 1:19-20; II. Tim 4:10; II. Pt 1:8-11)
  - 4. određene vrste osobnosti (tj. perfekcionista) ne mogu nikad prihvatiti Božje bezuvjetno prihvaćanje i ljubav
  - 5. u Bibliji postoje tri primjera krivog ispovijedanja (usp. Mt 13:3-23; 7:21-23; Mk 4:14-20; II. Pt 2:19-20; I. Iv 2:18-19).

5:14 “pouzdanje koje imamo pred Njim” Ovo je ponavljana tema (usp. 2:28; 3:21; 4:17). Izražava smjelost ili slobodu koju imamo u pristupanju Bogu (usp. Heb 4:16). Vidi Posebnu temu u 2:28.

▣ “ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje.

▣ “zamolimo bilo što prema Njegovoj volji” Ivanove izjave izgledaju neograničene u vjernikovo sposobnosti moljenja Boga. Kako i za što netko moli još je jedan dokaz istinskoga vjernika. Doduše, dodatnim razmatranjem, shvaćamo da molitva nije moljenje za našu volju, nego moljenje za Božju volju u našim životima (usp. 3:22; Mt 6:10; Mk 14:36). Vidi punu bilješku u 3:22. Za Posebnu temu: Božja volja vidi Ivan 4:34. Vidi Posebnu temu: Molitva, neograničeno još ograničeno u 3:22.

POSEBNA TEMA: ZASTUPNIČKA MOLITVA

- I. Uvod
  - A. Molitva je značajna zbog Isusova primjera:
    - 1. osobna molitva, Marko 1:35; Luka 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
    - 2. čišćenje Hrama, Matej 21:13; Marko 11:17; Luka 19:46
    - 3. uzorak molitve, Matej 6:5-13; Luka 11:2-4.
  - B. Molitva je stavljanje u opipljivo djelo našeg povjerenja u osobnoga, brižnog Boga koji je prisutan, voljan i sposoban djelovati na našu i dobrobit drugih, kroz naše molitve.
  - C. Bog je osobno ograničio Sebe da djeluje na molitve Svoje djece u mnogo područja (usp. Jak 4:2).
  - D. Najvažnija svrha molitve je naše zajedništvo i vrijeme s Trojedinim Bogom.
  - E. Cilj molitve je bilo što ili bilo tko što se odnosi na vjernike. Možemo moliti jednom, vjerujuće, ili opet i opet ponovo kao razmišljanje ili promišljeno vraćanje.
  - F. Molitva može uključiti nekoliko dijelova:
    - 1. slavljenje i obožavanje Trojedinoga Boga
    - 2. zahvaljivanje Bogu za Njegovu prisutnost, zajedništvo, i zaštite
    - 3. ispovijedanje naše grijешnosti, oboje i prošle i sadašnje

4. molba za naše osjetljive potrebe ili čežnje
  5. zastupanje kad donosimo potrebe drugih pred Oca.
- G. Zastupnička molitva je služba. Bog ljubi one za koje molimo više nego što ih mi ljubimo, ali naše molitve često utječu na promjene, odaziv, ili potrebu, ne samo u nama samima, nego u njima.
- II. Biblijska građa
- A. Stari zavjet
1. Neki primjeri zastupničke molitve:
    - a. Abrahamovo zauzimanje za Sodomu, Postanak 18:22 i dalje
    - b. Mojsijeve molitve za Izrael:
      - (1) Izlazak 5:22-23
      - (2) Izlazak 32:31 i dalje
      - (3) Ponovljeni zakon 5:5
      - (4) Ponovljeni zakon 9:18,25 i dalje
    - c. Samuel moli za Izrael:
      - (1) I. Samuelova 7:5-6.8-9
      - (2) I. Samuelova 12:16-23
      - (3) I. Samuelova 15:11
    - d. David za svoje dijete, II. Samuelova 12:16-18
  2. Bog traži zastupnike, Izaija 59:16
  3. Poznati, neispovijedeni grijeh ili nepokajani stav štetno djeluje na naše molitve:
    - a. Psalam 66:18
    - b. Izreke 28:9
    - c. Izaija 59:1-2; 64:7
- B. Novi zavjet
1. Zastupnička služba Sina i Duha
    - a. Isus:
      - (1) Rimljanima 8:34
      - (2) Hebrejima 7:25
      - (3) I. Ivanova 2:1
    - b. Sveti Duh, Rimljanima 8:26-27
  2. Pavlova zastupnička služba
    - a. Molitve za Židove:
      - (1) Rimljanima 9:1 i dalje
      - (2) Rimljanima 10:1
    - b. Molitve za crkve:
      - (1) Rimljanima 1:9
      - (2) Efežanima 1:16
      - (3) Filipljanima 1:3-4,9
      - (4) Kološanima 1:3,9
      - (5) I. Solunjanima 1:2-3
      - (6) II. Solunjanima 1:11
      - (7) II. Timoteju 1:3
      - (8) Filemonu, stih 4
    - c. Pavao je molio crkve neka mole za njega:
      - (1) Rimljanima 15:30
      - (2) II. Korinćanima 1:11
      - (3) Efežanima 6:19
      - (4) Kološanima 4:3
      - (5) I. Solunjanima 5:25
      - (6) II. Solunjanima 3:1
  3. Zastupnička služba crkve

- a. Molitva jedan za drugoga:
  - (1) Efežanima 6:18
  - (2) I. Timoteju 2:1
  - (3) Jakov 5:16
- b. Molitva zahtijevana za posebne skupine
  - (1) naše neprijatelje, Matej 5:44
  - (2) kršćanske radnike, Hebrejima 13:18
  - (3) vladare, I. Timoteju 2:2
  - (4) bolesne, Jakov 5:13-16
  - (5) otpadnike, I. Ivanove 5:16

III. Uvjeti za odgovorenu molitvu

- A. Naš odnos prema Kristu i Duhu:
  - 1. prebivati u Njemu, Ivan 15:7
  - 2. u Njegovu imenu, Ivan 14:13.14; 15:16; 16:23-24
  - 3. u Duhu, Efežanima 6:18; Juda 20
  - 4. prema Božjoj volji, Matej 6:10; I. Ivanova 3:22; 5:14-15
- B. Pobude:
  - 1. ne kolebljive, Matej 21:22; Jakov 1:6-7
  - 2. poniznost i pokajanje, Luka 18:9-14
  - 3. moljenje s pogrešnom nakanom, Jakov 4:3
  - 4. sebičnost, Jakov 4:2-3
- C. Ostali vidovi
  - 1. ustrajnost:
    - a. Luka 18:1-8
    - b. Kološanima 4:2
  - 2. zadržati se na moljenju:
    - a. Matej 7:7-8
    - b. Luka 11:5-13
    - c. Jakov 1:5
  - 3. nesloga u kući, I. Petrova 3:7
  - 4. oslobođenost od znanog grijeha:
    - a. Psalam 66:18
    - b. Izreke 28:9
    - c. Izaija 59:1-2
    - d. Izaija 64:7

IV. Teološki zaključak

- A. Kakva povlastica. Kakva prilika. Kakva dužnost i odgovornost.
- B. Isus je naš primjer. Duh je naš vodič. Otac nestrpljivo čeka.
- C. Mogla bi promijeniti vas, vašu obitelj, vaše prijatelje, i svijet.

5:15 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE (ali s *ean* i INDIKATIVOM, vidi A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament*, str. 243) koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. To je neuobičajena pogodbena rečenica:

- 1. ima *ean* umjesto *ei* (usp. Djela 8:31; I. Sol 3:8)
- 2. ima *ean* povezan s KONJUNKTIVOM (tj. molite), koji je uobičajena gramatička građa za TREĆI RAZRED KONDICIONALNA
- 3. postoje TREĆI RAZREDI KONDICIONALNA u stihovima 14 i 16
- 4. teologija kršćaninove molitve povezane s Božjom voljom (stih 14) i Isusovim imenom (stih 13).

▣ **“znamo”** Ovo je još jedan PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, preveden kao PREZENT, uspoređan sa stihom 14. Vjernikova je sigurnost to da Otac čuje i odaziva se Svojoj djeci.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:16-17

¹⁶Ako bilo tko vidi svoga brata da počinja grijeh koji ne vodi u smrt, on će moliti i Bog će zbog njega dati život onome koji počinja grijeh koji ne vodi u smrt. Postoji grijeh koji vodi u smrt; ne kažem da bi on trebao moliti za takvog. ¹⁷Svaka nepravедnost je grijeh, ali postoji grijeh koji ne vodi u smrt.

5:16 “Ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNA koji znači moguće djelovanje. Stih 16 naglašava našu potrebu za molitvom za naše drugove kršćane (usp. Gal 6:1; Jak 5:13-18) bez nametnutih granica (ne za smrtonosan grijeh), koji se izgleda odnosi na krive učitelje (usp. II. Pt 2).

▣ **“vidi svoga brata da počinja grijeh koji ne vodi u smrt”** Ivan je popisao nekoliko skupina grijeha. Neki se odnose na nečije (1) zajedništvo s Božanstvom; (2) zajedništvo s ostalim vjernicima; i (3) zajedništvo sa svijetom. Konačan grijeh je odbacivanje pouzdanja/povjerenja/vjere u Isusa Krista. Ovo je konačan smrtonosan grijeh! W. T. Conners u svojoj (knjizi – op.prev.) *Christian Doctrine*, kaže:

“Ovo ne znači, doduše, nevjerovanje u smislu neodobravanja prihvaćanja doktrine ili dogme. To je nevjerovanje u nečije odbacivanje moralnoga i duhovnog svjetla, posebice kad je to svjetlo utjelovljeno u Isusu Kristu. To je odbacivanje Božjega konačnog otkrivenja Njega samoga učinjenog u Kristu. Kad to odbacivanje postane konačno i voljno, ono postaje smrtonosan grijeh (I. Ivanova 5:13-17). Na taj način to postaje moralno samoubojstvo. To je gašenje nečijih vlastitih duhovnih očiju. Nema mjesta osim u vezi s visokim stupnjem prosvjetljenja. To je namjerno, voljno, zlobno odbacivanje Krista kao Božje otkrivenje, znajući da je on kao što je otkrivenje. To je promišljeno nazvano bijelo crno” (str. 135-136).

POSEBNA TEMA: ŠTO JE SMRTONOSAN GRIJEH?

A. Hermeneutička razmatranja

1. Primjereno utvrđivanje mora biti u odnosu s povijesnom pozadinom I. Ivanove
  - a. prisutnost gnostičkih krivih učitelja u crkvama (usp. 2:19,26; 3:7; II. Iv 7):
    - (1) “Cerintovi” gnostici mislili su da je čovjek Isus primio Kristov duh pri njegovu krštenju te da ga je Kristov duh napustio prije njegove smrti na križu (usp. 5:6-8)
    - (2) gnostici doketi mislili su da je Isus bio Božanski duh, ne pravo ljudsko biće (usp. 1:1-3)
    - (3) gnosticizam u pisanjima drugoga stoljeća otkriva dva različita pogleda o ljudskome tijelu:
      - (a) budući da je spasenje bilo istinski otkriveno umu, ljudsko je tijelo bilo nevažno za duhovnu kraljevinu. Stoga, bilo što ono želi moglo bi imati. Ovi su često bili određivani kao antinomialisti ili propali gnostici.
      - (b) druga je skupina zaključila da budući je tijelo bilo samo po sebi zlo (tj. grčka misao), svaka bi tjelesna želja morala biti izbjegnuta. Ovi se nazivaju asketski gnostici.
  - b. ovi krivi učitelji napustili su crkvu (usp. 2:19), ali njihov utjecaj nije!
2. Primjereno utvrđivanje mora biti u odnosu s doslovnim okvirom čitave Knjige [Poslanice – op.prev.]:
  - a. I. Ivanova bila je pisana kako bi spriječila krivo učenje i osigurala istinske vjernike
  - b. ove dvije svrhe mogu se vidjeti u ispitima istinskih vjernika:
    - (1) doktrinarnome:
      - (a) Isus je bio istinski čovjek (usp. 1:1-3; 4:14)
      - (b) Isus je bio istinski Bog (usp. 1:2; 5:20)
      - (c) ljudi su grješni i odgovorni svetome Bogu (usp. 1:6.10)
      - (d) ljudi su također oni kojima je oprošteno i koji su učinjeni pravednima

pred Bogom kroz:

- i. Isusovu smrt (usp. 1:7; 2:1-2; 3:16; 4:9-10.14; 5:6-8)
- ii. vjeru u Isusa (usp. 1:9; 3:23; 4:15; 5:1.4-5.10-12.13).

(2) primjenjivo (pozitivno):

- (a) životni način poslušnosti (usp. 2:3-5; 3:22.24; 5:2-3)
- (b) životni način ljubavi (2:10; 3:11.14.18.23; 4:7.11-12.16-18.21)
- (c) životni način Kristo-sličnosti (ne griješi, usp. 1:7; 2:6.29; 3:6-9; 5:18)
- (d) životni način pobjede nad zlom (usp. 2:13.14; 4:4; 5:4)
- (e) Njegova riječ prebiva u njima (usp. 1:10; 2:14)
- (f) imaju Duha (usp. 3:24; 4:4-6.13)
- (g) odgovorena molitva (usp. 5:14-15).

(3) primjenjivo (negativno):

- (a) životni način grijeha (usp. 3:8-10)
- (b) životni način mržnje (usp. 2:9.11; 3:15; 4:20)
- (c) životni način neposlušnosti (usp. 2:4; 3:4)
- (d) ljubav prema svijetu (usp. 2:15-16)
- (e) zanijekanje Krista (zaniječe Oca i Sina, usp. 2:22-23; 4:2-3; 5:10-12).

3. Primjereno utvrđivanje mora biti povezano s posebnim pojedinostima u odgovarajućem tekstu (usp. 5:16-17):

- a. odnosi li se pojam “brat”u stihu 16 na oboje i na one koji ne počinjaju smrtonosan grijeh i na one koji počinjaju smrtonosan grijeh?
- b. jesu li prijestupnici jednom bili članovi crkve (usp. 2:19)?
- c. što je tekstualna znakovitost:
  - (1) bez člana za “grijeh”?
  - (2) GLAGOL “vidi” kao TREĆI RAZRED KONDICIONALNA S AORISTOM AKTIVNOGA KONJUNKTIVA?
- d. kako mogu molitve jednoga kršćanina (usp. Jak 5:15-16) obnoviti vječni život “zōē” u drugi bez grješnikova osobnog pokajanja?
- e. kako se stih 17 odnosi na vrste grijeha (smrtonosnoga, ne smrtonosnoga)?

B. Teološke poteškoće

1. Može li tumač povezati ovaj tekst s:

- a. “neoprostivim” grijehom iz Evanđelja
- b. “otpadničkim” grijehom iz Hebrejima 6 i 10.

Okvir I. Ivanove izgleda usporedan s neoprostivim grijehom farizeja u Isusovim danima (usp. Mt 12:22-37; Mk 3:2-29) kao i s nevjerovanjem Židova iz Hebrejima 6 i 10. Sve tri skupine (farizeji, nevjerujući Židovi, i gnostički krivi učitelji) čuli su Evanđelje jasno, ali odbacili su pouzdati se u Isusa Krista.

2. Bi li suvremena denominacijska pitanja morala biti teološka rešetka za gledanje na ovaj tekst?

Protestantizam je preglasio početak kršćaninovog iskustva i zanemario neprekinuti životni način dokaza istinske vjere. Naša suvremena teološka pitanja mogla bi potresti kršćane prvoga stoljeća. Mi želimo “sigurnost” temeljenu na izdvojenim biblijskim “dokaznim-tekstovima” i naše vlastito logičko izuzimanje ili donominacijsko odstupanje.

Naša teološka pitanja, rešetke, i osobine odražavaju naše vlastite nesigurnosti. Mi želimo više obavijesti i objašnjenja nego što Biblija osigurava, tako da naše sustavne teologije uzimaju neki mali odlomak Pisma i ispletu ogromnu mrežu logičkih, zapadnjačkih, osobitih doktrina!

Isusove riječi u Mateju 7 i Marku 7 bile su dovoljne ranoj Crkvi! Isus je tražio učenike, ne odluke, dugovječni način života vjere, ne kratkoročnu emocionalnu vjeru (usp. Mt 13:10-23; Iv 8:31-59). Kršćanstvo nije osamljeno minulo djelo, nego neprestano pokajanje, vjera, poslušnost, i ustrajnost. Kršćanstvo nije karta za Nebo, kupljena u prošlosti, niti polica osiguranja protiv vatre izvađena kako bi zaštitila nekoga od načina života sebičnoga, bezbožnoga življenja!

3. Upućuje li smrtonosan grijeh na fizičku smrt ili vječnu smrt? Ivanova uporaba zōē u ovome okviru

podrazumijeva oprečje koje upućuje na vječnu smrt. Je li moguće da Bog uzima doma (fizička smrt) djecu koja griješe? Dublji smisao ovoga okvira jeste da se (1) molitve drugova vjernika i (2) osobno pokajanje prekršitelja povezuje kako bi se vjernici obnovili, ali ako oni nastave s načinom života koji donosi sramotu vjerujućoj zajednici, tada ishod može biti “prerano” ili rani fizički odlazak iz ovoga života (usp. *When Critics Ask* od Normana Geislera i Thomasa Howea, str. 541).

▣ **“Bog će zbog njega dati život”** Teološka i leksička poteškoća ovdje je značenje pojma “život” (*zoē*). Uobičajeno u Ivanovim pisanjima to upućuje na vječni život, ali u ovome okviru izgleda da znači obnovu do zdravlja ili oprosta (tj. više kao Jakovljeva uporaba “spasiti” u Jak 5:13-15). Osoba koja je molila za nekoga nazvana je “bratom” što čvrsto podrazumijeva vjernika (Ivanovom vlastitom uporabom pojma za njegove čitatelje).

5:17 Svaki grijeh je ozbiljan, ali svaki grijeh može biti oprostjen kroz pokajanje (početno, usp. Mk 1:15; Djela 20:21; neprekinuto, usp. I. Iv 1:9) i vjeru u Krista osim grijeha nevjerovanja!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:18-20

¹⁸Mi znamo da nitko tko je rođen od Boga ne griješi; ali On tko je rođen od Boga čuva ga, i davao ga ne dotiče. ¹⁹Mi znamo da smo od Boga, i da čitav svijet leži u *snazi* davla. ²⁰I mi znamo da je Božji Sin došao, i dao nam razumijevanje tako da možemo upoznati Njega koji je istinit; i mi smo u Njemu koji je istinit, u Njegovu Sinu Isusu Kristu. Ovo je istinski Bog i vječni život.

5:18 “Mi znamo” Vidi bilješke u drugom članku u 5:13.

▣ **“nitko tko je rođen od Boga ne griješi”** Ovo je PERFECT PASIVNOGA PARTICIPA. To je crna i bijela tvrdnja iz 3:6 i 9. Vječni život ima vidljive osobine. Životni način krivih učitelja antinominalista otkriva njihova neobnovljena srca (usp. Mt 7)!

Ivan je upućivao na dvije različite vrste krivih učitelja. Jednu koja je zaničevala bilo kakvu uključenost u grijeh (usp. 1:8-2:1) i drugu skupinu koja je jednostavno grijeh učinila nevažnim (usp. 3:4-10 i ovdje). Grijeh mora biti početno priznat i postojano izbjegavan. Grijeh je poteškoća, i to neprekidna poteškoća (usp. 5:21).

Bruce Metzger, u *A Textual Commentary of the Greek New Testament* (str. 718) potvrđuje da je rukopisna različitost temeljena na tome što je prepisivač mislio na što upućuje izričaj “rođen od Boga”:

1. Isus – onda *auton* potkrepljuje najbolje (A*, B*)
2. vjernik – onda *eauton* potkrepljuje najbolje (ⲁ, A^c).

UBS⁴ daje #1 ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

▣ **“ali On tko je rođen od Boga čuva ga”** Prvi GLAGOL je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA, koji podrazumijeva dovršeno djelo usavršeno od vanjskoga posrednika (tj. Duha, usp. Rim 8:11). Ovo upućuje na utjelovljenje.

Drugi GLAGOL je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA s “[nje]ga” (*auton*). Ovo je doslovno: “On koji je bio rođen od Boga nastavlja ga čuvati.” To upućuje na Kristovo stalno održavanje vjernika. Ovaj prijevod slijedi drevne grčke uncijalne rukopise A* i B*. To je tumačenje pronađeno u engleskim prijevodima NASB, RSV, i NIV.

Rukopisi ⲁ i A^c imaju još jednu ZAMJENICU, “čuva sebe samoga” (*eauton*) koji podrazumijeva da rođen od Boga ima neku odgovornost u održavanju sebe samoga. Ovdje upotrijebljen GLAGOL za “bio rođen” nije bio korišten nigdje drugdje za Isusa. Povratna zamisao je korištena za vjernike u 3:3 i 5:21. Ovo je slijeđeno od engleskih prijevoda KJV i ASV.

▣

NASB	“i davao ga ne dotiče”
NKJV	“zli ga ne dotiče”
NRSV	“davao ih ne dotiče”
TEV	“Davao ih ne može povrijediti”
NJB	“Davao se ne može pružiti preko njega”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA INDIKATIVA koji znači da đavao ne može nastaviti “hvatati uporište u njemu”. Samo još jedna uporaba toga pojma u Ivanovim pisanjima nalazi se u njegovom Evandelju, 20:17. Očito je iz Biblije i iskustva da su kršćani kušani. Postoje tri glavne teorije o značenju ovoga izričaja:

1. vjernici su oslobođeni osude đavla temeljem nepridržavanja Zakona (opravdanje)
2. Isus moli za nas (usp. I. Iv 2:1; Lk 22:32-33)
3. Sotona ne može oteći naše spasenje od nas (usp. Rim 8:31-39), iako može ometati Božje svjedočanstvo u našim životima i moguće, temeljeno na stihovima 16-17, ranije uzeti vjernika iz ovoga svijeta!

5:19 “Mi znamo da smo od Boga” Ovo je pouzdana sigurnost vjere, pogled na svijet vjernika u Kristu Isusu (usp. 4:6). Sve je ostalo temeljeno na toj predivnoj istini (usp. stih 13). Vidi bilješku u 5:13.

▣ **“čitav svijet leži u snazi đavla”** Ov je PREZENT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA (usp. Iv 12:31; 14:30; 16:11; II. Kor 4:4; Ef 2:2; 6:12). Ovo je možda bilo ostvareno kroz (1) Adamov grijeh; (2) Sotonovu pobunu; i (3) osobnoga izbora svakog pojedinca da griješi.

5:20 “Mi znamo” Vidi punu bilješku drugoga odlomka u 5:13.

▣ **“Božji Sin (je) došao”** Ovaj PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA potvrđuje utjelovljenje Božanskoga Sina. Božanstvo s ljudskim tijelom bila je glavna poteškoća gnostičkih krivih učitelja koji su tvrdili da je materija pokvarena.

▣ **“dao nam razumijevanje”** Ovo je još jedan PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Isus je, ne gnostički krivi učitelji, osigurao potreban uvid u Božanstvo. Isus je u potpunosti otkrio Oca posredstvom Svoga života, Svojih učenja, Svojih djela, Svoje smrti i Svoga uskrsnuća! On je živa Riječ od Boga; nitko ne dolazi k Ocu odvojeno od Njega (usp. Iv 14:6; I. Iv 5:10-12).

▣ **“mi smo u Njemu koji je istinit, u Njegovu Sinu Isusu Kristu. Ovo je istinski Bog i vječni život”** Prvi izričaj “u Njemu koji je istinit” upućuje na Boga Oca (vidi Posebne teme u 6:55 i Ivan 17:3), ali osobu na koju upućuje drugi izričaj, “istinski Bog”, teže je odrediti. U okviru izgleda da također upućuje na Oca, ali teološki može upućivati na Sina. Gramatička dvosmislenost može biti namjerna, kao što je to tako često u Ivanovim pisanjima, jer on tko je u Ocu mora biti u Sinu (usp. stih 12). Božanstvo i iskrenost (istina) obojice i Oca i Sina mogu biti namjeravane teološke istine (usp. Iv 3:33; 7:28; 8:26). NZ dokazuje puno Božanstvo Isusa iz Nazareta (usp. Iv 1:1.18; 20:28; Fil 2:6; Tit 2:13; i Heb 1:8). Doduše, i gnostički su učitelji potvrdili Isusovo Božanstvo (najmanje u uvijek prisutnome Božanskome duhu).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:21

²¹Dječice, čuvajte sami sebe od idola.

5:21

NASB

“čuvajte sami sebe od idola”

NKJV, NRSV

“klonite sami sebe od idola”

TEV

“klonite sami sebe sigurnima od krivih bogova!”

NJB

“budite na straži protiv krivih bogova”

Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA, snažna općenita istina. To upućuje na djelatno sudjelovanje kršćana u posvećenju (usp. 3:3), kojem se već pridružuju u Isusu Kristu (usp. Ef 1:4; I. Pt 1:5).

Pojam idoli (upotrijebljen samo dva puta u Ivanovim pisanjima, ovdje i u SZ-nom navodu u Otkrivenju 9:20), ili se odnosi na učenja i način života krivih učitelja, ili zato jer svici s Mrtvoga mora koriste taj pojam u smislu “grijeha”, pojmovi “idol” i “grijež” mogu biti istoznačni.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popiši tri glavna ispita koji daju sigurnost vjernicima da oni jesu u Kristu.
2. Na što upućuju pojmovi “voda” i “krv” u stihovima 6 i 8?
3. Možemo li znati da smo kršćani? Postoje li kršćani koji to ne znaju?
4. Koji grijeh vodi smrti? Može li on biti počinjen od strane vjernika?
5. Je li Božje imanje sile ili naši vlastiti napori ono što nas oslobađa od kušnje?

II. IVANOVA

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
oslovljavanje	pozdrav izabranoj Gospodi		uvod	pozdravi
stihovi 1-3	stihovi 1-3	stihovi 1-2 stih 3	stihovi 1-3	stihovi 1-3
istina i ljubav	hodati u Kristovim zapovijedima		istina i ljubav	zakon ljubavi
stihovi 4-11	stihovi 4-6 čuvati se Antikristovih varalica stihovi 7-11	stihovi 4-6 stihovi 7-11	stihovi 4-6 stihovi 7-8 vv. 9-11	stihovi 4-5 stih 6 Kristovi neprijatelji stihovi 7-11
završni pozdravi	Ivanov oproštajni pozdrav		konačne riječi	
stihovi 12-13	stihovi 12-13	stih 12 stih 13	stih 12 stih 13	stih 12 stih 13

KRATKI UVOD

II. Ivanova očito je u odnosu s porukom i književnim načinom I. Ivanove. One su vjerojatno od istoga autora, pisane otprilike u isto vrijeme. Osobitost prvoga stoljeća su osobna pisma pisana ustaljenim oblikom i na jednome listu papirusa.

Kao što je I. Ivanova bila pisana nekim crkvama (i u stanovnome smislu, svim crkvama), II. Ivanova upućena je jednoj mjesnoj crkvi i njenom vođi (premda je, kao većina NZ-nih pisama bila čitana čitavoj crkvi). Ona je predivan mali prozor u život crkve prvoga stoljeća u Maloj Aziji (Turska).

ČITANJE KRUG JEDAN (vidi gore)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Vlastitim riječima utvrdite središnju temu čitave Knjige.

1. Tema čitave Knjige
2. Vrsta literature (književna vrsta)

*Premda nije nadahnuta, podjela odlomaka je ključna za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sažeo odlomke. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj upečatljiv način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli redaka.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegovu temu (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu sljedeći njegovu logiku i predstavljanje uistinu možemo razumijeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zapazite da su svi tehnički izrazi i kratice u potpunosti objašnjeni u dodacima jedan, dva i tri.

ČITANJE KRUG DVA (vidi gore)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte drugi put čitavu Knjigu odjednom. Napravite nacrt glavnih subjekata i opišite izričit subjekt u kratkoj rečenici.

1. Subjekt prve književne jedinice
2. Subjekt druge književne jedinice
3. Subjekt treće književne jedinice
4. Subjekt četvrte književne jedinice
5. I tako dalje.

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 1-3

¹Starješina izabranoj gospodi i njenoj djeci, koju ljubim u istini; i ne samo ja, nego i svi koji znaju istinu,
²radi istine koja prebiva u nama i bit će s nama zauvijek: ³milost, milosrđe i mir neka bude s nama, od Boga Oca i od Isusa Krista, Očevog Sina, u istini i ljubavi.

st. 1 “Starješina” Ovaj naslov (*presbuteros*) korišten je za utvrđivanje autora i II. I III. Ivanove. U Bibliji ima široki niz značenja.

Ivanovska pisanja prikazuju autorovska označja na nekoliko različitih načina:

1. Evanđelje koristi tajnovit izričaj “ljubljeni učenik”
2. prvo pismo je neimenovano
3. drugo i treće pismo imaju naslov “starješina”
4. Otkrivenje, tako neosobito za apokaliptička pisanja, navodi autora kao “Njegov sluga Ivan”.

Bilo je mnogo rasprava između komentatora i znanstvenika o autorstvu ovih pisanja. Ona imaju mnogo lingvističkih i stilskih sličnosti i različitosti. U ovome trenutku nema prihvaćenog objašnjenja svih učitelja Biblije. Ja potvrđujem autorstvo apostola Ivana za sve njih, ali to je hermeneutičko pitanje a ne pitanje nadahnutosti. U stvarnosti konačan Autor Biblije je Božji Duh. To je otkrivenje dostojno povjerenja, ali suvremenici jednostavno ne znaju ili ne razumiju književni postupak njegova pisanja ili sastavljanja.

POSEBNA TEMA: STARJEŠINA

1. Korišten za Božje anđele koji čine anđeosko vijeće (usp. Iz 24:23). Ova je ista terminologija korištena za anđeoska bića u Otkrivenju (usp. 4:4.10; 5:5.6.8.11.14; 7:11.13; 11:16; 14:3; 19:4).
2. Korišteno za plemenske starješine (*zaqen*) u SZ-u (usp. Izl 3:16; Br 11:16). Poslije u NZ-u taj je pojam dodan za skupinu starješina iz Jeruzalema koji su činili visoki sud Židova, Sanhedrin (usp. Mt 21:23; 26:57). U Isusovo vrijeme to je tijelo sastavljeno od sedamdeset članova bilo nadzirano od strane podmitljivoga veliko-svećenstva.
3. Korišteno za mjesne starješine NZ-ne crkve. To je bio jedan od tri istoznačna pojma (pastor, nadglednik, i starješina - usp. Tit 1:5.7; Djela 20:17.28). Petar i Ivan koristili su ga kako bi ubrojili sami sebe u starješinsku skupinu (usp. I. Pt 5:1; II. Iv 1; III. Iv 1).
4. Korišteno za starijeg čovjeka u crkvi, ne neophodno za starješinstvo (usp. I. Tim 5:1; Tit 2:2).

▣ **“izabranoj gospodi i njenoj djeci”** Bilo je mnogo rasprava o tome naslovu. Mnogi su pokušavali tvrditi da je ovo bilo pisano gospodi zvanj ili *Electa*, od grčke riječi za izbor ili odabir (Klement Aleksandrijski) ili *Kyria*, od grčkoga pojma za gospođu (Atanazije). Doduše, ja se slažem s Jeromom da to upućuje na crkvu iz sljedećih razloga:

1. grčki pojam za crkvu je FEMININE (st. 1)
2. u LXX “izbor” upućuje na ljudsko tijelo (usp. I. Pt 2:9)
3. ovo može upućivati na crkvu kao na Kristovu nevjestu (usp. Ef 5:25-32; Otk 19:7-8; 21:2)
4. ova crkva ima članove navedene kao djeca (usp. st. 13)
5. ova crkva ima sestru što izgleda upućuje na još jednu mjesnu crkvu (usp. st. 13)
6. kroz poglavlje postoji igra između JEDNINE i MNOŽINA (JEDNINA u stihovima 4.5.13; MNOŽINE u stihovima 6.8.10.12)
7. ovaj pojam korišten je na sličan način za crkvu i I. Petrovoj 5:13.

▣ **“koju”** Iznenađujuće je da je to ZAMJENICA u MUŠKOM RODU MNOŽINE zato jer je mišljeno da poveže ili “gospođu”, što je ŽENSKOGA RODA, ili “djecu” što je SREDNJEGA RODA. Mislim da je to bio Ivanov način označavanja izričaja kao simboličkog.

▣ **“ljubim”** U Evanđelju i Otkrivenju Ivan koristi *phileō* istoznačno s *agapaō*, ali u I., II. I III. Ivan koristi samo *agapaō* (usp. st. 3.5.6; I. Iv 3:18).

▣ **“istini”** Istina je često ponavljana tema (usp. stih 1[dva puta], 2.3.4). Izričaj “ovo učenje” u stihu 9 [dva puta] i 10 istoznačno je s “istini”. Pojam je vjerojatno naglašen zbog mjesne hereze što je očito u ovome kratkom pismu (usp. stihove 4.7.10) kao u I. Ivanovoj.

“Istina” može upućivati na jednu od tri stvari: (1) na Svetog Duha u Ivanu (usp. 14:17); (2) osobno na Isusa Krista (usp. Iv 8:32; 14:6); i (3) na sadržaj Evanđelja (usp. I. Iv 3:23). Vidi Posebne teme u 6:55 i 17:3.

st. 2 “koja prebiva u nama” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA jedan od Ivanovih omiljenijih pojmova za opis vjernika, “prebiva”. Vidi Posebnu temu u 2:10. Ovo izgleda upućuje na uvijek prisutnoga Svetog Duha (usp. Rim 8:9; ili Sina, Rim 8:9-10). Sve Osobe Trojstva također prebivaju u/s/uz vjernika (usp. Iv 14:23).

▣ **“bit će s nama zauvijek”** Istina prebiva u i ostaje sa svim vjernicima zauvijek. Kakva snažna izjava sigurnosti! Vidi Posebnu temu u I. Ivanovoj 5:13. Istina je oboje i Osoba Evanđelja i poruka Evanđelja. Ova “istina” uvijek izvire u ljubavi, ljubavi za Boga, ljubavi za bližnje zavjetnu braću/sestre, i ljubavi za izgubljeni svijet (usp. I. Iv 4:7-21).

“Zauvijek” je doslovice “u vremenu” (usp. Iv 4:14; 6:51.58; 8:35.51; 10:28; 11:26; 12:34; 13:8; 14:16; I. Iv 2:17). Vidi Posebnu temu: Zauvijek u Ivanu 6:58.

st. 3 “milost, milosrđe, i mir” Ovo je vrlo osobit uvod u grčko pismo prvoga stoljeća s dva izuzetka. Prvo, bilo je blago promijenjeno kako bi se napravilo iznimno kršćansko. Grčki pojam za “pozdrav” je *chairein*. Promijenjen je u *charis*, što znači “milost”. Ovaj je uvod vrlo sličan pastoralnim Poslasticama, I. Timoteju 1:2; II. Timoteju 1:2; dva od njena pojma ponovljena su u Pavlovom uvodu Galaćanima i I. Solunjanima.

Drugo, uobičajena gramatička građa je molitva ili želja za zdravljem. Doduše, II. Ivanova je izjava istine, obećanje stajanja s Bogom sa željenim Božanskim ishodom.

Teološki netko se čudi ako postoji namjeravani red ili odnos između tih pojmova. Milost i milosrđe odražavaju Božju narav koja donosi besplatno spasenje kroz Krista palome čovječanstvu. Mir odražava primatelja Božjega dara. Vjernici iskusi potpunu preobrazbu. Kao što je Pad djelovao na sve vidove ljudskoga života, isto tako, spasenje obnavlja, prvo kroz položaj (opravdanje vjerom), onda temeljitim preokretom u pogledu na svijet omogućenim uvijek prisutnim Duhom, što ishodi u napredujućoj Kristo-sličnosti (napredujuće posvećenje). Božja slika u čovječanstvu (usp. Post 1:26-27) je obnovljena!

Druga se mogućnost odnosi na potrebu za ova tri pojma u svjetlu krivih učitelja. Oni su doveli u pitanje “milost” i “milosrđe” i pridonijeli su svemu osim “miru”. Također je zanimljivo zabilježiti da je ovo jedina uporaba riječi “milosrđe” (*eleeōi*) u svim Ivanovim pisanjima. “Milost” (*charis*) je korištena samo ovdje, u Evanđelju u 1:14.16.17., i Otkrivenju (usp. 1:4; 22:21).

The Jerome Biblical Commentary spominje činjenicu da ova tri pojma imaju SZ-ne zavjetne veze (str. 412). pisci NZ-a (osim Luke) bili su hebrejski mislioci, koji su pisali u koine grčkom. Većina riječi NZ-a ima podrijetla u Septuaginti.

▣ **“od Boga Oca i od Isusa Krista”** Obje IMENICE imaju PRIJEDLOG (*para*) koji ih je gramatički stavio na istovrijednu osnovu. To je bio gramatički način potvrde punoga Božanstva Isusa Krista.

▣ **“Očevog Sina”** Neprestani naglasak u I. Ivanovoj je taj da netko ne može imati Oca bez da ima Sina (usp. I. Iv 2:23; 4:15; 5:10). Krivi učitelji tvrdili su jedinstvo i osobit odnos s Bogom, ali teološki su podcijenili Osobu i djelo Sina. Ivan ponovo i opetovano ponavlja da je Isus (1) puno otkrivenje Oca i (2) jedini put (usp. Iv 14:6) k Ocu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 4-6

⁴Bio sam veoma radostan naći *neke* od tvoje djece hodajuće u istini, baš kao što smo primili zapovijed *da činimo* od Oca. ⁵Sad te molim, gospođo, ne kao da mislim *da sam* ti pisao novu zapovijed, nego onu što dobismo od početka, da ljubimo jedan drugoga. ⁶A ovo je ljubav, da mi hodamo prema Njegovim zapovijedima. Ovo je zapovijed, baš kao što si čula od početka, da bi morala hodati u njoj.

st. 4 “Bio sam veoma radostan” Ovo je AORIST PASIVNOGA (deponent) INDIKATIVA. Moguće je Starješina čuo za ovu crkvu od nekoga od njegovih članova na putovanju.

▣ **“naći neke od tvoje djece hodajuće u istini”** Ovo upućuje na:

1. bogobožno, ljubeće življenje nekih u crkvi (usp. II. Iv 3-4)
2. potvrdni način prisutnosti heretika unutar zajednice koju su napustili neki zalutali.

▣ **“baš kao što smo primili zapovijed da činimo od Oca”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA koji upućuje na davanje zapovijedi da se ljubi jedan drugoga, baš kao što je Isus ljubio njih (usp. Iv 13:34-35; 15:12; I. Iv 3:11; 4:7.11-12.21).

st. 5 “što dobismo od početka” Ovo je IMPERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji upućuje na početak Isusova učenja (usp. I. Iv 2:7.24; 3:11). Sadržaj zapovijedi je ponovno potvrditi “ljubav jedan za drugoga” (usp. stih 5) i potvrditi da je Isus Krist došao u tijelu (usp. stih 7). Zabilježi da je to sadržaj, osoba i način života.

▣ **“da ljubimo jedan drugoga”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA (kao što je posljednji GLAGOL u ovome stihu, hodati). Za heretike je bilo osobito biti isključivima i bezosjećajnim. Ovi oblici prvi su od Ivanova tri ispita za kako netko zna da je kršćanin. U Knjizi I. Ivanove ova tri ispita su: ljubav, način života, i doktrina. Ta su tri ispita ponovljena u II. Ivanovoj:

1. ljubav (usp. st. 5; I. Iv 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12.16-21; 5:1-2)
2. poslušnost (usp. st. 6; I. Iv 2:3-6; 3:1-10; 5:2-3)
3. doktrinarni sadržaj (usp. st. 7; I. Iv 1:1 i dalje; 2:18-25; 4:1-6.14-16; 5:1.5.10).

st. 6 “A ovo je ljubav” Ljubav (*agapē*) je neprekinuto (PREZENT) djelo, ne samo osjećaj. Ljubav je “znak” svih istinskih vjernika (usp. I. Kor 13; Gal 5:22; I. Iv 4:7-21).

▣ **“od početka”** Vidi bilješku u I. Ivanovoj 1:1. Mislim da je izričaj upotrijebljen u I. Ivanovoj i II. Ivanovoj kao upućivanje na početak Isusove javne službe.

▣ **“hodati u njoj”** Kršćanstvo je početna obveza i promjena životnoga načina (usp. I. Iv 2:6). Naš nas način života neće spasiti, ali on će potvrditi da mi jesmo spašeni (usp. Ef 2:8-9 i 2:10).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 7-11

⁷Jer mnoge varalice izašle su u svijet, one koje ne priznaju Isus Krista kao dolazećeg u tijelu. Takav je varalica i Antikrist. ⁸Pazite sami na sebe, da ne izgubite ono što smo ostvarili, nego da možete dobiti punu nagradu. ⁹Svatko tko ode predaleko i ne prebiva u Kristovim učenjima, nema Boga; onaj tko prebiva u učenju, on ima oboje i Oca i Sina. ¹⁰Ako bilo tko dođe k vama i ne donosi ovo učenje, nemojte ga primiti u svoju kuću, i nemojte ga pozdravljati; ¹¹jer onaj tko ga pozdravlja sudjeluje u njegovim zlim djelima.

st. 7 “Jer mnoge varalice” Riječ “varalice” dolazi od grčke riječi *planē*, od koje dobivamo engleski pojam “planeta”. U drevnome su se svijetu mapirali i proučavali pokreti nebeskih tijela (*zodiak*). Zvijezde su složene u stabilne uzorke, ali neke zvijezde (tj. planete) kretale su se nepravilno. Njih su drevni ljudi nazvali “skitnice”. Tako su se metaforički razvili u one koji odlutaju od istine.

Ovi krivi učitelji nisu samo otvorene osobe u krivu ili obmanute osobe koje su neupućeni u Evanđelje. U Ivanovim pisanjima oboji i farizeji i krivi učitelji bune se protiv jasnoga svjetla kojeg su primili. To je razlog zbog kojeg je njihova pobuna dobila osobinu kao “neoprostiv grijeh” ili “smrtonosni grijeh” (vidi bilješku u I. Iv 5:16). Tragedija je ta da su oni izazvali i druge da ih slijede k uništenju. NZ jasno otkriva da će pojaviti krivi učitelji i uzrokovati velike poteškoće (usp. Mt 7:15; 24:11.24; Mk 13:22; I. Iv 2:26; 3:7; 4:1).

▣ **“izašle su u svijet”** Svijet ovdje je jednostavno naša fizička planeta. Ovi krivi učitelji su ili ostavili kršćansku crkvu (usp. I. Iv 2:19) ili su na misijskome zadatku (usp. III. Iv).

▣ **“one koje ne priznaju”** Ovo je pojam *homologeō*, koji podrazumijeva javno priznanje i ispovijed vjere u Krista. Vidi Posebnu temu: Vjeroispovijed u Ivanu 9:22-23.

▣ **“Isus Krista kao dolazećeg u tijelu”** Ovi varalice nastavljaju u svojim krivim učenjima o Kristovoj Osobi. Ovaj stih ponavlja upozorenje “ispitujte duhove” iz I. Ivanove 4:1-6, posebice kad se odnose na Isusovu punu ljudskost (usp. Iv 1:14; I. Tim 3:16). Gnosticizam potvrđuje vječni dualizam između “duha” (Bog) i “materije” (tijelo). Za njih, Isus ne bi mogao biti potpuni Bog i potpuni čovjek.

Izgleda da postoje najmanje dva teološka slijeda gnostičke misli rane Crkve:

1. poricanje Isusove ljudskosti (doketi); On se pojavio kao čovjek, ali bio je duh
2. poricanje da je Krist umro na križu; ova je skupina (cerintinci) tvrdila da je “Kristov duh” sišao na čovjeka Isusa pri njegovu krštenju i ostavila Ga prije negoli je On umro na križu.

Moguće da je PREZENT, “dolazećeg u tijelu”, Ivanov način odbacivanja gnosticizma Cerinta a I. Ivanova 4:1-6 je način odbacivanja gnosticizma doketa.

▣ **“Takav je varalica i Antikrist”** U I. Ivanovoj 2:18 postoji razlika između MNOŽINE “antikristi” i JEDNINE “Antikrist”. MNOŽINA se pojavila u Ivanovom vremenu i oni su napustili crkve (usp. I. Iv 2:19), ali JEDNINA je izbačena u budućnost (vidi “Čovjek bezakonja” u II. Solunjanima 2). Doduše, u ovome stihu, korištena je JEDNINA, kao u I. Ivanovoj 2:18-25. MNOŽINA

st. 8 “Pazite sami na sebe” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je pojam “vidi” (*blepō*), korišten metaforički za upozorenje protiv zla (usp. Mt 24:4; Mk 13:5; Lk 21:8; Djela 13:40; I. Kor 8:9; 10:12; Gal 5:12; Heb 12:25). Vjernici su odgovorni za proniknuti zabludu jer:

1. poznaju Evanđelje
2. imaju Duha
3. imaju neprekidno zajedništvo s Kristom.

▣

NASB	“da ne izgubite ono što smo ostvarili”
NKJV	“da ne izgubimo ove stvari za koje smo radili”
NRSV	“tako da ne izgubite ono za što smo radili”
TEV	“tako da nećete izgubiti ono za što smo radili ”
NJB	“ili će sav naš rad biti izgubljen”

Postoji različitost grčkog rukopisa u ovome stihu vezana na prvu ZAMJENICU: bi li ona trebala biti “vi” (NASB, NRSV, TEV) ili “mi” (NKJV)? UBS⁴ tekst podupire s “vi”, što znači da naslovljeni vjernici možda neće ispuniti ciljeve Evanđelja koji su im dani apostolovim svjedočanstvom.

▣ **“nego da možete dobiti punu nagradu”** Ovo je AORIST KONJUNKTIVA koji ukazuje unatrag na njihovo prihvaćanje Evanđelja. Mogućnost KONJUNKTIVA nije u odnosu s njihovim spasenjem, nego sa zrelošću i širenjem Evanđelja kroz njih (usp. I. Kor 9:27; 15:10.14.58; II. Kor 6:1; Gal 2:2; Fil 2:16; I. Sol 2:1; 3:5).

st. 9

NASB	“Svatko tko ode predaleko i ne prebiva u Kristovom učenju”
NKJV	“Tko god zgriješi i ne prebiva u Kristovoj doktrini”
NRSV	“Bilo tko tko ne prebiva u Kristovom učenju”
TEV	“Svatko tko ne ostane u Kristovom učenju, nego ide iznad njega”
NJB	“Ako itko ne ostane u Kristovom učenju nego ide iznad toga”

Prvo, zabilježi negativnu uporabu pojma *pas*. Poziv Evanđelja je za “sve”, ali nažalost tako je moguće i za herezu. Ova moguća hereza ima osobine dvaju PREZENTA AKTIVNOGA PARTICIPA: “ide iznad” i “ne prebiva”. Prvo “odlaženje iznad” može biti krilatica podrazumijevanja krivih učitelja da su uznapredovali u istini iznad očevidaca apostola.

Vjernicima je dana osobina riječju istine prebivajućoj u njima (usp. Iv 8:31; 15:7; I. Iv 2:14, niječno u Iv 5:38; I. Iv 1:10). Vidi Posebnu temu o ustrajnosti u Ivanu 8:31 i Otpadništvo u Ivanu 6:64.

IZRIČAJ u GENITIVU “Kristovom” mogao bi upućivati na:

1. Kristova učenja
2. učenja o Kristu
3. Ivanova uobičajena dvostruka značenja.

GENITIVI su mnogobrojni i nejasni! Jedino okvir može odrediti namjeravana značenja ali često, kao ovdje, oni se preklapaju.

☐ **“nema Boga”** “Kristovo učenje” i “istina” u stihu 2 su usporednice. Krivi učitelji i njihovi sljedbenici nemaju nagrade (usp. stih 8). Oni su duhovno izgubljeni i nisu s Bogom jer da bi netko imao Oca mora imati Sina (usp. I. Iv 5:10-12). Uporaba GLAGOLA “ima” (dva puta, PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA) s Bogom nađena je samo ovdje i u I. Ivanovoj 2:23.

st. 10 “Ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji podrazumijeva da je istinit s atorove točke gledišta ili njegovih književnih svrha. Krivi će učitelji doći!

☐ **“nemojte ga primiti u svoju kuću”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji često pretpostavlja zaustavljanje djela u tijeku (mora se odrediti okvir).

“Kuća” može upućivati na kršćaninovu gostoprimljivost (usp. Mt 25:35; Rim 12:13; I. Tim 3:2; Tit 1:8; Heb 13:2; I. Pt 4:9 ili III. Iv 5-6), ali u ovome okviru vjerojatno upućuje na pozivanje putujućih službenika da govore u kućnoj crkvi (usp. Rim 16:5; I. Kor 16:19; Kol 4:15; Flm 2).

☐ **“i nemojte ga pozdravljati”** Ovo je još jedan PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM. Nemojte sami sebe poistovjećivati s “tako-zvanim kršćaninom”. Svaki nagovještaj zajedništva može biti krivo shvaćen kao odobravanje (usp. stih 11). Ovu je izjavu vrlo teško primijeniti danas. Tako ih mnogo tvrdi da su kršćani. Ipak u nakani da dijelimo s njima moramo u razgovoru biti iskreni i ljubazni. Još više, vođe kršćana moraju se čuvati ikakvoga poistovjećivanja s herezom. Ovo se, naravno, ne primjenjuje na kršćanske denominacije!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 12-13

¹²Premda vam imam pisati o mnogim stvarima, ne želim *to učiniti* s papirom i crnilom; ali nadam se doći k vama i govoriti licem u lice, tako da vaša radost može biti učinjena potpunom. ¹³Djeca tvoje izabrane sestre te pozdravljaju.

st. 12 “vam imam pisati o mnogim stvarima” To je slično završavanju III. Ivanove 13-14.

☐ **“vaša radost može biti učinjena potpunom”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PERIFRASTIČKOG KONJUNKTIVA sa svrhom (svrha uzrokuje pokazivanje slučanosti). To je bila uobičajena tema u Ivanu (usp. Iv 3:29; 15:11; 16:24; 17:13; I. Iv 1:4). Ova je radost bila temeljena na:

1. prisutnosti učitelja
2. znanju istine koju je donio.

Ivan je naveo svoju “radost” u stihu 4 kao neprestani hod u ljubavi i poslušnosti.

st. 13 Ovaj stih, kao stih 1, koristi metaforički jezik za govor o sestrinskoj crkvi i njenim članovima.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popiši tri ispita pronađena u I. Ivanovoj koja su ponovljena u II. Ivanovoj:
  - a.
  - b.
  - c.
2. Je li ovo pismo pisano gospođi ili Crkvi?
3. Kako iz toga kratkog pisma znate da su u zajednici bili prisutni heretici?
4. Tko ili što je varalica i Antkrist stiha 7?
5. Jesu li stihovi 10 i 11 oprečje NZ-noj naredbi o pokazivanju gostoprimstva i ljubavi čak i našim neprijateljima?

III. IVANOVA

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
oslovljavanje	pozdrav Gaju		uvod	oslovljavanje i pozdravi
stih 1	stihovi 1-4	stih 1	stih 1a	stihovi 1-4
			stih 1b	
stihovi 2-4		stihovi 2-4	stihovi 2-4	
suradnja i suprotstavljanje	preporuka za darežljivost		Gaj je pohvaljen	
stihovi 5-8	stihovi 5-8	stihovi 5-8	stihovi 5-8	stihovi 5-8
	Diotref i Demetrije		Diotref i Demetrije	čuvati se primjera Diotrefa
stihovi 9-10	stihovi 9-12	stihovi 9-10	stihovi 9-10	stih 9-11
stihovi 11-12		stihovi 11-12	stih 11	preporuka za Demetrija
			stih 12	stih 12
završni pozdravi	oproštajni pozdrav		završni pozdravi	epilog
stihovi 13-15	stihovi 13-15	stihovi 13-14	stihovi 13-14	stihovi 13-15
		stih 15	stih 15a	
			stih 15b	

ČITANJE KRUG JEDAN (vidi gore)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Vlastitim riječima utvrdite središnju temu čitave Knjige.

1. Tema čitave Knjige
2. Vrsta literature (književna vrsta).

ČITANJE KRUG DVA (vidi gore)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte drugi put čitavu Knjigu odjednom. Napravite nacrt glavnih subjekata i opišite izričit subjekt u kratkoj rečenici.

1. Subjekt prve književne jedinice
2. Subjekt druge književne jedinice
3. Subjekt treće književne jedinice
4. Subjekt četvrte književne jedinice
5. I tako dalje.

ČITANJE KRUG TRI (vidi gore)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠĆEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST III. IVANOVE

UVOD

- A. Ovo malo pismo samo je naslovljeno kao III. Ivanova jer je neznatno kraće od II. Ivanove. Ja stvarno mislim da obje i II. Ivanova i III. Ivanova čine usklađenu poruku mjesnoj crkvi, vjerojatno negdje u rimskoj provinciji Mala Azija, krajem prvoga stoljeća.
- B. II. Ivanova bavi se poteškoćom heretičkih, putujućih propovjednika, dok se III. Ivanova bavi savjetima kako bi pomogla kršćanskim putujućim propovjednicima.
- C. U III. Ivanovoj postoje određena tri imenovana čovjeka:
  1. Gaj (bogobojazan čovjek u primajućoj crkvi)
    - a. U ostalim dijelovima Biblije spomenuta su tri Gaja: Gaj iz Makedonije, Djela apostolska 19:29; Gaj iz Derbe, Djela apostolska 20:4; i Gaj iz Korinta, Rimljanima 16:23; I. Korinćanima 1:14.
    - b. Pisanja znana kao “Apostolski ustav” navodi Gaja iz III. Ivanove kao biskupa Pergama, imenovanog od Ivana.
  2. Diotref (nebogobojazan buntovnik u primajućoj crkvi)

- a. Ovo je jedini spomen toga čovjeka u NZ-u. Njegovo je ime vrlo rijetko koje znači “njegovan od Zeusa”. Kakva je ironija da bi čovjek nazvan poslije “Zeus” mogao biti protiv putnika kad je “Zeus” bio “zaštitnik putnika”.
- b. Njegov je stav izložen u stihovima 9-10.
- 3. Demetrije (nositelj Ivanovog pisma ovoj mjesnoj crkvi)
  - a. Očito je on jedan od putujućih misionara i nositelj pisma od apostola Ivana u Efez.
  - b. Predaja nazvana “Apostolski ustav” navodi Demetrija kao biskupa Filadelfije, kojeg je imenovao apostol Ivan.
- D. Rana se crkva borila s time kako procijeniti i poduprijeti putujuće propovjednike/učitelje/evangeliste. Jedan rano nekanonski kršćanski spis ranoga drugog stoljeća nazvan *The Didache* or *The Teaching of the Twelve Apostles* ima ovakve upute:

POGLAVLJE XI.—U VEZI UČITELJA, APOSTOLA, I PROROKA

“Tko god, stoga, došao i učio vas sve ove stvari rečene prije, primite ga. Ali ako se učitelj sam okrene i uči neku drugu doktrinu kako bi uništio ovu, nemojte ga slušati, nego ali *ako uči* tako kao da jača pravednost i spoznaju Gospodina, primite ga kao Gospodina. Ali glede apostola i proroka, sukladno odredbi Evanđelja, učinite ovo: Dozvolite svakome apostolu koji je došao k vama da bude primljen kao Gospodin. Ali on neće ostati dulje *osim* jednoga dana; ali ako postoji potreba, ostat će i narednoga; ali ako ostane tri dana, on je lažni prorok. A kad apostol ode, nemojte mu dati ništa osim kruha sve dok stanuje; ali ako traži novac, on je lažni prorok” (str. 380).

POGLAVLJE XII.—PRIJEM KRŠĆANA

“Ali tko god kaže u Duhu, ‘Dajte mi novac’, ili nešto drugo, nećete ga slušati; ali ako vam kaže da date za druge koji su u potrebi, neka ga nitko ne osuđuje. Nego neka svatko tko je došao u ime Gospodinovo bude primljen, i poslije ćete ga isprobati i upoznati; jer ćete imati razumijevanje pravog i krivog. Ako je taj koji je došao putnik, pomognite mu koliko god ste u mogućnosti; ali on neće ostati s vama, osim dva ili tri dana, bude li potrebe. Ali ako bude voljan prebivati s vama, kao zanatlija, dajte mu raditi i jesti; ali ako nema zanata, sukladno vašem razumijevanju vidite da je tako, kao kršćanin, on neće besposleno živjeti s vama. Ali ako on ne želi tako raditi, on je prodavač Krista. Pazite da budete daleko od takvih” (str. 381).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIH 1

¹Starješina ljubljnom Gaju, kojeg ljubim u istini.

st. 1 “Starješina” Pojam starješina istoznačan je pojmu “pastor” i “biskup” (usp. Tit 1:5.7; Djela 20:17.28). Vidi punu bilješku u II. Ivanovoj stih 1.

▣ **“ljubljeni”** Ovo je osobitost Ivanovih pisama (usp. I. Iv 2:7; 3:2.21; 4:1.7.11; III. Iv 1.2.5.11), ali nije nađena kao naslov za vjernike u Evanđelju ili Otkrivenju.

▣ **“Gaj”** Bilo je mnogo rasprave o tome je li pastor ove mjesne crkve Gaj ili Diotref. Teško je dati ikakvu dogmatsku važeću izjavu iz ove kratke obavijesti. Zbog stiha 9, gdje je spomenuta “crkvi” i “njenim”, moguće da je Diotref bio starješina jedne kućne crkve a Gaj starješina druge kućne crkve koje su bile blizu, ali ovo je čisto nagađanje.

▣ **“kojeg ljubim u istini”** “Ljubav i istina” često su pronađene zajedno u Ivanovim pismima (usp. II. Iv 1.2.3.4; III. Iv 1.3.4.8.12). Istina upućuje na:

1. Svetog Duha (usp. Iv 14:17)
2. Sina Isusa (usp. Iv 8:32; 14:6)
3. sadržaj Evanđelja (usp. I. Iv 2:2; 3:23).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 2-4

²Ljubljeni, molim se da imaš napretka u svemu i da budeš dobroga zdravlja, baš kao što napreduje tvoja duša. ³Jer bio sam vrlo sretan kad dođoše braća i posvjedočiše o tvojoj vjernosti, *koja je, kako hodaš u istini*. ⁴Nemam veće radosti nego ove, da čujem da moja djeca hodaju u istini.

st. 2 “Molim se” Ovo slijedi tipično grčko započinjanje pisma. To je molitva/želja za primateljevim napretkom i zdravljem. To je bio način pozdravljanja ljubljenoga. Ovo ne može biti korišteno kao dokazni tekst za “Evangelje zdravlja, bogatstva”, tako popularno u suvremenoj Americi. Vidi Gordon Fee (karizmatički znanstvenik), *The Disease of the Health, Wealth Gospel*. Za moja stajališta o liječenju, molim vas pogledajte moje bilješke u Jakovljevoj 5 na web-stranici www.freebiblecommentary.org.

▣ **“da imaš napretka u svemu i da budeš dobroga zdravlja”** Ovo je tipična početna molitva u grčko-rimskome svijetu prvoga stoljeća. Nikad nije bilo mišljeno da bude dokazni tekst za propovjednike “zdravlja, bogatstva, i napretka”. Pomak biblijskoga teksta van okvira može biti upotrijebljen za potvrdu bilo čega. Tekst ne može značiti danas što nikad nije značio u njegovim danima. Jedina nadahnuta osoba je izvorni autor. Moramo slijediti njegove misli, ne ubacivati naše vlastite!

▣ **“duša”** Ovaj pojam “*psuche*” (duša) gotovo je istoznačan s “*pneuma*”. Korišteni su za upućivanje na srž osobnosti ili osobe. Ovo ne upućuje na neki odvojeni dio čovjeka (tijelo, duša, duh). Ljudi su jedinstvo (usp. Post 2:7). Mi jesmo duša, mi nemamo dušu.

st. 3 “bio sam vrlo sretan” (usp. II. Iv 4; Fil 4:10).

▣ **“dođoše i posvjedočiše”** Ovo oboje su PREZENTI PARTICIPA koji podrazumijevaju da:

1. članovi ove crkve redovito su putovali u Efez i izvještavali Ivana
2. misionari koji su se vraćali izvještavali su o Gajevoj velikodušnosti.

Moguće Ivan, starac, nije mogao lako putovati, ali volio je čuti o stanju i rastu crkava.

▣ **“hodaš u istini”** Ovaj izričaj teološki je uspoređan s “hoda u svjetlu” (usp. I. Iv 1:7). Kršćanstvo nije prvenstveno vjeroispovijed, obred, niti institucija kojoj se pridružuje, nego život da bude življen u međusobnome odnosu s Isusom Kristom. Rana Crkva je prvo nazvana “Put” (usp. Djela 9:2, 19:9.23; 24:22). Istina nije samo razumska (sadržaj), nego i odnos (prvo s Bogom kroz Krista što ishodi u ljubavi jedan za drugoga). Vidi Posebnu temu o istini u Ivanu 6:55 i 17:3.

st. 4 “moja djeca” Ovo je uobičajena oznaka u Ivanovim pismima (usp. I. Iv 2:12.13.18.28; 3:7.18; 4:4; 5:21). Ovdje je naglasak na (1) autoritetu Ivana apostola ili (2) Ivanovom pojmu za bolest crkava i kršćana rimske provincije Mala Azija (zapadna Turska), gdje je proveo svoje zadnje dane službe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 5-8

⁵Ljubljeni, ti radiš vjerno u bilo čemu što radiš za braću, a posebno *kad su oni stranci*; ⁶i oni su posvjedočili o tvojoj ljubavi pred crkvom. Dobro ćeš učiniti da ih otpremiš na njihov put kako je dostojno Boga. ⁷Jer oni izidoše radi Imena, ne prihvaćajući išta od ne-Židova. ⁸Stoga moramo poduprijeti takve ljude, tako da možemo postati braća suradnici uz istinu.

st. 5 “ti radiš vjerno” Ova Gajeva djela točno su oprečna djelima Diotrefa u stihovima 9-10. Vidi Posebne teme: Povjerenje, pouzdanje, pjera i vjernost u Ivanu 1:7 i Ivanu 1:14.

▣ **“u bilo čemu što radiš”** Ovo je ODNOSNA ZAMJENICA s *ean* i AORIST SREDNJEGA KONJUNKTIVA koji izražava uvjet sa stanovišta da bude ispunjen. Gaj je pomogao putujućim misionarima u svakoj prilici i na svaki mogući način.

▣ **“posebno kad su oni stranci”** Crkva bi trebala biti dobrodošla i podupirajuća za ove putujuće kršćane misionare, ali zbog mjesnoga stanja, Gaj je sâm pomagao ovoj braći o kojima ne znamo ništa osim da su i oni poznali, služili, i ljubili Isusa Krista.

st. 6 “oni su posvjedočili o tvojoj ljubavi pred crkvom” Očito je rana Crkva u Efezu imala vrijeme za izvješće misionara tijekom njihova zajedničkog štovanja.

POSEBNA TEMA: CRKVA (EKKLESIA)

Ovaj grčki pojam, *ekklesia*, sastoji se od dvije riječi, “izvana” i “pozvani”, stoga, pojam podrazumijeva Božanski pozvane one izvana. Rana je Crkva taj pojam preuzela iz sekularne uporabe (usp. Djela 19:32.39.41) i zbog Septuagintine uporabe toga pojma za “zajednicu [skupština, zborovanje]” Izraela (*Qahal*, BDB 874, usp. Br 16:3; 20:4). Upotrebljavali su ga za sami sebe kao nastavak SZ-noga Božjega naroda. Oni su bili novi Izrael (usp. Rim 2:28-29; Gal 6:16; I. Pt 2:5.9; Otk 1:6), ispunjenje Božjega poslanja širom svijeta (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8).

Ovaj je pojam korišten u Evanđeljima i Djelima na nekoliko načina:

1. sekularni gradski sastanak, Djela apostolska 19:32.39.41
2. sveopći Božji narod u Kristu, Matej 16:18 i Efežanima
3. mjesna zajednica vjernika u Kristu, Matej 18:17; Djela apostolska 5:11 (u ovim stihovima Crkva u Jeruzalemu)
4. čitav narod Izraela, Djela apostolska 7:38, u Stjepanovom govoru
5. Božji narod u regiji, Djela apostolska 8:3 (Juda ili Palestina).

▣ “**Dobro ćeš učiniti**” Ovo je grčki idiom nađen u egipatskim papirusima (vidi Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*) za “ugoditi” (usp. Djela 10:33).

▣ “**da ih otpremiš na njihov put**” Tehnički ovo je idiom za opremanje, moljenje za, i snabdijevanje potrebama putujućih misionara (usp. Djela 15:3; Rim 15:24; I. Kor 16:6; II. Kor 1:16; Tit 3:13).

▣ “**kako je dostojno Boga**” Ovo znači na značajan, ljubeći, obilan način (usp. Kol 1:10; I. Sol 2:12). Vjernike se mora častiti kao radnike za Evanđelje prikladno onome kome oni služe (usp. Ef 4:1).

st. 7

NASB, REB	“oni izidoše”
NKJV	“oni odoše dalje”
NRSV	“oni počеше svoje putovanje”
TEV, NJB	“oni su krenuli”

Ovaj veoma uobičajeni GLAGOL korišten je za:

1. krive učitelje koji su napustili crkvu u I. Ivanovoj 2:19
2. lažne proroke koji su izišli u svijet u I. Ivanovoj 4:1
3. mnoge varalice koji su izišli u svijet u II. Ivanovoj stih 7
4. istinskoga očevica apostola koji je izišao (u svijet) u III. Ivanovoj, stih 7.

▣	
NASB	“radi Imena”
NKJV	“zbog Njegovog imena”
NRSV	“zbog Krista”
TEV	“u Kristovu službu”
NJB	“isključivo radi imena”

Ovo je primjer da “(radi) Imena” stoji ispred Osobe i djela Isusa Krista. Kao što vjernici vjeruju u Njegovo ime (usp. Iv 1:12; 3:18; Rim 10:9; I. Kor 12:3; Fil 2:9-11), njima je oprošteno u Njegovom imenu (I. Iv 2:13), oni također rade za Njegovo ime (usp. Mt 10:22; 24:9; Mk 13:13; Lk 21:12.17; Iv 15:21; 20:31; Djela 4:17; 5:41; 9:14; Rim 1:5; I. Pt 4:14.16; Otk 2:3).

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“ne prihvaćajući išta od ne-Židova”

“ne uzimajući išta od ne-Židova”

“ne prihvaćajući potporu od ne-vjernika”

“bez prihvaćanja ikoje pomoći od nevjernika”

“bez ovisnosti o ne-vjericima za išta”

Ovaj izričaj upućuje na ove svjedoke koji su imali pouzdanja u Boga za Njegovu providnost, više kao Isusove riječi Dvanaestorici u Mateju 10:5-15 i sedamdesetorici u Luki 10:4-7.

Ova uporaba “ne-Židova” u kasnome prvom stoljeću je smjeranje na pogane ili nevjernike (usp. Mt 5:47; I. Pt 2:12; 4:3). Vjernici moraju poduprijeti djelo za Evanđelje! Tko jednom pomogne otkriva njegovo srce.

U Ivanovim danima putujući su učitelji učili za novac i ugled. Božji učitelji/propovjednici/evangelizatori morali su biti od pomoći ne zbog njihovih riječi, nego zbog njihova Gospodina u čije su poslanje bili posvećeno uključeni.

st. 8 “moramo” Ovo je često ponavljana, moralna opomena (usp. Iv 13:14; 19:7; I. Iv 2:6; 3:16; 4:11). Pojam *opheilō* doslovno znači biti u novčanome dugovanju, ali koristi se slikovito za biti obvezan ili dužan nekome.

▣ **“poduprijeti takve ljude”** Gostoljubivost je bila ključna dužnost rane Crkve zbog jasnih moralnih okolnosti većine mjesnih svratišta (usp. Mt 25:35; Rim 12:13; I. Tim 3:2; 5:10; Tit 1:8; Heb 13:2; I. Pt 4:9).

▣ **“tako da možemo postati braća suradnici uz istinu”** Kao što vjernici pomažu misionare, oni su uključeni u njihov rad vjere i istine. Ovo je načelo Evanđelja! NZ-i vodič za dajućeg kršćanina nađen je u II. Korinćanima 8-9.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 9-10

⁹Pisah nešto crkvi; ali Diotref, koji hoće biti prvi među njima, ne prihvaća ono što mi kažemo. ¹⁰Iz toga razloga, ako dodem, prizvat ću pozornost na njegova djela koja čini, nepravedno nas osuđujući bezbožnim riječima; i nezadovoljan time, on sâm ne prima braću, nego, čak zabranjuje onima koji žele tako učiniti i izbacuje ih iz crkve.

st. 9 “Pisah nešto crkvi” Ovo može upućivati na I. ili II. Ivanovu ili izgubljeno pismo, po svemu sudeći upućuje na II. Ivanovu. Vidi Posebnu temu: Crkva (*Ekklesia*) u stihu 6.

▣ **“Diotref, koji hoće biti prvi među njima”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. To je složeni pojam “ljubav [hoće]” (*phileō*) i “držati prvi položaj” (*prōteuō*). U NZ-u korišten je samo ovdje, ali drugi je pojam korišten u Kološanima 1:18 za Kristov najviši položaj. Ovaj čovjek je prvi navedeni “mešetar-moći” ili “crkveni gazda”. Ne znamo je li on bio pastor ili jednostavno istaknuti svjetovnjak. Kakogod, ovo pokazuje njegove pobude. Takva vrsta egoističkog pojedinca pojavljivala se u crkvi svakoga doba! Je li on bio gnostik jeste neizvjesno i nezapisano, ali moguće.

James Dunn, u *Unity and Diversity in the New Testament*, str. 392, Diotrefa vidi kao primjer “ranoga katolicizma”:

“Napose, Ivanov individualizam vrlo je uvjerljiv da bude razumjet jasno kao *protest* protiv vrste sklonosti ka institucionaliziranju tako očit u pastoralama (gore spomenute str. 129 i dalje, usp. ponovo Hebrejima i Otkrivenje – §§31.2.3). Isto tako izgledaju Ivanovska pisanja ako je nešto oprečno vrsti sakramentalizma koji je već jasno utvrđen u ranom katolicizmu Ignacija (‘medicina besmrtnosti’ – Ef 20:2) (vidi gore §41). Najzamršenije od svega je napad ‘starješine’ na Diotrefa u III. Ivanovoj 9 i dalje. Diotref je u najmanju ruku bio jasno u nadzoru ove crkve: ne samo da je bio sposoban odbiti dobrodošlicu kršćana u posjeti, nego je i ‘silom izbacivao iz crkve’ one koji su mu se usprotivili. Diotref je, drugim riječima, djelovao s ovlašću monarhijskoga biskupa (usp. Ignacije, Ef 6.1; Trall. 7.2; Smyrn., 8.1 i dalje), a ovo je bilo protiv te žudnje za crkvenjačkim isticanjem i moći (*philoprōteuōn*) o čemu je ‘starješina’ pisao. Drugim riječima, pretpostavljajući da III. Ivanova dolazi iz istoga kruga kao I. i II. Ivanova, najbolje ju je vidjeti kao odaziv na vrstu skupštine ili tajnoga sastanka kršćanstva, i protu – institucionalnog i individualističkoga pijetizma [pobožnjaštva – op.prev.], suprotstavljajući se jačanju utjecaja ranoga katolicizma.”

▣ **“ne prihvaća ono što mi kažemo”** Ne samo da je Diotref odbacio autoritet apostola Ivana, nego je bio nasilnički uključen u odbacivanje apostolovog načina upravljanja i čak osвете nad onima koji bi ga htjeli slijediti!

st. 10 “ako” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji znači moguće djelovanje.

▣ “**prizvat ću pozornost na njegova djela**” Ivan želi jasno prikazati pobude (usp. stih 9) i djela ovoga čovjeka (usp. stih 10):

1. NASB – “nepravdo nas osuđujući bezbožnim riječima”
NKJV – “brblja protiv nas zlobnim riječima”
NRSV – “širi krive optužbe protiv nas”
TEV – “govori strašne stvari o nama i govori laži”
NJB – “širio je protiv nas bezbožne optužbe”
2. “on sâm ne prima braću”
3. “zabranjuje onima koji žele *tako učiniti*”
4. “izbacuje *ih* iz crkve”.

Ovaj čovjek želi pozornost i ne želi s ikim dijeliti svjetlost. On također udaljuje iz crkve svakoga koji se ne slaže, ili možda ne slaže, s njim.

▣ “**izbacuje *ih* iz crkve**” Ovaj isti jak GLAGOL (*ekballō*) korišten je u Ivanu 9:34.35 za slijepca kojeg je Isus iscijelio i koji je bio isključen iz sinagoge.

Ovo je također upotrijebljeno za Sotonu kad je bio izbačen u Ivanu 12:31.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 11-12

¹¹Ljubljeni, nemoj oponašati što je zlo, nego što je dobro. On tko čini dobro jeste od Boga; on tko čini zlo nije vidio Boga. ¹²Demetrije je primio *dobro* svjedočanstvo od svakoga, i od same istine; i mi dodajemo naše svjedočanstvo, a ti znaš da je naše svjedočanstvo istina.

st. 11 “**nemoj oponašati što je zlo**” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA koji često podrazumijeva zaustavljanje djela u tijeku. Od ove grčke riječi (*mimēomai*) dobili smo engleski pojam “tobožnji [neprav]”. Moramo pažljivo odabrati našu ulogu obrazaca. Oni mogu biti zreli kršćani u crkvi (usp. II. Sol 3:7.9; Heb 6:12; 13:7). Demetrije je dobar primjer, Diotref je loš primjer.

▣ “**On tko čini dobro jeste od Boga**” Ivanova pisma sadržavaju tri ispita o tome kako netko može znati da su kršćani. Ovo upućuje na ispit poslušnosti (usp. I. Iv 2:3-6.28-29; 3:4-10; 5:18; II. Iv 6). Postoje i smjerenja na druga dva ispita: (1) doktrinu (stihovi 3-4) i (2) ljubav (stihovi 1-2.6).

▣ “**on tko čini zlo nije vidio Boga**” Krivi su učitelji tvrdili da prisno poznaju Boga ali živjeli su bezbožno i živote bez ljubavi. Ovo odražava antinominalističke, razuzdane gnostike koji su vjerovali da je spasenje bilo razumska istina koja je morala biti potvrđena ali nisu imali odnos prema dnevnome životu.

st. 12 “**Demetrije je primio *dobro* svjedočanstvo**” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. To stvarno izgleda kao Ivanovo pismo preporuke Gaju o Demetrijevom poslanju, koje je možda kao III. Ivanova predana Gaju. Za ostala pisma preporuke u NZ-u, vidi Djela apostolska 18:27; Rimljanima 16:1; I. Korinćanima 16:3; II. Korinćanima 3: 1; 8:16-24; Kološanima 4:10.

▣ “**i od same istine**” Istina (vidi Posebne teme u Ivanu 6:55 i 17:3) je oličena kao još jedan svjedok za dobro svjedočanstvo o Demetriju.

▣ “**ti znaš da je naše svjedočanstvo istina**” Ivan potvrđuje svoje vlastito pouzdano svjedočenje za Krista (usp. Iv 19:35; 21:24).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIHOVI 13-14

¹³Imao sam ti mnogo stvari za pisati, ali ne želim *ih* pisati perom i crnilom; ¹⁴ali nadam se ubrzo te vidjeti, i razgovarat ćemo licem u lice.

st. 13 Ovo je vrlo slično II. Ivanovoj 12.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: STIH 14^b

^{14b}Mir *neka bude s tobom*. Prijatelji te pozdravljaju. Pozdravi prijatelje po imenu.

st. 14 “Mir *neka bude s tobom*” Ovo je očito smjeranje na hebrejski idiom *shalom* (usp. Lk 10:5). Može značiti “zdravo” ili “zbogom”. Ne odražava samo nepostojanje poteškoća nego prisutnost Božjih blagoslova. Ovo su bile prve riječi uskrsloga Krista učenicima u gornjoj sobi (usp. Iv 20:19.21.26). Obojica i Pavao (usp. Ef 6:23) i Petar (usp. I. Pt 5:14) koriste ih kao završnu molitvu za Božje ljude.

▣ “po imenu” Ovo je idiom za pojedinačno, osobno, i srdačno. Korišten je često u egipatskim papirusima.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Bilo je mnogo teorija kao zašto se Gaj i Diotref nisu slagali jedan s drugim. Neki od prijedloga bili su:
  - a. teološki razlozi
  - b. društveni razlozi
  - c. crkveni razlozi
  - d. moralni razlozi.

Objasni svaku od ovih mogućnosti i kako se one mogu odnositi na III. Ivanovu.

2. U kakvom su odnosu II. i III. Ivanova?
3. Popiši tri ispita za kršćaninovu sigurnost nađenih u I. Ivanovoj koji su ponovljeni u II. i III. Ivanovoj.

DODATAK JEDAN

KRATKE ODREDBE GRČKIH GRAMATIČKIH POJMOVA

Koine grčki, često nazvan helenistički grčki, bio je zajednički jezik svijeta Mediterana koji je započeo s osvajanjem Aleksandra Velikog (336.-323. g.pr.Kr.) i trajao oko osamsto godina (300. g.pr.Kr. - 500. p.Kr.). To nije bio samo pojednostavljen, klasičan grčki, nego na mnogo načina poprilično nov oblik grčkoga koji je postao drugim jezikom drevnoga Bliskog Istoka i svijeta Mediterana.

Grčki Novoga zavjeta bio je na neke načine jedinstven jer su njegovi korisnici, osim Luke i autora Židova, vjerojatno koristili aramejski kao svoj osnovni jezik. Stoga, njihovo je pisanje bilo pod utjecajem idioma i gradbenih oblika aramejskoga. Dakle, oni su čitali i navodili Septuagintu (grčki prijevod SZ-a) napisanu također na koine grčkom. Ali Septuaginta je isto tako bila napisana od židovskih znanstvenika čiji materinji jezik nije bio grčki.

Ovo služi kao podsjetnik da Novi zavjet ne možemo ugurati u čvrstu gramatičku građu. On je jedinstven a ipak ima mnogo zajedničkoga sa (1) Septuagintom; (2) židovskim pisanjima kao onima od Josipa [Flavija – op.prev.]; i (3) papirusima nađenima u Egiptu. Kako onda pristupamo gramatičkoj raščlambi Novoga zavjeta?

Gramatička su obilježja koine grčkog i koine grčkoga Novog zavjeta tekuća [nisu čvrsta – op.prev.]. Na mnogo je načina to bilo vrijeme pojednostavljenja gramatike. Okvir će biti naš glavni vodič. Riječi imaju značenje samo u širem okviru, stoga, gramatička građa može biti razumjeta samo u svjetlu (1) načina određenoga autora; i (2) određenoga okvira. Nisu moguće ikakve konačne odredbe grčkih oblika i građe.

Koine grčki prvenstveno je bio glagolski jezik. Često je ključ tumačenja vrsta i oblik GLAGOLA. U većini glavnih rečenica prvo će se pojaviti GLAGOL, pokazujući svoju nadmoć. U raščlanjivanju grčkih GLAGOLA moraju biti zabilježena tri dijela obavijesti: (1) temeljni naglasak na GLAGOLSKOM VREMENU, STANJU [aktivnom ili pasivnom – op.prev.] i NAČINU (akcidencija ili morfologija [nauka o oblicima – op.prev.]); (2) osnovno značenje određenog GLAGOLA (leksikografija); i (3) tijek okvira (sintaksa).

I. GLAGOLSKO VRIJEME

A. Glagolsko vrijeme ili vid uključuje odnos GLAGOLA s dovršenim djelovanjem ili nedovršenim djelovanjem. Ovo je često nazvano “SVRŠENI GLAGOL” ili “NESVRŠENI GLAGOL”.

1. SVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na okolnost nekog djelovanja. Nisu dane daljnje obavijesti osim da se nešto dogodilo! Nije naslovljen njegov početak, nastavak ili vrhunac.
2. NESVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na neprekidnuti tijek djelovanja. To može biti opisano pojmovima pravocrtnoga djelovanja, trajnoga djelovanja, napredujućeg djelovanja, itd.

B. Glagolska vremena mogu biti grupirana po tome kako autor vidi djelovanje kao napredovanje:

1. pojavi se = AORIST
2. pojavilo se je i učinci traju = PERFEKT
3. pojavilo se je u prošlosti i učinci su trajali, ali ne sad = PLUSKVAMPERFEKT
4. pojavljuje se = PREZENT
5. pojavi se = IMPERFEKT
6. pojavit će se = FUTUR

Stvarni primjer o tome kako ova GLAGOLSKA VREMENA pomažu u tumačenju mogao bi biti pojam “spasiti”. Bio je korišten u nekoliko različitih glagolskih vremena kako bi pokazao oboje i njegov tijek i vrhunac:

1. AORIST – “spašeni” (usp. Rim 8:24)

2. PERFEKT – “bili smo spašeni i učinak se nastavlja” (usp. Ef 2:5.8)
  3. PREZENT – “biti spašen” (usp. I. Kor 1:18; 15:2)
  4. FUTUR – “bit će spašen” (usp. Rim 5:9.10; 10:9)
- C. Usredotočujući se na GLAGOLSKA VREMENA, tumači traže razlog izvornoga autorovog izbora za izražavanjem samoga sebe u određenome VREMENU. Mjerilo “ne natrpanog” vremena bio je AORIST. On je bio redovito “neodređen”, “neoznačen”, ili “bez dodataka” oblik GLAGOLA. Mogao se koristiti na mnogostruke načine koje mora odrediti okvir. Jednostavno je bio naveden za nešto što se dogodilo. Vid prošloga vremena bio je naznačen u INDIKATIVNOM NAČINU. Ako je bilo upotrijebljeno ikoje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, određenije se naglašavalo nešto drugo. Ali što?
1. PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o dovršenome djelovanju s trajnim učincima. Na neki je način to bila složenica AORISTA i PREZENTA. Uobičajeno je žarište na trajnim učincima ili dovršetku nekog djelovanja (primjer Ef 2:5. 8: “vi ste bili i nastavljate biti spašeni”).
  2. PLUSKVAMPERFEKT. Bio je kao PERFEKT osim trajnih učinaka koji su bili završeni. Primjer: Ivan 18:16: “Petar je stajao na vratima s vanjske strane”.
  3. PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME. On govori o nekome nedovršenom ili dovršenom djelovanju. Žarište je uobičajeno na nastavljanju događaja. Primjer: I. Ivanova 3:6.9: “Svatko tko prebiva u Njemu ne nastavlja grijешiti.” “Svatko tko je rođen od Boga ne nastavlja počinjati grijeh.”
  4. IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. U ovome glagolskom vremenu odnos s GLAGOLSKIM VREMENOM PREZENT sličan je odnosu između PERFEKTA i PLUSKVAMPERFEKTA. IMPERFEKT govori o nedovršenom djelovanju koje se dogodilo ali sad je završeno ili počinjanje nekog djelovanja u prošlosti. Primjer: Matej 3:5: “tada je sav Jeruzalem nastavljao uzlaziti k njemu” ili “onda sav Jeruzalem počеше uzlaziti k njemu”.
  5. FUTUR GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o nekom djelovanju koje je uobičajeno preneseno u sklop budućega vremena. Usredotočuje se na mogućnost za neki događaj prije negoli na sadašnji događaj. Često govori o izvjesnosti događaja. Primjer: Matej 5:4-9: “Blagoslovljeni su oni .... oni će...”

II. STANJE

- A. STANJE opisuje međusobni odnos između djelovanja GLAGOLA i njegova SUBJEKTA.
- B. AKTIVNO STANJE bilo je uobičajeno, očekivano, nenaglašen način potvrde da je subjekt izvršio djelovanje GLAGOLA.
- C. PASIVNO STANJE znači da je subjekt primio djelovanje GLAGOLA proizvedenog od vanjskog posrednika. Vanjski posrednik koji proizvodi djelovanje bio je naznačen u grčkome NZ-u sljedećim PRIJEDLOZIMA i padežima:
  1. osobni izravni posrednik s *hupo* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22; Djela 22:30).
  2. osobni prijelazni posrednik s *dia* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22).
  3. neosobni posrednik s *en* s INSTRUMENTALOM.
  4. ponekad ili osobni ili neosobni posrednik s osamljenim INSTRUMENTALOM.
- D. SREDNJE STANJE znači da djelovanje GLAGOLA proizvodi subjekt i također je izravno uključen u djelovanje GLAGOLA. To je često nazvano stanje povećanoga osobnog zanimanja. Ovakva građa naglašavala je subjekt padeža ili rečenicu na neki način. U engleskome takva građa nije nađena. U grčkome ima široke mogućnosti značenja i prevođenja. Neki primjeri oblika su:
  1. POVRATNO – izravno djelovanje subjekta na samog sebe. Primjer: Matej 27:5: “objesio se”.
  2. KOJE POJAČAVA – subjekt proizvodi djelovanje za samoga sebe. Primjer: II. Korinćanima 11:14: “Sam se Sotona pretvara u anđela svjetla”.
  3. RECIPROČNO (UZAJAMNO) – uzajamno djelovanje dva glagola. Primjer: Matej 26:4: “oni se savjetovahu jedan s drugim”.

III. NAČIN (ili "OBLIK")

- A. U koine grčkom postoje četiri NAČINA. Oni označavaju odnos GLAGOLA sa stvarnošću, barem u okviru autorova vlastitog mišljenja. NAČINI su podijeljeni u dvije široke skupine: onu koja označava stvarnost (INDIKATIV) i onu koja označava mogućnost (KONJUNKTIV, IMPERATIV i OPTATIV [željni način– op.prev.]).
- B. INDIKATIVNI NAČIN bio je uobičajen način za izražavanje djelovanja koje se pojavilo ili se pojavljivalo, barem u autorovom razmišljanju. To je bio jedini grčki način koji je izražavao konačno vrijeme, ali čak i ovdje je njegov vid bio drugotan [sporedan].
- C. KONJUNKTIVNI NAČIN izražavao je moguće buduće djelovanje. Nešto se još nije dogodilo, ali prilike su bile pogodne da se bude dogodilo. On ima mnogo zajedničkoga s FUTUROM INDIKATIVA. Razlika je bila ta da KONJUNKTIV izražava neki stupanj sumnje. U engleskome to je često izraženo pojmovima "moći", "htjeti", "smjeti" ili "može biti".
- D. OPTATIVNI NAČIN izražavao je želju teorijski moguću. Smatrao se jednim korakom dalje od stvarnosti nego KONJUNKTIV. OPTATIV je izražavao mogućnost pod određenim uvjetima. OPTATIV je bio rijedak u Novome zavjetu. Najučestalija uporaba je Pavlov čuveni izričaj: "Daleko od toga" (KJV "Bože sačuvaj"), korišten pedeset puta (usp. Rim 3:4. 6. 31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1, 11; I. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Ostali primjeri nađeni su u Luki 1:38; 20:16, Djelima apostolskim 8:20, i I. Solunjanima 3:11.
- E. IMPERATIVNI NAČIN naglašavao je moguću zapovijed, ali naglasak je bio na nakani govornika. On potvrđuje samo voljnu mogućnost i bio je uvjetovan izborom drugoga. Postojala je posebna uporaba IMPERATIVA u molitvama i zahtjevima treće osobe. Ove su zapovijedi u NZ-u nađene samo u PREZENTU i AORIST GLAGOLSKOME VREMENU.
- F. Neke gramatičke skupine razvrstavaju PARTICIPE kao još jednu vrstu načina. U grčkome NZ-u vrlo su općeniti, uobičajeno određeni kao GLAGOLSKI PRIDJEVI. Oni su prevedeni zajedno s glavnim GLAGOLOM s kojim su u odnosu. Bila je moguća široka mogućnost prevođenja PARTICIPA. Najbolje je tražiti upute nekoliko engleskih prijevoda. *The Bible in Twenty Six Translations* izdan od Bakera ovdje je od velike pomoći.
- G. AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA bio je uobičajen ili "neoznačen" način za bilježenje događaja. Bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE ili NAČIN imali su neko osobito značenje tumača koje je izvorni autor želio prenijeti.

IV. Za osobu koja nije osposobljena za grčki sljedeća će pomagala za proučavanje osigurati potrebne obavijesti:

- A. Friberg, Barbara i Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950.
- E. Akademski ovlaštena prijepiska tečajeva koine grčkog dostupna je preko Moody Bible Institute u Chicagu, IL.

V. IMENICE

- A. Prema sintaksi, IMENICE su razvrstane prema PADEŽU. PADEŽ je bio onaj sklanjajući oblik IMENICE koji je pokazivao njen odnos s GLAGOLOM i ostalim dijelovima rečenice. U koine grčkom mnoge od svrhe PADEŽA bile su naznačene PRIJEDLOZIMA. Budući da je oblik PADEŽA bio sposoban poistovjetiti nekoliko različitih međusobnih odnosa, PRIJEDLOZI su se razvili kako bi dali jasnije razdvajanje ovih mogućih svrha.
- B. Grčki PADEŽI razvrstani su na sljedećih osam načina:
1. NOMINATIV je bio korišten za imenovanje i to je uobičajeno bio SUBJEKT rečenice ili kratke rečenice. Bio je također korišten za PREDIKATNE IMENICE i PRIDJEVE s povezivanjem GLAGOLA “biti” ili “postati”.
  2. GENITIV je bio korišten za opis i uobičajeno pridružen dodatku ili vrsnoći riječi na koju je bio vezan. Odgovarao je na pitanje: “Koje vrste?” Često se izražavao uporabom engleskog PRIJEDLOGA “of” (iz, kod, na, o, od, po, sa, u, za, zbog).
  3. ABLATIV je koristio iste oblike sprezanja kao GENITIV, ali bio je korišten za opis odvajanja. Uobičajeno je poricao odvajanje od točke u vremenu, prostoru, izvoru, podrijetlu ili stupnju. Često je bio izražen uporabom engleskoga PRIJEDLOGA “from” (iz, kod, od, odakle, po, sa, u).
  4. DATIV je bio korišten za opis osobnoga zanimanja. Ovaj bi mogao poricati pozitivni ili negativni vid. Često je to bio INDIREKTAN OBJEKT. Često je bio izražen engleskim PRIJEDLOGOM “to” (do, k, kako, na, prema, u [mjesto], za).
  5. LOKATIV je bio isti oblik sprezanja kao DATIV, ali on je opisivao položaj ili mjesto u prostoru, vremenu ili logičkim granicama. Često je izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA “in” (iz, kod, među, na, po, pri, u, za), “on” (iz, iznad, k, kod, na, o, po, pod, pri, u), “at” (do, k, kod, na, oko, pored, pri, u, uz, za), “among” (između, među, pored), “during” (dok, po, prilikom, tijekom, u toku, u vrijeme, za, za vrijeme), “by” (blizu, dalje, iz, kod, kraj, od, ovdje, po, pomoću, pored, prije, uz, za), “upon” (gore, na, nakon, o, po, odozgo, po, pri, prilikom, na temelju čega), i “beside” (blizu, do, kraj, mimo, okolo, osim, pokraj, pored, uz).
  6. INSTRUMENTAL je bio isti oblik sprezanja kao DATIV i LOKATIV. Izražava sredstvo ili pridruživanje. Često je bio izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA “by” [vidi #5 – op.prev.] ili “with” (kod, kraj, od, pomoću, protiv, s, uz, za).
  7. AKUZATIV je bio korišten za opis zaključka nekog djelovanja. Izražavao je ograničenja. Njegova glavna uporaba bila je DIREKTNI OBJEKT. Odgovara na pitanje: “Kako daleko?” ili “Do koje granice?”
  8. VOKATIV je bio korišten za izravno oslovljavanje.

VI. VEZNICI I POVEZNICE

- A. Grčki je vrlo točan jezik zato jer ima tako mnogo veznika. Oni povezuju misli (KRATKE REČENICE, REČENICE, i ČLANOVE). Toliko su zajednički da je njihov nedostatak (asindeton – izostavljanje veznika – op.prev.) često egzegetski [koji tumači – op.prev.] značajan. Činjenica jeste, ovi VEZNICI i POVEZNICE pokazuju smjer autorove misli. Oni su često srž u određivanju što se točno pokušava prenijeti.
- B. Ovdje je popis nekih VEZNIKA i POVEZNICA te njihova značenja (ova je obavijest skupljena uglavnom iz *A Manual Grammar of the Greek New Testament* od H. E. Dana i Juliusa K. Manteyja).
1. Vremenske poveznice
    - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (veznik) – “kad, čim”
    - b. *heōs* – “dok”
    - c. *hotan, epan* (VEZNIK) – “bilo kad”
    - d. *heōs, achri, mechri* (veznik) – “dok (ne), sve dok”
    - e. *priv* (BESKONAČAN) – “prije”
    - f. *hōs* – “budući da, otad,” “kad, čim” “i, kad”
  2. Logičke POVEZNICE

- a. Svrha
- (1) *hina* (VEZNIK), *hopōs* (VEZNIK), *hōs* – “zato da”, “da”
  - (2) *hōste* (ARTIKULARNI [zglobni] AKUZATIV INFINITIVA) – “da”
  - (3) *pros* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) ili *eis* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) – “da”
- b. Ishod (postoji bliska veza između gramatičkih oblika svrhe i ishoda)
- (1) *hōste* (INFINITIV, najopćenitiji) – “zato da”, “dakle”
  - (2) *hiva* (VEZNIK) – “tako da”
  - (3) *ara* – “tako”
- c. Uzročan ili povod
- (1) *gar* (uzrok/učinak ili povod/zaključak) – “budući da, jer” “stoga, jer, zbog”
  - (2) *dioti, hotiy* – “stoga, jer, zbog”
  - (3) *epei, epeidē, hōs* – “budući da, jer”
  - (4) *dia* (s akuzativom) i (s artikulatnim infinitivom) – “budući da, jer”
- d. Izveden zaključivanjem
- (1) *ara, poinun, hōste* – “dakle, prema tome, stoga, zato”
  - (2) *dio* (najjače izveden zaključivanjem VEZNIKA) – “zbog čega” “čemu, zašto”, “dakle, prema tome, stoga, zato”
  - (3) *oun* – “dakle, zato”, “tako”, “dakle, nego”, “otuda, prema tome, stoga”
  - (4) *toinoun* – “prema tome”
- e. Suprotno ili oprečno
- (1) *alla* (jako SUPROTNO) – “ali”, “osim, osim ako, ako ne”
  - (2) *de* – “ali”, “ionako, kakogod, doduše, međutim”, “ali, bez obzira na, iako, dapače”, “u drugu ruku”
  - (3) *kai* – “ali”
  - (4) *mentoi, oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
  - (5) *plēn* – “nikad-manje” (najčešće u Luki)
  - (6) *oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
- f. Usporedba
- (1) *hōs, kathōs* (uvodi USPOREDNE KRATKE REČENICE)
  - (2) *kata* (u složenicama, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
  - (3) *hosos* (Hebrejima poslanica)
  - (4) *ē* – “nego, od, onda”
- g. Neprekidno ili niz
- (1) *de* – “i”, “sad”
  - (2) *kai* – “i”
  - (3) *tei* – “i”
  - (4) *hina, oun* – “budući da”
  - (5) *oun* – “onda, potom” (u Ivanu)
3. Posebno naglašene uporabe
- a. *alla* – “jamačno, izvjesno”, “jest, tako”, “zapravo, uistinu”
  - b. *ara* – “zaista, naravno”, “jamačno, izvjesno”, “doista, stvarno, ustvari”
  - c. *gar* – “ali stvarno”, “jamačno, izvjesno”, “zaista, naravno”
  - d. *de* – “zaista, naravno”
  - e. *ean* – “čak, dapače”
  - f. *kai* – “čak, dapače,” “zaista, naravno” “doista, stvarno, ustvari”
  - g. *mentoi* – “doista, stvarno, ustvari”
  - h. *oun* – “doista, stvarno, ustvari”, “svakako, na svaki način”.

VII. KONDICIONALNE REČENICE

- A. KONDICIONALNA REČENICA jeste ona koja sadrži jednu ili više kondicionalnih kratkih rečenica. Ova gramatička građa pomaže tumaču jer osigurava uvjete, razloge ili uzroke zašto se pojavljuje ili se ne pojavljuje djelovanje glavnoga GLAGOLA. Postojale su četiri vrste KONDICIONALNIH REČENICA. One pomiču oblik od onoga koji je zamišljen da bude istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu svrhu na onaj koji je bio samo želja.
- B. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE izražavao je djelovanje ili postojanje koje je bilo istinito s piščeve točke gledišta ili za njegove svrhe čak iako je bio izražen s “ako”. U nekoliko okvira mogao bi biti preveden kao “budući da, otad, jer” (usp. Mt 4:3; Rim 8:31). Doduše, to ne znači podazumijevanje da su svi PRVI RAZREDI istiniti do zbilje. Često su korišteni za isticanje u nekoj činjenici ili isticanje obmane (usp. Mt 12:27).
- C. DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE često je nazvan “oprečno činjenici”. On izjavljuje nešto što je bilo neistinito do istinitosti da se naglasi. Primjeri:
1. “Ako je On uistinu bio prorok, što On nije, On bi znao tko i kakve je naravi žena koja Ga se dotiče, ali On ne zna” (Lk 7:39)
  2. “Ako ste stvarno vjerovali Mojsiju, što ne vjerujete, vjerovali biste Meni, što ne vjerujete” (Iv 5:46)
  3. “Ako bih ipak pokušavao svidjeti se čovjeku, što ne radim, ne bih bio rob Kristov uopće, što ja jesam” (Gal 1:10)
- D. TREĆI RAZRED govori o mogućem budućem djelovanju. Često pretpostavlja vjerojatnost toga djelovanja. Uobičajeno podrazumijeva može bitnost. Djelovanje glavnog GLAGOLA ovisno je o djelovanju u kratkim “ako” rečenicama. Primjeri iz I. Ivanove: 1:6-10; 2:4.6.9.15.20.21.24.29; 3:21; 4:20; 5:14.16.
- E. ČETVRTI RAZRED najviše je odmaknut od mogućnosti. Rijedak je u NZ-u. Činjenica jeste, ne postoji potpun ČETVRTI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE u kojem oba dijela uvjeta odgovaraju odredbi. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je početna rečenica u I. Petrovoj 3:14. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je zaključna kratka rečenica u Djelima apostolskim 8:31.

VIII. ZABRANE

- A. PREZENT IMPERATIVA s MĚ PARTIKULOM [ČESTICOM –op.prev.] često (ali ne isključivo) ima naglasak na zaustavljanju djela koje je već u tijeku. Neki primjeri: “prestanite skupljati vaša blaga na zemlji...” (Mt 6:19); “prestanite se brinuti o vašem životu...” (Mt 6:25); “prestanite davati za griješenje dijelove vaših tijela kao oruđa prijestupa...” (Rim 6:13); “morate prestati vrijeđati Božjega Svetog Duga...” (Ef 4:30); i “prestanite se pijati vinom...” (5:18).
- B. AORIST KONJUNKTIVA s MĚ PARTIKULOM ima naglasak na “nemoj čak ni početi ili započeti neko djelo”. Neki primjeri: “Nemojte čak početi pretpostavljati da ...” (Mt 5:17); “nemojte nikad započeti brinuti se ...” (Mt 6:31); “ne smijete nikad biti posramljeni...” (II. Tim 1:8).
- C. DVOSTRUKA NEGACIJA s KONJUNKTIVNIM NAČINOM vrlo je naglašena negacija. “Nikad, ne nikad” ili “ni pod kojim okolnostima”. Neki primjeri: “on neće nikad, ne nikad iskusiti smrt” (Iv 8:51); “Ja neću nikad, ne, nikad...” (I. Kor 8:13).

IX. ČLAN

- A. U koine grčkom ODREĐENI ČLAN “the [taj]” ima sličnu uporabu u engleskom. Njegova osnovna djelatnost bila je “naglašavanje”, način privlačenja pozornosti na riječ, ime ili izričaj. Uporaba u NZ-u razlikuje se od autora do autora. ODREĐENI ČLAN može također djelovati
1. suprotno sredstvo kao pokazna ZAMJENICA;
  2. kao znak upućivanja na prethodnu uvedeni SUBJEKT ili osobu;
  3. kao način poistovjećivanja SUBJEKTA u rečenici s veznim GLAGOLOM. Primjeri: “Bog je Duh” (Iv 4:24); “Bog je svjetlo” (I. Iv 1:5); “Bog je ljubav” (4:8.16).
- B. Koine gčki nije imao NEODREĐENI ČLAN kao engleski “a” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.] ili “an” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.]. Izostavljanje ODREĐENOG ČLANA može značiti:
1. žarište na osobinama ili kakvoći nečega
  2. žarište na stupnju nečega.
- C. NZ-ni autori široko su mijenjali način uporabe ČLANOVA.

X. NAČINI POKAZIVANJA NAGLASKA U GRČKOME NOVOM ZAVJETU

- A. Tehnike pokazivanja naglaska u NZ-u razlikuje se od autora do autora. Najdosljedniji i najpravičniji pisci bili su Luka i autor Hebrejima poslanice.
- B. Ranije smo ustanovili da je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA mjerilo i nenaznačen za naglasak, ali bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE, ili NAČIN imaju značajku tumačenja. To ne podrazumijeva da AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA nije često upotrebljavan u znakovitome gramatičkom smislu. (Primjer: Rim 6:10 [dva puta]).
- C. Redosljed riječi u koine grčkom
1. Koine grčki bio je jezik sa spregom koji nije ovisio, kao engleski, o redosljedu riječi. Stoga, autor bi mogao promijeniti uobičajeno očekivani redosljed kako bi pokazao:
    - a. što je autor želio naglasiti čitatelju
    - b. što je autor mislio da bi bilo iznenađujuće za čitatelja
    - c. što je autor duboko osjećao o tome.
  2. Uobičajeni redosljed riječi u grčkome još je uvijek neriješeno pitanje. Doduše, pretpostavljeni uobičajeni redosljed je:
    - a. za povezivanje GLAGOLA
      - (1) GLAGOL
      - (2) SUBJEKT
      - (3) DOPUNA
    - b. za PRIJELAZNE GLAGOLE
      - (1) GLAGOL
      - (2) SUBJEKT
      - (3) OBJEKT
      - (4) POSREDNI OBJEKT
      - (5) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ
    - c. za IMENIČNE IZRIČAJE
      - (1) IMENICA
      - (2) RIJEČ KOJA ODREĐUJE DRUGU
      - (3) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ

3. Redosljed riječi može biti krajnje važan za egzegetsku svrhu. Primjeri:
  - a. “dadnu desnicu meni i Barnabi u znak zajedništva”. Izričaj “desnica zajedništva” je podijeljen i smješten naprijed za pokaz njegovog značaja (Gal 2:9).
  - b. “s Kristom” je bilo smješteno na prvo mjesto. Njegova je smrt bila središnjica (Gal 2:20).
  - c. “Bilo je malo pomalo i na mnogo različitih načina” (Heb 1:1) bilo je na prvome mjestu. Onako kako je Bog otkrio Sâmoga Sebe bila je srž razlikovanja, ne činjenica otkrivenja.

D. Uobičajeno su neki stupnjevi naglasaka bili pokazani:

1. ponavljanjem ZAMJENICE koja je bila već prisutna u GLAGOLSKOM obliku spreznjanja. Primjer: “Ja, osobno, sigurno ću biti s vama. . .” (Mt 28:20).
2. izostankom očekivang KONJUNKTIVA, ili nekoga drugog poveznog sredstva između riječi, izričaja, kratkih rečenica ili rečenica. Ovo je nazvano asindeton [izostavljanje veznika – op.prev.] (“nepovezan”). Povezujuće sredstvo bilo je očekivano, tako bi njegov izostanak privukao pozornost. Primjeri:
  - a. blaženstva, Matej 5:3 i dalje (naglašen popis)
  - b. Ivan 14:1 (nova tema)
  - c. Rimljanima 9:1 (novi dio)
  - d. II. Korinćanima 12:20 (naglašava popis)
3. Ponavljanje riječi ili izričaja prisutno u datom okviru. Primjeri: “na hvalu Njegove slave” (Ef 1:6.12 i 14). Ovaj je izričaj bio korišten za pokaz djela svake osobe Trojstva.
4. Uporaba idioma ili riječi (glasa) djeluje između pojmova kao:
  - a. eufemizmi [ublaženi izraz – op.prev.] – zamjenske riječi za zabranjene [tabu – op.prev.] subjekte, kao “spavanje” za smrt (Iv 11:11-14) ili “stopala” za ženske genitalije (Rut 3:7-8; I. Sam 24:3).
  - b. potanka opisivanja [ili okolišanja] – zamjenske riječi za Božje ime, kao “Nebesko kraljevstvo” (Mt 3:21) ili “glas s neba” (Mt 3:17).
  - c. SLIKOVIT GOVOR
    - (1) nemoguće preuveličavanje (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
    - (2) blago preko izjava (Mt 3:5; Djela 2:36)
    - (3) personifikacije (I. Kor 15:55)
    - (4) ironija (Gal 5:12)
    - (5) lirski odlomci (Fil 2:6-11)
    - (6) igra glasa između riječi
      - (a) “crkva”:
        - (i) “crkva” (Ef 3:21)
        - (ii) “pozivani” (Ef 4:1.4)
        - (iii) “pozvani” (Ef 4:1,4)
      - (b) “slobodno”:
        - (i) “slobodna žena” (Gal 4:31)
        - (ii) “sloboda” (Gal 5:1)
        - (iii) “slobodno” (Gal 5:1)
  - d. idiomski jezik – jezik koji je uobičajeno kulturološki i jezik osobitosti:
    - (1) slikovita uporaba “hrane” (Iv 4:31-34)
    - (2) slikovita uporaba “Hrama” (Iv 2:19; Mt 26:61)
    - (3) hebrejski idiom za suosjećaj, “mržnja” (Post :31; Pnz 21:15; Lk 14:36; Iv 12:25; Rim 9:13)
    - (4) “Sve” nasuprot “mnogo”. Usporedi Izaija 53:6 (“svi”) s 53:11 i 12 (“mnoge”). Pojmovi su istoznačni kao što pokazuju Rimljanima 5:18 i 19.
5. Uporaba potpunoga jezičnog izričaja umjesto jedne riječi. Primjer: “Gospodin Isus Krist”.
6. Posebna uporaba *autos*:
  - a. kad je s ČLANOM (atributni položaj) preveden je kao “jednak, isti sličan”

- b. kad je bez ČLANA (predikatni položaj) preveden je kao POJAČANA POVRATNA ZAMJENICA—“on sam”, “ona sama” ili “ono samo”.
- E. Učenici Biblije koji ne čitaju grčki mogu odrediti naglasak na nekoliko načina:
1. uporabom analitičkog leksikona i grčko/engleskoga teksta koji je napisan između redaka
  2. usporedbom engleskih prijevoda, posebice iz različitih teorija prevođenja. Primjer: uspoređivanje “riječ-za-riječ” prijevoda (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) s “dinamičkim ekvivalentom” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Ovdje dobra pomoć može biti *The Bible in Twenty-Six Translations* izdao Baker
  3. uporabom *The Emphasized Bible* od Josepha Bryanta Rotherhama (Kregel, 1994.)
  4. uporabom potpuno doslovnog prijevoda:
    - a. *The American Standard Version* iz 1901.
    - b. *Young’s Literal Translation of the Bible* od Roberta Younga (Guardian Press, 1976.).

Učenje gramatike je zamorno ali neophodno za pravilno tumačenje. Ove kratke odredbe, osvrti i primjeri namijenjeni su ohrabrivaju i osposobljavanju ne-grčkih čitatelja za korištenje gramatičkih zabilješki omogućenih u ovoj knjizi. Svakako ove su odredbe pojednostavljene. One ne smiju biti upotrebljavane u dogmatskom, nepopustljivom načinu, nego kao stepenica naprijed ka većem razumijevanju sintakse Novoga zavjeta.

Moramo biti sposobni provjeriti svoje tumačenje temeljeno na dijelovima izvješća nađenog u tekstu Biblije. Gramatika je jedna od najveće pomoći u ovim predmetima; drugi predmeti mogu uključiti povijesnu pozadinu, doslovni okvir, suvremenu uporabu riječi, i usporedne odlomke.

DODATAK DVA

TEKSTUALNA KRITIKA

Ovaj će se predmet baviti time kako objasniti tekstualne bilješke nađene u ovome osvrtu. Bit će korišteni sljedeći opći pregledi:

- I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije
  - A. Stari zavjet
  - B. Novi zavjet
- II. Kratko objašnjenje poteškoća “niže kritike” nazvane također “tekstualna kritika”.
- III. Predloženi izvori za daljnje čitanje.

I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije

A. Stari zavjet

1. Masoretski tekst (MT) – Hebrejski suglasnički tekst bio je postavljen od strane Rabbi Aquiba godine 100.-te. Mjesta samoglasnika, naglasci, rubne zabilješke, umetanje samoglasnika i pomoćne točke počele su biti dodavane u šestome stoljeću i bile dovršene u devetome stoljeću. To je bilo učinjeno od strane obitelji židovskih znanstvenika znanih kao Masoreti. Oblik teksta što su koristili bio je isti kao onaj u Mišni, Talmudu, Targumu, Pešiti, i Vulgati.
2. Septuaginta (LXX) – Predaja kaže da je Septuagintu napravilo 70 židovskih znanstvenika u 70 dana za Aleksandrijsku knjižnicu pod pokroviteljstvom kralja Ptolomejevića II. (285.-246. g.pr.Kr). Prijevod je vjerojatno zatražen od židovskih vođa koji su živjeli u Aleksandriji. Ova predaja dolazi od “Aristejevog pisma”. LXX je često bila temeljena na različitoj tekstualnoj predaji iz teksta Rabbi Aquiba (MT).
3. Svici s Mrtvoga mora (DSS) – Svici s Mrtvoga mora bili su pisani u razdoblju Rimljana prije Krista (200. g.pr.Kr. do 70. g.p.Kr.) od izdvojene židovske sekte nazvane “eseni”. Hebrejski rukopisi, pronađeni u nekoliko gradova u okolici Mrtvoga mora, pokazuju neku razliku hebrejske tekstualne obitelji u pozadini oba i MT i LXX.
4. Neki posebni primjeri o tome kako je usporedba ovih tekstova:
  - a. LXX je pomogla prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
    - (1) LXX u Izaiji 52:14: “Kao što će mnogi biti začuđeni nad njim”.
    - (2) MT u Izaiji 52:14: “Kao što su mnogi bili zapanjeni nad tobom”.
    - (3) u Izaiji 52:15 razlike zamjenice u LSS potvrđena je:
      - (a) LXX: “tako će se mnogi narodi diviti nad njim”
      - (b) MT: “tako on pošćropi mnoge narode”.
  - b. DSS pomogli su prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
    - (1) DSS u Izaiji 21:8: “tada vidioć viknu, Gore na stražarskoj kuli ja stojim...”
    - (2) MT u Izaiji 21:8: “a ja viknuh kao lav! Moj Gospodine, ja uvijek danju stojim na stražarskoj kuli. . .”
  - c. Oba i LXX i DSS pomogli su pojasniti Izaiju 53:11:
    - (1) LXX i DSS: “nakon muka njegove duše neće vidjeti svjetlo, on će biti zadovoljan”
    - (2) MT: “on će vidjeti. . . u mucu njegove duše, On će biti zadovoljan”.

B. Novi zavjet

1. Postoji više od 5.300 rukopisa ćitavoga ili dijelova grćkoga Novog zavjeta. Njih oko 85 pisano je na papirusima i 268 rukopisa koji su svi pisani velikim slovima (uncijali). Poslije, oko devetoga stoljeća, bilo je razvijeno pismo s malim slovima (minuskula). Ima oko 2.700 grćkih rukopisa u pisanome obliku. Imamo također i oko 2.100 prepiska listova teksta Pisma korištenih za šćtovanje koje nazivamo zbirka odlomaka iz Biblije.

2. Oko 85 grčkih rukopisa koji sadržavaju dijelove Novoga zavjeta pisanih na papirusima pohranjeno je u muzejima. Neki su datirani iz drugoga stoljeća, ali većina ih je iz trećega i četvrtoga stoljeća. Ni jedan od ovih MSS ne sadržava čitavi Novi zavjet. Samo zato jer su ovo najstarije prepiske Novoga zavjeta samo po sebi ne znači da sadržavaju manje inačica. Mnogi su se od njih brzo prepisivali za uporabu u nekome mjestu. U tome se postupku nisu njegovali. Stoga, oni sadržavaju mnogo inačica.
3. Codex Sinaiticus, poznat iz hebrejskoga pisma א (*aleph*) ili (01), našao je Tischendorf u samostanu Sv. Katarine na brdu Sinaj. Datiran je iz četvrtoga stoljeća i sadržava oboje i LXX SZ-a i grčki NZ. On je vrsta "Aleksandrijskoga teksta".
4. Codex Alexandrinus, poznat kao "A" ili (02), grčki je rukopis petoga stoljeća nađen u Aleksandriji u Egiptu.
5. Codex Vaticanus, poznat kao "B" ili (03), nađen je u rimskoj knjižnici Vatikana i datiran je iz sredine četvrtoga stoljeća. Sadrži oboje i LXX SZ-a i grčki Novi zavjet. On je vrsta "Aleksandrijskoga teksta".
6. Codex Ephraemi, poznat kao "C" ili (04), grčki rukopis iz petoga stoljeća koji je bio djelomično uništen.
7. Codex Bezae, poznat kao "D" ili (05), grčki je rukopis petoga ili šestoga stoljeća. On je glavni predstavnik onoga što se naziva "Zapadni tekst". Sadržava mnogo dopuna i bio je glavno grčko svjedočanstvo za prijevod kralja Jamesa (King James).
8. NZ MSS može biti grupiran u tri, moguće četiri, obitelji koje dijele određene osobine.
  - a. Aleksandrijski tekst iz Egipta
    - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (oko godine 200.-te), koji bilježi Evandjelja
    - (2) P⁴⁶ (oko godine 225.), koji bilježi Pavlova pisma
    - (3) P⁷² (oko godine 225.-250.), koji bilježi Petrova i Judina pisma
    - (4) Codex B, Vaticanus [Vatikanski] (oko godine 325.), koji uključuje čitavi SZ i NZ
    - (5) Origenovi navodi iz ovih vrsta tekstova
    - (6) ostali MSS koji pokazuju ove vrste tekstova su א, C, L, W, 33
  - b. Zapadni tekst iz sjeverne Afrike
    - (1) navodi iz crkvenih otaca sjeverne Afrike, Tertulijana, Ciprijana, staro-latinskoga prijevoda
    - (2) navodi iz Ireneja
    - (3) navodi iz Tacijana i staro-sirijskoga prijevoda
    - (4) Kodeks D "Bezae" slijedi ove vrste tekstova
  - c. Istočnji Bizantinski tekst iz Konstantinopola
    - (1) ova vrsta teksta izražena je u više od 80% od 5.300 MSS
    - (2) navedeni su crkveni oci iz Antiohije sirijske, Kapadocena, Krisostoma, i Terodoreta
    - (3) Kodeks A, samo u Evandeljima
    - (4) Kodeks E (osmo stoljeće) za čitavi NZ
  - d. četvrta moguća vrsta je "Cezarejski" iz Palestine
    - (1) prvenstveno je viđen samo u Marku
    - (2) neka svjedočanstva za njega su P⁴⁵ i W.

II. Poteškoće i teorije "niže kritike" ili "tekstualne kritike"

A. Kako su se pojavile inačice

1. nenamjerno ili slučajno (velika većina pojavaka)
  - a. previd prepisivača koji čita drugu pojavu sličnih riječi i pritom ispušta sve riječi u sredini (homioleuton):
    - (1) previd u ispuštanju dvostruke riječi pisma ili izričaja (haplografija)
    - (2) previd uma u ponavljanju izričaja ili reda grčkoga teksta (ditografija)
  - b. previd u uhu prepisivača kod usmenoga kazivanja u pero kad se događa pogrešno pisanje (itacizam). Pogrešno pisanje često miješa ili slova grčke riječi koje zvuče slično

- c. najraniji grčki tekstovi nemaju podjele na poglavlje ili stih, malo ili ništa interpunkcija i nema razmaka između riječi. Moguće je podijeliti pisma na različitim mjestima oblikujući različite riječi.
2. namjerno
    - a. promjene su bile napravljene kako bi se poboljšao gramatički oblik prepisanog teksta
    - b. promjene su bile napravljene kako bi uskladile tekst s ostalima biblijskim tekstovima (usklađivanje usporednica)
    - c. promjene su bile napravljene spajanjem dva ili više različita štiva u jedan dugi usklađen tekst (konflacija)
    - d. promjene su bile napravljene kako bi ispravile uočenu poteškoću u tekstu (usp. I. Kor 11:27 i I. Iv 5:7-8)
    - e. neke dodatne obavijesti o povijesnoj okolnosti ili primjerenome tumačenju teksta jedan je prepisivač stavio na marginu a drugi u tekst (usp. Iv 5:4).
- B. Temeljna načela tekstualne kritike (logičan vodič za određivanje izvornoga štiva teksta kad postoje inačice)
1. najmučniji ili gramatički najneobičniji tekst vjerojatno je izvornik
  2. najkraći tekst je vjerojatno izvornik
  3. stariji tekst daje veću težinu zbog njegove povijesne bliskosti s izvornikom, sve drugo je podjednako
  4. MSS koji je zemljopisno različit obično ima izvorno štivo
  5. doktrinarno slabijim tekstovima, posebice onima koji se odnose na glavne teološke rasprave o razdoblju rukopisnih promjena, kao o Trojstvu u I. Ivanovoj 5:7-8, mora se dati prednost
  6. tekst koji najbolje može objasniti izvornik ostalih inačica
  7. dva navoda koji pomažu pokazati ravnotežu u ovim inačicama koje stvaraju poteškoće:
    - a. knjiga J. Harolda Greenleeja, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, str. 68: “Ni jedna kršćanska doktrina ne visi iznad spornoga teksta; i znanstvenici NZ-a moraju se čuvati želje da njihov tekst bude ortodoksniji ili doktrinarno jači od nadahnutog izvornika.”
    - b. W. A. Criswell rekao je Gregu Garrisonu u *The Birmingham News* da on (Criswell) ne vjeruje da je svaka riječ u Bibliji nadahnuta: “u najmanju ruku ne svaka riječ koja je dana suvremenoj javnosti kroz stoljeća prevođenja.” Criswell je rekao: “Ja sam veliki pobornik kritike teksta. Kao takav, mslim, posljednja je polovica 16.-toga poglavlja Marka hereza: nije nadahnuta, jednostavno je izmišljena ... Kad usporedite ove rukopise vrativši se na ondašnje, ne postoje takve stvari kao što je zaključak Markove knjige. To je netko dodao ....”

Patrijarh SBC-a nepogrešivo je također tvrdio da je “interpolacija” [umetnuta riječ, rečenica ili tekst – op.prev.] također vidljiva u Ivanu 5, Isusova izjava na rubnjaku Bethesda. I on se osvrće na dva različita izvješća o samoubojstvu Jude (usp. Mt 27 i Djela 1): “To je jednostavno različit prikaz samoubojstva”, rekao je Criswell. “Ako je u Bibliji, za to postoji objašnjenje. A dva izvješća o samoubojstvu Jude jesu u Bibliji.” Criswell je dodao: “Tekstualna kritika je predivna znanost sama po sebi. Nije kratkotrajna, nije vezana na predmet. Ona je dinamička i središnja...”

III. Poteškoće s rukopisom (tekstualna kritika)

- A. Za daljnje čitanje predlažem izvore:
1. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual*, od R.H. Harrisona
  2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* od Bruce M. Metzgera
  3. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, od J. H Greenleeja

DODATAK TRI

KAZALO

Adopcionizam Ovo je bilo jedno od ranih stajališta Isusova odnosa s Božanstvom. U osnovi tvrdi da je Isus bio običan čovjek na svaki način i da je bio na poseban način usvojen od Boga pri Njegovu krštenju (usp. Mt 3:17; Mk 1:11) ili pri Negovu uskrsnuću (usp. Rim 1:4). Isus je živio takav primjeran život da Ga je Bog, u nekoj točki, (krštenje, uskrsnuće) usvojio kao Svoga “sina” (usp. Rim 1:4; Fil 2:9). Ovo je bilo manjinsko stajalište rane Crkve i osmoga stoljeća. Umjesto da Bog postane čovjekom (utjelovljenje) to se okrenulo i sad je čovjek postao Bogom!

Teško je izreći riječima kako je bio Isus, Bog Sin, pred-postojeće Božanstvo, nagrađen ili uznesen zbog primjerenog života. Ako je On već bio Bog, kako je On mogao biti nagrađen? Ako je On imao pred-postojeću Božansku slavu kako je mogao biti više prihvaćen? Iako je to za nas teško razumjeti, Otac je nekako prihvatio Isusa u posebnome smislu za Njegovo savršeno dovršenje Očeve volje.

Aleksandrijska škola Ovaj način biblijskoga tumačenja bio je razvijen u Aleksandriji, Egipat u drugome stoljeću. Koristila je temeljna načela tumačenja Fila, sljedbenika Platona. Često je nazvana alegorijski način. Ona je zadržavala utjecaj u crkvi sve do vremena Reformacije. Njeni najsposobniji predlagачi bili su Origen i Augustin. Vidi Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?* (Academic, 1987.).

Alexandrinus Ovaj grčki rukopis petoga stoljeća iz Aleksandrije, Egipat uključuje Stari zavjet, apokrifne, i većinu Novoga zavjeta. On je naše osnovno svjedočanstvo za čitavi grčki Novi zavjet (osim dijelova Mateja, Ivana, i II. Korinćanima). Kad se ovaj rukopis, označen kao “A”, i rukopis označen kao “B” (Vaticanus) slažu u štivu, smatrao se izvornikom za većinu znanstvenika u većini slučajeva.

Alegorija Ovo je vrsta biblijskog tumačenja izvorno razvijenog u okviru aleksandrijskog judaizma. Bilo je učinjeno poznatim od Fila iz Aleksandrije. Njen temeljni oslonac je želja da se Pisma učine mjerodavnima za jednu kulturu ili filozofijski sustav zanemarivanjem biblijske povijesne okolnosti/ili književnog okvira. Ona traži tajanstveno ili duhovno značenje iza svakoga teksta Pisma. Mora biti dozvoljeno da je Isus, u Mateju 13, i Pavao, u Galaćanima 4, upotrebljavao alegoriju za navješćivanje istine. Ovo je bilo, doduše, u obliku doktrine, ne strogo alegorije.

Analitički leksikon Ovo je vrsta istraživačkog alata koji nekome omogućuje poistovjetiti svaki grčki oblik u Novome zavjetu. To je kompilacija [skupljanje – op.prev.], u grčkome alfabetu, oblika i temeljnih odredbi. U složenici s prijevodom napisanim između redaka, on dozvoljava ne-grčkim vjernicima koji čitaju raščlaniti grčku gramatiku Novoga zavjeta i oblike sintakse.

Analogija Pisma Ovo je izričaj korišten za opis stajališta da je čitava Biblija od Boga nadahnuta i da, stoga, nije oprečna nego dopunjujuća. Ova pretpostavljena tvrdnja osnova je za korištenje usporednih odlomaka u tumačenju biblijskoga teksta.

Ambigvitet [dvosmislenost] Ovo upućuje na neizvjesnost koja proizlazi u pisanome spisu kad postoji dva ili više mogućih značenja ili kad upućuje na dvije ili više stvari istovremeno. Moguće da je Ivan ambigvitet koristio namjerno (dvostruki ulazi).

Antropomorfno Značenje “imati osobine pripadajuće ljudskim bićima”, ovaj je pojam bio korišten za opis našega religijskog jezika o Bogu. Dolazi od grčkoga pojma za čovječanstvo. To znači da mi govorimo o Bogu kao da je On bio čovjek. Bog je opisan u fizičkim, sociološkim, i psihološkim pojmovima koji su u odnosu s ljudskim bićima (usp. Post 3:8; I. Kr 22:19-23). Ovo je, naravno, samo analogija. Doduše, za našu uporabu ne postoje druge skupine ili pojmovi osim onih ljudskih. Stoga, naše je znanje o Bogu, iako istinito, ograničeno.

Antiohijska škola Ovaj je način biblijskoga tumačenja bio razvijen u Antiohiji, Sirija, u trećem stoljeću kao suprotno djelovanje alegorijskome načinu Aleksandrije, Egipat. Njen temeljni oslonac bio je usredotočenost na povijesno značenje Biblije. Tumačila je Bibliju kao običnu, ljudsku literaturu. Ova je škola bila uključena u spor o tome je li

Krist imao dvije naravi (nestorijanizam) ili jednu narav (potpuni Bog i potpuni čovjek). Ona je od strane Rimokatoličke crkve označena kao heretička i bila preseljena u Perziju ali škola je imala mali značaj. Njena temeljna hermeneutička načela poslije su postala načela tumačenja klasičnih protestantskih reformatora (Luthera i Calvina).

Antiteza [oprečan, proturječan] Ovo je jedan od tri opisna pojma korištena za označavanje odnosa između redaka hebrejskoga pjesništva. Odnosi se na pjesničke redke koji su u oprečnome značenju (usp. Izr 10:1; 15:1).

Apokaliptička književnost Ovo je bila prevladavajuća, moguće čak jedinstvena, židovska književna vrsta. Bila je tajnovita vrsta pisanja korištena u vremenima najezda i zauzimanja Židova od moćnika stranoga svijeta. Ona predviđa da je osoban, iskupljujući Bog stvorio i nadzire svjetska zbivanja, i da je Izrael pod Njegovim posebnim zanimanjem i brigom. Ova književnost obećaje konačnu pobjedu kroz Božji osobit napor.

Ona je visoko simbolička i maštovita s mnogo tajnovitih pojmova. Često je izražavala pouzdanje u bojama, brojevima, viđenjima, snovima, anđeoskim posredovanjem, tajnim kôdnim riječima i često oštrim dualizmom između dobra i zla.

Neki primjeri ove književne vrste su (1) u SZ-u: Ezekiel (poglavlja 36 – 48), Daniel (poglavlja 7 – 12), Zaharija; i (2) u NZ-u: Matej 24; Marko 13; II. Solunjanima 2 i Otkrivenje.

Apologist (apologetika) Ovo je oblik grčkoga korijena za “zakonsku obranu”. To je posebna znanost unutar teologije koja traži davanje dokaza i razumskih činjenica za kršćansku vjeru.

A priori U osnovi ovo je istoznačnica s pojmom “pretpostavka”. Uključuje izlaganje iz prethodnih prihvaćenih odredbi, načela ili gledišta koja su pretpostavljena da su istinita. To je ono što je prihvaćeno bez istraživanja ili raščlambe.

Arijanizam Arije je bio presbiter [crkveni starješina – op.prev.] u crkvi u egipatskoj Aleksandriji u trećem i ranome četvrtom stoljeću. On je tvrdio da je Isus pred-postojao ali ne Božanski (nije iste biti kao Otac), moguće slijedeći Izreke 8:22-31. Bio je izazvan od biskupa Aleksandrije, koji je započeo (318. godine) spor koji je trajao mnogo godina. Arijanizam je postala službena vjeroispovijed Istočne crkve. Nicejski koncil je godine 325. osudio Arija i potvrdio punu jednakost i Božanstvo Sina.

Aristotel On je bio jedan od filozofa stare Grčke, učenik Platona i učitelj Aleksandra Velikog. Njegov utjecaj, još i danas, dosiže u mnoga područja suvremenih studija. To je zbog naglašavanog znanja posredstvom promatranja i razvrstavanja. Ovo je jedno od načela znanstvene metode.

Autograf [izvorni rukopis] Ovo je ime dato izvornim spisima Biblije. Ti izvornici, rukom pisani rukopisi bili su izgubljeni. Ostali su samo prijepisi prijepisa. Ovo je izvor mnogih tekstualnih različitosti u hebrejskim i grčkim rukopisima i drevnim prikazima.

Bezae Ovo je grčki i latinski rukopis šestoga stoljeća. Označen je s “D”. Sadržava Evanđelja i Djela apostolska te neke opće Poslanice. Njega obilježavaju brojni pisarski dodaci. On tvori osnovu za “Textus Receptus”, glavnu grčku rukopisnu predaju prije King James Version.

Bias Ovo je pojam korišten za opis jake sklonosti prema nekom predmetu ili točki gledišta. To je način razmišljanja u kojem je nepristranost nemoguća u odnosu na određeni predmet ili točku gledišta. To je pristrano gledište.

Biblijski autoritet Ovaj je pojam korišten u vrlo osobitome smislu. On je određen kao razumijevanje što je izvorni autor rekao u svoje vrijeme te primjenjivanje toga pouzdanja na naše vrijeme. Biblijski autoritet uobičajeno je određen kao pogled na samu Bibliju kao našega jedinog autoritativnog vodiča. Doduše, u svjetlu tekućih, neprimjerenih tumačenja, ja sam ograničio poimanje Biblije kao tumačenje načelima povijesno-gramatičke metode.

Kanon Ovo je pojam korišten za opis spisa za koje se vjeruje da su jedinstveno nadahnuti. Korišten je glede obojih i Staro i Novo zavjetnih Pisma.

Kristocentrik Ovaj je pojam korišten za opis Isusova središnjeg položaja. Ja ga koristim vezanog s poimanjem da je Isus Gospodin čitave Biblije. Stari zavjet ukazuje prema Njemu i On je njegovo ispunjenje [dovršetak] i cilj (usp. Mt 5:17-48).

Komentar [osvrt] Ovo je posebna vrsta istraživačke knjige. Daje opću pozadinu Knjiga Biblije. Tada pokušava objasniti značenje svakoga dijela Knjige. Neki se usredotočuju na primjenu, dok se drugi bave tekstem na više tehnički način. Ove su knjige pomagala, ali morale bi se koristiti nakon što netko napravi vlastito pripremno proučavanje. Tumačenja komentatora nikad ne bi smjela biti prihvaćena nekritički. Uspoređivanje nekoliko komentara iz različitoga teološkog gledišta obično je od pomoći.

Koncordanca Ovo je vrsta istraživačkog alata za proučavanje Biblije. Popisuje svaku okolnost svake riječi u Starome i Novome zavjetu. Ona pomaže na nekoliko načina: (1) određuje hebrejsku ili grčku riječ koja leži iza svake određene engleske riječi; (2) uspoređuje odlomke gdje je korištena ista hebrejska ili grčka riječ; (3) pokazuje gdje su dva različita hebrejska ili grčka pojma prevedena istom engleskom riječi; (4) pokazuje učestalost uporabe određenih riječi u određenim knjigama ili autorima; (5) pomaže nekom pronaći odlomak u Bibliji (usp. Walter Clark *How to Use New Testament Greek Study Aids*, str. 54-55).

Svici s Mrtvoga mora Ovo upućuje na niz drevnih tekstova pisanih na hebrejskom ili aramejskom pronađenih blizu Mrtvoga mora 1947. godine. Oni su bili religijske knjižnice sektaškog judaizma prvoga stoljeća. Pritisak rimske okupacije i ratova zelota 60.-ih uzrokovali su skrivanje svitaka u hermetički zatvorene glinene čupove u pećinama ili jamama. Oni su nam pomogli razumjeti povijesnu okolnost prvoga stoljeća Palestine i potvrdili su Masoretski tekst kao vrlo pouzdan, najmanje do unatrag ranoga razdoblja prije Krista. Označeni su skraćenicom "DSS".

Deduktivno Ova metoda logike ili zaključivanja kreće od općih načela prema osobitim predstavkama načinom prosudbe. Ona je oprečna induktivnom zaključivanju, koje odražava znanstvenu metodu kretanjem od promatranih osobitosti ka općim zaključcima (teorije).

Dijalektičko Ovo je metoda zaključivanja pomoću koje ono što izgleda oprečno ili paradoksalno stoji zajedno u napetosti, tražeći jedinstveni odgovor koji uključuje obje strane paradoksa. Mnoge biblijske doktrine imaju dijalektičke parove, predestinacija – slobodna volja; sigurnost – ustrajnost; vjera – djela; odluka . učeništvo; kršćanska sloboda – kršćanska odgovornost.

Dijaspora Ovo je tehnički grčki pojam korišten od palestinskih Židova za opis drugih Židova koji žive izvan zemljopisnih granica Obećane zemlje.

Dinamički ekvivalent [dinamička istovrijednost] Ovo je teorija o prevođenju Biblije. Prijevod Biblije može biti gledan kao neprekidnost od "riječi do riječi" prepiske, gdje neka engleska riječ mora biti dopunjena za svaku hebrejsku ili grčku riječ, do "izričaja" gdje je prevedena samo misao s manje pozornosti prema izvornom načinu izražavanja ili načinu pisanja. Između te dvije teorije je "dinamički ekvivalent" koji stremi uzeti izvornik ozbiljno, ali prevodi u suvremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Vrlo dobra rasprava o ovima različitim teorijama prevođenja pronađena je u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 35 od Feeja i Stuarta i u Uvodu u TEV od Robert Bratchera.

Eklektički Ovaj je pojam korišten u vezi s tekstualnom kritikom. Upućuje na primjenu izbora čitatelja različitih grčkih rukopisa zato da se dođe do teksta za koji se pretpostavlja da bude završen izvornim spisima. Odbacuje stajalište da ikoja obitelj grčkih rukopisa zapljenjuje izvornike.

Eizegeza Ovo je oprečno egzegezi. Ako je egzegeza "izvođenje" izvorne autorove nakane, ovaj pojam podrazumijeva "uvođenje" tuđe zamisli ili mišljenja.

Etimologija Ovo je vid proučavanja riječi koji pokušava utvrditi izvorno značenje riječi. Iz toga značenja korijena, lakše je odrediti posebne uporabe. U tumačenju, etimologija nije glavno žarište, radije suvremeno značenje i uporaba riječi.

Egzegeza Ovo je tehnički pojam za primjenu tumačenja posebnog odlomka. Znači “izvoditi” (iz teksta) podrazumijevajući da je naša svrha razumjeti izvornu autorovu nakanu u svjetlu povijesne okolnosti, književnog okvira, sintakse i suvremenoga značenja riječi.

Žanr [književna vrsta] Ovo je francuski pojam koji označava različite vrste književnosti. Uporište pojma je podjela književnih oblika u skupine koje dijele zajedničke osobine: povijesnu pripovijest, pjesništvo, mudru izreku, apokaliptičko i donošenje zakona.

Gnosticizam Većina našega znanja o ovoj herezi dolazi od gnostičkih spisa drugoga stoljeća. Doduše, početne su zamisli bile prisutne u prvome stoljeću (i prije).

Neka postavljena načela gnosticizma drugoga stoljeća od Valencijana i Cerinta su: (1) materija i duh su suvječni (ontološki dualizam). Materija je zla, duh je dobar. Bog, koji je duh, ne može biti izravno uključen s oblikovanjem zle materije; (2) postoje emanacije [zračenja; isijavanja – op.prev.] (*eons* ili stupnjevi anđela) između Boga i materije. Zadnji ili najniži bio je YHWH SZ-a, koji je oblikovao svemir (*kosmos*); (3) Isus je bio emanacija kao YHWH ali viši na ljestvici, bliži pravome Bogu. Neki Ga dižu najviše ali ipak niže od Boga i sigurno nije utjelovljeno Božanstvo (usp. Iv 1:14). Budući da je materija zla, Isus ne bi mogao imati ljudsko tijelo i ipak biti Božanski. On je bio duhovna prikaza (usp. I. Iv 1:1-3; 4:1-6); i (4) spasenje je bilo zadobiveno kroz vjeru u Isusa plus osobito znanje, koje je znano samo posebnim osobama. Znanje (lozinka) bilo je potrebno za prolaz kroz nebeske sfere. Židovski legalizam također je zahtijevao dohvaćanje Boga.

Gnostički krivi učitelji zastupali su dva oprečna etička sustava: (1) za neke, način života bio je potpuno nevezan sa spasenjem. Za njih, spasenje i duhovnost bili su zatvoreni u tajno znanje (lozinke) kroz anđeoske sfere (*eons*); ili (2) za druge, način života bio je ključan za spasenje. Naglašavali su asketski [isposnički – op.prev.] način života kao dokaz istinske duhovnosti.

Hermeneutika Ovo je tehnički pojam za načela koja vode egzegezu. To je oboje skupina osobitih uputa i vještina/dar. Biblijski, ili sveto, hermeneutika je uobičajeno podijeljena na dvije skupine: opća načela i posebna načela. Ovo se odnosi na različite književne vrste pronađene u Bibliji. Svaka različita vrsta (žanr) ima vlastita jedinstvena pravila ali i dijeli neke zajedničke pretpostavke i postupke tumačenja.

Viša kritika Ovo je postupak biblijskoga tumačenja koji se usredotočuje na povijesnu okolnost i književnu građu određene biblijske Knjige.

Idiom Ova je riječ korištena za izričaje nađene u različitim kulturama koji imaju posebna značenja nevezana na uobičajeno značenje pojedinačnih pojmova. Neki suvremeni primjeri su: “to je bilo strašno dobro”, ili “baš me ubijaš”. Biblija također sadržava ove vrste izričaja.

Iluminacija Ovo je ime dato za zamisao da je Bog govorio čovječanstvu. Čitava je zamisao uobičajeno izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u povijesti čovječanstva; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivanje.

Induktivno Ovo je postupak logike ili zaključivanja koji kreće od pojedinosti ka cjelini. To je iskustveni postupak suvremene znanosti. U osnovi ovo je Aristotelov pristup.

Interlinearno [između redaka] Ovo je vrsta istraživačkog alata što omogućava onima koji ne čitaju biblijski jezik da budu sposobni raščlaniti njeno značenje i građu. Ono smješta engleski prijevod na stupanj riječ za riječ odmah ispod izvornoga biblijskog jezika. Ovaj alat, spojen s “analitičkim leksikonom”, dat će oblike i osnovne odredbe hebrejskoga i grčkoga.

Nadahnuće Ovo je zamisao da je Bog govorio čovječanstvu vodeći biblijske autore da točno i jasno zabilježe Njegovo otkrivenje. Potpuna je zamisao uobičajeno izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u ljudskoj povijesti; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivanje.

Opisni jezik Korišten je vezano na idiome u kojima je pisan Stari zavjet. Govori o našem svijetu u pojmovima na način kako stvari izgledaju našim pet osjetilima. To nije znanstveni opis, niti je zamišljen da bude.

Legalizam Ovaj je stav obilježen pre naglašavanjem pravila ili obreda. Nastoji se osloniti na ljudsku izvedbu pravila kao znak Božjeg prihvatanja. Nastoji podcijeniti odnos i razviti izvedbu, oboje od kojih su važni vidovi zavjetni odnos između svetoga Boga i grješnog čovječanstva.

Doslovno/doslovice Ovo je drugo ime za tekstualno-usredotočen i povijesni postupak hermeneutike iz Antiohije. To znači da tumač uključuje uobičajeno i očito značenje ljudskoga jezika, iako se još uvijek prepoznaje prisutnost slikovnog jezika.

Književna vrsta Ovo upućuje na različite oblike koje može uzeti ljudsko priopćavanje, kao što je pjesništvo ili povijesna pripovijest. Svaka književna vrsta ima vlastite osobite hermeneutičke postupke dodatno općim načelima za svu pisanu književnost.

Književna jedinica Ovo upućuje na glavnu zamisao podjela biblijske Knjige. Može biti napravljeno od nekoliko stihova, odlomaka ili poglavlja. To je samo-sadržavajuća jedinica sa središnjim subjektom.

Niža kritika Vidi "tekstualna kritika".

Rukopis Ovaj se pojam odnosi na različite prijepise grčkoga Novog zavjeta. Uobičajeno su podijeljeni u različite vrste obzirom na (1) materijal na kojem su napisani (papirus, koža), ili (2) oblik samog pisanja (sva velika slova ili pisana slova bez odvajanja). Skraćeno je to "MS" (jedinina) ili "MSS" (množina).

Masoretski tekst Ovo upućuje na deveto stoljeće hebrejskih rukopisa Staroga zavjeta napravljenog od naraštaja židovskih znanstvenika koji sadrži samoglasnička mjesta i druge tekstualne bilješke. On oblikuje temeljni tekst za naš engleski Stari zavjet. Njegov je tekst bio povijesno potvrđen od hebrejskih MSS, posebice Izaija, poznat iz svitaka s Mrtvoga mora. Njegova skraćena je "MT".

Metonimija Ovo je slikovit govor u kojem je ime jedne stvari upotrijebljeno za predstavljanje nečega drugog povezanog s njom. Primjerice: "kotlić vrije" što zapravo znači "voda u kotliću vrije".

Muratorijski fragmenti Ovo je popis kanonskih knjiga Novoga zavjeta. Bio je napisan u Rimu prije 200.-te godine. On daje istih dvadeset i sedam knjiga kao i protestantski NZ. To jasno pokazuje da su mjesne crkve u različitim dijelovima Rimskoga Carstva "gotovo" imale kanon prije glavnih crkvenih koncila četvrtoga stoljeća.

Prirodna objava Ovo je jedna skupina Božjeg samo-otkrivenja čovjeku. Uključuje prirodni poredak (Rim 1:19-20) i moralne posljedice (Rim 2:14-15). O tome se govorilo u Psalmu 19:1 i Rimljanima 1 – 2. To je različito od posebne objave, koja je Božje posebno otkrivenje u Bibliji i konačno u Isusu iz Nazareta.

Ova je teološka skupina bila ponovno naglašena pokretom "stare zemlje" između kršćanskih znanosti (npr. pisanja Hugh Rossa.). Oni su koristili ovu skupinu za potvrdu da je sva istina Božja istina. Priroda su otvorena vrata znanju o Bogu, to je različito od posebne objave (Biblija). Ona omogućuje suvremenoj znanosti slobodu istraživanja prirodnoga poretka. Po mome mišljenju to je predivna nova mogućnost svjedočanstvu suvremenome znanstvenome zapadnom svijetu.

Nestorijanizam Nestorije je bio patrijarh Konstantinopola u petome stoljeću. Bio je obučan u Antiohiji sirijskoj i tvrdio da je Isus imao dvije naravi, jednu potpunu ljudsku i jednu potpuno Božansku. Ovaj je pogled odstupao od aleksandrijskoga ortodoksnog pogleda o jednoj naravi. Nestorijeva glavna briga bila je naslov "majka Božja", dat Mariji. Nestorije je bio opreka Ćirilu iz Aleksandrije i, prešutno, svojoj vlastitoj obuci u Antiohiji. Antiohija je bila sjedište povijesno – gramatičko – tekstualnome pristupu biblijskome tumačenju, dok je Aleksandrija bila sjedište četverostrukoj (alegorijskoj) školi tumačenja. Nestorije je konačno bio udaljen iz ureda te progнан.

- Izvorni autor** Ovo upućuje na stvarne autore/pisce Pisma.
- Papirus** Ovo je vrsta materijala iz Egipta za pisanje. Bio je napravljen iz riječnih trski. To je materijal na kome su napisane naše najstarije prepiske grčkoga Novog zavjeta.
- Usporedni odlomci** Oni su dio zamisli da je čitava Biblija Bogom–dana te je, stoga, svoj nabolji tumač i davatelj ravnoteže paradoksalnih istina. Ovo je također od pomoći kad netko pokušava tumačiti neki nejasan ili dvosmisleni odlomak. Isto tako oni pomažu nekome naći najjasniji odlomak o datome subjektu kao i svima drugim vidovima Pisma o datome subjektu.
- Parafraza** Ovo je ime za teoriju biblijskoga prijevoda. Biblijski prijevod može biti gledan kao neprekidnost prepiske od “riječi do riječi”, gdje engleska riječ mora biti ponuđena za svaku hebrejsku ili grčku riječ “parafrazi” gdje je prevedena samo misao s manje pozornosti prema izvornome izražavanju ili načinu pisanja. Između ove dvije teorije je “dinamički ekvivalent” koji nastoji ozbiljno uzeti izvorni tekst, ali prevodi ga u suvremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Uistinu dobra rasprava o ovim raznolikim teorijama prevođenja nađena je u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 35 od Feeja i Stuarta.
- Paragraf** U osnovi ovo je tumačenje književne jedinice u prozi. Sadrži jednu središnju misao i njen razvitak. Ako ostanemo kod njene glavne zamisli nećemo polagati važnost na manje važno ili propustiti izvornu autorovu nakanu.
- Parohijalizam** Ovo se odnosi na stvaranja predrasuda [vidi bias – op.prev.] zatvorenih u mjesnu teološku/kulturalnu okolnost. Ne prepoznaje transkulturalnu prirodu biblijske istine ili njene primjene [*trans* – u složenicama označava: preko, kroz, s druge strane, onkraj – B. Klaić, MH Zagreb, 1978. – op.prev.].
- Paradoks** Ovo upućuje na one istine koje izgledaju oprečno, iako su oboje istinite, premda su u napetosti jedna s drugom. One uobličuju istinu predstavljajući je iz oprečnih strana. Znatno je biblijske istine predstavljeno u paradoksalnim (ili dijalektičkim) parovima. Biblijske istine nisu izdvojene zvijezde, nego zvijezda napravljene prema uzorku zvijezda.
- Plato** On je bio jedan od filozofa stare Grčke. Njegova je filozofija uvelike utjecala na ranu Crkvu preko znastvenika Aleksandrije, Egipat, i poslije, Augustina. Njegova je postavka bila da je sve na Zemlji bilo varavo i potpuna preslika duhovnoga pralika. Teolozi su kasnije izjednačili Platove “oblike/zamisli” s duhovnom kraljevinom.
- Pretpostavka** Ovo upućuje na naše unaprijed stvoreno razumijevanje stvari. Često oblikujemo mišljenja ili prosudbe o pitanjima prije negoli pristupimo samim Pismima. Ta je sklonost poznata i kao bias, *a priori* stanje, nagađanje ili pred-razumijevanje.
- Proof-texting** Ovo je primjena tumačenja Pisma navođenjem stiha bez obzira na njegov trenutačni okvir ili širi okvir u njegovoj književnoj jedinici. To premješta stihove od nakane izvornoga autora i uobičajeno uključuje nakanu za dokazivanjem osobnoga mišljenja dok dokazuje biblijski autoritet.
- Rabinski judaizam** Ovaj stupanj života židovskoga naroda započinje u babilonskome sužanjstvu (586.-538. g.pr.Kr.). Kad je bio udaljen utjecaj svećenstva i Hrama, mjesne su sinagoge postale žarište židovskoga života. Ova mjesna središta židovske kulture, zajedništva, štovanja i biblijskoga proučavanja postala su žarišta nacionalnoga religijskog života. U Isusovo vrijeme ova “religija pisara [književnika – op.prev.]” bila je usporedna onoj svećenika. Kod pada Jeruzalema 70.-te godine, pisarski oblik, kojim su vladali farizeji, nadzirali su smjer židovskoga religijskog života. Osobina mu je bila primjenjivo, legalističko tumačenje Tore objašnjene usmenom predajom (Talmud).
- Otkrivenje** Ovo je ime dato zamisli da je Bog govorio čovječanstvu. Puna zamisao uobičajeno je izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u ljudskoj povijesti; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivanje.

Semantičko polje Ovo upućuje na potpuni doseg značenja povezanog s riječju. To je u osnovi razlika koju imaju značenja riječi u različitim okvirima.

Septuaginta Ovo je ime dato grčkom prijevodu hebrejskoga Starog zavjeta. Predaja kaže da je bila napisana u sedamdeset dana od strane sedamdeset židovskih znanstvenika za knjižnicu u Aleksandriji, Egipat. Nadnevak po predaji je oko 250. g.pr.Kr. (u stvarnosti je uzeo više od stotinu godina da se dovrši). Taj je prijevod značajan jer (1) daje nam drevni tekst za uporedbu s Masoretskim hebrejskim tekstom; (2) pokazuje nam stanje židovskoga tumačenja u trećem i drugom stoljeću prije Krista; (3) daje nam židovsko mesijansko razumijevanje prije odbacivanja Isusa. Njena kratica je "LXX".

Sinaiticus Ovo je grčki rukopis četvrtoga stoljeća. Našao ga je njemački znanstvenik, Tischendorf, u samostanu sv. Katarine na Jebel Musi, tradicionalnome mjestu brda Sinaj. Ovaj je rukopis označen prvim pismom hebrejskoga alfabeta nazvanog "aleph" (א). Sadrži oba i Stari i čitavi Novi zavjet. Ovo je jedan od naših najstarijih uncijalnih MSS.

Spiritualiziranje [produhovljenje] Ovaj pojam je istoznačan s alegoriziranjem u smislu pomicanja povijesnoga i književnog okvira odlomka i njegova tumačenja na temelju drugih mjerila.

Sinonimi [istoznačnice] Ovo upućuje na pojmove s točnim ili vrlo sličnim značenjem (iako u stvarnosti ne postoje dvije riječi koje se potpuno semantički preklapaju). One su tako usko povezane da mogu zamijeniti jedna drugu u rečenici bez gubitka značenja. Također je korišteno za označavanje jednog od tri oblika hebrejskoga pjesničkog paralelizma. U ovome smislu to upućuje na dvije crte pjesništva koje izražavaju istu istinu (usp. Ps 103:3).

Sintaksa Ovo je grčki pojam koji upućuje na građu rečenice. Povezuje načine dijelova rečenice stavljenih zajedno kako bi se stvorila potpuna misao.

Sintetski Ovo je jedan od tri pojma koji se odnose na vrste hebrejskoga pjesništva. Taj pojam govori o crtama pjesništva koji grade jedan na drugom u sveukupnome smislu, ponekad nazvan "klimatik" ("climatic") (usp. Ps 19:7-9).

Sustavna teologija Ovo je stupanj tumačenja koji pokušava povezati biblijske istine na jedinstveni i razumski način. Ona je logička, radije negoli čisto povijesna, predstavka kršćanske teologije prema skupinama (Bog, čovjek, grijeh, spasenje, itd.).

Talmud Ovo je naziv za kodificiranje židovske usmene predaje. Židovi vjeruju da je bio od Boga usmeno dat Mojsiju na brdu Sinaj. U stvarnosti kroz godine postaje zajednička mudrost židovskih učitelja. Postoje dva različita pisana oblika Talmuda: Babilonski i kraći, nedovršen Palestinski.

Tekstualna kritika Ovo je proučavanje biblijskih rukopisa. Tekstualna kritika je neophodna jer ne postoje izvornici i prepiske se razlikuju jedna od druge. Njena nakana je objasniti različnosti i postići (što je bliže moguće) izvorno izražavanje autografa Staroga i Novog zavjeta. Često je nazvan "niža kritika".

Textus Receptus Ova se oznaka razvila u Elzevirovo izdanje grčkoga NZ-a 1633. godine. U osnovi to je oblik grčkoga NZ-a proizveden iz nekoliko kasnijih grčkih rukopisa i latinskih izvedbi Erazma (1510.-1535.), Stefana (1546.-1559.) i Elzevira (1624-1678). U *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, str. 27, A. T. Robertson kaže: "Bizantski tekst je zapravo Textus Receptus." Bizantski tekst je najmanje vrijedan od tri obitelji ranih grčkih rukopisa (Zapadni, Aleksandrijski i Bizantski). Sadrži nagomilane pogreške kroz stoljeća rukom-prepisivanih tekstova. Doduše, A.T. Robertson također kaže: "Textus Receptus je očuvao za nas u suštini ispravan tekst." (str. 21). Ovaj oblik predaje grčkoga rukopisa (pogotovo Erazmovo treće izdanje 1522. godine) oblikuje osnovu za King James Version 1611. godine.

Tora Ovo je hebrejski pojam za "učenje". To postaje službeni naslov za Mojsijeva pisanja (od Postanka do Ponovljenog zakona). To je, za Židove, najautoritativnija podjela Hebrejskoga kanona.

Tipološko To je posebna vrsta tumačenja. Uobičajeno uključuje istinu Novoga zavjeta pronađenu u odlomcima Staroga zavjeta posredstvom analoškog simbola. Ova skupina hermeneutike bila je glavni dio aleksandrijske metode. Zbog zlorabe ove vrste tumačenja, može se ograničiti njegovu uporabu na posebne primjere zapisane u Novom zavjetu.

Vaticanus Ovo je grčki rukopis četvrtoga stoljeća. Nađen je u knjižnici Vatikana. Izvorno je sadržavao čitavi Stari zavjet, apokrifne i Novi zavjet. Doduše, neki su dijelovi izgubljeni (Postanak, Psalmi, Hebrejima poslanica, pastoralne poslanice, Filemonu i Otkrivenje). To je rukopis od velike pomoći za određivanje izvornoga izričaja autografa. Označen je slovom "B".

Vulgata Ovo je ime Jeronimova latinskog prijevoda Biblije. Postao je osnovom ili "općim" prijevodom za Rimokatoličku crkvu. Bio je napravljen 380.-tih godina.

Mudrosna književnost Ovo je bila književna vrsta zajednička drevnome blisko-istočnome (i suvremenome) svijetu. U osnovi ona je bila nakana upućivanja novoga naraštaja vodičima za uspješan život kroz pjesništvo, mudru izreku, ili esej. Upućena je bila više pojedincima negoli zajedničkom društvu. Nije koristila smjerenja na povijest nego se temeljila na životnim iskustvima i promatranju. U Bibliji, Jobova Pjesma nad pjesmama zamišlja prisutnost i štovanje JHWH, ali ovaj religijski pogled na svijet nije izričit za svako ljudsko iskustvo u svakome vremenu.

Kao književna vrsta ona izjavljuje općenite istine. Doduše, ova književna vrsta ne može biti korištena u svakoj osobitoj prilici. Ovo su općenite izjave koje se ne primjenjuju uvijek za svaku pojedinačnu priliku.

Ovi su se mudraci usudili pitati teška životna pitanja. Često su promijenili tradicionalne religijske poglede (Job i Propovjednik). Oblikuju ravnotežu i teže lakim odgovorima o životnim potresnim događajima.

Slika svijeta i pogled svijeta Ovo su pojmovi koji prate jedan drugoga. Oba su filozofske zamisli vezane na stvaranje. Pojam "slika svijeta" upućuje na "kako" stvaranja dok se "pogled svijeta" odnosi na "Tko". Ovi pojmovi odgovaju tumačenju da se Postanak 1 – 2 prvenstveno bavi s Tko, ne kako, stvaranja.

YHWH Ovo je ime u Savezu za Boga u Starome zavjetu. Određeno je u Izlasku 3:14. To je UZROČAN oblik hebrejskoga pojma "biti". Židovi su se bojali izgovoriti ime, u najmanju ruku ne uzaludno; stoga, oni su nadomjestili hebrejski pojam *Adonai*, "Gospodin". Ovo je način kako je zavjetno ime prevedeno u engleskome.

DODATAK ČETIRI

DOKTRINARNA IZJAVA

Ne brinem se posebno za izjave vjere ili vjeroispovijedi. Dajem prednost potvrdi same Biblije. Doduše, uviđam da će izjava vjere onima koji me ne poznaju osigurati način procjene moga doktrinarnom gledišta. U našim vremenima tako punima teološke pogreške i obmane, ponuđen je kratki sažetak moje teologije.

1. Biblija, oba i Stari i Novi zavjet, nadahnuti je, nepogriješiva, autoritativna, vječna Riječ Božja. Ona je Božje samootkrivenje zapisano od čovjeka pod nadnaravnim vodstvom. Ona je naš jedini izvor jasne istine o Bogu i Njegovim svrhama. Također je i jedini izvor vjere i primjene za Njegovu Crkvu.

2. Postoji samo jedan vječni, Stvoritelj, Iskupitelj Bog. On je Stvoritelj svega, vidljivoga i nevidljivoga. On je objavio Sâm Sebe kao ljubećeg i brižnog iako je On i pravičan i pravedan. On je Sâm Sebe objavio u tri zasebne Osobe: Otac, Sin i Duh, istinski odvojene ali ipak iste u biti.

3. Bog je djelatno u nadzoru Svojem svijeta. Postoje oba i vječni naum za Njegovo Stvorenje koji je nepromjenljiv i pojedinačni koji je usredotočen na omogućavanje slobodne volje čovjeka. Ništa se ne događa bez Božjega znanja i dopuštenja, ali ipak On dozvoljava pojedincima izbore među obojima i među anđelima i među ljudima. Isus je Očev Izabrani Čovjek i svi su skriveno izabrani u Njemu. Božje predznanje o događajima ne vraća ljude u prijašnje stanje da se opredjele za pred-pisani spis. Svaki je od nas odgovoran za svoje misli i djela.

4. Čovječanstvo, iako stvoreno prema Božjoj slici i oslobođeno od grijeha, izabralo je pobuniti se protiv Boga. Iako iskušavani od nadnaravnog posrednika, Adam i Eva bili su odgovorni za njihovu tvrdoglavu okrenutost samima sebi. Njihova je pobuna pogodila čovječanstvo i Stvorenje. Mi smo svi potrebni Božjeg milosrđa i milosti za oboje i za naše zajedničko stanje u Adamu i za našu pojedinačnu voljnu pobunu.

5. Bog je osigurao sredstvo oprostjenja i obnove za palo čovječanstvo. Isus Krist, Božji jedinstveni sin, postao je čovjek, živio je bezgriješnim životom, i posredstvom Njegove zamjenske smrti, platio kaznu za grijeh čovječanstva. On je jedini način za obnovu i zajedništvo s Bogom. Ne postoji nijedno drugo sredstvo spasenja osim kroz vjeru u Njegovo dovršeno djelo.

6. Svaki od nas mora osobno primiti Božju ponudu oprostjenja i obnove u Isusu. To je postignuto posredstvom voljnoga pouzdanja u Božja obećanja kroz Isusa i voljnim okretanjem od poznatoga grijeha.

7. Svakome je od nas potpuno oprošteno i obnovljeni smo temeljem našeg pouzdanja u Krista i pokajanja zbog grijeha. Međutim, dokaz za taj novi odnos vidljiv je u promijenjenom, te mijenjajućem, životu. Božji cilj za čovječanstvo nije jedino Nebo jednoga dana nego Kristo-sličnost sada. Oni koji su stvarno iskupljeni, bez obzira na povremeno griješenje, bit će stalno u vjeri i pokajanju kroz svoje živote.

8. Sveti Duh jeste “drugi Isus”. On je prisutan u svijetu kako bi vodio izgubljene Kristu i razvijao Kristo-sličnost u spašenima. Darovi Duha dati su prilikom spasenja. To su život i služba Isusa podijeljeni između Njegova Tijela, Crkve. Darovi koji su u osnovi stavovi i pobude Isusa moraju biti potaknuti plodom Duha. Duh je djelatno u našem vremenu kao što je On bio u biblijska vremena.

9. Otac je učinio uskrsloga Isusa Krista Svcem svega. On će se vratiti na Zemlju kako bi sudio svom čovječanstvu. Oni koji su se pouzdali u Isusa i oni čija su imena zapisana u Janjetovoj Knjizi života primit će kod Njegova povratka svoja vječna proslavljena tijela. Oni će biti s Njim zauvijek. Međutim, oni koji su odbili odazvati se Božjoj istini bit će vječno odvojeni od radosti zajedništva s Trojedinim Bogom. Oni će biti osuđeni zajedno sa Sotonom i njegovim anđelima.

Ovo zasigurno nije potpuno ili cjelokupno ali nadam se da će vam dati teološki okus moga srca. Želim izjaviti:

“U biti—jedinstvo, prema van—sloboda, u svemu—ljubav.”